ספרי׳ — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

היכל חמישי — שער תשיעי

אור התורה

מספר

שמות

והוא לקוטי אמרים. מאמרים יקרים. מעוררים הלבבות לעבודת ה׳. על סדרי פרשיות התורה. ועל חנוכה ופורים. שלש רגלים ור״ה ויוהכ״פ.

מאת

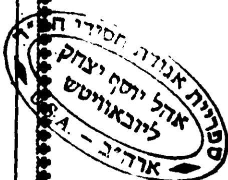
כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו הגדול הגאון האמתי האלקי חסידא קדישא אור עולם נזר ישראל ותפארתו קדוש ה׳

מרנא ורבנא **מנחם מענדל** נבג״מ זי״ע

— אדמו״ר ה„צמח צדק" —

מליובאוויטש

חלק רביעי — משפטים

נעתק מכת״י ויוצא לאור בפעם הראשונה

על ידי מערכת

„אוצר החסידים"

770 איסטערן פארקוויי ברוקלין (13) נ. י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות עשרים ושמונה לבריאה

מפתח כללי:

OR HATORAH

SHEMOS

Vol. IV

Published and Copyrighted 1967, *by*

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway Brooklyn, N. Y. 11213

Tel.: HYacinth 3-9250-1

נדפס בדפוס „צורא"

ע"י מרדכי בן רחל ושלום דומער בן אסתר הדפס

ב"ה

פתח דבר

על פי הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א, ובהמשך להנדפס מכבר[1], הננו מו"ל בזה בפעם הראשונה מכתבי יד את דרושי כ"ק אדמו"ר ה„צמח צדק" ורשימותיו על פרשת משפטים.

דרושים ורשימות אלה נעתקו ברובם מביכלאך[2] כתבי יד מעתיקים שונים.

* * *

הדרושים שנדפסו בספר זה נכתבו בזמנים שונים, ולכן יש בהם ענינים שנרשמו בקיצור ולאחר זמן נתבארו באריכות יותר, ומשנה אינה זזה ממקומה, ובפרט שאי אפשר בלא חידוש.

לע"ע לא נמצא תח"י גוף כתבי יד קודש של הצ"צ מרובם של הדרושים ורשימות הנ"ל, כי אם העתקות[3], ומכמה מהם רק העתקה אחת, ולכן אפשר אשר גם לאחר ההגהה שהשתדלנו בה, ימצאו טעיות, ובפרט בציוני העמודים ומ"מ שבפנים, חסרון התחלת או סיום החצע"ג וכו'.

* * *

בסוף כרך זה הוספנו מראה מקומות לפסוקי תנ"ך, מאמרי רז"ל, זהר וכו' (נערכו ע"י הרב התמים ר' אהרן שי' חיטריק).

מראה מקום להכתבי יד מהם נעתקו הדרושים והרשימות של כרך זה, וכן שאר הכרכים על ספר שמות — יבוא בסוף כרך האחרון של ספר שמות.

* * *

בפרטיות יותר ע"ד כתבי הצ"צ — ראה בהקדמת כ"ק אדמו"ר שליט"א לספר אור התורה שמות (שמות — בא).

מערכת „אוצר החסידים"

י"ט כסלו חג הגאולה תשכ"ח, ברוקלין, נ. י.

---

1) והם: ע"ס בראשית. שמות — יתרו. ויקרא. במדבר. דברים. תהלים. חמש מגילות.

2) בעיקרם מהביכלאך הידועים בשם „בוך לאדי", „בוך באברויסק".

3) מאמרים ורשימות אחדים נעתקו מגוף כתב יד קודש הצ"צ (מבוך שמות — ויקרא, בוך שמות ח"ג) — וכפי שמצויין בהמראה מקום לספר שמות.

לוח המפתחות

משפטים

אור התורה

פרשת

משפטים

פ׳ משפטים

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. פ״ה דערובין דף נ״ד ב׳ ומנין שחייב להראות לו פנים ופרש״י ללמדו לתת טעם בדבריו כו׳ וחבירו בפ״ק די״ג ומראה לו פנים, ומבואר במ״א בענין ומראה לו פנים היינו כי חכמת אדם תאיר פניו בחי׳ הארת ח״ס שבפנים גבוהה מבחי׳ שערות כו׳ ע״ש, א״כ פי׳ תשים לפניהם שימשיך בחי׳ הארת פנים בחי׳ יאר ה׳ פניו כו׳ ומבואר במ״א בביאור אלה מסעי דרוש השני איך שבחי׳ זו נק׳ חותמו של הקב״ה אמת ע״כ נאמר זה גבי ואלה המשפטים, וכמ״ש משפטי ד׳ אמת והמשכה זו ע״י משה כמ״ש בענין ויכתוב משה וזהו אשר תשים דקאי על משה.

בגיטין דפ״ח ע״ב לפניהם ולא לפני הדיוטות וקאי לפניהם לאותן שהן סמוכין איש מפי איש עד משה ומבואר בבה״ז פ׳ תשא בד״ה פקודא בתר דא לקדש את החדש כי משה הוא בחי׳ אור אבא וסמיכותו לזולתו ממשיך אור אבא ג״כ אליו וממנו מקבל גם דור האחרון איש מפי איש שנמצא לא נפסק אור אבא גם במוסמך היותר אחרון עכ״ל, וזהו כל רב מבבל וכל רבי מא״י כי בא״י שהם סמוכים נק׳ רבי שהיוד מאיר משא״כ בבבל שאין סמיכה נקרא רב בלא יוד כו׳, ובהרמ״ז שם דשרש ב״ד סמוכין הנ״ל מגבורה דעתיק א״כ שרשם מהארת פנים הנ״ל לכן יוכלו לקבל בחי׳ ומראה לו פנים, משא״כ הדיוטות, וזהו לפניהם ולא לפני הדיוטות וזהו שבמשפטים דוקא נאמר לפניהם בחי׳ מראה לו פנים כי הארה זו נמשכה מגבורה דעתיק שבמו״ס שעי״ז נמשך ההארה בפנימיות בחי׳ פנים וכמ״ש בד״ה שוש אשיש גבי ותגל נפשי באלקי, וע׳ בגיטין דפ״ח ע״ב שם דאמר אביי לרב יוסף והא אנן הדיוטות אנן ואפ״ל ע״ד מ״ש בזהר בענין לאו אורחא דמלכא לאשתעי מילין דהדיוטא דקאי על עשרה מאמרות כמ״ש בלק״ת פ׳ אחרי בד״ה כי ביום הזה יכפר דרוש הראשון ובזח״ג ר״פ תצא דרע״ו דמט״ט שרו ש״ע נק׳ הדיוט לגבי מאריה וע״ש בפי׳ הרמ״ז דאפילו רב יוסף ואביי שהיו צדיקים מופלגים ואתי לי׳ שלמיה מרקיע כל מעלי שבתא עכ״ז נק׳ הדיוט לגבי הסמוכין איש מפי איש מפי משה שהם נקראים רבי ביוד כו׳.

פ״ק דקדושין דל״ה סע״א דריש ממלת לפניהם שהשוה הכתוב אשה לאיש לכל דינין כו׳ באשה דעתה קלה מ״מ יש בה עטרה דגבורה ע״כ השוה לדינין ועמ״ש בד״ה ויקחו אליך פרה בענין שאשה כשרה לקדש מי חטאת.

סנהדרין פ"א דף ז' ע"ב מנא הא מילתא דאמור רבנן הוו מתונים בדין שנאמר ולא תעלה במעלות וסמיך לי' ואלה המשפטים, ובחי' לא תעלה במעלות היינו הכנעה ע"ד עלה בכבש מלשון כבשי דרחמנא ועי"ז ופנה לסובב בחי' סוכ"ע, ועיין מזה ברבות ר"פ משפטים כשם שהזהיר הקב"ה את הכהנים שלא יהיו פוסעין פסיעות גסות ע"ג המזבח כו' מוכרח שהעלאת נה"ב ובירורו א"א בהיות בחי' גסות כי בחכמה אתברירו וכמ"כ אזהרה לדיינין שיהי' הדין ע"פ חכמה דוקא ובדברי חכמים בנחת נשמעים כו' וכנודע ההפרש בין גבורות דאבא לגבורות דאימא שגבורות דאבא הם מבחי' ביטול כו', וע"כ זהו הפך פסיעות גסות ששרשו מה שנפל משם ס"ג כו' ואפשר להעיר לענין ההפרש בין הכבש ובין מעלות ע"ד שבמתן תורה פסל הרים הגבוהים שהם גסות ואעפי"כ צ"ל קצת הר שזהו ענין הר סיני שבו ניתנה תורה כו'.

ברבות בראשית פכ"ו דכ"ט ד' ע"פ מבלי משים לנצח יאבדו באיוב ססי' ד' דקאי על הדין והמשפט כמ"ש אשר תשים וכ"ה בפ' נח פל"א דל"ב ד', ויש להעיר לענין מבלי משים וענין אשר תשים ממ"ש אם ישים אליו לבו כו' ומענין ושם דרך שמאי אומר כלה כמו שהיא, ולכן שייך למשפט כי שמאי מדת הגבורה ובש"א אומרים שמים קדמו חגיגה י"ב כי ברבות בראשית ספ"ד למה נקרא שמים שהן שמים מעשיהם של בריות זכו והגידו שמים צדקו וא"ל יגילו שמים עונו ותורה שם בישראל תלים ע"ח ה' אשר שם שמות בארץ תלים בשה"ש ו' י"ב לא ידעתי נפשי שמתני, יומא עב"ב ע"פ וזאת התורה אשר שם משה זכה נעשית לו סם חיים וישם לך שלום, ושמתי כדכד, חקות שמים וארץ לא שמתי, שמתי חול גבול לים, משפטיך תהום כו', ובהמה תושיע לכן משפטי התורה בדיני בהמה על כל דבר פשע על שור שנה"ב בשרשה בפני שור התלהבות וכשנשתלשלה למטה שור נגח הוא שופך דם האדם באדם, וכן כל הכועס, על חמור קרירא לו א"נ ע"ד בשר חמורים חרמת כו', שה פזורה ועמ"ש ע"פ צדקת פרזונו שפזרן פסחים רפ"ח ע"ב שמבחי' דאחד גוי אחד מפוזר ומפורד בין, רבות מחשבות כו' וההפך מבחי' ואגודתו כו', ועל שלמה וריח שלמותיך ריחא דלבושייכו ריח בגדיו, אבל ההפך בגד בוגדים בגדו כו' לבושים צואים כו', וכתיב ופרשו את השמלה כו', על כל דבר פשע ודבר שפתים אך למחסור בחי' מדבר העמים אשר יאמר כי הוא זה ע"ד שמים אור לחושך וחשך לאור בישעי' סי' ה' כ', הוא היינו חשך הוא היה גבור ציד, הוא עשו אבי אדום, משא"כ זה בחי' אור וגילוי, וענין יאמר כמו אשר לקחתי מיד האמורי גם היצה"ר נק' הוא וע"ז אמרו המרגלים כי חזק הוא ממנו כ"כ בעה"כ דסה"ד, וע' סוטה דל"ה א' מנחות נ"ג ב' ערוכין ט"ו א' שארז"ל אפילו בעה"ב כו' אדון העולם והיינו כי שרש התיקון משם מ"ה והיצה"ר שרשו מס"ג ולכן נק' מלך זקן כו' וזהו שאמרו ששרשו מבחי' הוא בחי' ארך אפים כו' וע"כ חזק הוא מבחי' זה שם מ"ה שנק' ז"א כי יעקב וישראל נק' זה כמ"ש ברבות פ' צו פ"ח זה יתנו כל העובר כו' וגם י"ב שבטים מנין זה ועשו נק' הוא

כנ״ל הוא עשו ע״כ אמרו חזק הוא ממנו כי עשו הי׳ הבכור, ועז״נ שמים חושך לאור כו׳, וע׳ זח״ג קרח ע״פ ועבד הלוי הוא, אך באמת כי הוי׳ הוא האלקים אני הוי׳ הוא שמי בחי׳ הוא, וזהו כי אלקי׳ שופט זה ישפיל וזה ירים כו׳, עיין רבות שם ופי׳ וזה לכם הטמא ישפיל ובחי׳ זה יתנו כו׳ ירים, וזהו ואנכי אסתר אסתיר פני ביום ההוא מחמת העון אשר יאמר כי הוא זה כו׳ וכנ״ל אך ע״י התשובה יהיה בחי׳ ואמרו ביום ההוא הנה אלקינו זה כו׳ והנה ע״י כל זה יומשך אדם ובהמה תושיע, עיין תו״א בד״ה ואלה המשפטים עיין מפסוק על כל דבר פשע ברבות נשא פ״ט קרוב לס״פ רל״ה ד׳, זח״ג בלק קצ״ח א׳ ת״ז די״א ב׳ בתי״ח שבסוף ת״ז תיקון יוד, וע״ש בח״צ פי׳ יבא דבר שניהם היינו תשובה ווידוי, בשה״ש רבה בפסוק כי טובים דודיך מיין תני ר׳ שמעון בן יוחאי ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם מה שימה זו (אוצר) אינה נגלית לכל אדם כך הן דברי תורה עכ״ל, וע׳ מזה בתוספות פרק אין מעמידין דל״ה ע״א ד״ה מאי שנא.

בבחיי פ׳ יתרו דצב״א וע״כ נסמכה פ׳ ואלה המשפטים כי מתוך המשפטים והדינים יוצאים בני אדם אלו זכאין ואלו חייבין וכן הענין ביום הדין של תחיית המתים אלו לחיי עולם ואלו לחרפות ולדראון עולם דניאל יב״ב עכ״ל.

בבחיי ר״פ משפטים ענין ואלה המשפטים ואלה מוסיף כו׳ התורה דינין מלפניה זהו הצמצום להיות בחי׳ חכמה כמ״ש בד״ה ולא אבה דינין לאחריה המל׳ בנינה מן הגבורות כו׳, והיינו פותח בברוך וחותם בברוך, אשר תשים זכה נעשה לו סם חיים היינו בינה מקור הגבורות נק׳ אלקים חיים לא זכה נעשית לו סם מות גבורות קשות דנוגה, וסוף הסדרא העיר בענין ואלה, ועמ״ש ברבות ויקהל פ״נ ע״פ מי ברא אלה ונתבאר במ״א.

של״ה במסכת פסחים קנא״ב והתחיל ואלה המשפטים במצות עבד עברי להיות רושם העבדות קיים כי עבדי הם שטרי קודם וכאלה הרבה עכ״ל בתושב״כ פ׳ וירא רפא״ב כי הדין תלוי במלה כמ״ש לפניהם כו׳ כי הערלה הסתר הנמשך מק״נ ששם צירופי דאלקי׳ והדין אלקים דקדושה ואלקינו מי ברא אלה, וזהו ואלה המשפטים גם ענין עלה במחשבה לברוא במדה״ד וזהו שלע״ל ליצחק כי אתה אבינו כו׳, וי״ל ענין דינין שלאחריה דתורה זהו ע״ד וסביביו נשערה כו׳, ואפ״ל כי לפי שא״א להתקיים במדה״ד וכיון זהו מעלה גדולה כנ״ל לכן העצה לזה קיום מצות המשפט ודין כו׳.

בב״י ה׳ תפלה סי׳ קי״ב כשאמר הקב״ה למשה ואלה המשפטים אמרו מלך אוהב צדקה ומשפט.

כי תקנה עבד עברי. ברבות אמר להם הקב״ה לישראל אני קניתי אתכם במצרים ביוד מכות שהראתי שנאמר נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאד לא תעבוד באחיך יותר משש שנים שלא בראתי את העולם אלא לששה ימים לפיכך נתתי לך ששה שנים שתהא רשאי לעבוד בעבד עברי כו׳ עכ״ל.

וג' כי בדברות שניות כתיב וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך ה' אלקיך משם ביד חזקה ובזרוע נטויה על כן צוך ה' אלקיך לעשות את יום השבת בפ' ואתחנן ה' ט"ו, וא"כ עבד עברי זה כבר מצווה על השבת שהוא מורה על בחי' השביעית שבימים, וא"כ ממילא מצוה הוא ג"כ לנוח בשביעית שבשנים דהוא כענין שמטה, וכמאמר הרבות אמור פכ"ט כל השביעין חביבין כו', וא"כ כבר קדם שעבודו של הקב"ה לשעבוד של הקונה אותו שמדינא יוצא בשביעית מצד יצ"מ מצווה לנוח בשביעית כו'. ועיין זח"ב ל"ח מענין ויוציאך כו' פ"ד א' ר"ב א'.

במא"א אות ע' מענין ע"ע ובי"נ שם הביא מהזח"ג קי"א ב' שיש ב' בחי' עבד וכן והם נגד ב' בחי' מל' וז"א יעקב וישראל וידוע בחול בחי' עבד ובשבת בחי' בן וע"ש דף צ"ד א', וע"כ ובשביעית יצא שאז נכלל בבחי' בן, וזהו שע"ע עובד את הבן, מה שמו ומה שם בנו, בלק קצ"א ב', משא"כ אמה אינה עובדת וכו' כי עלייתה בבחי' עד שקראה אמי למעלה מבחי' בן אכן יש עבד שלמעלה מבחי' בן כו' יראה עילאה, ועמ"ש בביאור ע"פ וכל בניך בענין כתפוח כו', כן דודי בין הבנים.

אם בגפו זח"ב ק"ת ב' ודק"ה סע"ב, י"ל גפו מלשון גוף היינו יחידי, וע' מענין גוף במא"א אות ג' סל"ח ת"ת גופא, או י"ל גפו מלשון על גפי מרומי קרת משלי ט' ג' ופי' במצ"צ ענין כנף ובדרז"ל עד בין אגפים, וע' בתניא פ"מ בהג"ה בשם ת"ז תיקון מ"ה דעופא הוא מט"ט גופא דילי' ו' כו', וזהו אם בגפו יבא בחי' כנפים גדפין אהוי"ר, ואם בעל אשה הוא היינו בעל תורה ראה חיים עם אשה היא תושבע"פ כו', גם י"ל גפו מלשון מן האגף ולפנים במשנה ספ"ז דפסחים והוא מלשון יגיפו הדלתות נחמיה ז' ג', פ"ק דב"ב דף ח' לתוגלי גפא שערי חומת העיר כמו מצא אחר הגפה כו' וע' בזח"א ויצא קנ"ו א' מענין הדודאים שהם מט"ט וסנדל ובמק"מ שם שהם דו"נ, וזהו אם בעל אשה הוא כו' ועמ"ש בענין רוכב על כרוב קל שלו שהוא מט"ט כו'.

ברבות משפטים פ"ל וכי ימכור איש זה הקב"ה את בתו זו התורה לאמה היינו התלבשות התורה בגשמיות ע' זח"א כ"ז משנה איהו שפחה ולכן לא תצא כו' במנוסה לא תלכון כמ"ש בזח"ב ר"פ משפטים כי יצי"מ מסט' דעבד בחי' מט"ט שהוא מטה דמשה כנז' בת"א פ' וארא ושם יש טו"ר ע"כ צ"ל וחמושים כו' והיינו כי במצרים לא היה התורה אבל עכשיו שיש אצלינו התורה שעי"ז יתבררו כל הבירורים לכן לא במנוסה תלכון, וזהו לא תצא כצאת כו', והנה ענין היעוד י"ל עפמ"ש בד"ה תורה צוה דתושבע"פ נק' כלה ושייך בה אירוסין ויחוד נשואין עם תושב"כ, וענין אם לבנו יעדנה כי יש ב' בחי' חתן כנז' בד"ה שה"ש ובחי' חתן הב' נק' בנו ומה שם בנו שארה מזון לכו לחמו בלחמי ב' לחם תשבע"פ ותושב"כ, כסותה מצות מקיפי', עונתה פנימיות התורה, והוא בשבת לחם מן השמים כו', ויש להעיר לענין היעוד מענין לבון הלכתא הנז' בד"ה קול דודי בת"א

פ' שמות, וזהו ענין אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו כו' בד"ה כי תבאו אל הארץ ויצאה חנם כו', ע' ד"ה ואתחנן תורה אתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ת והנה ארז"ל שיוצאה בסימנין וזהו ע"ד מארז"ל פ"ה דערובין דנ"ד סע"ב אין התורה ניקנית אלא בסימנין, וכ"ה בשבת פ' הבונה קד"א נקנית היינו שתהא קנויה וחקוקה במוחו ע"ד זקן שקנה חכמה כנז' בד"ה והדרת פני, וה"ע קליטה שנעשו אחדות ממש עיין בד"ה בעצם כו' צבאות בת"א פ' בא ע"ד איהו וחיוהי חד כי החכמה תחיה וזהו ע"י סימנין שימה בפיהם, אם ישים אליו לבו כו' בחי' סימן העליון, גם ע"ד ודברי אשר שמתי בפיך כו' אני המשנה המדברת בפיך כו', וזהו ואשים דברי בפיך ואזי ובצל ידי כסיתיך בחי' חירות שאין לך בן חורין כו', ובחי' סימן התחתון ושם דרך כו' סור מרע כו', ות"י ע"פ וישם לקין אות סימנא, ויש להעיר מפסוק שאל לך אות העמק שאולה בא אות ה' בתראה היינו תשוב ה' ע"י ממעמקים קראתיך בתפלה ואני תפלה וזהו סימן התחתון אותיות שלמטה למעלה הגבה למעלה דא אות יוד אותיות התורה שמלמעלה למטה סימן העליון כו', גם בתשבע"פ י"ל שייך סימנין בחי' היציאה מקטנות מה שמלובשת בשחרות וקדרות לבחי' חסד נעוריך אהבת כלולותיך שראויה לקבל גלוי היחוד עליון מפנימי' התורה, והיינו ע"י בינה יתירה ניתנה באשה שתשבע"פ, והסימנים באים מבינה כמ"ש במא"א אות סמך סעיף י"ט וז"ל סימן מצד בינה חירו עילאה ולכן האשה יוצאה לחירות בסימנים עכ"ל וענין הארה זו היינו כמ"ש חרות על הלוחות חירות כו' והוא מבחי' אותיות החקיקה כו' עמ"ש בד"ה אם בחקתי תלכו ובד"ה זאת חקת התורה והנה בחי' קטנות בתושבע"פ היינו ע"ד אפרוחים או בצים מארי מקרא ומארי משנה, משא"כ גדלות תלמוד ועמ"ש בד"ה האזינו השמים בענין כשעירים כו' כרביבים שה"ע משנה ותלמוד, עוי"ל מאחר שהסמנים הם מבחי' בינה יתירה א"כ זהו מצות רבנן שע"ז אמרו בינה יתירה כו' וכענין ערבים עלי דברי סופרים כו' שעי"ז עיקר הבירור בחכמה אתברירו כו', וזהו בנעוריה בית אביה וזהו ג"כ ושם דרך.

והנה כ"ז לפי' הרבות דבתו היינו התורה, אכן בת"ז סוף התיקונים בתיקון ז' פי' דקאי על הנשמה וכשיורדת לגוף נק' אמה ויש ג' בחי' נר"נ נשמה נק' אמה, והנה אמה העבריה אינה עובדת לא את הבן ולא את הבת, פי' תבונה הוא בן ובת כנז' באדר"ז כי בן אהבה זכר חסדו בת יראה אשה יראת ה' ונמשכים מתבונה יש שכל המעורר את האהבה ויש שכל המעורר יראה והנה יראה נק' מפתחות החיצוניות כי נמשכת ממדת מלכותו ית' כנז' בד"ה כי תשמע בקול, והנה כתיב ולתבונתו אין מספר וידוע הקושיא איך שייך מספר על תבונה, אך כי ארז"ל ילכו מחיל אל חיל כו' וכענין משובח ומפואר עדי עד כו' עילוי אחר עילוי בהשגה וע' בד"ה מזוזה מימין בענין וידבר שלשת אלפים משל, ונק' כל בחי' זו תבונה בן ובת משפיע ומקבל, וע"כ נאמר ולתבונתו אין מספר בחי' משובח ומפואר עד עד כנ"ל, ומ"מ דרך כלל נק' ג"ע התחתון וג"ע העליון שהם ב' בחי' הנמשכים מתבונה

בן ובת היינו כי ע"י יראה זוכה לג"ע התחתון וע"י אהבה לג"ע העליון להנחיל אוהבי יש, אך הנה ידוע בפי' מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ, שמים וארץ געה"ע וגעה"ת ובכולם לא חפצתי רק אם ישים אליו לבו למהותו ועצמותו ית', וזהו שאמה העבריה אינה עובדת לא את הבן ולא את הבת, בן ובת שמבחי' תבונה, ג"ע העליון וכל בניך למודי כו', כ"א שלא ע"מ לקבל פרס כו', והנה בענין היעוד יש ב' בחי' אשר לא יעדה, ואם לבנו יעדנה, והיינו כמ"ש בד"ה שה"ש שיש ב' בחי' כלה שכינתא עילאה כלה שארי ולבבי למס"נ באחד ע"ז אשר לו ממש יעדה והקרי לא באלף היינו ע"ד ולו אנחנו בו' ובאלף שיגיע עד כתר אלף פלא כו' ועז"נ ששים המה כו' אחת היא יונתי כו' ועז"נ ובלילה שירה עמי טעמי תורה כו' פנימיות כו', אך בחי' כלה שכ"ת בחי' בשכמל"ו יתו"ת ובכל נפשך היינו ביטול היש ועי"ז ואם לבנו יעדנה לקבל הטפה מבחי' התורה כמו שמלובשת בלבושים ונק' נובלות חכמה שלמעלה תורה כמשפט הבנות יעשה לה בחי' בנות ירושלים בנות ציון כו', ויוצאה בשנים בחי' לא זכו בעתה וביובל ע"י תשובה דרור שופר גדול נגאלין, גרעון כסף לגרוע הכוסף והתשוקה לתענוגי עוה"ז הנק' כסף נמאס ולהיות אתהפכא חשוכא לנהורא ובסימנין שדים נכונו ושערך צמח להיות זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך שכבר ראוי' ליחוד ע"י בכל לבי דרשתיך כו' שדים בחי' ושדי כמגדלות אלו ת"ח פנימית התורה וזהו סימן העליון וא"א לעליון לבוא עד שיבוא התחתון כו', חסד נעוריך אתכפיא כו', והיינו שערך כעדר העזים שגלשו כו', וזהו כי נער ישראל ואוהבהו חנוך לנער ע"פ דרכו כו', ואפ"ל סימן העליון מצד בינה שעשה לה דדים במקום בינה, וסימן התחתון מצד מ', וע' במדרש פ' וארא רפ"ט ע"פ תנו לכם מופת ומה אם הצדיקים אין מבקשים סימן כו'.

בס"ד

ברבות ר"פ ואלה המשפטים הה"ד תלים צ"ט ד', ועוז מלך משפט אהב, אימתי ניתן העוז להקב"ה בשעה שעושה מדה"ד בעכו"מ כו' הגדולה שלו והחסן שלו כו' הוי ועוז מלך משפט אהב העוז של ממ"ה הקב"ה והוא אוהב את המשפט כו'. הנה פי' ועוז מלך י"ל ע"פ מ"ש חנה ה' יחתו מריביו כו' ויתן עוז למלכו בש"א ס"ב, ובש"ס ברכות דכ"ט א' שנזכרו ט' אזכרות מקודם בתפילת חנה וכנגד זה תיקנו ט' ברכות דר"ה היינו כי בר"ה בנין המל' כמארז"ל אמרו לפני מלכיות והיא מקבלת מט"ס העליוני' ממל' שבכתר נעשה כתר שבמל' כו' ולכן נזכרו ט' אזכרות מקודם תיבת ידין אפסי ארץ ויתן עוז למלכו ולכן אומרים ט' ברכות בר"ה שהוא

יום הדין אשר ה' ידין אפסי ארץ כמ"ש בירושלמי פ"ד דברכות משנה ג' להמשיך מן ט' ספי' העליונות לבחי' מל' ויתן עוז למלכו ומה שלא נזכר ברכה נגד המל' עצמה שהיא עשירית י"ל מפני שהברכות רק מה שצריך להמשיך בבנין המל' והיא עצמה נאצלה בסוד שרש בבחי' נקודה א' אשר זו הנקודה אינה מסתלקת לעולם כ"א הט"ס באים בה בסוד תוספת ונמשכים בה מז"א ובר"ה צריך להמשיך בה הט"ס וכמ"ש במ"א ע"פ מאמר הזהר ח"ג בלק דקצ"א ע"א ע"פ שחורה אני ונאוה וע"כ צריך רק ט' ברכות ועוד הטעם כי הנה המשכה זו באה ע"י ז"א בעלה כמ"ש במאמר הנ"ל וכמו בנין חוה שנבנית מאדם וז"א הוא בעל ט"ס וכמ"ש בת"א פ' יתרו בד"ה אלפי שנאן, והנה פי' ויתן עוז למלכו פי' ברבות שמות פ"א קי"ח א' על דוד שרומם הקב"ה את מלכותו כו' ובפ' יתרו פכ"ז פי' על שלמה כשעשית נסים בימי שלמה, והענין כי שלמה ארז"ל מלך שהשלום שלו אשר שלום זהו ההמשכה פנימי' שנמשך מאור א"ס ב"ה במדת מל' שמקור ההמשכה זו הוא מבחי' מל' דא"ס בחי' עתיק יומין היינו השלום הוא התחברות ב' הפכים כי בחי' מל' אין מלך בלא עם בחי' יש ודבר נפרד לשון עוממות והיינו ע"י ההסתר המעלים כו' אבל קמי' ית' כולא כלא חשיב גם עכשיו והשלום שיהי' הגילוי למטה כמו למעלה והיינו ע"י סומ"ר וע"ט ועי"ז בקש שלום כו', ועמ"ש מענין מלך שהשלום שלו ע"פ שה"ש וע"פ צאינה וראינה ובחי' זו הי' בימי שלמה ע"י בנין בית ראשון שעי"ז הי' המל' במדריגת הבינה כמ"ש בזח"ב שמות ד"ט ובמק"מ שם ובחי' זו נק' ויתן עוז כמ"ש או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי כו' פי' ב"פ שלום היינו יסוד דאבא ויסוד ז"א עיי' בזח"ג במדבר קי"ח א' בפי' הרמ"ז ובחי' זו נמשך ע"י עסק התורה שנק' מעוזי וכמארז"ל פרק חלק ד"ק ע"ב ובפרש"י שם מעוז תורה וכמ"ש ה' עוז לעמו יתן דקאי על התורה והיינו שמסיים ה' יברך את עמו בשלום כי להיות שלום והתחברות ב' הפכי' נמשך ע"י בחי' העליונה משניהם והיא ע"י התורה שנק' משל הקדמוני מבחי' קדמונו של עולם ולהיות המשכה זו בפנימי' הוא ע"י גבו' דע"י ולכן נק' מעוזי ובת"ז תקון נ"ה דצ"ב ע"א אימא עילאה דאיהו מגדל עוז שם הוי' משלי סי' י"ח, וע' במא"א אות מ"ם סי"ט גם לפי"ז פשוטו דעת הוא לשון כח ותוקף א"כ הוא כענין מ"ש ע"פ ועתה יגדל נא כח אד' דבחי' אד' הוא מל' וכח אד' הוא מל' דא"ס, וכן יש להעיר לזה מענין יד החזקה ששרשה מגבורה דא"א, ועיין מענין כח במא"א אות כ' ס"י ומענין עוז באות ע' סכ"ח וז"ל עוז בת"ת מצד הגבורה וסימן מטה עוז עכ"ל ויש לומר שהוא ע"ד במעלת הזהב על הכסף וכענין שהלוים יהיו כהגים לע"ל ובחי' זו בתורה שנק' מעוזי הוא תושבע"פ שמבחי' מל' שבבינה מה"ג ונק' קווצותיו תלתלים שחורות כעורב וע"ז א' ערבים עלי ד"ס כו' וכמ"ש באגה"ק ע"פ חגרה בעוז מתני' דקאי על תושבע"פ שנק' עוז והנה בדוד כתיב רמה קרני כמבואר הענין בת"א פ' יתרו בביאור ע"פ זכור דק"כ ע"ד רמה הוא עתיקא כו', וזהו שרימם את מלכותו לכן ע"ז נאמר ויתן

עוז למלכו בחי' ה"ג הממותקות וכענין כוס ישועות אשא דפי' הרמ"ז ר"פ בראשית דקאי על שהמל' מקבלת ה"ג דעתיקא כו', וכענין החותם שבנעילה דיוהכ"פ וז"ש דהע"ה ארוממך אלקי המלך שהוא בחי' מלך יחיד כנז' בביאור ע"פ כי אתה נרי גם כמ"ש בד"ה קול דודי בענין מלכותך מל' כ"ע מלכותך מל' דא"ס כו' ושיתגלה מבחי' זו במל' כ"ע, ועמ"ש מזה בד"ה ועתה יגדל נא גבי להודיע לבנה"א כו' הדר מלכותו וברבות נשא רמ"ה ג' ס"פ י"א למרבה המשרה ולשלום כו' זה שלום של תורה שנאמר ה' עוז כו' א"כ בחי' ועוז מלך הוא ע"ד למרבה המשרה והיינו ע"י ולשלום אין קץ וזהו יברך בשלום כו', וזהו מ"ש בזח"א לך לך פ"ד א' ע"פ פנה אלי וחנני שדוד בקש שיהי' המשכת אור א"ס במל' דאצי' תנה עוזך לעבדך תנה עוזך דא עוז עילאה כדכתיב ויתן עוז למלכו מאן מלכו דא כו' ובספר זהרי חמה פי' עת עילאה היינו בינה כי עוז סתם בגבורה כו' והיינו כי בבינה הוא התגלות עתיק ובקשה זו הוא ע"ד ביום ההוא יהי' כו' והוא ג"כ ענין ועתה יגדל נא כח אד' כנ"ל וז"ש גבי קי"ס ברוח קדים עזה וגו' ומבואר במ"א פי' רוח קדים הוא המשכה מבחי' שלמעלה מהשתלשלות קדמונו ש"ע ולהיותו עזה ע"ז נעשה קי"ס כו', וזהו מטה עוזך ישלח ה' מציון, ואיתא ברבות וישב פפ"ה דקאי על מלך המשיח כו' ומ"ש מציון היינו שההמשכות למל' באים ע"י יסוד צ"ע כו' וע' מזה ברבות ר"פ קדושים וזהו לך זרוע עם גבורה תעוז ידך תרום ימינך דידך קאי על שמאל הוא בחי' יחו"ת בחי' מל' כמבואר בד"ה צאינה וראינה בפי' שאו ידיכם קדש כו' אמנם תעוז ידך היינו שיומשך העוז והכח בבחי' יחו"ת שיהי' במדריגת יחו"ע וע"ד הנ"ל בענין תנה עוזך לעבדך. וזהו ועוז מלך פי' שיומשך העוז בבחי' מל' דאצי' שהמשכה זו נמשך מבחי' מל' דא"ס המאיר בבינה ונמשך למל' ע"י היסוד כנ"ל בענין מטה עוזך מציון וע' מזה בזח"א פ' ויחי דרל"ב ע"ב והו"ע ועתה יגדל נא כח אד' כנ"ל וע"ד במלך שהשלום שלו.

משפט אהב והוא כמ"ש משפט כתוב הדר הוא לכל חסידיו כו' כמ"ש ע"פ זה בסידור גם כי המשפט להיות כל דבר על מקומו הראוי ושלא יהיה רשע מכתיר כו' ושלא יהיה תגבורת הרע על הטוב (משפט תרגום הלכתא מל' תושבע"פ אם עוסק ורש כו' כי גבוה מעל גבוה כו' רש"י תלים ר"ס כ"ט הבו כבוד ועוז מכאן שאומרים גבוה), והנה מבואר בת"א בד"ה מי כה' אלקינו מענין רב יהודא דכולי תנויי בנזיקין הוה לזכות את הזכאי ולחייב את החייב ולהפריד ביניהם בכדי להפריד החיצוני' מהקדושה ויתפרדו כל פועלי און כו' ע"ש ובהביאור ורצה להמשיך גם בנזיקין שהם מקו' הקליפות שהם ארבעה אבות נזיקין שיהיה בלע המות לנצח וכמו שיהי' לע"ל כו', ומהרש"א בחידושי אגדות פ"ג דברכות ד"כ פי' דר"י לשיטתי' דאמר פ' המניח מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין כו' כי הנה כתיב צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו פי' כמו עד"מ החסיד הוא הנותן בוויתור יותר מן הצדיק וע' ברש"י בשבת פי"ו דק"כ ע"א וכך עד"ז למעלה

מבחי' צדיק נמשך ההשפעה בכל דרכיו שהוא בבחי' פנימיות שהוא כמ"ש ושמרו דרך הוי' כו' כל ארחות הוי' כו', אבל להיות נמשך גם בכל מעשיו היינו למטה בעשי' הגשמיות שיהי' גילוי גם בחיצוניות ממש וכמו בבהמ"ק שהיה יורד אש שלמעלה כו' זהו נמשך מבחי' וחסיד שהוא חסד עליון דא"א בחי' ארך אפיים וגדל חסד בוויתור רב עד שיומשך גם למטה מטה כי המגביהי לשבת ע"כ משפילי בשמים ובארץ כו' וזהו וחסידיך יברכוכה יברכו כה כמ"ש כה תברכו כו', וזהו איזהו חסיד המתחסד עם קונו עם קן דיליה כו', וזהו בחי' אהרן באורך נראה אור, כמ"ש בד"ה בהעלותך ולכן מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין להפריד החיצוני' כו', שעי"ז יתהפך חשוכא לנהורא, ועוד כי יש בחי' בענין לזכות את הזכאי כו' שהרי עי"ז שהן מקבלי' את הדין נעשו שניהם כזכאין והיינו ע"י שמוציא העושק מידו ע"ד חיל בלע ויקיאנו נמצא נתהפך חשוכא לנהורא משא"כ באיסור והיתר אין האיסור מתהפך להיות היתר כו', וזהו משפטי ה' אמת צדקו יחדיו דשניהם נעשו זכאין כו' וכמארז"ל ע"פ ונקלה אחיך כיון שלקה הרי הוא כאחיך, [illegible] ועוד י"ל בענין מאן דבעי למהוי חסידא כו' כי עי"ז נעשה לאכללא שמאלא בימינא שהרי ארבעה אבות נזיקין השור כו' כולם נשתלשלו מסיגי הגבורות מבחי' פני שור מהשמאל וכשמקיים מילי דנזיקין נעשה לאכללא שמאלא בימינא, וע' מענין ד' אבות נזיקין ברע"מ פ' משפטים דקי"ח ובמא"א אות ד' סל"ב כ' שהם חו"ב תו"מ דקליפה עון משחית אף וחימה עכ"ל וכ"כ בשל"ה ס"פ משפטים, והנה ע"י מה נעשה לאכללא שמאלא כו' זהו ע"י ת"ת קו האמצעי כמ"ש באגה"ק ע"פ והי' מעשה הצדקה שלום והוא הנק' משפט ועמ"ש ~~ע"פ~~ במ"א * ההפרש בין תפלה לתורה שהתפלה נק' מלחמה בבחי' ולאום מלאום יאמץ שהרע עומד לנגדו כו' והיינו דוקא רק בתפלה שהוא עבודת האדם, אבל התורה שהוא דברי הקב"ה כיון שאו' שזה חייב או פסול כו' הרי גם הרע מוכרח לקבל דברו וכמאמר בלעם לא אוכל לעבור את פי ה', ולכן נק' התורה שלום, וזהו פדה בשלום נפשי שהיא התורה מקרב לי שעת צלותא שעת קרבא כו' וזהו ציון במשפט תפדה כי התורה נקרא משפט ושלום כו', וזהו ואלה המשפטים גם ארז"ל ע"פ והי' אמונת עתך חוסן ישועות זה סדר נזיקין כו' וזהו שמרו משפט כו' כי קרובה ישועתי לבוא אשר ישועות ה"ג ממותקות נמשכי' ע"י המשפט כו' והיינו כי כדי להיות ויתן עוז למלכו צ"ל תחלה יחתו מריביו וכדלקמן. וזהו הנמשך ע"י המשפט וזהו ועז מלך משפט אהב כו'. והענין כי הנה עיקר המשפט להיות כל דבר על מכונו להוציא הגזל והעושק כו' והוא כמ"ש בירמי' סי' למ"ד וארמון על משפטו ישב, ועד"ז נאמר בפ' וישב כמשפט הראשון ות"א כהלכתא קדמיתא, וכך עיקר המשפט להיות כל דבר כמו שצ"ל כי הנה בחטא עה"ד ויגרש כו' וירדו העולמות ולע"ל יתוקן העולמות להיות על מכונו כמו קודם חטא עה"ד וכמ"ש במדרש שיש בתורה ב"פ אלה

ע"פ במ"א: כ"ה בד' כת"י. [illegible]

[illegible]

ע"פ רבת את ריבם וע' בפע"ח גבי פורים בענין הרב את כו', ועי' במא"א אות ריש סכ"ד, עוי"ל מריבו שמפרידין בין קוב"ה ושכינתי' ואומרים עזב ה' את הארץ גם מפרידים בין תושב"כ ובין תושבע"פ כמו צדוקים וביתוסים.

ועניין ועוז מלך הנה עוז לשון כח כענין העונה איש"ר בכל כחו שיומשך מבחי' שמי' רבא במל' כו', וזהו ע"י התורה שנק' מעוזי כי הנה שמשון הגבור ע"י שערות נזיר יהיה כו' וברבות וארא פ"ח מהו לבושי' של הקב"ה עוז שנאמר לבש ה' עוז וע' בלק"ת בתלים ובכוונת שבת שהם ת"י נימין דא"א כו' ע"ש בפע"ח ספ"ח וה"ע עסק התורה קווצותיו תלתלים תלי תלים כו', וזהו ועוז מלך תושבע"פ מל' קרינן לה ועסק התורה נותן כח בנה"א אך משפט אהב כי הנה לא די בכח הנה"א לבד כ"א שצריך ג"כ להתיש כח נה"ב וזהו ע"י המשפט כמו איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב ומזה יומשך להיות מישרים אהבוך כו' גם משפט אהב הארת פנים שלמעלה מבחי' שערות הנק' עוז וה"ע ומראה לו פנים כו', ולכן סנהדרין שונאין הדרת פנים כדי שיהי' יאר ה' פניו, וזהו לא תכירו פנים במשפט כו'. תשים לפניהם כי לך אמר לבי בקשו פני הוא ע"י את פניך ה' אבקש, וזהו כמים הפנים כו' כן לב כו' ועיי' ברבות יתרו פכ"ז קמ"ג ב' ע"פ ה' עוזי ומעוזי כו' אליך גוים יבואו ע"ש דהיינו ע"י העוז והכח וגילוי אור א"ס שנמשך בישראל עי"ז מתלקטים הניצוצים שנפלו בשבה"כ ונכללים כנר בפני האבוקה כו', צדיק עתק בתלים ל"א י"ט פירש"י לשון דבר גדול וקשה כמו עתקו גם גברו כו' איוב כ"א וכן ולמכסה עתיק בישעי' סס"ג כ"ג ולשון חזק וחשוב ורז"ל אמרו ע"פ ולמכסה עתיק בחי' עתיק יומין א"כ משם שרש המשכת הכח והחיזוק וכנודע מענין איתן כו', וא"כ בחי' עוז ומעוז שהוא גם כן חוזק וכח שרשו נמשך מבחי' ע"י כו'.

וביאור הענין ע"ד מ"ש יביאו לבוש מל' שכדי להיות התהוות היש ודבר גשמי ממאמר יהי אור יהי רקיע כו' הוא ע"י שנמשך לזה כח א"ס ב"ה הסוכ"ע הכל יכול בחי' רצה"ע הוא הנותן כח ועוז בהדבור ומאמר, וע"ז נאמר ה' מלך גאות לבש עוז התאזר ומהו לבושו עוז כו' וה"ע ולמכסה עתיק כו' והיינו להיות אף תיכון תבל בל תמוט והנה תבל ב"פ גבורה שתכלית בריאת היש כדי להיות את האלקים ירא כו' יראה בגימט' גבורה ויש יר"ת ויר"ע א"כ גבורה בסומ"ר וגבו' בוע"ט אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים כו', וזהו עזי וזמרת י"ה שמי עם י"ה שס"ה ל"ת זהו הגורם להיות עזי שיומשך לי העוז בבחי' פנימיות ה' עוזי ומעוזי פנימי ומקיף וברבות אמור פכ"ט כל השביעית חביבות כו' בארצות שביעית חביבה כו' היינו תבל והוא ישפוט תבל בצדק ע"ש ומשפט זה עיקרו גם בחדש השביעי' ע"י תיקון השביעי כנ"ל וזהו ועוז מלך מלך מל' כ"ע בחי' דבר מלך שלטון עש"מ כו' העוז והכח של בחי' הנ"ל הוא לבש עוז התאזר לבוש מל' דא"ס כו'. אך הנה אנו אומרים בתפילת ר"ה והופע בהדר גאון עוזיך על כל יושבי תבל כו', והוא שיומשך הגילוי מבחי' מל' דא"ס בבחי' פנימי' והוא ענין

יחוד קודב"ה ושכינתי' במשנ"ת בד"ה להבין פי' ענין יג"מ מי אל כמוך כו' שה"ע יודי"ן ווי"ן די"ג ת"ד שהם ההמשכות בבחי' פנימיות שעי"ז וידע כל פעול כו' וזהו ענין מטה עוזך ישלח ה' מציון כו', וענין יחזיק במעוזי יעשה שלום לי, ולכן בהמ"ק נק' גאון עוזכם כדפירש"י בפ' בחוקותי כ"ו י"ט, ועי"ז נאמר ויתן עוז למלכו, אך הנה כדי להיות גילוי זה צ"ל תחלה ה' יחתו מריביו אם משום שכדי להיות גילוי הפנימיות א"א כ"ז שהרע מסתיר וכמשנ"ת בביאור ע"פ כי על כל כבוד כו', וכמש"ל ע"פ ועתה אם שמוע תשמעו כו' גבי ממלכת כהנים וגוי קדוש אם משום שהמריבים מונעים הגילוי בטענתם וקטרוגם שמקטרגי' על נש"י שאינן ראוין וכדאי לזה, ומזה נמשך שמדה"ד מעכבת כו' ועוד הטעם כמ"ש ע"פ שחורה אני ונאוה שע"י שחורות כעורב ה"ג דל"ת שדוחי' את הרע שנפל מעולם התהו עי"ז דוקא אסתלק יקרא כו' ע"ש הטעם באריכות, כמו"כ כאן ע"י שעושה את הדין בעכומ"ז ששרשם מתהו כו' עי"ז נעשה הבירור להוציא הניצוצים שנפלו מטה מטה שעליית' דוקא כה"ג דוגמת כלי חרס שאין להם טהרה אלא שבירתן מטהרתן וכמ"ש בת"א פ' וארא ע"פ ויאמר כו' קח את מטך וזהו שעי"ז דוקא ויתן עוז כו' ה"ג ממותקות כו'.

וכדי להיות יחתו מריביו הוא ע"י ה' ידין כו', תהו ועוז מלך משפט אהב שהגורם להיות יחתו מריביו הוא ע"י ואלה המשפטים כו' עוז ותושי' והיינו שיהי' בבחי' יצ"ט שופטן ההיפך ממ"ש עד מתי תשפטו עול בחי' יצה"ר שופטן כו', וזהו שפטו דל דלותי ולי יהושיע עמ"ש ע"פ כי דליתני כו' ילד מסכן כו', ויתום ר"ת יפ"ת ויפ"מ כו', ועמ"ש ע"פ והדל לא ימעיט כו' הדר גאון עוזיך י"ל הדר הדרת פנים יאר ה' פניו וזהו נמשך ע"י המשפט תיקון ואמת, וזהו ה' בעזך ישמח מלך ובישועתך כו' תשית לראשו עטרת פז כי זהב נק' הבינה ופז חשוב יותר ע"ד שופר גדול כו' בינה דא"א ובתורה הנחמדים מזהב ומפז כו'.

ברבות * ע"פ ואלה המשפטים, הה"ד תלים צ"ט ד' ועוז מלך אימתי נתן העוז להקב"ה בשעה שהוא עושה את הדין בעובדי כוכבים כו' הגדולה שלי והחסן שלי כו' הוי ועוז מלך משפט אהב העוז של ממה"מ הקב"ה והוא אוהב את המשפט כו', הנה פי' ועוז מלך י"ל עפמ"ש חנה ה' יחתו מריביו כו' ויתן עוז למלכו, בש"א סי' ב' והענין כי הנה אנו אומרים

ברבות: כמה קטעים ממאמר זה נמצאים גם בהמאמר דלעיל, וקרוב לודאי שזוהי נוסחא שני'.

תולדות מלא והשאר חסר היינו אלה תולדות השמים וארץ כו' ותולדות דגבי פרץ שיצא ממנו משיח שאזי יתוקנו העולמות כו' וזה שקידוש החדש נק' ג"כ משפט בגמרא רפ"ג דר"ה כי הנה מתחלה היו החמה ולבנה שני מאורות הגדולים שוין בקומתן ואח"כ ע"י הקטרוג נתמעטה הלבנה וחשך יכסה אורה כו' ובכל ר"ח יש תיקון לזה שמתפרשים ממנה המחשיכים אורה כנזכר בזח"א פ' חיי דף קכ"ב ומקדשים החדש עליי' המל' באור אבא קדש עליון כמ"ש בבה"ז פ' תשא וזהו ענין המשפט להעמיד דבר על מכונו מלך במשפט יעמיד ארץ וכ"ז ע"י המשפט שאדם עושה בנפשו כו'. ועוד י"ל בענין ועוז מלך משפט אהב דהנה כתיב משפטי ה' אמת וכתיב השומר אמת לעולם עושה משפט עמ"ש מזה בסידור ובחי' אמת זהו מדה השביעית מי"ג מדה"ר וארז"ל כל השביעים חביבין ברבות אמור פכ"ט ולכן חודש השביעי בו המשפט היינו בר"ה ומשפט לאלקי יעקב עמ"ש סד"ה תקעו בחודש וזהו ועוז מלך שהוא בר"ה מלכיות משפט אהב בחי' אמת אתה כוננת מישרים כי תשרי אותיות ישרת וענין מישרים פי' בזח"א לך לך פ"ו ב' מאן מישרים דא דרגא עילאה דיעקב שריא ביה ובפ' בשלח דנ"א סע"ב אתה כוננת מישרים קוב"ה עביד מישרים לתרי סטרי וכתיב והבריח התיכון כו' והיינו להיות התכללות חו"ג והיינו ע"י יעקב תפארת כו' שלכן נקרא אות אמת בזח"ג ר"פ ויקרא וכן איתא בפ' שמיני דל"ט ע"ב ע"פ הולך לדודי למישרים ובפ' אחרי דנ"ט סע"א פי' מישרים הם תרין כרובין דו"נ, וזהו ענין צדיק וישר הוא ע"ש וכן פי' בפ' ויחי דרל"ב ע"ב, ועיקר בחי' מישרים היינו שיהיה למטה כמו למעלה כמ"ש במ"א ע"פ לעשות הישר בעיני ה' ולהיות גילוי זה זהו ע"י ישר יחזו פנימו כנזכר בפ' ויקרא דט"ו שהוא ענין גלוי הארת פנים בפנים, והוא גילוי תיקון ואמת היינו להיות ואמת ה' לעולם, וזהו ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם שהגילוי בבחי' לפניהם דוקא ישר יחזו פנימו, והיינו כי כדי שיהיה הגילוי למטה כמו למעלה ממש מוכרח להיות שרש המשכה זו מלמעלה מהשתלשלות והוא ענין ישא ה' פניו אליך, וכמארז"ל בענין אומר על טמא טהור ומראה לו פנים כו' שמבחינת מראה לו פנים יוכל להתהפך מחשוכא לנהורא וזה יהיה לע"ל עתידה חזיר ליטהר כו' וזהו עושה משפט כו' ועז"נ מתיר אסורים ואיתא פי' במדרש תילים שיתהפך האיסור להיתר לע"ל והיינו ע"י הגילוי בחי' אמת ומראה לו פנים כו' וזה נמשך ע"י המשפט שמהפך ג"כ מחשוכא לנהורא כנ"ל, וזהו מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל אשר ישראל הוא בחי' הפנימיות של יעקב ובחי' משפטיו נמשך לפניהם בבחי' פנימיות, ועיין בסידור ע"פ זה, וע' בלק"ת פ' הברכה מענין פי' ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל, וזהו משפט וצדקה ביעקב אתה עשית ועיין ברבות בחקתי פל"ו קרוב לס"פ והיינו כי תתן אמת ליעקב וכו', ועיין לעיל. ועד"ז יש לפרש מארז"ל פ"ק דשבת כל הדן דין אמת לאמיתו כאלו נעשה שותף להקב"ה במע"ב כתיב ויעמוד העם על משה מן הבקר עד הערב וכתיב התם ויהי ערב ויהי בקר והיינו כי ערב ובוקר חו"ג ובמע"ב נעשו משניהם בחי'

יום אחד כו' וכמו"כ ע"י המשפט עושה לאכללא שמאלא בימינא להיות בחי' כוננת משרים, ועוד י"ל כי הנה איתא ברבות בראשית פ' ח' חסד אמר יברא אמת אמר אל יברא שכולו מלא שקרים כו' שהעולם נראה דבר נפרד ויש היפך ממה שהוא באמת כו' ונבה"ע ע"י החסד עולם חסד יבנה אבל האמת אינו בגילוי כלל, וכמארז"ל בשבת פרק הבונה דף ק"ד ע"א מ"ט שקר מקרבא מיליה אמת מרחקא מיליה שקרא שכיח קושטא לא שכיח אך ע"י דין אמת לאמיתו ממשיך ואמת ה' לעולם וא"כ נעשה שותף כו' שהרי ממשיך האמת מה שעדיין לא נמשך בעת הבריאה כי אשר ברא אלקים לעשות לתקן, וענין המשכת ואמת ה' זהו שיהיה הגילוי גם למטה כמו דכולא קמי' כלא חשיב, וזהו ויעמוד כו' מן הבקר עד הערב שגם בבחי' ערב יומשך מבחי' בקר כו', וזהו ועוז מלך משפט אהב אשר מבואר למעלה פי' ועוז מלך שיהי' בחי' תנה עוזך כו', וה"ע ואמת ה' לעולם בחי' יאר ה' פניו כו', וזהו הנמשך ע"י המשפט שעי"ז ממשיך האור גם במקום החושך כו' כנ"ל בענין רב יהודה, ועמ"ש סד"ה בחודש השלישי בענין שהתורה נק' עוז ותושיה שהיא בחי' עוז וכח לנה"א כח ר"ת כתר חכמה, וזהו דרשו ה' ועוזו בקשו פניו תמיד שבחי' עוזו נמשך מבחי' פניו כו' וכנ"ל, וגם נק' תושיה ע"ש שמתשת כח נה"ב כי מגבורות עליונות דקדושה באים כפיית הדינים כו', וזהו ענין המשפטים שמזכה את הזכאי ומחייב את החייב היינו שנותן כח ועוז לנה"א ומתיש כח נה"ב ונעשה שלום בפמשמ"ט שהנה"ב נכנעת ובטילה לנה"א ועיין באגה"ק סי' י"ב וזהו משפטי ה' אמת צדקו יחדיו פי' יחדיו קאי על נה"א ונה"ב ששניהם נעשים בבחי' צדק בכל לבבך בשני יצריך כו', וזהו ומשפטיך תהום רבה אדם ובהמה תושיע ה', ועיין מזה בת"א בד"ה ואלה המשפטים, וזהו ג"כ ענין אתה כוננת משרים כמ"ש מישרים אהבוך פי' שגם הנה"ב תהיה אהבתה ותשוקתה לה' כמו הנפש אלקית כו' כמ"ש במ"א ע"פ משכני אחריך נרוצה, וזהו משפט אהב לפי שעי"ז אתה כוננת מישרים, ושוב מצאתי סד"ה וארשתיך לי כו' במשפט כי הנה כתיב רשע מכתיר את הצדיק וע"ז נאמר ובערת הרע מקרבך לכך צ"ל משפט על זה דהיינו לעורר ר"ר על נפשו כדכתיב ליעקב אשר פדה את אברהם עכ"ל ורשע מכתיר ה"ע נה"ב המלבשת נה"א ועמ"ש בענין אל גנת אגוז כו' (בענין יחתו מריביו עיין ילקוט בש"א רסי' ב' אם הוא חד כו' י"ל ע"ד שארז"ל ע"פ אל תצא לריב לרב וכך כאן מריבו לשון רב בחי' יש שהוא ענין שאמר עשו יש לי רב גם מל' ויהי רובה קשת, ידרכון קשת כוננו חיצם כו' והמריבה שרצונם לקבל מבחי' דכחשיכה כאורה אף שילכו בשרירות לבם משא"כ בחי' שם הוי' יו"ד צמצום נמשך ע"י הצמצום בטל רצונך כו', וזהו נצב לריב ה' עומד כו' כי בחי' ישיבה היא השפלה אבל העמידה היא הגבהה היינו לפי שעל עשו נאמר אם תגביהי כנשר כו' היינו לינק מבחי' שלמעלה משם הוי' כנ"ל ע"כ כבי' נצב לריב כו' להיות מתעלה בעצמותו כמ"ש משם אורידך נאום הוי' וזהו עליו בשמים ירעם עליו ממה שעולה ומגביה א"ע כנשר משם דוקא ירעם כו', ועמ"ש במ"א

בתפלת ר"ה והופע בהדר גאון עוזך על כל יושבי תבל כו' פי' גאון עוזך היינו בהמ"ק, והדר גאון י"ל מקדש דלע"ל שיהי' בנין בידי שמים י"ל התחברות ירושמ"ט מל' בירושמ"ע בינה ובהמ"ק יהי' מעתיק דאצילות עיין בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית ואזי וידע כל פעול כו' כי ומלאה הארץ דעה כו' (בד"ה שובה ישראל דתקס"ה) וגילוי זה דלע"ל נמשך מעבודתינו עכשיו וידעת היום כי תכלית הבריאה להיות דירה בתחתונים וזהו דרך הוי' והיינו ע"י המצות אך צ"ל העלאה ע"י התפלה סולם מוצב כו' וכמ"ש בד"ה לכן אמור לבנ"י ובד"ה כה אמר ונתתי לך מהלכים. וזהו ענין תורה ועבודה וגמ"ח ג' קוין כי עבודה היא הקרבנות ועכשיו תפלה במקום קרבנות. אך מפני שכשל בעוני כחי וא"א לעמוד בקשרי המלחמה שעת צלותא שעת קרבא לזה צ"ל ע"י התורה שנק' עוז ותושי' כמ"ש בד"ה בחדש השלישי.

ב) **והנה** עוז לשון כח כענין העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו שיומשך מבחי' שמי' רבא במל' כו', וזהו ע"י התורה שנק' עוז, וברבות וארא פ"ח מהו לבושו של הקב"ה עוז שנאמר לבש ה' עוז וע' בלק"ת בתלים ובכוונת שבת שהם ת"י נימין דא"א כו' ע"ש בפע"ח ספ"ח כי הנה שמשון הגבור ע"י שערות נזיר יהיה כו' מזה נמשך הגבורה וה"ע עסק התורה קווצותיו תלתלים תלי תלים כו', וזהו ועוז מלך תשבע"פ מל' קרינן לה ועסק התורה נותן כח בנה"א ועמ"ש בד"ה ועתה יגדל נא כח דתקס"ג דקאי על התורה, והנה צדיק עתק בתלים ל"א י"ט פרש"י לשון דבר גדול וקשה כמו עתקו גם עברו כו' איוב כ"א וכן למכסה עתיק בישעי' ססי' כ"ג לשון חוזק וחשוב, ורז"ל אמרו ע"פ ולמכסה עתיק בחי' עתיק יומין א"כ משם שרש המשכת הכח והחוזק וכנודע מענין איתן כו', וא"כ בחי' עוז ומעוז שהוא ג"כ חוזק וכח שרשו נמשך מבחי' ע"י כו' ומ"ש דעוז מצד הגבורה י"ל גבורה אינו צמצום אלא ע"ד כי הדם הוא הנפש והתורה אדם א' דם בד"ה בשעה שהקדימו או כי מע"י א"א להיות המשכה בפנימית א"א אלא ע"י גבורה כמ"ש בד"ה שוש אשיש, וזהו והופע בהדר גאון עוזך על כל יושבי תבל כו' והוא שיומשך הגילוי מבחי' מל' דא"ס בבחי' פנימי' וה"ע יחוד קבה"ו כמשנ"ת בד"ה להבין פי' ענין יג"מ מי אל כמוך כו' שה"ע יודין ווין די"ג ת"ד שהם ההמשכות בבחי' פנימי' שע"ז וידע כל פעול כו', וזהו ענין מטה עוזך ישלח ה' מציון כו' וענין יחזיק במעוזי יעשה שלום לי כו', ולכן בהמ"ק נק' גאון עוזכם כדפירש"י בפ' בחקתי כ"ו י"ט. אך צ"ל ג"כ שמתשת כח נה"ב ולכן נק' התורה תושיה כי הנה כח נה"ב נמשך מעולם התהו כו' ונפלו וע"כ יש להן כח חזק וצ"ל המשכה מלמעלה וזהו ומכפירים יחידתי כי אמלאה החרבה כו'.

ג) **והנה** כמו שהוא בנפש פרטי כך הוא בכללות דהנה כתיב יחתו ויתן עוז, כי הנה פי' ויתן עוז למלכו פי' ברבות שמות פ"א קי"ח א' על דוד שרימם הקב"ה את מלכותו כו' ובפ' יתרו פכ"ז פי' על שלמה כשעשית נסים בימי שלמה, והענין כי שלמה ארז"ל מלך שהשלום שלו,

אשר שלום זהו ההמשכה פנימי' שנמשך מאא"ס ב"ה במדת מל' שמקור המשכה זו הוא מבחי' מל' דא"ס בחי' עתיק יומין, היינו השלום הוא התחברות ב' הפכיים כי בחי' מל' אין מלך בלא עם בחי' יש ודבר נפרד ל' עוממות והיינו ע"י ההסתר המעלים כו', אבל קמי' ית' כולא כלא חשיב גם עכשיו והשלום שיהי' הגילוי למטה כמו למעלה וכענין ביום ההוא יהי' כו', ועמ"ש מענין תיבת נח וגר זאב עם כבש כו' לא ירעו ולא ישחיתו ע"י התפשטות השלום גם למטה כו' והיינו ע"י סור מרע ועשה טוב, ועי"ז בקש שלום כו', ועמ"ש מענין מלך שהשלום שלו ע"פ שה"ש וע"פ צאינה וראינה ובחי' זו היה בימי שלמה ע"י בנין בית ראשון שעי"ז היה המל' במדרגת הבינה כמ"ש בזח"ב שמות דף ט' ובמק"מ שם ובינה נקרא שהשלום יס"א שלו תרין ריעין ובחי' זו נק' ויתן עוז כמ"ש או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי כו' פי' ב"פ שלום היינו יסוד דאב"א ויסוד ז"א, עיין בזח"ג במדבר קי"ח א' בפי' הרמ"ז להיות המל' ג"כ אהל בל יצען, ובחי' זו נמשך ע"י עסק התורה שנק' מעוזי וכמארז"ל פרק חלק דף ק' ע"ב ובפירש"י שם מעוז תורה וכמ"ש ה' עוז לעמו יתן דקאי על התורה והיינו שמסיים יברך את עמו בשלום, כי להיות שלום והתחברות ב' הפכיים נמשך ע"י בחי' העליונה משניהם והוא ע"י התורה שנק' משל הקדמוני ובחי' קדמונו ש"ע וע"כ עושה שלום במרומיו גם בפשמ"ע סוכ"ע וממכ"ע ולהיות המשכה זו בפנימיות הוא ע"י גבורה דע"י ולכן נק' מעוזי ובת"ז תיקון נ"ה דצ"ב ע"א אימא עילאה דאיהי מגדל עוז שם ה' משלי סי' י"ח וע' במא"א אות מם סי"ט, גם לפי פשוטו דעוז הוא לשון כח ותוקף א"כ הוא כענין מ"ש ע"פ ועתה יגדל נא כח אד' דבחי' אד' הוא מל' וכח אד' הוא מל' דא"ס, וביאור הענין ע"ד מ"ש בד"ה יביאו לבוש מל' שכדי להיות התהוות היש ודבר גשמי ממאמר יהי אור יהי רקיע כו' הוא ע"י שנמשך לזה כח א"ס ב"ה הסוכ"ע הכל יכול בחי' רצה"ע הוא הנותן כח ועוז בהדבור ומאמר ועז"נ ה' מלך גאות לבש עוז התאזר, ומהו לבושו עוז כו' וה"ע ולמכסה עתיק כנ"ל והיינו להיות אף תכון תבל בל תמוט, נמצא בחי' כח נמשך ממל' דא"ס והמשכת כח זה במל' דאצי' נק' ויתן עוז למלכו, וכן יש להעיר לזה מענין יד החזקה ששרשה מגבורה דא"א, וע' מענין כח במא"א אות כ' ס"י ומענין עוז באות עיין סכ"ח וז"ל עוז בתפארת מצד הגבורה וסימן מטה עוז עכ"ל ויש לומר שהוא ע"ד כמעלת הזהב על הכסף, וכענין שהלוים יהיו כהנים לע"ל ובחי' זו בתורה שנק' מעוזי היא תושבע"פ שמבחי' מל' שבנינה מה"ג ונק' קוצותיו תלתלים שחורות כעורב ועז"א ערבים עלי דברי סופרים כו' וכמ"ש באגה"ק ע"פ חגרה בעוז מתניה דקאי על תשבע"פ שנק' עוז, והנה בדוד כתיב רמה קרני כמבואר הענין בת"א פ' יתרו בביאור ע"פ זכור דק"כ ע"ד רמה הוא עתיקא כו', וזהו שרימם את מלכותו לכן עז"נ ויתן עוז למלכו בחי' ה"ג הממותקות וכענין כוס ישועות אשא דפי' הרמ"ז ר"פ בראשית דקאי על שהמל' מקבלת ה"ג דעתיקא כו', וכענין החותם שבנעילה דיוהכ"פ, וזהו שאמר דוד המלך ע"ה ארוממך אלקי המלך שהוא

בחי' מלך יחיד כנזכר בביאור ע"פ כי אתה נרי גם המשכת הרוממות למטה כמ"ש בד"ה קול דודי בענין מלכותך מלכות כל עולמים מלכותך מל' דא"ס כו' ושיתגלה מבחי' זו במל' כל עולמים, ועמ"ש מזה בד"ה ועתה יגדל נא גבי להודיע לבנה"א כו' הדר מלכותו, וברבות נשא רמ"ה ג' ס"פ י"א למרבה המשרה והיינו ע"י ולשלום אין קץ וזהו יברך בשלום כו', וזהו מ"ש בזח"א לך לך פד"א ע"פ פני אלי וחנני שדוד ביקש שיהי' המשכת אור א"ס במל' דאצילות תנה עוזך לעבדך תנה עוזך דא עוז עילאה כדכתיב ויתן עוז למלכו מאן מלכו דא כו' ובספר זהרי חמה פי' עוז עילאה היינו בינה כי עוז סתם בגבורה כו' והיינו כי בבינה הוא התגלות עתיק ובקשה זו הוא ע"ד ביום ההוא יהיה כו' והוא ג"כ ועתה יגדל נא כח אד' כנ"ל, וז"ש גבי קי"ס ברוח קדים עזה וגו' ומבואר במ"א פי' רוח קדים הוא המשכה מבחי' שלמעלה מהשתלשלות קדמונו ש"ע ולהיותו עזה ע"ז נעשה קי"ס כו' וזהו מטה עוזך ישלח ה' מציון היינו שההמשכות למל' באים ע"י יסוד צדיק עליון כו', וע' מזה ברבות פ' קדושים ועמ"ש ע"פ בן פורת יוסף שזהו ענין המבורך וע' מענין פי' מטה ע"פ ראשי המטות, וזהו לך זרוע עם גבורה תעוז ידך תרום ימינך, דידך קאי על שמאל הוא בחי' יחו"ת בחי' מל' כמבואר בד"ה צאינה וראינה בפי' שאו ידיכם כו', אמנם תעוז ידך היינו שיומשך העוז והכח בבחי' יחו"ת שיהי' במדריגת יחו"ע וע"ד הנ"ל בענין תנה עוזך לעבדך, וזהו ה' בעוזך ישמח מלך ובישועתך כו' תשית לראשו עטרת פז כי זהב נק' הבינה ופז חשוב יותר ע"ד שופר גדול כו' בינה דא"א, ובתורה הנחמדים מזהב ומפז כו' וכ"ז הוא ענין בעוזך ישמח מלך ע"י שנמשך בבחי' מלך מבחי' עוז ויתן עוז למלכו.

ד) **אך** כדי להיות ויתן עוז צ"ל יחתו מריביו כמ"ש ע"פ אמלאה החרבה ביחזקאל סי' כ"ו ב' ובמגילה פ"ק ד"ו ע"א נבנו שתיהן אל תאמין וכיון שא"א להיות בנין נה"א וירושלים יראה שלם אא"כ ע"י דאתכפי' סט"א לשבור יצה"ר לכן צ"ל יחתו מריביו ע' ילקוט בש"א רסי"ב אם חד הוא כו' י"ל ע"ד שארז"ל ע"פ אל תצא לריב לרב וכך כאן מריביו מלשון רב בחי' יש שהוא ענין עשיו יש לי רב, גם מלשון ויהי רובה קשת ידרכון קשת כוננו חצם כו', והמריבה שרצונם לקבל מבחי' דכחשיכה כאורה אף שילכו בשרירות לבם משא"כ בחי' שם הוי' יוד צמצום נמשך ע"י הצמצום בטל רצונך כו', וזהו ויריבו רועי גרר כו' לאמר לנו המים, וכן שלשה בתי דינין היו שם לדון על המשכה זו שמבחי' מקור מים חיים, וזהו נצב לריב ה' עומד כו' כי בחי' ישיבה היא השפלה אבל העמדה היא הגבהה היינו לפי שעל עשו נאמר אם תגביהי כנשר כו' היינו לינק מבחי' שלמעלה משם הוי' כנ"ל ע"כ כביכול נצב לריב כו' להיות מתעלה בעצמותו כמ"ש משם אורידך נאום הוי' וזהו עליו בשמים ירעם עליו ממה שעולה ומגביה א"ע כנשר משם דוקא ירעם כו', ועמ"ש במ"א ע"פ רבת את ריבם, וע' בפע"ח גבי פורים בענין הרב את כו', וע' במא"א אות ריש סכ"ד.

עוי"ל מריביו כדפי' בזח"ג י"ט מריב ו' שמפרידים בין קוב"ה ושכינתי' היינו בין ו' לבחי' מלכות שמים ואומרים עזב ה' את הארץ גם מפרידים בין תושב"כ ובין תושבע"פ כמו צדיקים וביתוסים, אבל הצדיקים נקראים עם זו יצרתי, עם זו גאלת, שמחברים הז' שהוא מ' עם ו', וזהו ענין מזוזה זו זה, והנה להיות יחתו מריביו צ"ל ההמשכה מלמעלה מע"ק שהרי למטה בז"א יש זלעו"ז עת אשר שלט כו' וזהו ואם זרוע כאל לך עדה נא כל גובה וגאון כמ"ש בליקוטי תלים סי' צ"ט ע"פ ועוז מלך וכמ"ש כי גאה גאה סוס ורוכבו כו', וזהו ג"כ ע"י עסק התורה שנק' משפט להיות יחתו מריביו כי שרשה מגבורה דעתיק שבמו"ס ומשם נמשך הדין על הרע להיות ובערת הרע כו' וזהו ענין תושיה כו', ועי"ז אח"כ ויתן עוז כו', וכמו מכות בכורות ונגלה עליהם ממ"ה כו', והנה בש"ס ברכות דכ"ט א' שנזכרו ט' אזכרות מקודם בתפלת חנה וכנגד זה תקנו ט' ברכות דר"ה היינו כי בר"ה בנין המלכות כמארז"ל אמרו לפני מלכיות והיא מקבלת מט"ס העליונים ממל' שבכתר נעשה כתר שבמל' כו' ולכן נזכרו ט' אזכרות מקודם תיבת ידין אפסי ארץ ויתן עוז למלכו ולכן אומרים ט' ברכות בר"ה שהוא יום הדין אשר ה' ידין אפסי ארץ כמ"ש בירושלמי פ"ד דברכות משנה ג' להמשיך מן ט"ס העליונות לבחי' מלכות ויתן עוז למלכו ומה שלא נזכר ברכה נגד המל' עצמה שהיא עשירית י"ל מפני שהברכות רק מה שצריך להמשיך בנין המל' והיא עצמה נאצלה בסוד שרש בבחי' נקודה א' אשר זו הנקודה אינה מסתלקת לעולם כ"א הט"ס באים בה בסוד תוספות ונמשכים בה מז"א ובר"ה צריך להמשיך בה הט"ס וכמ"ש במ"א ע"פ מאמר הזח"ג בלק דקצ"א ע"א ע"פ שחורה אני ונאוה ועל כן צריך רק ט' ברכות, ועוד הטעם כי הנה המשכה זו באה ע"י ז"א בעלה כמ"ש במאמר הנ"ל, וכמו בנין חוה שנבנית מאדם, וז"א הוא בעל ט"ס וכמ"ש בת"א פ' יתרו בד"ה אלפי שנאן, והנה האיש דרכו לכבוש ע"כ ע"י ט"ס דז"א עי"ז יחתו מריביו וכמארז"ל רבות אמור פכ"ט שישראל ועוכומ"ז נכנסים לדין בר"ה כו' ואזי יחתו כו' ויתן עוז כו'.

ה) **וזהו** ועוז מלך משפט אהב שיש בו שני פירושים הא' שהמלך האוהב משפט הוא ע"י שהוא עוז וחזק לכן עי"ז נמשך שהוא אוהב משפט, ואינו מחניף ולא צריך לשום אדם וכ"מ מפרש"י דפי' עוז מלך האוהב משפט שהא* דואוהב מורה שממה שאוהב משפט ניכר שהוא עוז וחזק ועד"ז פי' הרבות אימתי נתן העוז כו', והב' להפך שהעוז נמשך למלך ע"י שאוהב משפט וכ"מ הפי' במצ"ד שפי' העוז היא למלך אשר אוהב המשפט, והיינו שע"י המשפט מתרומם מלכותו, וכמ"ש בשלמה ויראו כל ישראל כו' כי ראו כי חכמת כו' לעשות משפט במלכים א', וב' הפירושים אמת הא' קאי על מ' דא"ס שמשם נמשך הכח לעשות המשפט כנ"ל, הב' במ' דאצילות שע"י

שהא: בכת"י מנוקד ה — בצירה.

המשפט יחתו מריביו עי"ז רמה מלכותו ויתן עוז למלכו משפט אהב והוא כמ"ש משפט כתוב הוא הדר הוא לכל חסידיו כו' כמ"ש ע"פ זה בסידור, והענין כי במשפט להיות כל דבר על מקומו הראוי ושלא יהי' רשע מכתיר כו' ושלא יהיה תגבורת הרע על הטוב והענין כי הנה עיקר המשפט להיות כל דבר על מכונו להוציא הגזל והעושק כו' והוא כמ"ש בירמיה סי' למ"ד וארמון על משפטו ישב, ועד"ז נאמר ס"פ וישב כמשפט הראשון ות"א כהלכתא קדמייתא, וכך עיקר המשפט להיות כל דבר כמו שצ"ל כי הנה בחטא עה"ד ויגרש את כו' וירדו העולמות ולע"ל יתוקנו העולמות להיות על מכונן כמו קודם חטא עה"ד וכמ"ש במדרש שיש בתורה ב"פ אלה תולדות מלא והשאר חסר היינו אלה תולדות השמים וארץ כו' ותולדות דגבי פרץ שיצא ממנו משיח שאזי יתוקנו העולמות כו', וזהו שקידוש החדש נק' ג"כ משפט בגמרא רפ"ק דר"ה כי הנה מתחלה היו החמה ולבנה שני מאורות הגדולים שוין בקומתן ואח"כ ע"י הקטרוג נתמעטה הלבנה והחשך יכסה אורה כו' ובכל ר"ח יש תיקון לזה שמתפרשים ממנה המחשיכים אורה כנזכר בזח"א פ' חיי דקכ"ב ומקדשי' החדש עלי' המל' באור אבא קדש העליון כמ"ש בבה"ז פ' תשא וזהו ענין המשפט להעמיד דבר על מכונו מלך במשפט יעמיד ארץ כו' וכ"ז ע"י המשפט שאדם עושה בנפשו כו' ולכן משפט זה הוא נמשך מבחי' ועוז מלך תוקף וכח שהוא כמ"ש מי זה מלך הכבוד ה' עזוז וגבור כו' וכמש"ל ע"פ ואם זרוע כאל לך, וגם זהו ועוז מלך של מ' דאצי' שלא להיות ושפחה כי תירש כו', וצ"ל ציון במשפט תפדה וכנ"ל בענין אמלאה החרבה וזהו ועוז מלך פי' שיומשך העוז בבחי' מלכות דאצי' שהמשכה זו נמשך מבחי' מל' דא"ס המאיר בבינה ונמשך למל' ע"י היסוד כנ"ל בענין מטה עוזך כו' מציון, ועיין מזה בזח"א פ' ויחי דרל"ב ב' וה"ע ועתה יגדל נא כח אד' כנ"ל, וע"ד במלך שהשלום שלו והיינו ע"י משפט דוקא והוא ענין עסק התורה שהוא משפט ועוז מלך שזה כשר וטהור וזה פסול וטמא ויורחק כו' נמצא עי"ז יוריד הסט"א ותוקף היצה"ר ומשפילו כו' ולכן התורה דוקא נק' תושיה שמתשת כח נה"ב ונותן כח בתפלה שע"י התפלה שהיא מלחמה אין כח כ"כ בנה"א להתגבר על נה"ב אלא ע"י התורה שהיא משפט ה', ואין עצה נגד ה' ולכן נק' התורה שלם כו' שמה שנעשה בתפלה ע"י מלחמה נעשה בתורה ע"י שלום שהיא המשפט כו'.

ו) **אתה** כוננת מישרים ה"ע שלום, ובזח"א לך לך פ"ע ב' מאן מישרים דא דרגא עילאה דיעקב שריא ביה ובפ' בשלח דף נ"א סע"ב אתה כוננת מישרים קוב"ה עביד משרים לתרי סטרי, וכתיב והבריח התיכון כו' והיינו להיות התכללות חו"ג והיינו ע"י יעקב תפארת כו' שלכן נק' אות אמת בזח"ג ר"פ ויקרא וכן איתא בפ' שמיני דף ל"ט ע"ב ע"פ הולך לדודי למשרים ובפ' אחרי דנ"ט סע"א פי' מישרים הם תרין כרובין דו"נ, וזהו ענין צדיק וישר הוא ע"ש וכן פי' בפ' ויחי דף רל"ב ע"ב, ועיקר בחי' מישרים היינו שיהי' הגילוי למטה כמו למעלה כמ"ש במ"א ע"פ לעשות

הישר בעיני ה', ולהיות גילוי זה א"א להיות כ"א אחר המשפט ע"ד הנ"ל בענין ה' יחתו מריביו ואח"כ ויתן עוז, ועמ"ש בד"ה משכני אחריך בפי' מישרים אהבוך פי' שגם הנה"ב תהיה אהבתה ותשוקתה כמו הנפש אלקית כו' כמ"ש במ"א ע"פ משכני אחריך נרוצה, וזהו משפט אהב לפי שעי"ז אתה כוננת מישרים, ושוב מצאתי סד"ה וארשתיך לי כו' במשפט כי הנה כתיב רשע מכתיר את הצדיק ועז"נ ובערת הרע מקרבך לכך צ"ל משפט על זה דהיינו לעורר רחמים רבים על נפשו כדכתיב ליעקב אשר פדה את אברהם עכ"ל ורשע מכתיר ה"ע נה"ב המלבשת נה"א ועמ"ש בענין אל גנת אגוז כו', משפט וצדקה ביעקב אתה עשית נת' במ"ש בליקוטי תלים ע"ז ועמ"ש ע"פ ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, וז"ש משפטי ה' אמת, וכתיב השומר אמת לעולם עושה משפט עמ"ש מזה בסידור ובחי' אמת זהו מדה השביעית מי"ג מדה"ר וארז"ל כל השביעין חביבין ברבות אמור פכ"ט ולכן חדש השביעי בו המשפט היינו בר"ה ומשפט לאלקי יעקב עמ"ש בד"ה תקעו בחדש היינו להיות גילוי אמת ה' לעולם תתן אמת ליעקב וזהו אם עשק כו' כי גבוה כו' בקהלת סי' ה' ז' ופי' הבחיי פ' ויצא ע"פ והנה סולם אל תתמה ותאמר שהוא משפט מעוקל לא כן הדבר כי המשפט אמת ודרכי הש"י גבהו מדרכנו כו' וגבוהים עליהם ל' רבים ע"ד כי אלקים קדושים הוא עכ"ד. ועיין מפסוק זה ברבות וארא ספ"ח ובבשלח ס"פ דף ג' כי גאה גאה ובקהלת צ"ו ג' דקאי על עשו אבי אדום, והנה גבוה מעל גבוה פי' בת"ז תיקון ס"ט דף קי"ב ג' חכמה עילאה וח"ת וגבוהים עליהם א"א וע"י וזהו שנק' לשון רבים כי ע"י הוא מ' דאי' הנק' אלקים קדושים ובתיקון ע' קל"ד סע"א ובזח"א בראשית כ"ג א' לפמ"ש בסה"מ סי' ב' פי' גבוה מעל גבוה ע"ס דאצי' וע"ס הגנוזות וגבוהים עליהם אור א"ס עכ"פ המכוון שהמשפט שמור הוא ויובן עפמ"ש בתו"א סד"ה וידבר אלקים כו' וארא תשובה על טענת למה הרעות, ומכ"ז מובן שהמשפט שרשו מאד למעלה ובת"ז קל"ד ב' פי' וגבוהים עליהם ע"ד ויגבה ה' צבאות במשפט.

ז) **וזהו** ואלה המשפטים, כי הנה המשכת בחי' משפט הנ"ל עם שזהו ע"י התורה אך דרך פרט הוא ע"י המשפט כמ"ש בד"ה אשירה בפי' משפט וצדקה ביעקב, והענין דהנה בתו"א בד"ה מי כה' אלקינו בענין רב יהודה דכולי תנויי בנזיקין הוה לזכות את הזכאי ולחייב את החייב להפריד ביניהם בכדי להפריד החיצונים מהקדושה ויתפרדו כל פועלי און כו' ע"ש ובהביאור ורצה להמשיך גם בנזיקין שהם מקום הקליפות שהם ארבעה אבות נזיקין שיהיה בלע המות לנצח וכמו שיהי' לע"ל כו' וע' מענין ד' אבות נזיקין ברע"מ פ' משפטים דקי"ח ובמא"א אות ד' סל"ב כ' שהם חו"ב תו"מ דקליפה עון משחית אף וחימה עכ"ל וכ"כ בשל"ה ס"פ משפטים והם כמ"ש ברבות ע"פ ויהי בימי אמרפל כו', וזהו ענין והארץ היתה תהו כו', וזהו ענין השור ע"ד כתבו לכם על קרן השור כו' כי כולם נשתלשלו מסיגי הגבורה מבחי' פני שור מהשמאל כו' ואין הדינין נמתקין אלא בשורשן

והוא ע"י המשפט כי הוא לאכללא שמאלא בימינא, ומהרש"א בחידושי אגדות פ"ג דברכות דף כ' פי' דרב יהודא לשיטתיה דאמר פרק המניח מאן דבעי למהוי חסידא ליקיים מילי דנזיקין כו', כי הנה כתיב צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו פי' כי עד"מ החסיד הוא הנותן בויתור יותר מן הצדיק ועיין ברש"י בשבת פי"ו דק"כ ע"א, ועמ"ש ע"פ מי יתנך כאח לי בענין זקף לו ב' אריסין החסד והרחמים ברבות פ' עקב, וכך עד"ז למעלה מבחי' צדיק נמשך ההשפעה בכל דרכיו שהוא בבחי' פנימי' שהוא כמ"ש ושמרו דרך הוי' כו' כל ארחות הוי' כו', אבל להיות נמשך גם בכל מעשיו היינו למטה בעשיה הגשמיות שיהי' גילוי גם בחיצוניות ממש וכמו בבהמ"ק שהיה יורד אש שלמעלה כו' זהו נמשך מבחי' וחסיד שהוא חסד עליון דא"א בחי' ארך אפים וגדל חסד בויתור רב ע"ד שיומשך גם למטה מטה כי המגביהי לשבת ע"כ משפילי בשמים ובארץ כו' כי בחי' צדיק יסוד ממשיך מחכמה אבל וחסיד א"א נמשך גם בעשיה וז"ש ואיש כי יקח אחותו חסד הוא וכמ"ש בזח"ג ד"ז ע"ב, וזהו וחסידיך יברכוכה יברכו כה כמ"ש כה תברכו כו', וזהו איזהו חסיד המתחסד עם קונו עם קן דיליה כו', וזהו בחי' אהרן באורך נראה אור כמ"ש בד"ה בהעלותך, ולכן מאן דבעי למהוי חסידא ליקיים מילי דנזיקין להפריד החיצונים מבחי' עשייה שהם ד' אבות הנ"ל שהם הקליפות שלמטה מטה ועי"ז מהפך חשוכא ממש לנהורא וכנ"ל בענין יחתו ויתן עוז דהא בהא תליא, ועוד כי יש בחי' בענין לזכות את הזכאי כו' שהרי עי"ז שהן מקבלין את הדין נעשו שניהם כזכאין והיינו ע"י שמוציא העושק מידו ע"ד חיל בלע ויקיאנו נמצא נתהפך חשוכא לנהורא, משא"כ באיסור והיתר אין האיסור מתהפך להיות היתר כו' וזהו משפטי ה' אמת צדקו יחדיו שעי"ז צדקו יחדיו ששניהם נעשו זכאין כו', וכמארז"ל ע"פ ונקלה אחיך כיון שלקה הרי הוא כאחיך, וזהו צדק צדק תרדוף ב"פ צדק היינו צדקו יחדיו והנה ע"י מה נעשה לאכללא שמאלא כו' זהו ע"י ת"ת קו האמצעי כמ"ש באגה"ק ע"פ והיה מעשה הצדקה שלום, והוא הנק' משפט, גם ארז"ל ע"פ והיה אמונת עתך חוסן ישועות זה סדר נזיקין כו' וזהו שמרו משפט כו' כי קרובה ישועתי לבוא, אשר ישועות הי"ג הממותקות נמשכים ע"י המשפט כו' והיינו כי כדי להיות ויתן עוז למלכו צ"ל יחתו מריביו וכדלקמן וזהו הנמשך ע"י המשפט וזהו ועוז מלך משפט אהב כו' ועמ"ש ע"פ אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענום כי זהו שאוהב את יעקב ואת עשו שנאתי זהו ע"י הגבורה כו', וזהו ואלה ע"ד מי ברא אלה הוא נמשך מש' אלקי' להיות פלג אלקים היינו גילוי, וזהו ג"כ ענין ואלה המשפטים שע"י המשפט אשר לאלקים הוא נמשך בחי' ואלה, ע' בבחיי ס"פ משפטים, גם ואלה מוסיף כי יש כמה בחי' בענין מי ברא אלה.

ח) **המשפטים** בבחיי פ' יתרו דצ"ב ע"א וע"כ נסמכה כו' ואלה המשפטים כי מתוך המשפטים והדינים יוצאים בני אדם אלו זכאין ואלו חייבין וכן הענין ביום הדין של תחיית המתים אלו לחיי עולם ואלו לחרפות

ולדראון עולם דניאל י"ב ב' עכ"ל, ועיין מענין פסוק ורבים מישיני בגמרא פ"ק דר"ה די"ז סע"ב וברש"י ותוספות שם ובהראב"ד פ"ג מה' תשובה והגמיי' בסנהדרין כ"ב ע"א, זח"א פ' נח דס"ט ע"א וירא קיא"א ק"ח קלט"א וישלח קעה"ב, וע' ויגש דר"י ע"ב בשלח נז"ב, משפטים ד"ק ע"ב קה"ב נשא קל"ה סע"ב ושם נת' כי טל שעתיד להחיות בו את המתים נק' טלא דבדולחא שהוא לבן אלא שיש בו גוון סומק היינו הלובן נמשך מא"א ומפני שנמשך בז"א יש בו ג"כ גוון סומק ולכן ממנו נמשך תחה"מ בב' בחי' או לחיי עולם ע"י שזוכים ללובן דא"א ואלו לחרפות ולדראון ע"י הגבורה והסומק דז"א, ס"פ ואתחנן ד"ר ע"ב ובעמה"מ שעש"ז פי"א דקכ"ט א' פי' שזהו ענין דודי צח ואדום והאריך בזה שם פרק י"ב דקל"א ע"ב ויש מ"ט פנים טמא שנבדלו מסומקא דז"א כו' ובפרט מהשערות כו' ע"ש, וענין זה יובן עפמ"ש בשה"ש בביאור ע"פ שחורה אני ונאוה שבשערות דז"א תלויין הל"ת לדחות הרע ע"י הגבורות כו' ועי"ז נמשך בחי' גבוה יותר ממה שנמשך ע"י מ"ע התלויין בבחי' ושער רישיה כעמר נקי ועד"ז יובן ענין ואלה לחרפות ולדראון עולם שעי"ז שידחו הרע יהי' נמשך גילוי עליון יותר כו', וזהו ואלה המשפטים היינו ואלה מוסיף כי אלה לחיי עולם, ואלה לחרפות כו' ועי"ז יהי' מוסיף גלוי אור עליון אשר תשים אלו כלי הדיינין פ"ק דסנהדרין ד"ז ע"ב י"ל עפמ"ש בת"א פ' וישב בד"ה ונתתי לך מהלכים גבי וגם תדין את ביתי, כי בדברים לא יוסר עבד וצריך להכות נה"ב בשבט, והנה ברבות בראשית פכ"ו דכ"ט ד' ע"פ מבלי משים לנצח יאבדו באיוב ססי' ד' דקאי על הדין והמשפט כמ"ש תשים וכ"ה בפ' נח פל"א דל"ב ע"ג ד', ויש להעיר לענין מבלי משים וענין אשר תשים ממ"ש אם ישיב אליו לבו כו' כי הנה פי' ישים לשון שימה הוא ענין עשייה גשמיות ואעפ"י שישים אליו לבו דהיינו אליו ולא למדותיו כידוע מ"מ בחי' רעו"ד זה שהוא מבחי' ההגשמה שבאדם נק' עשי' גשמי' לגבי אור א"ס ב"ה וזהו אם ישים אליו לבו בבחי' שימה בעשייה גשמיות בלבד ואף בצדיקים גמורים ומכש"כ בבינונים שהולכים כל היום בשרירות לבם בענינים גשמים אף דהיתר ובעת התפלה אע"פ שיתעורר לבבו בתכלית נקודת הלב אין זה נחשב רק עשי' גשמי' מפני שנתגשם הלב מאד עד שגם בשומו אל לבו לדבקה בו ית' גם היא גשם יחשב כו', ומ"מ ישים אליו לבו משום דלגבי א"ס רוחניות וגשמיו' שוין כו' כי כשמו כן הוא א"ס כו' ומה שאמר אם ישים לשון ספק הענין הוא ע"ד הפשוט דמשום דמסיים סוף הפסוק רוחו ונשמתו אליו יאסוף שזה תלוי בתנאי דאם ישים אליו לבו לכך אמר אם ישים לשון ספק דאם לא ישים לא יאסוף רוחו אליו כו'. וביאור הדברים הנה ידוע דע"י אתעדל"ת נעשה אתעדל"ע דוקא ובתחלה הי' חפץ חסד ואח"כ תלוי בבחי' העלאת מ"ן, ולכך אם ישים אליו כו', אז יומשך בחי' מ"ד וה"ע רוחו ונשמתו כו' ומה שאמר רוחו ונשמתו דקאי על עצמות אור א"ס דוקא דרוחו של עצמות ונשמתו הוא נמשך כו' הענין הוא דהיינו בחי' רוח ונשמה דאצי' שמאירים בעולמות הנפרדים והן ב' מדריגות הידועים בחי' ממכ"ע ובחי' סוכ"ע דהנה

בחי' ממכ"ע נק' רוח וכמ"ש בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאב כו' ובחי' סוכ"ע נק' נשמה כדמיון חלק הנשמה שאינה מלובשת בגוף שנק' נשמה כו', ולמעלה יותר היינו מבחי' רוחו ונשמתו של עצמות המאציל הוא שמאיר בעולם דאצי', וזהו רוחו ונשמתו אליו יאסוף להיות בחי' התלבשות אורות בכלים כו' מענין אם ישים ח"ג של"ו גלגולים מב"ג באיוב ל"ד י"ד פרש"י אם ישים הקב"ה לבו על אדם להשחיתו למה יבא בעלילה עליו הרי מיד רוחו ונשמתו אליו יאסוף ובמצ"ד פי' אם ישים לבו על העולם להפך הכל מיש לאין כו', וברבות בראשית ס"פ י"ד איתא כפרש"י ושלכן על כל נשימה צריך להלל וזהו כל הנשמה תהלל, זח"א קנ"ז ובההוא רעותא ומחשבה משיך משיכו כו' אם ישים אליו לבו כו', וע"ד בצלותא אצטרך רעותא והרהורא לכוונא דא כו', זח"ב תרומה קס"ג ב' רוח אמשיך רוח ואייתי רוח וסימנא אם ישים אליו לבו כו' ח"ג קרח קעז"א פי' אם ישים אליו לבו בתשובה אזי הקב"ה רוחו ונשמתו אליו יאסוף להיות צרורה בצרור החיים ת"ז עא"א, וזהו ג"כ ענין ושם דרך אראנו תלים ססי' נ' וארז"ל פ"ק דמו"ק ד"ה סע"א כל השם אורחותיו כו', לפניהם שעי"ז יהיה יאר ה' פניו אליך כו' ובערובין נד"ב להראות לו פנים ע"ד ומראה לו פנים היינו תקון ואמת חכמת אדם תאיר פניו כו' והיינו שע"י המשפט יהיו בבחי' פנים בפנים כו' גם פי' אשר תשים להיות ואשים דברי בפיך ודברי אשר שמתי בפיך כי הכח שהתורה נק' עוז ותושיה זהו ע"י שהוא דבר ה' המדבר בפיו וזהו הניתן במ"ת וידבר אלקים כו' לאמר כמ"ש בד"ה בחדש השלישי וכדי שיהי' דבר ה' נמשך בפיו זהו ע"י המשפט וכמ"ש ברבות משפטים מכאן ומשפטים מכאן והדברות באמצע משל למטרונה שהיתה מהלכת זיין מלפניה וזיין לאחריה כו' פי' מטרונה הוא מל' תושבע"פ וה"ע ודברי אשר שמתי בפיך וזהו שהיתה מהלכת הלכה כו' הדבור מאיר בפיו כו' וכדי שיהי' המשכה זו זהו ע"י משפטים לפניה היינו מ"ש גבי מרה שם שם לו חוק ומשפט ומשפטים לאחריה ואלה המשפטים כו', כי הנה יניקת החיצונים הוא בשני אופנים הא' למטה וזהו ע"י התאוה שע"י שהאדם משפיל א"ע גורם להיות רגליה יורדות כו', הב' אם תגביהי כנשר כמ"ש בד"ה ויאבק איש, וע"כ צ"ל זיין לפניה היינו בחי' מרה שהוא לטעום מרירו למיתקו הפך התאוה ועי"ז אין להם יניקה מלמטה, ובחי' אם תגביהי זהו ע"י הגסות, ועז"נ כאן ואלה המשפטים וכמארז"ל ברבות ר"פ משפטים שסמכו לולא תעלה במעלות כו' שלא יפסיעו פסיעה גסה בדין דהיינו הענוה הפך הגסות ועי"ז נמשך מלמעלה אם תגביהי כו' משם אורידך נאום הוי' הדבור של הוי' מה שנמשך ודברי אשר שמתי בפיך, וזהו ענין הדברות וידבר כו' לאמר כו' כנ"ל.

קיצור מן ואלה המשפטים ענין ועוז מלך הוא ע"ד והופע בהדר גאון עוזך היינו גילוי מבחי' גלה כבוד מלכותך מל' דא"ס בבהמ"ק דלע"ל ואזי

וידע כל פעול, וזהו דירה בתחתונים והיינו ע"י וידעת היום, ושמרו דרך הוי', והתורה נקרא עוז שנותן כח בנה"א.

ב) **וזהו** ענין העונה אמן יש"ר בכל כחו, יגדל נא כח והיינו ע"י התורה כמו שמשון הגבור ע"י שערות הנזירות כך קווצותיו תלתלים, וזהו פי' עתיק יומין לשון חזק וכח, ומשם נמשך הכח איתן אך משם א"א להיות ההמשכה כאן ע"י שערות וצ"ל ג"כ תושיה להתיש כח נה"ב.

ג) **וכמו** שיש ב' בחי' אלו בנפש עוז ותושיה כך הוא בעולם, כי עוז ארז"ל על דוד ושלמה, כי שלמה מלך שהשלום שלו שהמשכה זו ממל' דא"ס להיות והופע כו' וזהו ע"י עסק התורה עוז לעמו יתן כו' משים שלום בפשמ"ע סוכ"ע וממכ"ע, וענין גאות לבש עוז התאזר, ועוז גבורה היינו תושבע"פ, ובדוד רמה קרני, ארוממך אלקי המלך מלך יחיד מלכותך מלכות כל עולמים יחיד כו' מלך, תנה עוזך לעבדך ע"ד ברוח קדים עוזה, מטה עוזך, וזהו ה' בעזך כו'.

ד) **אך** צ"ל אתכפיא סט"א תחלה והיינו יחתו מריביו לרב בחי' יש, גם המריבה שרוצים לקבל מבחינה דקמיה כחשכה כאורה, ולכן נצב לריב גם מריב ו', וזהו עם זו, וכדי להיות יחתו צ"ל המשכה מע"ק, וזהו ג"כ ע"י עסק התורה ועי"ז אח"כ ויתן עוז כנ"ל אות ג', וזהו שנזכרו ט' אזכרות קודם להמשיך למל' מט"ס העליונות והאיש דרכו ליכבש לכן עי"ז יחתו ויתן עוז כו'.

ה) **וזהו** ועוז מלך משפט אהב לפרש"י שהמשפט נמשך מן העוז א"כ ועוז מלך קאי על מל' דא"ס ולפי הפי' שהעוז נמשך מהמשפט א"כ היינו עוז מלך של מ' דאצי' שבחי' המשכת העוז במל' להיות ארוממך היינו ע"י המשפט, כי המשפט להיות כל דבר על מקומו הראוי והיינו שיהיה העולמות על תיקונן כמו שהיו קודם חטא אדה"ר, ולכן קידוש החדש נק' משפט, ומזה המשפט נמשך יחתו ויתן עוז.

ו) **ועי"ז** אתה כוננתה משרים התכללות חו"ג, לעשות הישר משרים אהבוך, וזהו אם עשק כו' כי גבוה כו' וגבוהים עליהם, וזהו ואלה המשפטים, כי תנויי בנזיקין שעי"ז מפריד הקליפות ד' אבות נזיקין חו"ב תו"מ דקליפה, דמל', אין נמתקין אלא ע"י גבורות דקדושה המשפט, מאן דבעי חסידא כו' כי החסד להיות ההמשכה גם בכל מעשיו, והיינו ע"י שיפריד הקליפות וכנ"ל אות ג"ד בענין יחתו ויתן עוז, גם מעלת המשפט צדקו יחדיו, ישועות זה סדר נזיקין, שמרו משפט כו' כי קרובה ישועתי, וזהו ואלה המשפטים שעי"ז נמשך מי ברא אלה פלג אלקים.

ח) **המשפטים** זכאי וחייב, כמ"כ אלו לחיי עולם כו', כי טל תחיי' טלא דבדולחא ויש בו גוון סומק לדחות הרע כו' וכמו ל"ת תלויין בשערות דז"א דודי צח ואדום, אשר תשים להיות אם ישים אליו לבו ואזי רוחו ונשמתו כו'.

ברבות משפטים פ"ל רבי אומר כשם שהזהיר על הדברות כך הזהיר על הדין למה שבו העולם תלוי שנאמר מלך במשפט יעמיד ארץ ובו ציון נבנית שנאמר ציון במשפט תפדה ובו צדיקים מתגדלים שנאמר אשרי שומרי משפט (תלים סי' ק"ו ג'). ענין ובו ציון נבנית י"ל עפמ"ש (בלקו"ת בד"ה וכל בניך כו') ורב שלום בניך א"ת בניך אלא בוניך בחי' בניך בן היינו חסד ואהבה ז"א רובו מהחסדים אלא בוניך בנין הנוק' היא מהגבורות כי המל' יורדת בבי"ע ששם יש קליפות משא"כ באצילות לא יגורך רע (וכמ"ש ע"פ זה בתלים סי' ה') ולכן צריך גבורות שלא יומשך גילוי אוא"ס רק במקום הביטול כו' וזהו ענין המשפט היא התורה דמחכמה נפקת ובחכ' יש בחי' גבורה כו' ולכן ציון נבנית במשפט ואזי אח"כ ושביה בצדקה (ועמ"ש בתו"א פ' בשלח בד"ה אשירה לה' בענין משפט וצדקה כו') אך מ"ש לשון ציון ובו ציון נבנית ולא נזכר ירושלים י"ל עפ"י מ"ש הללי אלקיך ציון כי חזק בריחי שעריך שבבחי' ציון שהוא יסוד דנוק' ששם נמשך הטפה שם דוקא צ"ל החותם ע"י ה"ג דאימא שהם בריחים שלא יינקו החיצונים מהשפע כו' ע"ש ולכן בציון דוקא נאמר הללי אלקיך כו' ובירושלים שהוא חיצוני' המל' נאמר שבחי ירושלים את ה' (ועמ"ש ע"פ שוש אשיש בהוי' תגל נפשי באלקי ומ"ש ע"פ צור לבבי וחלקי אלקים לעולם) וזהו דאמר עולא ירושלים נפדית בצדקה והיינו אחר שציון במשפט תפדה. עוד ברבות שם קמ"ז ג' ד"א ואלה המשפטים הה"ד ועוז מלך משפט אהב כו' שלא נתן הקב"ה לכם את תורתו אלא ע"מ שתעשו את הדינין שנאמר ועוז מלך משפט אהב כו' ואשיבה שופטיך כו' כתיב אחריו ציון במשפט תפדה צ"ל כי תורה היינו לימוד זרעים מועד נשים כו' אך ישועות זה סדר נזיקין כו' וכמו של"ת שהם מבחי' ה"ג קווצותיו תלתלים שחורות כעורב יש בהם בחי' הגבוה ממ"ע שמבחי' ושער רישי' כעמר נקי כן יש בחי' במשפט שהוא ג"כ בחי' דין משפט חשבון ה"פ אלקים ה"ג כו' הגבוה מבחי' התורה הנק' ותורת חסד על לשונה כי התורה נתלבשה בדצ"ח זה כשר וזה פסול כו' אבל המשפט להרחיק נזקי אדם בחי' מדבר כו' ובקליפות יש ג"כ דצח"מ א"כ המשפט מונע בחי' אדם בליעל שלא יינק כו' ע"ד עת אשר שלט האדם באדם כו' ולכן משפטים נק' ישועות וכמ"ש שמרו משפט

ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא בישעי' סי' נ"ו א' וכמ"ש ברבות שם וכיון שהישועה נמשך ע"י המשפט ע"כ נאמר ציון במשפט תפדה והיינו כי ישועות הן ה"ג ממותקות כמ"ש בזהר בתחלתו ובמק"מ והרמ"ז שם (ועמ"ש במ"א ע"פ ויתן אל משה ככלתו דהתורה היא מתנה לעולם כמ"ש ברבות פ' בראשית ופ' תשא ולכן אמר שלא נתן לכם מתנה זו אלא ע"מ שתעשו את המשפט כו'). עוי"ל דהנה כתיב אמלאה החרבה ביחזקאל כ"ו ב' וע"כ כדי לבנות ציון צ"ל צור חרבה כו' וע"ז צ"ל משפט לכן במשפט תפדה והנה יניקת צור הוא מקו השמאל כנודע דרישא דעשו בעטפוי דיצחק ועיקר לאכפיי' הדינין תחתונים גבורות קשות זהו ע"י שרש ומקור הגבורות ולכן זהו ע"י המשפט ששרש ומקור הדין מבחי' גבורות דע"י שבמו"ס ועמ"ש ע"פ חוקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן כו' שם נת' שמקו האמצעי אין להם יניקה משמע המשפט נמשך מקו האמצעי ת"ת י"ל היינו מבחי' מה שת"ת כלול מגבורה וכן פי' במא"א ע' כ"ח בענין עוז שהוא בת"ת מצד הגבורה כו' עכ"ל והרי כתיב ועוז מלך משפט אהב ע' זהר ויחי דרל"ב ע"ב. זח"ג פ' צו לה"א הה"ד לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה מכאן אוליפנא דישראל אקרון בשמא דציון דכתיב ולאמר לציון עמי אתה וחמינא דכנ"י אקרי בשמא דציון דכתיב ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה ופי' במק"מ ציון שהוא מל' ע"י משפט שהוא ת"ת תפדה ושביה שהם ישראל ע"י הצדקה שהיא ז"א כי כמה שמות יש לז"א עכ"ל. והנה מ"ש מכאן אוליפנא כו' כ"ה בירושלמי פ"ד דתענית הל' ב' וז"ל חזרנו על כל המקרא ולא מצינו שנק' ישראל ציון אלא זה שנאמר ולאמר לציון עמי אתה, והמכוון כמ"ש בקה"ע שם שע"י ג' דברים שהעולם עומד עליהם תורה ועבודה וגמ"ח המרומזים בפסוק זה דולאמר לציון כדפי' בירושלמי שם ואשים דברי בפיך זו תורה ובצל ידי כסיתיך זו גמ"ח כו' דכתיב מה יקר חסדך אלקים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון לנטוע שמים וליסוד ארץ אלו הקרבנות ולאמר לציון עמי אתה שע"י ג' אלו המצות ישראל הם עם ה' וע"י ג' אלו המצות נק' ציון שהם מצויינים בעולם ואין אומה ולשון יכולים לשלוט בהם עכ"ל, ועז"נ ציון במשפט תפדה אם כפי' הכי"ק דלעיל שדין הוא שיפדו כיון שמצויינים בג' אלו המצות כנ"ל אם הפי' שאף שעוסקים בתורה ועבודה וגמ"ח מ"מ צריכים לקיים מצות משפטים שעל ידי זה יפדו כו' והיינו כמ"ש וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי בצדק ובמשפט כו' וכמשנת"ל ושביה הם בעלי תשובה יפדו בצדקה (ועמ"ש סד"ה וכל בניך ע"פ בצדקה תכונני. באדר"ז דרצ"ג סע"ב כתיב עיניך תראינה ירושלים נוה שאנן וכתיב תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה וגו' דהא ירושלים בעיא כן דכתיב צדק ילין בה ובג"כ ירושלים ולא ציון דכתיב ציון במשפט תפדה כו' דכולא רחמי עכ"ל, וע' מענין זה באד"ר דקל"ז סע"א ודרצ"ו סע"א כי בחר ה' בציון כו' וע"ב ומתברכא האי אתר דאיקרי קדה"ק בגו לגו אתר דאיקרי ציון, ציון וירושלים תרין דרגין אינון חד רחמי וחד דינא, ציון דכתיב ציון במשפט תפדה ירושלים דכתיב צדק

ילין בה כו׳ עד כי שם צוה ה׳ את הברכה חיים עד העולם עכ״ל ופי׳ בספה״מ קדש הקדשים הוא מקום הארון רומז ליסוד וזהו ציון שהוא יסוד דמל׳ במשפט הוא ז״א וע״י יסודו תפדה מל׳ וירושלים הוא פרצוף המל׳ בכללו כו׳ עכ״ל ודבריו יבוארו עפמ״ש בזח״א ר״פ נח דנ״ט ע״ב מאן תיבה דא ארון הברית כו׳ וכמ״ש בפ׳ בראשית דל״ג סע״ב ע״ש ולכן במשפט תפדה דהנה הקמת הברית הוא ע״י גבורות כמ״ש ישיש כגבור לרוץ אורח וכמ״ש בזח״ג ר״פ בהעלותך דקמ״ח סע״ב ובפי׳ הרמ״ז שם וזהו בחי׳ ותשב באיתן קשתו כו׳ ועמ״ש בביאור ע״פ קול דודי בענין המצות שנק׳ פרי שכדי להמשיך גילוי האור בפנימיות זהו ע״י גבורה כו׳. של״ה במס׳ תענית רז״א בפ׳ וישלח רצו״ב משפטים שכ״ג ב׳ עמה״מ נז״א, י״ל לפי שאמרו ברבות ע״פ אלה פקודי המשכן שנתמשכן בעונותיהם כו׳ וע׳ במא״א אות מ״ם סק״ד ובזח״ג בחוקותי קי״ד א׳ ועז״נ ציון במשפט תפדה שר״ל לפדות המשכון כו׳, עמ״ש ע״פ שבחי ירושלים את ה׳ הללי אלקיך ציון וזהו ציון במשפט תפדה היינו בחי׳ אלקיך שמזה נמשך כי חזק בריחי שעריך כו׳ ע״ש), ורש״י פי׳ ציון ע״י שיהיו בה עושי משפט תפדה מעונותי׳ ושביה עושי תשובה שבתוכה, לפ״ז י״ל שהם ב׳ מדריגות צדיקים נק׳ ציון כי ציון בחשבון יוסף שהוא בחי׳ צ״ע וזהו במשפט תפדה כי הנה להיות בחי׳ יסוד בנוק׳ כלי המקבל זהו ע״י ה״ג כנודע מענין הנותן לשכוי בינה כו׳, א״נ במשפט תפדה כי אע״ג דבמקום שבע״ת עומדים כו׳ מ״מ תשובה הוא בינה ובינה רק עד הוד אתפשטת אבל בחי׳ יסוד נמשך ע״י החכ׳ דוקא ולכן נק׳ יוסף יתום מאמו וזהו דבחי׳ ציון במשפט דוקא תפדה הוא התורה דמחכ׳ נפקת שע״י החכ׳ שלמעלה מהבינה נמשך בחי׳ יסוד כו׳ ושביה הם בע״ת בצדקה שע״י הצדקה יומשך החסד עליון להעלותם (כמ״ש סד״ה ועתה יגדל נא כח בלא עון כו׳), עוי״ל פי׳ ושביה דציון זהו לאתבא צדקייא בתיובתא כו׳ ושיזכו לבחי׳ זו שזהו ב׳ המעלות דצדיק ותשובה יחד זהו ע״י צדקה, עוי״ל פי׳ ושביה בצדקה ע״ד צדקת פרזונו בישראל צדקה עשה הקב״ה עם ישראל שפזרן כו׳ שעי״ז דוקא יבואו לבחי׳ תשובה.

בשבת פ״כ דקל״ט ע״א אמר עולא אין ישראל נפדה אלא בצדקה שנאמר ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה וכ״ה בסנהדרין דצ״ח ע״א, ומהרש״א שם הקשה דהא בירושלים דהיינו ציון כתיב במשפט תפדה ותירץ דה״ק ציון ומשפט יפדו בזכות הצדקה כו׳ וע׳ ביאור זה באגה״ק סי׳ ד׳ אלא דשם גריס אין ישראל נגאלין אלא בצדקה וכן ראיתי בגליון הש״ס בשבת עכ״פ מפרש שע״י הצדקה שבזה מסיר הקליפה המסתרת דהבהב עי״ז יצאו לגילוי פנימי׳ הלב שהוא בחי׳ ציון ושביה כו׳.

א) **הנה** שורש ענין ואלה המשפטים, הגם דפירש כאן דקאי על הלכות כתרגום כמשפט הראשון כהלכתא קדמייתא עכ"ז פשוטו קאי על משפטים, וא"כ צ"ל מה ענין ואלה המשפטים להמשכת הדעת. אך כי הנה המשפט הוא דוקא בשלשה משא"כ באו"ה, ומבואר מזה בסידור בד"ה ענין ברכת הזימון, דאין רבים פחות משלשה אבל השניים אין נקראים רבים, כי שלשה הם התחברות ג' קוין משא"כ שנים, וע"כ דיני ממונות בשלשה דוקא כו', ויעו"ש דכשהן ג' דוקא שהם חג"ת אזי דוקא ממשיכים מבחי' הגבוה יותר מכולם, דהיינו מהבינה שבה התגלות ע"ק, ולכן ג' אומרים נברך שממשיכים מהמקור והמעיין בהבריכה משא"כ שנים אין בהם כח זה, וזהו כענין המבואר במ"א ע"פ הבונה בשמים מעליותיו ע"י ואגודתו על ארץ יסדה, אגודה דוקא ואין אגודה פחות משלשה, וכמ"ש ע"פ הנך יפה רעייתי שהיופי דוקא כשכלול מג' גוונין כו', והיופי הוא תפארת וכתר כי תפארת וכתר הכל ענין אחד שמבחי' תפארת שבעליון נעשה כתר לתחתון כמ"ש בהביאור השני ע"פ יונתי בחגוי גבי ומראך נאוה, ועמ"ש בד"ה כי תצא דרוש השני בפי' אשת יפ"ת וע' בה"ז פ' בראשית סד"ה כשושנה בין החוחים ועמ"ש בענין שהמשכת האור בבהמ"ק ג"כ ע"י התאחדות ג' בחי' כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם בבה"ז ויצא קמ"ח ע"פ קומה ה' למנוחתיך, וע' בת"א בד"ה וישלח יעקב מלאכים גבי ויחץ כו' לשני מחנות שבעולם התהו לא היה בבחי' ג' קוין כ"א זהו ענין עולם התיקון, וזהו"ע והייתם לי סגולה וע' בד"ה ענין האבות הן הן המרכבה דקכ"א ע"ב שע"י ההתכללות ג' קוין נמשך שלא יהיו ענפין מתפרדין ע"ד והנורא אל עליון בד"ה וידעת הים דרוש השני, ושבה"כ דעולם התהו הי' מפני שלא היו בבחי' ג' קוין והיו ענפין מתפרדין, וזהו והחוט המשולש לא במהרה ינתק, וא"כ מובן שכשהן ג' בא ההמשכה ממקום גבוה מבחי' והנורא בתוספת וא"ו ע"ד והבריח התיכון, ואפילו בקיום המצות ארז"ל על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח הרי הם שלשה דוקא והיינו כי ענין העולם עומד ר"ל קיום שלא יופסק החיות זה נמשך מבחי' אני ה' לא שניתי שמשם נמשך בחי' וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו כמ"ש בלקו"ת בפ' מסעי בהביאור ע"פ אלה מסעי דרוש השלישי פ"ד בפי' אמת, וכן ברא אלקים לעשות הוא ס"ת אמת, וע' בד"ה למנצח על השמינית, שחיות העולמות נמשך מבחי' שאין בו חילוק רשויות ע"ש ותבין ולכן זהו ע"י שלשה דברים דוקא התכללות ג' קוין חג"ת ועי"ז דוקא ממשיכים מבחי' ע"ק במכש"כ ממ"ש בת"א סד"ה הן עם אחד שאפילו לעוברי רצונו ע"י התכללות ואחדות ממשיכים מבחי' גבוה, ואם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו ע"י התכללות ג' קוין הנ"ל עאכ"ו, ועמ"ש מענין על שלשה דברים העולם עומד בת"א פ' בשלח סד"ה אז ישיר משה ובנ"י שלכן והמים להם חומה מימינם ומשמאלם וידוע דקי"ס בעתיקא קדישא תליא, ועיין בלק"ת בשה"ש סד"ה שיניך כעדר הרחלים סעי' ה' שע"י התחברות ג' פעמים נמשך בחי' קדש שלמעלה מבחי' קדוש בוא"ו כמ"ש בזח"ג דרצ"ז ע"א גם כמ"ש ע"פ

הזהר ויצא דקמ"ח ע"פ קומה ה' למנוחתיך אשר תוספת גילוי האור בבהמ"ק ע' בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית שתוספת גילוי אור זה נמשך ממקום עליון מאד כ"ז נמשך ע"י חיבור וקישור ג' בחי' יחד כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם ישראל במעמדם, וזשארז"ל פ"ק דברכות ד"ו סע"א ומניין לשלשה שיושבין בדין ששכינה עמהם שנאמר בקרב אלהים ישפוט, וכ"ה במשנה פ"ג דאבות מ"ו, ועד"ז יובן ענין תר"ת דר"ה שהוא בחי' ג' אבות שעי"ז ההתכללות ממשיכים מבחי' כתר דוגמת הנ"ל בענין האבות הן הן המרכבה וגם השיר של יום שלישי הוא מזמור אלקים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט, והיינו לפי שיום שלישי קדמו לו ב' ימים והוא המכריע ביניהם שלכן נאמר בו ב"פ כי טוב כו' (ואין לך דן יחידי אלא אחד שהוא כולל חג"ת דודי צח ואדום).

ב) **והטעם** שדוקא במשפט צ"ל שלשה ולא באיסורים אף באיסורי כרת, ואפי' בהיתר עגונה, ע' באה"ע סי' י"ז סעיף ל"ט ובחמ"ח ובב"ש שם יש דיעות דסגי באחד, ולמ"ד דצריך שלשה היינו משום דהוא דין ולא דמי לשאר הוראות או"ה, ואפ"ל משום בערוה ילפינן דבר דבר מממון כו', עכ"פ בשאר איסורים חמורים כמו נדה סגי במורה אחד, וי"ל הטעם כי במשפט אחד יוצא זכאי ואחד חייב, וא"כ זהו נמשך מב' בחי' חסד וגבורה וכדי שיתכללו יחד חו"ג שמדת הגבורה תסכים לזכות לזה ומדת החסד תסכים לחייב את החייב עכצ"ל בחי' תפארת המחבר חו"ג, וזהו שכלל גדול אין ב"ד שקול, כי צ"ל ע"י המיחד חו"ג בכדי שיצא לאור הזכות והחוב, וזהו ענין בריח התיכון, משא"כ גבי כשר ופסול אף ששורשם ג"כ מחסד וגבורה שלכן ב"ש מחמירין וב"ה מקילים מ"מ אין הכרח שבכל שאלה יהיו ב' הענינים יחד כשר וגם פסול כ"א או כשר או פסול, ורק בד"מ יש זכאי וחייב וכש"כ בד"נ הרוצח וגואל הדם כו', ושם לא סגי בשלשה, עוי"ל מה שבדין צ"ל ג' כי להיות המשפט בין שני בני אדם יש לחוש יותר להטיית הדין לצד אחד ע"כ צ"ל שלשה, וע' במשנה ר"פ זה בורר, מתוך שזבל"א וזבל"א יצא הדין לאמיתו, משא"כ באיסורים שאין שם אדם כנגדו תובע ונתבע א"צ שלשה, וא"כ שרש הענין כי המשפט בין אדם לחבירו זהו ע"ד עת אשר שלט האדם באדם, לכן צ"ל ג' כדי שיהי' בריח התיכון המבריח מן הקצה וממשיך מבחי' כי לא אדם הוא שהוא ע"ק שעי"ז דוקא יוצא הדין לאמתו בין בחי' ב' אדם הנ"ל, וזה"ע הדן דין אמת לאמתו, דצ"ל מהו אמת לאמתו, אלא שזהו ע"ד תתן אמת ליעקב, והרי יעקב עצמו אמת כי הוא ת"ת הנק' אות אמת, אבל תתן אמת ליעקב זהו מה שנמשך מע"ק ששם מקור האמת אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים שלכן חותמו של הקב"ה אמת, נמשך בחי' זו בת"ת ואז נק' אמת לאמתו, וע' מזה באג"ה סד"ה וזורע צדקה שכר אמת, ומזה יובן ענין בקרב אלקים ישפוט שכשהן שלשה הרי כאן בחי' אמת התכללות ג' ע"י הת"ת אזי הקב"ה ישפוט שיהי' הדין אמת דהיינו שיומשך מבחי' אמת לאמיתו וזהו והנורא בתוספת וא"ו. ומכ"ז יובן ג"כ הדרוש ציון

במשפט תפדה שבלקו"ת פ' דברים הגם דשם פי' משפט זהו הלכות התורה אבל כפשוטו הפי' במשפט דוקא כמ"ש הת"י והיינו כי עת אשר שלט זהו כי צ"ל היצ"ט גובר אך אם ח"ו פעמים היצה"ר גובר נק' אשר שלט האדם באדם ולכן ע"י עושי משפט בין אדם לאדם נמשך שיהי' האדם דקדושה שולט ומושל כו', וע' בלקו"ת פ' במדבר סד"ה וארשתיך לי בענין ובמשפט, דהגה כתיב רשע מכתיר את הצדיק כו' לכך צ"ל משפט ע"ז.

ג) **ועפ"ז** אפ"ל פי' לא ידון רוחי באדם שנאמר לעונש ומהו העונש אם לא יהא דין, וע' מזה במד"ר פ' בראשית פכ"ו אני אמרתי שתהא רוחי דנה בהם והם לא בקשו, וכ' המ"כ וז"ל כלומר אני אמרתי רוחי יהא דן אותם ונוהג בו שיהיו קיימים כראי מוצק בלי יסורים וצרה עכ"ל, ואינו מובן איך ע"י הדין יומשך כן, אך בזח"א פ' בראשית דל"ז סע"ב ודנ"ח ע"א פי' לא ידון רוחי היינו א"א שהעונש הוא שלא יומשך מבחי' זו באדם שהוא ז"א ומהו שייך לידון, אלא י"ל דכבר נתבאר שדין אמת לאמתו היינו מה שע"ק מאיר בת"ת, ואזי ההכרעה לזכות ע"ד שאמרו ב"ה פ"ק דר"ה ורב חסד מטה כלפי חסד, כי בא"א הוא ורב חסד כמ"ש בזח"ג נשא קל"ג ב', וזהו שכשיהא רוחי דן אותם ונוהג בו יהיו קיימים כראי מוצק, והיינו שיומשך מימי קדם דא"א ולכן הי' אריכות ימים ונק' בחי' זו רוחי שהוא למעלה מבחי' נפש שהוא בחי' ממכ"ע נשבע ה' בנפשו, אך ע"י חטא ועון גרמו שלא יאיר בחי' זו, והדין וההנהגה בעולם נמשך מחג"ת דז"א עצמן ולא נמשך בהם הבחי' בקרב אלקים ישפוט, וזהו לא ידון רוחי, או יאמר שהבחי' בקרב אלקים ישפוט נמשך מהבינה מצד עצמה, ולא מבחי' ע"ק ממש המאיר בבינה כו' ובינה דינין מתערין מינה, ומהמד"ר הנ"ל למדנו פי' ידון רוחי זהו ההנהגה בעולם וזהו כענין מ"ש וגם אתה תדין את ביתי, בזכריה סי' ג' וז"ל הרד"ק שם לפי שהי' כה"ג ועל פיו יעשו שאר הכהנים עכ"ל, נמצא הנהגת המעשה בבהמ"ק נק' תדין, והיינו כי תדין זהו"ע משפט ומשפט תרגום הלכתא וכמ"ש בענין והקמות את המשכן כמשפטו, קרש שזכה לינתן בצפון כו', א"כ המשפט שיהי' כל דבר כפי הראוי לו, וכמ"ש יתרו בפ' דינין וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום, שזהו תכלית המבוקש מהדינין והדיינים וע' מזה בפ"ק דסנהדרין ד"ז ע"א דאזיל מבי דינא ושקל גלימיה ליזמור זמר וליזול כו' הואיל ודין אמת דנו לא הפסיד כלום אלא גזילה הוציאו מידו וכמש"ש בגמ' ד"ו ע"ב וצדקה לזה שהוציא גזלה מתח"י וסיימו שזהו על מקומו יבא בשלום, ולכן למדנו וגם אתה תדין זהו הנהגת הבית כראוי שיהי' כל אחד על מקומו יבא בשלום ולא יכנס א' בתחום חבירו, ע' מד"ר פ' בראשית רפ"ו. וא"כ מזה מובן פי' לא ידון רוחי באדם היינו שלא יהי' ההנהגה בעולם מבחי' ימי קדם דא"א ששם הוא בחי' ורב חסד כ"א יומשך מבחי' ז"א כו', אמנם ע"י קיום מצות המשפטים י"ל עי"ז מתקנים וממשיכים בחי' ידון רוחי כו' וכענין מ"ש במ"א סי' ט' פסוק ויהיו דברי אלה אשר התחננתי כו' קרובים אל ה' אלקינו יומם ולילה לעשות משפט עבדו ומשפט

עמו ישראל דבר יום ביומו דג"כ פירושו משפט עמו ישראל היינו הנהגתם ע"ד עמך ישראל צריכים פרנסה, וענין דבר יום ביומו זהו בחי' גבוה כי זה נאמר רק גבי מן כמ"ש סד"ה אכלוהו היום והוא לחם מן השמים מבחי' טלא כו' ע"כ הוא דבר יום ביומו ועד"ז שיומשך המשפט היינו ההנהגה דבר יום ביומו, זהו כענין המשכה מימי קדם בימי עולם, וזהו ג"כ ענין דודי צח ואדום צח לי כו', והיינו ע"י בחי' ידון רוחי שמזה נמשך בחי' הנ"ל, וגם בטלא דבדולחא גוונא סומקא אתחזי ביה וכפשוטו י"ל כי עיקר המשכת הדעת הוא כדי להיות בכל לבבך בשני יצריך כמו שהדעת מחבר חו"ג כך הוא מחבר היצה"ר שיהי' כפוף ליצ"ט להיות שמאלא אתכליל בימינא, וכמ"ש סד"ה וידעת היום כמו שהיום כו', וזהו עצמו ענין מצות המשפטים איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב וזה משלם לזה היינו ג"כ חיבור חו"ג וב' בעלי דינים הם כמו ב' היצרים כו'. ומכ"ז יש להעיר לענין ר"ה שהוא יום הדין שע"י קול השופר הכלול מאש מ"ר ממשיכים הארה מלמעלה שיהי' ההפך ממ"ש לא ידון רוחי כו' כ"א שתהא רוחי דנה בהם.

ד) **עוד** יש להעיר לענין משפט ממ"ש ועשית חשן משפט, והנה החשן הי' לפניו והאפוד לאחוריו ע"ד אחור וקדם צרתני ובזח"ב פקודי דר"ל סע"א וע"ב ע"ד וראית את אחורי דא קשר של תפילין ופני הם התפילין, ועד"ז חשן ואפוד דא פנים ודא אחור אסה"מ ואסשא"מ, וא"כ מה שנק' חשן משפט אפ"ל לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו כנ"ל, ורש"י בחומש פי' חשן משפט בירור דברים, ואפ"ל ע"ד ותקם את דברך, וע"ד וזה הדבר כו' וע"ד עד מהרה ירוץ דברו כו' וזהו חשן לשון אחישנה, והנה החשן הי' על לב אהרן וכתיב אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף ופי' בזח"ב תרומה דקס"ב ב' רוח אמשיך רוח כו', וא"כ לכן ע"י החשן בחי' אם ישים אליו ית' לבו ממשיך מבחי' רוחו כביכול וא"כ זהו הפך מבחי' לא ידון רוחי לכן נק' חשן המשפט והנה כמו שהחשן הי' לפניו כך עד"ז נאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, גם ארז"ל ישועות זה סדר נזיקין ורש"י בשבת דף למד סע"א פי' מושיען מזהיר מהיזק וכו' וענין ישועות י"ל כמ"ש במדרש תילים סי' י"ד ע"פ מי יתן מציון ישועות ישראל שהן ב' בחי' ישועות היינו הא' כביכול צדיק ונושע, וכמ"ש כי קרובה ישועתי לבא ישועתי ממש, הב' ישועות ישראל וכ"ז נמשך ע"י המשפט, להצדיק את הצדיק ולחייב את החייב, וכך הוא למעלה ע"ד ה' יחתו מריביו, כי הקליפות והיצה"ר נק' בבן אדם שאין לו תשועה כי התשועה נמשך מבחי' טוב ה' לקויו, וכמאמרז"ל ספ"ד דסנהדרין דל"ט ע"ב כתוב א' אומר טוב ה' לכל כו', וכשהוא עודר כו'.

בשולי גליון הכתי"י:

ומזה יובן ענין המשפט בר"ה יום הזכרון בחי' וזכרתי את בריתי יעקב מלא וא"ז הוא תתן אמת ליעקב.

ומזה יובן ענין חושן משפט להמשיך בחי' מי יתן מציון ישועות כו' וזהו שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא דהא בהא תליא שע"י המשפט נמשך ישועות ועמ"ש ע"פ ציון במשפט תפדה, כי אמלאה החרבה לא נתמלאה צור כו', וצ"ל משפט ע"ז. עוי"ל בענין חשן משפט כי גבי נסכים דכתיב כמשפטם בפ' פנחס כ"ט ו' ת"א כדחזי לון וכן עו"ש כ"פ כמשפט כדחזי עד"ז פי' ענין חושן המשפט היינו כדחזי לון שכמו שאהרן כה"ג נשא את שמות י"ב שבטים והאבות על לבו בהחשן כך יהי' למעלה כמ"ש שימני כחותם על לבך שהרי ארז"ל אלקיכם כהן הוא כו' וכה"ג נק' לפעמים א"א כמ"ש המ"מ ע"פ והכהן הגדול מאחיו דאיהו רמיז בחסד עליון דאיהו כתר מאחיו דאיהו שאר ספירן כו', גם אחיו י"ל נש"י שנק' אחים וריעים להקב"ה והוא ית' נק' הגדול מאחיו, גדול העולמים וכמאמרז"ל ע"פ והיית רק למעלה יכול כמוני ת"ל רק גדולתי למעלה מגדולתכם.

ה) **וע"פ** כ"ז יש להבין מה ששייך ואלה המשפטים בפרט להמשכת הדעת כי הנה כתיב גם בלא דעת נפש לא טוב שבהיצה"ר לא יש רק ב' מוחין חו"ב ולא מוח הדעת ועמ"ש מזה בלק"ת בד"ה ויקחו אליך פרה איתא במשניות ושם ספ"ב, גם כי הדעת הוא כענין והאדם ידע שהוא התחברות ממש ע"ד ודבק באשתו והיו לבשר אחד וכך בחי' זו בנש"י שיהי' ובו תדבקון וכמ"ש בסידור בהביאור ע"פ אחרי ה' אלקיכם תלכו יעו"ש, וזהו שייך בישראל שנאמר ואתם הדבקים כו' ובמד"ר וישלח פ"פ בג' לשונות של חיבה כו' בדביקה כו', משא"כ הקליפות שהם היצה"ר רחוק מדביקה זו וזהו שאין להם בחי' הדעת, וכבר נת' שבחי' המשפט זהו ע"ד חשן המשפט כו' לכן זהו ענין המשכת הדעת שיהי' בחי' ובו תדבקון ושיהי' החיבוב בבחי' דביקה חשיקה חפיצה כו', גם כי ארז"ל צדיקים יצ"ט שופטן ורשעים יצה"ר שופטן בינונים זו"ז שופטן ולכן צ"ל כי יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו כמ"ש בסש"ב וזהו ע"י המשכת הדעת כי אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות, משא"כ ע"י המשכת הדעת וגם כי כמו המשפט בג' כך יצ"ט ויצה"ר ב' שופטים והלכה כדברי המכריע זהו כי יעמוד לימין אביון כו' לימין דוקא לצד היצ"ט, גם ע"ד אם אין דיעה הבדלה מניין הרי ע"י הדעת מבדיל בין אור ובין חושך ובין טוב לרע כו' וזהו ענין המשפט, שיהי' הכל כראוי כו' היפך שמים אור לחושך וחושך לאור כו' גם כי דעת מתחלק לב' מוחין חו"ג וזהו עיקר המשפט להיות חסד להזכאי ודין להחייב.

ו) **גם** הנה דעת יש בו ב' שרשים הא' לשון ידיעה ומזה נמשך גם הרחמים והאהבה וכמו והאדם ידע שהוא חיבור ואהבה, ואתה אמרת ידעתיך בשם, והשורש השני ויודע בהם את אנשי סוכות בשופטים סי' ח' ט"ז ות"י ותבר עליהון ית אנשי סוכות, וכן וגבוה ממרחק יידע תילים סי' קל"ח ת"י ימאיך ורש"י פי' ייסר כמו ויודע בהם כו', הרי דעת לשון שבירה, ואפ"ל כי הדעת הוא ענין חבור כנ"ל ולכן לאוהביו ה"ז בחיבור טוב כמו ונועדתי לך שמה, משא"כ הקליפות אין יכולים לסבול החיבור וכהמס דונג מפני אש,

והיינו כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא ואתם הדבקים בה', וכמ"ש בזח"א פ' בראשית דנ"א א' ע"פ זה יעו"ש וכענין הקב"ה מוציא חמה מנרתקה צדיקים מתרפאין בה ורשעים נכוים מוציא חמה מנרתקה זהו"ע גילוי שמש הוי' וזהו ג"כ בחי' הדעת כי מלאה הארץ דעה ומזה יומשך שצדיקים מתרפאים בה ורשעים נכוים שאין יכולים לקבל וכמו הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה ע"כ מהדעת נמשך ב' בחי' אהבה ורחמים וחבור לצדיקים ושבירה לרשעים וגם שעי"ז ידעו כו' אית דין ואית דיין וכמ"ש וידעו מצרים כי אני הוי' לכן ענין המשפט זהו ג"כ מבחי' דעת שמתחלק לב' בחי' חו"ג לכן נמשך ממנו ב' בחי' הנ"ל ההפכיים. וכן התורה שהיא מבחי' דעת נק' עוז ותושיה כח לנה"א ומתשת נה"ב ע"ד ב' בחי' הנ"ל הנמשכים מהדעת וכן פי' למען דעת כל עמי הארץ לשון שבירה לשבור את נה"ב כמ"ש בד"ה ה' לי בעוזרי, והנה דעת ג"כ ענין עדות, ועמ"ש בענין משכן העדות וע"פ ויקהל משה בענין בדרך עדותיך ששתי כו' גם כי ארז"ל הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות כו', והן כמעיין הנובע, ומעיין הנובע זהו בחי' והחכמה מאין תמצא ועל מעיין זה כתיב ומעיין מבית ה' יצא והשקה את נחל השטים, לכן מזה נמשך הדעת כו' להעביר הרוח שטות המכסה שמבחי' נחל השטים כו', ויש לקשר זה עם מאמר רז"ל הרוצה להחכים ידרים וסימנך מנורה בדרום שהמנורה היא בחי' אור להאיר ולדחות החושך מהעולם כו'.

א) **והנה** בענין הדעת עמ"ש בד"ה לא הביט און ביעקב ושם פ"ג בשם הע"ח שכ"ב פ"א אות ד' שהדעת הוא נשמה דז"א ולכן אינו במנין ע"ס כי אין אנו מונין אלא מה שיש בו כלי אבל הדעת נשמה בלא כלי וכן בכל כללות האצילות עת"י הוא בחי' נשמה לכל האצילות ואין שם בחי' כלי כלל עכ"ל. וענין נשמה דז"א י"ל עפמ"ש בסידור שער המועדים ע"פ הזהר אמור דצ"ד בענין שבת שהוא פנימיות ז"א ושם שכערך ת"ת לגבי חו"ג לפ"ד הפרדס כן ערך פנימי' ז"א לגבי חיצוניות לפי קבלת האריז"ל, ולפי מ"ש בזח"ג בהעלותך קנ"ב א' נשמתא היינו ת"ת נשמתא לנשמתא מע"ק א"כ י"ל פנימי' ונשמה דז"א זהו מה שמלובש בו מע"ק, ועד"ז ענין משה מלגאו יעקב מלבר, ועכ"פ י"ל כמו כתר מחבר המאציל עם הנאצלים כך הדעת מחבר ג"ר כח"ב עם ז"ת כו', ע' ביאור השני דיונתי גבי ומראך נאוה ובעבודה ענין הדעת היינו שכאשר מסכים השכל חו"ב שהוא ית' עיקרא ושרשא דכולהו עלמין ואין עוד, כן יומשך במדותיו ולא יזוז מזה ולא ישתנה מחמת תאוות החומר, וזהו מי שהוא דעתן משא"כ מי שאינו דעתן אעפ"י שישיג בשכלו כנ"ל מ"מ לא יוכל להתגבר על מדותיו, וא"כ זה הבחינה שיהי' המוח שולט על הלב שנתבאר בת"א בד"ה זכור דעמלק זהו בחי' דעת, ושם נת' שזהו בחי' אחור ובד"ה לא הביט און נת' שהדעת הוא העומד במוחין לצד האחור ונמשך בחוט השדרה, ובביאור זכור הנ"ל כתב ולהיות בחי' הוי' שלם היינו שיהי' התחלקות המוחין חו"ב ואח"כ

הדעת מתחלק לבחי' חו"ג הוא מבחי' קוצי דשערי דא"א שיורד עד כתפין דז"א מאחוריו והוא המחלק כו' ובבה"ז ואתחנן דרס"ב שנדפס בסידור גבי וממשיכותא דההוא מוחא עילאה כו' נתבאר שהתחלקות הדעת לב' מוחין חו"ג נמשך הכח לזה ממו"ס דעתיקא.

קצור. ענין הדעת הוא נשמה דז"א, כמו עת"י נשמת כל האצילות, ופי' נשמת דז"א כערך ת"ת לגבי חו"ג כן פנימית ז"א לגבי חיצוניותו ועכ"פ הדעת מחבר ג"ר עם ז"ת שיהיו המדות כפי השכל, והכח הזה נמשך מקוצי דשערי דא"א.

ב) **והנה** במד"ש פ"ג דאבות במשנה אם אין דעת אין בינה אם אין בינה אין דעת הביא ע"ז כמה פירושים הא' פרש"י וז"ל דעת גדול מבינה, לפי שאם שואלין לו לאדם דבר והוא אומר כן הוא, ומראה טעם לדבריו הוא דעת כאדם הזה שהוא מראה סלע לשולחני ואומר לו טוב או רע ומוציא לו אחר מתוך חיקו הדומה לו ומראה לו, בינה שיודע להבין אבל אינו מראה טעם עכ"ל. לפ"ז פירוש דעת זהו מי שיוכל להביא ראיה לדבריו, או עכ"פ טעם לדבריו, וזהו כעין שפירש"י בגיטין ספ"ו דס"ז ע"א גבי ר' יוסי נימוקו עמו, פירושו עמו שהיה נותן טעם לכל דבריו שהיה מיישב את דבריו עכ"ל. ועיין במסכת בבא מציעא פ"ז דפ"ד סע"א מה שחילק ר' יוחנן בין ר"א ובין ר"ל זהו ג"כ כענין החילוק בין בינה ובין דעת כו' וע' סוף הוריות בענין מתון ומסיק פרש"י שהוא שוהה ומעיין יפה יפה מסיק שמעתתא אליבא דהילכתא אפ"ל ג"כ זהו הדעת ואפ"ל לפרש"י בענין הדעת הוא ע"פ הקבלה דעת המזווג חכמה ובינה ונק' דעת עליון דהיינו לבד שמבין הדבר עוד ממשיך בו מעומק החכמה ליתן טעם לדבריו.

הפי' הב' מרבינו יונה ז"ל פי' חכמה הוא מה שלומד מאחרים, בינה שמוציא דבר מתוך דבר בדמיון (וע' פרש"י בחומש פ' דברים א' י"ג ע"פ חכמים ונבונים) דעת מה שמשיג מדעתו (וע' בגמ' רפ"ב דחגיגה גבי אא"כ היה חכם ומבין מדעתו ופרש"י שלא יצטרך לשאול לרב כשיסתפק לו דלאו אורח ארעא לפרושי בהדיא עכ"ל וזה קצת ראיה לפירוש הרר"י דדעת היינו מה שמשיג מדעתו. וז"ל הרמב"ם בפי' המשנה שם אא"כ היה כמו שאמרו חכם ומבין מדעתו והוא שיתעורר מעצמו ויבין הכוונה מעצמו ולא יהי' צריך לפירוש אלא שרומזין לו הרמזים והוא סובר בהן סברתו ושקול דעתו עכ"ל, וא"כ זהו כעין אילפא פ"ג דתענית דכ"א ע"א דאמר מי איכא דשאיל לי כו' ולא פשיטנא ליה ממתניתין כו' ע"ש דזה עדיף ממבין דבר מתוך דבר דהתם קרוב הדבר אבל הכא ה"ל כמבין מתוך רמז כו'. ויש להעיר עוד מענין משה הוסיף יום אחד מדעתו פ"ט דשבת) וז"ש אם אין דעת אין בינה כי מאחר שאין לו השגה לדעת עצם הדבר מדעתו איך יוציא דבר אחר מדמיון שהדעת קודמת לבינה, ואם אין בינה אין דעת אם אין בו דעת (ר"ל בינה) להבין הדבר מדמיון דבר אחר מחמת שאין לו דעת שלימה להשיג ולדעת עצומו

של דבר ההוא עכ"ל. במד"ר פ' ויקרא ספ"א ע"פ ויקרא אל משה מכאן אמרו ת"ח שאין בו דיעה נבלה טובה הימנו, וכ' הרב בעל יפה תואר וז"ל מבואר שהדעת הנזכר כאן הוא מוסר ודרך ארץ עכ"ל, והטעם שנקרא זה דעת, הוא כי ענין הדעת ע"ד ומבין מדעתו כמ"ש הרר"י, וכך ע"י השגת החו"ב צריך להבין מדעתו להמשיך מזה מוסר ודרך ארץ והיינו שהדעת מחבר חו"ב אל המדות שיהיו המדות מזוקקים לפי השכל, ולכן גם בלא דעת נפש לא טוב וע"כ הקליפות חסירים מוח הדעת דוקא ולכן אף שיש להם חו"ב באלקות כיון שאין להם דעת הם יש ודבר נפרד מלואים שבע פרות הרעות, ולכן הנשמות הנק' זרע בהמה זהו שאין להם דעת כדבעי וע"כ הם בבחי' בהמה שהמדות אינן מזוקקים רק כמו בחי' בהמה כו'.

ג) **הפי'** הג' מש"ש המד"ש לעיל מיניה וז"ל אם אין דעת אין בינה כו' דעת יקרא ההבחנה בין טוב לרע, ולברור אוכל וסולת מתוך הפסולת ולהיות מבחין בין מר למתוק ובינה תקרא להיות מבין דבר מתוך דבר, ואמר התנא אם אין דעת לברור הישר איזו היא הסברא הישרה, אפי' שיהי' מבין דבר מתוך דבר אין כאן בינה וכמאן דליתא דמיא כיון דלית ליה ברירה אפשר שיבחר ברע וימאוס בטוב ולא הועיל לו הבינה כלל, ואם יש בו דעת להבחין בין טוב לרע כו' אבל אין בו תבונה להבין דבר מתוך דבר גם זה איננו שוה כו' כי מה תועיל לו הדעת להבחין בין טוב לרע אחר שהוא איננו יודע לחדש שום חידוש מעצמו ולהבין דבר מתוך דבר וכו' וא"כ הו"ל אותו הדעת כמאן דליתיה עכ"ל. וא"כ לפירוש זה הדעת הוא ענין הכרעת הספק לצד אחד היינו לברור איזו הסברא הישרה, כי מהבינה יוכל להיות ב' סברות לכאן או לכאן שלכן ב"ש אוסרין וב"ה מתירין אף ששניהם נבונים אלא שמהבינה נמשך צד לחסד וצד לגבורה וכמ"ש במ"א בלק"ת בשה"ש בסופו בד"ה ביאור הדברים ע"פ כי על כל כבוד חופה ושם פ"ב בענין פי' ת"ת דאימא שהוא כתר לז"א, והוא ע"ד שבפ' בראשית נאמר וכל ייצר מחשבות לבו רק רע כל היום ומחמת זה נמשך הפסק לחיוב ה"ז צנור הנמשך מהבינה למדת הדין ואח"כ בפ' נח לא אוסיף עוד כו' כי יצר לב האדם רע מנעוריו, וע' במד"ר פ' תשא ע"פ כי אנחנו החומר ואתה יוצרנו כו' מי גרם לחבית לנטף ולאבד מה שבתוכה היוצר כו' כך אמרו ישראל לפני הקב"ה רבון העולם בראת בנו יצה"ר שנאמר כי יצר לב האדם רע מנעוריו כו', וא"כ אותה ההבנה והטענה שבפ' בראשית נמשך ממנה דין וחוב עתה נתהפכה לזכות וזהו הכל מחמת כי במקורן ושרשן קודם שבא המדה לידי התגלות אל לבו לכל אשר יחפוץ יטנו אם לזכות או לחייב יש בשכל טעם לזה, וזשארז"ל לא ניתנו דברי תורה חתוכין אלא כל דבר ודבר שהיה הקב"ה אומר למשה היה מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא (כנגד מ"ט שע"ב שיש בכל אחד חו"ג וזהו דודי צח גימטריא ב"פ מ"ט) אמר לפניו רבש"ע עד מתי נעמוד על בירורה של הלכה א"ל אחרי רבים להטות כו', במדרש תילים סי' י"ב ע"פ אמרות טהורות מזוקק שבעתיים, ולכן אלו ואלו דברי

אלקים חיים, ואעפ"כ הלכה כב"ה, ובחי' ההלכה ודאי גבוה יותר מהסברא שאינה הלכה אע"פ שהיא ג"כ דברי אלקים חיים, וע"ד מאמרז"ל וה' עמו שהלכה כמותו בכל מקום שההלכה היא מבחי' שם הוי' שלמעלה מבחי' דברי אלקים חיים כו' כמ"ש במ"א וא"כ ההלכה זהו"ע הדעת שהוא נעלה ממדרגת הבינה שמהבינה אף שמבין דבר מתוך דבר נמשכו מ"ט שערים שיש פנים לכאן ולכאן, והם דבר והיפוכו ממש, והדעת היינו לברור איזהו הסברא הישרה שכן ראוי להורות, וכמו בורר אוכל מתוך הפסולת או כמו אוכלא דאפרת שבורר אוכל מאוכל, וראיה לדבר ממה שארז"ל בסנהדרין פ"ד דל"ג ע"א ההפרש בין טעה בדבר משנה לטעה בשיקול הדעת, ה"ד שיקול הדעת כגון דפליגי תרי תנאי כו' ולא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר כו' עכ"ל, נמצא מה שלא נפסק הלכה לשום צד משני הסברות נק' שקול הדעת, שא"א לברר כ"כ איזו היא סברא ישרה יותר רק מ"מ כיון דסוגיא דעלמא אזלא כחד מינייהו העושה להפך נק' טועה בשיקול הדעת ול"ד לטועה בדבר משנה היינו כשנפסק הלכה כאחד משני הסברות וכיון ששיקול הדעת זהו כשלא הכריעו כאחד מהסברות כ"א נשאר הדבר שקול, א"כ הדעת הוא המכריע לדרך הסברא הישרה שהיא ההלכה וכשעושה כפי הסברא השנית נקרא טועה בדבר משנה, וכמו ב"ש במקום בית הלל אינה משנה וזהו ענין תיקו שאמרז הפירוש שהוא ר"ת תשבי יתרץ קושיות ואבעיות והיינו לפי שאליהו הוא מבחי' דעת דגדלות ולכן כשיבא אליהו יהי' ומלאה הארץ דעה את ה' וע"כ הוא דוקא מברר האבעיות והספיקות איזו היא דרך הישרה כו' מה שעכשיו נשאר בשיקול הדעת.

קיצור (אות ב'). רש"י פי' בינה היינו שיודע להבין אבל אינו מראה טעם, דעת הוא גדול מבינה שמראה טעם לדבריו, וזהו ע"ד נימוקו עמו, וא"כ י"ל זהו דעת מזווג חו"ב וממשיך מעומק החכמה בהבינה ולכן יוכל ליתן טעם לדבריו, והרר"י פי' חכמה הוא מה שלומד מאחרים, וכענין שקנה חכמה בינה שמבין דבר מתוך דבר בדמיון, דעת ע"ד חכם ומבין מדעתו, ר"ל לא מתוך דבר כ"א מדעתו ממש או ע"י רמז ולכן הדעת זהו ג"כ מוסר וד"א כי זה צריך להיות מבין מדעתו לזקק מדותיו ע"פ החכמה משא"כ כשאין לו דיעה אף שמקבל חכמה אין בו מוסר וד"א וכמש"ל שהדעת מחבר השכל עם המדות, והנה זהו דעת תחתון ויש דעת עליון המחבר חו"ב, ולכאורה להרר"י הרי הדעת גדול מהחכמה וכן מפורש במד"ר פ' כי תשא פמ"א דאיתא שם גדולה החכמה וגדולה ממנה הדעת והתבונה, ויש לתרץ כי החכמה היא יו"ד של שם והיוד יש בו ג' קוצין קוץ העליון הוא כתר ועצם היוד הוא חכמה וקוץ התחתון הוא הדעת והוא שרש לאות ה"א שהיא הבינה, והנה קוץ התחתון של היוד שרשו מקוץ העליון של היו"ד שהוא הכתר כמ"ש מזה בת"א ר"פ לך לך, ועמ"ש מזה בביאור ע"פ החלצו מאתכם, ולכן הדעת גדול יותר מהחכמה וזהו"ע ומבין מדעתו שהדעת ממשיך ממו"ס שהוא בחי' קוצו העליון של היו"ד.

קיצור (אות ג). והמד"ש מפרש בינה היינו מבין דבר מתוך דבר ודעת הוא ההבחנה להבחין בין טוב לרע ומסייע לו הכתוב הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע, כי מהבינה יוכל להיות סברות לכאן ולכאן ב' הפכיים כמו ב"ש אוסרין וב"ה מתירין כי יש מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור והדעת מברר האמת כי אף שאלו ואלו דא"ח עכ"ז נקבע ההלכה כב"ה וזהו וה' עמו שהלכה כמותו ולכן הלכה כר' יוסי לפי שנימוקו עמו בגיטין ס"פ התקבל דהיינו בחי' הדעת כו' וכשלא נפסק הלכה נק' שקול הדעת, ענין ר"ת תיקו ויש לקשר פי' המד"ש עם פרש"י כי זה שהדעת יוכל לברר הטוב מן הרע יותר מהבינה היינו לפי שהדעת הוא גדול מהבינה עד שיוכל ליתן טעם לדבריו ע"כ יבין ג"כ מהו הטוב והעיקר כו' וגם אפשר לקשר פי' המד"ש ג"כ עם פי' הר"ר יונה דמפרש ענין הדעת שמבין מדעתו, ולפיכך יוכל לברר ג"כ הטוב מן הרע כו'.

ד) **ומעתה** נבוא לעניינינו בענין המשכת הדעת בנפש כי אע"פ שהוא חו"ב בגדולת ה' עכ"ז צריך דעת דוקא אם מהטעם שנת"ל ע"פ המד"ר פ' ויקרא ספ"א שמהדעת דוקא נמשך המוסר וד"א כיון שיש לו דעת הוא מבין מדעתו בד"א איך לזקק מדותיו לפי החכ' משא"כ בלא דעת, ולכן ארז"ל שם במד"ר פ' הנ"ל לעיל מיניה דיעה קנית מה חסרת דיעה חסרת מה קנית וכן לפי' המד"ש בענין הדעת שהוא הכח לברר בין טוב לרע כי היצה"ר מייפה את השקר בעיני האדם לומר שבזה אינו נפרד מה' כמ"ש בח"ה שער יחוד המעשה ובהרמב"ן בפי' התורה ר"פ קדושים בענין קדושים תהיו פרושים תהיו שלא יהיה נבל ברשות התורה, וזהו"ע קדש עצמך במותר לך וזהו"ע הדעת, כי אעפ"י שהיצה"ר מראה ג"כ סברא שזה טוב לו מאחר שהוא היתר ודייק במה שאסרה תורה אעפ"כ צריך לדחות סברתו כי צ"ל קדש א"ע במותר לך, משא"כ בלא דעת נפש לא טוב, כי ימשיכהו אחר תאוות היתר כו' וכמ"ש הרמב"ן ויהי' נבל ברשות התורה כו', ולכן אם אין בו דעת נק' זרע בהמה שיוכל לעשות ב' הפכים שבשעת ק"ש ותפלה מתבונן בגדולת ה' ומעורר את האהבה כו' ואחר התפלה נמשך אחר תאוות היתר ואינו שם ללבו כי הוא היפך ההתבוננות כו' ע' מזה בת"א פ' וישב בד"ה שיר המעלות כו' היינו כחולמים, ועפמש"ש י"ל הבנה חדשה במעלת הדעת כי דעת קו האמצעי מקשר ב' הקוין שלא יהיו הפכיים וזהו התיקון ובתהו כשהיו שני קוין היו הפכיים תחלה חסד ואח"כ גבורה וכן בעבודה התפלה וכל היום בלא דעת הם ב' הפכיים אבל ע"י הדעת מקשר הקוין עד שכל היום לא יהי' נפרד ח"ו וזהו"ע יוסף פותר ותופר לפי שהי' יסוד העולה עד הדעת בסוד לולב שגבוה במינו, ולכן א"ש שכשאין לו דעת דוקא נק' זרע בהמה אף שיש לו חו"ב, כי בהמה שרשה מעולם התהו ששם היה שבה"כ והיינו מפני שלא היו בבחי' קוין ואף שהיה חו"ב רק שחסר קו האמצעי שהוא הדעת א"כ עיקר התיקון שזהו בחי' אדם היינו ע"י הדעת קו האמצעי שזהו הגורם התיקון והקיום שלא יהי' שבה"כ כו'.

קיצור. ולכן צ"ל הדעת שהוא המחבר חכמה ובינה עם המדות דהיינו ענין המוסר וד"א, וגם הוא לדעת טו"ר שלא ייפה לו היצה"ר להיות אומר על חושך אור ועל מר מתוק, ולכן הדעת קו האמצעי המחבר חו"ג שלא יהיו הפכיים כו' וזהו"ע אדם משא"כ בחי' בהמה כו'.

ה) **ומעתה** נבוא על סדר הדרוש ע"פ ואלה המשפטים כו' כי תקנה עבד כו', כי לפעמים נקראו נש"י בנים כמ"ש בנים אתם לה' אלקיכם, בני בכורי ישראל, ולפעמים נק' עבדים כי לי בנ"י עבדים, ועמ"ש מזה בד"ה לא הביט און ביעקב שזהו בחי' יעקב ובחי' ישראל, ולפי הדרוש דכאן זהו ענין מ"ש וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה, כי בהמה שם ב"ן והיינו נשמות דבי"ע הנק' עבדים ואדם שם מ"ה נשמות דאצילות נק' בנים, ויש להקדים מאמרז"ל ר"פ כיצד מברכין דל"ה ע"ב כתוב א' אומר ועמדו זרים ורעו צאנכם כו' בזמן שישראל עושין רש"מ כו' ובזמן שאין עושין מלאכתן נעשית ע"י עצמן שנאמר ואספת דגנך כו' וידוע הקושיא דהא ואספת דגנך נאמר בזמן והי' אם שמוע תשמעו אל מצותי כו' ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם והתירוץ משום שבפ' זו לא נאמר ובכל מאדך לא נק' עושים רש"מ וכמ"ש מזה בלק"ת בד"ה מקושש עצים, והענין כי מאד אותיות אדם כמבואר בד"ה לבבתני אחותי כלה ושם פ"ג שאע"פ כי והחיות נושאות את הכסא כו' לא נמשך ומתלבש בחי' אדם שעל הכסא עד שנתגלה בחי' בכל מאדך כי אדם הוא אותיות מאד, וע"ש מזה בהביאור רפ"ד, ויובן זה עוד עפמ"ש בזח"ב פ' וארא דכ"ז ע"א בענין ובכל מאדך ובמק"מ שם, וא"כ מזה יובן כיון בפ' שמע ישראל נאמר ובכל מאדך אזי נש"י נק' זרע אדם שלכן יבא לבחי' ובכל מאדך וע' פרדס ערך אדם ולכן נק' עושין רש"מ ובפ' והא"ש שלא נאמר ובכל מאדך ע"כ נק' אין עושין רש"מ לפי שאינו בבחי' אדם כ"א בבחי' בהמה וכמו שהמלאכים ג"כ נק' בהמה פני ארי' פני שור וזהו"ע י"ב בקר והים עליהם מלמעלה ולכן נאמר בפ' זו ונתתי עשב בשדך לבהמתך כו' ועמ"ש מענין שדה בד"ה ראה ריח בני כריח שדה ומ"ש מענין ונתתי עשב בד"ה אני לדודי דרוש השני, ועמ"ש מענין החילוק בנשמות גבוהות ושאינן גבוהות בד"ה להבין ענין הברכות בת"א פ' בראשית וסד"ה כי אתה נרי, ומ"ש בד"ה וישכם לבן, בענין ההפרש בין בחי' האבות הן הן המרכבה מרכבתא עילאה ובין בחי' י"ב שבטים מרכבתא תתאה שנקראים י"ב בקר וכמ"ש בד"ה והנה אנחנו מאלמים אלומים, ומ"ש בד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק בענין כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבינו אלא אחד וזהו שמעלת האדם הוא בבחי' הדעת מלשון והאדם ידע כו', כי הנה ארז"ל במד"ר פ' וישלח בג' לשונות של חיבה חבב הקב"ה את ישראל בדביקה כו' ועמ"ש מזה בסידור בהביאור ע"פ אחרי ה' אלקיכם תלכו בענין ובו תדבקון ע"ד ודבק באשתו כו' וזהו הנק' דעת והאדם ידע כו' שעז"נ ומלאה הארץ דעה את ה'.

קיצור. זרע אדם וזרע בהמה, שהם נשמות דאצי' ונשמות דבי"ע, זהו ג"כ ענין ב' פרשיות דק"ש שמע ישראל והי' א"ש שבפ' שמע נאמר בכל מאדך, מאד אותיות אדם, ובפ' שניה לא נאמר בכל מאדך ולכן נק' אין עושין רש"מ כדבעי ונק' זרע בהמה ע"כ נאמר בה ונתתי עשב בשדך לבהמתיך, וזהו ג"כ ע"ד ההפרש בין מרכבתא עילאה דהאבות ובין מרכבה תתאה ושם י"ב בקר בחי' בהמה גם בחי' דעת גורם בחי' ובו תדבקון.

ז) **ומש"ע** בענין הדעת כי אין דומה שמיעה לראיה והדעת מזווג חו"ב. י"ל ע"ד כי למעלה נאמר כי אל דיעות הוי' שיש ב' דעת, היינו ד"ע וד"ת, ועמ"ש מזה בד"ה משה ידבר, כמ"כ באדם יש ב' בחי' דעת דהיינו דעת עליון מחבר חו"ב כנ"ל, ע' בה"ז פ' וארא בד"ה בטחו בה' עדי עד בענין הבן בחכמה וחכם בבינה ועמ"ש בביאור ע"פ החלצו מאתכם, ומ"ש מזה בת"א פ' תולדות בהביאור ע"פ מים רבים ודעת תחתון הוא המחבר הבינה עם המדות וע' באג"ה סי' ט"ו וחיבור זה זהו"ע שיהי' השם שלם שיאיר בחי' י"ה בבחי' ו"ה כמ"ש בת"א פ' תצוה בד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק ובהביאור ובד"ה ועשית ציץ ובלק"ת בד"ה ראה אנכי נותן גבי ונחל איתן, ועמ"ש בד"ה לכן אמור לבנ"י ענין גלות מצרים מיצר הגרון שמפסיק שלא יומשך מהשכל למדות ולכן ביצ"מ אמר להם מרע"ה וידעתם כי אני הוי' וע' בד"ה וספרתם לכם בלקו"ת פ' אמור ועמ"ש עוד מענין המשכת הדעת לכנ"י בסידור שער הסוכות בד"ה להבין ענין הלולב ומיניו ובענועיו אשר ע"י ד' מינים אלו לפי שהם מבחי' אין ממשיכים הדעת כי הדעת שרשו מבחי' אין והוא נמשך שיהי' ביטול היש של המדות לאין ולכן בקליפות חסר מוח הדעת דוקא דהיינו מ"ש גם בלא דעת נפש לא טוב וע' מזה בלק"ת בד"ה ויקחו אליך פרה איתא במשניות, ועמ"ש עוד מענין המשכת הדעת בסידור שער החתונה בד"ה רב שמואל בר רב יצחק מרקד אתלת כי נשים דעתן קלה דהיינו כנס"י שדעת שבה נמשך מעטרא דגבורה וכמ"ש מזה ג"כ בלק"ת פ' חקת בד"ה ויקחו אליך פרה איתא במשניות, וע"י שהיה מרקד אתלת חג"ת ממשיך בה דעת פנימי וענין דעת פנימי י"ל ע"ד כי אל דיעות ב' דיעות שמלמעלה למטה כו', וזהו הדעת פנימי, וע' מזה בד"ה בשעה שהקדימו ושם פ"ג ובד"ה ביום השמע"צ דתקע"ב שלכן ממשיכים הדעת בשבעת ימי הסוכות ע"י ד' מינים שבלולב כדי להיות היחוד והזיווג בשמע"צ שזהו ע"י הדעת דוקא כמ"ש והאדם ידע כו', וזהו תן חלק לשבעה לשבעת ימי החג וגם לשמונה שמע"צ ויחוד וזווג זה הוא ענין ובו תדבקון, וזהו אם אין דעת אין בינה היינו שתחלה צ"ל ד"ת ומזה יבא לבחי' בינה, ואח"כ אם אין בינה אין דעת היינו ד"ע.

ומש"ע אשר משה כחו גדול להמשיך הדעת גם בבחי' בהמה, וזהו ונתתי עשב בשדך לבהמתך, היינו כי על משה ארז"ל במד"ר פ' ויקרא שעליו נאמר אדם אחד מאלף מצאתי, הרי שגם במעלת ומדריגת אדם שהוא נשמות דאצילות נאמר עליו שהוא אחד מאלף כו', והענין כי יחידות עשירות

מאות הוא בחי' נפש רוח נשמה, וכמ"ש מזה בד"ה ואתא מרבבות קדש ומשה זכה לחי' שהוא בחי' נשמה לנשמה, וזהו ענין אלף, והיינו א' מאלף מצאתי, ובמא"א אות חי"ת סעי' יו"ד כ' חיה נק' חכמה כי היא נשמה לנשמה, והחכמה תחיה עכ"ל. וע' מענין ויהי האדם לנפש חיה בת"א בד"ה מזוזה מימין, שהוא בחי' מקור השכל וזהו ג"כ ע"ד בחי' היחוד דאיהו וחיוהי חד, שהוא למעלה מבחי' איהו וגרמוהי חד, והיינו פי' חיה בחי' איהו וחיוהי, ובפרדס ערך חיה פי' ע"ד והחכמה תחיה, וכמ"ש ימותו ולא בחכמה, שהוא למעלה משבה"כ שהי' בז"ת דבינה וכמ"ש במ"א בענין יעקב לא מת, ועמ"ש מזה בביאור ויצוום אל בנ"י ובד"ה להבין מ"ש וכד אנת תסתלק מינייהו, ובביאור שבת שבתון הוא ובענין קדש מלה בגרמה, ומ"ש בהביאור ע"פ מי מנה עפר יעקב בענין רובע ישראל הבחינה הרביעית היא נשמה לנשמה בחי' חיה, וע' בד"ה ושאבתם מים בששון דרוש השני והיינו כי באצי' עצמו יש אבי"ע ובחי' נר"נ זהו בי"ע שבאצילות אכן בחי' נשמה לנשמה זהו בחי' אצילות שבאצילות, וע' בהרמ"ז פ' פקודי דר"כ, גם הנה במא"א אות חית סעיף י"א מבואר חוט גימט' חיה יעו"ש, ויש לפרש דהיינו ענין חוטא יקירא קדישא הנזכר בזח"ג נשא קל"ד א' מזלא ונוצר חסד שמשם מקבל אור אבא והוא ג"כ ענין הקו וחוט המאיר מאא"ס שעיקר אורו מאיר בחכמה, כמ"ש בסש"ב פל"ה בהג"ה שאין אא"ס מאיר אפילו באצי' אלא ע"י ההחכ' כו' וזהו"ע משה זכה לחיה לבחי' אור הקו וחוט המאיר בחכמה, וכמ"ש במ"א בענין ויאצל מן הרוח שמשה לגבי ע' זקנים כמו בחי' מאציל לגבי נאצלים, והיינו לפי שהוא בחי' הקו וחוט וכן משה גימ' נוצר חסד שנקרא חוטא יקירא כנ"ל, גם נוצר אותיות צנור, שהקו הוא הצינור וכן מבואר בת"א בביאור ואלה המשפטים בענין משה משה לא פסיק טעמא לפי שהוא בחי' הקו וחוט, ובהרמ"ז ס"פ בא ד"מ כ' שמשה הוא מפנימיות אריך שהוא חיצוניות עתיק ומשיח יזכה לבחי' יחידה שהוא מפנימי' עתיק עכ"ל, ובמד"ר פ' בראשית ר"פ ח' ור"פ תזריע אמרו תוצא הארץ נפש חיה למינה זה רוחו של אדה"ר, נק' ג"כ נפש חיה ע"ד הנ"ל בענין חיה שהוא בחי' נשמה לנשמה, והיינו כמ"ש בת"א פ' יתרו בד"ה להבין ענין האבות הן הן המרכבה ושם דקכ"א סע"ג שיש ב' בחי' אדה"ר הוא בחכמה ואדם תתאה הוא ז"א וזהו מה שמו ומה שם בנו מה שמו חכמה ומה שם בנו ז"א כו', וע' מזה בזח"ג בלק דקצ"א ע"ב ובמא"א אות א' ל"ב אדה"ר נק' אבא עילאה כו' אדם סתם שם מ"ה דאלפין כו' ולכן כיון אדה"ר ומשה זהו למעלה מסתם בחי' אדם נשמות דאצי' כ"א כו' כנ"ל, ע"כ משה דוקא יכול להמשיך הדעת גם בבחי' זרע בהמה נשמות דבי"ע, ע"ד ומעיין מבית ה' יצא והשקה את נחל השטים משא"כ מבחי' נהר נמשך ומשם יפרד כו' גם כמו הראיה מתפשטת גם בעשייה גשמיות משא"כ השמיעה ובמשה נאמר וירא ראשית לו, ואראה את הארץ כו' ועי"ז אתה הראת לדעת כו'.

קיצור. ענין כי אל דיעות ד"ע המזווג חו"ב וד"ת המחבר הבינה עם המדות שיהי' השם שלם, יצי"מ ממיצר הגרון, ענין הלולב ומיניו ג"כ

להמשיך דעת כדי להיות בשמע"צ בחי' זווג ע"ד והאדם ידע ובו תדבקון, מרקד אתלת, והמשכת הדעת גם לבחי' זרע בהמה היינו ע"י משה, אדם אחד מאלף מצאתי, למעלה מגר"נ דאצי' בחי' חיה והחכמה תחיה אצי' שבאצי' ובו מאיר הקו וחוט, חוט גימט' חיה תוצא הארץ נפש חיה זה רוחו של אדה"ר, אבא עילאה שלמעלה מסתם אדם לכן כח משה להמשיך הדעת גם בבחי' בהמה ומשה ממשיך מא"ק אור כללי דשם אצי' ובי"ע שוין בביאור יונתי בחגוי ושם ומותר האדם מן הבהמה אין, והיינו כי הכל הבל רק הארה כו', וע' בתו"א פ' יתרו בהביאור ע"פ משה ידבר וסד"ה מראיהם ומעשיהם.

ומ"ש שהוא גואל ראשון וגואל אחרון (ע' בפרד"ס ערך גאולה שהגאולה מבינה ובמא"א אות ג' ס"ד ובזהר אמור דצ"ה ע"ב מענין ד' גאולות ובמד"ר ס"פ וישב פרשה פ"ח, ובאג"ה סי' ד' בד"ה אין ישראל נגאלין אלא בצדקה, וע' זהר תרומה דקכ"ח סע"ב בענין סמיכת גאולה לתפלה ור"פ ויגש דר"ה ע"ב) והו"ע השפעת הדעת.

ז) **והנה** המשכת הדעת זהו"ע ונתתי עשב בשדך לבהמתך. הנה בת"ז תיקון נ"א דפ"ט ע"ב פי' עשב ע"ב שי"ן דא יעקב כליל תלת אבהן דאינון ענפי אילנא וסלקין לתרין שמהן דויסע ויבא ויט כו' ובכס"מ שם ת"ת נק' עשב שכולל ע"ב שמות שין חג"ת כו', ולכן ר"ת עשב עושה שלום במרומיו שזהו ע"י ת"ת, ובפרדס ערך עשב האריך יעו"ש. ובמא"א אות עין סעי' ס"א ובעה"מ שער י"ד פרק קל"ד דקי"ו ע"ד ובשער ט"ז פמ"ה דקנ"ג סע"ד קנ"ד ע"א. והענין כי עשב זהו ע"ב שמות שבפסוקי' ויסע ויבא ויט, והשין הוא ג' ווין של ויסע ויבא ויט וזהו ההשפעה הנמשך מחג"ת לבחי' מל' הנק' ים סוף במבואר בזהר דקל"ב ע"ב וז"ל שמא דע"ב אתוון דוד דקא מתעטר באבהן (ע' ד"ה אני לדודי כי בכל השנה ונתתי עשב ובאלול הרועה בשושנים י"ל באלול כמו מ"ב פ' שמע א"נ כמ"ש בפרדס דעשב לבוש לע"ב כו') ובעבודה זהו"ע השפעה ממרכבתא עילאה חג"ת דאצי' אשר ענין מרכבתא עילאה זהו הביטול למהו"ע ית' כמו שמרכבתא תתאה הביטול לבחי' מ' ולכן ע"י ג' פסוקי' אלו ויסע ויבא ויט היה קי"ס לי"ב גזרים ונתאחדו ונתחברו י"ב שבטים שהם י"ב בקר דבריאה עם שרשם י"ב גבולי אלכסון דז"א שהם מרכבה עילאה חיוון עילאין וכמו קי"ס ע"י משה ויט משה את ידו כו' והיינו ע"י שפע ע"ק כמ"ש סד"ה אשירה לה' כי גאה גאה כמו"כ ענין ונתתי עשב להמשיך הדעת גם בבחי' בהמה זהו מע"ק ע"י משה והיינו כמו בקי"ס ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל, והנה יחזקאל נק' בן אדם ושפחה היא בחי' בהמה הרי ע"י בחי' עשב שהוא שם ע"ב ושין נמשך הגילוי בבחי' בהמה כמו בבחי' אדם ומלאה הארץ דיעה את ה' כמים לים מכסים ולכן המשכה זו דבחי' עשב הנ"ל עכשיו זהו ענין ברכת יוצר אור שמספרים איך שהמלאכים אומרים קדוש כו' כי ג"פ קדוש זהו ג"כ ע"ד ענין ג' בחי' ויסע ויבא ויט הנק' עשב

ע"ב שי"ן וגם תדשא הארץ דשא ועשב מוריע זרע זהו"ע יוצר משרתים ואשר משרתיו כו', ועי' בזהר בראשית די"ח ע"ב מזה שפירש עשב הם אופנים וחיות וכרובים כו' והיינו שע"י אמירתם קדוש ממשיכים הדעת מבחי' אדם מרכבתא עילאה לבחי' בהמה מרכבתא תתאה, וזהו היא מתהלכת בין החיות פי' היא היינו המ' מתהלכת בין חיוון עילאין שהם מרכבתא עילאה חג"ת דאצי' ובין חיוון תתאין מרכבה דבריאה להמשיך האור והדעת ממרכבה עילאה במרכבה תתאה, וזהו"ע עשב הנמשך בשדך חק"ת שהוא מלכות לבהמתך מרכבה דבריאה, והנה עשב הוא ג"כ ר"ת עושה שלום במרומיו והוא בחי' ת"ת כמ"ש באג"ה ד"ה והי' מעשה הצדקה שלום וכ"כ בפרדס ערך עשב שהוא בחי' יעקב ולכן וקרא זא"ז ואמר קדוש כו' ומקבלין דין מן דין ועמ"ש מזה בלק"ת ר"פ ויקרא, ועמ"ש בענין ג"פ קדוש בד"ה ביום ההוא יגלח ה' בתער השכירה ושם נת' שהם ג' המשכות ע"י שערות עד שנמשך להאיר במ' מקור דבי"ע הא' ההמשכה מהאי חוטא יקירא קדישא לחו"ב הב' בז"א קווצותיו תלתלים שחורות כעורב הג' במ' בחי' ודלת ראשך כארגמן, ולכן עי"ז נמשך הדעת לבי"ע דהיינו כמ"ש בשה"ש רבה ודלת ראשך הדלים והרשים שבכם חביבים עלי כדוד כו' ודל ורש י"ל ע"ד אין עני אלא בדעת אך ע"י ג"פ קדוש ודלת ראשך הם השערות עי"ז נמשך בהם הדעת כמו במרכב' ר"ת ארגמן אוריאל רפאל כו' כנודע, וכ"ז הוא ענין פ' והא"ש אך פ' שמע שנאמר בה בכל מאדך הוא בחי' עליונה יותר כי מבחי' אדם נמשך מאד שהוא בחי' רוח האדם העולה למעלה להתקשר בעצמות אא"ס ב"ה שלמעלה מחג"ת דאצי' והוא ע"י שם מ"ב, כנזכר בזהר תרומה דקל"ב ע"ב שם ההפרש בין שם מ"ב ובין שם ע"ב, וז"ל שם מ"ב רזא דיליה אבהן דקא מתעטרן בעלמא עילאה ועלמא עילאה במה דלעילא וסלקא רזא לעילא לעילא עד דאתעטרן בא"ס כו' שמא דע"ב אתוון דוד דקא מתעטר באבהן וא"כ עם היות שע"י בחי' עשב לבהמתך ש' ע"ב זהו המשכת הדעת גם בבחי' בהמה כו' אך ע"י שם מ"ב דפ' ראשונה דק"ש הוא התקשרות ועליית בחי' אדם לבחי' כי לא אדם הוא, וזהו כענין מעלת ומדרגת בחי' והניף ידו על הנהר בעים רוחו והכהו לשבעה נחלים שהוא גבוה מקי"ס כמבואר בסידור סד"ה ששת ימים תאכל מצות דרוש השני ולכן שם ע"ב הוא י"ב פעמים ששה ושם מ"ב הוא ז"פ ששה כי קי"ס היה לי"ב גזרים זהו ע"י שם ע"ב י"ב פעמים וא"ו עליית מרכבה תתאה בי"ב גבולי אלכסון ובחי' והניף ידו על הנהר שנאמר בו והכהו לז' נחלים היינו בענין שם מ"ב שהוא ז' פעמים וא"ו כו' והיינו כי זיין הם ג' אבות וד' אמהות או בחי' שבעה רועים, ועלייתם בבינה ועד א"ס זהו"ע שם מ"ב כמ"ש בזח"ב תרומה דקל"ב ע"ב וז"ל שמא דמ"ב אתוון רזא דיליה אבהן דקא מתעטרן בעלמא עילאה ועלמא עילאה במה דלעילא וסלקא רזא לעילא לעילא עד דאתעטר בא"ס כו' עד שמא דמ"ב איהו מתעטרא לרתיכא עילאה שמא דע"ב איהו מתעטרא לרתיכא תתאה עכ"ל. ועד"ז הוא ענין והניף ידו על הנהר שהוא בינה, עלמא עילאה, והכהו לשבעה נחלים שיתעלו האבות והאמהות או ז' רועים לקבל

מבחי' ימי קדם שלמעלה מהאצי' כמ"ש מזה בלק"ת בד"ה והניף ידו על הנהר פרק ג', ועיקר הענין מבואר בסידור סד"ה ששת ימים תאכל מצות דרוש השני גבי ומעתה יש להבין מ"ש כימי צאתך מאמ"צ אראנו נפלאות, שהוא עליות ז"ת דאצי' הנק' רתיכא עילאה בז"ת דע"י המלובשים בא"א כו', ועד"ז הוא ענין העליות דשם מ"ב וכמ"ש בענין מ"ב מסעות סד"ה אלה מסעי דרוש השני שהיו עד ירדן יריחו בפי' ריח וסד"ה לבאר ענין המסעות, וסד"ה אלה מסעי דרוש השלישי בפי' ואלה מסעיהם למוצאיהם וסד"ה באור עוד לענין מוצאיהם למסעיהם ומסעיהם למוצאיהם.

ד"ה ואלה המשפטים קכ"ד ג' שטה אדם חרע בהמה * ועמ"ש בענין ומותר האדם מן הבהמה אין, אדם נעשה בצלם אלקי' אצילות רוח האדם העולה למעלה וזהו אדם אחד מאלף מצאתי בד"ה אדם כי יהיה בעור בשרו, בצלמינו כדמותינו יחו"ע יחו"ת בד"ה ראשי המטות תרט"ו, האדם שיש לו דעת כמ"ש הן האדם הי' כאחד ממנו לדעת טו"ר, מפיו דעת משמע דעת גבוה מהחכמה גדולה דיעה שניתנה בין שתי אותיות, אם אין דיעה הבדלה מניין כי הדעת מחבר השכל עם המדות וזהו בחי' גבוה, אל יתהלל החכם כו' כ"א כו' השכל וידוע אותי, וכמו הזיווג נקרא ידע ולע"ל ומלא הארץ דיעה, דע ב"פ מ"ב ועיין מענין מ"ב זווגין במק"מ ר"פ בראשית בזהר שם וי"ל יש מ"ב בפ' שמע מן ואהבת עד ובשעריך בחי' בכל מאדך וא"כ ב"פ מ"ב אפ"ל כאשר ע"י העלאה זו נמשך ג"כ מלמעלה למטה, כמ"ש בד"ה אלה מסעי בענין מ"ב מסעות, א"כ מעלת הדעת כמו הזווג מחבר עד שנעשים אדם א', כך ענין הדעת כו'.

שטה ומהווה, בבחי' דעת והרגשה בנפשו *, ובמא"ע במצרים הי' הדעת בגלות, בכל דרכיך דעהו.

קכ"ה ב', והנה מרע"ה * כחו גדול היינו כי דעות שיש ב' דעת חרע אדם זהו מבחי' ד"ת שמקשר השכל עם המדות, אבל ד"ע המחבר חו"ב זהו משה ושרשו מאוירא בד"ה החלצו כו'. והנה בהמה י"ל שאין להם דעת רק בממכ"ע ולא בסוכ"ע בד"ה וידעת היום כו', והמשכות הדעת בסוכ"ע זהו ע"י קדוש שיהי' דעת בבחי' קדוש סוכ"ע כו' בד"ה והנה אנחנו מאלמים

שטה אדם וזרע בהמה: תו"א דף עד, ג שורה המתחלת: זרע אדם.
בבחי' דעת והרגשה בנפשו: שם עד, ד ש"ה: הכל ושלגדולתו.
והנה מרע"ה: שם עה, ב ש"ה: והנה משה.

אלומים י"ב בקר זהו בהמה י"ל ע"י הקרבן שנכלל הבהמה בשרשה עי"ז והחיות נושאות כו', עי"ז נכלל בהמה בבחי' אדם כי גם כשהי' בהמה הי' מבחי' פני אדם שבבהמה לכן יוכל להתעלות בבחי' אדם ממש. ג' בחי' אדם גם ז"א ישראל אדם והתורה חכמה אדם עיין זח"א קל"ד ב' ובה"ז שם, לכן ע"י התורה מוחין נמשך שיהי' אדם בפרטיות וכמו"כ למטה אם כבנים ואם כעבדי' בנים אתם לה' והנה כעבדים כשנמשכו מסט' דמט"ט בזח"ג דרמ"ו סע"א, ואם הוא בחי' זרע בהמה, ולכן שש שנים, ובשביעי' כמו בשמטה תלה הכתוב בהמה בחיה סד"ה את שבתותי תשמרו, כי סוכ"ע חי' ובהמה שוין ע"ד אסתיר פני ביום ההוא סדכ"ס כו', צאן מרעיתי אדם אתם הרי יוכל להיות מצאן בחי' אדם וא"כ אז גבוה יותר שהוא אדם ומשים עצמו כצאן מענין בהמה אין לה דעת בד"ה בכ"ה בכסליו נה"ב מתפעלת רק בבחי' בשכמל"ו ונה"א אדם מתפעלת מההתבוננות בעצמו' אוא"ס והנה בשכמל"ו זהו רוח הבהמה היורדת למטה ש' ב"ן וכל* דעת יחוד, והאדם ידע המשכות ד"ע טפת מ"ד, דכולא קמי' כל"ח בהמ"ן ותשתחוין לאלומתי כי דת"י, משא"כ בהמה אינה משגת רק שהיש מאין בשכמל"ו כנ"ל, ולא ביטול אמיתי מ"ד ענין יודע צדיק נפש בהמתו כו', דברי חכמים כדרבונות שדר בינה באדם, מורה דעה בפרה ממשיך דעת בבחי' בהמה כו'.

קיצור ואלה המשפטי'

א) **לפניהם*** כי תקנה, ונתתי עשב בשדך לבהמתך וזרעתי כו' זרע אדם וזרע בהמה (עמ"ש מזה בד"ה אני לדודי, שלי ועמ"ש ע"פ אדם כי יקריב כו' מן הבהמה) נעשה אדם בצלמינו כדמותינו (עמ"ש מזה בד"ה אלה מסעי השני) והיינו בחי' דעת באלקות (וכמשאמרז"ל במד"ר פ' בראשית פ"ח יש בו דיעה כמלאכי השרת) זרע בהמה שאין בהם דעת כ"כ (ועמ"ש מענין ב' בחי' נשמות סד"ה כי אתה נרי ומ"ש בד"ה וישכם לבן בענין האבות הן הן המרכבה מרכבתא עילאה ובין י"ב שבטים מרכבתא תתאה שנקראים י"ב בקר, ומ"ש בד"ה זכור דעמלק בענין כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבינו אלא אחד, כי הדעת ענין הרגשה ע"ד ומבשרי אחזה והאדם ידע (ועמ"ש בד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו בענין כי מנסה כו' לדעת ובד"ה ה' לי בעוזרי בענין למען דעת כל עמי הארץ ומ"ש בענין אם אין בינה אין דעת ומ"ש בד"ה וידעת היום), וע"ד אתה הראת לדעת כו', איזהו חכם הרואה (ועמ"ש ע"פ לבבתני באחד מעיניך, שלכן נקרא החכמי' עיני העדה, ועמ"ש בענין אלישע שהי' חורש בי"ב צמד בקר דהיינו י"ב בקר

וכל: תיבה זו אינה ברורה בכת"י, ואפשר שצ"ל: **וכלי.**

לפניהם: מג' סעיפים הראשונים הי' לפנינו רק כתב יד אחד עם הרבה טעותים.

דבריא' והוא בי"ב והיינו בהמה ש' ב"ן ולכן כיון שראה את אליהו שהוא דעת מאצילות אדם וא"ת אליהו גימט' ב"ן בהמה זהו ע"ד אדם ובהמה שמשים א"ע כבהמה וזהו גבוה גם מבחי' אדם, עיין פ"ק דחולין דף ה' דאדם ובהמה אינו ענין לזרע אדם וזרע בהמה.

ב) **דף** קכ"ד ע"ד, כי אינו דומה* שמיעה לראיה ופי' ראיה, ענין ראיה ושמיעה הם חו"ב, ועמש"ל בד"ה יהודה אתה בחי' ראובן ושמעון (ובמשה נאמר וירא ראשית לו ונמשך מזה ג"כ ברכה והודאה) והדעת עליון מחבר ומזווג חו"ב.

ג) **והנה** משרבע"ה* כחו גדול, דף קכ"ה ע"ב כי להמשיך בחי' דעת גם בזרע בהמה גואל ראשון וגואל אחרון (ע' בפרד"ס ערך גאולה שהגאולה מבינה, ובמא"א אות גימל ס"ד ובזהר אמור דצ"ה ע"ב מענין ד' גאולות, ובמד"ר ס"פ וישב פרשה פ"ח, ובאג"ה סי' ד' בד"ה אין ישראל נגאלין אלא בצדקה, ועיין זהר תרומה דקכ"ח סע"ב בענין סמיכות גאולה לתפלה ור"פ ויגש דר"ה ע"ב, וה"ע השפעות הדעת והמשכות הדעת בבחי' בהמה זהו ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואף המלאכים נקראו בשם בהמות פני ארי' פני שור וכן י"ב בקר אף שיש דיעה גדולה, אך השגתם רק בבחי' מ' הנקרא שם, משא"כ במהו"ע יתברך, לכן צריכי' השפעות עשב, והמשכת הדעת והעשב למלאכי' זהו"ע ג"פ קדוש שאומרים וקרא זא"ז ואמר קק"ק כמו"כ ע"י ג"פ קדוש, חהו ענין ה' צבאות וכמו קי"ס ע"י משה ויט משה את ידו כו', והיינו ע"י שפע עתיק סד"ה אשירה להוי' כי גאה גאה כמו"כ ענין ונתתי עשב להמשיך הדעת גם בבחי' בהמה זהו מע"ק ע"י משה והיינו כמו בקי"ס ראתה שפחה על הים כו', ועמ"ש מענין ג"פ קדוש בד"ה ביום ההוא יגלח ה' בתער השכירה ושם פי' שע"י ג"פ קדוש נמשך מע"ק למקור דבי"ע, ולכן עי"ז נמשך הדעת.

ד) **ומ"ש*** בענין הקדושה* שצ"ל כולם כאחד כו' זהו ע"ד הבונה בשמים מעליותיו ע"י ואגודתו על ארץ יסדה אגודה דוקא, ועמ"ש מזה

בשולי הגליון:

המשפטים כי עשב חג"ת וכן ג"פ קדוש זהו כענין משפט שהוא ע"פ שלשה דווקא וכן בקי"ס משפט א' זכאי.

כי אינו דומה: בתו"א דף עה, א ש"ה: דומה שמיעה לראיה.

והנה משרבע"ה: שם עה, ב ש"ה: והנה משה.

ד) ומ"ש: כ"ה בבי' כת"י. ובכת"י א' מתחיל: ד) והנה ביוצר אנו אומרים כולם כאחד ועד דישראל לא מקדשי לתתא, אינון לא אמרי קדושה, בגין דקדושה מתלת עלמא סלקא ולא מתרין בזח"ג פ' בלק דק"צ ע"ב, דהיינו ג' עולמות בי"ע יחד שהם מחדומ"ע ישראל עלה במחשבה ומלאכי' דבור, וישראל למטה עשייה. (וזהו ע"ד הבונה בשמים.

בענין הקדושה: בתו"א דף עה, ב.

ע"פ ולקחתם אגודת אזוב וע' בד"ה שיניך כעדר הרחלים מענין שהקדושה צ"ל מתלת עלמין ובד"ה שמאלו תחת לראשי בפ' כי תשא, ובד"ה ויקהל משה דתקס"ז פי' מפני שישראל שרשם ממרכבתא עילאה חג"ת דאצי' והיינו כי המלאכים הם מרכבה תתאה בחי' י"ב בקר אבל ישראל בשרשם אתם קרוים אדם, ובבה"ז פ' בלק שם לפי ששרשם מעצמיות ח"ע והמלאכים שרשם מהארת החכמה בחי' בינה לכן המשכת הקדוש תלוי בהם, והרי לע"ל עתידים צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש. ומכ"ז יובן אשר משה ע"י היותו ונחנו מה בחי' אין יכול להמשיך הדעת ועיין בד"ה שובה ישראל דרוש השני בסופו שלהמשיך הביטול בהיש צ"ל מקור ההמשכה מבחי' היותר גבוה, ועמ"ש סד"ה כי אתה נרי בענין והוי' יגיה חשכי כו' שכדי להיות יגיה חשכי דבחי' נשמות נמוכות כענין זרע בהמה צ"ל ההמשכה מבחי' והוי' דהיינו מבחי' כתר כו', ועמ"ש סד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה בענין פי' מ"ש מי יתן והי' לבבם זה כו', ובמשה נאמר ויקרא הוי' הוי' שמשה קורא וממשיך משם הוי' דלעילא בחי' עתיק בשם הוי' דז"א כמ"ש בת"א פ' בשלח סד"ה וירא ישראל ועמש"ל ס"ג בענין משה זכה לחיה חכמה ע"כ הוא דוקא יכול לחבר ב' שמות ההוי' כי חכמה ממוצע בין הכתר לאצי' כמ"ש בבה"ז ר"פ ויצא, ולכן משה יכול להמשיך והוי' יגיה חשכי דבחי' זרע בהמה כו'.

ה) ובמש"ע וזהו ואלה המשפטים* אשר תשים לפניהם משפט הוא לשון הליכה, כמשפט הבנות יעשה לה ת"א כהלכת בנת ישראל יעביד לה והיינו שארה כסותה ועונתה בדפרש"י, וכן והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר תרומה כ"ו למ"ד ית משכנא כהלכתיה, וארז"ל פ"ג דמנחות דכ"ט ע"א הכא כתיב כמשפטו ופרש"י הלכותיו נאמרו לו, ובירושלמי בשבת פרק הבונה הלכה ג' כמשפטו וכי יש משפט לעצים (ופי' בקה"ע דמשפט משמע כראוי, וקשיא וכי עץ א' ראוי יותר מחבירו) אלא איזהו קרש שזכה להנתן בצפון ינתן בצפון בדרום ינתן בדרום כו', ואפ"ל כי מ"ח קרשים שבמשכן הם נגד י"ב צירופי הוי' שיש בהם מ"ח אותיות, וזהו ג"כ ענין מ"ח דברים שהתורה נקנית בהן וע"כ שפיר שייך קרש שזכה להנתן בצפון כו', ונשמע דפירוש כמשפטו שיהי' כראוי דבר על אופנו ולא יהפוך הענינים וכמ"ש ונסכיהם כמשפטם בפ' פנחס כ"ט ו' ות"א כדחזי לון, וכענין איסור הכלאים צמר ופשתים שלא לערבב הכחות, ובמד"ר באסתר סד"ה והקרוב אליו כרשנא איתא הירושלמי הנ"ל, ובזח"ב תרומה דקנ"ט א' כמשפטו היינו כמו שיש כל הענינים למעלה ומט"ט משמש שם לכה"ג כו'. וע' בשל"ה במס' חולין דקי"ב א' בד"ה בענין הנחת הטלית ראוי שאותן ציצית שבאו ראשונה בצד ראש שיהיו לעולם בצד ראש כו' ולמד זה מדכתיב את המשכן כמשפטו וכ"כ עוד במס' סוכה שלו דרמ"ה ע"א לענין עצי סוכה כו').

וזהו ואלה המשפטים: שם עה, ג.

וההלכות* הם הליכות עולם לו. ע' מזה בד"ה אלה החוקים בפ' בחוקותי שלכן נקראו בשם הלכות שע"י העיון בהם להשיגן היטב זוכה האדם לילך ממדריגה למדריגה בהשגת גדולת א"ס ב"ה (ואפ"ל משום שעי"ז נמשך הדעת בכנס"י ואפ"ל מאמרז"ל פ"ו דברכות ד"מ ע"א עץ הדעת חטה היתה שאין התינוק יודע לקרות אבא כו' הרי נמשך הדעת ע"י חטה וכמ"כ חטה הוא ענין כ"ב אותיות התורה כמ"ש בד"ה וספרתם לכם דגבי חג השבועות פ"ג, וע"ש דשעורה שיעור ה' זהו מאכל בהמה נה"ב, וחטה הוא מאכל אדם, וע"ש בהביאור פ"ב לפי שעי"ז מתברר דעת דתהו כו', ואפ"ל ג"כ ע"ד ב' דעות הנ"ל זהו שעורה מאכל בהמה כמו שהיא מלמטה למעלה רוח הבהמה היורדת למטה שם ב"ן יש ובטל וחטה מאכל אדם שם מ"ה ביטול אמיתי כמו שהוא למעלה כו', גם תשבע"פ נק' עה"ד טו"ר ר"ל שמברר עה"ד טו"ר, סד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה ובאג"ה סי' כ"ו ד"ה והמשכילים יזהירו ועמ"ש בסידור אחר עלינו בד"ה ביאור למ"ש בסש"ב פנ"ב מענין משל התלמוד ללחם ומ"ש בד"ה ראשי המטות מענין לכו לחמו בלחמי, ולפמ"ש דפי' הלכות שיהי' כל דבר במקום הראוי לו, כמ"כ ע"י התורה נק' עוז ותושיה שנותן כח בנה"א ומתשת כח נה"ב שכך הוא הראוי וכך היה כוונת הבריאה וכן נברא האדם קודם חטא עה"ד כו' רק ע"י עה"ד ירד ממדרגתו והתורה עץ חיים היא א"כ היא מבררת עה"ד ועי"ז יהי' כמשפט הראשון כהלכתא קדמייתא גם ע"ד מאמרז"ל וה' עמו שהלכה כמותו בכל מקום, כי אע"פ שאלו ואלו דא"ח עכ"ז היינו מבחי' אלקים רק שהוא מבחי' אלקים חיים שהוא הבינה אבל בחי' והלכה כמותו נמשך משם הוי' שהוא הוי' בחכמה שבחכמה שורה אא"ס, גם קו האמצעי זהו הוי' והליכה זהו הזווג והאדם ידע המשכה מסוכ"ע משא"כ עמידה, א"כ ע"י עסק ההלכות נמשך וה' עמו להיות כי שרית עם אלקים, וא"כ מכל זה יובן מה שע"י ואלה המשפטים בחי' ההלכות נמשך הדעת בכנס"י, כי הוא חטה מאכל אדם העליון שזהו לכו לחמו בלחמי ונק' עוז ותושיה שיהי' דבר על אופניו כמשפט הראשון, וגם זהו הוי' עמו, שמזה נמשך כי שרית, גם זהו היחוד והאדם ידע ומלאה הארץ דעה, ועוד כמ"ש במ"א ע"פ דברי חכמים כדרבונות למה נק' שמו דרבן שדר בינה בפרה, מרדע שמורה דעה בפרה, כך הם ד"ת במד"ר נשא פי"ד בפסוק ביום השביעי נשיא לבני אפרים דף רנ"ז ע"ד, נמצא ד"ת מורים דיעה בפרה היינו להמשיך בחי' דעת גם מבחי' זרע בהמה כו'.

ו) **אשר** תשים לפניהם דהיינו משה ישפיע בחי' הדעת לפניהם היינו לפנימיותם (כמ"ש ע"פ לך אמר לבי בקשו פני ע"י את פניך הוי' אבקש בד"ה כי תצא דרוש השני וע"ד שנתבאר בפי' ראה אנכי נותן לפניכם היום, וע' במד"ר כי תשא ס"פ מ"ז ובפניהם הם ניכרים וע"ד המבואר באדר"ז דרצ"א א' דהאי בן נטיל סימנוי דאו"א אקרי דעת דהוא סהדותא

וההלכות: שם ש"ה: כדמתרגם.

דתרווייהו דהיינו ענין עדות לישראל כו', גם כמ"ש חכמת אדם תאיר פניו, וכמ"ש מזה בד"ה לא הביט און ביעקב, ושם פ"ג, ומ"ש בד"ה ואהי' אצלו אמון פ"ג בענין פב"פ כו' ועיין מ"ש בד"ה כי ביום הזה יכפר דרוש השני פ"א בענין החזרת פב"פ ועד"ז י"ל שע"י ואלה המשפטים יהיו בבחי' לפניהם וכמ"ש במד"ר ס"פ נצבים אם יהיו ד"ת קרובים אליכם אף אני קורא אתכם קרובים כו', ועי"ז נמשך מ"ש ויהיו דברי אלה כו' קרובים אל ה' כו' לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו כו' החשן לפניו זח"ג ר"ל והוא משפט כמים הפנים ומשפטיו לישראל, גם לפניהם בבחי' פני ארי' כו'). כי תקנה ישראל קנין אחד, ובמ"מ פי' דלפניהם קאי על המשפטים שיעלה אותן י"ל ע"ד אין הדינים נמתקין אלא בשרשן, תקנה עבד י"ל להמשיך מעבד יראה עילאה בעבד דיר"ת ואם כעבדים עינינו כו' ותוציא כאור משפטינו וזהו ואלה המשפטים כי תקנה עבד תילים קי"ט קל"ב פנה אלי וחנני כמשפט לאוהבי שמך ת"י כהלכתא לרחימי שמך והוציא כאור צדקיך ומשפטיך כצהרים תלים ל"ז ו' ומשפטיך אור יצא הושע ו' ה' ע' ישעי' כ"ו ח"ט ומשפטי לאור עמים ישעי' נ"א ד' משפטו יתן לאור חבקוק ג' ה' ואפ"ל זהו"ע במשפט האורים פנחס כ"ז כ"א) בתוס' פ' אין מעמידין דל"ה ע"א ד"ה מאי שנא מפרש בשם הירושלמי תשים לשון סימא, וענין סימא היינו מטמון ומציאה כמ"ש במד"ר פ' מקץ פצ"א גבי פטירת ר' סימון, וא"כ י"ל כי ישראל סתים וגליא וזה הבחי' סתים נק' סימא והוא נמשך ע"י עסק התורה גם כמ"ש במד"ר ס"פ בראשית פכ"ט ג' מציאות מצא כו', גם כי דיני ממונות הם כמעיין הנובע ומעיין הנובע זהו בחי' והחכמה מאין תמצא.

ז) **כי** תקנה ע"ע. נש"י נק' בנים ונק' עבדים, וכמ"ש אם כבנים רחמינו כו' ואם כעבדים כו' ותוציא כאור משפטינו, עבדים אתכפיא עובד מיראה ובנים אהבה וגם כברא כרעא דאבוה י"ל אתהפכא, וכן נת' בד"ה לא הביט און ביעקב ושם שזהו בחי' חול ובחי' שבת, בחי' יעקב עבדי ובחי' בני בכורי ישראל, וע' עוד מענין בן בד"ה וכל בניך לימודי הוי', וי"ל שזהו ג"כ ענין זרע אדם זהו בחי' בן וזרע בהמה בחי' עבד כו', וענין כי תקנה ע"ד קונה שמים וארץ שלמעלה מבחי' בורא שמים וארץ כי בורא שמים וארץ היינו בי"ע וקונה שמים וארץ זהו זו"נ דאצי' עד"ז כי תקנה ע"ע, להמשיך בהם משרשם. לענין יומין להעיר ממ"ש בזח"ג אמור ק"ה ב' בענין תענית חלום ביומו דוקא כי על כל יום יש ממונה בפ"ע ע"כ אינו מועיל זה שיתענה למחר, ועד"ז י"ל פי' ביומו תתן שכרו, גם כי וידעת היום כו' כי ה' הוא האלקים שב' השמות זהו בחי' היום ברישא חשוכא וכן בהמצוה יש ב' בחי' אלו כי מצוה מ"צ בא"ת ב"ש יו"ד ה"א כו' וסדר זמנים הם ו"ק דז"א, לכך הם שרש כל יום, המחדש בטובו בכ"י כו' ע"י וזרח השמש כו' ובא השמש היינו שמש ומגן כו' יומו של הקב"ה אלף שנה ע' כוזרי מ"א ס"י מדוע כל העולם מונין רק ז' ימים כי כן חידוש

מע"ב הי' בז' ימים, וגם שבעה כוכבי לכת, שצ"ם חנכ"ל ובשורשם הם ז"ת הנק' סדר זמנים ואפ"ל כמו שיש כלול כח הגבול בא"ס וזהו כלים דאצי' כמ"כ כלול בו גם בח סדר זמנים, אף שהוא עצמו למעלה מהזמן לגמרי, עכ"ז מתכלית השלימות שלא יחסר בו גם כח הגבול וכח הזמן א"כ לפ"ז סדר זמנים זהו שורש סדר ההשתלשלות ומשם שרש הימים, והמצות שרשן מלמעלה מסדר ההשתלשלות אך המכוון להמשיך בסדר ההשתלשלות מבחינה שלמעלה מסדר השתלשלות ולהיות דירה בתחתונים דוקא ע"כ המצות תלוים בימים דוקא שהם יומין עילאין שרש סדר ההשתלשלות וכל יום שלמטה שרשו ביומין עילאין א"כ הרי ע"י המצות כשהם בכל יום דוקא מקשר אא"ס ביומין עילאין אשר בחי' אנכי ממש יאיר ע"י סדר השתלשלות כו'.

וזהו המחדש בטובו בכ"י ב' טובו הא' טוב ה' לכל והוא להיות סדר ההשתלשלות, הב' טוב ה' לקויו להמשיך מלמעלה מסדר ההשתלשלות כו', וגם י"ל בחי' זו ההמשכה מלמעלה מהזמן בסדר זמנים דוקא נקרא יחוד קובה"ו כי מל' הוא שרש הזמן, וע' בסש"ב ח"ב פ"ז אע"פ שהוא למעלה מהזמן נמצא הוא תוך הזמן כו' וסד"ה שובה ישראל עד דרוש השני בפי' עד נצחיות הזמן כו' ובד"ה להבין פי' הפסוק מי אל כמוך כו' ושם פ"ב בענין לשיקובה"ו, ולכן כל המצות תלוים בזמן דוקא ק"ש עד ג' שעות כו' ג' תפלות ערב ובקר וצהרים כו' חמץ בפסח, וזהו ישראל אינהו דקדשינהו לזמנים, ואפ"ל המכוון זהו שיהי' כימי השמים על הארץ וע' בפנים יפות ס"פ עקב מ"ש מזה, דר"ל כמו שעכשיו גבהו שמים מארץ וזהו כימי השמים, כן לע"ל יהי' בארץ בחי' זו, שיתעלו הנשמות שבארץ יותר מהמלאכים שבשמים כו'. ובמד"ר פ' קרח דרע"ב ע"א פי' כימי השמים כחיי האבות שהם תק"ב שנים כמו מן הארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה. ועמ"ש ע"פ אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו דפי' בירושלמי פ"ט דשבת ה"ג כשנים שבין שמים לארץ כו' כשני האבות כו' וע"י התשובה כשלג ילבינו כי התשובה למעלה מבחי' יומין ע"ד כי גדול מעל שמים חסדך, ועיין זח"ג ס"פ שמיני דמא"א ע"פ מי האיש החפץ חיים דהיינו העוה"ב, היינו ע"י אוהב ימים יומין עילאין דאקרון ימי השמים על הארץ והיינו ע"י נצור לשונך מרע כו'.

עוי"ל בפי' כי תקנה ע"ע. דאיתא במא"א אות ע' ס"ב עבד נק' מט"ט דיצירה (ועזח"ג פנחס דרט"ו סע"א ואם כעבדים מסטרא דמט"ט כו', ומ"ש הי"נ ממ"ש בזח"ג בהר דקי"א סע"ב והאי עבד אקרי אדון כל הארץ נ' דשם קאי על מל' דאצי' וכמ"ש בזהר קדושים דפ"ו סע"א ודוד עבדי אקרי, אך בזהר וישב דקפ"א ב' כד"א ויאמר אברהם אל עבדו דא סיהרא כד"א מט"ט דאיהו שליחא דמאריה, זקן ביתו כד"א נער הייתי גם זקנתי כו' וע"ש בזח"מ ובמק"מ ובבה"ז) והוא עבד עברי (כי חנוך הוא מט"ט והוא עברי) כו' והמל' לפי שמלובשת במט"ט נק' עבד כו' עכ"ד. וא"כ פי' שש שנים יעבוד כי שית אלפי שני דהוה עלמא הרי מט"ט הוא שר

העולם וזה"ע יעבוד, גם מל' עורות עבודים כי חנוך שהוא מט"ט תופר מנעלים עד"ה מה יפו פעמיך בנעלי', משא"כ ובשביעית יצא כו' כי אז ונשגב ה' לבדו ביום ההוא וזה"ע וחד חרוב שלא יהי' ההנהגה ע"י נער מט"ט, וע"ד שער החצר הפנימי' כו' סגור כו' וביוה"ש יפתח, ואזי גם מט"ט יתעלה כמ"ש בזהר וישב שם בענין הנה ישכיל עבדי ועמ"ש בלק"ת פ' צו בענין ונערים פני זקנים ילבינו הנער בן מאה, ומ"ש בענין ונערים ממשתה נגינתם, והנה ידוע שהנהגת הטבע הנמשך ע"י שרו ש"ע משועבד להתורה כי בראשית בשביל התורה כו', וארץ יראה ושקטה ע"י מ"ת וכמ"ש אם בחוקותי תלכו, וזה"ע התנאי שהתנה הקב"ה עם מע"ב ולכן נאמר במשה כי תקנה ע"ע כי מטה משה זהו דוגמ' שמט"ט הוא עבד להקב"ה כך ניתן למשה בחי' זו, וענין כי תקנה י"ל כי זקן שקנה חכמה, א"כ במט"ט שנאמ' גם זקנתי שקנה חכ' זהו כי תקנה, וכמ"כ בכל א' ע"י ש"ס משנה המתלבשי' בו"ק דיצירה עי"ז כי תקנה ע"ע שממשיך במט"ט קנין החכמה, והיינו כי תקנה כי התורה נק' תורת משה, משה ידבר, משה שפיר קאמרת, ומ"מ אין ע"ע נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג כי זה שיהי' הע"ע שרו ש"ע משועבד להתורה זה"ע יובל חירו חרות על הלוחות שנתנו ליום החמשים שער הנ' דנש"ב וע"כ דוקא בזמן שהיובל נוהג נמשך קנין ע"ע שעובד גם את הבן בחי' בן עוה"ב, וע' מענין יובל סד"ה והי' ביום ההוא יתקע כו' והנה כתיב ושם אחיו יובל וכתיב והי' כעץ שתול כו' ועל יובל ישלח שרשיו עמ"ש מזה בד"ה מקושש ועץ שתול זה ע"ח ועל יובל היינו נהר יוצא מעדן יובל שמו, והתורה נק' ע"ח ולכן מי שתורתו אומנתו פטור מן התפלה היינו כמו רשב"י דוקא כי משועבד לו הע"ע כו' ותגזור אומר ויקם, וגם בכל אדם נאמר אותותינו לא ראינו, רק לא ראינו לכן ע"י ואלה המשפטים כו' הלכות הליכות עולם לו עי"ז כי תקנה עבד עברי כו'.

עוי"ל בפי' כי תקנה ע"ע כי מט"ט נק' שרו ש"ע ומבמ"א בענין ריב"ז שאמר שהוא כשר לפני המלך ורחב"ד כעבד לפני המלך שיש מעלה בעבד יותר והיינו שהשר ענינו להנהיג ע"פ החכמה כו' והרי ע"פ החכמה אין יסורים בלא עון אבל העבד ע"י הביטול ממשיך יה"ר שלמעלה מהחכמה, ובמט"ט יש ג"כ בחי' זו שהרי נק' עבד שקושר כתרים לקונו מתפילותיהם של ישראל להמשיך בחי' כתר שלמעלה מהחכמה כמ"ש בד"ה מזווה מימין ובד"ה מה יפו פעמייך א"כ בחי' זו כשהוא עבד וקושר כתרים גבוה מבחי' היותו שר ועמ"ש ע"פ הזהר בלק ע"פ המלאך הגואל וכענין הוי זנב לאריות שגבוה מבחי' היותו ראש לשועלים ועבדא דמלכא מלכא וזהו כי תקנה ע"ע היינו ע"י המשכת הדעת שה"ע ק"ש ותפלה וידעת היום כו' עי"ז כי תקנה ע"ע שיהי' מט"ט בבחי' עבד קושר כתרים כי בבחי' היותו שרו ש"ע זהו בחי' ענין כשר לפני המלך שההנהגה ע"פ חכמה אכן זה שיהי' ג"כ בבחי' עבד שמאיר בו אור הכתר והרצון עליון זה"ע כי תקנה והיינו בבחי' זקן שקנה חכמה שיהי' בבחי' זקן ביתו וי"ג ת"ד הם יגמדה"ר יאירו

בו, ונק׳ עברי מעה״נ בחי׳ יובל כו׳, וענין שר זהו הנהגת הטבע שבבחי׳ זו נראה העולם יש ודבר נפרד ע״כ גם שרו ש״ע נק׳ שר, אבל בהתגלות בחי׳ שלמעלה מהטבע וניכר דכולא קמי׳ כ״ח לא שייך לקרותו שר כ״א עבד דל״ל מג״כ רק לעושה נפלאות גדולות לבדו כו׳.

בס״ד לד״ה ואלה המשפטים בת״א

א) **הנה** זרע אדם הם הנשמות הגבוהים שנמשכו מבחי׳ אדה״ע בצלמינו כדמותינו (ונק׳ אחים ורעים או בנים למקום) ויש להם דעת באלקות ע״ד אברהם הכיר את בוראו ולכן אין העולם מסתיר להם, וזרע בהמה נשמות נמוכות שאין להם דעת והכרה ממש אף שיש להם שכל והשגה והתבוננות שהקב״ה מהוה כל העולמות רק שאין נרגש זה בנפשו ע״ד מבשרי אחזה אלוה והי״ז כבהמה שיש לה ראי׳ ושמיעה רק שאין לה דעת, ועמ״ש ע״פ וידעת היום וע״פ כי מנסה כו׳ לדעת כו׳ וע״פ ואתחנן מענין דאישתמודען לי׳ ובמאמר הכל כשרי׳ לקדש מ״ח חוץ מחש״ו מענין שהקלי׳ אין להם מוח הדעת וע׳ במאמר רשב״י מרקד אתלת ובביאור דמ״ר.

ב) **והנה** מרע״ה משפיע דעת בבנס״י גם בבחי׳ זרע בהמה וע״כ נק׳ רע״מ שזן ומפרנס את האמונה ונק׳ גואל ראשון שא׳ להם ביצ״מ וידעתם את ה׳ שזהו בחי׳ גאולה והוא גואל אחרון להיות ומלאה הארץ דיעה לע״ל, וזהו ונתתי משה ימשיך בחי׳ עשב ע״ב שי״ן דעת מקור המדות לבהמתך בחי׳ זרע בהמה הנ״ל, וגם המלאכים נק׳ בהמות פני ארי׳ פני שור שהשגתם רק בבחי׳ מלכותך מלכות כו׳ וצדקתך ירננו צדק מלכותא קדישא כו׳ ומרע״ה ממשיך בהם ג״כ בחי׳ דעת.

ג) **וז״ש** בקדושת יוצר כולם כא׳ עונים כו׳ ובזהר דמקדשי לי׳ כחדא מלאכים ונש״י כי המשכת הדעת הוא ע״י האמירה קדוש (קדש ר׳) ויש ג׳ בחי׳ מדו״מ, וצ״ל התמשכה כסדר וישראל עבמ״ח אח״כ מלאכים בדבר ה׳ כו׳ וישראל שבגופי׳ עשי׳ לכן ומקבלין דין מן דין אך משה משה לא פסיק טעמא שבחי׳ הדעת הנמשך גם עד עשי׳ הכל א׳ וכו׳, וזהו ואלה המשפטים לשון הילוך והמשכה אשר תשים לפניהם לפנימיותם שהדעת הוא פנימיות המדות, גם י״ל תשים להיות אם ישים אליו לבו כו׳.

ד) **עתה** יפרש איך יכול להמשיך דעת בבחי׳ בהמה שאין בה דעת ועז״א כי תקנה כו׳ קנין נק׳ המשכה מהעלם לגילוי דרך עו״ע שלא נשתנה להיות דבר נפרד ובריאה נק׳ יש מאין שנעשה נפרד בידיעתו,

ובחי' עברי היינו ע"ש בעה"נ ישבו אבותיכם כי להיות יש ודבר נפרד הוא מבחי' הנהר היוצא מעדן שמשם יפרד אבל בחי' בעה"נ למעלה מבחי' זו ושם שוה ומשוה אדם ובהמה ומשם שרש נש"י ומשם ממשיך משה ההמשכה בגילוי שלא ישתנה להיות נפרד כי משה משה לא פסיק טעמא ע"כ יכול להמשיך הדעת גם בבחי' זרע בהמה, שש שנים יעבוד לשון עיבוד עורות שהלבושים נעשה לנשמה ע"י תומ"צ כשנתלבשו ביומין דוקא תחת הזמן כו' ולכן צריכה ריחוץ וליבון והיינו ע"י התפילה שהיא מבחי' דעת שעלו מן הרחצה בחי' דעה"נ כו' רוחצות בחלב וכ"ז ע"י משה רע"מ בשית אלפי שני ובשביעית אלף הז' מנוחה לחיי העולמים.

ולתוס' ביאור להבין באר היטב הנה כתיב וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה, בהמה גימט' ב"ן נשמות דבריאה, אדם מ"ה נשמות דאצי', וזהו ועל הכסא דמות כמראה אדם כי עולם הכסא הוא עולם הבריאה ששם הוא בחי' בהמה פני ארי' כו' מחנה מיכאל כארי' ישאג שלגבי מעלה נחשב בלי דעת הגם שלגבי מטה נחשב הדעת גדול (ע' בד"ה רשב"י מרקד ההפרש בין דעת דחול לדעת דשבת וכן ע"פ ויקהל) ואדם שבמרכבה הוא הדעת שמלובש בבריאה וזהו אדם ובהמה תושיע ה', אבל אדם דאצי' הוא בחי' אדמה לעליון כי בחי' אצי' הוא רק המשכה וגילוי מבחי' ההעלם שלמעלה מאצי' ולא ע"ד בריאה חדשה יש מאין כי אצי' הוא לשון ויאצל כו' שבמשה הי' בהעלם ונתגלה בע' זקנים וכך אצי' הוא רק גילוי א"ס ממש להיות חו"ב ולמעלה לאו דאית לך צדק ידיעא כו' אלא לאחזאה כו' היינו להיות גילוי והגילוי מעין ההעלם עליון שלמעלה מבחי' חכ' כו' ובא לידי גילוי בחכ' וזהו אדמה לעליון לבחי' הכתר שלמעלה מאצי' משא"כ בבריאה התחדשות יש מאין כמ"ש באברהם ואנכי עפר ואפר כו' ע' באגה"ק ד"ה להבין משל כו' (והא דאפי' א"ק נק' בריאה יש מאין לגבי אצי' וכ"ש אצי' שנק' רק עשי' וא"כ איך הוא אדמה לעליון, אך י"ל כי האורות שבאצי' הרי האור מעין המאור לכן הוא אדמה לעליון משא"כ הכלים אפי' דא"ק נק' בריאה יש מאין ומ"מ אין תי' זה מספיק כ"כ דהא עיקר בחי' אדם דאצי' היינו הכלים, וי"ל דמ"מ אפילו הכלים דאצי' כיון שהם אלקות הם בחי' אדמה לעליון לבחי' א"ק שנמשכו ממנו דרך אצי' מההעלם אל הגילוי ולא דרך בריאה יש מאין וכמ"ש במ"א בדרוש ג' מיני אדם כו' משא"כ כלים דבי"ע הם בריאה יש מאין ממש לגבי אצי') והנה לכך כל הנשמות הנמשכים מאצי' כמו רשב"י וחבריו נק' ז"א שיש להם דעת גדול באלקות בבחי' מוחי' דגדלות עד שאין העולם מסתיר בפניהם כלל שיכולים לעסוק בטרדת עולם הזה ואעפ"כ הם קשורים ודבוקים במקורם בתכלית הביטול בשעת עסקם ממש לא יפריד אותם טרדת עוה"ז כלל, כי במה נחשב הוא לגבי אלקות כיון שגם אחר התלבשות נשמתם בגופם יש בה גילוי מבחי' אצי' ולא נשתנה להיות יש ודבר נפרד כו' א"כ אין כל העוה"ז תופס מקום לבלבלם ח"ו מקשר הדביקות כו' (ויוכלו לתפוס ב'

מחשבות כא' מעין שאין שייך לומר למעלה ח"ו שידיעת עניני העולם אינו ח"ו כמחשבה זרה כו' כי אינו תופס מקום כו') והי"ע מ"ש ביוסף לעשות מלאכתו ותרגומו למבדק בכתבי חושבנא שעם היות שעסק בצרכי עוה"ז בעסקי' גדולים אינם מבלבלים מחשבתו מלהיות מרכבה ממש גם בשעת העסק והיינו לפי שהי' נשמתו מבחי' אצי' כמ"ש בלק"ת ובזהר ויצא משא"כ בנשמות דבי"ע אף שיש להם דעת גדול ברוממות וגדולת א"ס ב"ה אעפ"כ לגבי אצי' נחשבו לבחי' בהמה שהעולם מסתיר להם שכאשר טרודים בעניני עוה"ז נפסק הקשר שלהם ודביקותם שלמעלה, ואפי' המלאכי' עליונים שבעולם הבריאה שהם בחי' מרכבה ממש ובבחי' ביטול ואוי"ר תמיד עכ"ז נק' בשם בהמות לגבי הדעת דעולם האצי' לפי שהשגתם רק בבחי' זיו והארה מבחי' מל' המחי' בי"ע ונק' מפתחות החיצוני' אבל אין להם השגה בפנימי' אלהותו ית' המאיר בח"ע המלובש באצי' לבד כו' הנק' מפתחות הפנימי' כמ"ש במ"א. (והנה מרע"ה ממשיך ומשפיע בחי' דעת גם לבחי' בהמה (דהיינו מבחי' דעת דאצי' ממש יהי' הגילוי למטה כמשי"ת) וז"ע ונתתי עשב שכדי שיהי' כח לבהמה לעלות (מבי"ע לאצי' שזהו תכלית תשוקת המלאכי' ועבודתם עמ"ש בד"ה מהלכים) צ"ל השפעה מלמעלה מבחי' עשב (ע"ב מרפ"ח ניצוצין שהם ד' שמות ע"ב כנודע ושי"ן ג' קוין) השדה העליונה, עד"מ הארץ גשמי מגדלת צמחי' שהוא ע"י כח הצומח הרוחני המלובש בה שהוא הוא המצמיח הדשא והעשב ולא מצד הארץ עצמה לבד והראי' שאין כל מקומות הארץ שוין שיש מקומות שהארץ יבשה ואינה מגדלת צמחי' דהיינו כל המדבריות שאינן מקום ישוב ויש מקומות ישוב שמגדל צמחים, והסיבה לזה מפני שבארץ הישוב מלובש הכח הצומח בארץ משא"כ במדבר כו', וכך יובן הנמשל בארץ העליונה הנק' שדה חקל תפוחין שמצמחת חציר ועשב ש' ע"ב שמבררת מרפ"ח ניצוצי' שנפלו בנוגה שהכח ויכולת שיש בה לברר בירור זה ולהצמיח החציר ועשב הוא ע"י בחי' הנמשך מלמעלה מא"ס ב"ה וז"ע ונתתי עשב א"ס בעצמו והיינו ע"י משה רע"מ ולכן נק' איש האלקים כלומר איש ומשפיע לבחי' שם אלקים שהוא בחי' מל' כו', ומ"מ חציר הוא לבהמה ועשב הוא לפי עבודת האדם מבחי' מ"ה שהוא הממשיך והוא ע"י משה רע"מ כרועה עדרו ירעה במרעה טוב ונותן מזון כך משה הוא הממשיך העשב כי משה בחי' מ"ה חכמה כח מ"ה של הארת מצחא דעתיק וגם הנה משה הוא משמיטה ראשונה כי מן המים משיתיהו מן המים משמיטה ראשונה, וזהו ונחנו מה כי תלינו עלינו שאין לכם שייכות וערך אלינו שאנו מבחי' מ"ה דמצחא כו', אך מן המים אינו מרומז בתיבת משה רק משיתיהו ותרגומו שחלתי' ל' המשכה שנמשך מההעלם תיבת גומא כו' (רק מ"ה שבמשה מרמז על בחי' מים הנ"ל מה שין בג' קוין) ולכן יש לו כח להמשיך העשב שהוא מרפ"ח ניצוצי' שנפלו מעולם התהו להיות מזון כו'. ועוי"ל בפי' ועשב לעבודת האדם שהוא ע"פ העבודת האדם מלמטה ג"כ, כי לפ"ע המ"ן כך הוא המ"ד וה"ע תורה ותפלה שע"י התורה נעשית התפלה זכה וכמ"כ ע"י תורה מתבררת התפלה כו', והנה בחי'

עין ע"ז

עשב זה הוא בחי' דעת (פי' ע"ד מ"ש במ"א ע"פ כי מנסה ה' אתכם לדעת כו' שע"י הנסיון מתבררי' ויוצאי' הניצוצי' שהיו בשבה"כ בדבר המסתיר כו' וכשעומד בנסיון יוצאי' הניצוצי' כו' ומזה נמשך בחי' דעת ע"ש וכמ"כ כאן עשב הנ"ל שהוא בירור רפ"ח ניצוצי' ע"ז נמשך בחי' דעת, וי"ל הטעם כי בחי' דעת הוא מלך הראשון מזמ"ל שמתו ונפלו בשבה"כ, ונודע דאורות דתהו היו גדולים מאד לכן ע"י בירור הרפ"ח שהוא מבחי' דעת דתהו ע"ז נוסף דעת גדול כו') והוא בחי' הרגשה קיום המדות וחיותן כי יש ד"ע וד"ת אל דיעות כו' ד"ע הוא המזווג חו"ב וד"ת אחורי כתפין שמתפשט בפנימיות המדות להיות מזון לבהמה להעלותה מבי"ע כו' ובבריאה ג"כ ת"ת הם בחי' בהמה כי תלמוד בבריאה כו' (וזרע אדם הם רק נשמות דאצי' שהן נשמות הצדיקים המופלגים מאד) וע' בפ' ויקהל משה שנת' ג"כ באריכות בסיגנון אחר מענין המשכת הדעת מאצי' בבי"ע להעלות הנשמות ומלאכים דבי"ע לאצי' כו'.

משפטים כ"א ו

והגישו אדוניו. זח"ב משפטים קט"ו סע"א, כי תשא קצ"ב א' ובפי' הרמ"ז שם. ח"ג בהר ק"ח א' ב', ואתחנן רס"א א'.

וכי ימכור איש את בתו לאמה וגו'. הנה הדרוש הזה מרבינו הגדול נ"ע שדרשו בלאזני בימים הראשונים והוא דרוש נכבד מאד מדבר במדריגות הנפש זה למעלה מזה מלא מוסר השכל והוא מענין מדריג' צדיק ורשע ובינוני הנזכר בתניא. אך לא נת' בגוף הכתב הזה היטב שרשי הדברים ותמציתם לכוונם עם מ"ש בתניא מדריגות צדיק ורשע ובינוני כו', וע"כ אמרתי להעתיק הלשון אות באות כמש"ש רק להוסיף ע"ז לתוס' ביאור דרך הג"ה. וז"ל הנה יש ג' מדריגות בנה"א עבד כנעני ועבד עברי ואמה העבריה (הג"ה, לפי המבואר בזהר דצ"ו ע"א, מבואר דבחי' אלו דעבד ואמה הן נשמות מגולגלות דהיינו שכבר היו פעם אחת בעולם וכעת הוכרחו להתגלגל שנית לתקן מעשיהן משא"כ נשמות חדשות שלא היו עדיין בעוה"ז רק זהו הפעם הראשון שלהם הם יש להם יראה יותר מפני שזה מחדש באו מעולם העליון משא"כ הנשמות שכבר היו בעוה"ז, ולפי"ז הפי' וכי ימכור איש את בתו לאמה בתו היא הנשמה שנק' ברתא דמלכא וכשהיתה פעם אחת בעולם ופגמה הרי יש שעבוד להסט"א עליה בקצת ולכן היא באה בגלגול שנית, וזה"ע המכירה לאמה העבריה כי ברתא דמלכא זהו נשמה חדשה שאין עליה רשות

הסט"א כלל ויש לה אהוי"ר עצמית להשי"ת משא"כ הנשמה שנפגמה קצת ומחמת זה אין לה האהוי"ר בשלימות נק' עבד או אמה דאף שבנמשל מבואר דפי' עבד או אמה הוא עבודה לאלקות, אבל ע"כ צ"ל שיש להם התקשרות בגשמיות ג"כ דאל"כ היו נק' בני חורין כמ"ש כי לי בני ישראל עבדים כו', וכל הצדיקים הגדולים נק' עבדים דוד עבדי משה עבדי והרי כאן מ"ש עבד או אמה הוא חסרון שאינו בן חורין גמור והיינו כנ"ל משום דמיירי בנשמות הבאים בגלגול להתתקן בעולם ע"כ עם היותן מתתקנים מ"מ בתחילת עבודתן שיש להן עדיין תאוות גשמיות זהו ענין שעבודן לרשות אחר, וזהו"ע עבד או אמה עד שאח"כ בשלימות תיקונם נעשו בני חורין ועכ"ז נק' עבדים דהיינו עבדי ה' לבד וזהו אמיתית הבני חורין וכמ"ש בזהר פ' לך לך דצ"ה ע"ב בפי' בני חורין שהוא ע"ד בני בכורי ישראל כו', וכענין מ"ש ביובל וקראתם דרור כו' שהוא בחי' עלמא דחירו שאין יניקה להסט"א מבחי' זו דהיינו בחי' צדיק וטוב לו הנזכר בתניא, וע' עוד בזהר פ' חיי שרה דקכ"ד ע"ב ור"פ קרח ע"ש, ע"כ הגה"ה), עבד כנעני הוא כמו עבד הגשמי אשר יעבוד כל המלאכות שלא ברצון וחשק והמלאכה והעבודה עליו יסורים גדולים נגד רצונו כי עיקר רצונו ונחת רוח שלו בהפקירא שיהי' בטל מכל עמל ויגיעה וילך אחר שרירות לבו רק שעושה ועובד בע"כ מצד אימת האדון שלא יכהו בשבט כן חלק אלוק' השורה בנפש החיוני' כשאין כל פרטי כחות שבניצוץ אלקות שורה בהתגלות בפרטיות כחות נה"ב כ"א בבחי' חכמה או בחי' יחידה שורה על נה"ב בבחי' מקיף לבד שיפול פתאום בלבו הרהורי תשובה להתעוררות הלב לעבודה מבלי שהכין א"ע לזה רק מהארת המקיף שהוא כמו אימת הכאת השבט של האדון והו"ע הכפי' לכוף את הנפש בע"כ בשעת התפלה, וגם יכריחנה כל היום לסור מרע ולעשות טוב, אבל שרשה העצמי' כל היום בהפקירא ובפריקת עול מ"ש ניחא ליה שזהו בחי' התענוג שלה ועיקר מהותה, אלא ששבט מהארת המקיף מכריחו לסור מרע ולעשות טוב, וזהו"ע רשעים מלאים חרטות מהארת השבט דאכל בי' עשרה שכינתא שרי' (סנהדרין פ"ד) ~~כו'~~ וד"ל.

הגה"ה, צריך להבין מהו בחי' עבד כנעני אם זהו בחי' רשע וטוב לו הנז' בתניא, דלכאורה משמע כן שעבד כנעני הוא בחי' זו מדמסיים כאן וזהו"ע רשעים מלאים חרטות כו', הרי נק' רשע, והיינו בחי' רשע וטוב לו וכמ"ש בתניא פרק י"א ח"ל ועל זה ארז"ל רשעים מלאים חרטות שהן רוב הרשעים שיש בנפשם בחינת טוב עדיין עכ"ל. אך ממ"ש הכותב תחלה וגם יכריחנה כל היום לסור מרע ולעשות טוב משמע דהיינו בחי' בינוני כי הלא כשהוא סור מרע ועשה טוב בפו"מ כל היום כולו ולא עבר עבירה מימיו, אף שמתאווה תאוות גשמיים לתאוות עוה"ז ותענוגיו כיון שמ"מ יש לו אתכפייא לכוף את עצמו שלא למלאות משאלות לבו במחדו"מ א"א לקרותו רשע ח"ו כמ"ש בתניא פי"ב, ועוד קשה שאם נאמר דבחי' עבד כנעני הוא מדריגת רשע, א"כ איך יצדק זה עם הנמשל בבחי' זו למעלה שהוא

מדריגת המלאך סנדל שהוא הנק' עבד כנעני לפי שהוא בעולם העשי', ובחי' זו למטה באדם הוא מי שיש לו רק נפש דעשי' ומט"ט שהוא בעולם היצירה נק' עבד עברי ובחי' זו למטה באדם הוא מי שיש לו נפש דעשי' ורוח דיצירה, (וכמשי"ת כ"ז בסמוך) אבל עכ"ז אינו א"ש כי איך יתכן שמי שיש לו רק נפש דעשי' יהי' נק' רשע זה א"א לומר, והנראה בזה דשניהם אמת כמו שמצינו בגמ' שאמר ר"ג אין טבי עבדי כשאר כל עבדים כשר הי' מכלל דרוב העבדים אינם כשרים והיינו בחי' רשעים כנ"ל, אמנם מ"מ גם מי שאינו רשע כלל רק שיש לו רק נפש דעשי' נק' ג"כ עבד כנעני וכמו טבי דכשר היה ומ"מ נק' עבד כנעני (וזהו בחי' בינוני וכמשי"ת) והיינו כי גם בנפש דעשי' יש בודאי מדריגות לאין קץ לכן בכלל כל בחי' נפש דעשי' נק' עבד כנעני, אבל דרך פרט יש בהן בחי' נפשות עליונים יותר ויש נפשות הקרובות לקליפות כו'.

ב) **והענין** יובן בהקדים להבין מהו בחי' נפש ובחי' רוח, וזהו נת' במ"א ע"פ מחה אמחה דנפש זהו בחי' אופנים דעשי' שנק' דרך כלל גה"י שביטולם הוא בחי' הודאה וכידוע שבחי' הודאה ישנה בכ"א אף במי שהוא רחוק מה' מ"מ יש בו בחי' זו שמודה על האמת כמו שאנו אומרים מודים אנחנו לך שאתה הוא הוי' אלקינו כו', כלומר אעפ"י שאין אנו משיגים כו' ואפילו גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרי' ומאן דלא כרע במודים לא יקום בתחה"מ (זהר משפטים ק') דכשאין לו גם בחי' זו דהודאה אין בו שום טוב כלל והנה זהו בחי' נה"י והיינו ההוד הוא בחי' הודאה שנת', אך הנצח הוא ההסכם להכריח א"ע לסור מרע וע"ט בלי שום התבוננות כו', ובחי' זו למעלה במלאכים זהו בחי' אופנים שהם בעשי' שנק' דרך כלל נה"י שביטולם הוא ע"ד הודאה ולכן גם הגלגלים דעשי' שהם חיצוניות דאופנים (שלכך הם עגולים זת"ז כאשר יהי' האופן בתוך האופן) הנה הם סובבים והולכים וסיבוב זה הו"ע השתחוואה וביטול בבחי' הודאה כמאן דכרע במודים שמרכין ראשו לרגליו כך הו"ע סיבוב הגלגלים תמיד ובחי' כח זה הוא בחי' נפש וכמו הנפש באדם הוא שממנו נמשך כח התנועה וכח המעשה שזהו"ע כריעה במודים כו' וד"ל, אבל בחי' רוח הוא בחי' התפעלות המדות להשי"ת ולא בבחי' הודאה בלבד, וכמ"ש רוח האדם העולה היא למעלה שהרוח היינו כשיש בו התפעלות להיות עולה למעלה ועד"ז נאמר במלאכים עושה מלאכיו רוחות, אך בחי' נשמה זהו בחי' שכל והבנה באלקו' להבין ולהתבונן היטב בגדולתו ית', וכמ"ש נשמת שדי תבינם שהנשמה היא בחי' הבנה כו' וא"ת הרי התפעלות המדות ג"כ בהכרח שבאה ע"י איזה שכל והתבוננות שא"א להיות התפעלות לאלקות בלי שום שכל כלל וא"כ מהו החילוק בין רוח לנשמה, אך הענין כי בנה"א יש בה אהבה הטבעית לה' כי הוא אבינו וכמו שבבן מוטבע האהבה לאביו, ולכן נאמר בתורה ציווי על האהבה ואהבת את הוי' אלקיך דלכאורה קשה איך שייך ציווי על דבר המסור ללב אלא לפי שאהבה זו יש בטבע כל א' מישראל כו' ובחי' אהוי"ר

זו נק' יצ"ט כי יצירה הוא בחי' רוח ובחי' המדות כי ו"ק מקנני' ביצירה (עבמ"ש במ"א ע"פ מי כהוי' אלקינו המגביהי לשבת כו' ביאור ענין יצ"ט שהוא בחי' המדות שבנה"א) והלכך כדי לעורר גילוי מדות אלו שהוא אהבה הטבעית אהבת הבן אל האב צריך שכל והתבוננות מעט כמו הבן כשידע שהוא אביו מיד אוהבו ומתגעגע אליו כך הוא ההתבוננות מעט לידע איך כי הוא אבינו האמיתי וגם בגודל חסדו אתנו שהוציאנו ממצרים כו' כמו אב הרחמן המקרב את בנו ביותר ממילא יתעורר אהוי"ר הטבעית ונק' רוח האדם העולה היא למעלה בטבעית במעט התעוררות, אבל בחי' נשמה הוא ההבנה הגדולה באלקותו ית' לידע ריבוי השתלשלות העולמות העליונים ותחתונים, ואיך כולם בטלים נגד דיבורו ית' וכאין ואפס חשיבא שיתקשר זה היטב בשכלו ובהשגתו ממש כאדם המשיג ותופס איזה דבר, זהו הנק' נשמה, ומזה יומשך דו"ר שכליים להיות האהבה ברשפי אש, ולא דו"ר טבעיים לבד שהם בבחי' קרירות, וכמ"ש במ"א ע"פ פתחי לי אחותי רעייתי אהבה הטבעיות נק' אחותי כאהבת אחות לאח לפי ששניהם עצם א' אך אהבה זו בקרירות, משא"כ בחי' רעייתי הוא ברשפי אש כו' וד"ל.

ג) **ועתה** יובן דעבד כנעני זהו בחי' נפש מסט' דאופנים דהיינו מבחי' עשיה, ועבד עברי זהו בחי' רוח מיצירה ואמה העברי' זהו נשמה מבריאה. ומתחלה נבין ענין עבד כנעני שהוא בחי' ומדריגת הודאה כנ"ל, והרי א"כ אין שום גילוי אלקות בפנימיותו דהיינו התפעלות וגילוי אהבה שאין בו אפילו בחי' התפעלות וגילוי אהבה הטבעי' ע"ד פתחי לי אחותי כלומר שיהי' בחי' אחותי בבחי' פתחי לי בחי' גילוי אלא האהבה היא מוסתרת אצלו לגמרי לפי שאינו מתבונן כלל אפילו לעורר גילוי האהבה זו רק מ"מ בחי' הודאה יש לו שהוא בלי שום התבוננות איך כי הוא אבינו וזכרון חסדו ונפלאותיו לעורר האהבה כו' כ"א רק ההודאה דרך כלל יש לו שאתה הוא ה' אלקינו אבל לא נגע ללבו להיות מתפעל באהוי"ר כנ"ל, והנה מ"מ יובן שיש בזה מדריגות רבות היינו יש עבדים דבהפקירא ניחא להו ממש, וכמו גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרי' אעפ"י שיש לו בחי' הודאה אעפ"כ עובר לפי שרחוק ה' מלבו וכליותיו, ומ"מ מתחרט אח"כ כמאמרז"ל רשעים מלאים חרטות והיינו מיראת השבט, פי' כי הנה בחי' רוח ונשמה הם בחי' פנימיות והם אינם מאירים בעבד כנעני שאין לו רק בחי' נפש, אבל מ"מ היינו שאין בגילוי אצלו אבל ישנו בבחי' מקיף עליו, כי כל נפש כלולה מנר"נ ח"י, ובחי' חיה יחידה הוא בחי' מקיף גם על מי שיש לו בחי' נשמה, כמו"כ הוא מקיף על מי שיש לו רק בחי' נפש, וזהו השבט מלשון שבטי י"ה כלומר לשון המשכה כמו כוכבא דשביט והוא המשכה להתהוות נש"י שהמשכה זו מבחי' י"ה, והוא בחי' מזלייהו חזי, ומבחי' זו יומשך התעוררות תשובה לעבד כנעני ג"כ להיות מתחרט, וזהו כי יכה איש את עבדו בשבט. והנה אף מי שאינו עובר עבירה ממש, כ"א נמשך אחר תאוות היתר שלא לשם שמים הוא בחי'

בהפקירא ניחא לי' שהרי תאוות היתר כשאינו לש"ש הם בחי' קליפה ממש מבחי' נוגה דעשי' שרובו ככולו רע רק מעט טוב מעורב בתוכו (וכמ"ש בתניא ח"א פ"ז, והבינוני הוא כשאינו מעמיק מח' בתענוגי עוה"ז למלאות תאוות לבו וכמ"ש בתניא ח"א פי"ב) וכש"כ כשקובע א"ע להעמיק מחשבתו בתענוגי עוה"ז שזהו יש בו ל"ת ולא תתורו כו' (וע' בתניא פ"ל דלקדש עצמו במותר לו הוא מדאורייתא) ע"כ בחי' ההמשכה כל היום אחר תענוגי עוה"ז אף בהיתר זהו"ע בהפקירא ניחא לי', והיינו פריקת עומ"ש שהעול הוא להתאפק ולמשול ברוח תאוותו שבלבו שלא למלאות משאלות לבו ותאוותו אף בהיתר שלא לש"ש, (אלא שביציאה מעט מהכוונה לא שייך כלל ענין בהפקירא ניחא ליה, כי לא ניתנה תורה למלאכי השרת רק כשקובע א"ע לזה הרבה זהו"ע בהפקירא ניחא ליה) והנה כ"ז הוא בחי' עבד כנעני שאמר עליו בהפקירא ניחא ליה, אך יש בחי' עבד כנעני שהוא בחי' בינוני ממש, וכמו ע"ד טבי עבדי כשר היה לכן נק' טבי שהוא בחי' טוב שבנפש והיינו שע"י בחי' ההודאה ובחי' נצח והסכם הוא מקבל עליו עומ"ש כל היום כולו, ומושל ברוחו ותאוות לבו כו' ואעפ"כ כיון שאין לו התפעלות בבחי' גילוי אהבה ממש, ע"ד רוח האדם היא העולה כו' וכמ"ש והרוח תשוב אל האלקים כו' רק בחי' נצח והודאה לבד, זהו רק בחי' נפש דעשי', ע"כ נק' עבד כנעני וכמו שמצינו בספרי הקבלה שגם מלאך סנדל שהוא בעשי' נק' עבד כנעני להקב"ה עם שהוא ודאי טוב גמור, והיינו לפי שהוא מבחי' עשי' שזהו בחי' נפש (והוא בחי' אופנים כנ"ל) ומעין זה באדם הוא מי שהוא בינוני ע"י הודאה ונצח לבד כו' כנ"ל, אמנם יש עוד מלאכים דעשי' המעורבי' ממש טו"ר, (כמ"ש בשעה"ק להרח"ו ז"ל בהקדמתו וז"ל כי הם מלאכים תחתונים מאד ממונים על עבודת עוה"ז והם מורכבים מטו"ר עכ"ל, וע' בפרדס שער כ"ד פרק י"א ע"ש) והרי מלאכים הנ"ל כיון דממונים על עבודת העוה"ז א"כ הם עבדים להקב"ה ועובדים עבודתם כראוי ואעפי"כ מעורבים טו"ר ממש, זהו כמו רוב עבדים כנענים עדמ"ש, משא"כ בחי' סנדל שכולו טוב וקדושה כו', ומעין בחי' זו דמלאכים הנ"ל הוא באדם בחי' עבד כנעני כשאינו בחי' בינוני רק שמעורב טו"ר ממש, (ובלקוטי הש"ס להאריז"ל במס' קדושין פי' וז"ל עבד כנעני שהוא הנשמה שיצאת לחוץ ונפגמה ועלתה ונכנסה בעשי' עכ"ל) ע"כ הג"ה.

ד) **ועבד** עברי הוא עבודה שיעבוד ברצון וחשק וזהו עיקר התענוג והחשק שלו והפקירא ופר"ע שהמשיך אחר עצמו לא ניחא ליה אדרבה הם לו ליסורים גדולים וצער, ואעפ"כ כשבאין לו עניני עוה"ז יש לו תענוג בשעת מעשה ונתפעל בהם אבל אח"כ מיד הוא במרירות על ההתפעלות נמצא שאין עיקר מהות רצונו להמשיך אחריה והיינו מפני ששורה ניצוץ אלקות כל היום בנה"ב בבחי' או"פ בהתגלות שכל בשכל ומדות במדות מחמת שכל כחות נפשו הבהמית הם לה' בשעת התפלה ע"י הארת כחות נה"א בהתגלות גמור דהיינו שיש לו בחי' ראיה בהעמיק שכלו הנולד

מאין ליש, ויש לו ג"כ תשוקה ברשפי אש במדות שבלב אהוי"ר ולכן אפילו אחר התפלה שנסתלק ניצוץ אלקות מכחות נה"ב שנמשכים אחר ענינים עוה"ז מ"מ יתגבר הארת ניצוץ אלקות כ"כ בשעת התפלה עד שיהי' לו עיקר התענוג והרצון שזהו בחי' יחידה שלו לה' שיעבוד במוחו ולבו ועניני עוה"ז יהיו מאוסים בעיניו להמשך אחריהם הגם שלא נהפכו עדיין טבעי' נה"ב מרע לטוב שלא יהי' בלב שום תשוקה לעניני עוה"ז רק לה' לבדו אבל הם כפופים לפעול פעולת אלקות מה שאין זה מהותם ולא בע"כ אלא ברצון וחשק דהיינו מדות שבבשר הלב מתפעלים לאלקים חיים ברשפי אש התשוקה כמו שהם חושקי' לעניני עוה"ז בכל טבעיות שלו כמו שהוטבע בנה"ב אם שפלות אם התנשאות חמימות או קרירות, אבל לא נשתנה שום טבעיות שלו מהיפוך להיפוך והו"ז ענין עבד עברי עד"מ עבד המביא כל הצטרכות בני בית אכילה ושתיה דהיינו בשר ותבואה שהי' בשוק ובמקום רחוק מן בני היכל המלך שאין דרכם להתבזות ולילך בשוק לקנות בשר כו', שזהו עבודת ע"ע להביא מהשוק לבית כל הדברים המצטרכים לחיות בני היכל המלך אלא שהדברים שהוא מביא הם עדיין מגושמים מאד ואינם ראוים לאכילה כלל כמו דגן ותבואה ובשר חי שאינם ראוים עדיין להיות מאכל לבני היכל המלך עד שיבשלם ויאפם באש ויהפכו ממהות גשמי למהות רוחני דק שיהיה בו טעם מאכל והוא על ידי אפי' ובישול (וזהו ענין עבודת אמה העבריה בישול ואפי' וכמו שיתבאר). והנמשל יובן דהנה רוח הגסות דנוגה רחוקה מאד בהשתלשלות מאלקים חיים כידוע וכשאדם מביא רוח זה שיפעול פעולה אלקית דהיינו אהבה לאלקות ועדיין לא נהפך כלל מדותיו ומהותו אלא עדיין הוא מגושם שאין בו טעם כלל שיהי' ראוי לבחי' מאכל מאחר שהרוח דנוגה בתקפו ובגשמיותו בעניני עוה"ז ולא נשתנה מן הטבעיות שהוטבע בהתנשאות או בחמימות רק הניצוץ אהבה אלקות מלובש באהבה ברוח הגסות דנוגה לאכפיא ונק' מדות הנה"א המלובשי' במדות דנוגה בשם עבדים אלא שהם עובדים להיות פועלים אליו ית' אבל הוא לפי מזג טבעיות דנוגה שהיא בתקפה וגבורתה הגסות וכמו"כ עבודת עבד עברי להביא מן השדה לחוץ כל היום בעסקיו בתו"מ ע"ד הקורא בתורה כי דבר הלכה ממש מלובש בעניני נוגה זה טוען כך כו', וגם הדיבור שמדבר הוא כח דנפש דנוגה כידוע ובהבל דיבוריו בהלכה זכאי חייב הוא קורא וממשיך הארת מדותיו ית' שהוא ו"ק דיצירה כידוע בענין הקב"ה יושב ודן את כל העולם שהמשנה ביצירה והקב"ה יושב ושונה כנגדו הוא סיבת התהוות אור החסד דיצי' אך איך ביכולת דבורו להמשיך אוא"ס ב"ה שבמדותיו הוא ע"י העלאת נוגה שיהי' לו בתפלה רעו"ד בתשוקה שבלב הגשמי' גסות דנוגה ואף שלא נהפכו ממהותם רק היו עובדים בדרך כפייה עכ"ז העלאת מ"נ הוא כמ"ש אם ישים אליו לבו בתפלה אז רוחו ונשמתו של הנפש הוא ו"ק דיצי' אליו יאסוף פי' נמשך ונתגלה בנפש בעסקו במשנה חייב זכאי כי הקב"ה יושב ושונה כנגדו מעין האסיפה והמשכה זו שע"י תשוקת הנפש בהתגלות אלקית

שיהי' לו דירה בתחתונים יש לנפש דנוגה ג"כ תשוקה זו שיהי' המשכת אלקות למטה אבל דרך עבודה ועמל ולא שיהי' כל תשוקתו רק לזאת ולא תשוקה אחרת שהוא הפיכת מהות גסות דנוגה ולפי שאין בקריאת הבל דיבורו הפיכת המהות רק שעדיין בתוקפה ובגסותה לכן גם דבר הלכה שמדבר אין עולה לה' בבחי' הפשטה מגשמיות נוגה להכלל במדותיו ית' שבעולם היצירה כחיות מאכל שנתבשל ויש בו טעם אלא כמשל בשר החי שהובא מן השוק שאין יתרון אלא מה שנתקרב והובא בתוך הבית אבל אינו ראוי לכלום עדיין נמצא כל העבודת עסקו בתורה כל היום הוא רק הכנה למאכל דהיינו כשיתבשל ויהי' בו טעם והיינו בעבודת אמה העבריה שיהפך לגמרי כמשי"ת, ודרך פרט הרי בכל נפש יש בחי' נרנח"י וכל מיני עבדים הן בחי' נפש ורוח ובחי' אמה היא בחי' נשמה ומוחין דגדלות דניצוץ אלקי' בתפלה שמבטל ומהפך המדות ועסק התורה הוא מחמת רשימו דקטנות ולא בתשוקה נפלאה ברשפי אש וכן כל מעשה המצות בעשי' גשמיות ובדבור כל מעשה המצות המפורשים בש"ס ומשנה וכשמדבר בלא רשפי אש ובא בדרך עקשות שום תשים עליך מלך והוא כמשל הבאת עבד עברי דברים המגושמים מן השוק לבית לעשות ממנו מיני מאכל שיהי' ראוי לאכילה כן הדבורים ומעשה המצות שמאתמול הוא הכנה שע"י הגדלות שבמוחו בתפלה ע"י בחי' אמה העברי' נהפכים לטעם מאכל ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים ודו"ל.

ה) **הג"ה** והנה לפמ"ש כאן ענין עבד עברי הוא גילוי השכל והמדות דנה"א להשי"ת רק שלא נהפך ממש המדות דנה"ב ג"כ אלא הם כפופים למדות דנה"א ולכן לא נשתנה טבעיות הנה"ב ממש וה"ז כמשל העבד שעבודתו להביא מן השוק לבית כל הדברים המצטרכים לחיי בני היכל המלך כמו דגים ובשר אלא שהדברים שהוא מביא עדיין הם מגושמים מאד ואינם ראוים לאכילה כמו שהם כ"א אחר שיתוקנו ויבשלו באור שזהו עבודת אמה העברי' זהו תוכן הדברים. ושרש הענין הוא כמשנת"ל בהג"ה אות ב' דבחי' רוח מיצירה זהו בחי' עבד עברי ופי' רוח זהו בחי' המדות דנה"א שזהו בחי' יצירה יצ"ט כי שית ספירן מקננן ביצירה כו' וזהו נשמה שנתת בי אתה בראת ואח"כ אתה יצרת כו' והשכל שנמשך במדות אלו הם בצמצום ואינו בערך התרחבות השכל עצמו וכמו המשנה ביצירה ותלמוד בבריאה שבמשנה אין הטעמים כ"כ מבואר כמו בתלמוד רק בקיצור מאד וע"כ לא נהפכים המדות דנה"ב מרע לטוב שזה א"א כ"א ע"י התבוננות בעומק תבונתו שעי"ז תתפעל הנה"ב ג"כ ויתהפכו מדותיו מרע לטוב כאשר תשכיל ותשיג ביטול כל העולמות אליו ית' ואיך כולא קמי' כל"ח, וזהו עבודת אמה העבריה שהיא נשמה דבריאה מוחין דגדלות בא"ס ב"ה כי בינה מקננא בבריאה ע"כ בכחה להפוך מדות דנה"ב ממש מרע לטוב, אבל ע"י רוח דיצירה שהשכל בצמצום די לעורר גילוי מדות דנה"א לפי שהן בטבען ותשוקתן אליו ית' ואז המדות דנה"ב כפופין להם אבל לא שיתהפכו

ממש כו' שכדי לברר הרע להפכו ממש לטוב צ"ל ע"י חו"ב (כמ"ש במ"א ע"פ אמר עם הספר שמקום הבירור הוא בבינה) כו' והיינו בחי' אמה העבריה ועמ"ש במ"א ע"פ אחרי ה' תלכו פי' מארז"ל אם אין בינה אין דעת כי הדעת הוא כמ"ש למען דעת כל עמי הארץ ר"ל עמי הארץ הם הגוף ונה"ב ודעת הוא מלשון ויודע בהם את אנשי סוכות ותרגומו ותבר בהם כו' פי' שיהי' עמי הארץ נשברים ובטלים אתהפכו מחשוכא לנהורא והיינו ע"י המשכת הדעת ממש כי כהמס דונג מפני אש יאבדו כו', ועי"ז אמר אם אין בינה אין דעת שא"א להיות בירור זה להיות בחי' המשכת הדעת בגוף ונה"ב כ"א ע"י התבוננות לאורך ורוחב שאז בחי' בינה הוא אם הבנים כו' שהם הולדות המדות ועד"מ בהולדה גשמיות הפסולת יוצא לחוץ בדם נדות כו' והולד נבדל ובירור זה בבטן האם דוקא כמו"כ כאן הבירור ע"י הבינה וזהו כענין הנ"ל דלהיות בירור נה"ב ממש להיות בחי' בכל לבבך בשני יצריך דהיינו ביטול כל הרצונות זרות ממש זהו ע"י בחי' נשמה שהוא בחי' אימא מקננא בבריאה משא"כ ע"י בחי' רוח הוא רק התעוררות רצון ומדות הנה"א ומדות הנה"ב הן כפופים כו' (וע' בתניא פי"ב כפוף ובטל לטוב אבל אחר התפלה כו' וע' פי"ג כישן כו' וע' ספט"ו שכדי לשנות הטבע כו') עוי"ל דאהבה מסותרת הוא אהבה מבחי' מים שהוא בקרירות משא"כ אהבה הנמשך מבחי' בינה היא האהבה ברשפי אש שלהבת כנ"ל והיא דוקא המהפכת, והנה עבד עברי ועברי' היינו מבחי' בעבר הנהר ישבו כו' למעלה מבחי' נהר היוצא מעדן כו' כמ"ש במ"א וד"ל, ע"כ הג"ה).

ז) **והנה** אף מי שיש לו בחי' אמה העברי' שעבודתו בבחי' פנימיות דהיינו מה שכבר הובא לבית היא מתקנת ע"י בישול ואפיה שהוא בחי' נשמה בינה ליבא ובה הלב מבין להפכם למהות אחר רוחני דק שיהי' בהם טעם אכילה המשיב את הנפש והו"ע רבקה שעשתה מטעמים ליצחק דהיינו בחי' ראי' השגת אלקות המהווה כל הנבראים גם כשהוא נתפס בעומק פנימיות הלב שנקודת פנימית הלב מבין ומשיג בענין אחדות ה' אז התפעלות התשוקה להמשיך ולהדבק אחריו הוא עדיין בראשית המשכתה מפנימית בינה שבלב ולכן יכול להיות בה שינוי הטבע מכמו שהוטבעה התשוקה בגסות דנוגה דהיינו התשוקה אל אלקי' זה בהיפוך ממזיגת הטבע דנוגה להיות עדיין בחי' ראשית המשכתה מבינה שהלב מבין בבחי' ראי' באלקות שהוא עלמא דחירות וזהו"ע עבודת אמה העברי' להפך מהות מזיגת הטבע דנוגה מהיפוך להיפוך כמו אם הוא בעצמו בעל ההתנשאות לא יהי' בתפלתו שום התנשאות אדרבה יהי' שפל מאד כאלו לא עשה כלום ואל יהי' מחזיק טיבותא לנפשי' שעושה דבר מה וכיוצא בזה בחג"ת ישונה האופן שהוטבע בהן משא"כ בחי' עבד עברי שתשוקתו מובדלת מבינה שמחמתו מתפעל להיות שההתבוננות היה רק במוחו ששם הוא הקרירות ולא נתפס ההשגה ברשפי אש בנקודת הלב שיהי' הלב מבין ולזה נשארת התשוקה

אל אלקות באופן הטבעתו בגסות דנוגה ולא הפכה כלל, וזהו שרבקה הוא בינה השורה בעולם הבריאה היא עושה מטעמים מגסות דנוגה שמהפכת ונעשית רק תשוקה ורצון אחד בלב לה' ועמך לא חפצתי בארץ אך זהו בהפיכת תשוקת המדות שבנה"ב ע"י בינה ליבא אבל גסות דנוגה דבינה עצמה שהיא דקה ביותר אינה נהפכת עי"ז דהיינו בחי' ראי' שתופסת דברים שבעוה"ז או איזה עבודה ליש ודבר עדיין והוא אף במי שיש לו בחי' נשמה וצריכה פדייה וזהו אם רעה קליפה דבריאה שמאוסה ורע בעיני אדוניה ז"א דאצי' אשר לא יוכל ליעדה שהיעוד קודם למצות פדייה והיעוד הוא שהאמה העושה מטעמים שהיא בינה לבא תוציא מגשמיות נוגה שלה המסתירים ולא תעסיק להביא אש מן ההדיוט גסות דנוגה דיצירה לאהפכא אלא יומשך עלי' האש שלמעלה שלהבת י"ה שהשגתה הנתפס בעומק הלב הוא יש ודבר וכשיתגבר האש והרצון והתענוג שלמעלה מבינה שבנפש אז יהי' סתירה גמורה בהשגה שתהי' כלא היה ונסתר אז כל פרצופה שעשתה מטעמים במדות שהפכם ולא תקרא אז אמה כ"א כלה שהוא כתר שבה ושם אין אחיזה לנוגה דבינה ובטילה לגמרי שאין שום הטבעה לתפוס ולהרגיש את היש וזה סימן לתגבורת הרצון בחי' יחידה כאשר יהי' ההתחדשות מאין ליש בהפלאה עצומה בכל רגע כמ"ש במ"א ע"פ והי' ביום ההוא תקראי אישי ואל אישך תשוקתך באש שלמעלה כהנא רבא הממשיך תשוקה לאשה וכלה וזהו היעוד לאמה העבריה שיעדנה כה"ג דלעילא שהוא האדון שלא תעשה לו עוד מטעמים כאשר אהב יצחק שהוא גבורות דז"א דאצי' אלא תהי' מיוחדת עמו ככלה.

ז) (**הג"ה**, וביאור ענין ההפרש בין בחי' אהבה ברשפי אש דבחי' הנק' אה"ע ובין בחי' כלה יובן זה ע"ד מ"ש במ"א ע"פ ואתה הרם את מטך בהביאור שצ"ל מ"ש בזהר ע"פ למען יזמרך כבוד כו' דקאי על מל' דאצי' שמזמרת בתשוקה נפלאה להכלל באצי' דקשה האיך יתכן באלקות עצמו בחי' האהבה שהאהבה אינו שייך רק בהנברא אל הבורא אבל מלכות דאצי' שהוא מע"ס שהן מדותיו ית' איך יתכן ע"ז בחי' אהבה ותוכן התירוץ לזה הוא דכמו שאין ערוך בי"ע לאצי' עד שהתשוקה נפלאה מבחי' מלאכים ושרפים דבריאה לגילוי אלקותו ית' מבחי' אצי' כמו"כ יותר מכן אין ערוך הכלים דאצי' לגבי אוא"ס והתשוקה נפלאה מהכלים להיות גילוי אור וזהו הנק' מטי ולא מטי והתשוקה דבי"ע לגבי אצי' נק' רו"ש וכמו"כ יש ב' בחי' אהבה למטה באדם היינו אהוי"ר חיצוני' ואהוי"ר פנימיות הנק' מאדך לצאת לגמרי מהכלי וזהו בחי' כלה לשון כליון להבטל במציאות לגמרי משא"כ בחי' רשפי אש דאמה הוא עדיין בחי' יש מי שאוהב וכענין ב' מס"נ דאחד ובכל נפשך הנז' ע"פ שה"ש אשר לשלמה כו' כי מס"נ דאחד נמשך מהתבוננות ביחו"ע איך הוי' אחד וכדכתיב אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים דהיינו ששם אלקים המסתיר להיות היש ודבר נפרד אינו מסתיר כלל אצלו ית' שהוא בחי' אני הוי' לא שניתי כמו קודם שנבהה"ע בלי שום שינוי והיינו

אשר כל העולמות כלא חשיבי' ממש קמי' ית' ולכן אומרים שמע ישראל כו' שמע ל' התבוננות כאשר יתבונן בזה בעומק דעתו ומח' איך הוי' אחד וכולא קמי' כלא ממש כו' אזי יתבטלו כל רצונותיו ולא יהי' לו שום רצון וזהו מס"נ ממש באחד והיינו בחי' כלה לשון כליון כל הרצונות שלא תשאר בהם מאומה, אך אח"כ כשאומר בשכמל"ו שזהו בחי' שם אלקים המסתיר אצלינו אזי שייך ואהבת בכל נפשך בבחי' יש מי שאוהב כו' ושייך בזה ג"כ התהפכות הרצונות זרות אבל לא שכלו ונתבטלו לגמרי כ"א שהרע בטל במיעוט כו'. ועוד יובן יותר ההפרש בין בחי' אמה העבריה שעבודתה הבישול והאפיה באש לבחי' כלה עפמ"ש במ"א ע"פ ואחרי הרעש אש לא באש הוי' כי הנה בחי' רעש הוא מדריגת האופנים כמ"ש והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול כו', ואש הוא בחי' השרפים ונמצא בחי' בי"ע שהן נר"נ נכללו בבחי' רעש ואש ועכ"ז נאמר לא באש הוי' שאין שם הוי' מתגלה עדיין בבחי' רשפי אש של השרפים כמ"ש ואחר הרעש קול דממה דקה תמן קאתי מלכא שהוא בחי' ביטול בזה יהיה גילוי שם הוי' והיינו בחי' מל' דאצי', אך מבואר בת"ז דאית רעש ואית רעש שהוא ברעש הוי' דהיינו כי גם באצי' יש בי"ע דהיינו בחי' רעש ואש שבבחי' דממה דקה דהיינו פנימית הלב קלא פנימאה דלא משתמע מזה נמשך בו גילוי שם הוי' וב' מיני אש הנ"ל זהו בחי' אמה העבריה ובחי' כלה כי בחי' אמה עבודתה ע"ד רשפי אש של השרפים דהיינו אש מן ההדיוט לבטל ולהפוך הרצונות זרות לברר הטוב מן הרע כו' והמשכה שנמשך ע"ז מלמעלה הוא בחי' התלבשות שם הוי' בשם אלקים כמ"ש כי שמש ומגן הוי' אלקים וזהו לא באש הוי' שאין שם הוי' ממש מתגלה בבי"ע בבחי' רשפי אש זה כו', אבל בחי' כלה הנה איש ואשה הם בחי' אש יוד ואש ה' נמצא יש בחי' י"ה באש זה ונק' בזה"ק אשין קדישין דהיינו שאינו ע"ד אש של הדיוט להפך הרצונות זרות שהרי בבחי' זו כבר כלו ונתבטלו לגמרי כל הרצונות זרות ע"י התבוננות יחו"ע, איך אין עוד מלבדו ממש שום דבר כלל שיהי' שייך ע"ז רצון כלל אלא האש הוא רק ע"ד אליו ולא למדותיו אליו ממש להיות גילוי אוא"ס ב"ה ממש והוא בחי' בירור אחר בירור פי' בירור דאמה היא אתהפכא מרע לטוב, והיינו מ"נ דבריאה משא"כ בירור השני היא בחי' העלאת מ"נ דמל' דאצי' דאחר שהוברר הטוב עוד שייך בירור והעלאות ע"ד הנ"ל בענין למען יזמרך כבוד כו' והענין הוא כמו עד"מ אשה מזרעת אודם שממנו כו' שזהו המאכלים שכבר הוברר ע"י אפיה ובישול תחלה ואח"כ מתבררים שנית בירור אחר בירור עד שנכללו במוחין ומהם נמשך טפת אודם כו', והנה ההמשכה שנמשך ע"י העלאת מ"נ זהו להיות תולדות נשמות חדשות ממש שכל התחדשות הוא דוקא ע"י המשכה מעצמיות אוא"ס ב"ה (ועמ"ש ע"פ שה"ש מהות ענין ההמשכה שע"י העלאת דבחי' כלה ל' כליון שהוא המס"נ באחד שההמשכה הוא מרום המעלות ע"ש) וזהו"ע יעוד אמה העבריה יעוד ל' התחברות מל' ושמי הוי' לא נודעתי להם ומענין אהל מועד שהוא אחר בחי' מדבר סיני שירדה שנאה כו', היינו אחר בחי' אתהפכא אז שייך בחי' מ"ן ומ"ד הנ"ל,

ועכ"פ יובן בדרך כלל כי ג' בחי' אמה ועבד עברי וע"כ זהו נר"נ שהם בחי' בי"ע אך בחי' נשמה לנשמה דהיינו חי' יחידה שהוא בחי' אצי' נק' כלה ע"כ הג"ה).

ח) **אם** רעה בעיני אדוניה שלא יוכל ליעדה ככלה מפני גסות נוגה שלה שמחמתה א"א להתגלות בה בחי' הרצון הנק' כלה כידוע אז והפדה לפדות בשקל כופר נפשו לה' פי' שלהיות גסות נוגה דבריאה דקה מאד יועיל להנה"א הפדיון שתתן ד"א תחתיה אפי' דבר הנמוך שבה ואז נחשב כאלו היא עצמה עלתה מגשמיותה והו"ע מה שהסוס רץ ומיצל יהי' קודש לה' והוא תא הרצים כמבואר במ"א והיינו אותיות הנה"א והתגלותה כל היום במחדו"מ בתורה אשר תעסוק בקרירות הוא בחי' קטנות וכאשר יהי' האותיות שבה סו"מ וע"ט אז ביכולתה להוסיף תוס' קדושה למחר בתפלה בבחי' ראי' שבה עד שלא יחשך לה נוגה הרגשת היש ודבר והיינו פדיית האמה מנוגה שלה ע"י הפדיון שנתנה האותיות שבה לה' וזהו ע"י שהסוס רץ ומיצל בקרירות ביום שעבר יהי' קודש להוי' היינו בחי' ראי' שבלב והוא מופשט מנוגה שבה, וזהו שהקטנות מועיל לגדלות והנותן פדיון האותיות שבה הוא אדוני' וכמ"ש והפדה אם לא יעדה שהמשכה אשר מאליו וממילא כל היום בשעת הקטנות שלא יטנף ברע ויעשה הטוב הוא רק מצד מקיף הפנימי וכח מ"ה שבנפש שהוא אדון על בינה לבא וזהו והפדה שהוא גורם סיבת נתינת הפדיון האותיות וזהו לא תצא האמה מגשמיות שלה כצאת העבדים הם המדות אלקות מנוגה שלהם שאין יציאתן אלא ע"י התעוררות בחי' רח"ר עליהם ע"י בכי' ומואס בחייו ממש שבינה לבא עושה מהם מטעמים כי הם בבכי יבואו ע"י האמה בהפיכת המהות להיות הנוגה שלה גסה מאד בתשוקה וחמדת עוה"ז לכן אין הפדיון האותיות מועיל לעבד עברי האסור וקשור בהם להוציאן מן הנרתק כ"א ע"י ההכנעה אמיתית אנן בעינן למהוי קדם מלכא הוא בחי' אלקים אל דמי לך שהוא בחי' ביטול היש כידוע ע"י בינה ליבא דוקא אז מעורר רח"ר והוא בהתפשטות הארה בלבד מן הרצון שבנפש למדות ומעביר גסות דנוגה דמדות מים רעים דתשוקת עוה"ז נמתקים במים היפים נהרי דאפרסמונא דכי' הוא המשכת הארת הרצון הארה שנמשך ברוחב כנהר כמ"ש במ"א, אבל הבינה ליבא ביציאתה מנרתקה דנוגה לא תצא בבכיי' כ"א ע"י פדייה או יעוד כו', ועיקר ענין היציאה מס"נ לכתחילה בנ"א שהוא היציאה ממהותה לגמרי ולהכלל במקור חוצבה ובעת יציאת המדות יוצאים בבכייה מפני גסות נוגה שלהם, אבל יציאת ההשגה ממהותה אינה בבכייה מהרגשת היש עוז וחדוה במקומו בפנימי' בינה שבלב ע"י פדיון או יעוד וד"ל.

ט) **ועד"ז** יובן למשכיל בנער מט"ט עבדא דשכינתא ואמה הוא חב"ד דבריאה ושש שנים הוא ו"ק הנמשכים ממנה שהם המדות שבשכל הוא יעבוד להמשיכם לעולם הבריאה וכן ו"ק דיצירה או דעשי' הוא חנוך תופר מנעלים דיצירה ועשי' לחברם וליחדם באמה הוא כמשל הבאת העבד עברי

מבחוץ, אבל בחב"ד דבריאה אין עליתה ומ"נ שלה במי בוכים אף אם רעה בעיני אדוני' אלא יפדנה בבחי' אותיות שבה שהוא הארת הרצון הראשון בסוף או לבנו שהוא ויו זעירא ייעדנה. והנה בכל ניצוץ יש נר"נ ח"י ובתחלת קומו משינתו יהי' בבחי' עבד כנעני אפי' בצ"ג עד ב"ש דהיינו עבודה לאכפייא לסט"א דעשי' כמבואר ברמב"ם שאפי' צ"ג שלבו חלל בקרבו ומואס ברע שבטבע חמדת עוה"ז כמו גזל ועריות וכדומה עכ"ז באותו הרע שאין הטבע מחמדתו אל יאמר אי אפשי בבשר חזיר כו' כמארז"ל, והטעם כידוע בענין עשה ול"ת דל"ת גבוהים יותר בשרשם בבחי' אצי' שזה נק' חוקה שחקקתי לך לא תלבש כלאים כו' מניעות כו' פי' עד"מ הארת והמשכת אהבה שבלב שמניעות ההמשכה שלא תהי' האהבה יותר או באופן אחר הוא גבוה ונעלה מההמשכה עצמה והוא רק האהבה ולא יותר כן רמ"ח פקודין דעשה שהם רמ"ח אברים דמלכא המשכת אורות מדותיו ית' בבחי' אצי' להיות אורות וכלים והמשכיל יבין, וכל המשכה חק וגבול הנעלה וגבוה ממנו, ולכן אין במיאוסו לאיסור חלב ודם שום העלאת מ"נ לחוקת חלב שבאצי' שהוא מניעות כו' ובחי' סובב ומקיף אלא באתכפייא סט"א ובעקשות בלי טעם שאביו שבשמים גזר עליו בכפייה זו יוכל להיות יותר העלאת מ"נ מפני שעיקר מדת הת"ת והכבוד הוא ממי שהוא רחוק יותר כי הכנעת אוהבו וקרובו אינו כבוד כלל וכמ"ש בזוה"ק על יתרו שהי' רחוק ואמר עתה ידעתי כי גדול הוי' אז אסתלק יקרא דקוב"ה בחי' ת"ת דאצי' ונתעורר עיקר שלימות ההארת אור אלקי במשה וישראל מה שלא היה התגלות זו מבלעדי יתרו מפני שישראל עם קרובו וכן בע"כ לאכפייא לסט"א בחלב וחזיר ודם שמעורר תאוות נפשו כו' וסר בעקשות וקרירות הלב בלא פנימיות הרצון מעורר בחי' ת"ת יקרא דקוב"ה שהוא בעל חוקים בישראל דלעילא חו"ג דאצילות לכן לא יאמר א"א, אבל במה שנמשך רק בטבעיות בנפש האדם כמו גזל ועריות צ"ל מואס ברע כדי שיהי' עבודתו לה' ברה וזכה בגסות דנוגה שלא יחשך כשיהי' לו אהבה לגזל ג"כ. נחזור לענינינו שבקומו משינתו יהי' בבחי' עבד כנעני עד ב"ש ומב"ש עד יוצר אור יהי' בבחי' ע"ע קצת רעותא דליבא אלא שהוא נפרד מן השכל והרי השגות אלקות שמחמתו מתפעל הוא בבחי' ריחוק אצלו עדיין אלא כאדם ששומע דבר חדש או כמו שלומד שלא בעיון אלא לגמור שידע הדבר ההלכה בבירור במוחו והדר למיסבר שידקדק בהדבר איך ומה הוא זה שנק' עיון והבנה שמתבונן לעומק היטב במהות הדבר נמצא קודם שעמד על הדבר בעיון והכרה גמורה והי' רחוק מאתו הדבר כך סידור שבחו ש"מ בפסוד"ז היינו כמו השומע דבר חדש שמתפעל לבו ממנה מחמת התחדשות אך עדיין לא עמד ע"ד החידוש להתבונן בו ולהיות הדבר בקירוב גדול בלבו ועוסק בשמיעה לבד לשמוע במהירות המוח (וכן מצינו בגמ' אגב ריהטא שמרהיט המוח בגירסא) וכן בפסוד"ז השבחים הם עיקר ההתבוננות בגדולת ה' שגם בשמו"ע יתפעל בהם בבחי' ביטול כמשי"ת אלא שאינו בנפש האלקית אלא חיצוניות בינה שהתפעלות הלב עדיין בריחוק מן השבח שבמוחו ואינו אלא כמו מסדר

אותיות כמו רהיטת הגירסא ובברכת יוצר אור מתפשטת התבוננות השבח בקירוב גדול בלבו לעמוד עליהם בהכרה גמורה שבלב שמשם מתחיל כניסת ז' היכלות דמדות להפכם לה' מפני שאין הפיכת המהות אלא מפנימי' בינה ובק"ש שאז התקשרות אמיתי בנפש בה' אחד מהות מדותיו ית' כנודע, ולכן צריך תחלה להתקיים בנפש היכל האהבה שהוא נתקן בברכת אה"ע שקודם ק"ש דהיינו ע"י בינה לבא יהי' תשוקת הלב באחדות ה' גמור עם התבוננות יהי' היכל הוי' כידוע ואז ע"י היכל התבוננות שבנפש באחדות הבורא יכול לקבל השראת אלקות כשאומר פ' שמע ישראל כו' כמו שהוא באמת ענין אחדות ה' לא כמו הגבלת ההתבוננות בנפש האדם מקודם שמע ישראל והוא היכל קהק"ד היכל החכ' שבנפש להפך החשך השגות אלקות שמאיר בנפש היטב כענין התחדשות מאין ליש ולא מסתיר כלל נוגה דבריאה היא עבודת אמה העבריה הוא עיקר תיקון בחי' כסא ואח"כ יכול להיות בחי' מס"נ* בברכת שמו"ע השתחוואה וביטול הרגשת עצמו מכל וכל כח מה שבנפש שהארתו מכתר שבה הנק' כלה ואז מקבלת שלהבת י"ה והוא היחוד האמיתי שמקבלת אש שלמע' מכהנא רבא חסד שבאצי' המדליק המנורה, ואחר שמו"ע הוא נפ"א שהוא למעלה ממדריגת מס"נ שפי' מס"נ שעדיין עוסק במסירה אליך ה' נפשי אשא עד הפשטת הרגשת עצמותו שמכח מ"ה שבא ע"י שמו"ע אבל לאחר מסירה והפשטת עצמותו שנעשה רק נקודא חדא בחי' הרצון שבה לבד וכשתחזור ותבנה בחו"ב ומדות באותו האופן כמו שהיתה במקור חוצבה הוא בחי' נפ"א הוא כמו למשל המתבטל מעצמותו כשרואה דבר נפלא ונעשה רק נקודא חדא ואח"כ כשרגיל בו יש לו התפשטות חו"ב לאורך ורוחב כמקדם רק שהוא באופן אחר יותר נפלא שאין לו ערך לאורך ורוחב הראשון כמבואר במ"א נמצא מאחר דמת מה לי קטלא כולא כו' או פלגא כמו שיש כל אלו מדריגות במס"נ הכללי כמו"כ כל הפרטים שבה וגם לאחר שמו"ע יהי' הפרש בין נפ"א דחכמה לנפ"א דמדות וד"ל.

לבאר הדברים ע"פ וכי ימכור איש את בתו כו'. הנה נש"י נק' לפעמים בנים לה', ואז הקב"ה נק' אב כמ"ש ואם אב אני כו' במלאכי סי' א' ו' וכתיב כרחם אב על בנים, בתילים סי' ק"ג י"ג, וכתיב כי הייתי לישראל לאב בירמיה סי' ל"א, ולפעמים נק' נש"י עבדים כמ"ש שמע יעקב עבדי, אל תירא עבדי יעקב כו' שלח עמי ויעבדוני כו' ואז נק' הקב"ה אדון כמ"ש כי גדול הוי' ואדונינו מכל אלקים וכתיב גדול אדונינו כו' וכתיב את פני האדון ה', וכתיב ואם אדונים אני במלאכי שם, וזהו אבינו מלכנו ועמ"ש בד"ה לא הביט און ביעקב, וזהו שאנו אומרים אם כבנים ואם כעבדים כו', ומבואר הענין במ"א שכשהנשמות היו באצילות קודם ירידתן בבי"ע כולם נק' בנים או בתי ברתא דמלכא, כי באצי' הם בחי' אלקות ממש ואינו

מס"נ: בכת"י ב': מנורה. [illegible]

דבר נפרד עדיין וזהו"ע בנים ברא כרעא כו', וישראל עלו במחשבה, משא"כ כשירדו בבי"ע שנעשו דבר נפרד נק' עבדים או אמה כו', אך יש נשמות דאצי' שגם בירידתן בעוה"ז לא נשתנו להיות יש ודבר נפרד והן נשמות הצדיקים הראשונים ואז גם אחר ירידתן לעוה"ז נק' בנים והקב"ה נק' אצלם אב, וזהו אם כבנים, אכן רוב הנשמות בירידתן למטה נעשו יש ודבר כו', והיינו מ"ש בת"א בד"ה ואלה המשפטים בענין וזרעתי את בנ"י כו', זרע אדם וזרע בהמה כו' ע"ש כי בהמה זהו כענין פני ארי' פני שור כו' י"ב בקר והים עליהם שהם נשמות דבי"ע, וזהו וכי ימכור איש זה הקב"ה את בתו היא הנשמה דאצילות כשירדה לבי"ע להיות יש ודבר נק' אמה, והקב"ה נק' אדון, ואם אדונים אני כו', והיינו כי אדון הוא מל' דאצי' שנעשית מקור לבי"ע שהוא בחי' שם אד' כו'.

ב) **והנה** מבחי' זרע בהמה הנ"ל נמשכים נשמות דג' עולמות בי"ע שהם ג' מדריגות עבד כנעני ועבד עברי ואמה העבריה עבד כנעני בעשי', ועבד עברי ביצירה ואמה העברי' בבריאה, וידוע שבעשי' בהלבושים ובק"נ רובו רע ומיעוטו טוב, וביצי' חצי' טוב וחצי' רע ובבריאה רובו טוב ומיעוטו רע, וזהו ענין עבד כנעני בהפקירא ניחא ליה כו', ועיין במאורי אור אות ע' סוף סעיף כ"ח בענין עם הארץ הוא בעשייה, והו"ע רשע, רק יש רשע וטוב לו כו', ועבד עברי י"ל בחי' בינוני, ואמה בחי' צדיק רק בחי' צדיק ורע לו כו', א"נ בבינוני ג"כ יש ב' מדריגות עובד אלקים ואשר לא עבדו כמ"ש בתניא פט"ו, וזהו ענין עבד ואמה, והנה בעשי' מאיר רק בחי' נה"י, והיינו ע"ד בחי' עיבור תלת כלילן כו', ונת' בחי' זו בעבודה בד"ה וארא אל אברהם שזהו"ע מצות אנשים מלומדה כו' ע"ש, וגם י"ל ע"ד שנת' בד"ה ציון במשפט תפדה ההפרש שבין הודאה לברכה, כי הודאה רק מרחוק וזהו כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני היינו כשיש קצת בחי' נשמה אפי' נפש דנפש דעשי' כו' משא"כ ברכה גילוי כו', וזהו"ע גנבא אפום מחתרתא כו' ומאן דלא כרע במודים לא יקום בתחה"מ והיינו רשע ורע לו, משא"כ רוב רשעים שיש בהם קצת טוב יש בהם בחי' הודאה וכמ"ש יודוך ה' כל מעשיך כו', אך יש עבד כשר כמו טבי עבדי כשר היה היינו כשההודאה בבחי' גילוי עמ"ש בד"ה יהודה אתה כו' כי יש הודאה בחיצוני' לבד ויש הודאה בפנימיות כו', ועמ"ש בענין וכל ברך לך תכרע בד"ה ביום השמע"צ, גם בחי' אופנים הוא בעשייה, ועמ"ש בד"ה האזינו השמים בענין אופן אחד בארץ דת"א ארץ מלרע לרום רקיעא כו', ועבד עברי היינו ביצירה אשר שם ו"ק מקננים בחי' רוח שלמעלה מבחי' נפש, והנה ההפרש בין חג"ת לנה"י שנה"י הוא בחי' נצח לבד בלי שום טעם ותענוג כענין בדי ערבות שאין בהם לא טעם כו' משא"כ חג"ת זהו המדות שיש בהם תענוג ושכל והוא כמו הולד לאחר העיבור שכשנעשה בחי' לידה כו' ע"ש ד"ה וארא כו' שזהו"ע וארא אל אברהם כו', וע' בד"ה אסרי לגפן בחי' סגול שלמעלה מבחי' שורק כו', ועמ"ש בענין מעלת חג"ת על נה"י בביאור דפ' זכור פקדתי את אשר

עשה לך עמלק כו'. והנה בבחי' לידה יש ג"כ מוחין דיניקה חלב כו', רק שאינו ערך למוחין דגדלות והיינו כמו הטעם בקיצור לגבי אורך ורוחב וכמו משנה לגבי גמרא, ועמ"ש בסידור ע"פ השמים מספרים, שזהו"ע ההפרש בין חול לשבת כו' והנה לכן בחי' עבד עברי אין שייך בו בהפקירא ניחא לי' שזהו רק בעשי' שאין מאיר רק נה"י שאין שום תענוג באלקות וממילא נמשך אחר תענוגים גשמיים משא"כ בע"ע שמאיר בו חג"ת חלב כו' קצת תענוג ורצון באלקות כו' ואעפ"כ לא נהפכו המדות שבנה"ב כלל, כי הבירור דוקא ע"י חו"ב שבחכמה אתברירו ומקום הבירור בבינה וכמ"ש מזה ע"פ אמר עם הספר ישוב כו', וזהו אם אין בינה אין דעת שלהיות למען דעת כל עמי הארץ מל' ויודע בהם את אנשי סוכות זהו ע"י הבינה כו' משא"כ ע"י ו"ק לבד ועמ"ש בסידור ע"פ הללוי' הללי נפשי כו' שמהמדות יש יניקה לחיצונים אברהם שיצא ממנו כו', משא"כ ע"י המשכת המוחין חו"ב כו' ועמ"ש מזה בד"ה ויאבק גבי צרכי עמך מרובים והיינו לפי שדעתם קצרה כו' וכמ"ש ג"כ בד"ה ועשית ציץ בענין על כסא י"ה שקליפות עמלק הוא המכסה על בחי' י"ה שלא יתגלה בבחי' ו"ה שלא יוליד האהבה רבה הנמשכת מהבינה כו', כ"א רק אהבה זוטא והיינו ו"ק מקננין ביצירה ולא ג"ר הנק' י"ה ופי' אהבה זוטא זהו ע"ד האהבה על מנת לקבל פרס כמ"ש בד"ה שוש תשיש ותגל העקרה, ולכן בחי' עבד עברי הוא ע"ד מ"ש בתניא פרק י"ב כפוף ובטל לטוב, אבל לאחר התפלה כו' ועיין פרק י"ג כישן כו' עיין שם סוף פרק ט"ו שכדי לשנות הטבע כו', וזהו"ע משל העבד שהוא מביא הצטרכות האדון ובניו בשר ודגים כו' אבל הדברים שהוא מביא הם מגושמים עדיין ולא נתהפכו להיות מאכל אדם אלא ע"י בישול ואפי' שזהו עבודת האמה כו', ופי' ראוים לאכילה זהו ע"ד רעייתי פרנסתי ישראל מפרנסין בד"ה לבבתני ובד"ה אני ישנה שזהו ע"י ועמך לא חפצתי שאין להנפש תענוג אחר חוץ אלקותו ית' אזי נכלל אהוי"ר שלה באלקות ממש ע"ד לאשתאבא בגופא דמלכא ונעשה מזון כו', להמשיך אור א"ס ב"ה בהמדות עליונות כו' ע"ש, משא"כ כשהמדות נק' ע"מ לקבל פרס כו' וזהו כמשל הקמח והדגן שאין ראוים לאכילה עדיין אכן עבודת האמה לבשל ולאפות כו', והיינו שע"י החו"ב נעשה אתהפכא כו' ומרירו למיתקא שמתבררים מדות הנפש הבהמית ממש, (אבל עבד עברי הוא רק בלבושי נה"ב), ואז הוא בחי' ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים, ועמ"ש מענין אפי' בד"ה כי תבואו אל הארץ בפ' בהר ובד"ה ואפו עשר נשים, ואמה היינו בבריאה ששם מאיר בינה וע' בפרדס ערך אמה.

ג) **אך** עכ"ז גם בבריאה מיעוטו רע וזהו אם רעה בעיני אדוני' כו' ע"ד* בזמן שישראל עושין רצונו של מקום משגיח עליהם בשני עיניו ובזמן שאין ישראל ערש"מ משגיח עליהן בעינו אחת במדרש סוף שה"ש

ע"ד . . שתהי' בבחי' כלה: בכת"י ב': וענין אשר לא יעדה הוא, כי הנה היעוד הוא שתהי' בבחי' כלה.

רבה ועמ"ש מזה בביאור ע"פ אני ישנה וזהו אני ישנה וזהו אם רעה בעיני אדוניה שאין משגיח עליהן בשני עיניו דהיינו שאין נמשך השגחה עליונה לעשות נסים היוצאים מהטבע כו' רק אותותינו לא ראינו וזהו אשר לא יעדה כי הנה היעוד הוא בזמן שבבהמ"ק שנאמר ושכנתי בתוכם כו' אשר אועד לך שמה כו' ונועדתי לך שם, ואזי נאמר שלש פעמים בשנה יראה כו', כדרך שבא לראות כך בא לראות דהיינו בשתי עיניו של מקום וכמ"ש עיני ה' אלקיך בה כו' ועמ"ש מענין ונודעתי בד"ה ביום השמע"צ בפי' מועדי ה' והיינו ע"י עינייך יונים שתהי' בבחי' כלה שהו"ע כלתה נפשי שלמע' מבחי' אהבה דבחי' רשפי אש הנמשך מבינה אלא היא אהבה הנמשך מלמעלה מהבינה והדעת ע' באגה"ק סי' ד' ונק' אש שלמעלה שלהבת י"ה משא"כ אהבה שמבחי' בינה נק' אש שלמטה שהוא מה שמצוה להביא מן ההדיוט וזהו עבודת האמה לאפות ולבשל דהיינו אש של הדיוט כו' משא"כ היעוד שתהי' בבחי' כלה ולא תעסוק באש של הדיוט לבד כו', ובמשנה בפ' אעפ"י שהאשה לבעלה ג"כ אופה ומבשלת היינו שצ"ל תחלה גם בירור זה כו', ועמ"ש מענין אש שלמעלה דהוא מבחי' חכ' שבנפש שלמעלה מבחי' בינה והוא בד"ה לבאר ענין יוה"כ, ועמ"ש בענין לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת מבחי' אש יו"ד הנמשך מח"ע בד"ה והי' לכם לציצית, ועמ"ש בד"ה בהעלותך את הנרות גבי שלך גדול משלהם, דהיינו מעלת העלאת נרות המנורה שהוא המשכה מגבורות דאבא זהו גדול מענין הקרבנות שהם בבחי' בשר גבורות דאימא, וזהו ע"ד הנז' כאן בענין יעוד שלמעלה מבחי' אש דביטול כו', ולכן היעוד זהו"ע אהרן שושבינא דמטרוניתא שהוא הממשיך בה בחי' אה"ר הנ"ל, ועמ"ש בד"ה בהעלותך בענין אהבה דאהרן שהוא מלמעלה למטה וגדולה מבחי' חסד לאברהם כו', ולכן היעוד ע"י כסף שנתן לה מקודם כי גם אה"ר זו נק' כסף כנודע מענין ת' עלמין דכסופין ע' באגה"ק ע"פ מה יפית כו' עוי"ל בענין היעוד ע"ד משנ"ת בענין אה"ר דמאדך שהוא למעלה מהכלי והגבול וכמ"ש בד"ה מי מנה בענין רובע ישראל כו' ובענין ואתה הרם את מטך כו', כי בי"ע זהו סדר ההשתלשלות מחדו"מ נר"נ אבל אה"ר דמאדך היא למעלה מההשתלשלות והוא בחי' יחידה, ועמ"ש מזה בביאור דהשמים כסאי בענין נר"נ שהם פנימי' וח"י שהם מקיפים ומשם נמשך בחי' אה"ר הנ"ל וזהו"ע היעוד, וכמ"ש בד"ה שאו את ראש כו' לגולגלתם בפי' ונועדתי שהוא בחי' יחוד וקשר עליון מבחי' אנכי מי שאנכי לקשר נפשם להשתפך באור א"ס ב"ה וזהו ענין ההעלאה לגלגלתם לקשר רצון התחתון הנמשך מהשכל להעלות למעלה לבחי' לגלגלתם שהוא מקור הנשמה העומדה למעלה בבחי' מקיף כו', והיינו ע"י אהל מועד ומשכן הגורם יחוד וקשר הנ"ל וזהו אשר לו יעדה שקישר וחיבר הנשמה לשרשה ומקורה כו' ולא באלף זלא בוי"ו ע"ד אחד בחילופי אתוון ועד כו'. והוא ע"ד מ"ש בזהר ויגש על פסוק כי הנה המלכים נועדו דהיינו ביחוד זו"נ ועיין מ"ש בד"ה במדבר הנ"ל בענין אוהל מועד, נועדתי אותיות נודעתי אלא כי בחי' נודעתי זהו ע"ד נודע בשערים כו' מבחי' דעת,

אבל נועדתי הוא בחי' שלמעלה מהדעת, ועיין מ"ש על פסוק משכן העדות כו', וכאן ביאר דבחי' אהבה רבה זו זהו ענין כתר דנוק', ועיין מ"ש בד"ה מקושש שזהו"ע עושין רש"מ, ולכן בפ' והא"ש שלא נאמר רק ובכל נפשכם ולא נזכר בכל מאדך נק' אין עושין רש"מ, וזהו"ע אם רעה בעיני אדוני' אשר לא יעדה, והוא מחמת עוונותיכם מבדילים ביניכם כו' ואין קישור וחיבור לנשמה שלמטה אל מקורה ושרשה שלמעלה כו', ואף על פי כן הקרי הוא לו יעדה בוי"ו, כי הרי באמת היא קנויה ובטילה להאדון בבחי' בכל לבבך ובכל נפשך רק שאין נמשך בה בחי' אהבה רבה דמאדך, על כן הכתיב הוא לא. עוד יש לומר ענין לא באלף ולו בוי"ו מורים על מל"ת ועל מ"ע, כמ"ש בד"ה משה ידבר, והיינו שעי"ז הוא היעוד, וכמ"ש בד"ה והי' מספר בנ"י בענין פקדת הארץ ותשוקקיה, ועמ"ש בד"ה לך לך בענין הוא עשנו ולא אנחנו דג"כ הקרי ולו בוי"ו ומבואר שם דאלף היינו א"א והוי"ו הוא ז"א, כמ"ש מזה בזהר ס"פ וירא דק"כ ע"ב ע"פ בכל צרתם לא צר, כתיב לא בא' וקרינן לו בוי"ו, ופי' המק"מ כנ"ל, אפשר לומר הפי' דבחי' א"א משם שורש האה"ר שהוא למעלה מהדעת שהם המדות שלמעלה מהשכל ונק' טורי חשוכא, משא"כ ז"א הוא המדות הנמשכים מהשכל ע"כ בבחי' א' היא לא ייעדה, שלא נמשך בה מבחי' זו, כ"א מבחי' ו' שהוא המדות הנמשכים מהבינה כו'. ועוי"ל היעוד בחי' ביטול או יראה עילאה כי אמה ביראה והוא הבינה אה"ר ויעוד כלה בחי' אצי' וכענין היכל ק"ק דבריאה שנעשה אצי' בסמיכת גאולה לתפילה והנה אצי' זהו חכמה דכלול והוא ביטול או יראה עילאה.

ד) **וענין** והפדה הוא ע"ד ונתנו כופר נפשם להוי' פי' שתתן דבר אחר תחתי' אפילו דבר הנמוך שבה, ואז נחשב כאילו היא עצמה עלתה מגשמיותה והיינו אותיות הנה"א שתקשר מח' ודו"מ שלה בתומ"צ, וכאשר יהי' האותיות שבה מקושרים בתומ"צ אזי יועיל להאיר אור הראי' בעצמי' הנה"א לפדותו מהסט"א המלבשת על פנימי' נקודת הלב ורעו"ד הנ"ל, ועמ"ש באג"ה סי' ד' הנ"ל והוא ד"ה אין ישראל נגאלין אלא בצדקה, וזהו כל מה שהסוס רץ ומיצל יהי' קודש להוי', פי' אותיות התורה נק' סוסים והם מגביהים את האדם העוסק בתורה וזהו ענין שהסוס רץ, תא הרצים, ועם היותו מיצל מלשון צל ומקיף, אך מזה יומשך שיהי' קדש להוי', היינו שיאיר למחר קדושת אה"ר בבחי' פנימי' ג"כ כי מהמקיף זורח ונמשך אח"כ הארה בפנימיות, וכמ"ש בד"ה האזינו השמים בענין צל סוכה שמבחי' צל ומקיף זה נמשך אח"כ גם בפנימיות כו', ועמ"ש במ"א ע"פ ציון במשפט תפדה, היינו כי ציון הוא אה"ר הנ"ל הנק' נקודת הלב, ובגלות הוא בבחי' העלם והסתר ומשפט היינו ענין עוסק הלכות התורה שעי"ז תפדה בחי' ציון וכן ושבי' ב' חללי הלב בצדקה ע"ש.

וזהו ענין אלה המשפטים אשר תשים לפניהם, לפנימיותם, שעל ידי זה וכי ימכור כו' והפדה כו' ואף על פי כן מצות יעוד קודם למצות

פדייה, כי אין דומה עסק התורה שלאחר קדימת האהבה רבה הנ"ל דיעוד לעסק התורה ע"ד והפדה, כמ"ש במ"א על פסוק ששים המה מלכות ס' מסכתות כו' אחת היא יונתי והוא בחי' אה"ר הנ"ל, והנה האדון מסייע בפדיונו כי כל העוסק בתורה הקב"ה קורא ושונה כנגדו וגם אלמלא עוזרו כו' וע"ע בזהר ס"פ בא מ"ג א' ע"פ ופטר חמור תפדה כו', שזהו"ע אתהפכא חשוכ"נ כענין בכל לבבך בשני יצריך וע' ריש פ' יתרו דס"ח א' ע"פ פדות שלח לעמו ובפי' הרמ"ז שם וע' בזהר הרקיע פ' בראשית גבי עאלת אות פ', והנה ע"י נמשך ג"כ ענין והפדה משגיח עליהם בעיני א' עכ"פ שהיא יחו"ת שהאותיות מתלבשים ע"י לבוש הטבע וזהו ההפרש בין פדות שמסטרא דנוק' לגאולה שמסטרא דדכורא שהיא בחי' שאל לך אות כו' הקב"ה למעלה כו'. ועמ"ש במ"א ע"פ פדה בשלום נפשי מקרב לי כו' דקאי על התורה שנק' שלום מקרב לי היינו שעת צלותא שעת קרבא כו' וע"י עסק התורה יהי' הפדיון מקרב כו' כנ"ל בענין כל מה שהסוס כו'. עוד יש להעיר לענין פדיון ממ"ש בזהר ח"ג נ"ז א', בענין אל בית יעקב אשר פדה את אברהם כו' והמכוון משם כי מב' הקוין חו"ג יש יניקה לחיצונים משא"כ מקו האמצעי ועמ"ש מזה בד"ה ויאבק כו' ועמ"ש בזהר ר"פ ויקרא ע"פ ונתתם לי אות אמת וכמש"ש, וזהו"ע פדית אותי ה' אל אמת, ובעבודה היינו ע"י קו האמצעי התעוררות רחמים שיפדה ה' את נפשו מיד החיצונים שיש להם יניקה כו', וע' בתניא ס"פ מ"ה, עוד יובן ענין והפדה שזהו"ע אשמנו בגדנו כו', שע"י אמירה זו מוציאים האותיות מהקליפות, וזהו"ע מציל עני מחזק ממנו כו'.

ה) **והנה** כמו"כ למעלה בחי' עבד כנעני היינו בעשי' והיינו שהמלאכים דעשי' שדרך בם נמשכו כל השפעות עוה"ז והוא בחי' שמרי האופנים ובעשי' הוא שם אל אד' בגימ' צ"ו, ואין צו אלא עכומ"ז, ומבואר במ"א הענין שההמשכה נמשך בדרך הסתר לבוש הטבע כו', כאילו יכול לומר כחי ועוצם ידי כו', גם השפעה זו נק' פסולת כמ"ש ע"פ ונשב בגיא מול בית פעור, וכנודע מענין וכל קרבי כו', כמו המעיים משמשים ליציאת הפסולת ע"י, והיינו לפי שהם למטה מחצר הכבד, שהוא רקיע המבדיל בין מים עליונים כו', וזהו ענין המלאכים דעשי', וע' מעננים בשע"ק להרח"ו ונקרא מפלגא ולתתא בסנהדרין דל"ט ע"כ זו היא עבדות נמוכה ונק' עבד כנעני כמו עבד כנעני שעושה להאדון גם מלאכות נמוכות ומדינא מותר לרדות בו בפרך, והאדון היינו שם אל אד' השולט בעשי', ובס' מאו"א * אות א' סעיף ב' שמלאך סנדל נק' עבד כנעני, וי"ל שזהו כענין אליעזר עבד אברהם שהי' כנעני כמ"ש בזהר ר"פ שלח דקנ"ח סע"א, ת"ח אליעזר עבד אברהם מבני כנען הוה כו', ובגין דהוה שלוחא מהימנא מה כתיב בא ברוך ה' כו' דנפיק מההוא קללה ואתברך כו', והיינו כי כנען הוא מג' קליפות הטמאות שלמטה

מאו"א: בד' כת"י הגירסא: ובספר עה"כ הביא בשם המקובלים.

מק"ג, ולכן נק' עבד עבדים, ע' בזהר ח"א ע"ג ע"א וע"ב, אבל אליעזר יצא מבחי' זו ולא די לו אלא שנכנס בבחי' ברכה שזהו למעלה מבחי' הודאה כנ"ל ועד"ז נק' סנדל עבד כנעני, והנה כנען ג"כ לשון סוחר, ועמ"ש בד"ה וישב יעקב מענין פי' כנען כו'. והנה סנדל לבוש לבחי' רגל כמ"ש בד"ה מה יפו פעמיך והיינו שבעשי' מאיר בחי' נה"י והלבוש הוא סנדל כו'. והנה על דרך זה למטה ענין טבי עבדו של רבן גמליאל, טבי ל' טוב שיצא מהרע ונפרד ממנו כו'. וענין עבד עברי זהו מט"ט שביצירה כמ"ש במאורי אור אות ע' שם, וע' מזה בזהר ח"ג דרע"ח א', ובפי' הרמ"ז שם שהאריך בזה, ועבודתו שמקבל צלותהון כו', וזהו בחי' עבד עברי כי נש"י שרשן מעה"נ היוצא מעדן כו', ועוד איתא שם בשם הפע"ח שע"י היחוד בחול כו', וע"ע בפירוש הרמ"ז ר"פ חוקת בדף קפ"א בענין רצה והחליצנו כו', דמט"ט וסנדל הם בחי' מנעל וסנדל כו' וע"ש, וע' בזהר פ' ויצא דקנ"ו א' בענין הדודאים נתנו ריח ובמק"מ שם שהאריך בענין מט"ט וסנדל וע' בפ' וישב דקפ"א ב' ע"פ ויאמר אברהם אל עבדו כו' וע' בזהר בלק קפ"ז בענין יברך את הנערים כו', והם ג"כ בחי' ב' כרובים ועמ"ש בד"ה בכ"ה בכסליו בענין נער הייתי כו'. וענין אמה העבריה היינו היכלות דבריאה וע' בזהר ויחי דרמ"ז א' ע"פ בנות צעדה כו'. והנה בינה מקננא בכורסייא זהו עולם הבריאה שנק' עולם הכסא וזהו ההנהגה בשבת ע"י הבריאה ועמ"ש בענין אגוסטוס יושב ומלך עומד ומזה יובן מעלת עולם הכסא על בחי' יצירה ועשיה ונעל וסנדל בחי' לבושי הרגל כו' להיות מלך עומד כו' משא"כ בחי' כסא כו'. וזהו"ע ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו גם זהו כענין החצר הפנימי' וחצר החיצונה כי יצי' נק' חצר החיצונה וזהו"ע פסוד"ז, ובריאה נק' חצר הפנימית כו' עלמין סתימין וכמו המחשבה לגבי הדיבור כו' ולכן בשבת כי בו שבת מבחי' דבור אלא ההמשכה מבחי' מחשבה בריאה כו' ועד"ז העבד אפי' העברי עבודתו ומלאכתו להביא מן החוץ לבית, אבל האמה כבודה כעין בת מלך פנימה בחי' חצר הפנימית כו', במא"א אות א' סעיף צ"א אמה נקרא הבריאה כי היא אמה אל הגבירה מל' דאצילות והיא האמה העבריה עכ"ל ובי"נ שם הביא שזהו בחי' חולו של שבת. ועמ"ש עוד במ"א בענין בלהה דכתיב בה הנה אמתי בלהה והיינו כי רחל היא ה' אחרונה דשם הוי' והנה באות ה' המילוי הוא ג"כ ה', וזהו הנק' אמה לבחי' ה' העיקרית דשם הוי' והיינו כי עצם הה' זהו מל' דאצי' ממש, אבל המילוי זהו ההתגלות* מה שמתלבש בבי"ע כו', ועד"ז נת' בת"ז ע"פ ותשלח את אמתה ותקחה כו', וצ"ל איך אמה העברי' נוק' יהי' למעלה מעבד עברי דכורא וצ"ל ע"ד ואת דינה בתו אבא יסד ברתא ובחכ' יסד ארץ מה שאין כן כונן שמים הוא בתבונה וכמ"ש במ"א, ועוד שעבד עברי ירד מקצת מצות משא"כ אמה העבריה, א"נ כמו שמצינו בבחי' מל' עצמה בענין ואמונה כ"ז וקיים עלינו דזאת הוא

ההתגלות: בכמה כתי': ההסתלקות.

לשון נקבה וקיים הוא לשון זכר, אלא כשמקבלת ההשפעה מלמעלה מאו"א נק' זאת ל' נקבה וכשיורדת לבי"ע ונעשית משפיע נק' ל' זכר, וזהו ענין וקיים עלינו ובודאי שבחי' היותה נוק' ומקבל גבוה מבחי' היותה משפיע וכמו ששנינו במס' אבות פ"ד והוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים וכמו עד"מ השר שנתן לו המלך ממשלה על המדינה אשר בהיותו שם במדינה הוא יש ודבר ומנהיג המדינה והנה כשהמלך קורא אותו ומזמינו אצלו הנה אז הוא בבחי' ביטול לגבי המלך, ואעפ"כ זהו עלייתו יותר מהיותו במדינה רחוק מאת פני המלך כו' וע' בזח"ג דקע"ז ב', גבי קרואי מועד כו' ההי"ד מקראי קודש כו' ודקפ"ז סע"א כד שליח כו', וכיון דשארי כו', ובמק"מ שם בשם הרח"ו, ועד"ז יובן כאן, כי הנה עולם הכסא שהוא הבריאה לפי שהוא קרוב לאצי' כי הוא ראשית ההתהוות יש מאין ע"כ הוא בבחי' ביטול יותר למל' דאצי' שנעשית ממש עתיק לבריאה ולכן נק' בחי' נוק', וזהו"ע אמה העברי' משא"כ עולם היצי' שהוא רחוק יותר ממל' דאצי' נק' עבד עברי כו', וכמו בנוהג שבעולם כו' שהאמה מקורבת ממש עם המלכה משא"כ העבד כו', וזהו"ע חצר הפנימי' כו' והחיצונה כנ"ל, וע' בזח"ג דרע"ז א' ונשמתא י' אמה העברי' ובפי' הרמ"ז שם.

ו) **והנה** בכל הנ"ל יובן גם כן ענין ההפרש בין יעוד דאמה שנעשית בחינת כלה, ובין בחינת כלה שלא היתה בבחינת אמה, והענין דהנה מבואר במ"א בד"ה שיר השירים ענין ב' בחי' מס"נ שבקריאת שמע הא' למס"נ באחד הב' בוכל נפשך, והיינו כי אחד זהו יחודא עילאה כביטול זיו השמש בשמש וכך כולא קמי' כלא ממש חשיבי והמס"נ הנמשך מזה הוא ביטול אמיתי שנתבטלו כל רצונותיו ממילא מאחר שאין עוד ממש, אך אח"כ שאומרי' בשכמל"ו בחי' שמש ומגן כו' שנעשה בחי' יש בבי"ע, הנה המס"נ הנמשך מזה בובכל נפשך זהו ביטול היש שהוא בחי' יש ואעפ"כ הוא מבטל א"ע, וב' בחי' אלו הם ב' פי' בכלה לשון כלה שארי ולשון כלתה נפשי כו', והם בחי' שכינתא עילאה שהוא מל' דאצי' ממש ושכינתא תתאה מל' כשמתלבשת בבי"ע כשושנה בין החוחים, וזהו"ע הנה אמתי בלהה כי רחל הוא מל' דאצי' ממש שכינתא עילאה וזהו ורחל עקרה שבחי' מס"נ הנ"ל באחד להיות כלה שארי ממש זהו קשה שיומשך ויתגלה בבי"ע וזהו שאנשי יריחו הי' כורכין את שמע ולא היו מפסיקין בבשכמל"ו ורצו שיהי' התגלות יחו"ע ממש וכמו משה שאמר ונחנו מה וזכה לבינה שכינתא עילאה אבל אין הלכה כדבריהם שאין זה רק ליחידים כ"א צ"ל בשכמל"ו ושיומשך ביטול היש וזהו ענין הנה אמתי בלהה כו' וזהו"ע יעוד דאמה שנעשית כלה בחי' כלתה נפשי כו' ואולי אבנה ממנה שמזה יבוא אח"כ לבחי' כלה שארי כו' שכינתא עילאה וזהו שאמר יעקב בשכמל"ו, וזהו"ע מחצית השקל כי עשרים גרה השקל היינו ב' בחי' שבמל' דאצי' הא' כשהיא באצי' ונק' שכינתא עילאה הב' כשמתלבשת בבי"ע ונק' שכינתא תתאה שכל בחי' כלולה מע"ס וכדפי' ברע"מ דמחצית השקל דא וי"ו שהוא ממוצע

בין ב' ההי"ן שנמצא ב' ההי"ן הם ב' מחצית השקל כו' כי הגם שב' ההי"ן אלו הם בינה דאצי' ומל' דאצי' שהם נק' ג"כ שכינתא עילאה ושכינתא תתאה אך באמת הם הם ג"כ הב' בחי' שבמל' דאצי' עצמה וע' בסה"מ סי' קנ"ז דפ"ו שהם ג"כ ב' ההין היינו ה' אחרונה דשם הוי' והמילוי שלה שהוא ג"כ ה', ולכן נאמר שכ"א יתן מחצית השקל היינו בחי' ביטול היש דובכל נפשך שכ"א יוכל להגיע לבחי' זו וממילא יומשך וישרה עליו מלמעלה גם הבחי' הא' וכנ"ל בענין אולי אבנה ממנה.

ז) **והנה** כמו כן בעבודת ה' בכל אדם יש כל בחי' הנ"ל היינו שמתחלה יעשה עצמו בחינת עבד כנעני היינו כמאמר רז"ל אל יאמר אדם אי אפשי בבשר חזיר אלא אפשי ומה אעשה שאבא שבשמים גזר עלי, והיינו דוקא באותן מצות לא תעשה שהם גזירות וחוקות בלבד, מה שאין כן בל"ת כניאוף וגזילה וגניבה צ"ל מואס ברע, וכמ"ש הרמב"ם בח' פרקים פ"ו יעו"ש שמאריך בזה בטוב טעם, והמכוון שבגזירות וחוקות הנ"ל יאמר אפשי כו' ומה אעשה כו' היינו לפי שמביטול מי שהוא רחוק מהמלך כשמתבטל נמשך תפארת יותר מהתפארת שמהכנעת אוהבו ומקורבו, וכמ"ש בזהר ר"פ יתרו דס"ז סע"ב כיון דאינון מתכפיין ואודן לי' כדין אשתלים יקרא דקוב"ה לעילא ולתתא, ודס"ח ע"א ע"פ ע"כ אודך בגוים כו' ועמ"ש ע"ב בענין ורזא דא מי יתן טהור מטמא וע' בתניא פ' כ"ז והשנית כד אתכפייא סט"א בעודה בתקפה כו' והנה ידוע שהמצות שהם חוקים וגזירות שרשם גבוהים יותר מהמצות שהשכל מחייב בהן כי שרשן מבחי' כתר שלמעלה מהחכמה וע"כ בהם לבד צ"ל אפשי שה"ז שנעשה רחוק מאלקות ואעפ"כ מבטל עצמו לגזירת מלך העולם מזה נמשך הפאר והתפארת לחיי העולמים ותפארת וכתר ענין אחד הוא כי לעולם מבחי' תפארת נעשה כתר כו' וזהו"ע עבד כנעני, ואזי הוא דוגמת אליעזר עבד אברהם שהי' כנעני ויצא מארור לברוך היינו ע"ד הנ"ל שיצא מג"ק לקדושה וכן ע"י שאומר אפשי הרי מתקרב לג"ק וכשמקיים אבל מה אעשה כו' יוצא מהם בבחי' ברוך וזהו בירור העשי' שהקליפות שנפלו למטה שרשם גבוה יותר כו' עד בעל תשובה, ולכן כנען לשון סוחר, וסוחר גם כן בחי' מקיף כענין סחור סחור שעי"ז מעורר בחי' כתר עליון כו' גם בחי' עבד כנעני ע"ד ואפי' כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה הי' בעיניך כרשע, גם כנען לשון הכנעה כענין אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש, ופרש"י הכנעה, ואח"כ יהי' בחי' עבד עברי בפסוד"ז חצר החיצונה ההתבוננות ע"ד ליגרס אינש והדר ליסבר בברכת ק"ש וק"ש בחי' אמה העברי' היכלות דבריאה דהיינו כמ"ש היכל ה' המה כשההתבוננות בעיון והוא קרוב לאלקות ממש, וע"ד מה שנת' במ"א בענין כלל ופרט שמתחלה שומע הדבר ואח"כ מדקדק לעמוד ע"ז היטב כך הוא ענין פסוד"ז יסדר אדם שבחו כו' ואח"כ בברכת ק"ש ולכן אז הוא אמה בחי' מקבל אידי דטריד למיבלע כו' וכן במלאכים יש מלאכים משפיעים היינו אופנים וחיות שאומרים ברוך השפעה,

ויש ומקבליב דין מן דין כו׳ שרפים שאומרים קדוש כו׳ והם למעלה מחיות ואופנים המשפיעים, וזהו יוצר אור ובורא חושך אור היינו השפעה משא״כ חושך כו׳, ואח״כ שמו״ע הוא יעוד כו׳ אד׳ שפתי תפתח כו׳, שהאדון מייעדה כו׳, וכמ״ש במ״א ענין היכל קה״ק שאין הענין כמו ששמע שכל מאחר כ״א כמו שכל שלו ממש כו׳, (ועמ״ש במ״א ענין ד׳ בחי׳ אחותי רעייתי יונתי תמתי שהם ג״כ ד׳ בחי׳ אבי״ע מחשבה ודו״מ ורעו״ד כו׳ והם אבי״ע שבאצי׳) וזהו״ע ד׳ תיקוני שכינתא מטה שולחן כסא ומנורה כסא בק״ש ותפלה מיושב, ומנורה שמו״ע שאהרן כה״ג מדליק הנרות שהוא הממשיך היעוד כו׳ כנ״ל ואח״כ נפ״א כו׳ כי תפלה מס״נ ונפ״א לאחר שמו״ע שנעשה רק נקודה חדא בחי׳ הרצון שבה לבד כתר דנוק׳ כשחוזר ונבנה בע״ס חכ׳ ומדות כו׳ באופן אחר מעולה יותר נפלא כו׳ מהחכ׳ ומדות הראשונים ועמ״ש בת״א בענין עשר אעשרנו לך נקודה כו׳ ועמ״ש ע״פ הזהר בלק קצ״א אזעירת גרמה כו׳ ואח״כ נעשית ה׳ כמלקדמין כו׳ ועמ״ש ע״פ אז תשמח בתולה במחול כו׳.

ונחזור לענינינו וכי ימכור כו׳ פירש הרמ״ז בפ׳ תצא בדרע״ז דאמה היא עצמות הבריאה אמנם את בתו לאמה זהו בחי׳ אצי׳ שיורד ומתלבש בבריאה כו׳, ובמ״א נת׳ בריאה היינו מה שנמשך מבינה, ואצי׳ שבבריאה זהו הארה מפנימיות הלב שלמעלה מהבינה והדעת כו׳ לא תצא כצאת כו׳. הנה בכל יום צ״ל יצי״מ לצאת מהמיצר הגוף ונה״ב, וזהו אם כיון לבו יצא, אך ביצי״מ יש כמה בחי׳ ומדריגות זה למעלה מזה, וכמ״ש ע״פ באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מאמ״צ כו׳ הבחי׳ הא׳ שיהי׳ סו״מ בתכלית, הבחי׳ הב׳ צאת הנפש מנרתקה לבושי נוגה כו׳. והנה יצי״מ הוא ע״י התעוררות רחמים, וזהו״ע מצה ומרור כו׳ כי הרחמים היינו ע״י ההתבוננות במרירות הנפש בעוצם הירידה מאיגרא רמה כו׳ מים תחתונים בוכים ע״י שמשיגים שיש מים עליונים למעלה מהם כנודע בענין רקיע המבדיל כו׳, וזהו״ע כצאת העבדים אך יש עוד בחי׳ רחמים גדולים שלא מצד הריחוק דמים תחתונים כ״א דכולא קמי׳ כלא חשיבי ואפי׳ על ג״ע שייך רחמים וכמ״ש סד״ה במדבר סיני הנ״ל מענין ג׳ בחי׳ ברחמים יעקב והשבטים וע׳ נפש כו׳, סד״ה במדבר סיני הנ״ל, ועד״ז נאמר גבי וכי ימכור כו׳ לא תצא בבחי׳ מים תחתונים בוכים אלא אדרבה מחמת שמחת הנפש בבחי׳ אהבה בתענוגים כו׳, וזהו ענין צאינה וראינה בנות ציון כו׳ צאינה מן הכלים והלבושים כו׳, ועמ״ש ע״פ ובנ״י יוצאים ביד רמה כו׳ בד״ה חייב אינש לבסומי כו׳, וזהו״ע תשו״ע.

וענין שהאמה יוצאת בסימני נערות כי הנה בחי׳ אמה היינו עצמי׳ הבריאה בינה מקננא בכורסייא, אבל כשהיא יוצאה בנערות, בחינת בנעורי׳ בית אביה הארת חכמה עילאה שלמעלה מהבינה וכענין בירור דמזבח למעלה מהשילחן כו׳, ואז תוכל לבוא לבחינת כלה בענין בת אבי היא אך לא בת אמי ואז ותהי לי לאשה. והנה בינה יתירה ניתנה באשה

שהאשה ממהרת סימני נערות בת י״ב שנים ויום אחד מה שאין כן באיש והיינו בינה יתירה דוקא למעלה מבחינת בינה מקננא בכורסייא, ובינה יתירה שבאשה זהו״ע תושבע״פ שעז״נ בחכמה יסד ארץ בחכמה דוקא בחי׳ בנעורי׳ בית אביה שלמעלה מהתבונה כו׳, וזהו ע״ד שנת״ל גבי והפדה ציון במשפט תפדה במשפט הם הליכות התורה ועמ״ש ע״פ שחורה אני ונאוה בנות ירושלים דבנות ירושלים היא הנשמה כשהיתה למעלה ומקבלת יראה שלם ובירידתה בגוף היא בבחי׳ שחורה אני ואעפ״כ ונאוה שעי״ז נעשית בחי׳ כלה והקב״ה נק׳ אצלה חתן שמשפיע בה טיפת חכמה היא התורה כו׳, וזהו וכי ימכור איש זה הקב״ה את בתו בחי׳ בנות ירושלים הנ״ל לירד בגוף ונעשית בבחי׳ אמה, אך ירידתה זו היא צורך עלי׳ שעי״ז נעשית בחי׳ כלה שהאדון מייעדה כו׳ כנ״ל וגם העלי׳ כענין לא זז מחבבה עד שקראה אמי שזהו למעלה מבחי׳ בת כו׳, וזהו צאינה וראינה כו׳ שעטרה לו אמו, וזהו לא תצא כצאת כו׳ אלא בבחי׳ צאינה וראינה כו׳ עין בעין יראו.

קיצור מן כי ימכור איש, נש״י נקרא לפעמים בנים ולפעמים עבדים ועמ״ש בד״ה לא הביט און ביעקב שזהו ענין יעקב וישראל וזהו אבינו מלכנו וכל הנשמות מצד שרשן למעלה נק׳ בנים כמ״ש בד״ה יונתי רק בירידתן למטה נק׳ עבדים ונק׳ זרע בהמה וזהו וכי ימכור איש זה הקב״ה את הנשמה הנק׳ בתו עמ״ש בד״ה כי תצא בפי׳ ברתא דמלכא, לאמה.

ב) **ומבחי׳** זרע בהמה נמשכים ג׳ מדריגות ע״כ וע״ע ואמה עבד כנעני נה״י בחי׳ הודאה יודוך ה׳ כל מעשיך ומאן דלא כרע במודים מ״מ יש עבד כשר גלוי ההודאה וגם נצח ישראל לא ישקר, גם ע״ד האופנים ובחי׳ עבד היינו ביצירה בחי׳ אהוי״ר אך אהבה זוטא ע״מ לקבל פרס משא״כ אהבה רבה נמשך חו״ב ומחמת כס י״ה רק ו״ק מקננים אין מאיר אהוי״ר ולכן רק אתכפיא כמו העבד מביא בשר ודגן שעדיין אין ראוים לאכילה להיות רעייתי פרנסתי רק זהו עבודת האמה בריאה מאיר חו״ב.

ג) **ומ״מ** אם ראה בעיני שאין משגיח בשתי עיניו כ״א בעינו אחת והיינו אשר לא יעדה עוד אשר אועד לך שמה מועדי הוי׳ ע״י כלתה נפשי כי גם אה״ר הנ״ל נק׳ מצוה להביא מן הדיוט אבל אשה אש ה׳ הנמשך מאש יו״ד שלהבת י״ה אש שלמעלה או כענין שלך גדול משלהם או כענין אית רצון שלמטה מן השכל ואית רצון שלמעלה מהשכל הנמשך ממזליה ושרש הנשמה וזהו היעוד לקשר ולחבר הנשמה לשרשה ומקורה שלמעלה ששם מיוחדת ממש בא״ס ב״ה והיו לאחדים כמ״ש בד״ה יונתי בחגוי בפי׳ שמע ישראל הוי׳ אלקינו. לו יעדה בוא״ו ובאלף ע״ד אחד ועד ונועדתי לך שמה על ידי אהל מועד מצות המלכים נועדו משא״כ

כשעונותיכם מבדילים כו', ואעפ"כ הקרי לו ע"י בכל נפשך וגם כי מגיע לבחי' וא"ו היינו יחוד ו"ה אך לבחי' אלף י"ה לא יעדה כי מבחי' זו א"א להמשיך ע"י תומ"צ כ"א ע"י למס"נ באחד וי"ל מ"מ יעדה לו ע"י מעשה לא ע"י ל"ת.

ד) **והפדה** האותיות מו"ד יהיו מקושרים בתומ"צ מצילות הסוס יהיה קדש, ציון במשפט תפדה האדון מסייע בפדיונה ופטר חמור יצה"ר תפדה בשה, פדה בשלום נפשי ועי"ז עכ"פ משגיח עליהם בעינו א' נס שבטבע יחו"ת שזהו ההפרש בין פדות לגאולה שהגאולה מסטרא דדכורא יחו"ע בשתי עיניו.

ה) **כמ"כ** למעלה ע"כ שמרי האופנים שמהם מקבלים ע"ש המשפיעים השפעות גשמיים אף עשיתיו וכל קרבי מעיים תחתונים מעבר למותרות אמנם גם סנדל נק' ע"כ ע"ד אליעזר עבד אברהם שנכלל בבחי' ברוך פנימי' העשי' כתר דעשי' לבוש לבחי' רגל כנען סוחר, טבי ע"ע יצירה מעלה התפלות נער שר העולם, אמה בריאה בלהה מלוי הה' מה שהוא נק' ע"ד בריאה חושך שאינו משפיע קדמוהי יקומון מצד הביטול יצירה אור וכן דרום וצפון.

ו) **ההפרש** בין יעוד דאמה ובין ברתא דמלכא ע"ד ב' מס"נ דאחד ובכל נפשך שכ"ע ושכ"ת וזהו ב' מחצית השקל.

ז) **וכן** האדם צ"ל תחלה ע"כ אפשי ומה אעשה וזהו כענין אליעזר שיצא מארור לברוך גם ע"ד היה בעיניך כרשע, אח"כ ע"ע בפסוד"ז אח"כ בברכת ק"ש היכלות דבריאה אמה אפייה אח"כ יעוד שמו"ע (א"נ יעוד ק"ש אצי' שבבריאה ושמו"ע כלה עילאה) אם לא יעדה אזי והפדה ע"י אותיות התורה וזהו יג"מ רחמים שאחר שמו"ע גם הוידוי אשמנו כו' קחו עמכם דברים כו'.

משפטים כ"ב ח'

ישלם שנים לרעהו. י"ל תשובה תתאה ותשובה עילאה, גם ממעמקים קראתיך ב' עומקים, גם הי' רגיל לקרות דף א' יקרא שנים, גם כענין בהר תבור ב"פ אנכי ובהר הכרמל ב"פ הוי' הוא האלקים כו' והם הרים גבנונים בע"ת וסיני צדיק, וכמ"כ י"ל מלמעלה ישלם שנים ע"ד ביג"מ ויקרא הוי' הוי', גם שלום שלום לרחוק שנעשה קרוב במקום שבע"ת עומדין כו' היינו יחוד י"ה וגם ו"ה כו', גם ע"ד כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים כו' כמ"ש במ"א, כי רבים בני שוממה.

משפטים כ"ב כ"ד

אם כסף תלוה את עמי. מציעא עא"א, נט"ב עה"ב. כתובות פ"ד מו"א פ"ה עה"ב. מד"ר קמח"ב קמט"ב א'. ילקוט ח"א פד"א צד"ג קצד"ג רצג"ב. ח"ב קפו"ד. ש"ך. וע' כד"ג. יר"ג ס"ח תקל"ב. בחיי ס' ד' ק"ב א' קכ"ג ד' רי"ח א'.

א) **במציעא** פא"נ דע"א א', עמי ועוכומ"ז עמי קודם, עני ועשיר עני קודם, ענייך ועניי עירך (ענייך עניים שהם קרובין ומשפחתיך) ענייך קודמין, עניי עירך ועניי עיר אחרת עניי עירך קודמין (דהנך הוו עמך טפי).

ב) **כתובות** מו"א אתיא שימה שימה כתיב הכא ושם לה עלילות דברים וכתיב התם לא תשימון עליו נשך מה להלן ממון כו'.

ג) **ש"ך** אם כסף, כלומר אם נברא הכסף הוא כדי ללות את עמי, את עמי כלומר את עמי במחיצתי.

במכילתא אם כסף תלוה רבי ישמעאל אומר כל אם ואם שבתורה רשות חוץ מזה שחוב עליו ללות לעני. ופי' המפרש ומ"מ כתיב אם הואיל שיש ספק אם יהי' סיפוק בידו לעשות לכך כתיב אם אע"פ שהוא חובה וכן אם תקריב מנחת בכורים אם תזכה ליכנס לארץ ולהקריב מנחת בכורים עכ"ל, ואולי יש להעיר ממה שארז"ל ע"פ אם בחקתי תלכו אין אם אלא לשון תחנונים וכה"א לו עמי שומע לי כדאיתא בפרק לפני אידיהן דף ה' סע"א עד"ז י"ל פי' אם כסף תלוה.

ה) **במד"ר** במקומו ר"פ ל"א אם כסף תלוה הה"ד טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט תלים סי' קי"ב, אין בריה שאינה חייבת לאלקים אלא שהוא חנון ורחום מוחל על כל הראשונים שנאמר אל תזכור לנו עונות ראשונים, ופי' הידי משה דקאי עמ"ש את עמי כלומר עשה כמו שאני עושה עמך שאני מוחל על חובתיך עכ"ל וא"כ ר"ל שלא תמהר לדחוק פרעון החוב, וא"כ למדנו שהגמ"ח הוא דוגמת מדת אריך אנפין שמאריך אף זהו שמלוה החוב, ועי"ז בין כך ישלם ויעשה תשובה כו'. ועיין זח"א ר"פ נח ד"ס ע"א פי' טוב איש דא קוב"ה, חונן ומלוה לבחי' מ' דלית ליה מדיליה כלום, והיינו טוב ה' לכל פי' כל היינו מ' דלית לה מדילי' כלום כמ"ש עיני כל אליך ישברו, והקב"ה נק' טוב לבחי' כל, וזהו יכלכל דבריו שהמ' היא הנק' דבר ה' והוא מכלכל הדבור, ואפ"ל לפ"ז ההלואה שהוא חונן ומלוה, היינו כי המ' נאצלה בסוד שרש רק נקודה א', והט"ס באין בה בבחי' תוספת מבחי' ט' מלכיות של ט"ס העליונים ממל' שבחכמה נעשה חכמה שבמ' כו', וזהו ענין ומלוה.

ו) **בחולין** פרק כסוי הדם מ"ד טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש לו וילבש ויתכסה במה שיש לו, ויכבד בניו ואשתו יותר ממה שיש לו, ופרש"י טוב איש חונן דלים ומלוה אותם, וטוב המכלכל דבריו במשפט לפי היכולת הוא עומד על צרכיו ולא בכל תאוות לבו עכ"ל. נמצא הענין שדבריו וצרכיו יכלכל במשפט לפי היכולת, אבל עכ"ז יהי' חונן ומלוה דלים יותר ממה שיש לו, ועיין מזה בשל"ה דס"ד ע"ב, נמצא לפ"ז ג"כ בפי' אם כסף תלוה שיהי' טוב איש חונן ומלוה ע"ד הנ"ל, ואפ"ל כמ"כ למעלה יכלכל דבריו שהיא מ' הוא במשפט שהוא ת"ת אבל ענין חונן ומלוה בא עיקרו מא"א שלמעלה מבחי' היכולת דז"א כו', ולכן גם האדם למטה יהי' חונן ומלוה יותר מכפי יכולתו כי יומשך לו כח ע"ז מבחי' א"א כו'.

ז) **בת"א** פ' בשלח בד"ה אשירה להוי' כי גאה גאה פירש בענין ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט בחינת משפט שהאדם עושה בנפשו על מותרות חיי גופו נגד הצדקה כו' כי הנה ארז"ל חייך קודמין ודוקא חייך ממש אבל המותרות שלך אינן קודמין כו', ולכן ע"י משפט זה יומשך הצדקה ביתר שאת ועי"ז מעורר כן למעלה בחי' צדקה וחסד עליון יומשך במשפט שלא יומשך רק בסט' דקדושה, ועפ"ז יתפרש הפסוק טוב איש חונן ומלוה והיינו ע"י שיכלכל דבריו וצרכיו במשפט, שלא להקדים מותרות שלו לחיות העני והדל כו', וזהו אם כסף תלוה, פי' אם היינו ע"י שיכלכל דבריו במשפט, שלא יאמר שא"א לו להלוות כי נצרך לו הכל לעסקיו למו"מ להרויח אך ע"ז יכלכל במשפט שההלואה לעני לכדי חייו הכרח יותר מהעסק שלו בשביל מותרות.

ז) * **ער"ש** במד"ר אל תזכר לנו עונות ראשונים כו' כבר הוא בטל מלבי כו' לכך הוא מזהיר על העני לא תהיה לו כנושה עכ"ל. ויש נושה ל' שכחה כמו נשיתי טובה, ועד"ז פירשו בירושלמי נושא עון שעושה עצמו כשוכח וזהו אל תזכר לנו עונות ראשונים לכן זהו נמשך ע"י לא תהיה לו כנושה, ובזה יובן הגירסא במד"ר שם שאין עושין תשובה, דר"ל שאלו עשו תשובה גמורה היו הזדונות נהפכים לזכיות וא"צ לשכוח אותן, אלא מיירי שלא עשו תשובה מאהבה כ"א מיראה ואעפ"כ נהי שאין נהפכין לזכיות עושה א"ע כשוכח כו'.

ח) **אפ"ל** עוד ענין הציווי על ההלואה דומה קצת למארז"ל פ"ה דאבות שלי שלך ושלך שלך חסיד, גם להעיר ממה שהוזהרנו בשנת השמיטה שהיא משמטת את ההלואה משא"כ חוב הבא ממקח וממכר כו' כשלא זקפו במלוה וע"כ צ"ל משום שההלואה באה ממדת החסד לכן בקל נמחל יותר מהמקח כו', וכ"ה במדרש הלבנה לוה מן השמש, וכן הלילה מהיום, ובריאות העני כדי שיהי' משפיע ומקבל ועי"ד ישראל מונין ללבנה.

ז) : בהכת"י נכפל ציון אות ד.

ט) **אם** כסף תלוה, לכן מצה חסד אין בה חימוץ מעורר אתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ת ע' לקמן בדרוש אם כסף תלוה סעיף ה' ובד"ה ועשה חסד עם אדוני סעיף ד', והנה ארז"ל מצה בעה"פ כאלו בועל, כי האשה נק' לחם כ"א הלחם אשר הוא אוכל, וזהו לא ראיתי צדיק יסוד נעזב וזרעו הטפה מבקש לחם נוק' זהר ויצא קס"ב, וצ"ע בגלות מצרים, נמצא אכילת מצה זהו יחוד ליל שמורים וחסד ע"ד ואיש כי יקח אחותו חסד הוא, וחמץ ג"כ רק בחמשת המינים שהם הנק' לחם, והיינו נוק' דקליפה כמו איסור זונה בזה עיקר החמץ שהוא היצה"ר, משא"כ שאר מינים אין מחמיצין כ"א רק סרחון, ור"ל כי בנוק' דקליפה הנק' זונה והיא הנק' ג"כ לחם כמו נוק' דקדושה אשתו של אדם הנק' לחם כנ"ל, רק זוהי לחם חמץ מפאת היצר הרע אשר שנא ה' שונא זמה הוא כו' וע"כ חייבים עליו כרת, מצה אין בה חימוץ י"ל מעורר בחי' לית שמאלא בהאי עתיקא ועיין בספר פנים יפות פ' ראה ע"פ שבעת ימים תאכל עליו מצות.

שייך לפסוק אם כסף תלוה, ועמ"ש ע"פ לא תשיך בפ' תצא.

א) **ועשה** חסד עם אדוני, בפ' חיי כ"ד י"ב וארז"ל במד"ר פ' חיי ר"פ סמך הכל צריכין לחסד אפילו אברהם כו', י"ל כי אברהם חסד דז"א שיש כנגדו מדה"ד המעכבת ולכן צריך לחסד דא"א כו' כי יש בחי' שגם שמים שהם מדות עליונות לא זכו בעיניו, ועוי"ל שזהו ע"ד מ"ש במד"ר ר"פ ואתחנן גבי משה שבא רק בתחנונים מכאן שאין לבריה אצל בוראה כלום.

ב) **ועושה** חסד לאלפים עיין בת"א בד"ה מראיהם ומעשיהם. ורב חסד ואמת, נוצר חסד בפ' תשא ל"ד ו' עמ"ש באג"ה סי' יו"ד בד"ה חסדי ה' שיש חסד דז"א ורב חסד דא"א, ועמ"ש בד"ה בהעלותך ובד"ה ועשית בגדי קדש, ובד"ה מראיהם ומעשיהם ובד"ה ה' יחתו מריביו.

ג) **למס** מרעהו חסד, איוב ו' י"ד ע' במד"ר פ' וישלח ע"פ ותצא דינה.

ד) **מענין** חסד בד"ה כיצד מרקדין בש"א כלה כמות שהיא שלפי ערך האתעדל"ת בסור מרע כך יהי' האתעדל"ע והיינו לפי ששרשו מבחי' גבורה וע"כ נק' שמאי וכן אומר שמים קדמו כי ג"כ ל' שומא ששמים מעשיהם של בריות, אבל בית הלל שהוא מבחי' חסד אומר כלה נאה וחסודה היינו שע"י המשכת אתעדל"ע מלמעלה יהי' נדחה החשך, וזהו ע"ד ההפרש בין ויבא כגשם לנו לבחי' אהיה כטל, כמ"ש סד"ה האזינו

השמים, דרוש הראשון, ולכן כי חסד חפצתי ולא זבח, כי זבח אתעדל"ע שע"י אתעדל"ת וזהו ע"ד ויבא כגשם כו' משא"כ חסד אהי' כטל כו' וכמו בפסח אני ה' כו' הוצאתי אתכם מאמ"צ באתעדל"ע מצד עצמו שזהו ענין ופסח ה' כו', על הפתח שלא יהי' האתעדל"ע ע"י אתעדל"ת דוקא, והיינו ע"י הפתח ע"ד פתחי לי כ"א שיומשך אתעדל"ע מעצמו על הפתח כו' ומ"מ צ"ל הכנה לזה והוא ענין מצות גמילת חסדים כו', והיינו כי בא"א שם מקור הויתור והחסד דלית שמאלא בהאי עתיקא והכל ימין וחסד, משא"כ בז"א, ולכן אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז היינו הבאים מא"א ועמ"ש ע"פ ויגמול שקדים והיינו כבוד או"א, כי או"א מלבישים זרועות דא"א, וג"ר חשובין כאחד, וגמ"ח היינו כנ"ל שעיקר החסד בא"א, והבאת שלום בין אדם לחבירו ג"כ מחבר א"א בז"א, ות"ת כנגד כולם כי אורך ימים בימינה ששרשה מח"ס דא"א כו' ולכן היא חייך ואורך ימיך, וגם התורה נק' תורת חסד כו' ע' בד"ה ביום השמע"צ שמאלו תחת לראשי גבי וחסד לאברהם וגם אלפים שקדמה התורה לעולם הם חו"ב וכבר נת' שג"ר כח"ב חשובין כאחד, ועיין תד"א ס"פ כ"ג מצוה אחת שהי' לישראל במצרים שכרתו ברית שיהיו גומלי חסד זה לזה.

ה) **כל** ארחות ה' חסד ואמת, תלים כ"ה יוד נתבאר באד"ר דנשא, ורבינו ז"ל פי' ארחות המשכות ע"ד ושמרו דרך הוי', וענין חסד ואמת י"ל ע"ד לעשות צדקה ומשפט המבואר בת"א פ' בשלח בד"ה אשירה להוי' כי גאה גאה, ועמ"ש בזה ע"פ מי אל כמוך או י"ל חסד ואמת, כי אמת ע"ד אשר לא יכזבו מימיו שלא יהא נפסק החסד היינו חסד דעתיק ועל"ק ס"ז.

ו) **והבוטח** בהוי' חסד יסובבנו, תלים ל"ב יוד, עמ"ש הרמ"ז בזה פ' וברח פי"ב משער האהבה, ויש להעיר ממ"ש ע"פ יסובבנהו יבוננהו, שם נתבאר דיסובבנו הוא מבחי' כתר בחי' סוכ"ע, וזהו ענין ענוי כבוד כו'.

ז) **כי** אמרתי עולם חסד יבנה פ"ט ג', לפירוש רש"י היינו שמתמיד החסד לעולם וזהו כענין אה"ע שלמעלה מאה"ר לפי' התד"א פ"ו וה"ס חסד דא"א הנק' חסד דקשוט שעז"נ וארשתיך לי לעולם, ואפ"ל שזהו פי' חסד ואמת חסד של אמת כי אמת היינו אני ראשון ואני אחרון כו' ומשם נמשך החסד שאינו נפסק לעולם, ובלק"ת בשה"ש בד"ה לסוסתי שבריאת העולם ע"י כי חפץ חסד הוא מעצמו ועכשיו צ"ל עולם חסד יבנה ע"י אתעדל"ת וזהו כענין זווג שני דלע"ל לפי מעשיו כו'.

ח) **ותורת** חסד על לשונה משלי ל"א כ"ו עמ"ש מזה ע"פ ואני בחסדך בטחתי תלים סי' י"ג.

ט) **זכרתי** לך חסד נעוריך, ירמי' ב' ב' עמ"ש מזה ע"פ מאמר הזהר פ' אמור דף ק"ג ע"ב.

י) **וחסדי** מאתך לא ימוש ישעי' נ"ד יו"ד עמ"ש מזה בלק"ת פ' תצא סד"ה כי ההרים ימושו כו' ע"ל סעיף זיין בפי' חסד של אמת שאינו נפסק.

יא) **ואיש** כי יקח אחותו כו' חסד הוא, עיין זהר ויקרא דף ז' ע"ב ובפ' אחרי דע"ז א' ב' בענין אתא חסד ופריש גזעין ונתבאר בבה"ז שם ועמ"ש ע"פ מי יתנך כאח לי, וע' רבות פ' תצוה ע"פ למעשה ידיך תכסוף אבל יצ"מ הי' אתעדל"ע בלי אתעדל"ת נק' אם כסף תלוה, הלואה ולא קנין, וזהו ואיש כי יקח כמ"ש בילקוט ויקחו להם איש זה הקב"ה, חסד הוא ולא קנין כ"א ע"ד גמילת חסד כו', וזהו אחות לנו קטנה וזהו ותתצב אחותו מרחוק כו' וזהו מי הקדימני ואשלם כלום קיים אדם מצות מילה אם לא נתתי לו בן כו' זהו ע"ד גמ"ח והלוואה.

עמ"ש בענין כ"ו פעמים כל"ח, כובע ישועה כ"ו ע"ב, ומ"ש ע"פ ד"פ כי לעולם חסדו שבתלים סי' קי"ט נגד ד"פ ובבן, ומ"ש ע"פ הללו כו' כי גבר עלינו חסדו כו', ובענין כי חסד חפצתי ולא זבח, בביאור קדושים תהיו דתקס"ב, ומ"ש ע"פ הסיבי עיניך מנגדי בלק"ת בשה"ש, ובענין ולעבדו שבפ' והא"ש בדרוש סוכות תקס"ב, ולהעיר מענין טובה הארץ מאד מאד דקאי על מצות מעשיות דוקא כו', ובענין שנענש שלמה על אין כסף נחשב כו' ובדרוש ויקח קרח ואתפליג כו' כי צ"ל שמאלא אתכליל בימינא, וקץ הימין היינו הושיעה ימינך וענני.

בענין אור החסד אינו מתעבה בד"ה אד' שפתי תפתח יומם דאזיל כו' חמשים כסף זח"ג רע"ז נש"ב, ערכך חמשים שקל כסף כו', קנין ע"י כסף ומשיכה ע' דרוש ה' קנינים ובלק"ת ס"פ עקב וזה כעין צדיק, אך הלואה חסד שלמעלה מקנין כו', ע' במט"מ דף ק"א ענין גמ"ח. מלוה הוי' שמחבר ב' שמות הוי' כי אוזיף ל' לויה זח"א פ"ב וכן ל' הלואה, ועי"ז ממשיך למעשה ידיך תכסוף שצמצם שכינתו כו' וכן ושכנתי בתוכם וזהו אם כסף תלוה שתמשיך חסד יבנה שיהי' למעשה ידיך תכסוף. במא"א נ' ל' נקודות הכסף נק' מוחי אבא,* והם ב' שמות ההוי' ופסיק טעמא בינייהו ע"כ הקנין שייך בשם הוי' דאצי' שקונה בשביל ריוח, אכן בשם הוי' דלעילא לא מגיע כלל הפגם ולא התוס' אור, וזהו עד דלא ידעי בין ארור המן כו' ולכן משם רק הלואה, והפרעון זהו יובל חזרת הדברים לשרשן ע"ד אני ראשון ואני אחרון, ואין מקבל שום ריוח אגר נטר, דכבר אמרנו ששם לא איכפת לי' כלל וכחשיכה כאורה, ולפי שהאדם צ"ל אדמה לעליון ע"כ בהלואה אסור אגר נטר, ובמכר שרי כי כן שייך קנין למעלה רק עכ"ז חז"ל אסרו בכמה ענינים כי שם הוי' דלעילא מאיר בשם הוי' דלתתא.

מוחי אבא: בגליון הכת"י נרשם: כאן נמחק איזה שיטות.

א'קנו אור משפטים התורה

העיסקא פלגא מלוה מצד סוכ"ע שם הוי' דלעילא אשר שם אין שייך פגם וריוח ופלגא פקדון מצד שם הוי' ממכ"ע.

עוי"ל כי חסד חפצתי המכוון מהזבח שיהי' ניחוח חות דרגא והוא חסד.

—●—

משלי י"א י"ז

גומל נפשו איש חסד ועוכר שארו אכזרי, פ"ק דתענית די"א ע"ב, מד"ר פ' בהר ר"פ ל"ד, זהר בשלח דס"ב ע"א, ס"ח תתרמ"ד, עקדה שמ"ו.

א) **הנה** רש"י בשבת פרק מפנין דקכ"ז ע"ב גבי ששה דברים שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז ואחד מהם עיון תפלה ובגמרא שם הני נמי בהני שייכי, פרש"י דעיון תפלה היינו בכלל גמילת חסדים דכתיב גומל נפשו איש חסד עכ"ל. והר"ש פ"ק דפאה סוף הלכה א' הוסיף ונפש היינו תפלה דכתיב גבי חנה ואשפוך את נפשי לפני ה' עכ"ל. ונראה דהיינו עפמ"ש רש"י בפ"ק דתענית די"א ע"ב ר"ל אמר נקרא חסיד שנאמר גומל נפשו איש חסד, ופרש"י נקרא חסיד המתענה דכתיב גומל נפשו איש חסד מפריש עצמו ממאכל ומשתה כמו ביום הגמל את יצחק, מפי מורי. א"נ גומל לשון תגמול שמשלים נפשו לקונו עכ"ל. וזהו ענין מאן דבעי למהוי חסידא יקיים מילי דאבות שהם מוסרים ומדות להרחיק הנפש ממדות שאינן טובות וזהו כענין גומל נפשו איש חסד, וא"כ ע"י עיון תפלה משלים נפשו לקונו, שיבא לבחי' ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך, לכך נקרא גומל נפשו, שהוא לשון גמול, וע"כ זהו חסד, וגם לפירש מורי דרש"י הרי כמ"כ ע"י התפלה מפרישה מתאוות גשמיות, ולהיות ועמך לא חפצתי, לכן זהו בכלל גמילת חסדים, וזהו ענין חסידים הראשונים שהיו שוהין בתפלתן ונק' חסידים כי עיון תפלה זהו חסד כנ"ל, ועמ"ש מענין חסידים בלק"ת בשה"ש סד"ה ששים המה דרוש הראשון בהביאור, וק"ל ע"ז דא"כ מהו שארז"ל ע"פ כי חסד חפצתי ולא זבח בהושע סי' ו' י' דקאי על גמ"ח שהם גדולים מהקרבן דהיינו זבח, וע' תלים סי' נון ע"פ לא על זבחיך אוכיחך, והלא תפלה כנגד תמידין תקנום כדאיתא בגמרא פ"ד דברכות, וא"כ כיון התפלה נקרא גמילת חסד, לכאורה כ"ש הקרבן, וא"כ הזבח יש בו חסד ג"כ, לכן צ"ל דפי' ולא זבח לא קאי על התמיד, וכן צ"ל עפמ"ש בירמי' סי' ז' כ"ב כי לא דברתי את אבותיכם ולא צויתים ביום הוציאי אותם מאמ"צ על דברי עולה וזבח ופרש"י תחלת תנאי לא הי' אלא אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה עכ"ל

וכ"כ הרד"ק ושאין בעשה"ד ציווי על קרבן ופי' שם דהתמידים באים משל צבור, ולא מיחידים, וע' בתד"א ח"א ספ"ו, נמצא התמידין אינן בכלל ולא צויתים כו' ועוד דהא כתיב צו אל בנ"י ואמרת להם את קרבני לחמי כו', ואפ"ל הטעם דהא התמידין נק' רעייתי פרנסתי ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים א"כ זהו הגדולה שבגמ"ח היינו כיבוד אב כו', ופי' ישראל מפרנסין היינו שעי"ז נמשך אור א"ס להתלבש בע"ס הנק' גופא כו' חסד דרועא ימינא כו', כמ"ש בלק"ת בד"ה אני ישנה ולבי ער ובד"ה לסוסתי דרוש השני, וזהו צו את בנ"י ויש מדרש אין צו אלא שכינה וכן מצוה מלשון צוותא וחיבור והיינו ע"י קרבן נמשך השראת השכינה בישראל שזהו ענין צוותא וחיבור, שוב ראיתי בבחיי פ' צו ע"פ ביום צוותו את בנ"י להקריב כו' האריך בזה, שם דקל"ז ע"ד, והביא ממ"ש הנה שמוע מזבח טוב בש"א סי' ט"ו, וממ"ש זבח ומנחה לא חפצתי כו', וא"כ לפ"ז י"ל התפלה שענינה לבוא לבחי' שמוע מזבח טוב, כמ"ש שמע ישראל כו' והי' אם שמוע תשמעו הוא טוב מזבח, ולכך נקרא גומל נפשו, ועמ"ש בלק"ת בשה"ש ע"פ הסיבי עיניך מנגדי שהם הרהיבוני כו' איך צ"ל ושוב כו'.

ג) **והנה** התפלה נק' סולם מוצב כו' ובה ועל ידה התקשרות הנפש אלקית בשרשה ומקורה כמ"ש בלק"ת בשה"ש בד"ה יונתי בחגוי הסלע, לכן נקרא גומל נפשו איש חסיד, ולפמ"ש במק"מ פ' בשלח דס"ב א' כי המ' נקראת נפש, והתפלה היא שפיכת נפש שהיא בחי' מ' שמתפללת על ירידתה כו', והנה ענין סולם דתפלה היינו כי מ' היא סוף כל דרגין ונק' רק שם והארה לבד וע"י התפלה ממשיך בה גילוי אור א"ס ממש וכענין מקדשי שמך וזהו ענין קדושת השם דברכת אתה קדוש שהיא ההמשכה מקדושת עצמותו ומהותו ית' בחי' אתה קדוש לבחי' ושמך קדוש וזהו אזכיר את שמי כו', ולכן תפלה ל' חיבור כמו התופל כלי חרס שמחבר ומייחד המשכת אור הסובב"ע בבחי' מ' וזהו ענין יחיד חי העולמים נמשך בבחי' מלך כו' ולכן זהו גומל נפשו איש חסד, ועד"ז נק' כה"ג שושבינא דמטרוניתא שמתקן ענין המ' כמ"ש בזח"ג פ' מצורע דנ"ג סע"ב בענין אתה כהן לעולם על דברתי כו' ועמ"ש ע"פ נפתולי אלקים נפתלתי כו'.

ד) **עוי"ל** כי הנה מעלת החסד על הזבח לפי שיש בו ב' בחי' טוב לשמים וטוב לבריות כדאיתא ספ"ק דקדושין ד"מ ע"א, דענין טוב זהו השפעה ע"ד והטוב בעיניך עשיתי שסמך גאולה לתפלה וטוב וטוב לשמים היינו ההמשכה מאוא"ס בז"א דאצי' הנק' שמים ע"ד אני אענה את השמים וטוב לבריות היינו ההמשכה מאצי' לבריאה ע"ד והם יענו את הארץ, ולכן יש מזה אכילת פירותיהן בעוה"ז, ויש להעיר מענין יום שלישי שהוכפל בו כי טוב ואפ"ל ב"פ טוב היינו ע"ד יסוד דאבא ויסוד ז"א שלום בפמשמ"ע ושלום בפמשמ"ט, וכמ"כ בתפלה יש ב' בחי' טוב אלו, טוב לשמים היינו כנ"ל בענין גומל נפשו, או זהו ג' ראשונות

דשמו"ע שהם המשכות אור א"ס בג' קוין חג"ת, וטוב לבריות שהרי י"ב ברכות אמצעיים הן בקשת טוב לבריות כו' ועמ"ש ע"פ מארז"ל מנחות דנ"ג יבא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים כו', ועוד מעלת החסד שנק' חד אריך והגבורה נק' חד קציר והת"ת נק' וחד בינוני והנה פי' חד אריך בא שרש ההשפעה מאריך אנפין.

ה) **במד"ר** פ' בהר פל"ד ד"א גומל נפשו זה הלל מבואר שם שהלל קרא את הנפש אכסניא ואורח לפי שהיום היא כאן כו', והנה עפ"ז י"ל דתפלה שענינה גומל נפשו היא בכלל הכנסת אורחים, והנה גבי אלישע נאמר נעשה לו עליית קיר ונשים לו שם מטה ושולחן וכסא ומנורה, ומבואר בזהר תרומה דקל"ג ע"א מטה הוא צלותא דערבית ושולחן פסוד"ז וכסא היא ק"ש וברכותיה ומנורה היא תפלת שמו"ע, נמצא א"כ כ"ז שייך להכנסת אורח הנ"ל שהיא בנפש, וע' עוד בהרמ"ז ר"פ בשלח בענין מטה, והנה בנימין נק' אושפיזכן לגבורה א"כ גם השכינה שהיא מ' היא אכסנאי ואורח למטה לכן גם הקרבן אשר התפלה היא במקומו י"ל ג"כ ע"ד הכנסת אורח כו', וע' בלק"ת פ' בחקתי ע"פ הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה דקאי על השכינה שהיא בחי' גר שממנה בא האהבה המסותרת כו', ועד"ז יובן ענין שהנפש נקראה אורח לגבי הנה"ב והגוף שהם כמו בעה"ב.

ו) **עוי"ל** דהתפלה היא ג"כ בכלל והבאת שלום בין אדם לחבירו דפי' האריז"ל בין א"א לז"א, והמכוון ע"ד קוב"ה מצלי יה"ר כו' דהיינו שיומשך גילוי אור א"א בז"א, כענין ישר יחזו פנימו בזח"ג ויקרא דט"ו ובלק"ת סד"ה כי תשמע בקול בענין לעשות הישר, משא"כ כאשר אור א"א אינו מאיר בז"א אזי הדינין מתגברין כו' כמבואר באדר"ר דנשא דקל"ז ע"ב ע"פ וה' המטיר על סדום כו' ונק' בחי' זו הבאת שלום, כי להיות אין ערוך בחי' המדות דז"א לגבי הכתר ע"כ נצרך בחי' שלום לחבר כו' ועמ"ש ע"פ שיר השירים אשר לשלמה כו', ועמ"ש בד"ה ביום השמע"צ דתקע"ב בענין התורה שעל ידה נעשה שלום בפמשמ"ע היינו התחברות סובב וממלא, והנה הבאת שלום זהו כמו"כ ע"י התפלה שהיא בחי' כמים הפנים לפנים כן לב האדם אל האדם, ר"ל האדם שלמטה שנמשך מדמות פניהם פני אדם, ע"י ואהבת בכל לבבך ממשיך לב האדם שעל הכסא, ועי"ז מתעורר כן בחי' והבאת שלום בין אדם לחבירו המשכת א"א בז"א, ואפ"ל שזהו בחי' כמים הפנים לפנים היינו בחי' ישר יחזו פנימו כנ"ל, וכ"מ בהרמ"ז פ' ויקרא שם, או י"ל מים הוא התורה כי במשה נאמר מן המים משיתיהו, גם ותמלא כדה היינו כ"ד ספרין דאורייתא והנה ע"י התורה נעשה שלום בפמשמ"ע והוא בחי' הפנים לפנים שיאיר בחי' פנים דא"א בפנים דז"א כו' וכן מז"א לנוק' וזהו ענין תתן אמת ליעקב כמ"ש מזה בביאור אלה מסעי, דרוש השלישי גבי ויכתוב משה, גם כי כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו, וזהו כמים הפנים לפנים,

כן לב האדם אל האדם זהו ענין התפלה כנ"ל והיינו שגם ע"י התפלה גורם בחי' לב האדם אל האדם וממילא נמשך כמ"כ למעלה מא"א בז"א, ולכן נק' התפלה צלותא שממשיך המשכת רצון העליון ונק' קושר כתרים לקונו, וכיון שכן התפלה היא בכלל גמילת חסדים להמשיך אור א"א ששם מקור החסד דלית שמאלא בהאי ע"ק, ועיקר ענין הבאת שלום זהו ענין היחוד העליון, וכמ"ש ונתתי שלום בארץ שוב ראיתי במהרש"א בח"א פי' דלדעתו התפלה היא בכלל הבאת שלום בין אדם לחבירו כו' דהיא עושה שלום בין הקב"ה ובין ישראל והיינו כמו שחותמים שים שלום כו'.

ז) **בזח"ב** בשלח דס"ב א' פי' גומל נפשו שע"י הצדקה שנותן לעני הוא גומל נפשו שהיא המ' הנק' צדק שהיא בחי' דין, ועי"ז הצדקה ממשיך בה ה"ח וזהו צדק מלאה ימינך ולכן נק' איש חסיד שגומל חסד עם המ', ועיין מענין צדק וצדקה בת"א פ' מקץ בד"ה רני ושמחי דרוש השני, ובלק"ת פ' תצא בד"ה ולא אבה.

ח) **עוי"ל** כי יש נרנח"י וע"י התפלה ממשיך בנפשו מבחי' רוח נשמה חיה יחידה וכמ"ש בד"ה יונתי בחגוי ע"כ נק' גומל נפשו, ולפמ"ש בת"א בד"ה ויקהל משה ע"י התפלה מאיר בנפשו מבחי' הנשמה יתירה שבשבת ע"כ נק' גומל נפשו, כענין שבת וינפש, ובפי' איש חסד הוא, כי הנה ידוע בפי' ואיש כי יקח אחותו ואיש היינו קוב"ה כי יקח אחותו דא כנ"י בזהר ויקרא ד"ז ע"ב, חסד הוא שהחסד גורם יחוד זה, כמ"ש בזהר אחרי דע"ז ובבה"ז שם, וע' זח"א וירא קי"ב ובפ' אמור ד"ק ע"ב בפי' אחותי בת אבי היא וחכמה קו הימין וגם בחי' אחותי נק' מצד היחוד תדירי, ולכן ע"י התפלה שעי"ז גורם יחוד זה שלכן נק' סולם ע' בזח"א ויצא קמ"ט ובפי' הרמ"ז ע"פ והנה סולם כו' ע"כ נק' גומל נפשו איש חסד ועמ"ש בד"ה מי יתנך כאח לי בענין שהחסד גבוה מהצדקה ולכן גמ"ח אף לעשירים והיינו לפי שעיקרן מא"א כו'.

אם כסף תלוה, עולם חסד יבנה אעפ"י שכולו מלא שקרים ובה"א כלה נאה וחסודה כי האור דוחה החושך והוי' יגיה חשכי, לבוש לבושי כי חסד ע"י שערות צמצום בד"ה אלה מסעי, ונמשך ע"י חסד דמ"ה ביטול ואנכי עפר לכן לא תהי' לו כנושה ע"ד חסד דישמעאל נמשך נשך נחש הנוחש ע"ד וחסד לאומים חטאת להתייהר ואיש כי יקח אחותו חסד הוא חרפה כהן חסד מקריב הקרבן ימין מקרבת בביאור הזהר יתרו סז"ב אית מלך וכהן כו' וז"ש אתה כהן לעולם, ענין על שלשה דברים

העולם עומד בד"ה בחדש השלישי אוריין תליתאי ענין מלמעלמ"ט ומלמטלמ"ע שוהם וישפה ענין חסד ואמת נפגשו ואמת ה' לעולם, אמת ליעקב וחסד לאברהם כי יקח אחותו חסד הוא, מלוה ה' חונן דל שממשיך חנון ורחום להיות הוי' יומם יצוה חסדו אור החסד אינו מתעבה, והיינו ע"י לא תשימון עליו נשך היום לזה מן הלילה בתקופת תמוז רבות בראשית אימא אוזיפת מנהא לברתא אחת שאלתי והלוית גוים רבים ואתה לא תלוה דברים כ"ח י"ב כי יהי' סיהרא קיימא באשלמותא הנחש נק' לויתן וזהו ענין נשך שבהלואה ונלוו גוים רבים אל ה', לויתן זה יצרת כסף אהבה נכספה בדרוש בלק"ת עקב ארץ כנען כסף ומשיכה, הלוואת אהבה ע"ד גביע הכסף שהטמין יוסף באמתחת בנימין מבחי' שוהם להיות ישפה תלוה ל' חיבור כי אהרן מחבר מדות דא"א עם מדות דז"א בביאור נשא, ההלואה אינו כמו שאלה דהדרא בעינא כי מלוה להוצאה ניתנה והיינו כי הכסף מ"ד מלמעלמ"ט בנה"א ואהבה זו נשאר בנה"א ומה שמחזיר תחת זה הוא כסף אחר היינו אהבה דנה"ב בכל לבבך בשני יצריך וזהו ענין כסף משנה, וע' במא"א אות כ' סכ"ו ג"כ ענין כסף חי העולמים שקר יסוד דקליפה במא"א ש' ע"ה התקשרות והכסף חסד נכספה דוחה אותו, חבל הכסף חוט השדרה פכ"ג דשבת שבו ועל ידו נמשך כסף חי כנפי יונה נחפה בכסף בד"ה יונתי ענין חמשים כסף ברע"מ תצא, ביומא ד"ט ע"ב ע"פ אם חכמה היא נבנה עליה טירת כסף שאין רקב שולט בו רמז להשריית השכינה, בדרוש בחדש השלישי יצ"מ בכספה וגם כלתה נפשי, אך ואתם ב"י לא כליתם מחמת עונותיכם מבדילים עני אבותינו שאין להם כוסף וצ"ל אם כסף תלוה, את העני, ע"ד שבעה רועים המפרשי' בד"ה ואלה המשפטים משה ממשיך דעת בזרע בהמה כו', גם פי' תלוה שתמשיך כוספו ותשוקתו של הקב"ה לישראל ע"ד אני לדודי ועלי תשוקתו שה"ש סי' ז' למעשה ידיך תכסוף ברבות תצוה כי צדיקים נק' מעשה ידיו כתובות דף ה' סע"א וברבות בשה"ש ע"פ מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה שאוהב הקב"ה את ישראל שנאמר ואוהב את יעקב, ועמ"ש מזה בד"ה מים רבים ובביאור ולא אבה שהאהבה זו נמשך מע"ס דמאציל והיינו כי ישראל עלו במחשבה מו"ס ובה"ז ר"פ תרומה בענין כי יעקב בחר לו י"ה שני פירושים הא' שי"ה בחר לו את יעקב, הב' שיעקב בחר לו את י"ה והא בהא תליא כי ע"י גילוי אהבה עליונה מתעורר האהבה בנפש האדם, ע' בד"ה ראשי המטות ספ"ג ובביאור אחרי ה"א תלכו גבי ואת מצותיו תשמרו, ובד"ה ויקהל משה ענין גילוי רצון העליון בנפש בשבת, ובביאור יונתי בענין ישראל עלו במחשבה, והכלי להמשיך גילוי האהבה עליונה הוא ע"י החסד שהוא הכלי לאור האהבה וזהו אם כסף תלוה ל' חיבור שתמשיך כוסף וגילוי אהבת הקב"ה וע' בד"ה ועשית בגדי קדש שיהי' ש"ש מתאהב על ידיך, וזהו את עמך, ועמ"ש ע"פ וישקול כו' ארבעים מאות שקל כסף כו' עלמין דכסופין, והיינו ע"י ואת העני אתך בר"ח שער האהבה פ"א כשיש בנו אהבה אנו גורמים שיתייחדו

הכרובים העליונים פנים אל פנים ויהיה אהבה ביניהם, ואהבת לרעך כמוך, על כל פשעים תכסה אהבה בד"ה תקעו בחודש שזהו ענין בכסה, וגם הלואה ע"מ לשלם היינו שעי"ז יומשך הכוסף והאהבה מלמטה למעלה.

עוי"ל ע"ד מ"ש ברבות כאן ס"פ ל"א אם כסף תלוה את עמי מה אני איני מוט לעולם וכו', והענין ע"ד ושיקול אברהם היינו חסד עליון כי חפץ חסד הוא, הוא דא עתיקא לעפרון לבחי' הקיצו ורננו שוכני עפר ארבע מאות שקל כסף ת' עלמין דכסופין, והם ב' בחי' שבכתר ע"י וא"א שהם ב' כפין, ואפ"ל שזהו שרש ג"ע העליון וג"ע התחתון, כי געה"ע בינה בה גילוי עתיק, וגעה"ת מל' מקבלת מא"א, וכ"ז נמשך ע"י אם כסף תלוה, כי מלוה ה' חונן דל, ומשלם לך עלמין דכסופין, וזהו זורע צדקות, לכן תשימון עליו נשך שזהו ענין רע עין כמ"ש במדרש שם והנה רע עין גימט' ת' והם בחי' לבוש ש"ק הפך עלמין דכסופין, וזהו מלוה הוי' כי ת' עלמין דכסופין פי' בזהר חיי קכ"ד מאתים עבור התורה ומאתים על מס"נ על ק"ה והאריך בזה בסה"מ, וי"ל כי מס"נ ממשיך י"ה וזהו מאתים, ותורה ו"ה וזהו עוד מאתים, ולכן נק' מלוה הוי'.

אם כסף תלוה את עמי וגומר, וארז"ל במד"ר משפטים ס"פ ל"א בפי' את עמי ר"ל אתה עמי בחירק תחת העין מה אני איני מוט לעולם אף אתה אין אתה מוט לעולם שנאמר כספו לא נתן בנשך כו' עושה אלה לא ימוט לעולם עכ"ל.

אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז כו' ומבואר פ"ק דקדושין ד"מ ע"א מפני שהוא טוב לשמים וטוב לבריות, י"ל ע"ד יום שלישי שהוכפל בו כי טוב, ועמ"ש ע"פ יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ושם פ"ד ומ"ש ע"פ בחודש השלישי בת"א פ' יתרו וזהו כענין יעקב בחיר שבאבות נחלה בלי מצרים כו' ת"ת עולה עד הכתר, וטעם הכפילות לכאורה מפני שכולל חו"ג, וכ"ה בזח"א פ' בראשית דמ"ו ע"א ועכ"פ ב"פ כי טוב זהו ע"ד טובים השנים מן האחד כו' וכשהגבורה נהפך לטוב וחסד הרי זהו טוב יותר, וי"ל מפני ת"ת ויסוד גוף וברית חשוב חד אלה תולדות יעקב יוסף וז"ס קרן ופירות, כי קרן זהו ת"ת והפירות מלשון בן פורת יוסף ובזהר ס"פ בהעלותך דקנ"ו ע"א משמע לכאורה כן ואמנם במק"מ שם פי' קרן הוא יסוד והפירות הם ממל', ולכאורה י"ל טוב לשמים צדיק עליון יסוד דאבא שהוא טוב ומשפיע לז"א הנק' שמים, טוב לבריות יסוד דז"א המאיר לנוק' מקור דבי"ע, וכמ"ש לעיל ע"פ גומל נפשו איש חסד

ס"ד ועמ"ש בפי' ברוך שאמר גבי ברוך מרחם על הבריות, ולפמ"ש בזח"א ויחי דרל"ח א' עץ פרי עושה פרי, עושה פרי דא דכר עץ פרי דא נוק', שפיר י"ל הקרן יסוד דכר הנק' עושה פרי עשייה לעילא, והפירות מ' עץ פרי, ועמ"ש מענין עושה פרי ועץ פרי באריכות ע"פ מאמר הזהר בראשית די"ח יקוו המים כו' ועמ"ש מענין אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בבוך תרט"ו בד"ה כבד את אביך ובהגהות לד"ה ואתה תצוה לקמן דשל"ז יעו"ש.

ב) **ועפ"ז** י"ל הפסוק בהושע סי' ו' ו' כי חסד חפצתי ולא זבח, ובילקוט שם רמז תקכ"ב שאמר ריב"ז לר' יהושע יש לנו כפרה אחרת שהיא כמותה ואיזו זה גמילות חסדים לכך נאמר כי חסד חפצתי ולא זבח ואומר אמרתי עולם חסד יבנה עכ"ל. ועמ"ש בלק"ת פ' שלח בד"ה בפ' נסכים רפ"ג. אך אמנם ענין זה ומדרגה זו להגביר יסוד האש האלקי שבנפש: כו' אין זו עבודה תמה, וע"ז אמרו כל הקורא ק"ש בלא תפילין כו'. והנה ענין עבודה זו להמשיך דירתו יתברך בתחתונים להיות אין עוד מלבדו הוא למעלה מעלה ממדריגת ההתלהבות כו' וזהו"ע זבח בלא נסכים שהזבח העלאה והעיקר הוא ההמשכה וזהו"ע הנסכים יעו"ש ובדרוש השני שעל הנסכים, וזהו כי חסד חפצתי ולא זבח, שהרי גם בהזבח המכוון היה הנסכים, וכן נתבאר בד"ה אני ה' אלקיכם דפ' ציצית דרוש השני רפ"ג, ושם ספ"ד בפי' גמילות חסדים ויש ב' בחי' חסד כו', ובפ' פנחס בד"ה קדש ישראל פ"ג, ובד"ה בהעלותך דרוש הראשון פ"ב, ועמ"ש ס"פ ואתחנן בד"ה ואהבת את פ"ג בענין פ' והיה א"ש שהיא שם ע"ב המשכה מלמעלמ"ט ושם ע"ב הוא חסד כו', ועמ"ש בד"ה הסבי עיניך מנגדי שהם הרהיבוני ומזה יובן ענין שעכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו במקום מזבח פ"ט דברכות דנ"ה א' היינו ע"י הכנסת אורחים בחי' כי חסד חפצתי וכמ"ש במ"א (ע"פ גומל נפשו במשלי י"א י"ז וע"פ אם כסף תלוה, וע"פ ואני בחסדך בטחתי תילים י"ג וע"פ כי אמרתי עולם חסד יבנה, וע"פ הודו כי טוב כי ל"ח פסוק בראשית י"ב זח"א דף ע"ב מו"א ובסה"מ סה"ב קג"ב רל"ח א' ח"ב קפ"ו ב' ח"ג יז"א), ולכן בפ' זו נאמר ולעבדו, מה שלא נאמר בפ' ראשונה דשמע, עובד אלקים ששונה פרקו מאה פעמים ואחד כו' ע"ד עורות עבודים שיהי' מוציא חמה מנרתקה גילוי שמש הוי' מתוך ההסתר של שם אלקים כו' ושם ע"ב הוא למעלה משם ס"ג, ועמ"ש סד"ה כי ההרים ימושו בענין וחסדי מאתך לא ימוש, ואז דוקא יהי' הגילוי למטה כמו למעלה ופי' לא ימוש כי עכשיו הגם שנאמר ואיש כי יקח אחותו כו' חסד הוא, הרי לפעמים הם מרוחקים זמ"ז ונק' דודים ולע"ל יהיו בבחי' ריעים דלא מתפרשין כמו או"א והיינו ע"י וחסדי כו' ועמ"ש בד"ה הסבי עיניך מנגדי כו'.

קיצור אות א'. פירותיהן מפני שטוב לשמים ולבריות י"ל ע"ד מעלת יום שלישי, שנאמר בו ב"פ כי טוב, ולכן ביום השלישי יקימנו, וענין קרן ופירות היינו ג"כ ב' בחי' טוב. (ב) ולכן כי חסד חפצתי ולא זבח, כי

גם בזבח המקריב זבח בלא נסכים כו' שהעיקר שיהיה דירה בתחתונים, פ' שנייה שם ע"ב חסד וחסדי מאתך לא ימוש, ע"ד אהל בל יצען.

ענין שהדברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז באים דוקא מאריך אנפין שהוא הכתר ע"ד א"א הפרצוף היותר ארוך לכן יגיע השפעתו גם לעוה"ז ולפי שמצות אלו תלויין בכח"ב כבוד או"א וכו' ות"ת וגמ"ח ג"כ כי חסד כהן לבינה וגם חסד דא"א מלובש בחו"ב ועיקר חסד הוא א"א ע"כ פירותיהן בעוה"ז וע' ביאור חגרה בעוז המגביהי המשפילי ובענין יס"א קצר ויס"א ארוך ראיה ושמיעה גבי מעיל ונשמע קולו סד"ה שוש אשיש פ"ו, ועמ"ש כה"ג בד"ה משה ידבר ובד"ה לך לך בענין נובלות חש"מ תורה כו' מענין יבקע שהבקיעה ע"י ריבוי האור בוקע ויוצא לחוץ, זח"ג דס"ב א' התחלקות הדעת לחו"ג ע"י מו"ס כו', ועמ"ש בהגהות לד"ה וישב יעקב, ועמ"ש סד"ה פתח אליהו שהחסד נק' חד אריך שנמשך מלמעלה מעלה למטה מטה כמו מים היורדים מגבוה לנמוך לכן מגמ"ח נמשך עד למטה שיהיה פירותיהן בעוה"ז ג"כ וכענין מ"ש בפי' צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו, מבחי' צדיק נמשך ההשפעה בכל דרכיו היינו בבחי' פנימית ע"ד ושמרו דרך הוי' אבל כדי שיומשך גם בחיצוניות היינו בכל מעשיו בעשיה הגשמיות זהו ע"י וחסיד כו'.

ג) **אך** עדיין אינו מובן מה שאמר ריב"ז יש לנו כפרה אחרת שהיא כמותה כו' הרי החסד היה ג"כ בזמן בהמ"ק ג"כ. ע"כ אפ"ל דהנה עיון התפילה היא מכלל גמילות חסדים כדפרש"י בפ' מפנין דקכ"ז ע"ב שנאמר גומל נפשו איש חסד, במשלי י"א י"ז, והר"ש פ"ק דפיאה כ' והתפלה נק' נפש, שנאמר בחנה ואשפוך את נפשי לפני ה', וע' בפ"ק דתענית ד"א ע"ב ובפרש"י שם בפי' גומל נפשו לשון תגמול שמשלים נפשו לקונו וכ"ה ע"י עיון תפלה, ואפ"ל שנק' גומל נפשו כי יש נרנח"י, וחיה יחידה הם מקיפים וע"י התפלה ממשיך התחברות נפשו לבחי' חיה יחידה וכ"ש לבחי' נשמה ועיין מזה בת"א בד"ה ויקהל משה, ובלק"ת בד"ה כי תצא ובשה"ש בד"ה יונתי בחגוי, ולכן נק' גומל נפשו. והנה התפלה נק' סולם, ומה שנק' שפיכת נפש, היינו נפש היא מ' וכמ"ש בענין עש"ן ר"ת עולם שנה נפש והיא שופכת נפשה לפני ה' ע"ד למען יזמרך כבוד וע' מזה בבה"ז פ' בשלח על המאמר דמ"ח ע"א, ת"ח כל משריין יעו"ש, ובפע"ח ש"א פי' שמתפללת מז"א בעלה שיתן לה חסרונה שהם ט"ס שלה הבאים לה בסוד תוספות עכ"ד. ובעה"ק ח"ב רפ"ז שע"י התפלה יתברך השם הוי' ממקור הברכה ויתייחד בכבודו שהיא המ', והיינו כי המ' היא רק שם והארה לבד כמ"ש מזה בד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו, וע"י התפלה ממשיך בה מעצמות אור א"ס ולכן תפלה לשון חיבור וכענין מקדשי שמך בד"ה אוסרי לגפן, וזהו ענין הסולם, ועז"נ ואיש דא קב"ה כי יקח אחותו דא כנס"י חסד הוא עיין זח"ג ד"ז ע"ב ודע"ז סע"א ע"ב שע"י חסד עליון דאבא נמשך יחוד זה, ולכן נק' גומל נפשו איש חסד, וזהו שהתפלה היא

מכלל גמ"ח, אך הרי התפלה היא במקום קרבנות וא"כ כיון שהתפלה היא חסד איך על קרבנות נאמר כי חסד חפצתי ולא זבח, וי"ל דהתפלה היא כנגד תמידין ומוספין, שהם קרבנות הצבור וקבוע להם זמן ונק' רעייתי מפרנסתי שמפרנסין לאביהם שבשמים, א"כ זהו ודאי חסד, שהרי כבוד אב היא הנמנה ראשונה בהנך דגמ"ח וכ"ש כבוד אבינו שבשמים, ומ"ש ולא זבח קאי על שאר קרבנות יחיד כו', והש"ך כ' מלבד עולת הבקר, מלבד ר"ת מלוה לעני בשעת דוחקו הרי היא כעולת הבקר כו' שהוא התמיד, א"נ כמו שזבח צ"ל בו נסכים שהם המשכה דוקא א"כ כמ"כ התפלה היא ג"כ ההמשכה שאחר ההעלאה, וא"כ פי' כי חסד חפצתי ולא זבח היינו שיהי' הנסכים עם הזבח וכן בתפלה והיא קול דממה דקה, והנה פרש"י בענין גומל נפשו איש חסד שמתחסד עם נפשו זהו ע"ד שפירש הרמב"ם במ"נ סוף ח"ג פנ"ג מ"ש ולך תהי' צדקה ומ"ש וצדקה תהיה לנו כי נשמור, ר"ל שעשית צדקה לנפשך המשכלת בקיום המצות, ועד"ז התפלה גומל חסד עם נפשו שהחסד גדול מהצדקה, וכן למעלה גומל נפשו כי הצדקה זהו רק די מחסור של המ' כנ"ל, אבל החסד כי יקח אחותו ע"ד תרין ריעין כו' וע"ז מבקשת כנס"י מי יתנך כאח לי.

קיצור. יש לנו כפרה אחרת שאמר ריב"ז י"ל דקאי על תפלה שהיא במקום קרבנות ונקראת חסד, כמ"ש רש"י שזהו מ"ש גומל נפשו איש חסד, גומל נפשו שמחברה לבחינת מזליה חיה יחידה, והיא ג"כ בחי' ואשפוך את נפשי, שיתן לה חסרונה והוא המשכה מאור אין סוף במלכות הנקראת שם וזהו אשר לא תחסר כל בה, בחי' כי כל בשמים ובארץ, בחגיגה דף י"ג ע"ב עמוד אחד שעליו העולם עומד וצדיק שמו, שנאמר וצדיק יסוד עולם, ונקרא שדי לשון די וסיפוק, וזהו ענין הצדקה למלאות די מחסורו על דרך וארא אל אברהם כו' באל שדי, אכן החסד גדול מהצדקה שהוא בחי' ואיש כי יקח את אחותו חסד הוא, שתהי' בחי' אחותי רעייתי, וההמשכה מבחי' ושמי הוי' לא נודעתי להם וזה נמשך ג"כ ע"י התפלה מרעו"ד עיין מ"ש סד"ה ששים המה בענין אחת היא יונתי שרעו"ד גבוה מהחכמה כו' מתוך שחסידים הן וזהו הנק' גומל נפשו איש חסד דוקא ע"ד חסידים הראשונים הנ"ל, וכענין איזהו חסיד, וזהר"ע עיון תפלה, ואפ"ל שעז"נ תכון תפלתי קטורת לפניך, אשר הקטורת קריבה במזבח הפנימי שהוא גבוה יותר מהקרבנות שהם במזבח החיצון, והקטורת היא העלאת נה"א כמ"ש בד"ה בכ"ה בכסלו בענין ההפרש בין למס"נ באחד ובין ענין בכל נפשך שענין חסד חפצתי ולא זבחי לא קאי על התמידין שהם בחי' רעיתי פרנסתי.

ד) **וזהו** כי אמרתי עולם חסד יבנה תילים סי' פ"ט דהיינו שבריאת העולם היה מצד כי חפץ חסד הוא כן משמע הפירוש בת"י וכן פי' הרמב"ם בסוף ספרו מ"נ, שהחסד הוא הטוב בהפלגה, ולכן נק' החסד חד אריך כמ"ש בת"א פ' וירא סד"ה פתח אליהו, אך עכשיו צ"ל אתעדל"ת

להמשיך אתעדל"ע שיהי' החסד יבנה כמ"ש בלק"ת בשה"ש בד"ה לסוסתי ברכבי פרעה בדרוש השני פ"א, ובד"ה צאינה וראינה הראשון פ"ג כתב וחסד דרועא ימינא ממשיכים ישראל ע"י צדקה וחסד שעושים למטה, ועמ"ש סד"ה ארץ הרים ובקעות בפ' ראה, ובפ' שלח בד"ה אני דפ' ציצית דרוש השני פ"ג שבחי' גמ"ח הנמשך מחסד דרועא ימינא הוא כלי להמשכת בחי' ורב חסד כו' גם י"ל זהו ע"ד ההפרש בין חסיד לצדיק וע' בשבת פי"ו שהחסיד מוותר משלו, משא"כ הירא שמים, וכן ארז"ל שלי שלך ושלך שלך חסיד, ובפרק המניח האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין רבא אמר מילי דאבות ואמרי לה מילי דברכות וע' מהרש"א שם כי חסיד נאמר על מי שעושה מעשיו על צד היותר טוב כאומרם סוף סוטה זריזות מביאה כו' וחשוב במעלה עליונה חסידות מביאה לידי רוח הקודש כו' ע"ש, י"ל מילי דנזיקין כי שרש ההיזק מסטרא דשמאלא וד' אבות נזיקין הם עון משחית אף וחימה חו"ב תו"מ דקליפה במא"א אות ד' סל"ב וברע"מ משפטים דקי"ח, ולכן החסיד שעיקרו קו החסד צריך להתרחק מלהזיק ח"ו ועי"ז ממשיך חסד ה' ומילי דאבות מוסרים זהו כענין גומל נפשו איש חסד בפ"ק דתענית די"א ע"ב וכנ"ל, ומילי דברכות כי הברכה היא מקו הימין ולכן באברהם נאמר והיה ברכה, ובכהנים שהם חסד נאמר כה תברכו, ולפי שיראת חטא מביאה לידי חסידות, לכן נאמר וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו כו', גם ארז"ל ולא ע"ה חסיד הרי להגיע לחסידות א"א כ"א ע"י תורה, וזה לפי שבתורה נאמר ותורת חסד על לשונה, וסוף קידושין הספנים רובן חסידים כי הם תמיד יראים ומשברי' לבם גם כי יראת חטא מביאה לידי חסידות כנ"ל, ולכן י"ל ע"י הצדיק ממשיך בחי' וצדקה תהיה לנו אכן ע"י חסיד ממשיך בחי' חסד עליון בחי' חד אריך והיא ההמשכה מאריך אנפין וזהו עולם חסד יבנה שיהי' החסד בנוי לעולם והיינו מבחי' וחסדי מאתך לא ימוש ועי"ז וברית שלומי לא תמוט כמ"ש סד"ה כי ההרים ימושו, ונחזור לעניננו שלכן נאמר כי חסד חפצתי ולא זבח כי הזבח וההעלאה זהו רק בבחי' ע"ס הנק' כמראה אדם להעלותן בשרשן ע"ד והחיות נושאות כו' כמ"ש בד"ה לבבתני אחותי כלה אבל בעצמות אוא"ס אין שייך זה רק משם נמשך מלמעלמ"ט בבחי' חסד חנם ע"כ דוקא חסד חפצתי שעי"ז את עמי, עמי ממש ע"ד כי עמך מקו"ח, היינו עמך ממש וכן כי עמך הסליחה.

קיצור. פי' עולם חסד יבנה ע"י כי חפץ חסד הוא מקור הטוב ועכשיו צ"ל יבנה ע"י אתעדל"ת במדת החסד, גם זהו מעלת החסיד על הצדיק שהצדיק ממשיך מבחי' וחד בינוני, והחסיד ממשיך מבחי' חד אריך, וענין החסידות נמשך אחר הקדושה והענוה כו' ויראת חטא כו'.

ה) **ועפ"ז** י"ל בענין אם כסף תלוה. כי ההלואה זהו"ע גימלות חסד וע"ז בא הציווי להתנהג בחסד כמ"ש כי חסד חפצתי וכנ"ל, וגם הוא חסד ואהבה כמו נכסוף נכספת. ובפי' את עמי פי' במד"ר דר"ל אתה עמי

וכמש״ל וכן פי׳ הש״ך כלומר את עמי במחיצתי והידי משה פי׳ את עמי כלומר עשה כמו שאני עושה עמך שאני מוחל חובותיך עכ״ל בפי׳ המד״ר פ׳ משפטים רפל״א, והנה הוזהרנו בהלואה בלי שום בקשת שכר ע״ז וזהו איסור הריבית משא״כ במקח וממכר אין איסור ריבית, והיינו כי המקח והקנין זהו דבר שמותר להשתכר בו משא״כ ההלואה צ״ל רק חסד לבד כמ״ש עולם חסד יבנה, ובמד״ר פ׳ משפטים פל״א משמע דזהו כנגד מה שהקב״ה ג״כ מלוה לאדם חנם היינו מש״ש אין בריה שאינה חייבת לאלקים אלא שהוא חנון ורחום מוחל על כל הראשונים שנאמר אל תזכור לנו עונות ראשונים עכ״ל. והנה במ״א ארז״ל כל מאן דאמר הקב״ה וותרן יוותרון מעוהי אלא מאריך אף וגבי דיליה עכ״ל נמצא זהו״ע הלואה, שהרי לסוף גובה חובו, אלא שמאריך אף אולי ישוב בתשובה, וא״ל גבי דיליה, עכ״פ זהו רק מדת החסד וטוב להלות ולהמתין כו׳, ומה שלסוף גובה אם אינו שב זהו לפי שההשפעה מבחי׳ א״א נמשך ע״י חו״ב וכמ״ש במ״א ע״פ מי אל כמוך נושא עון לשארית נחלתו למי שמשים עצמו כשירים, ועוד שזהו מתכלית החסד והטוב כדי שלא ימלא לב בני האדם לעשות רע כמ״ש במד״ר פ׳ בראשית ס״פ י״ב ע״פ ביום עשות ה׳ אלקים ארץ ושמים כו׳. והנה למעלה יש ג״כ קנין כמו חמשה קנינים קנה הקב״ה ויש ג״כ הלואה כנ״ל, ובזהר פ׳ נח ד״ס ע״א פירשו מ״ש טוב איש חונן ומלוה דקאי על הקב״ה יעו״ש. והענין דהנה י״ל מ״ש עולם חסד יבנה שבריאת העולם הוא משום כי חפץ חסד הוא, והרי ארז״ל ס״פ שנו חכמים כל מה שברא הקב״ה לא בראו אלא לכבודו שנאמר ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו ואומר ה׳ ימלוך לעולם ועד עכ״ל וכן נאמר במשלי סי׳ י״ן ד׳ כל פעל ה׳ למענהו, ועמ״ש בפירוש ולכבודי בראתיו בלק״ת פ׳ אמור בביאור ע״פ ונקדשתי בתוך בנ״י, והענין י״ל עפמ״ש בעה״ק ח״ב פ״ג שהוכיח שם פ״ב שהעבודה היא צורך גבוה, כמ״ש הרמב״ן בפ׳ תצוה בפסוק לשכני בתוכם כענין ישראל אשר בך אתפאר, ואמר יהושע ומה תעשה לשמך הגדול, וכ״כ הבחיי שם, וזהו יהי כבוד ה׳ לעולם ישמח ה׳ במעשיו, וכמאמר רז״ל במדרש איכה בפסוק ויצא מן בת ציון, וילכו בלא כח, בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מוסיפים כח בגבורה, וההיפך צור ילדך תשי, וכן ארז״ל ספ״ט דסוטה דמ״ח ע״א ע״פ וישח אדם וישפל איש שגורמים שפלות לשונאו של הקב״ה ואין איש אלא הקב״ה כו׳ ע״ש והקשה ע״ז העה״ק ממאמרז״ל בילמדנו פ׳ שמיני וכי מה איכפת ליה להקב״ה כששוחט בהמה ואוכל או נוחר בהמה ואוכל כלום אתה מועילו או כלום אתה מזיקו כו׳ הא לא ניתנו המצות אלא לצרף בהן את הבריות שנאמר אמרת ה׳ צרופה כו׳ למה שיהיה מגן עליך שנאמר מגן הוא לכל החוסים בו, ועד״ז נאמר אם חטאת מה תפעל לו וגו׳ אם צדקת מה תתן לו, אשר מכל זה יראה שאין טובות האדם ורעותיו נוגעות כלל לגבוה, וכבר נתבאר מדברינו היפך זה, ותירץ כי הכוונה להם באומרם וכי מה איכפת ליה להקב״ה על אדון יחיד שורש השרשים דליה לא איכפת ליה כלל, ועל זאת הכוונה באו כל

הפסוקים ההם ג"כ אם צדקת מה תתן לו כו' (ועמ"ש בענין עד דלא ידעי בין ארור המן לברוך מרדכי, ובד"ה בשלח פרעה ובד"ה כי עמך מקו"ח ובד"ה ויאבק איש עמו ובד"ה וארא אל אברהם בענין קוב"ה סליק לעילא לעילא כו') ואמנם לצורך הכבוד (היא בחי' מ' הנק' ולכבודי ויש ג"כ כבוד עילאה חכמה) להשפיע על הראשים העליונים לייחד ראש המחשבה בסופה (ע' זהר פ' ויקרא ד"ו ע"א) כי כן היה הרצון הטהור והחפץ הקדוש צורך גמור הוא כו' וע"ז באו כל המצות כו' והוא יחוד השם הגדול בכבודו כו' והוא חבור התחתונים בעליונים כו' וזהו לצרף בהן את הבריות כו' עכת"ד. והנה מ"ש כי כן היה הרצון הטהור והחפץ הקדוש ר"ל כן היה הרצון והחפץ של אדון יחיד שרש כל השרשים דאע"ג דליה לא איכפת כלל וקמיה כחשוכה כאורה עכ"ז כן עלה ברצונו הטהור שיומשך בחי' שם הוי' ושיהי' יחוד השם בכבודו אשר יחוד זה כן עלה ברצונו וחפצו ית', הגם שמצד עצמותו לא איכפת ליה כלל כן עלה ברצונו שיהי' צמצום והתפשטות והמשכה כו' ועמ"ש בענין הברכה איך שייך שאנו מברכין להקב"ה והוא ג"כ ע"ד הנ"ל כמ"ש בלק"ת פ' עקב סד"ה ואכלת ושבעת וברכת. אלא שעדיין י"ל שהמכוון העיקרי בשביל הטוב לבריות לצרף בהן את הבריות. אלא שזה א"א אא"כ שיהי' אופן האצי' שיוכלו התחתונים להוסיף כח בגבורה של מעלה כו'. ומ"מ בלק"ת פ' ראה סד"ה ושמתי כדכד בהביאור פ"ה משמע שזהו צורך גבוה ממש ושכר האדם הוא דרך טפל יעו"ש. ובשה"ש סד"ה לסוסתי ברכבי דרוש השני.

קיצור. אם כסף תלוה חסד את עמי * כמו שאני איני מוט לעולם כך אתה לא תמוט, או את עמי כמו שאני עושה, וענין ההלואה למעלה אין לך בריה שאינה חייבת, והוא מאריך אף עד שגובה, ויש למעלה ג"כ קנין חמשה קנינים קנה הקב"ה, ויש להקדים ענין עולם חסד יבנה והכתיב ולכבודי בראתיו והענין שכה"ג יש ב' מאמרים שנראה לכאורה סותרים זא"ז דכתיב הבו גודל לאלקינו ע"י התומ"צ מוסיפים כח וכתיב אם צדקת מה תתן לו וכן וכי מה איכפת להקב"ה אם שוחט כו' אלא לצרף כו' ובאמת שניהם אמת כי מצד עצמות אא"ס אין תופס מקום כלל וכחשוכה כאורה ומצד המשכתו בע"ס שייך הבו גודל כו' וע"י ההיפך וישח אדם כו' ועכ"ז הגם דמצד עצמו לא איכפת כלל אכן כך עלה ברצונו וחפצו הקדוש שיהי' המשכה זו בע"ס ויחוד זה וזהו אני הוי' אני עצמות אא"ס נמשך ומתצמצם שיהי' שם הוי' וכולא חד, ועד"ז יובן ענין וברכת את הוי' להמשיך מאא"ס תוס' אור בשם הוי' וע"ז באו כל המצות, ושבתות ויו"ט וק"ש ותפלה.

ו) **ועפ"ז** יובן דענין חמשה קנינים קנה הקב"ה זהו מצד המשכתו יתברך בשם הוי' שעז"נ ולכבודי בראתיו שהעבודה צורך גבוה ומוסיפים

את עמי: בבכת"י א' מנוקד הא' בפתח והע' בחיריק.

כח בגבורה שלמעלה לכן שייך ג"כ קנין אשר ענין הקנין הוא כדי להרויח, וכמ"כ ענין ישראל קנין א' כמ"ש עם זו קנית, וכתיב הלא הוא אביך קניך שבהם ועל ידם נמשך תוספת אור למעלה, וכמ"ש במ"א בענין תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו מי כעמך כישראל כו', וכמ"ש ע"פ המד"ר בקהלת דצ"א ע"ב בפסוק מה יתרון העושה בענין וצדיק באמונתו יחיה אפי' צדיק חי העולמי' מאמונתו הוא חיה כו' ע"ד קדש לי כל בכור, והמדרש תמוה אלא כי תפילין דמארי עלמא הוא נק' חיי המלך המשכת המוחין לז"א והיינו המשכה מבחי' קדש לי כו' וזה נמשך לז"א ע"י ישראל לכן שייך שפיר מאמונתו הוא חיה ממה שהאמין לישראל ועשה להם נסים במצרים ע"ש במד"ר בפי' המ"כ נמצא זהו כענין קנין וסוחר, והנה ענין הקנין ע"י משיכה ואח"כ כסף כמ"ש בלק"ת ס"פ עקב בד"ה ולהבין פ"א וכן ביצי"מ משכו וקחו כו' משא"כ בעצמות אא"ס לא שייך שום תוספת אור ח"ו ע"י האתעדל"ת, כי אדרבה הוא שלימותא דכולא, לכן שם אין שייך קנין כ"א ע"ד מתנה כמו מתנה טובה יש לי בבית גנזי כו' וכן בחי' אהי' כטל כו', ומשם נמשך ג"כ ההלואה שהיא בלי שום תשלום גמול מאריך אף כו', ובמד"ר בריות של הקב"ה לווין זו מזה ע' טו"ב סי' תקכ"ה בענין לוו עלי ואני פורע, י"ל אור החסד מאיר בכלי הגבורה זהו הלואה, וכן חו"ב מתלבשים בחו"ג כענין הלואה כי הלואה ג"כ לשון חיבור ולויה ואפ"ל זהו כללות עולם התיקון וההתכללות שזה צריך לזה וזה לזה והאדם אדמה לעליון יש בו מבחי' קנין ומכר, וצ"ל בו ג"כ אם כסף תלוה בחי' חסד שבלי שום תשלום גמול כו' רק בחי' מתנה א"א לחייבו כי אם לעני ונק' ג"כ מלוה ה' חונן דל, דהנה כתיב את העני עמך פי' כי ענין עני זהו בחי' סיהרא ומיעוט הלבנה זהו כמו עניים ובריאת מין עניים כדי שיזכה העשיר בהם שיהי' משפיע ומקבל בחי' יחוד שמשא וסיהרא, ועד"ז היה ענין מיעוט הלבנה כו', וכה"ג הקשו למה נברא הערלה ושאח"כ יהי' צריך למול, והתירוץ אשר ברא לעשות לתקן תורמסין ק"ב צריכין תיקון כמ"ש בד"ה למנצח על השמינית, כך מיעוט הלבנה והעניים כדי שיתקנו וימשיכו החסד עם האיש אשר עשיתי עמו, גם ע"ד יאה עניותא לישראל כי ובקשתי ת"א ובבעותי והוא ג"כ לשון בקשה, ואין מבקשים אא"כ חסר כו' כמ"ש סד"ה ואני נתתי לך שכם אחד ולכן ע"י עניותא שחסר לו יבא לבחי' בקשה מתוכיות הלב ע"ד תפלה לעני כי יעטוף כו', ועי"ז ממשיך מבחי' גבוה ואל זה אביט אל עני ונכה רוח והיינו שע"י חיבור דו"נ שמשא וסיהרא מאיר עליהם בחי' הגבוה משניהם והראי' שע"י הצדיק אבד נמנע ממנו הברכות מאימא עילאה והיינו מחמת שהמ' ירדה כו' נמצא צורך העניים שיהי' יחוד שמש ולבנה ואז יאיר מבחי' שלמעלה מהשמש כו' ואין כל חדש תחת השמש כו'. וי"ל כי אין עני אלא בדעת, דעה קנית מה חסרת, נמצא הדעת זהו מילוי החסרון של העניות, ולגבי אא"ס הכל עניים וחסירים שאפילו דעת עליון נקרא בהמה רבה כו', ולכן גם משיח נקרא עני כי אתם המעט, יעקב קטנתי, משה ונחנו מה, ע"כ ע"י החסד עם העני ממשיכי'

שיהי' ומלאה הארץ דעה, ולא ילמדו עוד איש את רעהו כו', וזהו הביאו עלי כפרה על שמיעטתי את הירח עלי דוקא ועד"ז לוו עלי כו' מלוה ה' חונן דל, מלוה ג"כ לשון חיבור ולויה, שמחבר ב' ההויות, דוגמת הפעם ילוה כו', וכן תרגום הלואה מוזיף וכן ג"כ לויה נק' אוזיף בזח"א פ' לך דפ"ב, ואפ"ל ע"י צדקה די מחסורו יחוד זו"נ זכור ושמור זכור לדכורא ושמור לנוק' בחי' עני, אבל ע"י גמ"ח הלואה ממשיך הפעם ילוה אישי שיהיו כמו תרין ריעין דלא מתפרשין שהם הנק' בית לוי, וכמו המלוה מחובר עם הלוה ע"י ההלואה משא"כ ע"י הצדקה אין חיבור רק למעלה*, וזהו אם כסף תלוה כסף חסד לבן ע' וישכם לבן וכן החסידה תרגום חיווריתא, עי"ז את עמי וזהו ע"ד והיה אור הלבנה כאור החמה ואז ואור החמה יהיה שבעתיים כו' וא"כ ענין את העני עמך שיהי' יחוד שמשא וסיהרא וזהו כענין והיה אור הלבנה כאור החמה, ואזי את* עמי ר"ל אתה המשפיע בחי' שמשא יהי' עמי כי עם ה' החסד כי עמך מקו"ח והיינו שיהי' ואור החמה שבעתיים כאור כו' גם י"ל את עמי ליהנות מן ת' עלמין דכסופין שהם עובר לסוחר והם בחי' תענוג העליון.

קיצור. ענין קנין והלואה, קנין בשביל ריוח עד באמונתו הוא חיה ועמ"ש בפי' וזרעתיה לי בארץ בד"ה בשלח פרעה, משיכה וכסף אבל באא"ס אין שייך קנין בשביל ריוח כ"א ע"ד מתנה או הלואה, וגם הלואה ענין עולם התיקון שזה לוה מזה כו' וענין עניים ע"ד מיעוט הלבנה שיהי' יחוד שמשא וסיהרא, וכן אשר ברא לעשות לתקן, ועד"ז זכור ושמור ואין עני אלא בדעת ולכן גם דהע"ה קרא עצמו עני כי הדעת בריאה יש מאין זהו עני לגבי ד"ע דכולא קמיה כל"ח ולע"ל ומלאה הארץ דעה, ענין הלואה י"ל ילוה אישי כמו תרין ריעין.

וענין לא תשימון עליו נשך. הנה ארז"ל במד"ר כאן פל"א ע"פ בנשך נתן ותרבית לקח וחי לא יחיה, וחיה לא יחיה לעוה"ב, וצ"ל מדוע העונש המר הזה בנשך יותר מבגזל ושאר עבירות, וגם מ"ש איסור לקיחת ריבית וחי אחיך עמך, ואם נוטל ממנו ריבית קטן הלא יוכל להרויח הרבה ולהחיות, אך כי ארז"ל במד"ר שם למה הריבית דומה למי שנשכו נחש ולא הרגיש מי נשכו עד שנתבטבט עליו כו', ואח"כ אמר לא תשימון נשך, לא תנשוך את העני כדרך שנשך הנחש את האדם כו' ועקרו לו ולתולדותיו כו' לא תהיה כנחש שהוא ערום לרעה עכ"ד המדרש. והיינו כנזכר גבי נחש ישך כנחש ישך משלי כ"ג ל"ב, וכן בנשך כל דבר אשר ישך, והיינו כי ענין ערמומית דנחש היינו שגרם אמלאה החרבה שנתמלא הקליפה מחורבנו כו' שט"ס דמ"ל נתלבשו בקליפות, וע"ד שופך דם האדם באדם, א"כ זהו הנחש שנשך לקדושה ורבית שנתרבה צור כו', והנחש

למעלה: בכת"י ב': לשעה.

את: בכת"י מנוקד הא' בפתח.

גרם מיתה במ' לכן המלוה בריבית ועושה מעשה נחש שנושך את הלוה להרבות הונו וע"ד שבקליפה הוא הב הב היפך הקדושה משמיא מיהב יהבי כו' ולכן עפר מדבר פסול לכיסוי שאינו מגדל צמחים, וזהו וחסד לאומים חטאת, ע"ד כסף נמאס, ולכן לא יקום בתחה"מ, כי הנחש אינו מתרפא לע"ל, ולכן נאמר גבי איסור ריבית וחי אחיך עמך, ואפ"ל כי חטא עה"ד ענין בא נחש כו' הנחש השיאני כו' והיינו שמקודם חטא עה"ד לא היה כלל הזיווג ע"ד תאוה גשמיות כ"א ע"ד איש ואשה י"ה ביניהם אש יוד ואש ה"א כו' נמצא זה היה ענין ואיש כי יקח אחותו חסד הוא, אבל ע"י חטא עה"ד נמשך אחר תאוות גשמיות והחסד הוא תיעוב שמקבל תענוג גשמי וזהו הרבית שמקבל מהחסד והאהבה כו', ויש להעיר ממ"ש בלק"ת ע"פ ויעש משה נחש נחשת מסתכלין כלפי מעלה שמגביה הנחש לשרשו וזהו"ע נחש הנחשת ובמד"ר פ' ויקהל ס"פ מ"ט ונחשת זה יעקב שנאמר נחשתי ויברכני ה' בגללך, כי נחש ינחש איש אשר כמוני, ולהעיר מענין אביגיל בת נחש, וע' בה"ז פנחס דרמ"ט מענין אילת שמזדמן לה נחש ונשיך בעריתה להיות לידה, וא"כ הנשך שנושך הוא לבחי' המעכב את הלידה, ואפ"ל שם באצי' אין הנשך איסור כי אדרבה עי"ז לידה ולכן ת"ח מותרים להלוות זל"ז ברבית דבר מועט ואין רבית בהקדש פ' הזהב דנ"ז ע"ב ועד"ז כלאים בציצית שרי ולהעיר מענין יהי דן נחש, וז"ש בישעי' י"ב משורש נחש, והנשך וריבית היפך מבחי' שנתמלאה צור, וזהו"ע נחום איש גם זו, גם ע"ד בשגם זה משה, זו עם זו יצרתי לי כו'. ומעתה יש להבין איך התירו רז"ל ענין עסקא תלתא באגר ופלגא בהפסד כו' ולמה לא הרחיקו לגמרי מאיסור נשך. אך כי בעה"כ ערך הלואה הביא בשם שמ"ל שירידת הנשמה בגוף הוא כענין עסקא, כי ע"ד האי עסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון אשר פלגא מלוה נוטל המקבל השכר ומפלגא פקדון השכר להנותן וכן בירידת הנשמה לגוף יש ב' בחי' שהירידה צורך עלייה והוא השכר להנשמה ולהגוף, ויש ג"כ ריוח למעלה בסוד הבו גודל לאלקינו כנ"ל, ועמ"ש ע"פ פקדת ארץ ותשוקקיה רמ"ח פקודין רמ"ח אברים דמלכא, נמצא זהו ע"ד פלגא פקדון ועמ"ש סוף ד"ה לסוסתי בלקו"ת בשה"ש בדרוש השני וסד"ה ושמתי כדכד בענין נוח לו לאדם כו', והנה י"ל הפלגא מלוה והפלגא פקדון נמשך מב' הבחי' סוכ"ע וממכ"ע שהן ב' שמות הוי', דלבחי' סוכ"ע אין הפגם מגיע וכן אין שייך שם ריוח כי אנת הוא שלימותא דכולא לכן הוא רק בבחי' הלואה כנ"ל, אך מצד בחי' ממכ"ע שם שייך תוספת אור ע"י הנשמה ע"כ זהו ע"ד פקדון שנוטל הריוח מהפקדון ולכן ג"כ חייב באחריות על הפקדון כנ"ל בענין וישח אדם כו' שגורמים עת אשר שלט האדם באדם כו', הצדיק אבד לקבל ברכאן עילאין כו' והוא אסור באזיקים כו' גם כענין שאין השם שלם כו' וזהו האי עסקא פלגא מלוה פלגא פקדון, אך שלא יהיה איסור ריבית הכריחו שיהי' תלתא באגר, זהו ע"ד מאמרז"ל במד"ר פ' קדושים ס"פ כ"ד משל לבני מדינה שעשו ג' עטרות למלך מה עשה המלך נתן בראשו אחת ושתים בראש בניו כך בכל

יום ויום העליונים מכתירים להקב"ה ג' קדושות מה הקב"ה עושה נותן בראשו אחת ושתים בראשן של ישראל הה"ד כו' וזהו"ע תורה ועבודה וגמ"ח אשר עבודה קרבנות העלאה זהו הכתר שבראשו של הקב"ה שהו"ע כתר הכללי דא"א הנמשך ע"י למס"נ באחד, ושתים בראש בניו זהו כתר דז"א וכתר דנוק' הנמשך ע"י תורה וגמ"ח, א"כ לוקח תלתא באגר, היינו א' מהשלשה כתרים, והמקבל העסקא נוטלים תרי תלתא, וזהו ושמתי כד כד שמשותייך כי ש' ע"ב שהוא חסד הוא ג' פעמים כ"ד וב"פ כ"ד נמשך לזו"נ ולכן נק' כנ"י אשת חיל ואפ"ל שזהו כי חסד חפצתי ולא זבח, אף כי זבח בחי' עבודה זהו העטרה שנוטל לעצמו עכ"ז תכלית המכוון הוא ב' הכתרים שבראש בניו שהם ע"י תורה וגמ"ח וראיה ממה שלע"ל נאמר והיה שבחי' ו"ה יהיו קודמין לי"ה כו'.

והנה בד"ה כיצד מרקדין בש"א כלה כמות שהיא זהו ע"ד ויבא כגשם לנו שלפ"ע ואד יעלה כך והשקה, וזהו בית שמאי לשון שומא וכן ארז"ל בענין שמים ששמים מעשיהם של בריות, ובה"א זהו ע"ד אהיה כטל, כמ"ש סד"ה האזינו השמים, וממילא תהיה וחסודה ע"י החסד העליון שנמשך תחלה וזהו כי חסד חפצתי שזהו נמשך ע"י החסד שלמטה כמ"ש וחסד לאברהם, וזהו אם כסף תלוה כו', וצ"ל ענין בימי שלמה אין כסף נחשב אף שמבואר בזהר ס"פ ויחי שטעה בזה אעפ"כ צ"ל מהו קס"ד שלו, וי"ל שיש בחי' אבירי לב הרחוקים מצדקה דפי' בגמרא ספ"ב דברכות שבאין בזרוע בגודל זכותם והיינו בחי' יצחק וזהו"ע בתחלה עבמ"ח לברוא במדה"ד שעי"ז יהיה עלייה יתירה כי שמאלו דוקא תחת לראשי, מבחי' שע"י חסד ע' זח"ג קע"ח ב' ועד"ז רצה שלמה שיהי' בחי' אבירי לב ובאין בזרוע אך טעה בזה שבחי' זו א"א כלל לרוב העולם לקבל זולתי איזה יחידים ורק לע"ל נאמר ולא בכסף תגאלו כו' והיינו ע"י אריכות של בבל ומדי כו' וז"ש והנה מנורת זהב כולה ועמ"ש ע"פ וזאת התרומה זהב.

עוד הערות לענין זה, לסעיף ב' בענין ולא זבח, יש לבאר תחלה ענין הקרבנות עפמ"ש בלק"ת בשה"ש בד"ה לבבתני פ"א וז"ל ובבהמה הנפש היא מפני שור שבמרכבה וע"י הקרבן עולה החיות של הנפש הבהמה ונכלל בשרשו בחיות הקודש, והחיות נושאות כו' כמראה אדם כו' עד אוא"ס ב"ה ממש כדי להיות ריח ניחוח לשון חות דרגא כו' ועיין מה ששייך להבנת ענין זה ממ"ש בת"א פ' יתרו בד"ה זכור ושמור בדבור אחד, בד"ה והענין כי הנה נה"ב כו' ובהביאורים שם ואמנם בד"ה זאת חנוכת המזבח משמע שההמשכה רק מבחי' ז"א כמש"ש שזהו"ע כן לב האדם לאדם, וכן מבואר באג"ה סי' כ"ח ד"ה למה נסמכה, וזהו לחמי לאישי (בד"ה צו את בנ"י דרוש השני בלק"ת פ' פנחס ספ"א) פי' לאישי לאש שלי ששורפים ובוערים אלי דהיינו השרפים כו' מחמת השגתם הגדולה שהם בעולם הבריאה כו' (בלק"ת פ' שלח בד"ה בפ' נסכים פ"א) והם נקראים שרפים מפני שהם

גרם מיתה במ' לכן המלוה בריבית ועושה מעשה נחש שנושך את הלוה להרבות הונו וע"ד שבקליפה הוא הב הב היפך הקדושה משמיא מיהב יהבי כו' ולכן עפר מדבר פסול לכיסוי שאינו מגדל צמחים, וזהו וחסד לאומים חטאת, ע"ד כסף נמאס, ולכן לא יקום בתחה"מ, כי הנחש אינו מתרפא לע"ל, ולכן נאמר גבי איסור ריבית וחי אחיך עמך, ואפ"ל כי חטא עה"ד ענין בא נחש כו' הנחש השיאני כו' והיינו שמקודם חטא עה"ד לא היה כלל הזיווג ע"ד תאוה גשמיות כ"א ע"ד איש ואשה י"ה ביניהם אש יוד ואש ה"א כו' נמצא זה היה ענין ואיש כי יקח אחותו חסד הוא, אבל ע"י חטא עה"ד נמשך אחר תאוות גשמיות והחסד הוא תיעוב שמקבל תענוג גשמי וזהו הרבית שמקבל מהחסד והאהבה כו', ויש להעיר ממ"ש בלק"ת ע"פ ויעש משה נחש נחשת מסתכלין כלפי מעלה שמגביה הנחש לשרשו וזהו"ע נחש הנחשת ובמד"ר פ' ויקהל ס"פ מ"ט ונחשת זה יעקב שנאמר נחשתי ויברכני ה' בגללך, כי נחש ינחש איש אשר כמוני, ולהעיר מענין אביגיל בת נחש, וע' בה"ז פנחס דרמ"ט מענין אילת שמזדמן לה נחש ונשיך בערייתה להיות לידה, וא"כ הנשך שנושך הוא לבחי' המעכב את הלידה, ואפ"ל שם באצי' אין הנשך איסור כי אדרבה עי"ז לידה ולכן ת"ח מותרים להלוות זל"ז ברבית דבר מועט ואין רבית בהקדש פ' הזהב דנ"ז ע"ב ועד"ז כלאים בציצית שרי ולהעיר מענין יהי דן נחש, וז"ש בישעי' י"ב משורש נחש, והנשך וריבית היפך מבחי' שנתמלאה צור, וזהו"ע נחום איש גם זו, גם ע"ד בשגם זה משה, זו עם זו יצרתי לי כו'. ומעתה יש להבין איך התירו רז"ל ענין עסקא תלתא באגר ופלגא בהפסד כו' ולמה לא הרחיקו לגמרי מאיסור נשך. אך כי בעה"כ ערך הלואה הביא בשם שמ"ל שירידת הנשמה בגוף הוא כענין עסקא, כי ע"ד האי עסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון אשר פלגא מלוה נוטל המקבל השכר ומפלגא פקדון השכר להנותן וכן בירידת הנשמה לגוף יש ב' בחי' שהירידה צורך עלייה והוא השכר להנשמה ולהגוף, ויש ג"כ ריוח למעלה בסוד הבו גודל לאלקינו כנ"ל, ועמ"ש ע"פ פקדת ארץ ותשוקקיה רמ"ח פקודין רמ"ח אברים דמלכא, נמצא זהו ע"ד פלגא פקדון ועמ"ש סוף ד"ה לסוסתי בלקו"ת בשה"ש בדרוש השני וסד"ה ושמתי כדכד בענין נוח לו לאדם כו', והנה י"ל הפלגא מלוה והפלגא פקדון נמשך מב' הבחי' סוכ"ע וממכ"ע שהן ב' שמות הוי', דלבחי' סוכ"ע אין הפגם מגיע וכן אין שייך שם ריוח כי אנת הוא שלימותא דכולא לכן הוא רק בבחי' הלואה כנ"ל, אך מצד בחי' ממכ"ע שם שייך תוספת אור ע"י הנשמה ע"כ זהו ע"ד פקדון שנוטל הריות מהפקדון ולכן ג"כ חייב באחריות על הפקדון כנ"ל בענין וישח אדם כו' שגורמים עת אשר שלט האדם באדם כו', הצדיק אבד לקבל ברכאן עילאין כו' והוא אסור באזיקים כו' גם כענין שאין השם שלם כו' וזהו האי עסקא פלגא מלוה פלגא פקדון, אך שלא יהיה איסור ריבית הכריחו שיהי' תלתא באגר, זהו ע"ד מאמרז"ל במד"ר פ' קדושים ס"פ כ"ד משל לבני מדינה שעשו ג' עטרות למלך מה עשה המלך נתן בראשו אחת ושתים בראש בניו כך בכל

יום ויום העליונים מכתירים להקב"ה ג' קדושות מה הקב"ה עושה נותן בראשו אחת ושתים בראשן של ישראל הה"ד כו' וזהו"ע תורה ועבודה וגמ"ח אשר עבודה קרבנות העלאה זהו הכתר שבראשו של הקב"ה שהו"ע כתר הכללי דא"א הנמשך ע"י למס"נ באחד, ושתים בראש בניו זהו כתר דז"א וכתר דנוק' הנמשך ע"י תורה וגמ"ח, א"כ לוקח תלתא באגר, היינו א' מהשלשה כתרים, והמקבל העסקא נוטלים תרי תלתא, וזהו ושמתי כד כד שמשותיך כי ש' ע"ב שהוא חסד הוא ג' פעמים כ"ד וב"פ כ"ד נמשך לזו"נ ולכן נק' כנ"י אשת חיל ואפ"ל שזהו כי חסד חפצתי ולא זבח, אף כי זבח בחי' עבודה זהו העטרה שנוטל לעצמו עכ"ז תכלית המכוון הוא ב' הכתרים שבראש בניו שהם ע"י תורה וגמ"ח וראיה ממה שלע"ל נאמר והיה שבחי' ו"ה יהיו קודמין לי"ה כו'.

והנה בד"ה כיצד מרקדין בש"א כלה כמות שהיא זהו ע"ד ויבא כגשם לנו שלפ"ע ואד יעלה כך והשקה, וזהו בית שמאי לשון שומא וכן ארז"ל בענין שמים ששמים מעשיהם של בריות, ובה"א זהו ע"ד אהיה כטל, כמ"ש סד"ה האזינו השמים, וממילא תהיה וחסודה ע"י החסד העליון שנמשך תחלה וזהו כי חסד חפצתי שזהו נמשך ע"י החסד שלמטה כמ"ש וחסד לאברהם, וזהו אם כסף תלוה כו', וצ"ל ענין בימי שלמה אין כסף נחשב אף שמבואר בזהר ס"פ ויחי שטעה בזה אעפ"כ צ"ל מהו קס"ד שלו, וי"ל שיש בחי' אבירי לב הרחוקים מצדקה דפי' בגמרא ספ"ב דברכות שבאין בזרוע בגודל זכותם והיינו בחי' יצחק וזהו"ע בתחלה עבמ"ח לברוא במדה"ד שעי"ז יהיה עליה יתירה כי שמאלו דוקא תחת לראשי, מבחי' שע"י חסד ע' זח"ג קע"ח ב' ועד"ז רצה שלמה שיהי' בחי' אבירי לב ובאין בזרוע אך טעה בזה שבחי' זו א"א כלל לרוב העולם לקבל זולתי איזה יחידים ורק לע"ל נאמר ולא בכסף תגאלו כו' והיינו ע"י אריכות של בבל ומדי כו' וז"ש והנה מנורת זהב כולה ועמ"ש ע"פ וזאת התרומה זהב.

עוד הערות לענין זה, לסעיף ב' בענין ולא זבח, יש לבאר תחלה ענין הקרבנות עפמ"ש בלק"ת בשה"ש בד"ה לבבתני פ"א וז"ל ובבהמה הנפש היא מפני שור שבמרכבה וע"י הקרבן עולה החיות של הנפש הבהמה ונכלל בשרשו בחיות הקודש, והחיות נושאות כו' כמראה אדם כו' עד אוא"ס ב"ה ממש כדי להיות ריח ניחוח לשון חות דרגא כו' ועיין מה ששייך להבנת ענין זה ממ"ש בת"א פ' יתרו בד"ה זכור ושמור בדבור אחד, בד"ה והענין כי הנה נה"ב כו' ובהביאורים שם ואמנם בד"ה זאת חנוכת המזבח משמע שההמשכה רק מבחי' ז"א כמש"ש שזהו"ע כן לב האדם לאדם, וכן מבואר באג"ה סי' כ"ח ד"ה למה נסמכה, וזהו לחמי לאישי (בד"ה צו את בנ"י דרוש השני בלק"ת פ' פנחס ספ"א) פי' לאישי לאש שלי ששורפים ובוערים אלי דהיינו השרפים כו' מחמת השגתם הגדולה שהם בעולם הבריאה כו' (בלק"ת פ' שלח בד"ה בפ' נסכים פ"א) והם נקראים שרפים מפני שהם

מיסוד האש האלקי ועמ"ש מענין שרפים עומדים ממעל לו בביאור ע"פ ונקדשתי, והנה כמ"כ התפלה היא במקום קרבנות כמש"ש בד"ה לבבתני פ"א שגם באדם יש נה"ב ששורשה מבחי' חיות הקודש שבמרכבה כו' וצריך להעלותה כו' והעלאה זו היא בק"ש וברכותיה ע"י התבוננות ביוצר אור, עמ"ש בד"ה כי תצא דרוש הראשון ובד"ה בפ' נסכים פ"ב ושם פ"ג שעכ"ז אין זה עבודה תמה, כי עיקר העבודה להמשיך דירתו ית' בתחתונים, וזהו מבחי' רוח שלמעלה מבחי' אש בד"ה והי' מספר ורוח אלקים מרחפת ע"פ המים, יורדים מגבוה לנמוך וזהו כי חסד חפצתי ולא זבח חסד בחי' מים הפך האש, וגם בהזבח היה נסכים סולת בחי' צומח שהוא נגד יסוד המים.

לאות ג' אך צ"ל א"כ התפילה שבמקום קרבנות, איך נקראת חסד, וי"ל גומל נפשו ג"כ תיקון נה"א וגם כי תיכון תפילתי קטורת לפי' הרבות פ' נשא דרנ"ד ד' גבי קרבן ראובן שהתפלה נמשלה לקטרת וכתיב שמן וקטרת ישמח לב ושמן ימינו יקרא שהוא חסד ואיהו שמן ואיהו טל זח"א פ' לך דפ"ח כמ"ש כשמן הטוב כו' כטל חרמון כו' ועי"ז כשבת אחים כו' וזהו אשר יקח אחותו כו' אך תפילה שיהי' קטרת זהו ריח בכל מאדך, כחסידים הראשונים וכן תשובה ריח בוגדיו כו' ותשובה גדולה מהקרבנות כמ"ש כי לא תחפוץ זבח כו' זבחי אלקים רוח נשברה כו'.

אות ד' ענין אתה עמי, כמ"ש סוף אות ד' כי מאוא"ס רק המשכה וחסד ולכן ע"י וחסדי מאתך לא ימוש אזי כי ההרים ימושו שאין שייך העלאה כו' והנה פי' עמי כי עמך מקו"ח מקו"ח גימט' אוא"ס וכן מקור גימטריא שמו והו"ע היה הוא ושמו בלבד שהו"ע ש' הוי' הוי' ופסיק טעמא ביניהו כו' ונק' מקור מים חיים מים דוקא יורדים ונמשכים רק שהם חיים ונמשכים בלי הפסק, ותמיד נביעות חדשות, והרי נאמר מה יקר חסדך כו' כי עמך מקו"ח מובן דבחי' כי עמך מקו"ח נמשך ע"י החסד, וגם י"ל את עמי פי' את היא מל' כמ"ש את עשית את השמים את חסר ה' ושיהי' את עמי היינו שהמ' יהי' כמו הבינה שנק' כי עמך כי חו"ב הם תרין ריעין דלא מתפרשין כו' ושם מקור חיים ומשם נמשכים התפילין הנקראים חיי המלך.

במד"ר פ' בראשית חסד אמר יברא ואמת אמר אל יברא היינו כי אמת ע"ד משפטי ה' אמת שיש בו ג"כ בחי' דין ע' בגמ' פ' לפני אידיהן דף ד' סע"ב והוא כענין אתעדל"ע שע"י אתעדל"ת ובבחי' אמת ששמים לא יזכו בעיניו משא"כ חסד ע"ד אהי' כטל כו' כנ"ל וגם אם אמת היינו ת"ת הרי כלול מחו"ג ונק' חד בינוני אבל חסד נק' חד אריך לכן עולם חסד יבנה עמש"ל דקנ"ג.

שלש רגלים תחוג לי. כ' הפנ"י דק"ז ע"ב, ונראה הא דכתיב בתריה שלש פעמים בשנה יראה, מפני שענין עליות רגלים מקרבן עולת ראי' שהוא להביא את הברכה מאת פני ה' לארץ כו' ממקור הברכות כו' (ע' זח"ג דרצ"ו ע"ב ע"פ כי שם צוה ה' את הברכה) מפני שבשלשה רגלים אלו נדון על התבואה ועל פירות האילן, ונראה תבואה היא כנס"י שנק' ראשית תבואתה כמ"ש במד"ר ויקהל פמ"ט ועמ"ש בד"ה ויהי בשלח פרעה בענין וזרעתיה לי בארץ, וארז"ל במד"ר בראשית פי"ב שבחטא אדה"ר נתמעטו ו' דברים ומהם פירות הארץ ופירות האילן, וידוע כי האדם עץ השדה, וע' זח"א דל"ז סע"ב ודנ"ח א' בענין לא ידון רוחי ולכן צריך להמשיך ממקור הברכות לארץ העליונה שיהי' ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו, ולכן ארז"ל שסמכו ברכת קיבוץ גליות לברכת השנים דהא בהא תליא, וכמ"ש מזה ע"פ גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם, ואולי המשכה זו להוסיף אור במאמר תדשא הארץ, וע' מזה בתוס' לקו"ת וע' זח"ג פ' ויקרא די"ב מאמר תדשא מכוון כנגד זכור את יום השבת ועמ"ש ע"פ אם בחוקותי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ כו', וטעם המשכה זו בג' רגלים י"ל כי הנה ע"י חטא עה"ד נתקללו ל"ט קללות כו', ונאמר ארורה האדמה בעבורך כו' וקוץ ודרדר תצמיח לך, וגבי קין נאמר כי תעבוד את האדמה לא תוסיף תת כחה לך, ובפסח נפתחים שערי טל ולכן כל המועדים יוצאים בטל, ע"כ ע"ז יש תיקון לל"ט קללות כו' ולהמשיך הכח בארץ כו'. עוד כ' הפנ"י ג' רגלים ע"ד האבות כסא של שלשה רגלים והו"ע על שלשה דברים העולם עומד, ועמ"ש מענין ג' רגלים בד"ה ונתתי לך מהלכים ועמ"ש מענין זריעה בד"ה ששים המה בענין אור זרוע לצדיק דקאי על הנשמות, כי הכיתני זה שלש רגלים, תרגום תלת זמנין, הרי פי' רגלים הוא זמנין, לכן שייך זה לג' מועדים דתרגום מועדים ג"כ זמנין.

בבוך כל המשמח את החתן דתקס"ב מענין יראה כל זכורך את פני האדון ונז' זח"ב קכ"ד קפ"ג ח"ג קס"ה ב'.

הנה במלאכים כתיב ורגליהם רגל ישרה, דפירש"י ביחזקאל שני פי', וכפי' השני מבואר בירושלמי פ"ק דברכות וע' תוס' פ"ק דחגיגה די"ג ע"א בפי' רגל ישרה מנין תקט"ו שהוא ענין מהלך ת"ק שנה כמו מן הארץ עד לרקיע, ויתר עליו הרגל ט"ו, ועמ"ש ע"פ ואתחנן תקט"ו תפלות, וענין זה היינו המשכה מבחי' י"ה, שהם חו"ב בחי' עדן ונהר היוצא מעדן יובל שמו בבחי' עץ החיים ז"א מהלך ת"ק שנה, וע"ד כונן שמים בתבונה זח"א ויגש דף ר"ז ע"א, ובינה עד הוד אתפשטת שעצם המדות הם חג"ת ונו"ה לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד, ובחי' יסוד זהו ההשפעה הכלולה מחמשה מדות הנ"ל, בחי' כי כל בשמים ובארץ, וע' מזה בפע"ח גבי סוכות, ובסידור בדרוש ל"ג בעומר, ובבה"ז פ' תשא גבי והדל לא ימעיט מעשר שלכן הי' יוסף יתום מאמו והיינו דוקא במצרים, והמלאכים שרשם מהבינה כמ"ש בבה"ז בלק ק"צ ע"ב ע"פ ברכו ה' מלאכיו, והמשכה זו זהו

ג"כ כענין שיהי' השם שלם, ועמ"ש בענין חמש טבילות ועשרה קידושין שהי' כה"ג טובל ומקדש ביוה"כ ג"כ המשכה מבחי' י"ה בז"א הנק' ג"כ כה"ג וזהו שרפים עומדים ממעל לו ממעל לוא"ו, ישרה שיהי' גילוי למטה בז"א כמו בחו"ב, וע' בת"א פ' יתרו בהביאור ע"פ זכור ושמור בד"ה להבין ביאור ענין האבות הן הן המרכבה דקכ"א ע"ב מענין המשכה זו דהמלאכים ודקי"ח ע"ג, ועכ"ז המלאכים נק' עומדים, משא"כ בנשמות כתיב ונתתי לך מהלכים בין העומדים, ע' בת"א פ' וישב בד"ה ונתתי לך מהלכים בין העומדים, ובלק"ת בד"ה ועתה יגדל נא כח אד' פי' עומדים זהו ההמשכה מבחי' ממכ"ע אורות שבכלים, ובד"ה אם בחוקתי תלכו דרוש הראשון, והגם שהמלאכים ממשיכים ג"כ מבחי' י"ה, פי' בת"א פ' יתרו שם בד"ה הנה להבין דק"כ ע"א שהמלאכים ממשיכים מחו"ב רק הבחי' שהוא כדי לקיום וחיות העולמות, אבל נש"י ממשיכים משם אור חדש, נשמות חדשות, ועמ"ש מזה בביאור השני ע"פ יונתי בחגוי הסלע פ"ג, ומ"ש בבה"ז פ' אמור על המאמר שם ד"ק ע"ב בענין אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי, גם בלק"ת פ' ראה בד"ה וכל בניך ההפרש בין בניך בינה הוא בן י"ה, ובין בוניך שהוא מבחי' חכמה כו', וזהו ג"כ ענין עד יעבור עמך הוי' שהמשכה זו באה למעלה משם הוי' וזהו בנהר יעברו ברגל למעלה מבחי' נהר היוצא מעדן בחי' בעבר הנהר ישבו אבותיכם, ע' בד"ה אם בחוקותי הנ"ל פ"א, ובהביאור שם פ"ד, וזהו שנאמר שלש רגלים תחוג לי בשנה, ופי' בגמ' רגלים לשון רגל כמ"ש במשנה ריש חגיגה גבי איזהו קטן כו' כל שאינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית שנאמר שלש רגלים, ופירש"י הראוי לעלות ברגליו חייב הכתוב וכן בגמרא שם ד"ג ע"א חיגר ברגלו אחד פטור מן הראיה שנאמר רגלים, ולכאורה יש להפלא דאם רגלים לשון רגל, א"כ הרי אין באדם רק שני רגלים, וא"כ איך אומר שלש רגלים, ומאחר דאומר שלש רגלים ע"כ צ"ל לכאורה דאין זה ענין לרגל מהלכת, אלא כדפרש"י רגלים פעמים וכן כי הכיתני זה שלש רגלים, וכן ת"א ות"י תלת זמנין בשתא, וכן פי' במכלול להרד"ק ערך רגל, שיש בזה כמה ענינים הא' לשון לא רגל על לשונו שהו"ע המלשינות והרכילות וקרוב לענין הזה וירגלו אותה עלו ורגלו את הארץ כענין ויתורו את הארץ, וזהו"ע המרגלים וע' בת"א ס"פ שלח בד"ה וישלח יהושע מן השטים שנים אנשים מרגלים, הב' רגלי עמדה במישור, רגל ישרה, הג' שלש רגלים תחוג לי בשנה, כי הכיתני זה שלש רגלים, פי' פעמים, הד' ואנכי תרגלתי לאפרים פירשו בו כמו הרגלתי, ענין הרגילות ידוע בדרז"ל שהו"ע המנהג כמו במשנה פי"א דמנחות לעולם הוי רגיל לומר, ובגמ' פ"ג דברכות בריא המרגיל כו' ופרק יש מותרות זו היא מרגילתו, נמצא עכ"פ פי' שלש רגלים היינו שלש פעמים, ואיך פירשו רז"ל לשון רגלי ממש, ומהו שלש, אלא לפי"ז צ"ל כי הנה ב' רגלים הם נו"ה תרין שוקין, ורגל השלישי הוא יסוד שנק' ג"כ רגל וכמו ולא עשה את רגלו פירשו שלא גילח שער בית הערוה, וכ"מ במד"ר

פ' אמור פכ"ח דקצ"ד ע"פ ותזני אל בני מצרים שכניך גדלי בשר, מהו גדלי בשר וכי יש לזה רגל א' ולזה ג' כו', וקאי על אבר התשמיש, כדפרש"י ביחזקאל סי' ט"ז כ"ו גדלי בשר אבר התשמיש, גם כמו המלאכים נק' רגליו כמ"ש בזהר פ' לך דפ"ו ב', וע' בת"א בד"ה ותוסף אסתר כו' ותיפול לפני רגליו, והיינו לפי שהם שלוחי ה', וכמו"כ יסוד נק' מלאך כמ"ש במא"א אות מ"ם סעי' ס"א, ואפ"ל ג"כ מפני שהוא שליח מכל רמ"ח אברים להשפיע הטיפה בנוק' וכמ"ש בגמ' פ"ו דתמורה ד"ל ע"א שנק' אבר התשמיש עבדי, ופירש"י לפי שהוא אבר המשמש, עד"ז נק' רגל, וכן פי' בלק"ת מהאריז"ל פ' משפטים אשר ג' רגלים היינו נה"י, וכ"כ במא"א אות ריש סעי' ט', רגלים נק' נה"י וכנגדם שלשה רגלים, ולכן נק' גם יסוד רגל גם כי היא עיקר עמידתה כנגד עקב דעתיקא, פרסה ורגל וע"ב קס"א גימ' רגל כי אלו השמות מתגלים ביו"ט הנק' רגל עכ"ל, וע' מזה בפע"ח שער יו"ט פ"ה ושער כ' פ"ג, גם זכור גימ' ע"ב קס"א כמ"ש במא"א אות ז' סעיף י"ב שהוא פנים דאו"א ומשם בא הזכירה וכל זכירה בעלמא דדכורא ושכחה בעלמא דנוק' עכ"ל. והנה היסוד שהוא ההשפעה בא ממקום גבוה ביותר דהיינו מהכתר ע"ד המגביהי לשבת, ולכן המשפילי לראות כו', עד"מ מי שהוא חכם גדול יותר הוא דוקא יכול להשפיע השכל למטה, וכמו ר"מ היה יכול לומר תלת מאה משלי, דהיינו ענין המשל הוא להוריד השכל למטה, ולכן איתא במא"א מ"ם סקי"ב משל נק' היסוד כולל ג' אלפין משל עכ"ל, ור"ל כי בשלמה נאמר וידבר שלשת אלפים משל, כי שלמה הוא ג"כ יסוד כמ"ש במא"א שין סעיף מ"ה ויסוד נק' שלמה, והוא ממשיך ג"כ שע"ה נהורין גימ' שלמה יעו"ש, ולפי שהוא ממשיך השפע למקור בי"ע ע"כ הם ג' אלפים, וע' מזה בת"א בד"ה מזוזה מימין, ועמ"ש במ"א ע"פ כשלג ילבינו, דאיתא שלג גימ' ג' אלפין, ואפ"ל שורש ג' אלפים משל נמשך מבחי' לבושי' כתלג חיוור, מיכאל מלאך של שלג, וע' מ"ש בהביאור ע"פ האג"ה חגרה בעוז מתניה, בענין שנה"י חדשים דהיינו להשפיע במקור דבי"ע נמשכים מהכתר דוקא, וקצתו מבואר ג"כ בלק"ת פ' מסעי בד"ה לבאר ענין המסעות ושם פ"ג, וא"כ אפ"ל המלאכים שנאמר ורגליהם רגל ישרה שממשיכים מבחי' י"ה עד הוד זה אינו עדיין נה"י חדשים הנמשכים מהכתר, כי קודם המשכת מוחין דגדלות לז"א אין לו עדיין נה"י חדשים ואזי נק' קטן עדיין, אבל השלשה רגלים שהם נה"י היינו בחי' נה"י חדשים הנמשכים לז"א כשיש לו מוחין דגדלות שאזי אלו הנה"י חדשים נמשכים ממקום גבוה מאד היינו מהכתר עליון כמאמר אל עליון גומל חסדים טובים, וזהו בשביל שעי"ז יהי' ההשפעה וגילוי חב"ד במקור דבי"ע כו', והיינו ענין ונתתי לך מהלכים בין העומדים וכמ"ש במא"א אות ה' סעי' יו"ד הליכה כינוי אל הזיווג הולך על הדרך יסוד דנוק' ברגל מבורכת שהוא יסוד עכ"ל. וזהו יברכך ה' מציון כי משם צוה ה' את הברכה, וז"ש יעקב ויברך ה' אותך לרגלי ס"פ ויצא, ומקור המשכה זו ע"י

שהאדם הוא בבחי' מהלך אם בחוקותי תלכו שהוא בבחי' בכל מאדך, ועמ"ש מזה ג"כ בד"ה אם בחוקתי תלכו ובד"ה ועתה יגדל נא ובד"ה והתהלכתי בתוככם, וע"ע בלק"ת בשה"ש סד"ה ששים המה מלכות דרוש הראשון פ"ד ההפרש בין ההמשכה הנמשך מהבינה ונהר יוצא כו' שעז"נ ומשם יפרד ובין ההמשכה הנמשך מהחכמה שבה דוקא שורה אוא"ס, שעז"נ ומעיין מבית ה' יצא והשקה כו', וזהו עצמו ההפרש בין ההמשכה שע"י המלאכים רגל ישרה ובין ההמשכה שע"י הנשמות שהוא אור זרוע לצדיק, וכמבואר שם בהביאור ד"ה לבאר הדברים ע"פ ששים המה מלכות.

קיצור. ענין רגל ישרה, גימ' תקט"ו, להמשיך בבחי' עץ החיים מהלך ת"ק שנה, מבחי' י"ה, היינו ונהר יוצא מעדן יובל שמו, שיהי' השם שלם, ועמ"ש בסידור ע"פ הללוי' הללי נפשי, הללו י"ה להאיר בחי' י"ה בו"ה, י"ל הארת סוכ"ע בממכ"ע, ע' בלק"ת בשה"ש בד"ה צאינה וראינה דרוש הראשון פ"ב בפי' שאו ידיכם קדש וברכו את הוי' דהיינו להמשיך בבחי' קדוש בוי"ו מבחי' קדש עליון, והמשכה זו ג"כ ע"י קדוש דשרפים כמ"ש בלק"ת פ' אמור בד"ה לבאר הדברים ע"פ ונקדשתי בתוך בנ"י פ"א, ושם ס"פ הנ"ל ג"כ מענין ורגליהם רגל ישרה כנ"ל ועמ"ש בענין ט"ו שבחים דישתבח ט"ו ווין דאמת ויציב ע"פ את ה' האמרת היום שיש בפסוק זה ט"ו תיבות כנגד המשכת הנ"ל מבחי' י"ה וזהו שרפים עומדים ממעל לוי"ו, ועומדים היינו גבר תקיף שיש בו כח לעמוד בחי' עלמא דדכורא רגל גימ' זכור (והוא ג"כ בחי' נצח והוד ע"ד שמעשיו מרובין מחכמתו, נצח לשון נצחיות שעי"ז חכמתו מתקיימת כי שרש נו"ה מהכתר, ע' בה"ז פ' בשלח על התוספתא עד לא אשתקע בענין תלת רוחין דכלילין בתלת הוה שקיען בהביאור שם, וזהו כח בחי' עומדים שיכול לעמוד ברגליו עד"מ ולא יחלוש כחו וע' בלק"ת פ' תזריע בד"ה למנצח על השמינית פ"ג, כי הגם שנצח הוא מדריגה תחתונה מ"מ שרשה הוא ממדריגה יותר עליונה, וכנודע ממ"ש כי עם קשה עורף אתה כו' ע"ש, נמצא בחי' עמידה על רגליו שלא יפול ממדריגתו ולא ישתנה זהו בחי' עליונה, ועמ"ש במ"א בפי' על שלשה דברים העולם עומד מה שלא יהי' בו שינוים נמשך ממקום גבוה מבחי' אני הוי' לא שניתי, וע' בת"א פ' יתרו בהביאור ע"פ זכור ושמור בדב"א נאמרו, וגם באדם צ"ל תחלה בחי' עומדים כמ"ש בלק"ת בד"ה נשא את ראש בני גרשון הראשון), אך עכ"ז יש בנשמות עוד בחי' עליונה יותר שהם בבחי' מהלכים בין העומדים, עומדים הנ"ל, ממשיך האורות בהכלים כפי סדר השתלשלות העולמות בבריאה כך וביצירה כך (ובמ"א פירש שזהו נק' מצרים דקדושה בבחי' מיצר וגבול בכל עולם לפי ערכו), ע"ד ממכ"ע, אבל מהלכים שיאיר בחי' סוכ"ע (ע"ד אנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים) ביתרון אור רב על חוק הקצוב כפי סדר ההשתלשלות והיינו ע"י שמהפך חשיכא לנהורא בכל מאדך כו', אחותי בת

אבי אך לא בת אמי א"ת בניך בינה בן י"ה, אלא בוניך, כי ונהר יוצא ומשם יפרד אלא ומעיין מבית ה' יצא, גם עד יעבור עמך הוי' בנהר יעברו ברגל, ולכן הם שלש רגלים, היינו ג"כ וצדיק יסוד עולם ובו אור זרוע לצדיק, משא"כ במלאכים דהבינה רק עד הוד אתפשטת ויסוד שהוא השפע בא דוקא מכח עצמיות החכ' ומכתר שלמה יסוד שע"ה נהורין, וידבר שלשת אלפים משל שרשו מבחי' כתלג חיור עמ"ש ע"פ האלף לך שלמה, וגם השלש רגלים הם נה"י חדשים שלמעלה מנו"ה דמלאכים, ונה"י חדשים נמשכים ממקום גבוה (וזהו תחוג לי, וידוע כל מקום שנאמר לי אינו זז לעולם בחי' ע"ק לא שניתי כמ"ש ע"פ וארשתיך לי בלק"ת פ' במדבר בהביאור וגם בע"ח שער הצלם דרושי הצלם דרוש ה' כמדומה שנה"י חדשים זהו כצורת למ"ד).

קיצור דקיצור. רגל ישרה, הללו י"ה, המשכת קדוש מבחי' קדש, את ה' האמרת, והיינו ע"י שרפים עומדים, נו"ה, נצח לשון נצחיות, ובנשמות יש בחי' עוד אור זרוע לצדיק, עד יעבור עמך הוי', בנהר יעברו ברגל, בינה עד הוד אתפשטת, והאור זרוע לצדיק בא מחכ' וכתר, ומעיין יצא, תחוג לי.

ב) **וע'** בלק"ת פ' פנחס בד"ה ראשית תבואתה, בפי' ואנכי תרגלתי לאפרים בהושע סי' י"א פי' תרגלתי מלשון רגלים כי נשתלשל פנימית רצונו עד בחי' רגלים במדריגה תחתונה מאד בעשי' גשמיות כו' ובמד"ר פ' בשלח פכ"ה דקמ"ב ע"ב, (בדפין דפוס שקלאב דכ"ו סע"ג) כביכול מיסב למעלה מן האבות ואבות וכל הצדיקים בתוכו שנאמר והם תכו לרגליך, ויובן זה עדמ"ש בלק"ת בשה"ש סד"ה קול דודי בענין מדלג על ההרים שההמשכה מלמעלה מסדר ההשתלשלות הנק' דילוג הוא ג"כ בבחי' רגליו, וכענין אשר נו"ה דעתיק מלובשים בחו"ב כו', ובגמ' פ"ק דב"ב ד"ח ע"א והם תוכו לרגליך שמכתתין רגליהם מעיר לעיר כו' ללמוד תורה כו', ועמ"ש בת"א ר"פ בראשית בד"ה השמים כסאי בפי' והארץ הדום רגלי, ובת"י ע"פ ואנכי תרגלתי ואנא במלאך שליח מן קדמי דברית באורח תקנא לישראל כו' וע' בלק"ת בשה"ש בד"ה מה יפו פעמייך בנעלים מענין מנעל החופה את הרגל כו', וא"כ אפ"ל עד"ז ואנכי תרגלתי, והם תוכו לרגליך ממש, ולמעלה מבחי' סנדל ומנעל כו', ועיין בחיי פ' דברים (דר"ה ע"ג) ע"פ עד מדרך כף רגל, עד שיבא יום דריכת הרגל על הר הזתים, ובמ"א דרשו עד מדרך כף רגל, ע"ד פורה דרכתי לבדי עכ"ל. ואפ"ל כ"ז נמשך ע"י שלש רגלים תחוג לי, ועמ"ש ע"פ ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה ולרגל הילדים כו', ועמ"ש מענין ועמדו רגליו בסידור בדרושי החתונה בד"ה שוש תשיש ומ"ש ע"פ טובל בשמן רגלו, להעיר מענין נר לרגלי דבריך, צדק יקראהו לרגלו, ובשתים יכסה רגליו, ובמ"א פי' והם תוכו לרגליך, כי

בסט"א נמשך ההשפעה ע"ד הקיטע יוצא בקב שלו, בחי' קב הקיטע זהו מילוי השמות ע"ב ס"ג מ"ה אבל והם תוכו לרגליך כו'.

קיצור. ואנכי תרגלתי, והם תוכו לרגליך, ועמדו רגליו ביום ההוא, ואפ"ל כ"ז נמשך ע"י שלש רגלים תחוג לי. והנה ע"פ בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו, פי' רבינו ז"ל שג"פ בשנה היו עולים ברגל להיות יראה את פני הוי', ולכן היו צריכים לעבור את הנהר היוצא מעדן, שמהנהר ואילך הוא סדר ההשתלשלות כדכתיב ומשם יפרד, והם היו צריכים להשיג בחי' שם נשמחה בו, השמחה וטוב לב רעו"ד להדבק בהבחי' שלמעלה מסדר ההשתלשלות שמשם נמשך הפך ים ליבשה, וזהו נשמחה בו ממש, וכדי להשיג בחי' זו צ"ל בנהר יעברו ברגל ע"ד בעבר הנהר ישבו אבותיכם כו', וזהו ג"כ ענין תחוג לי ע"ד שם נשמחה בו. להעיר לענין שלש רגלים, מענין מ"ש ע"פ ושלשת תרד מאד, ומענין והחוט המשולש לא במהרה ינתק, ומ"ש בהגהות לד"ה בחודש השלישי, ומ"ש סד"ה יחיינו מיומים בענין וביום השלישי יקימנו, ומ"ש בענין ג' בחי' בתי אחותי אמי, ומ"ש בד"ה מה טובו בענין בכר ג' תשובות.

ג) **את** חג המצות תשמור שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתיך למועד חדש האביב כי בו יצאת ממצרים. והנה בפנ"י דק"ז ע"ד פ' משפטים וז"ל עוד יש לפרש הא דקאמר למועד חודש האביב כו', והיינו דקאמר שיזהרו שיהיו השלשה רגלים בזמן האביב ובזמן הקציר ובזמן האסיפה, והיינו ע"י עיבור השנה, והיינו דכתיב כי בו יצאת ממצרים שהי' זמן הפסח בזמן האביב עכ"ל. ומפורש כן בבחיי פ' משפטים ע"פ למועד חודש האביב דק"ד סע"א, וע' מענין אביב בזח"ב ס"פ תצוה דקפ"ו ע"א, עכ"פ ג' המועדים הם מועדים על התבואה זמן האביב שהוא קציר שעורים, וקציר חטים וזמן האסיף, כ"כ הבחיי, ולכאורה צ"ל מהו ענין מועדי ה' למועדי התבואה. אך הענין עפמ"ש בת"א בד"ה ויהי בשלח פרעה, כתיב וזרעתיה לי בארץ כו' ראשית תבואתה כו' ע"ש, וא"ש דהמועדים הם מועדי התבואה, היינו צמיחת תבואת ה' ולכן כמ"ש וזרעתיה לי, כך נאמר תחוג לי, זעיין בזח"א ויחי דרכ"ו סע"ב, מענין ראשית תבואתה תבואת ה', וזהו"ע תאכל מצות כי ההפרש בין חמץ למצה הוא מאות חית על אות ה' כמ"ש בזח"ג פ' פנחס דרנ"א, ובסידור בד"ה מזמור לתודה הריעו, וכיון שאז הוא ראשית תבואת ה', ע"כ החיוב לאכל מצה, שהוא בחי' ה' זו, וע' עוד בת"א פ' שמות בהביאור ע"פ הבאים ישרש ד"צ ע"ג בפי' ראשית תבואתה, ושם פי' דתבואה היינו התורה וישראל נקראים ראשית לבחי' תבואה זו שבהם כח הצומח כו' ע"ש ע"ד כי תהיו אתם לי ארץ חפץ.

והנה בענין וזרעתיה לי בארץ רפ"ח דפסחים דקאי על גלות בבל, וזהו"ע זרובבל, ע' בד"ה בהעלותך, והת"י פי' דקאי על בואם לארץ

לע"ל, וע' במד"ר בשה"ש ע"פ בטנך ערמת חטים ובמד"ר פ' וישלח פרשה פ"ג. והנה ענין ראשית תבואתה וזאת התרומה מד"ר ויקהל פמ"ט, בפסח על התבואה זריעת תבואת ה' להיות הצמיחה וימלא כבוד בכה"מ ברוך ה' מן העולם מעלמא דאתכסיא בינה המקבל משם הוי' דלעילא ע"ק סוכ"ע ועד העולם מ' המקבל משם הוי' דז"א והיינו ע"י בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה, זח"ב תרומה דקע"ה ב' וזהו ברוך ה' אלקי ישראל, וע' מזה בת"א בד"ה ונתתי לך מהלכים גבי אם בדרכי תלך, וזהו"ע קו האמצעי רגל הג' שאינו במלאכים, וגילוי זה היינו כמו שלמעלה ע"י ואתה מחיה, עי"ז וצבא השמים לך משתחוים, כך יהי' למטה וכל קומה לפניך תשתחוה ע"י כי עין בעין יראו כו', וכ"ש בעוה"ב שאין בו אכילה אלא ואתה מחיה כו', או י"ל הצמיחה מזריעת תבואת ה' ע"ד המגביהי לשבת דפירש בתו"א סד"ה המגביהי לשבת שמגביה את הה"א ע"י היוד כו'. והגורם ברכה והמשכה זו מן העולם כו', זהו ע"י וזרעתיה לי בעוה"ז, כי הנה כפשוטו הפי' ברוך ה' מן העולם היינו מעוה"ז ועד עוה"ב הפך פי' הנ"ל שבזהר, וכן פרש"י ות"י, וברכה זו שלמלמטה מהעוה"ז היינו העלאת הניצוצות וכענין את בכורתי לקח, והנה עתה לקח גם את ברכתי, וכמ"ש בלק"ת פ' נשא בפי' יברכך ברכה בראש, וכמו ברוך דתחילת שמו"ע כו', ועי"ז אח"כ ואני אברכם מלמעלה למטה מעלמא דאתכסיא כו', ולכן זהו נמשך ע"י וזרעתיה לי, זרובבל כו', והענין כמו בזריעת הגרעין הוא ע"י שנרקב ונפסד ובטל לגבי כח הצומח, וזהו"ע לגוי גדול אשימך שם, והענין ע"ד שיחזקאל כשראה המרכבה הקדושה ראה תחלה רוח סערה וענן גדול כו' שהם ג"ק, וכן במשה מתוך הסנה כי קליפה קדמה לפרי, ובפי' קדמה ב' ענינים, א' כקדימת הקש להחטים, ב' שבשרשה גבוה כמו שעשו הבכור, וזהו"ע זמ"ל קדמאין, ולא שהקליפה ממש שרשה גבוה, אלא שהניצוצות המלובשים בה שרשן גבוה יותר כמ"ש כ"ז בת"א בד"ה ויהי בשלח פרעה, והיינו שמקבלים מבחי' כמה ארך אפים כו' מבחי' ורב חסד, וע' בטעם שלא נבה"ע באלף כו' כי בבחי' זו כחשיכה כאורה, ולכן יש יניקה גם לבחי' ארור כו' אלא הבית חכמה ברוך כו' (ולכן המשכת ברוך מן העולם שגם מבחי' האלף יומשך בבחי' ברכה דוקא כמ"ש ע"פ ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה כו', היינו במ"ת שהתחיל באלף אנכי כו') לכן הם מקבלים שפע שלא ע"פ חשבון כי חשבון נק' חכמה קו המדה מתקלא איה שוקל קו המדה, והיינו בקדושה עשר ולא י"א, והם יש להם י"א כתרין, ומ"מ זהו עד עת כמשל הנזכר במדרש אסתר ע"פ אחר הדברים האלה גדל, משל לאדם שהיתה לו סייחה וחזירה כו', ולכן ע"י הבירור מזה נמשך הצמיחה ע"ד והייתם לי סגולה מכל כו' כמ"ש ע"פ ושלשת תרד מאד, וזהו ויהי בשלח פרעה כו' שפרעה משלח פארות וענפים, וכמארז"ל ע"פ ופרעה הקריב שהקריב את ישראל לאביהם שבשמים, ועמ"ש בענין ועכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו כו' וזהו"ע הנז' במד"ר ס"פ וישלח פ' פ"ג המתינו עד שיבא הגורן כו' כי גידול התבואה נמשך דוקא

ג"כ ע"י שמזבלים השדות כו' וכמו יתרון האור נמשך מן החושך דוקא, וכן יתרון החכמה נמשך מהסכלות דוקא, וכענין כשושנה בין החוחים, וכמ"ש ע"פ יצרנהו כאישון עינו, הראי' דוקא בהשחור שבעין, וגם כמו המים שלא נעשו מים חיים אלא ע"י עברם דרך עפר הארץ דוקא, וזהו"ע במקום שבע"ת עומדים, כנז' בד"ה קדושים תהיו תקס"ב, ובלק"ת ד"ה מה טובו.

קיצור את חג המצות תשמור, ג' המועדים הם מועדים על זמני התבואה, ולכן אומרים מקדש ישראל והזמנים, והיינו ע"ד וזרעתיה לי בארץ בחי' ראשית תבואתה תבואת ה', מצה ג"כ ה"א, וזהו"ע זרובבל והצמיחה י"ל ע"ד המגביהי לשבת שמגביה הה"א ע"ד וצדקה תרומם ארוממך אלקי המלך והיינו לשבת (שמבחי' ה' דשדה יומשך להיות ארץ מושבותיכם) והיינו ג"כ ענין ברוך ה' מן העולם ועד העולם, חיבור ב' ההויות, וזהו אלקי ישראל שהחיבור ע"י בריח התיכון ועמ"ש ע"פ יהי כבוד ה' לעולם, וברכה זו היינו ע"י ונתנה הארץ יבולה העלאת הניצוצות כו', כמו בזריעת הגרעין ע"י כח הצומח שבארץ כמו"כ יש כח ממה שנפל בשבה"כ קליפה קדמה לפרי ב"ן שרשו מס"ג, מקבלים מבחי' כמה ארך אפים שלא ע"פ חשבון את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, ואם לעוברי רצונו כך לעושי רצ:נו עאכו"כ נמשך מבחי' ארך אפים בבחי' ברכה למעלה יותר ממה שיש יניקה משם לארור המן כו', וזהו מרדכי גימ' רב חסד יומשך משם ברוך מרדכי יתרון האור נמשך מהחושך, מי יתן טהור מטמא וזהו"ע הצמיחה מהתבואה בבחי' ברכה וריבוי ועמ"ש בת"א פ' בראשית בד"ה להבין ענין הברכות ומ"ש בד"ה הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל כו' שם פי' שכנס"י נק' ארץ שבה נזרע התבואה שהם התומ"צ זרעו לכם לצדקה כו'.

ד) **והנה** פי' לחודש האביב פירש"י כאן בחומש שהתבואה מתמלאת בו באיביה אביב לשון אב בכור וראשון לבשל פירות עכ"ל, ובפ' כי תשא ל"ד י"ח ע"פ למועד חודש האביב פירש"י חודש הבכיר שהתבואה מבכרת בבישולה וכן פירש"י בגמ' פ"ק דר"ה ד' ז' ע"א ופ"ב דר"ה דכ"א ע"א ובפ"ק דסנהדרין די"ג ע"ב שאין ניסן קרוי אביב אלא עפ"י בישול התבואה שמתבכרת בו והראב"ע פ' בא י"ג ד ע"פ היום אתם יוצאים בחודש האביב כ' בעת המצא האביב בא"י, וזה האביב שעורה, ופי' אביב כמו בכור כי הוא מגזירת אב שהוא כמו ראשון לאשר הוליד או כמו חכם לתלמיד שלמד, וכתיב כי השעורה אביב ס"פ וארא, ורש"י פ' וארא שם פי' כבר ביכרה ועומדת בקשיה כו', אביב עמדה באביה לשון באבי הנחל עכ"ל, לפי"ז פי' אביב לשון בכיר ולשון באבי. וקיצור ענין אביב וואָש תבואה ווערט צאַייטיג און שטייט אין דיא שבולים, ואביב לשון אב כי התבואה הבכירה הוא כמו אב וראשון לשאר התבואות, גם אביב לשון באבי והוא השיבולת שהיא אל התבואה כמו אב לבן, כ"כ הרמב"ם בפי' המשנה מס' שביעית פ"ז מ"ה וכ"כ הבחיי פ' בא ע"פ היום

אתם יוצאים בחודש האביב קבעה תורה חג הפסח בזמן האביב שהוא זמן קציר שעורים שהרי קנה השיבולת נק' אביב מלשון אב כי הוא המוליד גרגירי החטה כו', ועוד נק' ניסן אביב שהוא אב לי"ב חדשים עכ"ל, ועכ"פ ניסן נק' חודש האביב שבו התבואה מתבכרת ועומדת בקשיה י"ל ג"כ אביב אב י"ב כלומר שהוא ראשון אל י"ב חדשים כמ"ש ראשון הוא לכם לחדשי השנה, וכמו ראובן כי ראה ה', ושמעון כי שמע ה' הנה אינו דומה שמיעה לראיה כו', וכן מיכאל באחת משא"כ גבריאל בשתים כו', והנה לפמ"ש דתבואה זו היא בחי' ראשית תבואת ה' ושנעשה בה צמיחה, א"כ ניסן נק' חודש האביב י"ל ג"כ פי' א"ב י"ב היינו הקב"ה אבינו שבשמים וממנו נמשך האור והחיות לבחי' י"ב שבטים הנק' שבטי י"ה, שבניסן נגמר תבואה זו, וזהו"ע שבעת ימים תאכל מצות דהיינו שכמו שאין התינוק יודע לקרות אבא ואימא עד שיטעום טעם דגן כדאי' בפ' כיצד מברכין ד"מ ע"א כן כשיצאו ישראל ממצרים לא היו יודעין לקרות לאבינו שבשמים עד שאכלו מצה כמ"ש בזהר ויצא דקנ"ז ע"ב שע"י מצה זו נמשך בהם הדעת ע"ד שהתינוק יודע כו', ועי"ז נעשה להם התקשרות חזקה באבינו שבשמים כמו התינוק כשיודע לקרות אבא שיש לו התקשרות חזקה עד שנפשו קשורה מאד בנפש אביו, וזהו אביב א"ב י"ב, אשר י"ב שבטי ישורון קשורים מאד באביהם שבשמים, והיינו ענין חודש האביב, וכדמסיים כי בו יצאת ממצרים, פי' לצאת מהמצרים וגבולים של הגוף ונה"ב ולהיות קשור בקשר חזק באוא"ס ב"ה, נמצא חודש האביב הוא כי בו יצאת ממצרים, דהא בהא תליא שעי"ז התקשרותו בקוב"ה יכול לצאת ממיצרי וגבולי הגוף ונה"ב, וע' בלק"ת בד"ה ששת ימים תאכל מצות דרוש הראשון פ"ג, והנה ע"פ משם רועה אבן ישראל תרגום אבן ת"א די במימריה זן אבהן ובנין, הרי אבן פירושו אב ובנין ושניהם בתיבה אחת, ועד"ז פי' אביב, והיינו כי הקב"ה נק' רועה אבן ישראל שמפרנס אותם וכמו מצה לחם כו', והרי עי"ז ישראל ג"כ מפרנסים לאביהם שבשמים, ועמ"ש פי' זה בלק"ת בשה"ש בד"ה הנך יפה רעייתי, ובד"ה אני ישנה ולבי ער בענין אחותי רעייתי כו', ובד"ה באתי לגני בענין אכלתי יערי עם דבשי כו'. ואפ"ל שלכן נק' ישראל ראשית תבואתה על שמפרנסין כו'. והנה אביב גימט' ט"ו היינו שעיקר בחי' זו הוא בט"ו בניסן, גם אב רומז לג' אבות, הא' אחד הי' אברהם, והבי"ת יצחק ויעקב, והם ג"כ בחי' המשקוף ושתי המזוזות במד"ר פ' שמות ספ"ב, והיינו שאז בחי' מדלג על ההרים שהם הג' אבות, ולהיות נמשך בהם ועל ידם לכל הי"ב שבטים כו', דהיינו ענין מרכבתא עילאה דאצי' שהם האבות ומרכבתא דבריאה שהם י"ב השבטים י"ב בקר כו', שנמשך אפי' בבחי' זרע בהמה כו', ע' מ"ש בד"ה ואלה המשפטים גבי ונתתי עשב עב שי"ן בשדך לבהמתך כו', ואפ"ל לכן האביב הוא שעורה, כי מאכל בהמה הוא שעורה דוקא דהיינו בחי' שעור ה"א כמ"ש הענין בלק"ת פ' במדבר בדרושי שבועות בד"ה וספרתם לכם, ומקור הדברים מהזח"ג פ' בלק דקפ"ח ע"ב בגין דשעורה קדמאה לשאר נהמא דעלמא,

שעורה איהו שעור ה"א דהא אתר ידוע הוא בשיעורה דה"א, ואפ"ל פי' קדמאה היינו מלמטה למעלה, ע"ד הנזכר בזח"א ויצא דקנ"ז ע"ב בענין שתחלה צ"ל מצה ואח"כ מן וע"ד שנת' בד"ה כי תשמע בקול בענין שצ"ל תחלה מפתחות החיצוניות ואח"כ מפתחות הפנימיות, וע"ד הנז' בזח"ג בהעלותך דקנ"ב ע"ב ומאן דנטיל יסודא בקדמייתא נטל בנינא כו', והמק"מ פי' לפי ששעורה הם ה"ג והגבורות מהם נבנית המ' תחלה, וע' בזח"ג אמור דצ"ו ע"א ג"כ מענין דאיהו קדמאה ומן קדמאה מתקרבא ולא מההוא דמתאחר דהא אחידו קדמאה דישראל אתאחדו ביה בקוב"ה הכא הוא ר"ל שהמ' נקראת פתח ושער ליכנס למעלה, כי בזאת יבוא אהרן כו', וכן בזהר פ' במדבר דק"כ ע"א גבי ובא לו לקרן כו', והא לא יכיל עד דמקבל עלי' בר נש עול מלכותא קדישא בקדמייתא ויהיב עלי' עול דא, ואת אמרת דייתי לדרום בקדמייתא, א"ל כולא הא אמינא לך דהא ובא לו לקרן אמינא בקדמייתא והא ידעת רזא דקרן, ודא הוא עול מלכותא קדישא, לבתר דרומית מזרחית דתמן הוא אילנא דחיי, ועד"ז מקדימין לבישת הטלית עם הציצית קודם התפילין, וכן מקדימין תש"י לתש"ר, כי צריך לילך כסדר מלמטה למעלה, וחטא בני אהרן שדילגו את קרן הנ"ל, ועד"ז הוא הקדמת בחי' חודש האביב לבכורי קציר חטים, וע' מפסוק את חג המצות תשמור חגיגה פ"א ד"ז א"ב, פ"ב י"ח א', מד"ר פ' וישלח פע"ח דפ"ז ע"ד (שהוא בדפין מדרש שקלאב צ"ב ד') ענין ולא יראו פני ריקם, ובמדרש רות מ"ח ד' (שהוא בהנ"ל די"א סע"ג) בפסוק ותאמר שש השעורים, נאמר ריקם במצרים שנאמר והי' כי תלכו לא תלכו ריקם פ' שמות ג', ונאמר בעולי רגלים ולא יראו פני ריקם ונאמר ריקם בצדיקים שנאמר כי אמר אלי אל תבואי ריקם אל חמותך כו'. זח"ב יתרו דס"ז סע"א, ענין ולא יראו פני ריקם כו' ע"ש, פ' משפטים דקכ"ד ע"א ושם אלקים אחרים לא תזכירו וסמיך ליה את חג המצות תשמור אלא מאן דלא נטיר האי כמאן דלא נטיר מהימנותא דקוב"ה מ"ט משום דביה אחידא מלה כו', ובפ' תצוה דקפ"ב ע"ב בענין הכעס, וע"ד כתיב אלקי מסכה לא תעשה לך, וכתיב בתרי' את חג המצות תשמור, תשמור דא סט' דקדושה דבעי ב"נ לנטרא ליה כו', את חג המצות תשמור האי איהו אתר דאקרי שמור, שבעת ימים תאכל מצות כאשר צותיך, שבעת ימים אילין לאו אינון כשבעת הימים דסוכות דאילין עילאין ואילין תתאין לפמ"ש דחג המצות זהו כענין אתר דאקרי שמור, וזהו מצה שמורה, לכן אפ"ל בכורי קציר חטים חג השבועות זהו כענין אתר דאקרי זכור, וחג הסוכות כענין הבחי' ששם זכור ושמור בדב"א נאמרו, כי שמור מל' זכור ז"א, וחג הסוכות בינה שבה התגלות עתיק שם זכור ושמור בדב"א נאמרו ע' בת"א פ' יתרו סד"ה להבין ענין האבות הן הן המרכבה וע' בלק"ת פ' בלק בד"ה מה טובו בענין ג' בחי' תשובה זהו ג"כ כענין בחי' אלו וע"ע בזהר פ' תצוה הנ"ל דקפ"א ע"א ג"כ מענין הנ"ל דאת חג המצות תשמור כו' בחיי במקומו פ' משפטים דק"ד סע"א אזהרה לישראל שלא יעלו אלא ברגליהם כו'.

קיצור. ענין למועד חודש האביב, שהתבואה מבכרת בבשולה, ואביב מל' אב, גם שהתבואה עומדת באביה, גם אביב אב י"ב ובחי' זו כענין ראשית תבואת ה"א, התקשרות י"ב שבטים באביהם שבשמים, וזהו"ע שעורה שיעור ה"א, בה"א בראם, קבלת עומ"ש, ע"ד ובא לו לקרן בקדמיתא, מפתחות החיצוניות, דאל"כ בהי עייל, ולכן שבעת ימים תאכל עליו מצות, שעי"ז יודע לקרות אבא ויש לו התקשרות חזקה גם אביב כענין משם רועה אבן ישראל אב ובנין כי ישראל מפרנסין ומתפרנסין כו', ועמ"ש בסידור בד"ה ששת ימים תאכל מצות בענין ורעה אמונה, גם אב י"ב, ג' אבות י"ב שבטים, ואולי זהו ע"ד והשיב לב אבות על בנים, את חג המצות בענין שמור מצה שמורה.

ה) **וחג** הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה. וחג האסיף בצאת השנה באספך את מעשיך מן השדה. פ"ד דחלה מ"י הביאו בכורים קודם לעצרת ולא קיבלו פי' ר"ש דשתי הלחם אקרי בכורים פ"ק דבכורים מ"ג. פ"ב דחגיגה יח"א. פ"ט דמנחות פ"ד ב'. פ"ק דר"ה י"ג א'. ילקוט ח"א צ"ז ג' קכ"ד רפ"ב ג'. בחיי פ"ב א' רכ"ד ד'. בחיי פ' בא ע"פ היום אתם יוצאים בחודש האביב, שם פי' כמש"ל בענין אביב כי ניסן אב לי"ב חדשים כו', ולכן תיקנו לנו חז"ל לומר מקדש ישראל והזמנים כו' חג השבועות בזמן הקציר, והוא קציר חטים שנאמר וחג הקציר בכורי מעשיך. והנה בזהר ס"פ ויקהל דף רי"ח ע"א ע"פ עיניך בשדה אשר יקצרון, פי' עיניך ע"ד עיני העדה, ע' בלק"ת בשה"ש בד"ה לבבתני באחד מעיניך, בשדה מאן שדה ציון וירושלים, דכתיב ציון שדה תחרש, וכתיב כריח שדה אשר ברכו ה', ע' כן במד"ר פ' תולדות ס"פ ס"ה, ועמ"ש ע"פ כי תבואו אל הארץ כו', שש שנים תזרע שדך אשר יקצרון דהא מההוא שדה הוה נקטין כל בני עלמא תורה ונהורא דנהיר דכתיב כי מציון תצא תורה, וע' מענין שהתורה וכל הברכות נמשכים מציון במד"ר פ' קדושים פכ"ד ד"א ישלח עזרך מקדש, אר"ל כל טובות וברכות ונחמות שהקב"ה עתיד ליתן לישראל אינו אלא מציון ישועה שנאמר מי יתן מציון ישועות ישראל, עוז ברכה שופר טל וברכה וחיים תורה עזרה וסיוע כו', ועמ"ש מענין ציון בת"א פ' מקץ בד"ה רני ושמחי בת ציון דרוש השני, ועכ"פ מכל הנ"ל למדנו ענין חג הקציר היינו מה שמקבלים בני העולם ההשפעה מבחי' ציון תורה וברכה וחיים וכל הטובות האמורים זהו הנק' בשם קציר, דכיון שציון נק' שדה אשר ברכו ה' שבה צומח בחי' הנ"ל מבחי' אור זרוע לצדיק, ממילא שהמשכת וקבלת השפע נק' בשם קצירה, ובזה יתורץ איך שבועות נק' חג הקציר הלא ביו"ט אסור קצירה מדאורייתא, אלא הענין כי עיקר הקציר הוא בחי' כי מציון תצא תורה, וזהו הנמשך בחג השבועות שהוא זמן מ"ת, והנה כפי' הזהר ויקהל הנ"ל כ"מ במד"ר ברות דמ"ו ע"א ע"פ עיניך בשדה אשר יקצרון עיניך זו סנהדרין מאתים וארבעים ושמונה אברים שיש באדם אין הולכים אלא אחר העינים, וכ' היפ"ע ופי' בשדה אשר

יקצרון, בתורה אשר יפסקו בדבר הלכה, ושם ושתית מאשר ישאבון הנערים זו בית השואבה שמשם היו שואבין רוה"ק כו', וע' עוד מענין קצירה בגמ' ספ"ד דסוכה דמ"ט ע"ב ע"פ זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד שם מבואר דפי' יקצרו זהו קבלת השכר, ועמ"ש בנייר בפ"ע ע"פ וחג הקציר ומ"ש ע"פ והנה אנחנו מאלמים אלומים, והנה פי' אשר תזרע בשדה זהו ע"ד משארז"ל ספ"ק דב"ק די"ז ע"א, ובפרק לפני אידיהן ד"ה ע"ב ע"פ אשריכם זורעי על כל מים ואין זריעה אלא צדקה שנאמר זרעו לכם לצדקה כו' ואין מים אלא תורה, וזריעה זו היא בשדה הנ"ל שהוא בחי' ציון, וע' במד"ר פ' ויצא פס"ט ע"פ והנה באר בשדה זה ציון והנה שלשה עדרי צאן רובצים עליה אלו שלשה רגלים, כי מן הבאר ההיא ישקו שמשם היו שואבים רוה"ק, ועמ"ש מזה בבוך בראשית א' דשפ"ו ושם סעי' ד' פי' ההפרש בין שדה לבית, שדה נק' מ' המבררת ק"נ וזרעתיה שדה כשהיא באחור משא"כ בית כשהוא פב"פ ביתו זו אשתו גם יש שדה הלבן ויש שדה האילן היינו כאשר מאיר בחי' כי האדם עץ השדה, ויטע אשל בבאר שבע, גם עדמ"ש בלק"ת בהביאור הארוך ע"פ שחורה אני ונאוה שבהמל' יש ב' בחי' הא' כשהיא באצילות, הב' כשיורדת בבי"ע שעז"נ שחורה אני מחמת הירידה כו', ומ"מ ונאוה, ועד"ז י"ל שהבחי' הב' נקראת שדה, והבחי' הא' נק' בית, וזהו ג"כ ענין שושנה תתאה ושושנה עילאה, ע' בהרמ"ז כי תשא קפ"ט ודע כי שושנה העליונה היא מל' דאצילות הנק' רעייתי, וארז"ל מפרנסתי מפני שכל הבירורים המתעלים מלמטה ע"י מל' התחתונה עולים עד מל' דאצילות והיא מעלה מ"ן לבעלה, ועי"כ יורדת השפע לעולמות עכ"ל, וא"כ י"ל מל' התחתונה נק' שדה והיא הנק' שכינתא תתאה כשושנה בין החוחים, ומל' דאצילות נק' בית ושכינתא עילאה ושושנה העליונה, ועמ"ש ע"פ מאמר הזהר ר"פ בראשית ע"פ כשושנה בין החוחים, ועמ"ש עוד מענין שדה בהגהות לד"ה והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה כו', או י"ל שדה האילן מ' העליונה בית בינה כו', כי בחכמה יבנה בית שהוא הבינה ב' דבראשית כו', ועכ"פ לפ"ז וחג הקציר בכורי מעשיך, פירות האילן זהו הקציר מבחי' שדה האילן חק"ת קדישין כו', גם חטה איכא למ"ד שהוא מין אילן עה"ד חטה היתה כו' א"כ זהו הקציר וההמשכה הנמשך מבחי' כי האדם עץ השדה, ולכן הוא למעלה מבחי' חודש האביב שהוא בחי' תבואת הארץ.

ולתוספת ביאור ענין אשר תזרע בשדה זהו כמ"ש בד"ה כי תבואו אל הארץ כו' שש שנים תזרע שדך, איך התומ"צ הם בבחי' זריעה שההלכה שאדם לומד בעוה"ז שנים אוחזין בטלית כו', הוא כמו הזרע שנרקב בארץ ונכלל בכח הצומח, ועי"ז מצמיח, כן לימוד הלכה זו נכלל בבחי' העלאת מ"נ בבחי' ציון הנק' שדה, ומזה נצמח להאדם לימוד והבנת שורש הלכה זו למעלה מה שהוא למעלה במקור שורשה בעדן העליון ונמשך משם לג"ע העליון כו' והיינו כי מציון תצא תורה וע' מזה ג"כ בלק"ת פ' בהר בד"ה כי תבואו אל הארץ ושם ספ"ב.

קיצור. וחג הקציר, ע"ד עיניך בשדה אשר יקצרון ושייך עיניך לענין ועשית ציץ, שהוא ג"כ לשון הסתכלות, עיניך הם הסנהדרין עיני העדה, עמ"ש ע"פ לבבתני באחד מעיניך. וצ"ע ע"פ הסיבי עיניך מנגדי בשדה זהו ציון ששם נכלל הזריעה מבחי' התורה הנק' אשריכם זורעי על כל מים ומבחי' המצות זרעו לכם לצדקה, ושם נמשך ג"כ מלמעלה אור זרוע לצדיק, וגם בחי' מלך לשדה נעבד בזהר חיי קכ"ב א', וזהו אשר תזרע בשדה ויש שדה הלבן ויש שדה האילן בחי' כי האדם עץ השדה וכמ"ש במ"א ע"פ כי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל, שע"ז ארז"ל אחרי ה' אלקיכם תלכו, ויטע ה' אלקים גן כו', ונת' מזה במ"א ע"פ אחרי ה' אלקיכם תלכו כי ראשית תבואתה היינו תבואת ה' בחי' ה' אחרונה דשם הוי' שהוא ממכ"ע ונק' שכינה, אבל עץ זהו אילנא דחיי שהוא הוי"ו והוא בחי' קוב"ה בחי' קדוש בוי"ו, וא"כ זהו היחוד עליון דקובה"ו שהוא המשכת אור הסוכ"ע בממכ"ע וזהו"ע וחג הקציר חטים שהוא מין אילן לריה"ו, ועכ"פ לכ"ע הוא זמן הבאת בכורים מפרי האילן והתורה נק' עה"ח, וזהו עיניך בשדה אשר יקצרון שנמשך השגה מלמעלה ע"ד וה' עליהם יראה, עיני ה' אל צדיקים, ועמ"ש ע"פ שש שנים תזרע שדך ש"ס משנה שהצמיחה מזה בג"ע, עד"ז יובן כאן ענין וחג הקציר ועמ"ש ע"פ והנה באר בשדה ושלשה עדרי צאן רובצים עליה שאמרו ג"כ באר בשדה זה ציון כו'.

ו) **ענין** וחג האסיף. הנה עמ"ש ע"פ ואספת דגנך תירושך ויצהרך בבוך דברים פ' עקב שי"ל דגנך ישראל, ותירושך לוים שאומרים שירה על היין, ויצהרך כהנים שהם בבחי' כשמן הטוב ופי' ואספת שיהיו כולם אגודה אחת, ע' בלק"ת בד"ה כי ההרים ימושו פ"ג בענין ואגודתו על ארץ יסדה כו' וג' בחי' אלו דגן דעת שאין התינוק יודע כו' תירוש בינה יצהר חכמה כו', חכמה בינה ודעת גימ' כתר, עמ"ש בלק"ת בשה"ש סד"ה שיניך כעדר הרחלים שע"י שנעשו עדר אחד כו', ובד"ה שבת שבתון פ"ג פי' דגנך ותירושך ויצהרך קאי על התורה כו', והנה לפי הנ"ל האסיף הוא מה שמביאין התבואה מן השדה אל העיר וכמש"ל שבחי' בית הוא נעלה מבחי' שדה והוא העליי' בבחי' עיר אלקינו מל' כשהיא באצילות ושם מתכללים יחד היינו למעלה מן הפרסא אין התחלקות וזהו ע"ד ששם עלו שבטים שבטי י"ה כו', ועד"ז נת' ע"פ ויקהל משה את כל עדת בנ"י שע"י משה דוקא נעשה בחי' ההתכללות כו' ועמ"ש בהביאור ע"פ החלצו כו', נמצא ממה שהי' בבחי' התחלקות אזי ע"י משה יסו"א נעשה התכללות כו' כי משה מן המים משיתיהו בבחי' שאין שם התחלקות המדריגות כמ"ש בת"א פ' בשלח בד"ה אז ישיר משה ובנ"י. עוי"ל אסיפה זו ע"ד מ"ש בלק"ת בד"ה ביום השמיני עצרת כנישין תהא לכון ושם ספ"ג, ואולי זהו מקום שבע"ת עומדים שלמעלה ממקום שצ"ג עומדים, דהיינו צ"ג זהו פירות האילן, כי האדם עץ השדה, ובחי' תשובה זו הבינה בחי' כי לא

אדם הוא, ועל יובל ישלח שרשיו ובחי' אין כו', וגם בכל אדם שייך בחי' זו כמ"ש בת"א פ' יתרו בד"ה זכור את יום השבת דרוש השני דף קי"ח סע"ד גבי אך בהיות התורה והמצות מלובשים בג' קוין תורה עבודה וגמ"ח חסד דרועא ימינא כו', וכדי להעלות התורה ולקשרה באוא"ס ב"ה שלמעלה ממש מבחי' אדם כי לא אדם הוא ע"י ישראל כו' וניתן להם הכח הזה במ"ת שהם יעלו וינשאו בחי' אדם ג' קוין למעלה מבחי' אדם כו' ע"ש באריכות, וכ"כ שם בהביאור דק"כ ע"ג וע"ד, ועד"ז הו"ע מ"ש בזח"ג פ' פנחס דרכ"ב ע"ב דוד הוה מחבר אורייתא דלעילא עם קוב"ה, ועמ"ש מזה בדרוש חמשה קנינים קנה הקב"ה תורה קנין אחד, ועמ"ש בלק"ת בשה"ש בביאור השני ע"פ יונתי בחגוי הסלע ושם פ"ד בענין כי קולך ערב, וזהו"ע אסיפת התבואה מן השדה אל העיר דבחי' שדה זהו ציון, וציון הוא יסוד ומל', אך ההבאה אל העיר זהו ירושלים שלמעלה בינה שבה התגלות עתיק בחי' יובל ובחי' אין כו' ולכן נק' חג האסיף ע"ד כי אבי ואמי עזבוני וה' יאספני ופי' בלק"ת בד"ה שובה ישראל עד דרוש השני ספ"ג, כי או"א הם חו"ב כו' וזהו ע"ד שאלו לחכמה נפש החוטאת במה תתכפר כו' אך וה' יאספני כי שאלו להקב"ה אמר יעשה תשובה ויתכפר לו כהובא בילקוט בתילים ע"פ טוב וישר ה' ע"כ יורה חטאים בדרך ולפי הנ"ל אבי זהו"ע מה שע"י המצה יודע לקרות אבא אבינו שבשמים כו' ואמי היינו כנס"י, וכן תשב"כ ותושבע"פ נק' מוסר אביך ותורת אמך, וכשח"ו כשאבי ואמי עזבוני ע"י הפגמים הנמשך מהחמץ והיצה"ר כו', אעפ"כ יש תקוה ע"י והוי' יאספני, ואסיפה זו פי' בלק"ת שם בבחי' שאין שם התחלקות כלל דהיינו למעלה מן החכמה וזהו ע"ד שנת' בת"א בהביאור ע"פ וקבל היהודים וקבל לשון יחיד כו' ע"ש, וע' בד"ה אתם נצבים היום בפי' בהתאסף ראשי עם ובד"ה תקעו בחודש שופר דרוש הראשון ספ"ג מענין יחד שבטי ישראל כו' ועמ"ש בסידור בדרושי הלולב מענין ד' מינים שבלולב שכולם הם מורים על האחדות וההתכללות יחד ע"י שמאיר בהם בחי' אין, והיינו שלמעלה מבחי' כי האדם עץ השדה, שמשם נמשך ענפין מתפרדין, אבל ע"י המשכת בחי' אין נעשה התכללות, וכענין עושה שלום במרומיו כו', ולכן סוכות דוקא נק' חג האסיף, וע' בד"ה ביום השמע"צ שמאלו תחת לראשי בענין פי' זמן שמחתינו כמשל הבן שבא מארץ מרחק וממרחקים יזכרוני לרחוק שנעשה קרוב, וזהו"ע וה' יאספני, וכמו"כ בצדיקים יש בחי' זו כמ"ש בד"ה שובה הראשון בענין והי' הוי' לי לאלקים, וזהו וכבוד ה' יאספך גם ע"ד והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים כו' וע' בלק"ת בד"ה במדבר סיני דרוש הראשון בענין שאו את ראש כו' לגולגלותם, והבחי' פ' האזינו ע"פ הלא הוא אביך קנך פי' ענין כי אבי ואמי עזבוני ע"ד כי אברהם לא ידענו, אך וה' יאספני היינו כי אתה אבינו וע' מזה במד"ר כי תשא פמ"ו ע"פ ועתה ה' אבינו אתה כו' ועמ"ש ע"פ ויקהל משה את כל עדת בנ"י ותרגום וכנש משה, וזהו עדמ"ש ביום השמע"צ ותרגם כנישין תהא לכון, ונת' בלקו"ת בדרושי שמע"צ שהוא התאספות והתקבצות נש"י

לשרשם ומקורם שהוא חו״ב שיהי׳ המשכת הביטול שבבחי׳ י״ה נשרש ונקלט בהם, ע״ש דפ״ה ע״ג ודפ״ו ע״ב ועד״ז פי׳ הרמ״ז פ׳ ויקהל דקצ״ה ענין ויקהל משה שהקהילם לשרשו שהוא או״א וי״ל כי חו״ב נק׳ אין ויש תרדל״מ, ומשם מקור התהוות יש מאין ובבחי׳ בטול היש לאין, ולכן נשמות גבוהות נק׳ אחי ורעי שהם ג״כ בבחי׳ ריעים כמ״ש ע״פ אכלו ריעים בלק״ת בשה״ש בד״ה באתי לגני דל״ב ע״ג ודל״ג ע״א וזהו״ע ויקהל משה שיהיו בבחי׳ ריעים למקום כו׳. והנה עוי״ל בענין וחג האסיף עפמ״ש במד״ר פ׳ ויצא ע״פ וירא והנה באר בשדה כו׳ ונאספו שם כל העדרים וגללו את האבן כו׳ ואמרו שם באר זה ציון ועמ״ש מענין ציון בלק״ת פ׳ דברים ע״פ ציון במשפט תפדה, ובת״א פ׳ מקץ בד״ה רני ושמחי בת ציון דרוש השני, והנה שלשה עדרי צאן רובצים עליה אלו שלשה רגלים, ויובן עפמ״ש בזהר ויצא דקנ״א ע״ב בס״ת שלשה עדרי צאן תלת דרגין עילאין קדישין מתתקנן על ההוא בירא ואינון נצח והוד ויסודא דעלמא ואילין משכין מיא מלעילא היינו מבחי׳ ונהר יוצא מעדן ומליין לההוא בירא כו׳, וזהו עצמו ענין מאמר המדרש אלו שלשה רגלים כי ג׳ רגלים הם בחי׳ נה״י דהיינו ענין ונתתי לך מהלכים בין העומדים כו׳, וענין ונאספו שם כל העדרים ע״ש הפי׳ בזהר דקנ״ב ע״א, ויש לפרשו על שמע״צ שהוא רגל בפ״ע ונק׳ עצרת כנישין יהא לכון, וזהו לשון ונאספו שם כל כו׳ וזהו״ע וחג האסיף, וע׳ ענין ג׳ רגלים וענין שמע״צ בלק״ת פ׳ הברכה בד״ה תורה צוה לנו משה כו׳ ושם פ״ג גבי והנה בכל שלשה רגלים אומרים והשיאנו וזמן שמחתנו להיות כי בכל הרגלים הוא בחי׳ גילוי סתימו דכל סתימין, וזהו שנק׳ רגלים כו׳, והנה כ״ז הוא בכל השלשה רגלים שהוא בחי׳ נשואין, אך שמע״צ הו״ע היחוד כו׳ דהיינו יחוד תושב״כ ותושבע״פ וכמו שמבואר הענין שם בהביאור ע״פ תורה צוה פ״ג יעו״ש, והנה יחוד זה הוא דוקא ע״י ונאספו שם כל העדרים שהם בחי׳ נה״י אזי באסיפתן יחד יומשך השפע מעצם חכ״ע כו׳ לתושבע״פ שהיא חכמה תתאה וזהו״ע וחג האסיף כו׳, או י״ל המצות ותורה עץ חיים אדם העליון, אך והחיות נושאות בחי׳ אדם לבחי׳ כי לא אדם בד״ה זכור ושמור, וע״ד דוד היה מחבר תורה שלמעלה בהקב״ה, וע״ד ברכו בתורה זהו חג האסיף תשובה כו׳.

קיצור. ענין וחג האסיף ואספת דגנך ותירושך ויצהרך י״ל ואגודתו על ארץ יסדה כהנים לוים וישראלים, גם קאי על התורה דגן זה תלמוד כו׳ הבאת התבואה מן השדה אל העיר, אם קאי על נשמות זהו ע״ד ששם עלו שבטים ואם קאי על התורה י״ל שזהו בחי׳ גבוה מבחי׳ כי האדם עץ השדה אלא בבחי׳ אם אין, ובחי׳ ועל יובל ישלח שרשיו, והיינו כי אדם ג׳ קוין ז״א ושם התורה בעצם והתקשרות התורה בא״ס ב״ה כי לא אדם הוא בחי׳ דוד שהי׳ מחבר תורה שלמעלה בהקב״ה וזהו״ע אסיפת התבואה מבחי׳ ציון שדה לבחי׳ עיר ירושלים שלמעלה בינה והיינו ע״י תשובה, וזהו״ע חג האסיף שנמשך מבחי׳ וה׳ יאספני, בחי׳ אמרו אליו כל, וקבל

בהתאסף ראשי עם יחד ד' מינים שבלולב בחי' אין שמאיר בעץ, זמן שמחתינו הבן שבא מארץ מרחק, וגם וכבוד ה' יאספך, והיתה נפש אדוני צרורה גם ע"ד ויקהל משה וכנש משה, ביום השמע"צ כנישין לשרשם ומקורם בחי' אין, גם ע"ד ונאספו שם כל העדרים ג' עדרים הם ג' רגלים ובכל רגל אומרים והשיאנו, אך שמע"צ זהו"ע ונאספו כו' באסיפתן יומשך היחוד מתושב"כ לתושבע"פ בבחי' פנימיות, ועמ"ש ע"פ ויצונו את כל החוקים האלה ליראה את ה' אלקינו שהתכלית מעשיית כל התומ"צ הוא להגיע ליראה וכמ"ש בגמ' פרק ב"מ דל"א על ת"ח שאין בו יראת שמים חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתי' עביד, וכ"ה ביומא פ' בא לו דע"ב ב', ופרש"י שהתורה אינה אלא שער ליכנס בה ליר"ש, וזהו ע"ד אם אין יראה אין חכמה אם אין חכמה אין יראה והיינו שיש יראה שהיא למעלה מהחכמה שהיא התורה עד שהתורה אינה אלא שער ליכנס בה והוא יראה עילאה ובחי' ביטול, ועמ"ש מזה בלק"ת פ' ראה סד"ה כי תשמע בקול בהקיצור סעי' ה' ובד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה פ"ג פי' ענין יראה עילאה זו שהוא ע"ד גילוי דיעה עליונה איך שלמעלה היש וכולא קמי' כל"ח, וע' באגה"ק ד"ה קטנתי מכל החסדים, ובד"ה כי ביום הזה יכפר דרוש השני פ"ב איך שזה נמשך ע"י התורה שהיא בחי' עוטה אור כשלמה כו', ובד"ה וידבר אלקים את כו' אנכי כו' ושם פ"ג כי אוא"ס שורה בחכמה דוקא שהיא התורה, ולכן נק' התורה והחכמה אמת, ע' בד"ה אלה מסעי דרוש השלישי בענין חותמו של הקב"ה אמת, אך צריך להקדים להתורה יראה תתאה כו', והנה עשימ"ת נק' ימים נוראים שע"ז נמשך הארת יראה עילאה, וזהו"ע זמן האסיף של תבואת ה' דגן תירוש ויצהר שהוא עסק התורה להכניסה לאוצר דהיינו יראת ה' היא אוצרו, שיומשך מבחי' החכמה בחי' יראה עילאה והוא הנקרא דרתא דהיינו בחי' בית שלשם מכניסים התורה שהיא התבואה, ועמ"ש ע"פ וישב יעקב בארץ מגורי אביו, מגורי לשון אוצר ולשון יראה אוצר של י"ש כו'.

וצ"ל הפסוק שש שנים תזרע שדך כו' ובשנה השביעית, י"ל כי עכ"ז כפשוטו זריעת תבואה בגשמיות, אלא שיש ג"כ בתבואת ה' כן ובכל השנים עיניך הם הסנהדרין זורעים וקוצרים בשדה העליונה, אלא שכל ישראל נמשכים אחריהם כמשארז"ל כמו שכל הרמ"ח אברים נמשכים אחר עיניו של אדם אבל בשנה השביעית כל ישראל בטלים מזריעה הגשמיות ואז עסקם רק בזריעת תבואת ה' היא התורה לבד, ועי"ז נמשך בהם הכח שיהי' בחי' ראשית תבואתה שיהי' בחי' כי תהיו אתם לי ארץ חפץ שיוכלו להצמיח תתבואת ה' והיינו עדמ"ש במד"ר ר"פ ויקרא ע"פ גבורי כח עושי דברו בשומרי שביעית הכתוב מדבר כו'.

משפטים כ"ג ט"ז

וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה. ופרש"י הוא חג שבועות, וע' בפנים יפות שם ע"פ שלש רגלים הוא מצאתי במכילתא כו', מבואר דקשיא הוא דקרי לי' חג הקציר ובבחיי ס"פ בא ע"פ בחדש האביב וידוע כי כל מועדי התורה תלויים בזמנים חג הפסח בזמן האביב שהוא זמן קציר שעורים כו', חג שבועות בזמן הקציר והוא קציר חטים שנאמר וחג הקציר בכורי מעשיך כו', ובפ' משפטים דף ק"ד סע"א שלשה חגים הם בשלשה זמנים כו', ושלשתם מועדים על התבואה כו', ובמשנה פ"ק דר"ה בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן, ועיין זהר ויחי דרכ"ו סע"ב מזה, ועיין בלקו"ת פ' במדבר בד"ה וספרתם לכם פ"ב דענין שעורה שעור ה' תתאה הנשפע להיות מזון ומאכל בהמה פני ארי' פני שור כו', ור"פ ג' פי' ענין ראשית קצירכם הו"ע השגת הנפש בחי' גילוי אוא"ס ב"ה בעלמא דאתגלייא איך הוא ממכ"ע וסוכ"ע ור"ל קצירכם הו"ע השגת הנפש ההשפעה מלמעלה נקרא קציר וקציר שעורים זהו ההשגה שמבחי' שעור ה', ובשבועות חג הקציר של חטים הוא בחי' גילוי בחי' שהוא מאכל אדם והוא גילוי מה שלמעלה מהדעת וההשגה כו' ובחי' ומדרגה זו נמשכה לישראל במ"ת כו', כי חטה היא כ"ב אתוון דאורייתא, (ועמ"ש בפי' לכו לחמו בלחמי בד"ה ראשי המטות וע"פ כתפוח בעצי היער ובד"ה יונתי בחגוי הסלע בענין רעייתי) וזה קרוב למ"ש בזח"א (ויצא קנ"ז ב') בענין לחם מן הארץ שעי"ז השיגו בבחי' ארץ העליונה שהוא השכינה בחי' ממכ"ע וכדי להשיג בבחי' קוב"ה סוכ"ע בחי' שמים זהו ע"י לחם מן השמים יעו"ש, וכך עד"ז הו"ע קציר שעורים וקציר חטים ובמא"א (אות קוף סל"ב) כתב קצירה נקרא לידת המל' את הנשמות כי הזריעה הוא הורתן והקצירה היא לידתן עכ"ל, לפ"ז צ"ל שהנשמות נקראו ג"כ חטים, וכ"מ במד"ר וישלח פ' פ"ג בענין אמרו החטים המתינו עד שתבוא הגורן כו', ובפ' תולדות פס"ו ורוב דגן אלו הבחורים ובשה"ש רבה ע"פ שררך אגן הסהר בטנך ערמת חטים, ובזה מובן מה שתלה הכתוב השלשה רגלים במועדי של התבואה, וכמ"ש ג"כ קדש ישראל לה' ראשית תבואתה, וגם כמ"ש וזרעתי את ב"י זרע אדם וזרע בהמה (ונתבאר בד"ה ואלה המשפטים) ומאכל בהמה הוא שעורה ומאכל אדם הוא חטה.

קיצור. שלשה חגים הם מועדים על התבואה, שעורה שעור ה' קצירכם הו"ע השגת הנפש, קציר שעורים השגת הנפש בבחי' ממכ"ע וקציר חטים בחי' סוכ"ע, או קציר נקרא לידת הנשמות שהן התבואה, ויש נשמות דבי"ע הנקרא זרע בהמה וזהו קציר שעורים, ויש נשמות דאצי' הנקרא זרע אדם, וזהו קציר חטים.

ב) **ונציג** פסוקי הזורעים בדמעה ברנה יקצרו הלך ילך ובכה, (תילים סי' קכ"ו) ובגמרא (פ"ק דתענית ד"ה ע"א) ועל אותו הדור הוא

אומר הזורעים בדמעה (פרש"י שלא היה להם מה לאכול) ברינה יקצרו, מאי הלך ילך ובכה, אמר רב יהודא שור כשהוא חורש הולך ובוכה ובחזירתו אוכל חזיז מן התלם כו' ע"ש.

ובמד"ר (פ' וישלח פע"ח דפ"ט ע"ג) ע"פ ויבא יעקב שלם כתיב הזורעים בדמעה ברינה יקצרו הזורעים בדמעה זה אבינו יעקב שזרע את הברכות בדמעה אולי ימושני אבי ברינה יקצרו ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ עכ"ל. ועיין כה"ג בתורה אור בד"ה וישב יעקב גבי ולהבין ענין כנען דקדושה כו' כמו הסוחר שיפזר ממון כסף וזהב ומוציאם מרשותו כדי להרויח ולהשתכר, כך הנה כנס"י כו' וזהו כענין הזורעים בדמעה ברנה יקצרו ועיין בד"ה ויהי בשלח פרעה בענין וזרעתיה לי בארץ כו' דהנשמות הנק' ראשית תבואתה הן בבחי' זריעה וזרעתיה לי בארץ, אך מזה נמשך הצמיחה להיות ברוך ד' מן העולם ועד העולם, וזהו הזורעים בדמעה ע"ד רחל מבכה ברנה יקצרו הוא הצמיחה ונתנה הארץ יבולה ועמ"ש ע"פ גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם בענין משאמרז"ל פ"ג דמגילה שקיבוץ גליות נמשך ע"י ברכת השנים שהו"ע ברכת התבואה כו', וברכת התבואה שיהיו הפירי שהן הנשמות מבחי' עליונה מאד, כי האדם עץ השדה, וכתיב היש בה עץ אם אין כו', ועיין עוד מענין זריעה וצמיחה בד"ה הבאים ישרש מזה, ובד"ה ששים המה דרוש הראשון ועיין בד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה בענין ירידת הנשמה בגוף שהקשה והלא כל הדרכים וזהו כענין שאמר יעקב אולי ימושני כו' ואעפ"כ כדאי בשביל הריוח ויתן לך כו', וזהו וזרעתיה לי ע"ד שלש רגלים תחוג לי וכ"מ שנאמר לי כו', ועמ"ש ע"פ להקריב לי במועדו.

ע"ש במד"ר פ' וישלח שם הלוך ילך ובכה וישא את קולו ויבך ור"ל מש"כ גבי יעקב כשראה את רחל, ועמ"ש מזה על פסוק זה, ובסש"ב פמ"ה וישא את קולו למעלה למקור הרחמים העליונים הנקרא אב הרחמים ומקורם והוא בחי' כתר עליון, כי יעקב בריח התיכון ת"ת עולה עד הכתר ויבך לעורר ולהמשיך משם רח"ר על כל הנשמות כו' ע"ש, ויש לפרש כן על הקב"ה שהוא יתברך זורע הנשמות בגופים, כמ"ש אור זרוע לצדיק (בד"ה ששים המה הנ"ל, ועיין זח"ב תרומה דקס"ו סע"ב) וזהו"ע נושא משך הזרע (ועיין מזה ג"כ בלקו"ת בד"ה שובה ישראל דרוש השני פ"ד) גם כנ"ל בענין וזרעתיה לי בארץ כו', וענין הלוך ילך ובכה זהו ע"ד מ"ש במסתרים תבכה נפשי מפני גוה כו' פ"ק דחגיגה ד"ה והיינו ג"כ כדי להמשיך רחמים רבים כענין קוב"ה מצלי יהי רצון מלפני כו', ונתבאר ע"פ זה במ"א, ובמד"ר שם נושא משך הזרע שנמשך למקום שעתיד להזרע משום דכתיב וקח לך משם אשה והיינו כי לאה ורחל נמשכו מבחי' לבן דוקא, עיין בזהר ויצא דקס"ב סע"ב שזהו ארזי לבנון כו' מבחי' לבן אשר שם צפרים יקננו הם לאה ורחל ועמ"ש מזה בתורה אור פ' ויצא ושם בד"ה וישכם לבן, ובסידור גבי ל"ג בעומר בד"ה עד הגל שיש ב'

בחי' לבן וכו', וזהו שעתיד להזרע משם דוקא לברר מבחי' לבן דק"ג ולהעלות לשרשו מבחי' לובן העליון הוא יבא ברינה נושא אלומותיו אתו טעין עולימין ועולימיתא ופי' המ"כ נערים ונערות ודריש אלומותיו כמו עלומותיו בחילוף עיין באלף, וא"כ י"ל כמו"כ על ענין וזרעתיה לי בארץ בבחי' במסתרים תבכה נפשי ולכן הלוך ילך ובכה, אך בא יבא ברנה נושא אלומותיו כמ"ש והיה מספר בנ"י כו' אשר לא יספר כו' ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדיו, דהיינו כמו אלומות שנקבצים השבולים יחדיו באגודה אחת, גם נושא אלומותיו ע"ד הוא ינהגינו עלמות תילים ססי' מ"ח עיין בילקוט בתילים רמז תשנ"ז, דיש פי' עלמות בשני עולמות.

ג) **ובמד"ר** ר"פ ויגש ע"פ ונגש חורש בקוצר מבואר דיוסף נקרא קוצר ע"ש והנה אנחנו מאלמים אלומים ונקרא ג"כ מושך הזרע ע"ש שמשך זרעו של אביו והורידו למצרים, וגם ע"פ האמת ידוע שיוסף שהוא יסוד מושך שפע זרע הנשמות ממקורן ושרשן באו"א ושמשכן למצרים זהו ע"ד וישב ישראל בארץ גושן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד וא"כ הלוך ילך ובכה ע"ד ויבא החדרה ויבך שזהו"ע במסתרים תבכה נפשי בלקו"ת פ' בהר סד"ה ושבתה הארץ, גם כמ"ש ויתן קולו בבכי ועוד כי הבכייה על ענין כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, בא יבוא ברנה נושא אלומותיו הם ס"ר נשמות שקבלו התורה בה"ס שהוא בחי' חטה כ"ב אתוון דאורייתא ועמ"ש בתו"א ע"פ והנה אנחנו מאלמים אלומים ותשתחוין לאלומתי כו', ויש לפרש הזורעים בדמעה על מעשה המצות שנק' זריעה, כמ"ש זרעו לכם לצדקה ועמ"ש מזה באג"ה סי' ח' ד"ה זורע צדקות מצמיח ישועות, אך כי אותותינו לא ראינו כמ"ש בלקו"ת בשה"ש בד"ה אני ישנה ולבי ער וגם כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא וזהו הזורעים בדמעה וגם כי כתיב בכה תבכה על חורבן בית ראשון ובית שני וכתיב עיני עיני יורדה מים כו', ועיין במא"א אות ד' סי"ז דמעה הם נו"ה כו', גם י"ל דמעה ג"כ ל' דמוע שפי' במא"א שם סל"ה דמוע נקרא תערובות קדושה וקליפה דנוגה כו', ואפ"ל שהבכי' הוא על תערובות זו, או י"ל ע"ד הזורעים בדמעה עד אע"פ ששערי תפלה ננעלו שערי דמעה לא ננעלו משום דבדמעה מעורר עינים העליונים נו"ה דאבא כו', ומזה נמשך ברנה יקצרו עיין בענין רנה בתורה אור ר"פ ויצא בד"ה ושבתי בשלום, וזה שדרשו המדרש ע"פ ויבא יעקב שלם דהיינו אל יצחק מה שיאמרו ליצחק כי אתה אבינו כו', שהוא הצחוק והתענוג שלע"ל וזהו מבחי' חרן נהפך לבחי' רנה כו'.

ד) **ומכ"ז** יש להעיר לענין חג השבועות שנקרא חג הקציר ע"ד קוצר זה יוסף והנה אנחנו מאלמים אלומים כי יוסף צדיק יסוד עולם הוא המשפיע האור והשפע ובמא"א סוף אות א' סעי' קפ"ג אלומה נקרא היסוד ששם נקבצים האורות עליונים כמ"ש ותשתחוין לאלומתי עכ"ל, וכן פי' בממ"ח פ' וישב בד"ה ויראו אחיו ותשתחוין לאלומתי כלומר ספירן נגדין בי' כדי לאשפעה בכנ"י ולמאי דנגדין בי' קרי השתחוי' עכ"ל. וכמ"ש מזה

בתורה אור סד"ה והנה אנחנו מאלמים אלומים, ועיין בסידור גבי נשמת כל חי תברך את שמך ששפע היסוד כולל בתוכו השפע מכל הע"ס ומעצמיות החכמה דוקא, ונקרא ג"כ קשר, עיין פרד"ס ערך קשר ובי"ג אות קוף ססעי' ה', וזהו כענין האלומה שקושרין אותה כו' ועיין זהר ס"פ ויגש ע"פ ויאסור יוסף מרכבתו וזהו בן פרת יוסף פרת גימטריא ה' פעמים קול היינו שניתנה תורה בחמשה קולות, נמצא קוצר זה יוסף שייך לשבועות יום מ"ת שנקרא חג הקציר וזהו אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא, עיין בתורה אור בד"ה משה ידבר דקי"ד ע"ד, והיינו שבחג הקציר משפיע יוסף מבחי' אלומתי בכנס"י וכנ"ל. עוי"ל פי' נושא אלומותיו כי ענין מאלמים אלומים פי' במד"ר ר"פ וישב מל' שתיקה, וכענין למנצח על יונת אלם ושתיקה זו הוא בחי' הביטול ע"ד והאיש משתאה לה מחריש (ועיין בלקו"ת בד"ה את שבתותי) ומרבע"ה מגודל הביטול דבחי' ונחנו מה הי' כבד פה כו', ועיין בלקו"ת בד"ה את שבתותי תשמרו ספ"ד. והנה אמרז"ל שבמ"ת קשרו להם שני כתרים, וכתר הוא ל' שתיקה ע"ד כתר לי זעיר כמ"ש בלקו"ת שם, ולכן הוא סייג לחכמה כלומר גדר ומקיף כו', וזהו"ע שתיק רב, וזהו"ע שתוק כך עלה במחשבה שזהו על בחי' שלמעלה מן החכמה, וכמ"ש בלקו"ת בביאור אם בחוקותי ובביאור כי על כל כבוד חופה וא"כ זה שקשרו להם שני כתרים שנמשך בהם מבחי' כתר ומו"ס בבחי' מקיף עכ"פ, וע"ד צאינה וראינה בנות ציון בעטרה שעטרה לו אמו בלקו"ת בשה"ש סד"ה דרוש הראשון שע"ז הפסוק, וזהו בא יבוא ברנה נושא אלומותיו לשון שתיקה היינו בחי' ב' בחי' הכתרים הנ"ל המתגלים במ"ת ולכן נקרא וחג הקציר כו', גם י"ל נושא אלומותיו מה שהי' בחי' אין כמוך באלמים מזה נמשך גילוי ב' כתרים כו'. עמ"ש ע"פ והי' אמונת עתך מענין זרעים מועד כו'.

קיצור סעי' ב'. ענין הזורעים בדמעה ברנה יקצרו ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו שנמשך בו מבחי' אין בבחי' כי האדם עץ השדה וזרעתיה לי ומזה נמשך שלש רגלים תחוג לי שהרי השלשה רגלים הם מועדי התבואה להקריב לי במועדו ובמועדים והשיאנו ל' נישואין ע"ד וארשתיך לי לעולם, גם ענין הלך ילך ובכה ע"ד ביעקב ורחל וישא את קולו ויבך לעורר מקור הרחמים בבחי' זריעה זו וזרעתיה לי במסתרים תבכה נפשי, וכמו"כ יעקב נושא משך הזרע בבחי' בנות לבן כו', בא יבוא ברנה נושא אלומותיו ול' עלמות.

קיצור סעי' ג'. יוסף נקרא קוצר וממשך הזרע והלוך ילך ובכה כנ"ל ויבא החדרה ויבך שמה בא יבא ברינה נושא אלומותיו ע"ד והנה אנחנו מאלמים אלומים כו'.

גם י"ל הזורעים בדמעה על מעשה המצות כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא אותותינו לא ראינו ברנה יקצרו מבחינת חרן נתהפך לבחינת רנה.

קיצור סעי' ד' *. ומאחר שיוסף נקרא קוצר א"כ בשבועות שנקרא חג הקציר מאיר בחי' יוסף וזהו אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא כו', כמ"ש בד"ה משה ידבר בן פורת יוסף פרת גימטריא ה' פעמים קול שניתנה התורה בחמשה קולות.

גם נושא אלומותיו ל' שתיקה, משתיקותא דאימא וב' כתרים שקשרו להם בשבועות היינו סייג לחכמה שתיקה מה שלמעלה מהחכמה וכמו שתוק כך עלה במחשבה הכל נמשך ע"י זריעה הנ"ל. הג"ה ובמ"א כתבתי כי הדיבור שרשו מהכתר הנק' מדבר, וא"כ איך השתיקה בכתר אלא י"ל זהו"ע ב' כתרים עת"י וא"א, א"א מקור הדיבור ובחי' עת"י זהו בחי' שתוק כו', כך כי כך פירושו ג"כ כתר ע' בלק"ת סד"ה אני ישנה בהביאור וזהו נושא אלומותיו ב' כתרים כו'.

שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך. זח"ב משפטים קכ"ד א' פ' בא דל"ח ע"א. תצוה קפ"ג א' פ' שלח קס"ה סע"ב קס"ח א'. ת"ז יח"א. ובפ' ראה שלש פעמים בשנה יראה, זח"א דף ב' ע"א. ת"ז ל"ב א'. ולא יראה את פני ד' ריקם ת"ז נו"ב. באיכה בפסוק תחת אשר לא עבדת אלו זכיתם כו' דרכי ציון כו'. בשה"ש רבה בפסוק יונתי הראני את מראיך עולי רגלים שלש פעמים בשנה יראה כו' ס"פ מה יפו פעמיך בנעלים, וכל זכרים שלכם להראות לפני כו', אם ר"ל לפני היינו מ' י"ל ע"ד חזי במאי ברא אתינא לגבך וכמ"ש הפעם ילוה אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים כו', אם ר"ל לפני ז"א י"ל ע"ד מ"ש בזהר ויקרא דף ד' ע"ב בענין ישראל אשר בך אתפאר וע' מד"ר בלק דרע"ט, ויותר י"ל מפסוק הפעם יזבלני אישי כי ילדתי לו ששה בנים ופרש"י יהי' עיקר דירתו אצלי, והנה זבולן נק' ע"ש בהמ"ק שנק' זבול במד"ר פ' שמות פ"א כמ"כ ע"י ראיה יראה כל זכורך משמים רבוא ע"ז יזבלני אישי שיהי' דירה בתחתונים בבהמ"ק כו' ואפ"ל שבחי' זו יהי' ברחל מל' כנס"י כמו בלאה וע"ז בא מצות ראיה וע' בזח"ב ר"פ תרומה קכ"ו ע"ב ע"פ ותקנא רחל באחותה ודו"ק, ולאה נק' ירושמ"ע ורחל נק' ירושמ"ט והעיקר שיהי' ירושמ"ט כמו ירושמ"ע, וע' בסידור ע"פ נשמת כל חי תברך את שמך, וזהו כל זכורך בחי' כל בשמים ובארץ, וע' עוד זח"א דף נון ע"א ור"פ וארא כ"ב א' יובן איך ע"י יראה כל זכורך יעורר המשכת אימא עילאה בז"א ע"ד אני אענה את השמים והם יענו את הארץ דכמו שאימא תתאה

קיצור סעי' ד': בכתי"ק לא נסמן סעיף ד'. והכוונה על ד"ה: ומבי"ז.

מ' מעטרא להזכרים שלמטה להשפיע לנוק', כמ"כ אימא עילאה מעטרא לז"א שישפיע לנוק' כנס"י.

ב) **העה"ק** ח"ג פל"ו פי' ראיה הוא היחוד וזהו אשר עין בעין נראה השפעה דעינא עילאה ז"א בעינא תתאה מ' ואפשר לסייע דבריו דהא היחוד נק' בשם דעת והאדם ידע, וא"כ היינו השפעת הדעת בכנס"י ע"ד חיבור כי אל דעות, וכמ"כ י"ל השפעת הראיה, דראיה עדיף מידיעה ע' בלק"ת בביאור השני ע"פ וידעת היום דרוש הראשון שהדעת הוא אחוריים של חכמה הנקרא ראיה, וע' סד"ה כי תשמע בקול בענין לעשות הישר בעיני ה' שיהי' יחו"ת עינא תתאה כמו יחו"ע עינא עילאה ויהיו ב' העינים שוים, חהו היחוד, אך בלק"ת בכמה דרושים פי' בענין יונתי עיניך יונים זהו זווג חב"ד בחב"ד ומשמע לא זווג שע"י יסוד כו' וע' ביאור ואתחנן אל ד' בענין וראה את הארץ, שהי' ממשיך בבחי' כנס"י הנק' ארץ מבחי' ראיה כו', עיין בד"ה לבבתני באחד מעיניך שע"י ההסתכלות גורם לבבתני השפעת סוכ"ע בממכ"ע, בד"ה אני ישנה פ"ג ענין יונתי ובהביאור פ"ג, בד"ה ששים המה דרוש הראשון ספ"ב שע"י יונתי בא לבחי' תמתי, בד"ה ששים המה דרוש השני פ"ה וע' זח"ג ט"ו סע"א וע"ב ע"פ ישר יחזו פנימו ובהרמ"ז לשם, ולכאורה קשה למה הוצרכו לדחוק שע"י הראי' נמשך השפעה חיצוני' אלא שזהו חיצוניות ממקום עליון לכן גורם הזווג הפנימי הלא הנבואה נק' ראיה כמ"ש במד"ר פ' תצוה פל"ח ע"פ וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב אין עין אלא נבואה, וכן בנבואה ואראה את ד' וירא אליו ד', וא"כ זהו תכלית השפעה הפנימי' שישיג האלקות בגלוי ממש, א"כ זהו עדיף מהזווג שהוא השפעת הדעת, וא"כ י"ל ע"י יונתי עיניך יונים נמשך השפעת הראיה ממש שיראה האלקות בעיניו, וכ"מ בזח"ג נשא דק"ל ע"א תנא בצניעותא דספרא אשגחותא דעינא תתאה כד אשגח נהירו עילאה ביה ועייל ההוא נהירו דעילאה בתתאה דמיניה נהיר כולא הה"ד אשר עין בעין נראה כו' (ועיין בלק"ת בשה"ש סד"ה הנך יפה רעיתי בענין עיניך יונים ובענין עין ד' אל יראיו כו' ולהחיותם ברעב), ומהו המשל מראי' של האדם שאינו רק חיצוני' הלא כמ"כ מדבור האדם לא נתהוה כלום, ובדבר ד' שמים נעשו, כמ"כ ראיה של האדם רק השפעה חיצוני', אבל הראי' למעלה דעינא עילאה בעינא תתאה משפיע בו כח הראיה ממש, וכעין זה ארז"ל האיר הקב"ה את עיניהם שיוכלו לראות מה שלא הי' שולט עליו כח הראיה שלו מקודם כו' וכן ארז"ל במד"ר פ' וירא ס"פ נ"ג ע"פ ויפקח את עיניה הכל בחזקת סומין עד שהקב"ה מאיר את עיניהם דאין ר"ל סומין ממש אלא שנותן בו כח הראי' לראות נפלאות, וכמ"ש גל עיני ואביטה נפלאות מתורתיך, וזהו ג"כ ענין באר לחי רואי, והנה בתורה נאמר הפסוק שלש פעמים בשנה יראה ג' פעמים בפ' משפטים ובפ' כי תשא ובפ' ראה עיין מזה במהרמ"א פ' ראה, ואפ"ל כי יראה כל זכורך זהו הטעם משום שממשיך ממבועא דנחלא

ונהר יוצא מעדן וכו', והנה נז' ג' פעמים ברית, וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור, לכן כנגד זה נכתב ג"פ יראה כל זכורך, ובחי' והארץ אזכור י"ל זהו שמע"צ כי ג' בריתות הנ"ל הם ג"כ בחי' ג' יו"ט, ועמ"ש בד"ה ועשית ציץ, בהגהות ועשית ציץ זהו בחי' ראיה כי ציץ ל' הסתכלות ומזה נמשך ופתחת עליו פתוחי חותם זהו היחוד ע"ד חותמך ופתילך ומטך, והיינו כמ"ש גבי קשת וראיתיה לזכור ברית עולם.

משפטים כ"ג י"ט

ראשית בכורי. במשנה פ"ק דבכורים מ"ב בספר הון עשיר על משניות ריש מסכת בכורים כ' וז"ל בכורים יש בה ג' פרקים כנגד ג' אבות דכתיב בהו כבכורה בתאנה בראשיתה (עמ"ש בד"ה אם בחקתי ששרשם מחג"ת דא"א) ועוד בזהר פנחס איתא דהג' ראשונות (כח"ב) נקראים בכורים עילאין עכ"ל. פסחים פ"ו ע"א א'. בתרא ח' פ"א סע"א. אדמתך. לא תבשל קדושין ב' נ"ז ב'. בחלב אמו סנהדרין א' ד' סע"א. חולין ח' קי"ג א' ב' קי"ד א' קט"ו ב'. רבות בראשית פרשה א'.

בחקתי פל"ד ר"ה ג' א"ר אבין כל המארח ת"ח בתוך ביתו כו' כאלו מקריב בכורים נאמר כאן תביא ונאמר להלן תביא כו', וכ"ה בגמרא פב"ת דכתובות דק"ה סע"ב, וע' תוס' שם הטעם דת"ח כפרה להם לישראל כו' ועמ"ש במ"א כהן מקו הימין ששרשו מחכמה ע"כ פודין ממנו הבכור מה שישראל עלה במחשבה נמשך ע"י החכמה שהיא ראשית כו' ועד"ז בכורים לכהן וכמ"כ ת"ח שרשו מחכמה להמשיך ע"ז שרש הנשמות מה שעלו במח' כבכורה בתאנה כו' ראיתי אבותיכם, ועמ"ש בד"ה האזינו השמים גבי יערוף כמטר איך המשכת אהבה שלמעלה מהחכמה נמשך ע"י החכמה דוקא ועמ"ש כמ"כ בד"ה וידבר דעשה"ד.

ראשית בכורי ת"ז כ"ו א' תיקון י"ד.

י"ל כי בשרשו יעקב בכור כנז' ברש"י משל לשפופרת נכנס ראשון יצא אחרון והיינו מצד עולם העקודים וז"ש קדש ישראל ראשית כו' אך מצד עולם התהו יצא עשו ראשון, וז"ס הגדי ועשו איש שעיר שינק מחלב אמו בטענה הנ"ל ולכן ע"י הבכורים ואומר ארמי אבד אבי היינו כנ"ל כי יעקב

הבכור בזה גורם שלא יהי' יניקה וע"ד שאמרו בשכר ג' ראשון כו' להכרית זרעו של עמלק שנק' ראשון.

רבות נשא פ"ח רכ"ז א' (שהוא י"ט סע"ד) לפי שהוא אומר ראשית בכורי כו' אבל לא שמענו מה יעשה להם ת"ל אשר יקריב לכהן כו' זח"ב משפטים קכ"א רע"א, קכ"ה א', פנחס רנ"ג א' ובפי' הרמ"ז שם. ת"ז תיקון י"ד כ"ו א' ובכס"מ שם י"ל הע"ס כשכלולים בחכמה נק' בכורי כו' והוא ע"ד מלוי שם ע"ב הוא ג"כ ביודין.

השמר מפניו כו' כי שמי בקרבו.

א) **הבחיי** במקומו הביא דעת ר"ח שזה המלאך הוא מיכאל השר הגדול כו' והביא ג"כ מדרש ע"פ הנה אנכי שולח מלאך אלו זכיתם אני בעצמי נעשיתי לכם שליח כו' אח"כ כתב וע"ד הקבלה הנה אנכי שולח מלאך, אינו מן הנפרדים כו' אבל הוא מן הנטיעות כו', והוא מט"ט שר הפנים כו', וזהו ומלאך פניו הושיעם מלאך שהוא פניו כו' כי שמי בקרבו, שמי המיוחד בקרבו, היינו מ"ש כי בי"ה הוי' כו', עד לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת עכ"ל, ובקונטרס שבסוף הספר פ' תרומה ביאר כי מט"ט היינו עטרה שהוא מ' דאצי' ושמי היינו ת"ת שהוא הוי' ומלובש במ' וזהו כי בי"ה היינו במ' מלובש שם הוי', וכ"כ עוד בפ' תרומה דף ק"י ע"ב וז"ל ומה שחזר עוד ואל הארון תתן את העדות כו' כי הלוחות בארון רמז למ"ש כי בי"ה הוי' ישעי' כ"ו ד' וכן כי שמי בקרבו משפטים כ"ג כ"א עכ"ל, וכ"כ עוד בפ' יתרו ע"פ וידבר אלקים כו' אנכי הוי', דהיינו ע"י המ' הנק' אלקים דבר השם המיוחד ע"ד כי בי"ה הוי' ע"ש דצ"ד ד', וכ"כ עוד בפ' בשלח ע"פ עזי וזמרת י"ה דפ"ו ג', ושטה זו היא שהביא הפרדס בערך מט"ט בשם ר' משה וז"ל מט"ט פי' רבי משה בספר השם כי המלכות נק' מט"ט ובפי רוב המפרשים כן כו' עכ"ל, וכ"מ לכאורה בזהר פ' וישב דקפ"א ע"ב גבי ויאמר אברהם אל עבדו דא סיהרא כד"א מט"ט דאיהו עבד שליחא דמאריה עכ"ל ומאומרו דא סיהרא מובן דהיינו מל' הנק' סיהרא, והרי הוא אומר שזהו מט"ט, והינו כי מט"ט הוא לשון שליח המנהג ומקדם כמ"ש ברבות בראשית פרשה ה' נעשו קולו של הקב"ה מטטרון למשה וכ' המ"כ דרש"י והערוך פירשו מנהג ומקדם לפניו כו'. אך המק"מ פ' וישב שם כ' מט"ט פי' לפי שהשכינה מתלבשת במט"ט לכך אמר מט"ט דאיהו עבד שליחא כו' עכ"ל, ועד"ז פי' בזהרי חמה שם

שהשכינה מתלבשת במט"ט כו' ע"ש והקשה עוד דהא תח"ה לא נמסר לשליח, ולפ"ד הבחיי א"ש כיון דמט"ט הוא מ' אינו דומה לשליח מן המלאכים הנבראים כו' ודבריו הם דברי הרמב"ן בפי' החומש.

ב) **ובגמ'** פ"ד דסנהדרין דל"ח סע"ב משמע כדברי המק"מ וזה"ח שמט"ט הוא מן המלאכים הנבראים עד דמסיק שאפילו בפרוונקא דהיינו שליח נמי לא קבליניה כמ"ש אם אין פניך הולכים כו' וזה לא כשטת הבחיי שפי' שעליו נאמר פני ילכו כו', והציוני פ' משפטים כ' ובכאן יש דיעות שונות י"מ קורין למ' מט"ט וי"מ שהוא שר הפנים למטה מן הספירות עכ"ל וע' במא"א מם סעי' נ"ז משכן גימט' מט"ט כו' כי המשכן בבחי' נער מט"ט ובו מאיר יסוד דאצי' כו' ולכן הי' בחלקו של יוסף כו'. (הג"ה והיינו כי מט"ט גימט' שדי שהוא יסוד דאצי' וזהו כי שמי בקרבו כדפרש"י בחומש עכ"ה) וסעיף נ"ח מט"ט נק' היצירה וגם המ' המתלבשת בבי"ע נק' כך כו' עכ"ל, וע' בפרדס ערך מט"ט, ובזח"ג דרט"ו א"ב ובהרמ"ז שם שיש ב' בחי' קשת א' ביסוד המאיר במ', ב' במט"ט כו', ובזח"ג פ' בלק קפ"ז ע"פ המלאך הגואל שהוא מ' יברך את הנערים מט"ט וסנד"ל כי נער הוא שר העולם, מבואר דמט"ט אינו המ' והרמב"ן מפרש דהמלאך הגואל זהו מט"ט והוא מ' כנ"ל.

ג) **בבחיי** ס"פ פנחס ע"פ ביום השמע"צ שהוא מ' ונק' סעודה קטנה כו' א' זעירא של ויקרא ה' זעירא של בהבראם כו' וה"ס מ"ש נער הייתי גם זקנתי שרו ש"ע אמרו תילים ל"ז כ"ה הרי מפרש דשרו ש"ע זהו ג"כ מ', והתוספות ביבמות ספ"ק דט"ז ע"ב כ' דהוא מט"ט א"כ הולך לשיטתו דמט"ט הוא מ' והקושיא מי איכא זקנה כו' צ"ל אף שמ' היא אצי' שהוא אלקות אך במ' שייך מקור הזמן מלך מלך ימלוך ועמ"ש בזה בת"א סד"ה בכ"ה בכסליו בענין שם ה' קטנה רחל כו'. בילקוט ח"א פ' עקב דרע"ב סע"ב אע"פ שתגלו תעשו המצוות הציבי לך ציונים וע"ש בבחיי שעיקר המצות בארץ, ובגלות רק ע"ד ציונים ולפי המדרש איכה קאי זה על מצוות תרומות ומעשרות אבל הבחיי כ' על ק"ש ותפילין והיינו כי ארץ היא מ' דאצילות ושם עיקר המצוה, משא"כ בחו"ל שמלכך נער מט"ט הוא רק ציון לבחי' מ' כמו שרושמין הבנין בלוח כו' וע"ד בצלמינו כדמותינו וכמו איברי הנער קטנות לגבי האדם הגדול וכן ציון בחי' יוסף יסוד שדי שהוא מט"ט וע"ד וארא כו' באל שדי ושמי כו' לא נודעתי להם.

ועבדתם את ה' אלקיכם וגו'. והנה ידוע הקושיא דועבדתם הוא לשון רבים, ואח"כ וברך את לחמך ואת מימך הוא לשון יחיד. וגם צ"ל איך שייך בחי' עבודה למעלה כי עבודת העבד לרבו היינו שמתקן לו דבר והרי הוא ית' שלימותא דכולא וכלום הוא חסר ח"ו עד שהאדם יעשה תיקון כו'. והנה ארז"ל איזהו עבודה שבלב זו תפלה. ולהבין זה יש להקדים מאמר הזהר (פ' קדושים דפ"ו) פתח ר' אלעזר ואמר אתם עדי נאום ה' ועבדי אשר בחרתי בו וגו', אתם עדי אלין ישראל ותנינן אילין שמיא וארעא דכתיב העידותי בכם היום את השמים כו' אבל ישראל אינון סהדין אילין על אילין ושמיא וארעא וכלא סהדין עלייהו ועבדי אשר בחרתי בו דא יעקב, דכתיב ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר, וכתיב ואתה אל תירא עבדי יעקב ועבדי דא דוד ודוד עבדי אקרי דכתיב למען דוד עבדי אשר בחרתי דא דוד עילאה למען תדעו וגו' כי אני הוא דאתרעיתי בההוא דוד ובההוא יעקב אנא הוא אינון הוא ממש לפני לא נוצר אל דתנינן דקרא קוב"ה ליעקב אל כו'. ואחרי לא יהי' דא דוד דהכי אקרי ולאו אית בתרי' אחרא עכ"ל הזה"ק. הנה עיקר כוונת בעל המאמר לפרש היטב המקרא הזאת אשר הוא כולו מוקשה מרישי' לסיפי' הפלא ופלא באמרו לפני לא נוצר אל ואחרי כו'. מהו הפנים והאחור שכינה באלקות להוציא מדעת הטועים בזה ח"ו הלא הכל מודים בזה אף או"ה ואיך יעלה בדעת שום נברא ח"ו זאת גם לשון היצירה שמכנה באלקות שלפני לא נוצר דמשמע שיעלה על הדעת ח"ו ש' יצירה באל שהוא נוצר

נוסחא שני'

ועבדתם את הוי' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימיך והסירותי מחלה מקרבך. והנה ידוע הקושיא דועבדתם הוא לשון רבים ואח"כ וברך את לחמך ואת מימיך הוא לשון יחיד. גם צ"ל איך שייך לשון עבודה למעלה שעבודה פי' תיקון וכי כלום חסר אצלו ית' שנצרך שאנו נתקן לו דבר, והלא ממך הכל והוא שלימותא דכולא. והנה על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח. ועבודה היינו עבודת הקרבנות ועכשיו התפלה היא במקום קרבנות והיא הנק' עבודה שבלב. והענין כי הנה תפלה לשון התחברות כמו שאיתא פירש"י פ' ויצא גבי נפתלי כו' נפתלתי עם אחותי שי"א שהוא מלשון צמיד פתיל וכן ג"כ במשנה התופל כלי חרס כו'. וביאור ענין התחברות זו דהנה כתיב ואני תפלה פי' אני הוא בחי' מדת מל' ית' כמ"ש ואני בתוך הגולה שבחי' זו מתלבשת בגלות בע"ש וכמארז"ל גלו לבבל שכינה עמהם כו'. ואני זו הוא בחי' תפלה לחברה ולהעלותה למעלה מעלה ואפי' בגלות עם היות ואני בתוך הגולה אעפי"כ היא ג"כ בחי' ואני תפלה כי בכל תפלה מג' תפלות היום הוא עולה למעלה מעלה כמ"ש באגה"ק בסופו ע"ש (ואדרבה בבחי' א' יש בחי' חיבור ועילוי יותר בשעת הגלות כמ"ש במ"א בד"ה כי אברהם לא ידענו. וזהו למען יזמרך כבוד כו'.

ח"ו הלא הוא ית' קדמון לכל הקדומים ונצחי אין לו תחלה ואין לו תכלה כי אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון ואין עוד מלבדו ולזאת המקרא הזה הוא הפלא ופלא מרישא לסיפא ונלאו בו כל המפרשים ולא מצאו מרגוע לנפשם, עד שבא ר' אלעזר לפרשו בדרך האמת על מתכונתו, ותחלה נבאר אותו ע"ד הפשוט שר' אלעזר דייק לישנא דקרא דאני הוא קאי ארישא דקרא במה שפתח הכתוב תחלה, היינו אתם עדי ועבדי אשר בחרתי בו אני הוא אינון ממש שאני בחי' העדים והעבדי' דהיינו בחי' התלבשות אוא"ס ב"ה בבחי' יעקב ודוד דאצי' שהוא בחי' ת"ת ומל' דאצילות כי יעקב הוא יו"ד עקב בחי' הארת יסוד אבא שבחזה דז"א שהוא בריח התיכון המבריח מן הקצה הראשון הוא ראשית חכ' דאצילות עד קצה האחרון הוא בחי' מלכות דאצי' סופא דכ"ד ודוד הוא בחי' מדת מל' דאצילות, וזהו דקדוק הלשון של המקרא אתם עדי ועבדי אשר בחרתי בו אתם עדי אילין ישראל ועבדי אשר בחרתי בו דא יעקב ועבדי דא דוד כנ"ל, למען תדעו ותאמינו ותבינו כי אני הוא אינון ממש שאני מתלבש בבחי' העדים ועבדים עד שמתיחד עמהם בתכלית היחוד להיותם נק' על שמו העצמי' ותו מפני שבאצילות איהו וגרמוהי חד ממש ולכך לפני לא נוצר אל פי' מתאר בשם העצמיי' על בחי' יעקב ת"ת דז"א דאצילות שקראו הקב"ה אל מצד דאנא הוא אינון ממש ולכך אומר לפני לא נוצר פי' לפני בחי' יעקב דאצילות לא נוצר אל ואחרי לא יהי' דא דוד דהכי אקרי ולאו אית בתרי' אחרא

נוסחא שני'

א) **ולהבין** מהו ענין בחי' חיבור זה י"ל הפסוק (בישעי' סי' מ"ג) למען תדעו ותאמינו לי ותבינו כי אני הוא לפני לא נוצר אל ואחרי לא יהי'. שהפסוק הזה נלאו בו כל המפרשים מהו לשון יצירה באלקות הלא הוא ית' הקדמון כו' ונצחי כו', אין לו תחלה כו', וכמ"ש אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון כו', וכיון שכן למה הוצרך לומר לפני לא נוצר אל כו' מאחר שאין שייך כלל לשון נוצר באלקות, גם מהו לשון לפני ואחרי כיון שהוא קדמון ונצחי, גם מהו פי' כי אני הוא דמשמע כאלו אומר כן על דבר הנגלה אני הוא אותו האיש והלא הוא ית' סדכ"ס, וא"כ אין שייך לומר ע"ז תדעו כו' כי אני הוא. אך הנה הפסוק הזה פי' הזוהר פ' קדושים (דפ"ו סע"א) דפי' כי אני הוא קאי על מ"ש תחלה ועבדי אשר בחרתי שהוא יעקב דכתיב אל תירא עבדי יעקב וכן בדוד כתיב ודוד עבדי כו' עז"א כי אני הוא אנא הוא אינון ממש, ולכאורה גם זה תמוה יותר איך שייך לומר כן הלא הן נבראים והוא ית' הבורא ואין ערוך הנברא לבורא וא"כ איך שייך לומר שהבורא ונברא יהי' דבר א' ממש. אך הענין כי דהע"ה הי' מרכבה לבחי' מדת מל' שבפסוק לך הוי' הממלכה כו' ויעקב בחור שבאבות הוא מרכבה לבחי' מדת הרחמים הכוללת חו"ג כי אברהם אוהבי ופחד יצחק הן הי' מרכבה למדת חו"ג ויעקב בחור שבאבות הי' איש תם יושב אוהלים

שדוד מדת מל' דאצי' נק' בשם אחרי שהוא בחי' האחוריים דאצילות דלאו אית בתרי' אחרא, וזהו ואחרי לא יהי', וזהו כוונת בעל המאמר ע"ד הפשוט כפי שמתרץ המקרא הזה כנ"ל וד"ל.

ב) **וביאור** הענין הנה ידוע בחי' סדר ההשתלשלות שלמעלה בבחי' עו"ע שמקבלים דין מן דין העלול מעילתו ומשפיע להעלול השני ועד"ז בכל סדר ההשתלשלות דאבי"ע ומבשרי אחזה בנפש האדם שהמדות שבנפש נמשכים מן השכל והמח' מהמדות כי כאשר יעלה בלבבו איזה חמדה ותשוקה לאיזה דבר אז יעלה מהלב אל המוח להרהר בצירופי אותיות המח' הדבר המתאוה ההוא, וכן הדבור מסתעף מהמדות שכאשר יחפוץ לדבר ההוא ידבר בצירופי אותיות הדבור לזולתו, וכנראה בעליל שכאשר לא יחפוץ בלבבו לדבר אזי ידום כאבן בדמי' ושתיקה כו', נמצא נראה בעליל שהדבור מקבל מן המדות והם מקורו ממש שנובע ונמשך משם, אך באמת יש ראי' לסתור שאין שרשו של הדבור ממש הוא מן המדות עצמן כ"א שרשו הגבה

נוסחא שני'

שמחבר הב' בחי' חו"ג ועל ג' מדות אלו נאמר לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת כו', וזהו יום ליום יביע אומ"ר ר"ת אש ומים רוח שבהן וע"י המשכת חיות העולמות כי חסד המשכת מים יורדים מגבוה לנמוך ואש הוא בחי' העלאה ורוח הוא הממוצע וכן הקול כלול מג' בחי' אלה אמ"ר וזהו הקול קול יעקב שיעקב שהוא כלול ג' בחי' הנ"ל הוא בחי' קול והמשכה, וממנו מקבל דוד שהוא בחי' עולם הדבור, והנה על שרש ומקור מדות אלו למעלה באצילות שהן מיוחדים בא"ס ב"ה ע"ז אומר אני הוא אנא הוא אינון ממש וכמ"ש בזוהר דאיהו וגרמוהי חד כו'.

ג) **וביאור** הדברים הנה להבין ענין יעקב ודוד י"ל תחלה ענין בחי' מל' שהוא בחי' דבר ה', כי הנה ידוע בחי' סדר השתלשלות שלמעלה מבחי' עו"ע שמקבלין דין מן דין העלול מעלתו ומשפיע להעלול השני ומבשרי אחזה בנפש האדם שהמדות שבנפש נמשכין מהשכל והמח' מהמדות כי כאשר יעלה בלבבו איזה חמדה ותשוקה לאיזה דבר אזי יעלה מהלב אל המוח להרהר בצירופי אותיות, המח' וכן הדבור נמשך מהמדות כנראה בחוש שכאשר לא יחפוץ לדבר אזי ידום וישתוק כו', ועכ"ז אנו רואים לכאורה בהיפוך שאין הדבור נמשך מהמדות שהרי התינוק אינו יכול לדבר אעפ"י שיש לו התפעלות רב במדותיו אלא ע"כ צ"ל שהדבור נמשך מהשכל דוקא והיינו אפי' ממקור השכל שהרי גם התינוק יש לו מוחין דקטנות ועכ"ז אינו יכול לדבר כו' רק אחר שנשלמו ימי יניקה והגיע לבחי' מוחין דגדלות דהיינו גדלות השכל אז יכול לדבר הרי צירוף האותיות נמשך מבחי' חכ' כו', וכך יובן למעלה שמקור ושרש עולם הדבור העליון שרשו אינו

למעלה מאד נעלה מן המדות דהיינו ששרש הצירופי אותיות של הדבור הוא בבחי' אבא מקור החכ' והשכל שהוא עיקר המצרף צירופי אותיות הדיבור דאבא יסד ברתא רק ירידת השפע ממקור החכמה והשכל אל הדיבור לצרף אותיות א"א בלתי אמצעית המדות שע"י תעבור השפע אל הדיבור וכנראה בחוש התינוק היונק אף שיש לו שכל ומדות ואדרבה המדות שלו גדולים יותר מבגדול מצד קטנות הדעת שמתפעל ממאורעות קטנים בכעס גדול בחימה וקצף גדול כשירגיזו לו בדבר כ"ש מה שלא מתפעל מזה הגדול כלל וכן להיפוך מה שמתאוה לדברים קטנים והמדה גוברת עליו מאד לעשות התפעלות גדולה באברי הגוף עד שיבכה במר נפשו בבכיות גדולות וזעקה גדולה ומרה מההעדרו כו', אעפ"כ אינו יכול לדבר בצירופי אותיות הדבור וזה לסתור שאין שרשו של הדבור הוא מן המדות עצמן כ"א ממקור החכמה והשכל שלאחר שנשלמו ימי יניקה והגיע לבחי' מוחין דגדלות אז יוכל לדבר מצד המצרף האותיות היא בחי' אבא מקור השכל כנ"ל, כך ממש עד"מ למעלה בסדר ההשתלשלות הפרצופים דאצי' שז"א דאצילות הכולל בחי' המדות

נוסחא שני'

נמשך מהמדות עליונות לבד כי אם מבחי' מקור ח"ע כאשר יסד ברתא בחכמה יסד ארץ רק שאעפי"כ אמת הדבר איך הדבור מקבל ג"כ מהמדות דהיינו שהמשכת ח"ע נמשך דרך המדות לבחי' הדבור וזהו בחי' יעקב יו"ד עקב הוא בחי' חכ' שנמשך הארה זו לבחי' עקב הוא בחי' הדבור היינו על ידי אמצעות המדות והיינו מ"ש יבקע צורים שהן המדות הנק' צורים ובחי' אור החכ' מבקע אותן ונמשך על ידו בהדבור כו', (וביאור ענין ביקוע זה עיין בביאור הזוהר פ' בשלח בביאור התוספתא ד' נון אבנין נקובין הוו סתימאין ע"ש) והטעם שצ"ל המשכה על ידי המדות דוקא כי מהיות בחי' ח"ע הוא תכלית הביטול שבה מלובש אוא"ס ב"ה מצד זה הביטול שבבחי' חכ' שהוא כביטול זיו השמש בשמש וא"כ הוא בבחי' אח"פ וא"א להיות ממנה בעצמה התהוות וריבוי התחלקות אותיות אם לא ע"י אמצעות המדות עליונות כו', וזהו בחי' יחו"ע ויחו"ת ועז"נ כי שמש ומגן הוי' אלקים פי' אלקים הוא בחי' מל' שע"י רבוי התחלקות צירופי אותיות נעשה ריבוי הנבראים כו' והוא בחי' יחו"ת ושמש הוא בחי' יחו"ע ביטול האמיתי כזיו השמש כו', אך באמת הוי' הוא אלקים כי כמו דלמת"ב בבחי' יחו"ע כך גם בבחי' יחו"ת וכמ"ש בתניא ח"ב ע"פ וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא אלקים, וזהו למען תדעו ותאמינו לי ותבינו כי אני הוא בחי' היחוד דאוא"ס שמתלבש בבחי' עבדי אשר בחרתי בו שהם יעקב ודוד ת"ת ומל' כנ"ל עד אנא הוא אינון ממש כמ"ש הרמב"ם שהוא היודע והוא (המדע) הידיעה עצמה כו' וד"ז אין ביכולת האדם להשיגו כו' על כן הוצרך לומר ותאמינו שהידיעה בלבד לא יספיק ע"ז רק בצירוף האמונה כו' ומבואר בתניא דכמו שהוא היודע והוא הידיעה עצמה הכל דבר

דאצילות מקבל מאו"א דאצי' ומדת מל' הדיבור עליון דאצי' מקבלת מז"א דאצי', אך באמת אין עצמות שורש בנין המל' בצירופי אותיות שבה מבחי' ז"א דאצי' כ"א שרשה הגבה למעלה מאד נעלה ממנו דהיינו שהצירופי אותיות שבמל' הם נמשכים מאבא דאצי' כי אבא יסד ברתא דוקא, אך בלתי אפשר להתמשך השפע מאבא דאצי' עצמו למדת מל' דאצי', זולת ע"י אמצעות המדות דז"א דאצי' שהשפע דאבא עוברת דרך המדות דאצילות למל' דאצי', דהיינו שתחלה נמשכה השפע דאבא לתוך המדות דז"א ומשם למל' דאצי', והענין הוא בהיות נת"ל (במאמר התוספתא דבשלח ד"נ) אבנין נוקבין הוו סתימאן פי' שהכלים דמדות דאצי' היו סתומים ונעלמים באופן שלא היו כלים מעבר לעבר לקבל השפע לזולתו שלא היו חלולים ומנוקבים להיות מפולשים מעבר לעבר ולקבל השפע עליונה ולהשפיע דרך החללים לזולתם. ולזאת מצטרך השפע דאבא לנקב בחי' הכלים דמדות דז"א שיהי' ראוין להשפיע השפע שלו ממש אל מדת מל' דאצי' לצרף אותיות, וזהו בחי' ירידת השפע דאבא לז"א ומז"א למלכות שמבקע השפע דאבא את הכלים דז"א להיות עובר השפע דרך הכלים דז"א דרך הו"ק לצרף האותיות נמצא העולה מזה ששניהם אמת ששרשו העצמי של הדבור הוא מבחי' אבא דאצי' שיסד ברתא ואעפ"כ עיקר התהוות הצירופי אותיות הדיבור הוא בקבלת השפע מן המדות דוקא שנתבקעו ונקבו לפי השפעת השפע דאבא בהן לעשותם כלים ראוים להשפיע לנוק' וכדכתיב יבקע צורים במדבר יבקע הוא אותיות יעקב שזהו בחי' ומדריגת יעקב שהוא בריח התיכון המבריח מן הקצה הראשון דאצי' להתמשך הארת יסוד אבא לחזה דז"א לבקע הצורים הם המדות דז"א שהיו סתימאן כנ"ל ומשם תרד השפע למל' לצרף האותיות שמבריח עד קצה האחרון כנ"ל, אך הטעם והסיבה לזה שמצטרך להיות נמשך שפע החכמה דאבא דאצילות אל ברתא בחי' מל' דאצי' לצרף האותיות שלה ע"י אמצעות המדות המתמצעין ביניהם מה דלא סגי בלא"ה שתקבל המלכות השפע מאבא עצמו בלי אמצעות כלל הוא בהיות ידוע שמוחין דאבא דאצילות

נוסחא שני'

א' כמ"כ בשאר מדותיו הקדושות ע"ש וא"כ היינו ממש ענין זה דאני הוא. וזהו ג"כ מ"ש לפני לא נוצר אל כי הנה איתא שהקדב"ה קראו ליעקב אל והענין כי אל הוא נהירו דחכמתא פי' הארה מחכ' הנמשך למטה לבחי' המדות והדבור והוא בחי' אחרונה שבחכ' ע"ד מ"ש גבי מקרא קודש הארה שם מבחי' קדש (ולפי שחו"ב תרדל"מ ואיתא קנה חכמה קנה בינה ב"פ קנה בגימטרי' יש וזהו להנחיל אוהבי יש ע"כ בחי' המל' דחו"ב נק' אל שהוא מעשר מבחי' יש) ולפי שיעקב הוא בחי' י' עקב דהיינו ג"כ הארת ח"ע הנמשך להיות התהוות העולמות כמאמר מה רבו מעשיך ה' כולם בחכ' עשית שריבוי התהוות הנבראים הנמשך מריבוי הצירופים הוא בחכמה עשית והיינו ע"י בחי' יעקב יבקע צורים כו', משא"כ עצמות ח"ע ע' מ"ש

הם בחי' השגות תכלית הביטול בבחי' מ"ה שהחכמה כח מ"ה תתלבש בה בחי' אוא"ס ב"ה בגילוי יותר מצד שהיא כלי הביטול תכלית הביטול בבחי' מ"ה ולכך מתייחדת באוא"ס ב"ה בתכלית היחוד וההתכללות אמיתי כביטול זיו השמש במאור השמש ולזאת היא מופשטת בתכלית השלילות מגדר הריבוי והפירוד בבחי' התחלקות מפני שהוא אחדות פשוט יחיד ומיוחד במאצילה ב"ה עד שבחי' הריבוי והפירוד של בחי' ההתחלקות הוא תכלית ההיפוך והמנגד אליה ולכן בלתי אפשר להתמשך ממנה בעצמה בחי' התחלקות צירופי אותיות שבמל' שמתחלקים דרך פרט בריבוי ופירוד צירופים שונים וחילופיהן ותמורותיהן כנודע זולת ע"י אמצעות המדות דז"א דאצי' שאף המדות דאצי' מצד היותן מיוחדין במאצילן ב"ה דאיהו וגרמוהי חד ממש הם מושללים עדיין מבחי' ההתחלקות בפו"מ, אך אעפ"כ הם קרובים יותר לגדר וסוג ההתחלקות מצד ההתחלקותן בבחי' קוין, אך בחי' ההתחלקות שלהן אינו בפו"מ כ"א בכח הנעלם בלבד שכאשר מגיע השפע שלהן לתוך מדות מל' להתחלק בצירופי אותיות שבה אז נגמר התחלקותה בפו"מ להיות נפעלי' מהצירופים שונים נבראים ופרטי מינים ממינים שונים כו' כנודע אך בהיות השפע דחכמה כח מ"ה יורדת לתוך הכלים דז"א אזי בתחלת הגעתה הוא לבחי' יעקב בריח התיכון בחי' קו האמצעי דז"א שנק' אות אמת שהוא בחי' ו' שנק' אות אמת כמ"ש רחב ונתתם לי אות אמת כו', אך כאשר הארת החכמה שביעקב יוד עקב קו האמצעי דז"א מבקע הצורים שנחלק בחי' המדות דאצי' לבחי' קוין אז בהגעת השפע למל' מתחלקת בהתחלקות פרטי' ממש בצירופי האותיות שבמל' דאצי' מקור הנבראים פרטים מינים ממינים שונים דבי"ע כנ"ל.

ג) **וז"ש** כי שמש ומגן הוי' אלקים שזהו בחי' יחו"ע ויחו"ת שנת' בלק"א ח"ב שהוא בחי' זיווג יעקב ורחל שרחל הוא מדת מלכות דאצי' מקור דבי"ע בהתחלקות הצירופי אותיות פרטים שונים שנתהווה מהם ריבוי

נוסחא שני'

ע"פ ואלה שמות בנ"י כו'), ע"כ הקדב"ה קראו ליעקב אל שהוא נהירו דחוכמתא והנה עז"א לפני לא נוצר אל כי יצירה היא בחי' גילוי הארה כמו יוצר אור ובורא חשך, והנה בחי' אל שהוא נהירא דחוכמתא שייך ע"ז לשון יצירה וגילוי משא"כ למעלה מבחי' זו נק' ישת חשך סתרו שהוא בחי' העלם ולמעלה מגדר התהוות כו' וחכ' הוא ראשית הגילוי והיינו באמת בחי' נהירו דחוכמתא וע"כ אמר לפני לא נוצר אל כלומר למעלה מבחי' גילוי דבחי' יעקב יבקע צורים כו' אין שם בחי' יצירה וגילוי והוא ג"כ מלשון חומר וצורה שהחומר הוא עצם הדבר ונק' היולי וצורה הוא הגילוי שלו. וענין ואחרי לא יהי' הענין כי המדות והדבור שהם בחי' יעקב ודוד נק' פנים ואחוריים לפי שהדבור אינו מקבל רק מבחי' אחוריים של המדות

ופירוד הנבראים פרטים שונים שזהו בחי׳ אלקים ושילוב הוי׳ באד׳ שנק׳ בחי׳ יחו״ת כנודע ויחו״ע הוא בחי׳ תכלית הביטול דחכמה כח מ״ה דאצי׳ שמופשט ומושלל מגדר ההתחלקות בריבוי ופירוד דאיהו וגרמוהי חד כנ״ל, אך באמת הכל אחד ומיוחד ואין זה ב׳ רשויות ח״ו כ״א הוי׳ הוא האלקים בחי׳ יחו״ע ויחו״ת כאחד בתכלית היחוד כי הוא כל יכול וכמו דלית מח׳ תפיסא בבחי׳ יחו״ע בתכלית הביטול האמת בבחי׳ אין ומ״ה כך מי ימלל גבורות ה׳ להסתיר השפע בצמצום דאלקים להתראות בבחי׳ יש ודבר בפ״ע ובטובו מחדש בכ״י מע״ב מאין ליש כו׳ כנ״ל.

וזהו וידעת היום והשבות אל לבביך כי הוי׳ הוא האלקים כו׳ כנ״ל, וזהו למען תדעו ותאמינו שהידיעה בעצמה לא יספיק זולת בצירוף בחי׳ האמונה עמה ג״כ כמ״ש בלק״א כי אני אני הוא דאנא אינון ממש כמ״ש בזהר דהיינו בחי׳ היחוד דאוא״ס שמתלבש בבחי׳ עבדי אשר בחרתי שהוא בחי׳ יעקב יוד עקב שהוא הארה בעלמא מן החכמה שמאיר ביעקב והיינו כי מל׳ דאבא שהוא בחי׳ תחתונה שבו עשיראה דכולא היא תוכל להתפשט בבחי׳ עקב אבל מהו״ע א״א להתמשך למטה כלל ולכך נק׳ בחי׳ מל׳ דאבא שנשפל ונתלבש בחזה דז״א בשם אל שזהו בחי׳ יוד עקב שקראו הקב״ה אל בהיות או״א תרין ריעין דלא מתפרשין ושניהם כאחד נק׳ בחי׳ יש כמ״ש להנחיל אוהבי יש מפני שקנ״ה נהורין הוא באבא וקנ״ה נהורין באימא כדכתיב קנה חכמה קנה בינה כו׳, ולזאת בחי׳ מל׳ דאבא שהוא חלק העשירית מע״ס דאבא שהוא בחי׳ תחתונה שבו נק׳ בשם אל שהוא המספר קטן די״ש שהוא חלק העשירית ממנו וד״ל. לפני לא נוצר אל הנה נאמר בתפלה יוצר אור ובורא חושך כו׳, פי׳ יצירה הוא בחי׳ אור וגילוי ובריאה הוא בחי׳ חשך סתרו בהיות ידוע שבכל דבר ימצא בחי׳ חומר וצורה חומר הוא בחי׳ העצם ההיולי הנעלם והצורה הוא בחי׳ הגילוי של החומר כגון התפוח החומרי העצמי הוא בחי׳ היולי דהיינו עצמות מהות התפוח וטעמו שהוא מתוק מדבש לחיך או חמוץ כו׳ והצורה שלו הוא בחי׳ הגילוי שלו במראה לבן או אדום שנראה לעין כל, וכן בכ״ד שבעולם כמו השולחן שהחומר שלו הוא בחי׳ הצומח שהצמיח העץ והנסר ההוא שזהו שרש העצמי׳ והגילוי שלו בהתפשטות אורך ורוחב ומראיתו הוא בחי׳ הצורה שלו כך עד״מ למעלה ממש שנאמר יוצר אור ובורא חושך שבחי׳ האור המתפשט מעצמות

נוסחא שני׳

כמו שאנו רואים שגילוי פנימי׳ המדות אינו יכול להתלבש בדבור כלל שאם האדם בכעס מופלג אינו יכול לדבר מפני שא״א להתלבש בחי׳ זו בדבור רק אחר שנתקרר המדה אז יכול לדבר וזהו שנק׳ מל׳ בחי׳ אחרי הוי׳ תלכו, ואמר ואחרי לא יהי׳ כי עד בחי׳ המל׳ איהו וגרמוהי חד כנ״ל עד דאור הוא אנא הוא איהו ממש משא״כ מכאן ואילך כתיב ומשם יפרד כו׳

המאור ית' ומתגלה אל הנאצלים נק' בשם יצירה שהוא בחי' הצורה המתגלה ומתפשט מעצמותו ית' ובורא חשך סתרו הוא בחי' עצמות המאור הנעלם דכתיב ישת חשך סתרו דלית מח' תב"כ והיינו כמ"ש בסה"ק שאדם דבריאה הוא בחי' א"ק ואדם דיצירה הוא בחי' אדם דנקודים ואדם דעשי' הוא אדם דאצי' דכתיב כולם בחכמה עשית שאצי' כעשי' נחשבת קמי' ועולם הנקודים הוא בחי' יצירה שהוא בחי' הצורה והאור והגילוי המתפשט ממנו ית' לעולם העקודים נק' בריאה שבורא חושך סתרו שהוא מבחי' מהו"ע ית' וכדכתיב הוא גליא עמיקתא ומסתרתא ידע מה בחשוכא ונהורא עמי' שריא עמו דוקא כנ"ל, וזהו לפני לא נוצר אל, פי' לפני החכמה דאצי' שהוא ראשית הגילוי של אור א"ס בנאצלים לא נוצר אל דהיינו שלא נתגלה בבחי' צורה וגילוי בחי' אל שהוא מל' שבחכמה שלפני האצי' לא נוצר בבחי' הצורה וגילוי ששם ישת חשך סתרו זולת בחכמה דאצילות שהוא ראשית הגילוי נוצר אל בבחי' צורה וגילוי (ומשנ"ת שעולם העקודים נק' בחי' יצירה לגבי עצמות המאציל שאצי' נק' עולם העשי' כנ"ל הנה שורש החכמה דאצילות הוא מל' דא"ק כנודע ולכך לפני לא נוצר אל ודו"ק) זולת מחכ' דאצי' ולמטה נוצר אל בבחי' צורה וגילוי ממש דהיינו בחי' עבד דא יעקב יוד עקב שהוא בחי' הארת החכמה בחזה דז"א שקראו הקב"ה אל שהוא בחי' מל' דאבא חלק העשירית שבה כנ"ל וד"ל. ואחרי לא יהי' דא דוד דהכי איקרי ולאו אית בתרי' אחרא, פי' יעקב הוא יוד עקב הארת החכ' שבחזה דז"א הוא נק' פנים ולזאת אומר לפני לפני הפנים הזה לא נוצר אל כנ"ל והיינו לפני שהוא בחי' פנימית המדות דז"א דאצי' הכוללם יחד ודוד הוא בחי' מל' דאצי' נק' בשם אחרי שהוא אחוריים דז"א דאצי' כי נה"י דז"א נעשו מוחין לנוק' כמו עד"מ בנפש האדם כשמתאוה תאוה בלבו באהבה עזה מנקודת הלב לאיזה דבר חפץ בעולם אזי א"א לגלות האהבה זו שבפנימיות לבבו בהתגלות הדיבור לזולתו זולת כשנתפשט אור האהבה להתפשט בחיצוני' והתגלות לבבו בלבד אזי תוכל הדבור להתפשט לזולתו כך עד"מ למעלה בחי' נה"י דז"א דוקא נעשה מוחין לנוק' אבל פנימיות ז"א א"א להתפשט למטה כלל, וזהו ואחרי לא יהי' ואחרי דא דוד דהכי אקרי לא יהי' דלאו דאית אחרא בתרי' דהיינו דקאי ארישא דקרא שפתח הכתוב תחלה אתם עדיי וגו', ועבדי אשר בחרתי בו דא יעקב, ועבדי דא דוד ושניהם אמת שהם בחי' הפנים ואחוריים דאצילות, למען תדעו ותבינו

נוסחא שני'

עלמין דפרודא, וזהו כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו פי' עולם האצילות הוא הנק' בשמי דאנא הוא אינון ממש, אבל משם ואילך בראתיו יצרתיו עשיתיו הוא עלמין דפרודא וזהו ואחרי לא יהי' בחי' זו כו'. (נתבאר כאן ענין ועבדתם תפלה היא עבודה שבלב והוא לשון התחברות לחבר בחי' ואני בתוך הגולה לשרשה).

ותאמינו כי אנא הוא אינון ממש שמתיחד עמהם בתכלית היחוד דאיהו וגרמוהי חד ממש לכך מתאר אותם בשמו העצמי כמ״ש להלן לפני לא נוצר אל פי' לפני בחי' יעקב דאצי' לא נוצר אל, ואחרי לא יהי' שלאחר בחי' דוד מדת מל' דאצי' שנק' אחרי לא יהי' בזה האופן שיתיחד המאציל ב״ה בתכלית היחוד עד שיתארו בשם העצמי לומר כי אני הוא אינון ממש מפני שאצי' הוא עולם היחוד דאף הכלים דאצי' מיוחדים במאצילן בתכלית היחוד כנ״ל, משא״כ ממל' דאצילות ולמטה שלא קם כמוהו שיש פרסא המבדלת בין אצי' לבריאה והם עולמות הנפרדים ממש כנודע, וזהו ואחרי לא יהי' דלאו דאית בתרי' כו' כנ״ל וד״ל.

ד) **ובכל** הנ״ל יובן ענין עבודה, כי הנה מבואר למעלה דיעקב ודוד שהם בחי' כללות ע״ס דאצי' היינו זו״נ דאצי' נק' עבדי, והיינו משום דבאמת א״ס ב״ה לאו מכא״מ איהו כלל עד שאצלו חכמה ועשי' שוין ממש

נוסחא שני'

וי״ל קצת פי' ועבדי כי אני הוא כו', דקאי על יעקב ודוד ת״ת ומל' דאנא הוא אינון ממש ופי' יעקב ודוד היינו דוד עולם הדבור ושרש: מח״ע רק שנמשך ע״י אמצעות המדות יוד עקב והוא ענין יחו״ע ויחו״ת, ואיהו וגרמוהי חד, וזהו לפני ואחרי לא נוצר כו', כי זהו ראשית הגילוי משא״כ למעלה מזה הוא בחי' ישת חשך סתרו ואחר הנ״ל בחי' עלמין דפרודא דלאו איהו וגרמוהי חד.

ד) **אך** לכאורה צ״ל דממ״נ א״כ הוא דאני הוא דאנא הוא אינון ממש א״כ א״כ מהו שנק' ועבדי אשר בחרתי בו כי בחי' עבד משמע דבר בפ״ע שאין ערוך כלל להאדון ומאחר דאיהו וגרמוהי חד ע״ד הוא הידוע והוא הידיעה עצמה א״כ איך נק' בחי' אלו בשם עבד. אך הענין כמ״ש בזוהר פ' וישב ע״פ הנה ישכיל עבדי כו' דא שכינתא שנק' עבדי המושל בכל אשר לו וגם מט״ט שהוא נעל דשכינתא נק' שר העולם נק' ג״כ עבדי המושל כו' והענין כי הנה פי' איהו וגרמוהי חד היינו שהארת אא״ס ב״ה מתלבש במדותיו הקדושים ומתיחד עמהם, אמנם באמת הוא רק הארה בעלמא ונק' זיו כו', אבל עצמו' אוא״ס ב״ה כשמו כן הוא אינו בגדר התלבשות כלל, וכנודע מפסוק את השמים ואת הארץ אני מלא, שאני ממש מהו״ע ית' הוא בשמים ובארץ בהשואה א' שכשם שאינו מושג למטה בעשי' כך ממש אינו מושג אפילו למעלה באצילות דלמתב״כ נק' סוכ״ע וכל בחי' התלבשות שייך רק בבחי' ההארה בעלמא ובבחי' הארה זו שייך לומר דאנא הוא אינון ממש אבל עצמותו ומהותו ית' קדוש ומובדל וע״כ לגבי מהו״ע ית' נק' רק עבדי בחי' עבד ממש כיון שקמי' ית' שוין עשי' ואצילות וגם נק' עבדי לפי שכמו שהעבד אין לו כלום רק שמקבל פרס מרבו וכל מה שקנה עבד קנה רבו כך ג״כ בחי' מדותיו ית' מקבלים חיות

לכן הע"ס דאצי' נק' רק עבדי ואעפ"כ נאמר בו כי אני הוא דאנא הוא אינון ממש והוא משום דאיהו וחיוהי וגרמוהי חד שמתייחד עמהם בתכלית היחוד כי הוא ית' כל יכול שאעפ"י שבאמת אין הע"ס ערך לו כלל עכ"ז מתייחד עמהם ובאמת שזה אינו מושג איך הוא יחד הא"ס עם גרמוהי ע"ס כו', ולכן נאמר למען תאמינו כו', ונק' רזא דמהימנותא, והנה מ"מ מובן שזה השפלה גדולה להשפיל א"ע להתלבש בע"ס להיות חד עם גרמוהי, וכמארז"ל במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו שהתלבשותו במדת גדולה שהוא חסד דאצי' זהו ענוה והשפלה גדולה כו', ובתחלת הבריאה היה מעצמו כי חפץ חסד הוא ועכשיו באתעדל"ת תליא, וזהו בחי' עבודה שע"י העבודה למטה שזהו ביטול רצון להניח הרצון גשמי על הצד ועי"ז מעורר ג"כ למעלה כבי' שיצמצם א"ע ויניח אורו הגדול על הצד להתצמצם להתלבש בע"ס להיות איהו וגרמוהי חד, וזהו התיקון שעי"ז יוכל להיות ההשפעה

נוסחא שני'

בתמידות ממנו ונק' עבדו המושל כו' כי בהן וע"י ההשפעה לכל העולמות וכמש"ל באריכות בענין צירופי האותיות שבהן וע"י החיות לכל העולמות.

ועפי"ז הקדמה זו יובן איך שייך בחי' עבודה למעלה כי כלום חסר כו', והענין כי מאחר שבאמת המדות אין ערוך כלל למהו"ע יתברך וכמאמר דלאו מכל אינון מדות איהו כלל, ולכן נק' עבדו, והנה אעפי"כ הוא ית' נמשך ומתלבש בהן עד דאנא הוא אינון ממש וזהו השפלה גדולה שיהי' נמשך להיות חד ממש עם בחי' הנק' באמת רק עבדי כנ"ל, ולכן א' ע"ז למען תדעו ותאמינו כו' כי לכאורה אינו מושג כלל איך יהי' הע"ס חד עם גרמוהי המדות עליונות כיון דלאו מכל אינון מדות כלל ובאמת שהוא ע"ד מארז"ל במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו שהוא ענוה והשפלה גדולה והיינו כדי להיות על ידן עולמות התחתונים בע"ג ולכן בחי' זו כביכול נק' עבודה וכמ"ש במ"א ע"פ הוי' איש מלחמה, שלהיות התלבשות שם הוי' בבחי' איש היינו מדות עליונות כמ"ש על הכסא כמראה אדם זהו בחי' מלחמה, והנה תחלת הבריאה הי' מצד כי חפץ חסד הוא ועכשיו באתעדל"ת תלי' מלתא ע"י עבודת האדם בבחי' אתכפיא ואתהפכא לשנות טבעו כו', עי"ז מעורר למעלה ג"כ להיות התלבשות אור א"ס במדות עליונות הנק' עבדי אשר בחרתי כו' כנ"ל, ומה שנק' עבדי אע"ג דאיהו וגרמוהי חד כי רק הארה בעלמא מתלבשת בא"ס בסדר הקו כו' ובבחי' זו שייך לומר חד יחוד אור והכלי אבל לגבי עצמיות אוא"ס סוכ"ע לאו מכל אינון מדות איהו כלל ונק' עבדי, ועפי"ז יובן מה הוא בחי' עבודה להמשיך התלבשות א"ס במדותיו בחי' עבדי וזהו ענווה ה' איש מלחמה והיינו ע"י עבודת האדם ללחום עם היצר כו' ועז"נ ועבדתם.

ה) **והנה** עיקר...

והגילוי בבי"ע בעלי גבול שזהו דוקא ע"י התלבשותו בע"ס דאצי' משא"כ מבחי' א"ס עצמו לא היו יכולים לקבל כו' והמשכה זו עבודה גדולה היא להיות השפלה זו שיהי' מתלבש בבחי' עבדי ומתייחד עמהם עד דאנא הוא אינון ממש, והיינו ע"י העבודה שלמטה, וזהו ועשיתם אתם, כאלו עשאוני כו'.

ה) **והנה** עיקר ההמשכה ע"י אתעדל"ת היינו להמשיך מבחי' שלמעלה מסדר הנמשך מצד ההשתלשלות העולמות, והוא כי הנה מלכותך מלכות כל עולמים שלהיות התהוות העולמות הוא רק מבחי' ומדת מלכותו שהוא בחי' זיו והארה כמשל שם האדם כו', ולא כמשל התפשטות החיות מהנפש בהגוף שהוא מעצמיות הנפש ולכן הנפש מתפעלת ממקרי הגוף, אבל למעלה הרי אני הוי' לא שניתי כו', ולכן נק' הבריאה יש מאין הגם כי ממך הכל כתיב רק שהתהוותם מבחי' שהוא אין והארה בעלמא, אך ע"י אתעדל"ת כתיב ארוממך אלקי המלך להעלות בחי' מלכות שהוא בחי' ממכ"ע לשרשה ומקורה במהו"ע ית' בחי' סוכ"ע ועי"ז נמשך אח"כ הגילוי למטה ג"כ מבחי' אור הסוכ"ע המתייחד עם מדת מלכותו, וז"ש בברכת ישתבח מלך יחיד כו' שהוא העלאת בחי' מלך ממכ"ע לבחי' יחיד הוא בחי' סוכ"ע, וזהו פי' ואני תפלה דתפלה לשון חיבור היינו לחבר בחי' ואני שהוא בחי' מל' לבחי' סוכ"ע והכח הזה הוא בתפלה הוא כי ידוע דהתפלה נק' סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה פי' כמ"ש במ"א ע"פ יונתי בחגוי הסלע שהנשמה יש בה ב' בחי', הא' המתלבש בגוף והב' בחי' המקיף שהוא בחי' מזליה, וכן יש ב' בחי' אלו בכל עולם שהנשמה מושרשת שם יש בה ב' בחי' אלו והיינו נר"נ הם בחי' פנימי' ויחידה בחי' מקיף ועי"י התפלה יוכל להיות התחברות ב' בחי' הנ"ל וזהו שאו את ראש כו' לגלגלתם כי אית רצון ואית רצון אית רצון הנמשך מצד ההתבוננות והוא מבחי' או"פ, אבל אית רצון שלמעלה מהשכל ונק' גלגלתא והוא מצד שרש הנשמה, וזהו סולם מוצב ארצה התחלת התפלה בהודאה הנמשך מצד הנפש המלובשת בגוף וראשו מגיע השמימה בק"ש שמע ישראל ה' אלקינו שמגיע לשרש הנשמות כמו שהוא למעלה ע"ד שאו כו' לגלגלתם כנ"ל, ועי"ז נמשך המס"נ למעלה מהטעם, והנה ידוע דשרש הנשמה כמו שהיא למעלה בבחי' מזלייהו הוא גבוה מאד כמש"ש וע"פ האזינו שזהו שארז"ל מאין באת ע"ד והחכמה מאין תמצא שמבחי' אין זה הוא מקור שממנו תמצא החכמה יש מאין ולכן ע"י התבוננות* שבתפלה ומס"נ בק"ש שקדם לתפלה נעשה התחברות ב' חלקי הנשמה להיות לאחדים ממש בחי' המוצב ארצה עם בחי' השמימה בחי' מקיף והוא בחי' יחוד סובב וממלא שבנפש (עמ"ש ע"פ זה היום תחלת מעשיך שבת שלפני ר"ה תקס"ח ב' בחי' עבודה שבנפש בבחי' סובב ובבחי' ממלא והיינו ב' בחי' הנ"ל) ועי"ז באתעדל"ת אתעדל"ע כי הנה כל ישראל בני מלכים הם, שבחי' מדת מל' היא נשמה כללית ועי"ז מתיחדת היא ג"כ בשרשה ומקורה

---

* התבוננות : בבוך באב' 48 : הביטול עצמו.

המקיף הכללי בחי' סוכ"ע כנ"ל בפי' ארוממך אלקי המלך וזהו ואני תפלה בחי' חיבור בחי' אני והוא בחי' מל' ממכ"ע לבחי' סוכ"ע מלך יחיד כנ"ל (והנה יובן למשכיל שהתפלה בזמן הגלות היא יותר נעלה והוא עפ"י הלשון שמצאתי בכ"י רבינו ז"ל בד"ה כי אברהם לא ידענו וז"ל הזהב, וז"ש ואני תפלה ואני בתוך הגולה כשהיא בבחי' הגולה היא עצמה בבחי' תפלה שא"צ להמשיך דרך המדות עליונות כי אתה אבינו יסד ברתא, אבל כשאינה בתוך הגולה אזי היא בחי' פב"פ שואלת צרכיה מז"א בעלה כמ"ש נפשי בשאלתי, וז"א נק' בעל תפלה, אבל בגולה ואני תפלה היא עצמה תפלה לשון התקשרות ח"ת בח"ע, וזהו כי אברהם לא ידענו שאין * למעלה מבחי' אהוי"ר כו' יעו"ש באריכות, ונלע"ד לבאר זה עפמ"ש בפסוק יונתי הנ"ל ג"כ ההפרש בין בחי' התפלה בזמן בהמ"ק ובין זמן הגלות ע"ד עבודה שבזמן בהמ"ק כתיב קומי לך להתעלות הנשמה לשרשה בחי' מזלייהו כסדר המדריגות ע"י אהבה כו', אבל בגלות יונתי בחגוי הסלע הסתר והעלם האהבה וזהו ממש כי אברהם לא ידענו אזי העצה הראיני את מראיך בחי' א"ח בכל מאדך ויצעקו בצר להם וממילא מובן שעי"ז גורם ג"כ העלי' למעלה דבחי' מלי בבחי' או"ח * שלא כסדר והדרגה לקבל מז"א אכ"א שאני עצמה היא בחי' תפלה והתקשרות לבחי' סוכ"ע, משא"כ כשהעלי' רק בסדר ולא בדילוג מקבלת ע"י ז"א ונק' בעל תפלה כנ"ל, אבל כשאני בתוך הגולה עי"ז א"ח ואזי כי אתה אבינו כו').

ו) **והנה** זה הוא בחי' ארוממך אלקי המלך התקשרות ועליית המל' ממטה למעלה, ואני תפלה וכנ"ל, ואח"כ וברך את לחמך ומימיך הוא המשכת אוא"ס הסוכ"ע מלמעלה למטה ע"י התורה שהיא הנק' לחמך כמ"ש לכו לחמו בלחמי כי הנה הגם דלית מח' תב"כ דלגבי א"ס הרי החכמה כעשי' גשמיות נחשבת דלמתב"כ, וא"כ לכאורה איך יהי' המשכת אוא"ס ע"י התורה כיון דאורייתא מחכמה נפקת כו', אך הענין דשאני חכ' שבתורה ששרשה מבחי' ח"ע שהוא למע' מבחי' החכ' שבהשתלשלות העולמות שנק' ח"ת כנודע בענין מים עליונים ומים תחתונים, והנה חכמה שבתורה כיון שהוא ח"ע שהוא ראשית ההשתלשלות והגילוי מא"ס לכך יש בה התלבשות בחי' א"ס ממש מה שלמעלה מבחי' חכמה לגמרי, ויובן עד"מ באדם הנה השכל השורה במוח אינו בערך עצם הנפש ואעפ"י שהנפש כלולה מכל הכחות שאינן ראש ועיקר שאינן מתאחדין עם הנפש ממש רק ע"י אמצעות לאין שיעור ובחי' כח השכל הכלול בנפש הוא למעלה מסוג ומהות כח השכל המלובש במוח הגשמי, ונמצא כח השכל שבמוח אינו מערך עצמיות הנפש, ועכ"ז נק' הנפש נפש המשכלת והיינו ע"ש כח השכל שבמוח והיינו דלפי שכח השכל שבמוח הוא ראש לכל הכחות המתפשטים מהנפש בגוף לכך

שאין: בתו"א דף צג, ג אין תיבה זו.
או"ח: בבוך הנ"ל: אני תפלה.

גם אחר ירידתו והתפשטותו במוח הוא מתאחד עם הנפש ממש יותר משאר הכחות שאינן ראש ועיקר שאינן מאתחדין עם הנפש ממש רק ע״י אמצעות המוחין שבראש כו׳ שהשכל שבמוח הוא מקבל ראשונה מהנפש (וממנו מקבלים אח״כ שאר הכחות) עד שלכך נק׳ הנפש ממש על שמו נפש המשכלת, יען שמתאחדת עמו אעפ״י שמהותה ועצמותה למעלה מעלה מבחי׳ שכל שבמוח ועד״מ זה יובן למעלה דבחי׳ ממכ״ע הוא כמו התפשטות הנשמה בגוף ראשונה מתלבש במוחין הוא בחי׳ חב״ד כו׳, ובחי׳ סוכ״ע הוא מה שלמעלה מבחי׳ התלבשות לגמרי וכמו עצמיות הנפש ואעפ״כ בבחי׳ ח״ע שהוא ראשית הגילוי וראש ומקור לכל הע״ס והעולמות יש גילוי והתלבשות הארה מבחי׳ סוכ״ע ממש שלמעלה מהחכמה לגמרי וכמו שהנפש עצמה נק׳ נפש המשכלת כו׳, וז״ש הוי׳ בחכמה שאוא״ס שהוא למעלה מעלה מבחי׳ חכ׳ שורה בבחי׳ חכמה כו׳ משא״כ שאר הספי׳ מקבלים ע״י אמצעות החכ׳ כמ״ש בע״ח, ולכן ע״י עסק התורה ממשיך ג״כ גילוי אור הסוכ״ע למטה והגם דאורייתא מחכמה נפקת שהוא בחי׳ ממכ״ע רק שלהיותה ראשית כו׳ שורה ומלובש בה אוא״ס הסוכ״ע ממש וכנ״ל. (וע׳ בזה ע״פ וידבר אלקים כו׳ אנכי כו׳ שבועות תקס״ח).

ז) **אך** צ״ל תחלה ועבדתם שהוא עבודה שבלב בחי׳ תפלה ואח״כ דוקא וברך את לחמך שהוא תורה. והענין דמבואר בפע״ח * שכדי שיהי׳ יחוד או״א צ״ל העלאת מ״ן הנק׳ אתעדל״ת במס״נ דוקא, וזהו בחי׳ ק״ש ומס״נ באחד וכדי שיהי׳ יחוד זו״נ סגי ע״י תומ״צ הרי ע״י עבודה שבלב ומס״נ דק״ש נמשך בחי׳ עליונה יותר מע״י עסק התורה. והענין דלכאורה אנו מוצאים סתירה בדרז״ל בענין מעלת ומדריגת התורה דלפעמים אמרו אורייתא וקוב״ה כולא חד ממש עם אוא״ס, ופעמים פירשו דמ״ש עוטה אור כשלמה קאי על התורה שהיא הנק׳ שלמה שהיא בחי׳ לבוש לבד ולא חד ממש, שהרי אדרבה הלבוש אינו בערך עצם האדם הלובשו כו׳, והענין דהנה נת׳ למעלה (אות ד׳) בקצרה ענין איהו וחיוהי וגרמוהי חד, פי׳ גרמוהי הם בחי׳ הכלים היינו אפי׳ חו״ב נק׳ כלים כי מה שהוא גדר ומהות חכ׳ נק׳ כלי משא״כ בחי׳ האור שהוא הארה וגילוי מא״ס ב״ה הוא פשוט בתה״פ, והאורות הם הנק׳ חיוהי, והנה האורות אעפ״י שהם פשוטים ולאו מכא״מ איהו כלל שהרי האור מעין המאור, עכ״ז כיון שמתלבשים בתוך הכלים ממש הרי בהאור נעשה ג״כ תואר ותמונה להיות נק׳ אור החכמה כנודע המשל (בפרדס שער עצמות וכלים) מהמים דאעפ״י שאין להם גוון מ״מ בהיותם בכלי נראה בהם גוון לפי מהות הכלי שהן בה וכן אור השמש לפי הזכוכית שהן עוברות דרך אותם, וע״ז אמר דחיוהי וגרמוהי חד שהוא יחוד האו״כ יחוד אמיתי ע״ד אומרם הוא היודע והוא המדע שבחי׳ הידיעה הוא בחי׳ חב״ד שהן כלים ממש כנ״ל, שהכלי הוא הנק׳ חכמה והוא היודע

בפע״ח : בבוך הנ״ל : בע״ח.

הוא האור המלובש בחב"ד, הנה הן דבר אחד ממש, אמנם איהו היינו אוא"ס ממש הסוכ"ע שלמעלה מעלה מבחי' האור המלובש בכלים שזה האור נק' קו והארה בעלמא אעפ"י שהאור מעין המאור מ"מ הוא רק הארה קטנה כו', אבל איהו בחי' אוא"ס ממש אינו מתלבש כלל בכלים ח"ו כי השמים ושמי השמים לא יכלכלוהו להיות בחי' כלים אצלו כו', וא"כ לא שייך כלל ח"ו לומר בו שנעשה בו תמונה להיות אור החכמה כי אדרבה חכמה ועשי' שוין אצלו וכמ"ש בתניא (ח"ב פ"ט בהג"ה) שלא שייך כלל לומר בו הוא היודע והוא הדיעה כו' ע"ש היטב. וא"כ לפי"ז יובן התירוץ על הסתירה הנ"ל דמ"ש אורייתא וקוב"ה כולא חד ואורייתא מחכמה נפקת, היינו כי קוב"ה ר"ל האור מהקו המלובש בכלי החכמה שהרי האור מעין המאור ע"כ נק' קוב"ה ואעפ"כ כיון דהאור מיוחד ממש עם הכלי שהוא החכמה עד שהוא היודע והוא הדיעה, לכך אמרו דאורייתא שהיא ח"ע וקוב"ה כולא חד ממש, ומה גם שמבו"ל דבח"ע שורה התגלות מאוא"ס למעלה מבכל ע"ס כנ"ל, ומ"ש שהתורה נק' רק לבוש היינו לגבי עצמיות אוא"ס שלמעלה מבחי' האור המתלבש בכלים כו' (והא דאמר איהו וחיוהי וגרמוהי חד משמע דאיהו ג"כ עם גרמוהי ע' הפי' באגה"ק ד"ה איהו וחיוהי) ובהיות כן הנה ע"י עסק התורה מצ"ע ממשיכים ג"כ אור א"ס ממש אך היינו מבחי' האור המלובש בכלי ולפי שזה האור הוא אור החכמה שהוא ראשית כל האצי' עכ"ז ע"י"ז נעשה יחוד זו"נ שהן למטה מהחכמה ובבוא גילוי והארה עליונה מהן דהיינו מח"ע נעשה היחוד כו', אבל כדי להמשיך גילוי מבחי' איהו ממש שלמעלה מבחי' חיוהי וגרמוהי, רק ממקורו ושרשו אור חדש מא"ס ממש, אין די בעסק התורה לבד כ"א בהקדים בחי' מס"נ ממש, והיינו בק"ש באמרו שמע ישראל כו', שמתאחדים ב' חלקי הנשמה ונתעורר בחי' מזלייהו שהוא בחי' אין שלמעלה מח"ע אז ע"י"ז מתעורר הגילוי מעצמיות א"ס כו' ואז ע"י"ז נמשך אח"כ תוס' גילוי אור בח"ע שהוא התורה מבחי' איהו ממש, וזהו ותורה שם בישראל שישראל ממשיכים אוא"ס בתורה וכמ"ש ע"פ יונתי כו' וזהו"ע שדוד הי' מחבר התורה שלמעלה להקב"ה להיות הקב"ה יושב ועוסק בתורה שהוא המשכה מעצמות א"ס ממש, וזהו"ע יחוד או"א שלהיות היחוד הוא ע"י גילוי אור חדש מא"ס ממש, ולא מבחי' האור המלובש כבר בהכלי, וגילוי אור חדש זה ממקורו ושרשו ממש נמשך דוקא ע"י מס"נ שהוא עבודה שבנפש מבחי' יחידה סובב שבה בחי' מזלייהו למעלה מהטעם כו'.

ח) **וזהו** וברך את לחמך שהתורה נק' לחם כמ"ש לכו לחמו בלחמי ונקראת מזון לנפש ותורתך בתוך מעי, וענין ברכה בלחמה של תורה היינו שיהי' נמש ומתגלה אוא"ס בתורה מה שלמעלה מבחי' התורה עצמה ששרשה מח"ע וחיוהי וגרמוהי חד ממש, הוא היודע והוא המדע כו', אבל שיהי' ההמשכה מעצמות אוא"ס ממש זהו בחי' ברכה, וכמו ענין הברכה שמברכים שהוא להיות תוס' מרובה על העיקר כו' וזהו פי' שלא ברכו בתורה תחלה בתורה דוקא שלא המשיכו הברכה בהתורה כי כדי להיות

וברך את לחמך הוא ע"י ועבדתם במס"נ בק"ש, אך פי' את לחמך דוקא דהכתיב לכו לחמו בלחמי וא"כ התו' נק' לחמי לחם שלו ית', אך הענין שהתורה כמו שהיא למעלה בח"ע נק' לחמי ובירידתה למטה להתלבש בעוה"ז נק' לחמך והיינו שידוע ענין לחמי כמו שהלחם גשמי מחבר הנשמה עם הגוף שכשאינו אוכל מתחלש ומסתלקים כחות הנפש, כן למעלה התחברות והתלבשות אוא"ס בע"ס שנק' גופין הוא ע"י התורה, וכן היא ג"כ מזון לנפש והיינו לפי שהיא בחי' ח"ע שבה מלובש אוא"ס ע"כ היא מזון הנפש, וכמו ענין המן שהי' מזונא דחכמתא, והנה שיהי' ההמשכה מח"ע להתלבש בתורה שבעשי' הוא ירידה גדולה (ועמ"ש במ"א ע"פ שה"ש אשר לשלמה שזהו בחי' ב"פ חתן חות דרגא ירידה אחר ירידה כו') וזהו"ע הקב"ה יושב ועוסק בתורה ישיבה בחי' השפלה כו'. והנה ע"י ועבדתם את הוי' אלקיכם שהוא ק"ש ותפלה נמשך שיהי' יחוד או"א דהיינו גילוי עצמות אוא"ס בח"ע וא"כ עי"ז כבר יש ברכה בתורה שלמעלה שהיא הח"ע רק שעי"ז אח"כ וברך את לחמך דוקא דהיינו כמו שהתורה נשפלה למטה שאז נק' לחמך גם שם יהי' הברכה וההמשכה מעצמות אוא"ס ממש, וזהו הרבותא שאפי' בלחמך יהי' הברכה (ועמ"ש ס"פ שה"ש הנ"ל, מענין והוא כחתן יוצא כו' חתן לשון יחיד ודו"ק) וזהו ואתה קדוש יושב תהילות ישראל, פי' שמצד עצמותו ית' הוא קדוש ומובדל אלא שנמשך למטה שזהו בחי' יושב ועוסק בתורה והיינו ע"י תפילות ישראל הוא בחי' ועבדתם את הוי' כו'. ולהבין מהו בחי' ברכה זו בלחמך שהרי ברכה הוא גילוי ממש ואיך הוא הגילוי מעצמות א"ס ממש בתורה שלמטה ג"כ ויובן עפמשנ"ת במ"א (ע"פ וידבר אלקים כו' אנכי כו') ענין אם אין יראה אין חכמה אם אין חכמה אין יראה, היינו מתחלה הוא בחי' יראה תתאה להיות סו"מ וע"ט שזהו קודם לכל, ועי"ז אמרו כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו כו', אך בחי' יראה עילאה היא למעלה מבחי' כח הנשמה המלובשת בגוף רק היא המשכה וגילוי מבחי' המקיף של הנשמה כמ"ש והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה אבל חרדה גדולה נפלה עליהם והיינו משום דמזלייהו חזי והיא היראה הנמשכת מבחי' סוכ"ע שא"א להיות גילוי בנשמה שבגוף רק בבחי' מזלייהו דוקא ומשם נמשך החרדה גם בנשמה שבגוף, ועי"ז אמרו אם אין חכמה אין יראה שכדי להגיע ליראה עילאה זו הוא ע"י חכמה היא התורה, ולכאורה אינו מובן איך גם ע"י התורה יגיע לגילוי זה שמבחי' המקיף דכיון שהתורה נק' לחם ומזון לנפש והרי פעולת המזון רק לחבר בחי' הפנימי' עם הגוף אבל המקיף אין לו שייכות למזון רק שנמשך ע"י הלבושים שהם המצות כמ"ש במ"א (ע' ע"פ כתפוח בעצי היער כו') וא"כ כיון שיראה עילאה הנ"ל היא מבחי' מזלייהו איך נמשך ע"י החכ' שהוא בחי' פנימיות, אך באמת זהו ע"י וברך את לחמך שהברכה הוא שיהי' גילוי עצמות אוא"ס הסוכ"ע בתורה לכן עי"ז נמשך ג"כ גילוי בנפש ממש מבחי' זו והוא היראה עילאה הנמשך מבחי' סוכ"ע כנ"ל, ולכן הוא דוקא ע"י תורה יותר מע"י המצות שע"י המצות נמשך מבחי' מקיף לבד, וכמ"ש והלך לפניך צדקך וכבוד ה' יאספך ונק' לבושין לנפש,

אבל התורה שהיא מזון לנפש בחי' בתוך מעי, וכשע"י הברכה נמשך גילוי מהמקיף בפנימי' ה"ז גילוי המקיף בבחי' פנימי' ממש שתפול אימה ופחד כו' ולכן דוקא אם אין חכ' אין יראה כו' ולכן ברכת התורה היא מדאורייתא משא"כ ברכת המצות הוא מדרבנן כי הנה הברכה הוא הגילוי בפנימיות וזהו ע"י התורה דוקא כו', רק שערבים עלי ד"ס שהם עיני העדה והמשיכו גילוי בפנימיות גם ע"י המצות כו'. ועוד יובן ענין גילוי המקיף ע"י התורה עפמ"ש בפסוק חגרה בעוז מתניה ע"ש, וזה שארז"ל שברכת התורה ובהמ"ז על לחם גשמי שניהם מדאורייתא רק שבתורה צ"ל הברכה לפניה דוקא ובהמ"ז לאחריו, כי הנה בהמ"ז מבואר ע"פ יברכך כו' שהוא כי הלחם גשמי שנפל בשבה"כ וע"י האכילה שמעלה אותו בבחי' אתעדל"ת אז ע"י"ז ממשיך אח"כ אתעדל"ע ע"י בהמ"ז, אבל לחמה של תורה שאין שייך בו בחי' שבה"כ כמו בלחם גשמי ח"ו א"כ א"צ ברכה לאחריו שהרי התורה עצמה היא המשכה מלמעלה אלא שצ"ל ברכה לפניה להיות ברכו בתורה המשכת אוא"ס בחכמה עילאה כנ"ל.

ובזה יובן ג"כ מארז"ל וברך את לחמך זה פת שחרית דכמו שבלחם גשמי הנה פת שחרית טוב מאד לגוף יותר ממה שיאכל אח"כ, כמו"כ בנפש שהתורה הוא מזון לנפש יש מעלה יתירה בלימוד שתיכף אחר התפלה יותר מלימוד של כל היום וכמ"ש במ"א ע"פ מ"ש האריז"ל שצריך להיות עת קבוע ללמוד תומ"י אחר התפלה, דתמוה מה צ"ל עת ומה יעשה כל היום א"ו אעפ"י שלומד כל היום מ"מ העת שתומ"י לתפלה יש בו מעלה יתירה, והוא משום שע"י ק"ש ותפלה ממשיך גילוי אוא"ס ממש הסוכ"ע ע"כ כשלומד תומ"י אח"כ נמשך מבחי' אור זה ג"כ בתורה, וזה נק' ברכו בתורה וברך את לחמך משא"כ בלימוד של כל היום בלי הכנה זו ההמשכה רק מבחי' האור המלובש בח"ע כנ"ל וז"ש וברך את לחמך פת שחרית דוקא שהתורה נק' לחם וכשהלימוד תומ"י לתפלת שחרית ממשיך מבחי' וברך כו'. ומ"ש שחרית דוקא יובן עפמ"ש בזהר ר"פ שלח ע"פ ידעת השחר מקומו ע"ש, וכתיב אז יבקע כשחר אורך וארוכתך כו' המשכת האור מא"א * נמשל לשחר ויבקע אותיות יעקב כו', ובזה יובן מ"ש וברך את לחמך ל' יחיד ומתחלה נאמר ועבדתם ל' רבים והיינו שהנשמה יש בה ב' בחי' שונות החלק הא' המלובש בגוף והחלק הב' שאינו מלובש בגוף ונק' מזליה ולכן קודם התפלה ומס"ב שאין עדיין הארה מהמקיף בפנימי הרי הן מובדלין זמ"ז, וע"כ נאמר ועבדתם לשון רבים וכשאח"כ ע"י התפלה שהוא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע כו' מתחברים ב' הבחי' והיו לאחדים שזהו פי' וענין תפלה לשון חיבור כנ"ל אז ע"י עסק התורה שאח"כ מאיר המקיף בפנימי ג"כ והיו לאחדים עד שנאמר לחמך ומימיך לשון יחיד, וזהו"ע שלום בפמשמ"ע ושלום בפמשמ"ט, פי' שלום בפמשמ"ט היינו נה"א עם נה"ב שהתורה נק' עוז ותושיה שמתשת

מא"א: בבוך הנ"ל: מא"ס.

כח הנה״ב ונותנת כח לנה״א להיות הנה״ב בטילה לנה״א ונעשה שלום בפמשמ״ט והי׳ הכל לאחדים.

ט) **ולהבין** כ״ז בתוס׳ ביאור כי הנה פי׳ מחלה היינו מקור הכולל כל מיני חולי, ע״ד מארז״ל פ״ג מיני חוליים תלוים במרה כמנין מחלה, וכולם פת שחרית מבטלתן, א״כ החוליים הללו יש להן מקור ממה שמתהווים והוא הפסולת שמהמרה כו׳, וזה הפסולת נק׳ מחלה והוא הכלל הכוללם ופרטיהן נק׳ חולי, וידוע שתחלואי הנפש הם נמשלים לתחלואי הגוף שוה בשוה, וכמ״ש בתיקונים תיקון כ״ה דשיכנתא איהי מרעא בגלותא כו׳, דהיינו בחי׳ חולי הנפש שבזמן שבהמ״ק הי׳ קיים שהיו ישראל במעלה עליונה בחי׳ פב״פ עם הקב״ה להיות כל חפצם ותשוקתם לה׳ זהו בריאות הנפש, משא״כ עתה בגלות אשר נזורו אחור כי פנו אלי עורף, והפנימי׳ מלובש בתאוות העולם נק׳ חולי הנפש כו׳ (וי״ל מש״כ בעובדי׳ וגלות החל שהוא מלשון חולי) וכמו שיש חוליים רבים בגוף כמו״כ בנפש וכן כמו שיש מקור המביא החולי בגוף ונק׳ מחלה כמו״כ בנפש בחי׳ הרע דנה״ב זהו מקור כל מיני חולי הנפש, וביאור הדבר, הנה ידוע בענין צרעת ברוחניות שנק׳ סגירו דנהורא עילאה כו׳, והיינו כמו עד״מ הצרעת בגוף הוא הסתלקות חיות הדם מאותו מקום, כמו״כ בחי׳ זו ברוחניות הנפש הוא בחי׳ סגירו דנהורא עילאה דהיינו מניעות גילוי אלקות בבחי׳ שוב, ע״י עסק התורה שהוא בחי׳ ביטול, ועי״ז נמשך בחי׳ צרעת רוחניות והוא יניקת המדות רעות הנמשך בבחי׳ הרצוא כשאינו בבחי׳ שוב כו׳, וכן כמו שיש חולי מחום זר בגוף כמו״כ בנפש התאוות דנה״ב ע״ד אשר אתם זונים אחריהם שהרצון הזר נק׳ כמו זונה שמשתוקק דבר שאין שייך לו, והיינו חמימות זרה כו׳, והוא אש זרה כו׳, וכן יש חולי מבחי׳ קרירות והוא העצלות שאין מתפעל כלל מאלקות כו׳, ע״ד מארז״ל חמרא אפילו בתקופת תמוז קרירא לי׳ ר״ל שאינו מתפעל משום התבוננות, והנה כמו שיש חולי שאב״ס וחולי שיב״ס בגוף, כמו״כ בנפש כשהתאוות הם רק בדבר היתר נק׳ חולי שאין בו סכנה, משא״כ בדבר איסור נק׳ חולי מסוכן, כי ההיתר הרי יוכל להיות עלי׳ משא״כ האיסור אם לא ע״י תשובה כו׳. והנה י״ל עוד דבר אחד, דהנה כתיב והסיר ה׳ ממך כל חולי וכן והסירותי מחלה מקרבך, ולפעמים כתיב כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך, וכתיב תחולאי׳ אשר חילה ה׳ בה, שלפעמים יחוס להשי״ת הסרת החולי ולפעמים שלא ישים המחלה, והענין שיש חוליים טבעיים הקורים באדם כמנהגו של עולם, ויש חוליים משונים שלא כמנהגו של עולם, שע״כ מוכרחים להודות שאצבע אלקים היא ע״ז אמר כל המחלה אשר שמתי כו׳ וכן אשר חילה ה׳ בה כי גם שימות המחלה יוצא מהתלבשות הטבע ע״כ ההבטחה שלא ישים המחלה וממילא לא תהי׳, משא״כ במיני חולי טבעיים אין די בזה שלא ישים כ״א יהי׳ ההנהגה עפ״י לבוש הטבע (שם אלקים גימ׳ הטבע) יוכלו לחול ע״כ ההבטחה והסיר כו׳. ולהבין ענין זה ג״כ בחולי הנפש, יש להקדים מ״ש ונשב בגיא מול בית פעור ועתה ישראל

שמע אל החוקים כו'. והנה ביהושע כתיב המעט לנו עון פעור אשר לא הוטהרנו ממנו עד היום הזה ויהי הנגף בעדת ה'. ולכאורה תמוה שהרי מרע"ה אמר כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלקיך מקרבך ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום דמשמע שדור באי הארץ כולם לא הי' בהם כלל מעון זה ח"ו וא"כ מה זה שאמר יהושע אשר לא הוטהרנו ממנו, והענין דהנה ע"ז של פעור הי' שהיו מתריזין לבעל פעור כמשארז"ל כו', וע"ז אומר הכתוב ונשב בגיא מול ונגד לבית פעור ממש, וסמוך למקרא זה נאמר ועתה ישראל שמע אל החוקים ואל המשפטים וגומר, וצ"ל ענין הסמיכות דשני מקראות זל"ז כו'. הנה כתיב ברכי נפשי את הוי' וכל קרבי את שם קדשו, דהע"ה אמר להאי קרא ברכי נפשי דא נפש דוד שהוא מבחי' מל' דאצי' שהוא נפשו של דוד כנודע וע"ז אמר ברכי נפשי כו', פי' שיתברך ויומשך בחי' השפע דאצי' לתוך הנפש דדוד הוא בחי' מל' דאצי' שהוא מקור לעולמות בי"ע כנודע שע"י מל' דאצי' בתוך כל עולם דאצי' יורד השפע מחכמה דאצי' שהוא ראשית הנאצלים, משא"כ ממל' דאצי' ואילך יורד השפע הכל מבחי' מל' דאצי' לבי"ע דהיינו שמל' דאצי' מתלבשת במל' דבריאה ומל' דבריאה במל' דיצירה ומל' דיצירה במל' דעשי' וד"ל, וכל קרבי את שם קדשו, הנה כמו עד"מ למטה בנפש האדם המלובשת בגוף ימצא בחי' קרביים ובני מעיים אשר עיקר פעולתם הוא לברר המזון שבמעיו להיות נבדל חלקי האוכל המזון מן חלקי הפסולת שהאוכל מתהפך לדם הנפש והפסולת נדחה לחוץ, והנה עיקר המברר את האוכל הוא באצטומכא שהמאכל מתבשל בתוכו וע"י הבישול מתפרדים חלקי הטוב שבאוכל מן חלקי הפסולת שבו להיות כאו"א נפרד בפ"ע שהפסולת נדחה לחוץ והטוב שבמאכל מתהפך לדם הנפש, אך טרם שהגיע המאכל להתבשל באצטומכא הי' הטו"ר שבו מעורבבים כאחד ולא הי' ניכר בחתיכת פת ההיא כדומה שיש בו תערובות חלק פסולת לצואת האדם כו', ובהגיע המאכל לתוך האצטומכא אזי מתברר בתוכו להיות נבדל חלקי הטוב שבמאכל מן הפסולת והוא מפני שהאצטומכא הוא כלי המברר ויש בו כח לברר בירורים הטוב מן הרע הפסולת להפרידן זה מזה שלא יהיו מעורבים כא' וכנראה בחוש שאם ינסה לשום חתיכת פת באש להתחמם בנגד המדורה לא יתפרדו ממנו חלקי הפסולת כלל כ"א יתחרך בלבד, נמצא אין הטעם מה שמתברר באצטומכא הוא מחמת חומו של האצטומכא המבשל כ"א מחמת שהוא כלי המברר שדוקא בחום האצטומכא יתברר ולא בחום האש (ואילו היה הטעם מחמת חום המבשל בלבד היה צריך להתברר אף בחום האש כו', ע"כ נראה מזה שמה שמתברר בחום האצטומכא הוא מפני שהוא כלי הראוי לכך לברר ולא מצד עצם החום בלבד וד"ל) אך אעפ"כ מוכרח מזה שאף טרם שהגיע המאכל באצטומכא הי' בו הפסולת והצואה שמתפרד אח"כ שהי' בהעלם מעורב בו ולא שזה דבר חדש שעושה אצטומכא בעיכול לעשות הפסולת והצואה כנראה שאם ישליך אבן לתוך פיו ויכנס באצטומכא לא יתהווה ממנו שום פסולת וצואה כ"א יהי' מונח בו כמו שהוא בלי שינוי כלל

והיינו מפני שאין האבן דבר מאכל ואין נמצא בחי' פסולת וצואה לכך אין באפשרי שיעשהו האצטומכא לפסולת שאין האצטומכא עושה חדשות רק מה שהי' תחלה מעורב פסולת עם הטוב באחדות אמיתית ע"ז הוא מבררן ומפרידן זמ"ז שיהי' כאו"א נפרד בפ"ע והיינו בכל המאכלים שמעורב הפסולת עם הטוב באחדות אמיתי ע"ז כשנכנס המאכל באצטומכא מתפרדין חלקי הטוב מן הפסולת וזה וזה גורם פי' דוקא המאכלים כשמבשלים באצטומכא דוקא אז יתפרדו הפסולת ויתבררו מן הטוב מפני שבמאכלים יש בחי' פסולת בהעלם ובהאצטומכא יש בו כח לברר משא"כ מאכלים בלא אצטומכא כו' (או אצטומכא בלא מאכלים כו') כנ"ל וד"ל. והנה הטעם מה שנמצא במאכלים טו"ר המעורבים כאחד הוא מפני ששרשן הוא מעולם התהו שלפני מלוך מלך כו', ונפלו דרך שבירה לבי"ע, לכן טו"ר מעורב בהן שזהו בחי' עה"ד טו"ר כו' כמ"ש בע"ח שבתהו מ"ה וב"ן מעורבים כא' ובתיקון הם מופרדים זמ"ז, כמו שהוא למעלה בנמשל כך הוא למטה במשל המאכלים שמעורבים טו"ר יחד ובכל אכילתן של האדם מתבררים המאכלים כו' כנודע שזהו"ע בירור רפ"ח ניצוצין כו' וד"ל, כמו"כ עד"מ למעלה דכתיב וכל קרבי את שם קדשו פי' שנמצא למעלה בחי' מלאכים שנקראו בחי' קרביים ובני מעיים אשר פעולתן הוא לברר השפע היורד ונשפע מלמעלה להפריד חלקי הטוב שבה בחי' החי' הרוחניות מן חלקי הפסולת שבה ויורד ונדחה הפסולת של השפע לחוץ אל הע"ש דעשי' והן הן כל השפעות גשמיים של תענוגי עוה"ז כמו טעמים שבמאכלים גשמיים כמו המתיקות המלובש בתפוחים ושקדים כו' שאין לך עשב מלמטה כו' שאין לו מזל כו' והן המזלות דעשי' שמשפיעים בחי' טעמים אלו בתפוחים ושקדים וגבוה מעל גבוה שומר שהמזלות מקבלים שפע זו מן המלאכים עליונים שנק' בחי' קרביים שהם מבררים השפע עליונה הנשפע בתוכם להבדיל חלק הטוב שבשפע לישאר למעלה שזהו בחי' תענוג עליון שבג"ע שהנשמות נהנין ממנו וחלקי הפסולת שבהשפע ידחה לחוץ הוא בחי' תענוגי עוה"ז גשמי' כנ"ל שהם נחשבים לגבי תענוג עליון שבג"ע לבחי' פסולת ורע ממש, וכמארז"ל ע"פ פסל לך וגו' מפסולת של הלוחות נתעשר משה כו', פי' שהטוב שבלוחות הוא בחי' תענוג עליון של חכמת התורה עצמה שזה נשאר למעלה בג"ע עליון שנשמות הצדיקים נהנין ממנו, ופסולת של הלוחות הוא מה שנבדל הימנה להיות בחי' השפעות גשמיים עושר וכבוד כסף וזהב גשמיים שגם בהם ימצא בחי' תענוג רק הוא גשמי' ונחשב לפסולת וצואה לגבי תענוג עליון של התורה המתגלה בג"ע העליון כמשל הפסולת וצואה שמתפרד מן המאכל ע"י עיכולו באצטומכא שהוא כח המברר כו' כנ"ל, כמו"כ הוא בחי' פסולת וצואה של הלוחות שנפרד ונתברר מן הטוב שבהן ע"י הקרביים עליונים המבררי' כנ"ל, וזה שארז"ל מפסולת של הלוחות נתעשר משה דוקא מן הפסולת נתעשר דהיינו כמ"ש אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד וגו' שבחי' הפסולת של התורה הוא בחי' השפעת תענוגי עוה"ז גשמיי' כסף וזהב כו', אבל הטוב שבה הוא בחי' תענוג עליון שבג"ע שהי' מרע"ה נהנה ממנו, ורק מה

שנתעשר משה (בכסף וזהב גשמיים) היה מן הפסולת שלה שאין לה ערך אל הטוב הפנימי' שבה כערך חשיבות הפסולת וצואה של המאכל לגבי הטוב שבמאכל כנ"ל וד"ל.

י) **והנה** האוה"ע שהיו בימים ההם ידעו מזה שכל תענוגי עוה"ז הם בחי' פסולת וצואה של תענוג עליון של התורה המלובש בג"ע אך לא רצו לקבל את התורה להיות נכנעים לפני ה' ית' ולהשיג נועם ה' המלובש בתורה שלא רצו בביטול זה, ולתענוגי עוה"ז אוותה נפשם, ולכך היו מתריזים לפני בעל פעור, היינו שהיו ממשיכים עליהם בחי' תענוגי עוה"ז הפסולת של תענוג עליון (מן המזלות וע"ש כנ"ל) ע"י העבודה לשמש ולירח ולכל צבא השמים שעל ידם נשפע שפע הפסולת זו של תענוגי עוה"ז כסף וזהב וכל המאכלים הטובים וכמ"ש ממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים וגו' שיש כמה מיני השפעות עוה"ז שנשפעים ע"י השמש כמו התבואה כו', ויש כמה מיני השפעות עוה"ז שנשפעים ע"י הירח כו' וע"ז עבדו אוה"ע לשמש ולירח להמשיך עליהם הפסולת של תענוגי עליון שהם כל תענוגי עוה"ז שזה רצו ובזאת בחרו בלבד ולא רצו בבחי' הביטול להיות נכנעים לפני ה' ולקבל את התורה להשיג נועם ה' תענוג עליון כו', מחמת גסות רוחם וחוצפה שלהם כו' אי לזאת נאמר לישראל ונשב בגיא מול בית פעור שגיא הוא בקעה מקום מדרון ושפל שהוא ההיפוך ומנגד אל ההר הגבוה למעלה כמו"כ אנחנו בני ישראל ישבנו בגיא מקום מדרון ושפל הוא בחי' שפלות וביטול אמיתי שהוא מול והמנגד אל הפעור ממש שעובדי פעור הוא מחמת גסות רוחם שאינם רוצים להכניע לפני ה' ית' ע"ז ממשיכים להם הפסולת והצואה התענוגי' מן המזלות כו' כנ"ל, שלכך היו מתריזין לבעל פעור משא"כ ישראל הם המול והמנגד אל העפור שהם בטלים ונכנעים לפני ה' ית' וקיבלו התורה עצמה שהיא הפנימי' עונג העליון כנ"ל ועז"נ להלן ועתה ישראל שמע אל החוקים ואל המשפטים וגו' שיש לשני כתובים אלו שייכות זה לזה, ולכך נסמכו אהדדי.

יא) **ובזה** יובן מה שאמר יהושע המעט לנו עון פעור אשר לא הוטהרנו ממנו והוא ע"ד מה שמצינו לרז"ל שדימו עבירות רוחניות לעבירות שחייבין עליהן סקילה ומיתת ב"ד כמארז"ל כל הכועס כאלו עובד ע"ז ובודאי שהכועס אינו מהנסקלין ממש כעע"ז ח"ו אלא שאעפ"כ אמרו כאלו כו' לפי שהוא בחי' ע"ז ברוחניות שהן היפוך הביטול כו' וכמו שיש סקילה בגשמיות לע"ז גשמיות כן יש סקילה ברוחניות לע"ז רוחניות כו' וכמ"ש במ"א ע"פ שובה ישראל כו', ועד"ז יובן ג"כ בענין עון פעור שהי' בגשמיות ע"ז גשמיות להמשיך הפסולת שהן השפעות תענוגים גשמיים ע"י הע"ז הגשמי' דאיתא בסנהדרין (דף ס"ד ע"א) שהיו אוכלין תרדין ושותין שכר חדש המשלשלים את בני מעיים ומתריזין א"ע לפני הפעור וע"ז היו ממשיכים הפסולת כו' כנ"ל, וע"ז חיבים סקילה ממש כשעובד ע"ז ע"ז הדרך ח"ו וכן ברוחניות כשהאדם ח"ו ממשיך מוחו ולבו אחר תענוגים

גשמיים, ואף שהן תאוות ההיתר הרי מ״מ הן פסולת, וא״כ בוחר בפסולת ההשפעה, ויחס בחי׳ זו לבחי׳ פעור כמו ערך הכעס לגבי ע״ז, וע״ז כיון יהושע אשר לא הוטהרנו ממנו כו׳. ומכל הנ״ל מובן דכמו שיש חולי הגוף בשלשול המעיים כמו״כ הוא בחולי הנפש מ״ש יהושע אשר לא הוטהרנו ממנו דהיינו ההמשכה אחר פסולת ומותרות תענוגי עוה״ז שזהו ברוחניות כמו פעור גשמי שהוא שלשול הבני מעיים כנ״ל. והנה כמו שאנו רואים בענין חולי הגוף במחלה השלשול שמעולם לא נשמע בה סכנה במדינות אלו, וזהו חולי כמנהגו של עולם מריבוי אכילה או דברים המשלשלים כו׳, לא כן החולאת שחילה ה׳ בארץ הזאת שנה זו ה׳ ישמרנו סכנות עצומות מהשלשול היוצאים ממנהגו של עולם כנ״ל, וכן יש ג״כ בחולי הנפש כי עם היות הרדפיה אחר תענוגי עוה״ז הוא תאוות היתר וא״כ הוא בכלל חולי שאין בו סכנה כדלעיל מ״מ אם ח״ו האדם קובע א״ע ע״ז בתמידות הרי עובר על ל״ת של תורה מפסוק ולא תתורו כו׳, שהוא איסור לאו וחולי שיש בו סכנה בנפש וכן כ׳ בספרי המוסר שגם תאוות היתר אם האדם כופלה פעמים רבות ה״ז מחשכת ופוגם הנפש כו׳ כמו איסור גמור, ובזה יובן מ״ש לפעמים והסיר ממך כל חולי דהיינו חוליים טבעיים כנ״ל, ומ״ש לא ישימם בך היינו בחוליים שאינם לפי הטבע כו׳ וכמו״כ יש בחי׳ זו בנפש מה שמתאוות היתר יומשך פגם הנפש יותר מע״י איסור ממש ז״א כפי הטבע שהרי ההיתר הוא מק״נ והאיסור מג״ק שלמטה מנוגה ועכ״ז ע״י הקביעות אחר תאוות היתר בלב ונפש פוגם בנפש כמו האיסור ממש כנ״ל.

יב) **והנה** כל הנ״ל זהו בחי׳ פרטי חולי הנפש המתדמים ממש לחולאי הגוף אך מחלה הוא הרע שבנה״ב שזהו סיבה המביאה לחוליים פרטים ולכן עז״נ והסירותי כל מחלה והסירותי דוקא כי להיות ביעור הרע לגמרי הוא כמ״ש ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, אך זה יהי׳ ע״י ועבדתם את הוי׳ אלקיכם כי הנה ע״י מס״נ בק״ש שממשיכים יחוד או״א שהן בחי׳ תרין ריעין דל״מ שיחודם תמידי וכל דבר שאין לו התישנות הוא ע״י גילוי בחי׳ א״ס שלמעלה מהזמן וכמאמר מי איכא זקנא קמי׳ קוב״ה, ולכן ע״י גילוי א״ס יהי׳ הסרת המחלה כי הנה מבואר בזהר ר״פ נח ע״פ קץ כל בשר כו׳ דסט״א נק׳ קץ כל בשר, וע׳ ג״כ ר״פ מקץ בענין קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר שהוא המכלה הכל ולכן המיתה במ׳ נמשך מצד בחי׳ זו הגורם כליון כו׳, משא״כ בעה״ח כתיב וחי לעולם כו׳ ונמצא ע״י גילוי אוא״ס הוא היפך הכליון כו׳, ולכן אמר איך ע״י ועבדתם את הוי׳ אלקיכם להמשיך אוא״ס ע״י מס״נ בק״ש עי״ז והסירותי כל מחלה הנמשך מבחי׳ קץ כל בשר, הגורם כליון שזהו תכלית הגבול והצמצום היותר אחרון כו׳ וע״י המשכה מבחי׳ א״ס שהוא הנצחי כו׳ וממשיכים גילוי מבחי׳ שלמעלה מהזמן בזמן כנודע בענין מלך מלך וימלוך שמקור התהוות הזמן רק מבחי׳ מלכות ולכן מ״ע שהז״ג נשים פטורות כו׳, ולכן ג״כ שרש יניקת החיצונים הנק׳ קץ כל בשר הוא ג״כ מבחי׳ מל׳ הנק׳ קץ הימין כו׳

כי מבחי' זמן שם שייך קץ וגבול וממילא נמשך יניקה ג"כ לקץ דשמאלא אשר לכל תכלית הוא חוקר להיות כלייה והשחתה, אבל בהגלות נגלות בחי' א"ס שלמעלה מהזמן בזמן עי"ז והסירותי כו'. וכן * ע"י וברך את לחמך שהוא בירור חטה זהו בירור עה"ד כי עה"ד חטה היתה ולכן ע"י בירור עה"ד בעה"ח ע"י תורה כנ"ל עי"ז נתברר עה"ד שהוא מקור החולי כנ"ל וע"כ ע"י וברך את לחמך נעשה והסירותי מחלה כו'.

ועבדתם את ה' אלקיכם כו' והסירותי מחלה כו'. צ"ל שתחלה נאמר בלשון נסתר ואח"כ נאמר והסירותי לשון נוכח. והענין דכ' הרמב"ן בהקדמתו לפי' התורה וז"ל לא כ' מרע"ה את התורה כמדבר בעד עצמו כמו שנאמר ביחזקאל ויהי דבר ה' אלי לאמר וכן בירמי', אבל מרע"ה כ' כשלישי המדבר כו' עכ"ל. ופי' כשלישי המדבר ר"ל כאלו אין המדבר שם הוי' ולא משה אלא כשלישי המדבר, והיינו מ"ש ועבדתם את הוי' אלקיכם, משמע שאין המדבר השם הוי' דא"כ הול"ל והייתם לי עבדים, וגם אין המדבר משה, שהרי תחלת הפרשה הנה אנכי שולח מלאך לפניך וזה מאמר השם אל משה, ופי' כשלישי המדבר היינו כי שם הוי' הוא מורה על התלבשות אא"ס בע"ס דאצי', יו"ד חכ' ה' בינה כו', ומשה הוא המקבל משם הוי' והוא יסו"א או דעת דז"א או בינה והמספר סיפור מעשה זו וידבר ה' אל משה הוא עצמות המאציל שלמעלה משם הוי' וכענין שנאמר אני הוי', וע"ז רומז הרמב"ן כשלישי המדבר ולכן במ"ת נאמר ויהי ביום השלישי כו', ועד"ז י"ל ענין ביום השלישי יקימנו דקאי על יוהכ"פ, ועד"ז יתפרש כאן ענין ועבדתם את ה' אלקיכם דהמצוה זה הוא עצמות אוא"ס ב"ה, ואומר שהעבודה ענינה הוא להמשיך גילוי שם הוי' מעצמות אוא"ס ב"ה, וכמ"ש גבי קרבנות ריח ניחוח להוי' דהפי' ריח הוא העלאה להיות עי"ז ניחוח לשון ירידה והמשכה לה' שיהי' גילוי שם הוי' כמ"ש בתו"א בד"ה אשירה להוי' בפי' ושמרו דרך הוי' ובפי' חנון ורחום הוי' שצ"ל בחי' חנון ורחום עד שיהי' גילוי והמשכת שם הוי', וזהו ג"כ ענין ממעמקים קראתיך הוי', והענין דהנה מבואר בס' עה"ק חלק העבודה פ"ג שהקשה על מה שהכריחו חכמי אמת שהעבודה הוא צורך גבוה כמארז"ל בזמן שישראל עושים רש"מ מוסיפים כח בגבורה כמ"ש ועתה יגדל נא כח אד' כו' ושארי מאמרים רבים כאלה, וע"ז הקשה מהתנחומא פ' שמיני וכי מה איכפת לי' להקב"ה כששוחט בהמה ואוכל כו' ע"ש, וכן מ"ש אם צדקת מה תתן לו כו',

וכן . . מחלה כו': קטע זה נוסף מבוך לאדי הגדול.

ותירצו כי בעצמות אוא״ס ב״ה שם באמת אין מגיע כלל המצות והעונות דקמי' כחשיכה כאורה, ואמנם בענין התלבשות אורו בעולמות ע״י ע״ס דאצי' שזהו״ע שם הוי' והוי' מאיר בהיכל קדשו ה״ס, אד' בזה הוא העבודה, שזה נמשך ע״י עבודתינו להשי״ת, ובהיפוך תחת אשר לא עבדת כו' אזי מסתלק האור לשרשו והחושך יכסה ארץ כו' יעו״ש ג״כ בפרקים שאח״כ שהאריך בזה. ויובן זה ג״כ במעט יותר ממ״ש בת״א פ' מקץ בד״ה כי עמך מקור חיים גבי וזהו הבט משמים וראה כו', ובפ' וארא סד״ה וידבר אלקים כו' וארא גבי כי הנה כתיב רם על כל גוים ה' כו' ע״ש ובד״ה ויהי בשלח פרעה גבי להודיע כמה ארך אפיים לפניו כו' ובפ' וישלח ע״פ ויאבק איש עמו. (הג״ה. עוי״ל ענין ועבדתם את הוי' עדמ״ש בד״ה ושנתתם לבניך שכדי שיומשך מאוא״ס להיות מאיר בעולמות הוא ע״י צמצום שיניח אורו הבלתי מוגבל על הצד והו״ע ביטול רצון כו' וע' בלק״ת פ' תצא בד״ה ולא אבה שכדי שיומשך שם הוי' מאוא״ס הוא ע״י צמצום עצום בחי' יו״ד אבא יונק ממזלא והמשכה זו זהו ע״י ביטול רצון של האדם שמבטל א״ע לגמרי נגד הוי' יעו״ש בד״ה ולא אבה הנ״ל בענין יוד וקש״י בנפש כו' ועמ״ש בסידור בד״ה הקול קול יעקב ובסש״ב פ' מ״ט וזהו ועבדתם את הוי' שהעבודה הוא כדי שיומשך גילוי שם הוי' מאוא״ס ב״ה שצ״ל צמצום למעלה כו' וענין הוי' אלקיכם ע״ד בין עובד אלקים לאשר לא עבדו ע' סש״ב פט״ו ובת״א פ' תולדות בביאור ע״פ מים רבים ועמ״ש ע״פ המדרש פ' משפטים ע״פ כי קרובה ישועתי לבוא ישועתם אינו אומר אלא ישועתי ועמ״ש מזה בד״ה החודש הזה לכם ועמ״ש בלק״ת בשה״ש בד״ה צאינה וראינה בפי' שאו ידיכם קדש וברכו את הוי' וזהו ועבדתם את הוי' כו'). ועד״ז יובן מ״ש ועבדתם את ה' אלקיכם, וע' ברבות באיכה ע״פ חלקי ה' אמרה נפשי, ומ״ש במ״א ע״פ את ה' האמרת היום ומ״ש כי לי בנ״י עבדים, דפי' לי משמע עצמות אוא״ס, והיינו משום דבאמת כולא חד וכמ״ש אני ה' אנכי הוי' אלקיך, וגם ע״ד מה שנת' בלק״ת בד״ה אני ישנה בפי' מעלה אני עליכם כאלו עשאוני כו', וכך עבודה זו להיות גילוי שם הוי' זהו כאלו עבודה זו נוגע לו ממש, שהוא בעצמות אוא״ס, אע״ג דקמי' מצד עצמותו הוא כחשוכא כאורה מ״מ הרי כך עלה ברצונו וכולא חד, וכמ״ש ושמי הוי' לא נודעתי, והול״ל הודעתי, אלא דהוא ממש ושמו אחד, ולכן בכל צרתם לו צר והכתיב באלף לא וע' זח״א ס״פ וירא דק״כ דבאמת נוגע גם בהאלף שהוא אנכי והיינו ע״י הוי״ו משום דבאמת כולא חד וע' בתוי״ט ספ״ה דסוטה דיש לא שמשמש כמו לו.

קיצור. ענין ועבדתם והסירותי, מ״ש הרמב״ן כשלישי המדבר, העבודה היא להמשיך שם הוי' מעצמותו, ממעמקים קראתיך הוי', ומ״ש אם צדקת מה תתן כו' זהו מצ״ע אוא״ס דקמי' כחשוכא כאורה, חלקי ה', ומ״מ כי לי ממש, עצמות אוא״ס, בנ״י עבדים משום דכולא חד.

ב) **והנה** בענין העבודה מצינו שארז״ל פ״ק דכתובות ד״ה גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, דאלו במעשה שמים וארץ

נאמר אף ידי יסדה ארץ כו' ואלו במעשה הצדיקים כתיב מקדש ה' כוננו ידיך כו' ע"ש בתוס', ונת' מזה בלק"ת פ' נשא בביאור ע"פ נשא את ראש בני גרשון פ"א ע"ש וע' בילקוט פ' בשלח רמז רנ"ג ע"פ מכון לשבתך פעלת ה' שבמעשה בראשית לא נזכר פעולה רק במעשה צדיקים כו', וע' במא"א אות פ"א סמ"ג פועל נק' צדיק וע' בפירש"י בתילים סי' מ"ד ב' ע"פ פועל פעלת בימיהם דקאי על נסי המדבר והים והירדן עכ"ל. וענין בימי קדם שכתב הפרדס ערך ימי שהם ימי דע"ק וכמ"ש בזוהר פ' ויקרא. ועיין בזהר ויקרא דט"ו סע"א ע"פ ישר יחזו פנימו ובאד"ר בנשא דקל"ד ע"ב תאנא אלין תקינן אקרון ימי קדם. ואמנם להבין איך שייך לומר שהוא צריך לעבודתינו שהוא שלימו דכולהו וכלום חסר וכמ"ש קושיא זו בלק"ת פ' בלק בד"ה לא הביט און ביעקב ושם נת' שהעבודה הוא להמשיך גילוי אוא"ס למטה להיות דירה בתחתונים כו'. והענין עפמ"ש ברבות וארא פי"ב ע"פ כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ כו' כשברא הקב"ה את העולם אמר השמים שמים לה' כו' כשביקש ליתן התורה בטל הגזירה ראשונה כו' ע"ש. ופי' השמים שמים והארץ נתן היינו כמ"ש בלק"ת ס"פ ואתחנן בד"ה שמע ישראל בפי' יהי רקיע כו' ויהי מבדיל כו' עד והב' הוא מים תחתונים כו' שנמשכים ע"י הפרסא כו' ופרסא זו זהו"ע כתנות עור וכמ"ש בלק"ת פ' פנחס בד"ה צו את בנ"י דרוש השני פ"ד, כי מן הבשר עצמו א"א לצמוח שערות הצמר כ"א ע"י הפסק העור כי ענין השערות הם צירופי אותיות המתלבשים בבי"ע להיות מאין ליש ודבר נפרד, והתהוות בחי' צירופי אותיות להיות עולמות הנפרדים הוא ע"י מסך מבדיל בחי' רקיע כו', והיינו ענין יהי רקיע כו' ויהי מבדיל כו', ועמ"ש מענין זה בת"א פ' בראשית בד"ה אעשה לו עזר שזהו"ע כתנות עור, ועיקר יניקת החיצונים הוא ע"י העור כו' ע"ש, וזהו ג"כ ענין המבדיל בין קדש לחול, וכמ"ש בת"א פ' לך בד"ה אני הנה בריתי אתך שיש כמה מיני מסכים המבדילים, ועמ"ש בד"ה והבדילה הפרוכת ובת"א פ' וירא בד"ה פתח אליהו, והנה מחמת פרסות ומסכים הנ"ל נמשך שלמטה נעשה היש ודבר נפרד ממש, וזהו ונהר יוצא מעדן כו' ומשם יפרד כו', וזהו שמבואר בגמ' ספ"ד דסנהדרין דל"ט ע"א שאמר המין מפלגך דלעילא דהורמיז מפלגך ולתתא דהורמין, לפי שהוא עלמא דפרודא כו', וכמ"ש בלק"ת בשה"ש בד"ה ששים המה דרוש הראשון פ"א, וענין מפלגך ולתתא היינו מחמת רקיע המבדיל כו', וכעין זה יש באדם קרומא מפסיק כו' כמ"ש בזהר בראשית דל"ב ב' ובלק"ת פ' ואתחנן במאמר דלעיל, ובכדי שיהי' גילוי א"ס למטה גם לאחר הרקיע המבדיל, זהו"ע העבודה, וזהו אשר ברא אלקים לעשות וארז"ל לעשות לתקן, ותיקון זה ניתן ביד האדם, וכמארז"ל ע"ז ברבות פ' בראשית פ' * בענין המילה מעשה בו"ד נאים תורמסין צריכין תיקון היינו ק"נ כו' וזהו שלכן גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ שהרי עפ"י בריאת שמים וארץ אין התחברות ב' הידים, והיינו מחמת

---

* בראשית פ': בכת"י מקום חלק והוא בפ' יא.

הרקיע המבדיל, משא"כ מקדש ה' כוננו ידיך זהו התחברות הב' ידים יחד, כמשנ"ת היטב בביאור ע"פ נשא הנ"ל שם פ"א וזהו כשבא ליתן התורה בטל הגזירה הראשונה כו' ע"ש.

קיצור. מהו העבודה, ע"ד גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, כי מתחילה השמים שמים לה', יהי רקיע, מבדיל פרסא, כתנות עור, כרחל לפני גוזזיה, ומזה נמשך ומשם יפרד, מפלגך ולתתא, והעבודה להמשיך הגילוי גם למטה, אשר ברא לעשות לתקן.

ג) **ואיך** יתוקן זה זהו"ע ועבדתם את הוי' דהיינו עבודה שבלב זו ק"ש ותפלה וע"י תומ"צ והק"ש ותפלה הם כמו נשמה וגוף להמצות, כמ"ש בלק"ת פ' בלק בד"ה לא הביט און ביעקב וכמשי"ת, והענין כי במ"ת וירד ה' על הר סיני נמצא היה הגילוי למטה כמו למעלה, וכן התורה נק' ויהי קול מעל לרקיע, והוא נק' מים, ותמלא כדה, והיינו מים עליונים, וז"ש וקול התור נשמע בארצינו היינו קול דודי הנה זה בא מדלג כו' שלא כסדר ההשתלשלות כו' והמצות הם תרי"ך עמודי אור בד"ה אני דפ' ציצית כמו עמוד המחבר הגג עם הרצפה ונק' רמ"ח אברים דמלכא, וכמ"ש בת"א פ' בראשית בביאור ע"פ כי כאשר השמים החדשים, והנה נודע עבודת המלאכים כו' ולכן צ"ל עבודה תמה להמשיך כו', והנה בעוה"ז הגשמי כו', אבל בירור המ"ד נעשה ע"י המצות עכ"ל, ועמ"ש בד"ה משה ידבר ובד"ה זכור ושמור בדבור אחד נאמרו, גם המצות נק' אור זרוע לצדיק להיות עי"ז מצמיח ישועות וישע ה' בד"ה ששים המה וזהו לעבדה וזהו בן פורת יוסף ריבוי ותוס' אור מילה באדם בחלק שלמטה מהפרסא להסיר משם הערלה כדי שעבודתו יהי' גם להמשיך הגילוי מפלגך ולתתא ג"כ, ואפ"ל גם באדם יש שמים היינו שכל ומח' והארץ דו"מ, וזהו אדם וצריך להמשיך במעשה וכמ"ש בד"ה שובה הנ"ל, ועי"ז ממשיך כן הגילוי בעולם המילה באבר ההולדה בחי' בן פורת הנ"ל, אך כ"ז העבודה להמשיך מלמעלה למטה, אכן עבודה זו א"א בלי ההעלאה תחלה מלמטה למעלה, וכמובן ממ"ש בת"א פ' וארא בד"ה לכן אמור לבנ"י ומ"ש בביאור דמנורת זהב בסופו אות ו' וז"ל ולכן כל אחד צריך למצוא בנפשו בחי' א"ס כדי שיעורר למעלה, שאל"כ אין שייכות למצות גשמיות לעורר למעלה כו' ע"ש אות א', והענין כי העבודה הוא להמשיך כו' מלמעלה מן ההשתלשלות כו', והנה ההעלאה היינו ענין ק"ש ותפלה דהיינו ענין ובכל מאדך שבפ' ראשונה שהוא שם מ"ב ההעלאה כו', ועיקר העבודה הוא בחי' זו שהרי על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח, ועבודה היינו קרבנות, ועמ"ש מזה בד"ה בחודש השלישי ובד"ה אני דפ' ציצית דרוש השני, והוא כי ההעלאה נק' עלי באר והיינו שממים תחתונים שמתחת לרקיע המבדיל נעשית באר מ"ח, וגם נעשה מ"ת בוכים אנן בעינן למהוי כו' ולכן תפלה לשון חיבור כמו התופל כלי חרס, היינו שמחבר העוה"ז עם א"ס ב"ה, (ועמ"ש במ"א שהתפלה חיבור בחי' הנק' שם והארה להתחבר בעצמותו ית' ועמ"ש בת"א בד"ה כי

אתה נרי ואפ"ל שזהו פי' את הוי' את הטפל היינו בחי' שם שהוא הארה כו' ע' זח"ג פ' בלק דק"צ ע"ב בפי' את לקשרו ולחברו בעצמות אוא"ס ועמ"ש בלק"ת בד"ה ואתחנן בפי' בעת ההיא ובת"א פי' ועבדתם את הוי' שיהי' נקלט במוחו ענין אני הוי' לא שניתי כו' עד שיהי' בבחי' אלקיכם כמו אלקי אברהם שיהי' בטל כו' ע"ש ע' בד"ה לא תהי' משכלה) ולכן נק' סולם מוצב ארצה וראשו כו' שמחבר הארץ עם השמים היינו עוה"ז יתחבר לבחי' השמים סוכ"ע כו', כענין עד יעבור עמך הוי' כמשל"ק, וכן סולם זה הכבש שבמזבח הקרבנות כו', והנה מבואר לקמן אות ז' דכמו מהלב נמשך החיות והדם אל האברים ואח"כ סובב והולך הדם מהאברים אל הלב וכמו"כ מבחי' התפלה שהוא עבודה שבלב נמשך החיות לרמ"ח אברים שהם נגד רמ"ח מ"ע ושס"ה גידים שהם שס"ה ל"ת להיות המצות נעשים באהוי"ר ובשמחה וגם עליות התומ"צ של כל היום הוא ע"י התפלות, ולכן הק"ש ותפלה זהו"ע ועבדתם את ה' אלקיכם שעי"ז יהי' נתקן בחי' אשר ברא אלקים לעשות לתקן כנ"ל, וגם ע"י הקרבן נתקן העור והצמר הניתן לכהן מקרבן עולת התמיד, דהיינו בחי' הרקיע המבדיל כו' שלא להיות כרחל לפני גוזזי' כו', וכן בתפלה להיות רפאינו וברך עלינו כו' שלא יהי' האותיות דבר נפרד כו' והיינו כי צריך לעורר באוא"ס להיות המשכת שם הוי', וזהו ע"י העבודה והקרבנות וע"י התפלה שהוא בחי' עד יעבור עמך הוי' בד"ה האזינו השמים בדרוה"ר ובדרוש השני ואח"כ ההמשכה הוא ע"י העבודה בתומ"צ, כמ"ש בביאור ע"פ ונקדשתי בדרוש ג"פ קדוש הא' מלמטה למעלה וזהו"ע ק"ש יחוד או"א כו', גם עבודה ע"ד עורות עבודים בד"ה אעשה לו עזר, ובד"ה ואלה המשפטים גבי שש שנים יעבוד כי נה"ב שרשה מעור הבהמה בהמה גימ' ב"ן, ומבחי' העור והחיצוני' נלקח נה"ב וצריך לעבוד אותה שתהי' בבחי' מה יפו פעמייך בנעלים ע"י מט"ט נעל קושר כתרים לקונו מתפלותיהם כו', וזהו ועבדתם את ה' אלקיכם להמשיך כתרים לזו"נ כו' וכענין ריח ניחוח להוי' שיומשך אוא"ס באצילות כי באמת לאו מכא"מ איהו כלל, ועבדתם ועבד תם בחי' תמתי להשלים החסרון מפלגך ולתתא.

קיצור. בתורה וירד הוי', קול מעל לרקיע, קול דודי כו' מדלג כו', והמצות תר"ך עמודי אור, גם זרע צדקות מצמיח ישועות, ולכן מילה בחלק מפלגך ולתתא לתקן שם דוקא ומלמטה למעלה תפילה לשון חיבור סולם מוצב ארצה וכן הכבש ומזה נעשה באר מ"ח, גם הקרבן תיקן העור גם עורות עבודים כתנות עור להיות אור בירור נה"ב.

ד) **אך** ענין ההפרש בין ויניחהו בג"ע לעבדה ובין וישלחהו כו' לעבוד את האדמה כו', י"ל כי יש ב' בחי' הבדלה, הא' עדמ"ש והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קדה"ק הב' ע"ד המבדיל בין קודש לחול כו', ומ"ש יהי רקיע ויהי מבדיל יש בו ג"כ ב' בחי' הנ"ל שהרי ב"פ נאמר בו הבדלה, והראי' מ"ש במדרש כל מה שיש בעולם יש במשכן, בעולם יהי רקיע ויהי מבדיל, ובמשכן והבדילה הפרוכת כו', ברבות נשא פי"ב דרמ"ט

ע"ב הרי הבדלה זו דיהי רקיע הוא עדיין ע"ד ההבדלה שבין הקודש לקדה"ק, אך מ"ש עוד ויעש כו' ויבדל בין המים כו' זהו כענין ולהבדיל בין קודש לחול כו', וא"כ בחי' ויניחהו בג"ע לעבדה זהו ע"ד להעלות מבחי' מה שלמטה מן הפרוכת המבדילה בין הקודש ובין קדה"ק, וכענין מ"ש בת"א בד"ה ואתה תצוה בפי' מחוץ לפרוכת אשר על העדות יערוך אותו אהרן כו', והיינו מ"ש בשל"ה סוף מס' תענית שהי' העבודה ברוחניות, ואפ"ל כענין קיים אברהם כל התורה עד שלא ניתנה כו' משא"כ וישלחהו כו' לעבוד את האדמה היינו לברר מבחי' ההבדלה הב' שבין קודש לחול שהוא בירור ק"נ שהוא ע"י ההתלבשות בגוף גשמי שבק"נ משכא דחויא כו', ומ"מ אפ"ל מעין זה גם עכשיו יש ב' בחי' עבד כנודע מענין דוד עבדי שהוא במל' ומשה עבדי בחי' חכמה כו' שהם ב' בחי' ביטול הא' ביטול היש הב' ביטול אמיתי א"נ העבודה במצות והעבודה בתורה למס עובד שונה פרקו מאה פעמים ואחד כו'. והנה פי' ועבדתם את ה' אלקיכם י"ל ע"ד שנת' בפי' שובה ישראל עד ה' אלקיך שיהי' ה' בבחי' אלקי' כענין והי' הוי' לי לאלקים כו'. ולתוס' ביאור כי הנה הפרסא המבדיל בין קדש ובין קדה"ק זהו יובן ע"ד והאופנים וחיות הקודש ברעש גדול כו' הרי הם בחי' קדש שהרי נק' חיות הקודש, ועכ"ז מתנשאים ברעש כו' כי יש פרסא המפסיק בין אצי' לבי"ע ולכן אינן משיגים כלל אור האצי' וגם אצי' נק' קדהק"ד כי אפי' היכל השביעי דבריאה נק' היכל קדהק"ד לפי שבו נמשך ונתגלה אור האצי' והו"ע כסה"כ כמ"ש במ"א, ויש פרסא מפסיק בין כסה"כ לחיות ואופנים כו' מיהו רש"י בחולין פג"ה דצ"א סע"ב פי' דהאופנים הם מכסה"כ עצמו והם גבוהים ממדריגת השרפים ובכהאריז"ל לא פי' כן ונת' מזה במ"א בלק"ת בד"ה האזינו השמים דרוש השלישי, ואיך שיהי' עכ"פ יש פרוכת המפסיק בין אצי' ובין שרפים חיות ואופנים, וזהו ע"ד והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קדהק"ד כו', וע"כ השרפים אומרים קדוש לאמר שאור האצי' מובדל מהם, ועד"ז החיות והאופנים מתנשאים ברעש גדול, ואומרים ברוך כבוד כו' שרוצים להמשיך גילוי אור האצי', וזהו עיקר עבודתם כמ"ש בת"א פ' בראשית בביאור ע"פ כי כאשר השמים החדשים, ועד"ז היה ענין ויניחהו בג"ע לעבדה כו', משא"כ ענין וישלחהו כו', לעבוד את האדמה זהו אחר הפרסא המבדיל בין קדש לחול היינו בין הקדש ובין ק"נ אשר שם העבודה לברר הטוב מן הרע ממש, ולהפריד הרע ע"י אתכפייא ואתהפכא להיות החולין נעשו על טה"ק כו' ועוד יובן כ"ז ממ"ש בת"א פ' בראשית ע"פ לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו כו' ע"ש בסוף הדרוש.

קיצור. ההפרש בין ויניחהו בג"ע לעבדה, להעלות מקדש לקדהק"ד שג"כ הוא כערך חול לגבי שבת, כן קדש לגבי קדהק"ד ויובן זה ע"ד וחיות הקודש מתנשאים ברעש כו' כי יש פרסא מפסיק ביניהם ובין אור האצי' משא"כ אח"כ וישלחהו לעבוד את האדמה לברר החול להעלותו לבחי' קדש וגם עכשיו יש ב' בחי' עבד הנ"ל.

ה) **וברך** את לחמך ז״ל הגמ׳ פ״ח דב״ק דצ״ב ע״ב ועבדתם את ה׳ אלקיכם
זו ק״ש ותפלה, וברך את לחמך זו פת במלח וקיתון של מים.
י״ל ק״ש ותפילה זהו״ע העבודה שממשיך יחוד או״א בחי׳ י״ה דשם, וזהו את ה׳ אלקיכם שיהי׳ ה׳ בבחי׳ אלקים כנ״ל ואח״כ את לחמך ומימיך זהו״ע ההמשכה בבחי׳ ו״ה כי לחמך זהו תורה שנק׳ לכו לחמו בלחמי כמ״ש בד״ה ראשי המטות פ״ג דפי׳ לחמי היינו דכמו שהאדם מקבל חיות מהלחם לפי ששרשו מבחי׳ מוצא פי הוי׳ מוצא היינו מקור, כן בחי׳ ממכ״ע הנק׳ כמראה אדם נמשך לבחי׳ זו חיות מבחי׳ רצה״ע הסוכ״ע, והיינו ע״י התומ״צ שנתלבשו בעשי׳ שבהן וע״י נמשך רצה״ע, וזהו״ע רעייתי פרנסתי ולחמי, והמשכה זו נמשך ג״כ לנפש האדם בחי׳ רצה״ע לבא לבחי׳ בכל מאדך אה״ר כו׳ ועוד נת׳ בד״ה צאינה וראינה דרוש השני פ״ג פי׳ ולחם לבב אנוש יסעד לפי שהתורה נק׳ עוז כמ״ש ה׳ עוז לעמו יתן שנותנת כח בנה״א כו׳ וכמ״ש מזה בד״ה בחודש השלישי לצאת בנ״י והיינו משום דאורייתא מחכ׳ נפקת, ובחכ׳ שורה אוא״ס ויניקת החיצונים רק משבעה מדות שהו״ע זמ״ל דתהו משא״כ בחכמה כתיב ימותו ולא בחכמה שהוא למעלה משבה״כ לכן ע״י המשכת החכמה ע״י התורה נמשך הכח בנפש כו׳ וחכמה כח מה כו׳, ועמ״ש בד״ה כי תצא דרוש הראשון בענין ונתנו ה׳ אלקיך בידיך כו׳ גם כמ״ש בענין אבנא למשקל בה דא י׳ כו׳, גם הנה כתיב לא יגורך רע דהיינו בעולם האצילות וכיון שהתורה היא היכלא עילאה דקוב״ה א״כ שם לא יגורך רע, לכן הוא העוז והכח לנפש, גם כי הנשמה שרשה רק מהכלים דע״ס. משא״כ התורה נאמר בה ותורה אור כו׳ וזהו לחם לבב אנוש יסעד, אך מה שנק׳ לחם היינו אותיות התורה שהאותיות נמשכו מח״ע וזהו״ע ממרחק תביא לחמה, מבחי׳ אחכמה והיא רחוקה ממני כו׳ אך ענין וברך את לחמך דפי׳ במדרש ילקוט בפ׳ בחוקותי ע״פ ואכלתם לחמכם לשובע כו׳ כמ״ש וברך את לחמך כו׳, והיינו כי פי׳ לשובע י״ל בשני אופנים הא׳ כמ״ש ואתה נותן להם את אכלם כו׳, ומשביע לכל חי רצון ופי׳ בלק״ת פ׳ תצא בד״ה כי ההרים ימושו שהוא המשכת רצה״ע לכל חי היינו ההמשכה מעולם לעולם, והמשכת רצה״ע נק׳ ומשביע עדמ״ש ולנפתלי אמר נפתלי שבע רצון מלא ברכת ה׳, וברבות ויחי ס״פ צ״ט שע״י שהארץ ממהרת פירותיה כו׳ והמלכים מתרצים להם כו׳, ובפ׳ במדבר דרי״א ג׳ שהוא מלא ברכה כדי לפרנס כמ״ד נפתלי שבע רצון כו׳, ובילקוט פ׳ הברכה בשם הספרי ועליו הוא אומר רצון יראיו יעשה כו׳, וע׳ זח״א ויחי דרל״ג סע״ב בפי׳ ומלא ברכת ה׳ ודרמ״ז ע״ב ע״פ נפתלי אילה שלוחה כו׳ נפתלי ע״ש מ״ש ומתוקים מדבש ונופת צופים וזהו המשכת רצה״ע, וביאר בשל״ה שער האותיות אות ריש מעלת הרצון שהוא היפוך הדין והכעס, ועמ״ש ע״פ ועשית ציץ כו׳ בענין והי׳ על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה׳ כו׳ ומבחי׳ רצה״ע נמשך הכח בנפש ג״כ גילוי פנימיות רצונו לה׳, וגם ע״ד מצח אהרן כו׳ וכ״ז נמשך ע״י עסק התורה כו׳, וזהו ואכלתם לחמכם לשובע בחי׳ ומשביע לכל חי רצון ע״ד נפתלי שבע רצון כו׳ וכדי להיות המשכה זו צ״ל וברך

את לחמך כי אורייתא מחכמה נפקת, ובחי' רצה"ע הוא למעלה מהחכמה וזהו וברך והיינו ע"י פותח את ידיך פתיחו דיודין ואזי ומשביע וזהו פותח בברוך כו' וכמ"ש בענין י"ג ת"ד מהיודי"ן נמשך ווין כו'. והנה רצון אותיות צנור ועיקר הצנור הוא הקו הנמש מאוא"ס ולכן צנור גימ' שמו הו"ע היה הוא ושמו בלבד, ולהיות צנור זה נמשך בהתורה והו"ע הקב"ה יושב ועוסק בתורה זהו"ע וברך את לחמך כו', והיינו ע"י ועבדתם ביטול רצון ועי"ז ממשיך הצנור אותיות רצון כו', ובכל הש"ס משנה נמשך צנורות הנמשכים מהצנור ורצון הנ"ל וכמ"ש במ"א בבה"ז וישלח ע"פ כי ישרים דרכי ה' כו' ע"ש, וזהו שארז"ל פב"ת דנדרים דף פ"א על מה אבדה הארץ על שלא ברכו בתורה תחלה דלכאורה אינו מובן כיון שעסקו בתורה רק שלא ברכו על מה העונש המר כ"כ, אך כי הנה להיות וברך את לחמך בחי' ומשביע לכל חי רצון זהו"ע ברכת התורה דהיינו ממש וברך את לחמך כמבואר במכילתא הובא בילקוט פ' בא רמז רי"ט הרי הוא אומר וברך את לחמך כו' תורה מנין כו' ק"ו ומה מזון כו' הרי מפסוק וברך את לחמך למדו במכילתא ברכת התורה, ועמ"ש בפי' ברכו בתורה בלק"ת פ' ראה בד"ה וכל בניך למודי הוי', ומשם יובן איך ע"י ועבדתם את הוי' נמשך וברך את לחמך דהיינו ברכת התורה כו', והפי' השני בענין ואכלתם לחמכם לשובע הוא מ"ש שובע שמחות את פניך, ופי' בילקוט סוף הושע ע"פ אהי' כטל לישראל צדיקים עתידים לשבוע מזיו השכינה כו' ע"ש, ועמ"ש מענין זיו שהוא ע"ד יאר ה' פניו אליך וכמו שהאבות נק' זיוותני עולם והרי במשה נאמר לא תוכל לראות פני רק וראית אחורי אלא שלע"ל נאמר ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה והיינו כי עכשיו הגילוי רק מאחוריים דחכמה שזהו"ע וראית את אחורי קשר של תפילין כו' רק שלע"ל שיהי' גילוי פנימיות התורה כו' עז"נ שובע שמחות את פניך ישמח ישראל בעושיו ישמח ל' עתיד ברבות ר"פ אחרי ועמ"ש הרמ"ז ר"פ תולדות בענין שלע"ל יאמרו ליצחק כי אתה אבינו הוא הצחוק והשמחה שיהי' לע"ל גילוי פנימיות תענוג עליון ע"ש וזהו שובע שמחות והיינו את פניך, ועמ"ש בלק"ת בד"ה שובה ישראל עד בפי' את פניך הוי' אבקש, וע' מזה בהרמ"ז פ' אמור דצ"ג ע"ב, והנה גילוי זה לע"ל נמשך ע"י עסק התורה, וזהו ואכלתם לחמכם לשובע שעי"ז יהי' בחי' שובע שמחות את פניך וזהו וברך את לחמך כי הלחם והתורה עצמה נק' נובלות חכ' וראית את אחורי, והברכה הוא שיהי' שובע שמחות את פניך שלמעלה מבחי' וראית את אחורי, ועמ"ש בלק"ת פ' בהר בד"ה ושבתה הארץ בפי' אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו יעו"ש דהיינו כי תבואו אל הארץ עליונה וכמ"ש ברבות בשלח פכ"ה ע"פ כי ה' אלקיך מביאך אל ארץ טובה ורחבה כו' ע"ש.

קיצור. פי' לחמך, לכו לחמו בלחמי, ולחם לבב אנוש יסעד כי חכמה כח מ"ה, והיכלא עילאה דקוב"ה לא יגורך רע ע"כ נק' עוז ותושיה אך וברך את לחמך שיהי' ואכלתם לחמכם לשובע, ומשביע לכל חי רצון

והיינו ע"י וברך כי הרצון נמשך ע"י צנור הקו והיינו ע"י ועבדתם ביטול רצון ולכן על שלא ברכו בתורה, גם פי' ואכלתם לחמכם לשובע בחי' שובע שמחות את פני, משא"כ התורה עצמה נק' נובלות חכמה שלמעלה בחי' וראית את אחורי ולכן להיות שובע שמחות את פניך זהו ע"י וברך את לחמך.

ו) **ואת** מימיך היינו תושבע"פ, ע' בת"א פ' משפטים בד"ה ותחת רגליו בענין ויאכלו וישתו והברכה בתושבע"פ ע' בת"א פ' בראשית סד"ה להבין ענין הברכות גבי ברכה אחרונה פותח בברוך וחותם בברוך והיינו שיהי' בבחי' מ"ח כמ"ש והיה ביום ההוא יצאו מ"ח מירושלים כו' וגם שיומשך בחי' ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן כו' ועמ"ש ע"פ גל נעול כו' גם כי בתשבע"פ יש מ"ן ומ"ד שזהו"ע ששים המה מלכות כו' וזהו וברך את מימיך גם כמ"ש ברבות ס"פ בלק יש מעיינות שמגדלים גיבורים כו' צנועים וזהו שאמרו נהרא נהרא ופשטי' וע"כ אמר וברך את מימיך כו' ועמ"ש ע"פ ומעיין מבית ה' יצא והשקה את כו', גם כמ"ש במצות אשריכם זורעי על כל מים כו' וע' מזה בזהר פ' שמות גם ע"ד ושאבתם מים בששון שהיו שואבין רוה"ק בשמחת בית השואבה נק' זה ושאבתם מים, וזהו וברך את מימיך שיהי' ברכה עצומה שישאבו רוה"ק ועמ"ש ע"פ מקול מחצצים בין משאבים.

קיצור. מימיך תושבע"פ, ויש בה חותם בברוך, וגם להיות ונהר יוצא מעדן תושב"כ להשקות את הגן תושבע"פ, גם להיות באר מ"ח גם יש מעיינות מגדלים כו', גם ושאבתם מים שאובים רוה"ק, מקול מחצצים בין משאבים כ"ז נק' וברך את מימיך.

ז) **והסירותי** מחלה מקרבך. כתיב ואומר חלותי היא שנות ימין עליון תילים סי' ע"ז ופירש"י חלות לשון חולה וחולי, וכן ת"י מרעותי היא ופי' בשל"ה ס"פ בשלח דף שט"ו סע"א וע"ב דענין שנות ימין עליון לשון שינוי היינו מ"ש השיב אחור ימינו מפני אויב, וענין המשכת הימין אחור הוא כי השמאל תשפיע הדין והימין שהוא החסד משפיע החסדים אל החיצונים שהם אחור והם נק' אחוריים (עמ"ש בסידור בדרוש עבדים היינו לפרעה האוחז בעורף כו' ומ"ש בת"א בד"ה בשלח פרעה בענין כמה ארך אפים לפניו כו' ורב חסד כו' וזהו בחי' ימין) ועז"נ ואומר חלותי היא שנות ימין עליון שמזה נמשך מה שכנס"י היא מרעא בגלותא דאדום בחי' חולה כו' וע' מזה ברבות כי תשא פמ"ה ואומר חלותי ארשב"ל אם חלאים הם יכול להתרפאות ע"ש כל הדברים הללו באו עלינו על שלא חלינו מלפני הקב"ה ואין לשון חלות אלא תפלה כד"א חלו נא פני אל ויחננו במלאכי סי' א', נמצא מפרש חלותי היא לשון חולאים ולשון תפלה כו', ובשל"ה במס' פסחים שלו מצה עשירה דרוש ה' בענין שנות ימין עליון ל' שינוי ובאמת אני הוי' לא שניתי אלא השינוי בא מצד המקבלים והיינו ואומר חלותי היא החולי שלי גרם שינוי הימין כו', וביאור הענין כי כמו שהחולי הוא שאינו

מקבל נח"ר משום דבר כלל, וגם א"י לקבל שום דבר מאכל שתמיד מקיאו, כמו"כ בגלות אדום מחמת ההסתר וההעלם שאינו משיג ותופס הכח השופע מאין ליש שעז"נ שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה מזה שאינו משיגו נמשך החולת אהבה, ואינו מקבל נח"ר שיהי' טעמו וראו כי טוב ה' וזה ההסתר נמשך מבחי' שנות ימין עליון מה שהשיב אחור ימינו וגם אינו יכול לקבל שום מאכל היינו השגת פנימיות התורה כו' והרפואה יהי' לע"ל ע"י כי עין בעין יראו כו', וע' בת"א פ' בראשית בד"ה צאינה וראינה שם נת' פי' וענין דכנס"י איהי מרעא בגלותא, ועמ"ש באגה"ק בסופו סי' ל"א והתפלה נק' עבודה שבלב דוקא היינו סיבוב והילוך הדם מהאברים אל הלב כענין כל הנחלים הולכים אל הים, והתפלה נק' שפיכת נפש והדם הוא הנפש כו', וכענין זריקת דם התמיד כך האהבה ברשפי אש והאברים הם רמ"ח פקודין רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת הם שס"ה גידים שבהם וע"י סובב הדם אל הלב בחי' עבודה שבלב, אבל כשיש מכה באיזה אבר או גיד ע"ד עבירה מטמטמת לבו כו' ה"ז כאלו יש אוטם באיזו גיד שא"י הדם לחזור ללב להיות עבודה שבלב וזהו החולי כו', וכמש"ל כי התפלה חיבור העולמות סולם מוצב כו', משא"כ החולי היפך זה כו', וכמו"כ למעלה בבחי' מל' הנק' לב מקור דבי"ע שממנה נמשך החיות בהגוף דבי"ע ותתן טרף, ואח"כ חוזר ועולה אל הלב, אבל החולה זהו נמשך מק"נ מחלה זו מרה היא ק"נ שמונע ההעלאת מ"נ וסיבוב והילוך הדם אל הלב כו', כי הוא יש ודבר נפרד היפך הביטול כו', ומזה נמשך שאין נח"ר ועונג מחמת העדר הגילוי כו', (בד"ה ועבדתם דתקס"ח) ועיקר החולי אש זרה וכענין וחם הוא אבי כנען חם תוקף החמימות ע"ד אשר אתם זונים כו' היפך אש הקדושה אשה אש ה', ואל אישך תשוקתך, גם אש הוא מג"ק הטמאות רוח סערה וענן גדול ואש מתלקחת כו'.

ח) **והנה** ענין חולה קרוב ג"כ ללשון חולין, וכמו שמצינו פ"ה דברכות דל"ב ע"א ע"פ ויחל משה דרשו בו לשון חולה שהחלה א"ע ע"ז וגם לשון חולין, והענין דארז"ל ברבות ריש קהלת ע"פ דור הולך ודור בא ע"פ מחצתי ואני ארפא אותה מחיצה שעשיתי בין עליונים לתחתונים שהעליונים חיים והתחתונים מתים אותה מחיצה אני חוזר ומרפא אותה לע"ל מחיצתי אני ארפא, וע' ברבות בראשית ע"פ והארץ היתה תהו שהיתה תמי' ע"ז מדוע העליונים חיים כו'. והנה ארז"ל על המשנה ריש ב"ב השותפין שרצו לעשות מחיצה בחצר מאי מחיצה גודא היינו כותל א"נ מחיצה פלוגתא היינו חלוקה, ועד"ז י"ל למעלה המחיצה הנ"ל הוא הפרסא יהי רקיע המבדיל כו' ומזה נמשך ג"כ חלוקה היינו ענין מפלגך ולתתא שנראה העולם ליש ודבר נפרד, אף שבאמת אינו כן וז"ש אשר חלק לכל העמים כו' (וגם אפילו בקדושה שאינן נפרד כ"א ביטול מ"מ נודע ענין כי אל דיעות שמלמטה למעלה נק' יש מאין משא"כ קמי' כולא כלא חשיבי' ממש, וכמ"ש במ"א אלא י"ל שזהו הפרוכת המבדיל בין קודש לקה"ק)

והבדלה הנ"ל זהו"ע ולהבדיל בין הקודש ובין החול היינו חול הוא ק"נ כמ"ש במק"מ פקודי דרכ"ז ויש הבדלה ביניהם הו"ע החשמ"ל ובחי' והיו העטופים ללבן כו' בחי' חול היפוך הביטול והחיבור שע"י התפלה, וק"נ הוא עה"ד טו"ר כמ"ש בע"ח בסופו ועה"ד טו"ר הביא החולי והמיתה נמצא בחי' חול וחולי הכל א' שזהו"ע ק"נ כו' אש זרה כו', והנה החולי מפריש בין חיים למיתה כו' וע' ברבות שמיני פי"ב ע"פ וכצפעוני יפרוש כו' כמו"כ ק"נ ממוצע בין קדושה לג"ק הטמאות שהקדושה הוא חיים כמ"ש ואתם הדבקים בה' חיים וגקה"ט הם מות שנמשכו מזמ"ל דתהו *, וזהו ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב את המות ואת הרע וק"נ ממוצע ביניהם והו"ע החולי ולכן מתחלה כל חולי לא היה נתפח עד חזקי' היינו שלא הי' מתהפך מאש זרה דק"נ לקדושה כו', וכ"ז נמשך מענין המחיצה הנ"ל שהוא חול דהחול מה שאינו סט' דקדושה וסט' דקדושה הוא הביטול כמ"ש בסש"ב פ"ז וכשאינו בטל נק' חול תמורת הקודש, והיינו שאין עליית וסיבוב הדם מהאברים אל הלב וזה גורם החולי ומחיצה הנ"ל גורם ג"כ העדר הגילוי אלקות שמזה נמשך החולי שאינו טועם טעם כו' ואז טועם המר למתוק כו' ולע"ל יתרפא אותו מחיצה ע"י ולא יכנף עוד מוריך והיינו רישא דקרא ראו עתה כי אני אני הוא כו' ופי' בזהר פ' לך דפ"ז ע"ב לאחזאה דלית לי' פרודא בין עילא לתתא ועמ"ש מזה בד"ה במדבר סיני באוה"מ ומ"ש ע"פ אני דפ' ציצית והיינו גילוי אני ראשון בחי' כתר בבחי' אני אחרון מל' וכיון שיומשך הגילוי למטה תצא ק"נ מחלאתה וטומאתה וזהו ואני ארפא, ועז"נ והסירותי מחלה היינו מקור החולי. ומזה יובן ג"כ דבשבת אומרים ורפואה קרובה לבוא וכתיב שמש צדקה ומרפא שמש בשבת צדקה לעניים כי הנה ענין ועבדתם הוא ג"כ ששת ימים תעבוד והעבודה הוא לתקן מי החול שיהי' החול ע"ד חולין שנעשו על טה"ק ומזה נמשך תוס' אור בשבת כמ"ש במ"א ע"פ זכור את יום השבת לקדשו וכיון שנתקן החול נתקן ג"כ בחי' החולי וזהו שמש צדקה ומרפא כו' גילוי שמש ה' בלי הסתר והעלם כו', ולכן עז"נ והסירותי כו' בחי' ראו עתה כי אני אני הוא כי הנה בתשובה שנק' רפואה נאמר ג"כ לפני ה' תטהרו למעלה משם הוי', וכ"ש להסיר המחלה מעיקרה זהו ע"י גילוי סוכ"ע, גם כי ענין החיים הו"ע נצחיים כמ"ש ואכל מעה"ח וחי לעולם, וע' בת"א ס"פ משפטים סד"ה לא תהי' משכלה מ"ש בפי' והסירותי מחלה, וזהו"ע תחה"מ לע"ל שנק' בארצות החיים והמות הוא ההיפוך מזה שניתן קץ וגבול לחיים וע' בהרמ"ז פ' בחוקותי שזהו"ע עולמות הפירוד בי"ע, והנה בחי' מל' הוא מקור הזמן לכן משם ואילך בבי"ע שייך בחי' גבול ופירוד הנ"ל משא"כ למעלה מן הזמן לא שייך בחי' זו כלל וע"י שיתגלה אוא"ס שלמעלה מהזמן בבחי' מל' שהוא מקור הזמן להיות מלכותו מלך עולם וכמ"ש שוכן עד לעדי עד ימלוך אזי יתבטל המות והחולי הנותן קץ וגבול בחיי הנבראים וזהו והסירותי מחלה ולכן גדולה

דתהו : בכת"י ב' : שמתו.

תשובה שמביאה רפואה לעולם כי ענין תשובה הוא שובה ישראל עד ושבת עד הוי' אלקיך להמשיך גילוי אוא״ס במל' בבחי' לעדי עד ימלוך ולכן ע״י ועבדתם את הוי' כו', וכמ״ש בעבודה שהוא קרבנות בבוקר יאכל עד עי״ז והסירותי מחלה מקרבך ואזי אז תשמח בתולה במחול עתיד הקב״ה לעשות ראש חולה לצדיקים לע״ל ברבות שמיני ספי״א דהיינו ענין מחול ועיגול המורה על גילוי סוכ״ע גם מחול לשון מחילת עונות בחי' ואני ארפא כו'.

קיצור אות ז'. מחלה ואומר חלותי היא מחמת שנות ימין. השיב אחור ימינו. הגם אני ה' לא שניתי. החולה אינו מקבל נח״ר והיינו ההסתר וההעלם גם החולה הוא מחמת מכה באבר או גיד שמונע הילוך הדם אל הלב עבירה מטמטמת שלא יוכל להיות עבודה שבלב זו תפלה חיבור וסולם הנ״ל אש זרה כו'.

(ח) **חולה** לשון חולין מחצתי מחיצתי פרסא הגורם חול ופירוד וממוצע בין קדושה לג״ק אש מתלקחת. ולע״ל ראו עתה כי אני אני הוא ע״ד אמת ה' לעולם אני ראשון ואני אחרון אזי ואני ארפא והסירותי מחלה כי גם בתשובה הנק' רפואה לפני ה' תטהרו שובה ישראל עד שממשיך גם בהזמן נצחי ועי״ז וחי לעולם וע״י והסירותי מחלה אז תשמח בתולה במחול פי' גילוי סוכ״ע.

במא״א* אות מם ססע״ד מחלה עם האותיות גימ' אלקים ע״ה כי משם נמשך דין להיות חולה עכ״ל. והיינו כי משם אלקים נמשך יניקת ק״נ ולכן גם מו״ם גימ' אלקים שהערלה הנק' מום יניקתה משם אלקים ולכן ע״י ועבדתם את הוי' אלקיכם שיהי' כמ״ש והי' הוי' לי לאלקים שבחי' הוי' עצמו יהי' לי בבחי' אלקים עי״ז והסירותי מחלה כו' להיות ומום אין בך.

עוי״ל ג' עולמות בי״ע בריאה ג״כ לשון בריאות היפך החולי. כי ג״ר מקנן בבריאה חב״ד שהם עץ החיים וביצירה מתחיל עה״ד טו״ר מקור החולי ובעשי' נמשך רפואה והיינו כמ״ש בד״ה מי מנה בענין אף עשיתיו אף מרבה בחי' רביעית שלמעלה מבי״ע והוא אצי' וכן באצי' עצמו יש בי״ע ובחי' עשי' דאצילות מרבה בחי' כתר כו' וכן א״ק אדם דבריאה ויצירה עולם הנקודים שבו הי' שבה״כ והתיקון עשי' אצי' ונמשך ע״י בחי' הגבוה מהבריאה היינו אוא״ס הכל יכול מחצתי ואני ארפא כו' גם שייך חולי לענין ולא תחללו שלא לעשות חלל והפסק. ועמ״ש בלק״ת סד״ה ונקדשתי בתוך בנ״י ובמד״ר פ' מצורע פט״ז ע״פ והסיר ה' ממך כל חולי ר' אבין אמר זה יצה״ר ועמ״ש ע״פ המד״ר פ' שמיני פי״ג ע״פ זאת החיה אשר תאכלו משל לשני חולים כו'.

---

* במא״א: מכאן עד הסיום נוסף מבוך לאדי 78.

עמ״ש ע״פ ועבדתם כו׳ וברך כו׳ והסירותי כו׳ בבוך תרט״ז פ׳ משפטים

אחר הביאור ע״פ ואלה המשפטים (שייך לעיל לענין האכילהו לחם בענין ע״י התורה מתבטל יצה״ר ונכנע לנה״א והיינו דכמו התורה ת״ת עושה שלום בין חו״ג שיהי׳ הגבורה נכלל בחסד כמ״ש באגה״ק והי׳ מעשה הצדקה שלום והוא סי׳ י״ב כן נעשה שלום בפמשמ״ש שהיצה״ר ששרשו מהשמאל נכלל ובטל לנה״א ששרשה מהחסד כו׳ וזהו ענין וי״ו דגחון שמפסיק כח הנחש כמ״ש במהרש״א בחידושי אגדות פ״ק דקדושין ד״ל ור״ל הוי״ו זהו קול יעקב תורה ועי״ז אין הידים ידי שלא נמשך מחו״ג יניקה לעשו כו׳, ואם צמא השקהו מים כי התורה שרשה ממים עליונים שלמעלה מבחי׳ יהי רקיע ויהי מבדיל כו׳ וכח היצה״ר ממים תחתונים לכן ע״י השקהו מים מתבטל כו׳, וע׳ באדר״ן פל״ד בענין חזיר מיער חיה מהנהר אין מתגאה כו׳ כש״כ ע״י השקהו מים עליונים נמשך וה׳ ישלימנו לך. ועוי״ל כי החכמה מאירה ז׳ המדות כמ״ש בת״א בד״ה בכ״ה בכסלו בפ׳ מקץ בד״ה המגביהי לשבת כי שבה״כ הי׳ רק בז׳ המדות משא״כ בחכמה, וגם כמ״ש בענין כבד את אביך ואת אמך שהם חו״ב היינו להיות מוח שליט על הלב וזהו ענין ספירת העומר וזהו שצדיקים לבם ברשותם דומין לבוראן במד״ר ס״פ תולדות פס״ז, ואיך יהיו דומין לבוראן בזה, אלא היינו ע״י עסק התורה, שעי״ז נמשך שיהי׳ לבו ברשותו כמו שלמעלה ח״ע שליט על הלב שהן המדות ולכן התורה היא דוקא תבלין ורפואה ליצה״ר, ועמ״ש ע״פ רפאות תהא לשריך וע׳ במדרש תלים ע״פ נר לרגלי דבריך, וענין חו״ב למעלה זהו ענין עולם התיקון שניתן לו ממשלה על עולם התהו כי מ״ה מברר ב״ן ועוד כי ז״ת הם שייכי׳ לעולמות משא״כ חו״ב וע׳ ביאור אלה מסעי דרוש השלישי פ״ד בענין שחכמה נק׳ אמת וע׳ בד״ה כי ביום הזה יכפר דרוש השני פ״ב ממעלת עסק התורה, וע׳ זהר ר״פ קרח בענין שהתורה נק׳ חרות חירות מיצה״ר והוא כמ״ש במק״מ שם שהז״א נק׳ בן חורין בן מאימא עילאה ששם סוד החירות יובל ודרור מפני ששם אין יניקה לחיצוני׳ וכמ״ש בלק״ת בד״ה במדבר סיני בענין מ״ם סתומה כו׳, והרמ״ז שם פי׳ מפני שממשיך המקיף שאין החיצוני׳ יכולי׳ לינק ממנו שהוא מסמא עיניהם.

לד"ה ועבדתם כו' וברך בבוך שמות דקס"ח א'

פ"א יבאר והסירותי קאי על בחי' השלישי המדבר היינו עצמות אור א"ס שלמעלה משם הוי' משם נמשך הרפואה דהיינו מא"א על"ק ס"ח. ענין ועבדתם את הוי' להמשיך גילוי שם הוי' דהיינו בז"א להמשיך בו מוחין ג"ר וכמ"ש בבה"ז (פ' תצוה בד"ה איהי קיימא בשיעורא) דעיקר העבודה כו' א"צ רק בשביל יחוד דזו"נ כו', וז"ש ועבדתם את ה' אלקיכם כו' תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך כו', אבל באו"א א"צ לעבודה זו כו', ועז"נ חנם חנם בלא מצות יעו"ש, וכ"כ בר"ח (שער הענוה פ"א) שהבינה נקרא אוצר מתנת חנם כו', ולכן אמרז"ל ועבדתם את הוי' אלקיכם זו ק"ש ותפלה כי ק"ש הוא אחד היינו ע"ד ביום ההוא יהיה הוי' אחד היינו שיהיו קבועים הג"ר בז"א (ועמ"ש בסידור בד"ה אחרי הוי' אלקיכם תלכו בפי' ואותו תעבודו דהיינו ח"י ברכאן דצלותא נגד ח"י חוליות השדרה כו', ואיך יהי' *המשכות ג"ר בז"א וט"ס בנוק'* זהו מבואר בבה"ז פ' בלק על המאמר שם דקצ"א ע"פ שחורה אני ונאוה שזהו"ע גבורי כח עושי דברו ע"ש דכ"ב ע"ב בענין ויזעקו בקול גדול כו' ודכ"ג בד"ה כדין מגו קלין) וזהו"ע ריח ניחוח להוי' (עיין בלקו"ת בשה"ש בד"ה לבבתני פ"א ופ"ב, ובהקיצור ובד"ה והקרבתם אשה עולה) וזהו ג"כ ענין ושמרו דרך הוי' פי' דרך ומבוא להיות הוי' כו' (ועיין בד"ה רני ושמחי דרוש הראשון גבי וזהו הוי' צלך כו', נר הוי' נשמת אדם ע"ש), וזהו ממעמקים קראתיך הוי', הבו גודל לאלקינו מוסיפים כח כו', ומ"ש אם צדקת כו', זהו מצד עצמות המאציל מה שאינו בגדר עלמין כלל, אבל בערך היותו אל עולם אחד בז' רקיעים והארץ כו' בבחי' זו צריך עבודה כי ע"י ביטול רצון ועבודה מעוררים זה שיצמצם א"ע ויניח אורו הגדול כו', והעבודה ג"כ שיהיה אלקיכם שיאיר שם הוי' בשם אלקים דהיינו ענין עושי דברו הנ"ל ונקרא יחוד קבה"ו שעי"ז נקרא אלקינו (עיין בד"ה מה טובו) ומ"מ כתיב כי לי בנ"י עבדים לי ממש עצמות המאציל משום דבאמת כולא חד ויחוד זה הוא אמיתית רצון המאציל א"ס ב"ה, ולכן לא צר לו צר כו', וענין פי' יחוד זה היינו ענין לייחדו שמנו הרמב"ם והחינוך במצות שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד דהיינו שלא יש שום שותף ח"ו, משא"כ בן נח י"א

בשולי הע':

מחלה חולי גורם פירוד בין הנשמה והגוף שאינן כתקונן ועד"ז שבה"כ נקרא וימת שנסתלקו האורות נשברו הכלים ונפלו, וא"כ חולי הזעף הי' שאינו בהדרגה זה ממש כענין שבה"כ, ולכן הסיבה המעורר עולם התהו גורם ח"ו חולי הנ"ל וצ"ל הרפואה ג"כ שלא בהדרגה והיינו רפאני הוי' ולא ע"י מלאך, או י"ל א"א נקרא איסא כו'.

שאינן מצוים על השיתוף ע' מ"ש מזה ע"פ וזאת המצוה כו' שמע ישראל וע"פ ושננתם לבניך וזהו ג"כ היפך הקיצוץ בנטיעות במערכת פרק ט' וזהו"ע ועבדתם את ה' אלקיכם כו'.

פ"ב יבאר עוד בענין העבודה בב' השמות הוי' אלקיכם ויקדים מאמרז"ל גדולים מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ פ"ק דכתובות ד"ה ע"א.

ועיין בד"ה הבאים ישרש, ובד"ה וירא ישראל שהבריאה יש מאין מבחי' שם והארה וע"י מעשה צדיקים ממשיכים מבחי' עצמותו בבחי' השם כו' ולכן מתחלת הבריאה השמים שמים לה' והארץ נתן יהי רקיע ויהי מבדיל והבדילה הפרוכת וכמה פרוכת היו ע"ד להבדיל בין הקדש ובין החול, כתנות עור, ומזה נמשך כרחל לפני גוזזיה, ע"י ומשם יפרד, מפלגך ולתתא וע"י העבודה כי כל בשמים וארץ דאחיד בשמיא וארעא וירד ה' ומשה עלה כו', וזהו בחי' צדיק שהוא דוקא הקושר שמים וארץ, וכמ"ש בעה"ק חלק העבודה פמ"ב בענין מאמרז"ל עתידים צדיקים שיקראו על שמו של הקב"ה בב"ב דע"ה ב' שנאמר כל הנקרא בשמי היינו כי כל בשמים ובארץ ועיין זח"ג די"ו ב' ומ"ש בזה בד"ה בן פורת יוסף שזהו"ע אלה תולדות יעקב יוסף כי הגם יעקב בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה היינו מקצה השמים דלעילא מוחין דז"א שנמשך בו מהבינה היושבי בשמים עד קצה השמים דלתתא יסוד, אבל שיומשך מבחי' שמים לבחי' ארץ זהו ע"י צדיק יסוד עולם כי כל בשמים ובארץ, ולכן גדולים מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ כו', ולכן גדולים מעשה צדיקים ע"ד המאורות הגדולים אימתי הוא גדול, וזהו ועבדתם את ה' אלקיכם ב' השמות הא' המשכות האור מעצמות אור א"ס בשם הוי', היינו בז"א דאצילות, הב' שיאיר הוי' בשם אלקים כו' להיות הוי' אלקיכם ממש ע"ד וירד הוי' כו' אנכי הוי' אלקיך כו', וזהו עובד אלקים והיינו אני אענה את השמים והם יענו את הארץ זח"ב יתרו דפ"ה סע"ב, ולעשות מכתנות עור כתנות אור וזהו אשר ברא לעשות לתקן כו'. והנה המאורות הגדולים הם ב' שמות הוי' אלקים כשהם בחיבור אחד, ואח"כ נתמעט האור כו' וגדולים מעשה צדיקים לעשות המשכות שמש ומגן הוי' אלקים ע"ד את שני המאורות הגדולים והיינו גדולים מעשה כו', ובמד"ר וירא פנ"ג גבי צחוק עשה לי אלקים שהוסיפה על המאורות והיינו כמ"ש בהקדמת מהרנ"ש לפע"ח שזהו התוספות אור המכונה בשם זווג הוא המשכות אור המרובה על העיקר שהוא החוק והקצבה.

פ"ג יבאר איך ממשיכים זה ע"י העבודה כי בתורה נאמר ויהי קול מעל לרקיע, גם יקרה היא מפנינים מכה"ג שנכנס לפני ולפנים א"כ הוא

קול מעל לרקיע המפסיק בין קדה"ק לבין קדש לקדש, קול דודי כו' מדלג בחי' אזכיר את שמי בלקו"ת בד"ה ששים המה דרוש השני פ"ג והמצות תר"ך עמודי אור וע' בד"ה ושננתם, ענין מעשה גדול שע"י ביטול רצון מעורר ההמשכה בחכמה כו' וע' ע"פ אריתי מורי כו' בד"ה באתי לגני ובהביאור זורע צדקות ועי"ז ומצמיח ישועות, ישועות ל' רבים י"ל ע"ד כי

קרובה ישועתי, הישועה של שם הוי' זהו ע"ד סעי' א', וישועות ישראל מי יתן מציון כו', הוי' יהי' אלקיכם וכ"ז נמשך מבחי' מי, מי שאמר והי' העולם, מילה באבר ההולדה ור"ת מי יעלה לנו השמימה עמ"ש בענין גדולה מילה, אך כ"ז מלמעלמ"ט וצ"ל תחלה מלמטה למעלה וכן מילת הלב ומלתם את ערלת לבבכם וע' בד"ה ונתתי לכם מהלכים שצ"ל ב' הילוך ולפ"ז ועבדתם זהו"ע עבודה שבלב זו תפלה ע"ד סולם מוצב ארצה וראשו כו' התפלה נקרא סולם ע"ד ואני תפלה, ופי' בתורה אור בד"ה כי אברהם לא ידענו דקנ"ו ע"א* דהיינו בחי' ואני בתוך הגולה היא בבחי' תפלה ל' התקשרות להתעלות באוא"ס ב"ה ע"ד ארוממך אלקי המלך כי היא רק שם והארה ונקרא כבוד הוי' זיו יקרי', זיו והארה וע"י הסולם עולה ומתקשרת בעצמות אוא"ס ע"ד עולה מן המדבר מתרפקת על דודה, והיינו ע"י התפלה דוגמת והחיות נושאות כו' כן ע"י העלאות נה"ב מרומם את ה' בביאור כי אתה נרי כו', וזהו שאמרז"ל סולם זה הכבש וראשו מגיע השמימה היינו ריח ניחוח לה' ריח העלאה, וזהו ועבדתם את ה' שיהיה בחי' את הטפל לה' ע"ד ייראו את ה' ועי"ז מעלה המ' שתהי' בבחי' את ה' ע"ד את קרבני בלקו"ת פ' פנחס בד"ה צו את בנ"י הראשון רפ"ד, פי' את האותיות מא' עד תי"ו כו' ובזהר ויצא דקס"ד ע"ב את דייקא דא כנס"י ובלקו"ת בד"ה ואתחנן פ"ב בענין ואהבת את הוי' פי' את זה הגילוי כשכלול במקורו כו' וא"כ י"ל ע"ד מ"ש בתו"א פ' נח בביאור דמים רבים בסופו בפי' שידובר בה כו', וזהו ועבדתם את הוי' והיינו ע"י אותיות התפלה ואח"כ נמשך מלמעלה למטה שיהי' הוי' אלקיכם כו' כנ"ל ס"ב, ועיין בד"ה כי תצא הראשון פ"ד פי' ונתנו הוי' אלקיך בידיך בחי' התורה כו' ואלקיך בחי' המצות כו', ועד"ז י"ל פי' ועבדתם את הוי' ע"י עסק התורה, אלקיכם ע"י עסק המצות כו', וע"י תורה ג"כ אזכיר את שמי וכן על המצות ויעש דוד שם זח"ג פ' בחוקותי דקי"ג ע"ב.

החולי גורם שאין הנשמה מתקשרת בהגוף כהוגן ומזה ח"ו נמשך המות שהו"ע שבה"כ לכן ע"י ועבדתם המשכות אורות בכלים יומשך הסרת החולי.

ד) **וההפרש** בין ויניחהו בג"ע לעבדה, ובין ועבדתם דעכשיו, עיין בתו"א סד"ה אוסרי לגפן, ובפ' בראשית סד"ה אעשה לו עזר וי"ל כי כמו שיש הבדלה בין קדש לחול והעבודה עכשיו לברר את החול ולעשותו על טה"ק ע"י התפלה וע"י התומ"צ, ועי"ז ממשיכים יחוד הוי' אלקים כנ"ל, כן יש הבדלה בין הקדש ובין קדה"ק שבערך חול לגבי קדש כן קדש לגבי קדה"ק, כמ"ש בד"ה האזינו השמים ובד"ה שבת שבתון וזהו ע"ד וחיות הקדש מתנשאים ברעש, כי יש פרסא מפסיק ביניהם ובין אור האצילות ועד"ז ויניחהו בג"ע לעבדה כו' והי' אז העבודה ועבדתם את הוי' אלקיכם ג"כ

דקנ"ו ע"א: בהוצאת ברוקלין תשט"ו הוא בדף צג, ג.

בבחי' עליונה יותר כי ז"א הנק' הוי' הי' אז במדרגת א"א כו', וא"כ היה ההמשכה בבחי' גבוה יותר, ע"ד ביום ההוא יהי' הוי' אחד כו'. וברך את לחמך ואת מימיך יש לפרשו כפשוטו, עמ"ש מזה בד"ה ושננתם משפע החיצוניות תלוי בשפע הפנימי', ועמ"ש ע"פ אם בחוקותי תלכו (ובבה"ז וירא ע"פ וגם אמנה אחותי כו' וארז"ל בזמן שישראל ערש"מ מלאכתן נעשית ע"י אחרים כו') שכמו שיש גשם בפרנסה כן בפנימית כו' גם ע"ד ענין לחם הפנים.

ה) **יבאר** פי' לחמך ע"ד לכו לחמו בלחמי שהתורה היא לחם ומזון למעלה י"ל כי התורה היא מבחי' איהו וחיוהי חד דהיינו והחכמה תחי' לכן היא מזון לז"א שהוא בחי' איהו וגרמוהי חד לך ה' הגדולה כו' וכן פירשו בענין כאלו נודר בחיי המלך שהגדר בבינה נק' חיי ז"א כו' ולכן היא ג"כ מזון להנפש האדם, חכמה כח מ"ה, והיכלא עילאה דקוב"ה לא יגורך רע, ולחם לבב אנוש יסעד ונק' עוז ותושי', כי אם רעב שונאך זה היצה"ר האכילהו לחם ועי"ז וה' ישלימנו לך דוגמת ורב שלום ועמ"ש מזה ע"פ הלא אם תטיב שאת, כי אמרז"ל יצה"ר דומה לחטה, כמ"ש לפתח חטאת רובץ וזהו ע"ד עה"ד חטה היתה והתורה לחם חטה כ"ב אתון דאורייתא היינו מה שע"י התורה נתברר עה"ד חטה ונכלל ונתחבר בעץ החיים שהרי התורה עץ חיים היא, לכן יש בכחה להשלים היצה"ר ששרשו מבחי' חטה כו', ואפ"ל לכן צ"ל וברך את לחמך שיוכלל החטה בעה"ח, ונשבע לחם ונהיה טובים ועיין באג"ה ע"פ והיה מעשה הצדקה שלום וברך את לחמך, כמו שהלחם צריך שיתעכל היטב ויבלע באברי נפשו כן צ"ל בחי' זו בתורה כמ"ש בד"ה ושבתה הארץ, וזהו וברך או ע"ד ואכלתם לחמכם לשובע, נפתלי שבע רצון ומשביע לכל חי רצון והיינו ע"י וברך המשכות הרצון בחכמה, גם ע"ד אני תורתך שעשעתי בד"ה ואהי' אצלו אמון, גם ע"ד וזאת התורה בד"ה ושננתם ובדרוש חמשה קנינים הקנין בתורה כו', ושיהיה נקרא תורת חסד, ע"ד כי עם ה' החסד וכתיב ויהי שם עם ה' ארבעים יום כו', והיינו דתמן לית שמאלא כ"א הכל ימין, ימינך נאדרי ימינך תרעץ עיין בענין שמח"ת שהתורה היא בשמחה ע"י שאור א"ס מתלבש בה סד"ה ביום השמע"צ כנישין גם פי' ואכלתם לחמכם לשובע, ע"ד שובע שמחות את פניך, פניך דוקא, כי נאמר וראית את אחורי נובלות חכמה שלמעלה תורה ולע"ל גילוי פנימיות התורה.

ו) **ואת** מימיך תושבע"פ שצ"ל בה חותם בברוך כי תושבע"פ היא חוה ולא זכה גורם ח"ו הנחש השיאני בא נחש על כו' גם י"ל וברך את מימיך כי לפעמים ונהר יחרב ויבש יחרב בבית ראשון ויבש בב"ש, כמ"ש מזה ע"פ בכה תבכה בלילה כו'. והנה הברכה במימיך שהי' ונהר יוצא מעדן תשב"כ להשקות את הגן תושבע"פ, עיין בלקו"ת פ' הברכה בד"ה תורה צוה כו', גם להיות באר מים חיים יש מעיינות מגדלים כו', ושאבתם מים, מקול מחצצים בין משאבים ותמלא כדה כו' ושמתי כד כד כו' קהלת

ה' י"ב יש רעה חולה בשמשון וחליתי והייתי כאחד מהם מובן לגבי כח דנזירות שמשון שבא מא"א נקרא אנשים פשוטים חולים תשושי כח. בקורקע' חיל חלל חלה והנה חלה חלות אצלו בשורש חלל חלק ו' וענין חולה בשרש חלה, אפ"ל מצות חלה תיקון שלא תהיה האשה חולה גדרים ב' קצירי הם חולים, והיינו כנ"ל בשמשון שעיקר הבריאות מא"א נזיר כו' ומבחי' זעיר משם לא נמשך הכח כ"כ בערוך ערך קצר השני ברכות סי' ב' איוב כ"ט בתרגום לקצור ערסא שופטים י' י"ו ותקצר נפשו בעמל ישראל ובשמשון שם י"ו י"ו ותקצר נפשו למות בפ' ותקצר נפש העם בדרך, ובתורה אורך ימים בימינה, ועמ"ש בד"ה ויצום מענין ולא שמעו אל משה מקוצר רוח כו', תד"א ח"ב פ"ח ענין ותקצר נפשו. בשל"ה קע"ט א' בשם תומר דבורה ותקצר נפשה מ' בעמל ישראל וכמו"כ ז"א והוא מחולל מפשעינו כו' וצ"ל ביקור חולים. א"כ והסירותי כל מחלה ע"י אור א"א גילוי ימין עליון כו', ואומר חלותי היא שנות ימין עליון שמזה מתגברין הדינים, משא"כ ע"י גילוי ימין עליון כו', בקהלת סי' יו"ד ע"פ אשרך ארץ שמלכך בן חורין ושריך בעת יאכלו ת"י דהיינו ענין זמן סעודה בארבע שעות שהוא אחר הקרבת תמיד של שחר, שקרב בארבעה שעות וזהו בעת יאכלו, ועיין בלקו"ת פ' מטות בד"ה עיני כל אליך ישברו בענין ואתה נותן להם את אכלם בעתו וע' ע"פ ושריך בעת יאכלו בזהר ס"פ תרומה דף קעה"א. ואפ"ל מ"ש באד"ר פ' שמיני פי"ג משל לרופא שנכנס לשני חולים כי הנה החולה אין חיות הנפש מקושר כ"כ בהגוף כמו באדם בריא, וכמו באדם שלא אוכל ב' ימים ג"כ אין מקושרת כ"כ בהגוף והרעבון ג"כ כעין חולי, והנה הנשמה והגוף שהוא כמו אור וכלי שרשן משני שמות הוי' ואלקים שלמעלה בשרשו שם הוי' הוא שורש האותיות ושם אלקים הוא שורש הכלים וכמ"ש בסש"ב ח"ב פ"ד בענין כי שמש ומגן הוי' אלקים שבחי' צמצום והסתר החיות נקרא בשם כלים והחיות נקרא בשם אור ושם שבחי' הצמצום וההסתר נמשך משם אלקים (עמ"ש דעכשיו אין ההשראה כ"א בנש"י ולא בגופים ולכן נק' חולה שאין הגוף בריא מחמת זוהמא שהטיל נחש בחוה ולע"ל יהי' ההשראה גם בגוף ויהיה הגוף נרפא בד"ה ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר לקמן דף רל"ד) וכמ"ש בסידור ע"פ אהללה ד' בחיי אזמרה לאלקי בעודי ע"ש, והנה חטא עה"ד מבואר בזח"ג פ' חוקת דף רפ"ב א' בענין מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש דהיינו הבחי' שתחת השמש ור"ל כי שם הוי' נקרא שמש והבחי' שתחת השמש זהו שם אלקים והיינו כי מצד שם אלקים נמשך שיהי' היש דבר נפרד משא"כ שם הוי' דכולא קמי' כלא חשיב, וכמ"ש בלקו"ת בד"ה שיר השירים פ"א דבחי' שעמלו תחת השמש זהו שאמר שדי לעולם בבחי' שם אלקים לבד ועיין בלקו"ת פ' אמור בד"ה וספרתם לכם בענין פרעה שאמר לא ידעתי את הוי' אע"פ שידע שם אלקים שהרי אמר לו יוסף אלקים יענה את שלום פרעה וזהו"ע הקיצוץ בנטיעות המבואר במערכת שער ההריסה ובבחיי ס"פ נח בענין דור הפלגה וע"ז בא המצוה וידעת היום כו' כי הוי' הוא

האלקים שבחי' שם הוי' ואלקים כולא חד, ולכן כולא קמי' כל"ח ועיין בתו"א פ' וארא בד"ה וידבר אלקים כו' אני הוי' ובד"ה עשה לך חרבות צורים בענין הודו לאלקי האלקים ובד"ה מזוזה מימין בפירוש כי גדול הוי' ואדונינו מכל האלקים ועיין בזח"ב פ' משפטים דק"ח ע"ב בפי' הפסוק ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלקים עמדי ונתבאר במ"א ע"פ ויאמר עתה ידעתי כי גדול הוי' מכל אלקים וזהו"ע מצות היחוד שבק"ש, והנה מצד חטא עה"ד שהפרידו בין שם הוי' לשם אלקים נמשך המיתה שהוא הפרדת הנשמה מהגוף, כמו שהפרידו בין שם אלקים לשם הוי' ועיין בזהר ויחי דרכ"א א"ב, דהיינו כי שם הוי' הוא האור והחיות ושם אלקים הוא הכלי לבחי' זו וכענין אימתי גדול הוי' כשהוא בעיר אלקינו וכ"כ בעה"ק ח"ד פי"ג, אבל בהיותו (העה"ד) ביחוד בעץ החיים אין חסרון כל ואין מות והמפריד בינו ובין חייו גם הוא מפריד מחייו מדה כנגד מדה כו' עו"ש והמפריד הקול סוד ואו מדבור שהוא ה' אחרונה יאלם ויטמן בעפר והוא המיתה שהיא האלמות מדה כנגד מדה עכ"ל.

וזהו"ע יין המשמח אלקים בניסוך היין שע"י שנכנס יין יינה של תורה יצא סוד בחי' סוד הוי' שמאיר בשם אלקים ועי"ז נמשך השמחה בשם אלקים, משא"כ הם רצו שלא יאיר שם הוי' בשם אלקים כ"א אדרבה שיהי' ע"ד וכד אנת תסתלק מניהו כו' קוב"ה סליק בגלותא לעילא לעילא וזהו שלא יאיר האור בהכלים, כ"א מהכלים לבד יומשך החיות, כמ"ש בסידור שער השבת בד"ה להבין המאמר וכד אנת תסתלק מנייהו אשתארן כולהו שמהן כגופא בלא נשמתא דמ"מ יוכל להיות מזה חיות העולמות כי שורש הכלים מהרשימו כו', ושרש האורות מהקו כו', אך אז מאיר בהסתר והעלם מאד משא"כ כשמאיר האור משם הוי' מאיר גילוי האלהות ומזה נמשך הביטול והם לא רצו בזה, כ"א בתענוגים גשמיים שהם הפך הביטול כו', ע"כ רצו דוקא שיהיה ההמשכה מבחי' כגופא בלי נשמתא, ולכן מדה כנגד מדה נענשו כן בהפרדת הנשמה מהגוף, והנה כמו"כ מכש"כ שנמשך מזה החולי, וענין החולי בגמ' פ"ז דב"מ דפ"ז ע"א נקרא זה חולשא, וכן בשמשון שנאמר בו אם גולחתי וסר ממני כחי וחליתי כו' שופטים ט"ז י"ז ת"י ואחלוש כו', וכמו בגשמיות בהחולה אין הנפש מאירה כ"כ כוחותי' בהגוף ונעשה תש כח כמו"כ בחיים רוחניים הענין שהגוף הוא נפרד מהנשמה, שאע"פ שהנשמה משגת כי אין עוד מלבדו כו' ורק בה' א' נברא העוה"ז, עכ"ז הגוף משתוקק לתאוות גשמיות, ועיין מזה בתורה אור פ' יתרו בחודש השלישי, אך עכ"ז יש ב' מיני חולי אחד לחיים, היינו כי בא נחש על חוה והטיל בה זוהמא ומזה נמשך החולי בהגופות הנולדים ממנה אך ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן וגם כי הם מיחדים שמו תמיד פעמים בכל יום ויחוד זה הו"ע כי הוי' הוא האלקים שהוא המשכות האור בהכלי היפך וכד אנת תסתלק מנייהו כו', לכן זה גורם רפואת החולי דהיינו שיהיה חיבור הנשמה עם הגוף כמו שהי' קודם חטא עה"ד, שעז"נ אני אמרתי אלקים אתם כו', ועיין מזה במד"ר ס"פ משפטים

ס"פ ל"ב, וזהו"ע תח"ה שע"ז אמרז"ל צדיקים אינן חוזרין לעפרן, משא"כ עו"ג שאינן מקיימין יחוד זה כי הוי' הוא אלקים אין עוד, כ"א מחשבים ג"כ צבא השמים לאלקים, והוא יתברך נקרא אצלם אלהא דאלהייא א"כ מחזיקים בפירוד האור עליון מהכלים זהו החולי הב' שאינו לחיים כו', וזהו ג"כ ב' בחי' חול כי הגם שבחול בא ההמשכה משם אלקים, כי בשי"ב נז' רק שם אלקים, מ"מ בישראל הוא חולין שנעשה עטה"ק וממשיכים שם הוי' בשם אלקים ע"י מאה ברכות וע"י המצות וגם נק' לעבדו עובד אלקים כמו עורות עבודים, משא"כ אצל עו"ג שאין להם שבת הרי הוא חול גמור כו' וענין שלכן זאת הבהמה אשר תאכלו עמ"ש מענין קרבנות להעלות רוח הבהמה היורדת למטה שם ב"ן כו', שהיא מ' דאצי' שיורדת להיות ראש ומקור לבריאה ומשם שורש ומקור הבהמה הטהורה, אך שורש הבהמה טמאה אפ"ל כי הנה ק"נ נקרא אצילות דקליפה וג' קליפות הטמאות שלמטה מק"נ נקרא בי"ע דקליפה, וא"כ י"ל דק"נ שהוא מ' דאצי' דקליפה נעשית מקור לבי"ע דקליפה שהן ג"ק הטמאות והוא הנקרא בהמה טמאה שהוא המחי' ג"ק הטמאות ועיין במא"א אות ב' סעי' ז' בהמה נקרא נוק' דקדושה בסוד דוד שאמר בהמות הייתי כו' עכ"ל, והי"נ הראה מקום לזח"ג פ' נשא דקמ"ז ע"א וממילא מובן דהבהמה אשר איננה טהורה היא נוק' דקליפה כו'.

(א) **ענין** ועבדתם והכתיב אם צדקת מה תתן לו העבודה בבחי' שם הוי' ז"א, אלקיכם מ' שמ"מ כי לי ממש בנ"י עבדים דכולא חד.

(ב) **גדולים** מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ מתחלת הבריאה השמים שמים לה' כו', וע"י העבודה כי כל בשמים ובארץ גדולים אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו והיינו ועבדתם את ה' אלקיכם, גם ע"ד לעושה אורים גדולים.

(ג) **גדולים** תלמוד גדול ומעשה גדול ויהי קול מעל לרקיע זורע צדקות ומצמיח ישועות וזהו מלמעלה למטה אך מלמטלמ"ע גדולה תפלה יותר ממע"ט פ"ה דברכות דל"ב סולם מוצב, ואני תפלה, עליי' המ' שם והארה בהעצמות, וע"י תורה ג"כ אזכיר את שמי וכן ע"י צדקה ויעש דוד שם.

(ד) **ההפרש** בין ויניחהו בג"ע לעבדה ובין עכשיו ועבדתם כו'.

(ה) **וברך** את לחמך לחמי כי התורה מבחי' איהו וחיוהי עץ חיים היא, לכן היא מזון לז"א איהו וגרמוהי ולכן לכו לחמו מזון להנפש ישראל מתקשראן באורייתא, גם אם רעב שונאך זה היצה"ר האכילהו לחם, בירור עה"ד טו"ר ודבוקו בעה"ח וברך את לחמך ע"ד מאשר שמנה לחמו, ותורת חסד, גם ע"ד לחם מן הארץ מקבל הברכה מבחי' לחם מן השמים, כמ"ש בדרוש בהמ"ז בענין נודה לך כו', גם ע"ד השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפיך.

ועבדתם את כו' וברך כו' והסירותי מחלה מקרבך. יש להבין שמתחלה דיבר בלשון נסתר כאלו המדבר הוא שלישי היינו אומרו ועבדתם כו' וברך כו' ואח"כ סיים בלשון והסירותי ל' נוכח. ובמ"א נתבאר שענין היות התורה ע"ד סיפור היינו עצמיות המאציל מספר ואומר איך וידבר הוי' הוא אור א"ס המלובש בע"ס אל משה יס"א כו' וזהו ע"ד אנכי הוי' אלקיך אנכי היינו עצמיות אא"ס הוי' אצילות כו', וא"כ פי' ועבדתם עצמיות המאציל או' ועבדתם את הוי' אלקיכם היינו להמשיך מבחי' אנכי שיהי' נמשך להיות הוי' כדי להיות אלקיכם ועמ"ש בד"ה כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך בלק"ת פ' נצבים, ועי"ז וברך את כו' קאי על שם הוי' כי הברכה נמשך משם הוי' כי ברוך בחכמה, וכמ"ש בדרוש בהרת בפי' הקדוש ברוך הוא ובדרוש ל"ג בעומר בענין ברכה והודאה, וגם כמ"ש הבחיי גבי אסוך שמן דאלישע שזהו ענין הברכה מיש יש להגדיל הברכה וזה ביכולת הנביאים אבל יש מאין כו' וכך הברכה שיהי' וברך את לחמך זהו נמשך מבחי' חכמה ועמ"ש בענין ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו דקשה מדוע לא בירך שמנשה יגדל ממנו אלא ע"כ שהברכה אינה חידוש ושינוי גמור, כ"א המשכת השרש ומקור שיבא בגילוי ושפע רב, וזהו ג"כ ענין ברכת כהנים שלא יתעכב השפע וישאר למעלה, וכיון שאפרים הי' לו שרש גבוה יותר א"א ע"י ברכה להפוך שמנשה יגדל ממנו כ"א זה שייך לתפלה להתפלל לשנות הדבר מכל ושיומשך במנשה שרש גבוה מאפרים וזה א"א בבחי' ברכה, ולכן כאן לענין וברך את לחמך קאי על שם הוי' המלובש באצילות אכן להיות והסירותי מחלה שעוקר מחלה מכל זהו כעין שינוי יש מאין והוא נמשך מבחי' שלמעלה משם הוי', וכמו בתשובה נאמר כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך שהיא למעלה משם הוי', ובתשובה נאמר ארפא משובתם שהיא בחי' רפואה וזהו נמשך מא"א וכמ"ש בכהאריז"ל ע"פ כי אני ה' רופאך ר"ת אריך גם כי הרפואה נקרא ארוכה שנמשך מאריך כו' וכ"ש להיות והסירותי מחלה לגמרי שיעקר שרש המחלה שהיא ק"נ עה"ד טו"ר להתהפך לקדושה כו'. ואפ"ל ענין ועבדתם ע"ד ששת ימים תעבוד דפרש"י ברבות בראשית ס"פ ט"ז שע"ז נאמר ויניחהו בג"ע לעבדה וענין העבודה בששת ימים דוקא שיהי' החולין שהם ששת ימי החול דק"נ נעשים עטה"ק ע"י תפלה שהיא עבודה שמקריב נה"ב ע"ד והחיות נושאות כו' ונכללות בקדוש שאומרים השרפים כו' וגם החיות נק' חיות הקדש נמצא נהפך מחול לקדש ממש ועי"ז גם יום החול דק"נ מתעלה בקדש וכן ע"י מ"ע אקב"ו וע"י ל"ת ולא תחללו ונקדשתי כו' וזהו שהמצות צ"ל בכל יום, כמ"ש בזהר בענין ימים יוצרו והנה ענין מחלה וחולי ג"כ קרוב לחול כי המחלה נמשך ג"כ מק"נ דהענין כמו החולי היפך הבריאות ע' בת"א פ' בראשית בד"ה צאינה בפי' החולה סיבוב הדם שהאברים מקבלים חיות מהלב ושבים ללכת כמו כל הנחלים כו' שם הם שבים ללכת, והקדב"ה נק' צור לבבי כמ"ש הענין בלק"ת בשה"ש בד"ה לבבתני, והמחלה היפך זה והיינו ק"נ היש ודבר נפרד שמעכב שלא יהי' העלאה בבחי' ביטול לבחי' צור לבבי

כו' והה"ע חול חלול, דכמו החולה אף שגופו שלם מ"מ בפנימיותו אין בו חיות כמו בבריא, כן ימי החול לגבי קדש וכמו אשה חללה שהשינוי בפנימיותה לא בהגוף והגם כי חולין וחולי הם שני שרשים עכ"ז מצינו לרז"ל פ' אין עומדין דרשו על ויחל משה לשון חולין ול' חולי ולשון תפלה כפשוטו, וכן ברבות תשא פמ"ג הנך ג' ענינים בויחל ושם אמרו ג"כ שעשה את המר מתוק, היינו ע"ד שמיתק מי מרה להפוך ק"נ וזהו ענין התפלה שנק' ויחל, ועמ"ש ע"פ ואומר חלותי היא שנות ימין עליון תלים ע"ז י"א ושם בתרגום יש שני פי' לשון חולה ולשון תפלה וברש"י פי' חולה ורעד, וכ"ז נמשך ע"י שנות ימין עליון אבל ע"י ועבדתם שמתקן החול להתהפך לקדש אזי גלוי ימין עליון ואז והסירותי מחלה, והנה בריאת העולם ל' בריאה יש ב' פירושים ל' בריאה יש מאין ולשון בריא כמו השיבלים הבריאות, כך כשהעולם נברא בריאותו במעלה עליונה לשון בריאות ורק אח"כ ע"י חטא עה"ד נעשה חול וחולי אבל ע"י ועבדתם כו' אזי והסירותי מחלה כו', ושם נתבאר כי המזון נמשך מיחוד חו"ב ומ"מ מחיצוניות אבל הרפואה נמשך מיחוד פנימי' דחו"ב יעו"ש, והנה בני חיי ומזונא במזלא תלי' מלתא כת"ר שהם ג"ר וכאן נאמר הנך ג' כמ"ש האלשיך והפנ"י כאן, ואפ"ל דלכן נאמר וברך כיון שהעיקר במזל כתר תלי' א"כ הוי' שהוא ז"א ברך שיומשך בחי' זו מכתר ואח"כ והסירותי כו' כתר וכן אמלא.

בילקוט פ' בחוקותי סי' תרע"ב ע"פ ואכלתם לחמכם לשובע א"צ לומר שיהי' האדם אוכל הרבה ושבע אלא אוכל קימעה ומתברך עליו כמ"ש להלן וברך את לחמך ואת מימיך כו'. בפ' עקב סי' תת"ס דרע"א א' ע"פ מראשית השנה ועד אחרית השנה וכי פירות בשדה מתחלת שנה ועד סוף אלא הן ברשותי ליתן בהם ברכה ומניין אף שירד לתוך מיעך ת"ל והסירותי מחלה מקרבך כו'. ואפ"ל ענין שובע היינו כמ"ש ומשביע לכל חי רצון נפתלי שבע רצון ובשל"ה אות רי"ש מבואר מעלת הרצון וזה הרצון נמשך בנפש ע"י עסק התורה שנק' לחם וזהו וברך את לחמך שבו ועל ידו יומשך לאדם הרצון לאלקות לבא לבחי' ובכל מאדך, וענין כשירד לתוך מיעך ע"ד ותורתך בתוך מעי והסירותי מחלה כי לא זכה כו' והברכה שיהי' והסירותי מחלה כו' כי ע"י התורה בירור עה"ד טו"ר וכנודע מענין עוז ותושיה שמתשת כח הנה"ב כו'. ואפ"ל עוד בענין שובע דהיינו כמ"ש שובע שמחות את פניך והה"ע ישמח ישראל בעושיו ושמחה זו את פניך גילוי פנימיותו ית' וכמ"ש האריז"ל בענין גילוי פנימי' עתיק לע"ל ולכן יאמרו ליצחק כי אתה אבינו ובעבודה זהו ענין שמחה של מצוה כמ"ש בד"ה אוסרי לגפן ובד"ה מנורת זהב ובד"ה ביום השמיני עצרת בענין שמח"ת, ואפ"ל עוד שובע שמחות את פניך זהו נבואה ממש, וכל זה נמשך ע"י הברכה בחי' וברך את לחמך שיהי' ואכלתם לחמכם לשובע שיהי' בבחי' שובע שמחות וכן את מימיך ע"ד ושאבתם מים כו' א"נ והי' ביום ההוא יצאו מים חיים כו' ע"ד שפי' בענין אשרי מי שבא לכאן ותלמודו

בידו בד"ה ושבתה הארץ ועי"ז יהי' שובע שמחות את פניך והיינו ואכלתם לחמכם לשובע כו' ולשון שובע שמחות פי' בילקוט סוף הושע ע"פ אהי' כטל לישראל צדיקים עתידים לשבוע מזיו השכינה כו' ע"ש סי' תקל"ג, ובנפש בחי' זו מבואר במ"א בהגהות ע"פ התו"א פ' חיי בענין יפה שעה אחת בתשובה ושיוקלט בעבודה בד"ה כי תשמע בקול גם לשון שובע שמחות כנור של שבעה נימין שיהיו כל השבעה מדות שבאדם מתהפכין לעבודת ה' להיות ועמך לא חפצתי כו'. בעה"ק ח"ב פט"ו ביאר פסוק ועבדתם את ה' אלקיכם בת"א בד"ה לא תהי' משכלה פי' ועבדתם ועמ"ש בד"ה שובה ישראל בפי' וידעת היום כי הוי' הוא האלקים וזהו העבודה וזהו מ"ש בד"ה כי תשא את ראש בנ"י והיינו להיות ורעה אמונה לפרנס האמונה בבחי' דעת כו' והמשכת הדעת נמשך בשמו"ע בד"ה לא הביט און ובד"ה ואלה המשפטים כו'.

ומכ"ז י"ל שיובן ענין ציון במשפט תפדה, דהנה בתוכחה כתיב ושברתי את גאון עוזכם ופרש"י זה בהמ"ק, וכמש"ל והנה כתיב ועוז מלך משפט אהב הרי שע"י המשפט נמשך גילוי בחי' ועוז מלך וזהו מלך במשפט יעמיד ארץ, לכן ע"י המשפט תפדה בחי' ציון הנק' גאון עוזכם כמ"ש מטה עוזך ישלח ה' מציון וכנ"ל. והנה בענין לפניהם י"ל כמ"ש כמים הפנים לפנים פי' מים היא התורה וע"י עסק התורה נמשך שיהי' בחי' הפנים יאר ה' פניו אליך לפנים של כנס"י ע"ד שבמ"ת הי' פב"פ כמ"ש בד"ה ואהי' אצלו אמון ועמ"ש ע"פ אל מול פני המנורה יאירו ועמ"ש בתו"א בד"ה ויהי מקץ בפי' וזאת לפנים בישראל, ומזה יומשך כן לב האדם לאדם וכמ"ש לך אמר לבי בקשו פני את פניך ה' אבקש והנה ע"י אם ישים אליו לבו יומשך להיות רוחו ונשמתו אליו יאסוף ואזי יהי' ודברי אשר שמתי בפיך, וזהו אשר תשים כי זה הכח בתורה שהיא עוז ותושי' זהו ע"י שהיא ודברי אשר שמתי בפיך, וכמ"ש בת"א פ' יתרו בד"ה בחדש השלישי וזשארז"ל ע"פ אשר שמתי שהוא כמ"ש שימה בפיהם היינו בחי' ודברי אשר שמתי בפיך כו' וזהו משפט וצדקה ביעקב אתה עשית כי להיות תען לשוני אמרתיך זהו ע"י כי כל מצותיך צדק היינו ע"י הצדקה להחיות רוח שפלים עי"ז נמשך להיות אשר תשים ודברי אשר שמתי כו' וכמ"ש בד"ה מה יפו פעמיך בנעלים.

עמ"ש ע"פ אמלאה החרבה ביחזקאל סי' כ"ו ב' ובמגילה פ"ק ד"ו ע"א גבנו שתיהן אל תאמין וכיון שא"א להיות בנין נפש האלקי' וירושלים יראה שלם אלא א"כ ע"י חורבן יצה"ר לכן צריך להיות ואלה המשפטים, וזהו ציון במשפט דוקא תפדה כו'.

ועבדתם את ה'.

פ"ח דב"ק צ"ב ב'. מציעא ט' קז"ב. ברכות ז' מח"ב. עירובין ז' ס"ה. ז"ל הגמ' בב"ק שם ועבדתם את ה' אלקיכם זו ק"ש ותפלה וברך לחמך ואת מימיך זו פת במלח (וע' בעה"ק ח"ב פ"ו וז"ל וז"ש תפלה מלשון היאכל תפל מבלי מלח וענינו שעושה צרכיו תפל אצל צרכי גבוה ואפ"ל שהתפלה להמשיך ברית מלח עולם שלא להיות תפל מבלי מלח וע' זהר ויחי דרמ"א) (עמ"ש בד"ה ולא תשבית מלח) וקיתון של מים מכאן ואילך והסירותי מחלה מקרבך ותניא מחלה זו מרה (ע' במא"א אות מ' צ"ד צ"ב וססע"ד) ולמה נק' שמה מחלה ששמונים ושלשה חלאים יש בה וכולן פת במלח שחרית וקיתון של מים מבטלן עכ"ל. י"ל ק"ש ותפלה הוא יחוד חו"ב בחי' י"ה דשם ואח"כ לחמך ומימיך זהו המשכה בבחי' ו"ה, כי פת זהו תורה בחי' ו' במלח היינו פנימי' התורה ומימך זהו תושבע"פ מל' ה' אחרונה ושחרית ל' שוחר טוב וראשית גילוי האור כי טוב והנה מרה היא ק"נ שיניקתה משם אלקים מהדינין וע"י שממשיך גילוי שם הוי' ממילא מתבטלין הדינין. בעה"ט בשלח ע"ג משפטים, חי"ו אות ל' כ"ג א'.

פ"ט ב"מ דק"ז ע"ב ג"כ כנ"ל ועוד י"ג דברים נאמרו בפת שחרית, ופרש"י וקיתון של מים למי שאין לו יין ומהרש"א שם כ' שלולי פי' י"ל דדוקא מים כו' ובמחכ"ת אשתמיטתי' הש"ס פ"ה דעירובין דס"ה סע"א דמפרש ומימיך דבפסוק זה יין ע"ש. עוד כ' דהא דאמרינן ועבדתם את ה' אלקיכם זו ק"ש ותפלה כמ"ש ועבדתם וגו' בכל לבבכם איזה עבודה שהיא בלב היא התפלה, ויש לפרש עפמ"ש בד"ה אז ישיר כו' עלי באר ענין על ג' דברים העולם עומד תורה ועבורה וגמ"ח שע"י רמ"ח מ"ע שכללותן נק' צדקה וגמ"ח נמשך להיות דירה בתחתונים, כי רמ"ח פקודין רמ"ח אברי' דמלכא אך כדי שיומשך האור ברמ"ח אברים הוא ע"י שמתחלה נמשך בהתורה אורייתא מחכמה נפקת וכדי שיומשך האור בחכמה זהו ע"י רעותא דליבא בחי' באר כו' וזהו עבודה ע"כ מתחלה צ"ל ועבדתם את ה' אלקיכם להמשיך אור א"ס בחו"ב ואח"כ וברך את לחמך שהיא התורה ומימיך גמ"ח אשריכם זורעי על כל מים כו' ועמ"ש בד"ה ושננתם לבניך בפי' וזאת התורה התורה נק' זאת והוי"ו זהו המשכת אור א"ס בתורה וזהו מי האיש ויבן את זאת כו' שלא ברכו בתורה ולא המשיכו הוי"ו בזאת וזהו וי"ו תיבין דיחודא דק"ש ואזי תורת ה' היא תמימה משיבת נפש, והברכה במים כי יהי רקיע ויהי מבדיל בין מים למים והברכה שיומשך ממים עליונים במים תחתונים, עוד בענין העבודה הביא התולע"י בהקדמה דף ה' ע"א מהש"ס פ"ט דשבת ע"פ ועתה יגדל נא כלום יש עבד שנותן שלום לרבו כו' הי' לך לעזרני כו' מיד אמר ועתה יגדל נא הרי שהעבודה מוסיף כח למעלה.

פ"ז דברכות מ"ח ב' ר' יצחק אומר אינו צריך הרי הוא אומר וברך את לחמך ואת מימיך א"ת ובירך אלא וברך (פרש"י ברך על לחמך),

ואימיתי קרוי לחם קודם שיאכלנו, לפמש"ל דלחמך זהו התורה א"כ וברך על לחמך זהו ענין ברכת התורה, ומבואר הפי' בד"ה וכל בניך למודי ה' ענין משארז"ל על שלא ברכו בתורה תחלה דהיינו שימשיכו האור בהתורה כו' והיינו כי התורה קדמה אלפיים שנה שהיא נמשכת מבחי' אאלפך חכמה ומשם נמשכ' בעולם שהם ו"ק דז"א ע"כ צריך להמשיך מבחי' חו"ב בז"א כו' לכן אחר ועבדתם את ה' אלקיכם להמשיך האור מא"ס ממש בחו"ב אזי וברך על לחמך כו', וגם פי' וברך את לחמך להיות תזל כטל אמרתי תען לשוני אמרתיך כי ודברי אשר שמתי בפיך כו' ועמ"ש לקמן פי' וברך את לחמך ע"ד ואכלתם לחמיכם לשובע, ומשביע לכל חי רצון וזה נמשך ע"י ברכת התורה ולכן על מה אבדה הארץ שלא ברכו בתורה.

בעיר גבורים פ' משפטים דף ל' סע"ג כ' על הגמרא פ"ח דב"ק הנ"ל סעיף א' כי ג' אלו מבטלין חולי הגוף וחולי הנפש, חולי הגוף התורה ולכל בשרו מרפא הצדקה שנאמר וארוכתך מהרה תצמח, והתפלה כמו חזקיהו שהתפלל בחליו ונתרפא וזה"ש פת רמז לתורה ע"ד לכו לחמו בלחמי במלח רמז לצדקה ע"ד מלח ממון חסר, וקיתון של מים רומז לתפלה ע"ד שנאמר אשפוך לפניו שיחי, וכן שפכי כמים לבך וגו' וחולי הנפש שהוא היצה"ר מתבטל בג' אלו בתורה כמארז"ל אם פגע בך מנוול זה כו'. ובתפלה כמשארז"ל שאנשי כה"ג התפללו ג' ימים דלימסר יצרם בידייהו כו' ולבסוף נמסר כו' ובצדקה שנאמר וצדקה תציל ממות והוא יצה"ר והוא מ"ה כו', ועמ"ש בד"ה ושמתי כדכד מענין שמש צדקה ומרפא.

פ"ה דעירובין ס"ה א' א"ר חנין בר פפא כל שאין יין נשפך בתוך ביתו כמים אינו בכלל ברכה שנאמר וברך את לחמך ואת מימיך מה לחם שניקח בכסף מעשר אף מים שניקח בכסף מעשר ומאי ניהו יין אם נשפך בביתו כמים איכא ברכה כו', וע' בתו"א בד"ה יביאו לבוש מל'.

ב) **התוס'** שם בעירובין שעיקר הרפואה ע"י ברכת המים כדאשכחן במרה שנאמר כל המחלה כו' כי אני ה' רופאך וכן במי יריחו ע"י אלישע נז' רפואה, ויש לפרש כי מים תחתונים מעורבים טו"ר כו' וזה נמשך ע"י ההבדלה יהי רקיע כו' ועמ"ש בהגהות לד"ה אכלוהו היום בענין וישכב, יש כ"ב אתוון דאורייתא וכענין הילך בתורתי והוא ההמשכה מיחו"ע ביחו"ת כו', ועמ"ש בד"ה ששים המה מלכות בענין ומעין מבית ה' כו' והשקה את נחל השטים כו'.' ירושלמי ברכות ז' מגילה ד' ש"ך, שלי"ה ע"ב א' פ"א רד"ב, ס"ח תתצ"ג, בחיי ע"ד ד', קנ"ח ד', ר"ז ד'.

בחיי וארא ע"פ מים לשתות שכ' הגאון רב סעדי' כי יש הפרש בין מימי ובין מי, כי לשון מימי נזכר על המים הראוים לשתות כלשון ונתן מימיו, וברך את לחמך ואת מימיך, וכה"א חזקיהו סתם את מי גיחון וכן מימינו בכסף שתינו, ולשון מי נזכר על שאינם ראוי' לשתיי' כלשון האמור במבול מפני מי המבול, מעבור מי נח כו', גם י"ל פי' ואת מימיך כי

ונהר יוצא מעדן ומשם יפרד והי׳ לד׳ ראשים והם בקדושה חו״ב תו״מ דבריאה ויש לעו״ז דנהרות בס״א וכמו על נהרות בבל שם ישבנו כו׳ ע״כ צ״ל וברך את מימיך.

(**שייך** לעיל סוף עמוד שלפני זה) והשקה את נחל השטים גם י״ל פי׳ וברך את לחמך ואת מימיך ע״ד שנתבאר בד״ה אני ה׳ אלקיכם דפ׳ ציצית שיש ב׳ בחי׳ תורה היינו מ״ש בתורת ה׳ חפצו ובתורתו יהגה כו׳ וכן בחסד ב׳ בחי׳ חסדי ה׳ היינו ורב חסד וחסד עולם, וזהו וברך את לחמך שיהי׳ גילוי מבחי׳ תורת ה׳ בתוך בחי׳ ובתורתו וזהו לחמו בלחמי וכן ואת מימיך שהוא חסד זורעי על כל מים יתגלה בו חסד עילאה כנשמה בגוף ומזה יומשך והסירותי כל מחלה שהיא הנמשכת מפסולת מים תחתונים וכיון שיהי׳ וברך את מימיך אזי והסירותי כו׳ וכמ״ש התוס׳, וע׳ בזח״ב דף ו׳ ע״א בפי׳ אשרכים זורעי על כל מים שיש ב׳ בחי׳ מים הא׳ מים מתיקין והוא ע״ד ונהר יוצא מעדן כו׳ והב׳ מים מרירין, וישראל זורעי׳ למעלה מב׳ בחי׳ מים וכו׳ והיינו ע״י ועבדתם את ה׳ ומזה נמשך וברך את מימיך שלא יגעו בו מים הרעים, א״נ שיתהפכו גם המים הרעים ע״י מיתוק מי מרה, כמ״ש בת״א פ׳ נח בד״ה מים רבים לא יוכלו כו׳ שאדרבה מזה נמשך יתרון האור והה״ע ותרם התבה ע״פ המים, ועמ״ש ע״פ אשריכם זורעי על כל מים דהיינו ג״כ שזורעים על ב׳ בחי׳ מים הנ״ל והרע נהפך לטוב, ועמ״ש ע״פ בן פורת יוסף בענין יוסף ה׳ לי בן אחר, וברבות בראשית פ׳ כ״ג בן הבא ממקום אחר כו׳ וזה״ע ובחג נידונין על המים ולכן מקריבין ע׳ פרים שיתהפכו גם המים המרים ממרירו למיתקו.

ועבדתם את ה׳ אלקיכם והסירותי מחלה כו׳ כל המחלה אשר כו׳ כי אני ה׳ רופאיך. לכאורה וכי יעלה על לב שישים מחלה שהוצרך לומר לא אשים עליך ובפסוק ועבדתם צ״ל מהו ענין עבודה למעלה וכלום הוא חסר ח״ו עד שהאדם יעשה לו תיקון הרי הוא ית׳ שלימותא דכולא. הנה כתיב ויניחהו בג״ע לעבדה ולשמרה שעיקר תכלית בריאת האדם לעבוד את הג״ע דהיינו להמשיך גילוי אלהותו ית׳ מההעלם אל הגילוי (ע׳ בלקו״ת בביאור ע״פ צו את בנ״י הראשון) ולהבין ענין ההעלם והגילוי הנה מבשרי אחזה שכמו שיש אצל האדם שכל ומדות ומח׳ כו׳ כך עד״מ הגם שנאמר כי לא מחשבותי מחשבותיכם הרי נאמר מאד עמקו מחשבותיך מאד עמקו שהם בבחי׳ עלמא דאתכסייא ואינם נראים ונגלים בהנהגות עולמות רק הנהגתם הוא עפ״י מדותיו ית׳ וראשיתן הוא החסד כמ״ש עולם חסד יבנה והן כל מאמרות שבהן נברא העולם יהי אור כו׳ ו̇ששת ימי בראשית יום ראשון חסד

כו' וכל ימות עולם הם רק ששת ימים אלו כי שבת זמן עליות העולמות למקורן ואח"כ חוזרים ומתחדשים ימות החול יום ראשון כו' וא"כ הרי ששת ימים השניים הן עצמן ששת ימים הראשונים שנתחדשו ועיקר עבודת האדם שיהי' בבחי' מחשבותיך שעמקו מאד להיותן בבחי' גילוי ועז"נ ממעמקים קראתיך הוי' וכדפי' בפ' בשלח דס"ג ע"ב ובפ' ואתחנן דרס"ה ע"ב וע' בפ' ויחי דרכ"א ע"א ובפ' אחרי ד"ע וע' ברבות פ' ויקרא ספ"ג מים עמוקים כו' ממעמקים כו' ופי' ממעמקים מבחי' ההעלם שהוא בחי' עמקו מחשבותיך עלמא דאתכסייא קראתיך כאדם הקורא לחבירו שיצא מביתו לחוץ להיות בבחי' גילוי כי הנה איתא בת"ז לאו דאית לך צדק ידיעא כו' אלא לאנהגא בהון עלמין כו' כפום עובדיהון דבני נשא פי' שהנהגות והמשכות המדות להיות בהן הנהגת העולמות בעובדיהון דב"נ תליין שהמעשה אשר יעשה האדם למטה באתעדל"ת אתעדל"ע שע"י צדקה וחסד שעושים למטה מעוררים למעלה להיות אא"ס ב"ה שורה ומתלבש במדת החסד וכן עד"ז בכל המדות (ועמ"ש בד"ה לסוסתי) אך אין אא"ס שורה ומתגלה אלא בבחי' חכ' דכתיב בראשית ברא אלקים ות"י בחוכמתא שבחכ' הוא החיות וקיום המדות והנה כתיב כולם בחכ' עשית שבחי' חכ' מלובשת בכל המדות אך מ"מ אינו דומה החכמה שמלובשת תוך המדות ואינה נראית ונגלית בהם לבחי' גילוי החכמה עצמה שהוא למעלה מעלה במדריגה מן המדות וגילוי המדות נמשכי' ממנה שהחכ' תחיה כו' (ועמ"ש בד"ה והיה מדי חודש גבי וביום החודש יפתח) ולכן כדי להמשיך אא"ס ב"ה למטה צ"ל ע"י התורה שהיא חכמתו ורצונו ית' וזהו אם שמוע תשמע בקול כי הנה עד"מ באדם הקנה מוציא את הקול כך הוא למעלה בחי' קנה חכ' קנה בינה נמצא קול הוא המשכה מבחי' חו"ב בחי' ממעמקים קראתיך כו' וע' מענין קנה הגרון במא"א אות ק' סל"ו וסעי' י"ט מענין קול ועמ"ש בד"ה הקל קול יעקב ובד"ה קול דודי הנה זה בא מדלג כו' והנה כפל לשון אם שמוע תשמע פי' בשל"ה דרמ"ג ע"ב והענין כי הנה מבואר בד"ה כי תצא איך בהנשמה יש ב' בחי' הא' הנשמה המלובשת בגוף והב' מקור הנשמה עי"ש ובד"ה יונתי בחגוי וזהו ענין הכרוזין ב"ק מכרזת שובו בנים וקשה מי שומע. אלא דהשמיעה בבחי' מזלי' כו' ועמ"ש מענין כרוזין סד"ה והי' מספר בנ"י ובמא"א אות כ' סמ"ח כרוז מצד או"א המכריזין להשיב בתשובה עכ"ל. הענין כי תשובה קדמה לעולם כי עולם חסד יבנה שהחסד ראשון לז"ת אבל התשובה נמשך מבחי' שלמעלה מז"ת מהבינה כמ"ש בד"ה פי' וענין יג"מ ובד"ה האזינו השמים וע"כ משם נמשך ההתעוררות על תשובה ע"ד השיבנו ה' אליך כו' ולכן ע"י שישמע לקול התורה שהוא מבחי' חו"ב עמקו מחשבותיך עי"ז ישמע לקול המעורר בתשובה כו' כי כמו שתשובה קדמה לעולם כך תורה קדמה לעולם אלפיים שנה שהן בחי' אאלפך חו"ב כו' וגם שכדי שיומשך גילוי זה בנפש זהו ע"י עסק התורה כי התורה היא המחברת בחי' המקיף הנק' מזלי' עם הנשמה שבגוף כנז' בד"ה יונתי בחגוי ובביאור ע"פ כי תצא בפי' לך אמר לבי בקשו פני ע"י את פניך הוי' אבקש כו' ועמ"ש מזה ג"כ בד"ה וידבר דעשרת הדברות, והישר בעיניו תעשה

בילקוט בשם המכילתא אלו אגדות כו' באדר"ר פכ"ט מי שלומד הלכות ולא למד אגדות לא טעם יראת חטא כו' ע"ד שר לפני המלך ועבד לפני המלך השר מבחי' חכ' כו' אבל העבד ביטול לגמרי וזהו נמשך מבחי' אגדות כמו רחב"ד שלא נזכר בשום הלכה ודין כ"א באגדות כו' והנה האגדות מילי דחסידות הכל לפנים משוה"ד כי הלכות הן מבחי' נובלות חכמה המתלבשת במדות להיות כשר או פסול כנז' בד"ה השמים כסאי אבל הגדה המשכת עצם החכמה כנז' זח"א ויחי רל"ד ובמא"א אות ה' סכ"א יסוד אבא כו' וגם מילי דחסידות נמשך מבחי' ורב חסד כו' דא"א שמשם שרש הוויתור ואין שם בחי' דין לית שמאלא בהאי עתיקא כו' וכמ"ש במא"א סוף אות וי"ו ולכן ועשית הישר לפנים משוה"ד כו' וזהו והישר בעיניו היינו הסתכלות ז"א במצחא דא"א ועי"ז מקבל ארך נהורין כו' וגם פי' הישר בעיניו גילוי יחו"ע ביחו"ת כו' וזהו ג"כ פי' לשון אגודה ע"ד ואגודתו אגד היינו יחוד הנפש וביטולה באא"ס כו' וכן למעלה אגד וחיבור הוי' אלקים כו' וע' מענין אגדה במא"א אות א' סכ"ט וע' באגה"ק ס"י ע"פ חסדי ה' כי לא תמנו ובחי' חסד עילאה זהו המתגלה באגדות שהן פנימיות התורה כו' ונק' ג"כ והישר בעיניו שמשם נמשך שיהי' הגילוי למטה כמו למעלה וגם נק' והישר בעיניו ע"ד למעלה מבחי' קול כי קנה חכמה כו' זהו מה שיכול להיות נמשך ומתגלה בקול ודיבור אכן יש בחי' שאינו מתגלה בדיבור רק ע"ד חכם ומבין מדעתו לחכימא ברמיזא כו' ובגמ' ספ"ק דתענית דישר עדיף מצדיק לפרש"י שם שהוא העיקר וכמ"ש במדרש תילים ע"פ ישר יחזו פנימו והיינו כי צדיק זהו המקיים כפי התורה אכן ישר זהו ע"ד חסיד כו' ולכן אברהם נק' ישר ע"ש שעמד בעשר נסיונות שזהו המס"נ שלמעלה מהחכמה כו' והענין כי אורייתא סתים וגליא וכן ישראל סתים וגליא לכן ע"י הגליא שבתורה שהן ההלכות נמשך ומתקשר הגליא שבישראל אליו ית' וע"י הסתים שבתורה שהן קיום האגדות נמשך ומתקשר הסתים שבנפש אליו ית' והו"ע המס"נ וזהו מישרים אהבוך סד"ה משכני אחריך כו' וז"ש וחכך כיין הטוב הולך לדודי למשרים כו' כי יין היינו פנימיות התורה כו'. והאזנת למצותיו ע"ד איזן וחיקר שעשה אזניים לתורה וכך דברי סופרים נק' אזניים לתורה כו' עמ"ש מזה ע"פ זה בפ"ע. ועוד י"ל דהנה מ"ע נמשכים מר"ה ול"ת מי"ה כמ"ש בד"ה אלה פקודי המשכן ובתו"א פ' שמות בד"ה זה שמי אמנם ערבים עלי ד"ס שהם מבחי' איה סופר בחי' י"ה ע"כ ע"י דקדוקי סופרים שבמ"ע ממשיכים במ"ע ג"כ מבחי' י"ה כו' וזהו והאזנת למצותיו לעשות אזנים לתורה שהתורה מבחי' ו"ה ת"ת גופא ואזניים מג"ר בחי' י"ה גם פי' שמיעה שמוע מזבח טוב ביטול רצון ועתה יגדל נא כח אד' והו"ע אדני מי שלמעלה גם מי"ה כמ"ש אם עונות תשמר י"ה אד' מי יעמוד והיינו זכרי שם אד' כמ"ש בגמ' ספ"ג דפסחים דמ"ט ע"א ולכן מ"ע עם היותן בבחי' זכרי שם אד' עם ו"ה אך ע"י שמוע כו' בחי' ביטול כעבד לפני כו' עי"ז ממשיך כח אד' שלמעלה גם מבחי' י"ה וזהו והאזנת למצותיו כו' וזהו אוזן ששמעה כי לי בנ"י עבדים כו' ולכן ורצע את אזנו כו' א"כ יש ב' פי'

בענין והאזנת א' להיות בבחי' עבד ועמ"ש בד"ה מזוזה מימין הב' לעשות אזניים לתורה היינו קיום כל דברי סופרים כו'.

כל המחלה כו' בגמ' פ"ט דב"מ דק"ז ע"ב מחלה זו מרה כו'. והענין כמ"ש כי נופת תטופנה שתפי זרה כו' ואחריתה מרה כלענה במשלי סי' ה' ופי' בזח"ב ויקהל דר"ג ע"ב דקאי על ק"נ והיינו כמ"ש בתניא פ"ז שהיא כלולה מטו"ר ובעשיי' רובה ככולה רע רק מעט טוב מעורב בה כו' וממנה נמשכים תאוות התענוגי' גשמיי' שאסרתם התו' כמובן מדין בן סורר כו' וע' בספר החינוך ס"פ שלח לך כו' שפ"ז וכן מי כו' שהוא רודף אחר תאוות העולם כו' עובר על לאו זה כו' והבחי' ר"פ קדושים תהיו האריך בזה מדברי הרמב"ן וזהו לתאוה יבקש נפרד משלי סי' י"ח כי מי שנמשך אחר התאוה הוא בחי' נפרד כו' וע' ברבות לך לך פמ"א ע"פ הפרד נא מעלי הבדל אין כתיב כאן אלא הפרד כו' הרי שבחי' נפרד גרע יותר מבחי' הבדלה והוא מלשון כסוס כפרד כו' וצ"ל ותורתך בתוך מעי צדיק אוכל לשובע נפשו כו' וכ"ש בשאר התאוות וזהו נופת תטופנה שהמשיל תאוות העולם המתוקים בראשונה לנופת כו' ואחריתם וסופם מרה כו' וכמ"ש בפ' בהעלותך גבי התאוו תאוה דלסוף כתיב והי' לכם לזרא והיינו בחי' אחריתו של נופת דשפתי זרה שנהפך לזרא והיינו ואחריתה מרה חדה כחרב פיות וכדפרש"י זרא חרב וע"כ נק' מחלה כי מחלה עם היות שפירושו חולה יש בו פי' ג"כ ל' מתיקות כמו חורפי מחלי' לי' לשבח והיינו ק"נ שכלולה מטו"ר ע"כ מצד הטוב שבה יש בה מתיקות ומצד הרע הוא מר וברבות פ' מצורע ס"פ ט"ז והסיר ה' ממך כל חולי זה יצה"ר שתחלתו מתוק וסופו מר כו' וכ' המ"כ נדרש חולי מל' מחלייה לי' שפירושו ממתיק וסופו מר ויש לפרש זה באופן אחר כי לפי שאין פגם העונש נמשך במהרה ע"כ תחילת היצה"ר מתוק וכמ"ש מים גנובים ימתקו וסופו מר בבוא העונש והנה מר ב"פ ק"כ צירופי אלקים היינו כי יש ק"כ צירופי אלקים בקדושה ע"ב הראשונים גבו' ממותקים ומ"ח האחרונים קשים ואמנם כשמתחברים עוד ק"כ צירופים דק"נ לינק מהם אז נעשים דינים קשים ביותר לנתוש ולנתוץ להאביד כו' והנה ארז"ל ברבות ר"פ ראה א"ר אחא מיום שאמר הקב"ה ראה נתתי לפניך את החיים כו' ע"ש א"כ הנמשך אחר היצה"ר הוא בעצמו ממשיך עליו הרע והמות כו' וזהו שתחלתו מתוק וסופו מר ח"ו וזהו שארז"ל והסיר ה' ממך כל חולי ממך הוא שלא יבואו חולים עליך כו' וזהו כל המחלה אשר שמתי במצרים כו' מצרים ל' מצרים וגבולים היינו מן הארץ לרקיע ת"ק שנה כו' גם מצרים נק' תאוות גופני' כו' וק"נ הנק' מחלה זו מרה היא מקור שממנה נמשך הג"ק שמהם שרש כל האיסורין כו' וז"ש הוא ענין רע נתן האלקים לבני האדם לענות בו פי' רע היצה"ר כמ"ש כי יצר לב האדם רע כו' ועז"נ ובורא רע כו' ראה נתתי לפניך כו' ופי' לענות בו יש לפרש שיהי' היצה"ר מלאך רע עונה אמן בע"כ היינו מ"ש ואהבת בכל לבבך בשני יצריך כו' ועמ"ש ע"פ משה ידבר והאלקים יעננו כו' אך ע"י אם שמוע תשמע לקול כו' וכל הענין מזה

יהי' נמשך שלא אשים עליך מחלה דק"נ וכמו שפי' רז"ל בהדיא על והסיר ה' ממך כל חולי זה יצה"ר כנ"ל, וענין כי אני ה' רופאיך דמאחר שלא ישים מחלה הנ"ל א"כ מה צריך רפואה אך הנה כתיב רפאות תהי לשריך כו' ופי' הר"נ ז"ל בספר מ"ע כי הנה מאמר המין מפלגך ולעילא כו' ספ"ד דסנהדרין והשיב לו כו' ע"ש ונמצא באמת צריך האדם לראות שלא יהא מפלגך ולתתא פי' שלא יהא פוגם בברית כו' וזהו רפאות תהי לשריך שאפילו בהסבור ולמטה מרפא שיהי' שלום עכ"ל. ודפח"ח. וביאור ענין זה יובן במ"ש ע"פ ששים המה מלכות והנה ענין מפלגך ולתתא זהו מ"ש ומשם יפרד כו' והרי בבחי' יפרד כתיב לתאוה יבקש נפרד כנ"ל והסיבה לבחי' ומשם יפרד זהו לפי שההמשכה מבחי' ונהר יוצא כו' שהוא בחי' יש נהרא מכיפי' מבריך ומתרבה ונתפס ליש והוא ההשגה בבחי' בינה כו' אבל ע"י ומעיין מבית ה' יצא בחי' והחכ' מאין תמצא אזי והשקה את נחל השטים ג"כ שהוא מקור התאוות כמ"ש ברבות פ' בלק ומעיין זה מתגלה בתורה ולכן עשו ארון עצי שטים כו' שע"י אור התורה גם בחי' שטים נהפך לטוב וזהו כי אני ה' רופאיך דאעפ"י שכבר נאמר כל המחלה כו' לא אשים מ"מ מפלגך ולתתא ששם נאמר ומשם יפרד כו' והיינו אית קרומא דפסיק במעוי דב"נ כו' ומ"מ ע"י התורה נאמר רפאות תהי לשריך כו' והיינו ע"י שררך אגן הסהר כו' וזהו כי אני ה' רופאיך כו'.

לא תהי' משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא. (הג"ה הנה לעיל מיני' כתיב ועבדתם את ה' אלקיכם וברך את לחמך ומימיך והסירותי מחלה מקברך ועי"ז לא תהי' ג"כ משכלה ועקרה בארצך כו'. והנה במשנה תורה כפל הענין בפ' עקב והי' עקב תשמעון כו' ושמר ה' לך את הברית כו' לא יהי' בך עקר ועקרה ובבהמתך והסיר ה' ממך כל חולי כו' וצ"ל למה לא נזכר כאן ג"כ לא יהי' בך עקר כמו במשנה תורה שנזכר ההבטחה על זכרים ונקיבות וכאן לא נזכר רק שלא תהי' עקרה ולא נזכר שלא יהי' ג"כ עקר. והרמב"ן בפי' החומש כאן תי' שזה נכלל באמרו והסירותי מחלה כו', ואינו מספיק דהרי גם במשנה תורה ג"כ א' והסיר ממך כל חולי כו' ואעפ"כ נא' לא יהי' בך עקר כו', וגם י"ל מה שבמ"ת נא' ובבהמתך ולא נז' כאן (אך זה נכלל במ"ש בארצך), וגם י"ל למה בנקבות נזכר משכלה ועקרה וגבי זכרים לא נז' רק עקר ולא נז' שלא יהי' שכול דהרי מצינו שהקובר את בניו נק' שכול כמו שהנקבה נק' משכלה כדכתיב גבי יעקב כאשר שכולתי שכלתי וא"כ הל"ל

בכת"י א' נרשם: לשון התו"א עם הג"ה מאדמו"ר על דף קל"א א'.

ג"כ לא יהי' שכול כו'. והנה להבין כ"ז יש להקדים פי' ענין בארצך שהפסוק תלה כל הבטחות אלו בענין מעלת הארץ וכן להיפך כתיב והארץ משכלת הרי תלה ענין השכול בארץ ולכן ג"כ ההבטחה שלא תהי' משכלה הוא ג"כ על הארץ. והענין) כי הנה מודעת זאת שיש למעלה בחי' ארץ החיים שממנה נשפע חיים ומזון לכללו' נש"י לאהבה את הוי' ולעשות כל מצותיו אשר יעשה אותם האדם וחי בהם חיים אמיתים דוגמת הארץ הלזו התחתונה הגשמי' שמצמחת כל מיני מגדים להחיות בהם נפש כ"ח בחיים גשמי' וזולתה אין קיום וחיות לכל הדרים עליה כי לא יועיל הון ועושר זהב וכסף אם לא יהי' צמח האדמה ח"ו, וכך כל חיי' רוחני' הנמשך לתורה ולעבודה הכל הוא ע"י אה"ח העליונה וכמ"ש בארצות החיים ומ"ש בארצות היינו כי יש ארץ עילאה וארץ תתאה (ר"ל למעלה יש ג"כ ב' בחי' ארץ עילאה וארץ תתאה שנק' ארץ תתאה לגבי ארץ עילאה כדלקמן אות ה') דהיינו כנ"י דלעילא וכנ"י דלתתא (ונק' שכינתא עילאה ושכינתא תתאה) כי גם למעלה יש בחי' כנ"י כי ישראל עבמ"ח.

ב) **הג"ה.** וביאור ענין בחי' ארץ החיים יובן על פי מ"ש תוצא הארץ נפש חי' למינה בהמה ורמש כו', ולכאורה יש להפליא איך שייך לומר שהתהוות נפש חי' יהי' מן הארץ שהיא בחי' דומם ואין לה בעצמה נפש החיונית ומניין לה רוח לתת לברואים ממנה וכמו שהקשה בס' אוה"ח, ואם אמנם השי"ת כל יכול והיפלא ממנו דבר אך הקושי' הוא דא"כ אין זה מתיחס להארץ רק שנמשך רוח החיים מלמעלה, וממשמעות לשון הפסוק שהנפש חי' ממש נמשך ע"י הארץ וכמ"ש רוח האדם היא העולה למעלה ורוח הבהמה היורדת למטה לארץ. אך הענין דבאמת רוח החיים נמשך מבחי' ארץ העליונה לבחי' בהמות וחיות שהן המלאכים פני ארי' פני שור כו' (ומבחי' פני שור שבמרכבה נמשך נה"ב שלמטה ומפני ארי' נמשך נפשות החיות שלמטה כו' כי כמו שג' שותפין באדם הקב"ה נותן בו נשמה כך נה"ב והחיות נמשך מבחי' פני ארי' פני שור כו', והנה פני ארי' פני שור הם מקבלים חיותם ממדת מלכותו ית' כי הם בחי' מרכבתא דשכינתא) כי הנה בחי' ארץ העליונה היא מדת מל' ית' שהיא הנק' ארץ, והיינו משום שכמו שהארץ הגשמי' ממנה יצא לחם וכל השפעות כך כל השפעות עליונות א"א להן להתמשך למטה רק ע"י מדת מל' ית' כי מהו"ע ית' נשגב ומרומם לבדו רק הארה בעלמא נמשך ממנו ית' להחיות העולמות והוא בחי' דיבור בדבר ה' שמים נעשו, וידוע שהדיבור נק' בחי' דומם לגבי המדות שנק' צומח והשכל נק' חי כמ"ש והחכ' תחי' והיינו דכמו שהדומם אין בו גידול ותוס' כך האותיות כמו שיצאו בדיבור אין שייך לומר בהן גידול ותוספות, אלא כמו שיצאו כך הם נשארים בלתי גידול והוספה משא"כ המדות יש קטנות וגדלות שמתחלה האהבה או הכעס קטן ואח"כ הולך וגדל כו' ולכן נק' בחי' מל' שהוא דבר הוי' בשם ארץ לומר שלגבי מדריגות העליונות שלמעלה מבחי' הדיבור הוא רק כמו דומם נחשב לגבי בחי' צומח וחי כו' (ואעפ"כ תוצא הארץ ממש

נפש חי' שהן המלאכים דמרכבה כו' כי בחי' דומם דאצי' שהוא בחי' דיבור גבוה לאין קץ מבחי' חי ומדבר דבי"ע כו') והיינו משום שאא"ל התהוות נבראים בע"ג רק ע"י בחי' דיבור שהוא הבחי' היותר אחרונה שאם הי' הגילוי ממדריגות היותר עליונים כמו שהן בעצמן לא הי' יכול להיות התהוות העולמות כמו שהן עתה אלא ההתהוות הוא ע"י שנמשכים ומתלבשים באותיות הדיבור שהוא בחי' לבוש המכסה ומעלים כו' רק אעפ"כ נמשכים גם בבחי' חכ' ומדות עליונים להתלבש בדיבור וכמו שבאדם עד"מ שכלו ומדותיו מתלבשים בדיבור וז"ש בתיקוני' הארץ דא מנא דכולהו בי' פי' כלי המקבל כ"מ שלמעלה ממנו כו' וכמארז"ל בעשרה דברים נה"ע בחכ' ובתבונה ובדעת כו' שכולם מתלבשים בבחי' הדיבור העליון כו' (וזהו שארז"ל והובא בילקוט ר"פ בא) כ"מ שברא הקב"ה באדם ברא בארץ אדם יש לו ראש והארץ יש לה ראש כו' יש לה עינים שנא' עין כל הארץ כו' אזני' ידים שנא' רחבת ידים כו' והיינו כי היא כוללת מכל הבחי' והמדריגות העליונות ממנה שהיא מקבלת מכולם וכולם משפיעים בה כנ"ל במשל הדיבור והיינו כ"מ שברא הקב"ה באדה"ע שעל הכסא יש ג"כ בארץ העליונה ראש הוא בחי' חכ' כו', ידים בחי' חו"ג כמא' חסד דרועא כו' (אבל באו"ס ב"ה עצמו כתיב כי לא אדם הוא כו', דלאו מכל אינון מדות כלל רק שמתלבש בחכמה ובינה להיות נק' חכים ומבין כו') וזהו בחי' כמראה אדם ואחר כשנמשך בבחי' הדיבור זהו"ע ארץ כנ"ל, וזהו תוצא הארץ העליונה נפש חי' למינה, כי יש בחי' מעלות ומדריגות רבות לאין קץ ושיעור במיני הנפשות הנמשכים מבחי' ארץ העליונה וכמ"ש בזהר בראשית דף י"ג ע"א כמה אכסדראין ואדרין דא לגו מן דא אית להאי ארץ כו' ומנייהו נפקין רוחין כו' ואיקרון נפש חי' כו' אבל למינה כו' אבל נשמתא דישראל נפקין מגו גופא דההוא אילנא ומתמן פרחין נשמתין לגו האי ארץ גו מעהא לגו לגו ורזא דא כי תהיו אתם ארץ חפץ, ופי' שיש בחי' נפש חי' נמשכין מבחי' חיצוני' כו' וכנ"ל בענין המלאכים פני ארי' פני שור כו', אבל נש"י שרשן נמשך מגופא דההוא אילנא שהוא בחי' אדם שעל הכסא כמ"ש כי האדם עץ השדה ומשם נמשך בפנימי' מדת המל' וזהו רוח האדם היא העולה למעלה ורוח הבהמה היורדת למטה כו' ששרש נשמת האדם שרשה מלמעלה יותר מבחי' ארץ (וכמ"ש במ"א ע"פ וספרתם לכם), ובמ"א פי' בזהר (ח"ב דנ"ה ע"א וח"ג דל"ט ע"ב) תוצא הארץ נפש חי' דא נפשא דאדם קדמאה דההיא ארץ עילאה אפקת מההיא חי' עילאה כולא כו' ע"ש, והיינו כי בחכ' עילאה כתיב והחכמה תחי' בעלי' וזהו ענין חי' עילאה על כולא כמ"ש ראשית חכ' ומשם נמשך שרש נשמת אדה"ר בארץ עליונה המקבלת מבחי' חכ' עילאה וארץ עילאה אפיקת להיות נמשכה בגילוי בגופא של אדה"ר, וזהו ג"כ ענין ארץ החיים שנק' כן כשמקבלת מבחי' חיים עליוני' כו' בענין נפש חי' וממנה נמשך אח"כ החיים רוחני' למטה להאדם כו' רק שנמשך בבחי' ארץ ולכן בבריאת נפש האדם לא כתיב תוצא הארץ רק ויפח כו' והגם שהנשמה נמשכה ג"כ בבחי' מל' תחלה מ"מ שרשה מלמעלה אבל בשאר נפשות כתיב תוצא הארץ נפש חי' למינה פי'

למינה שהתמשכותן הוא מן הארץ ממש ולא מלמעלה כמו רוח האדם ששרשה למעלה דהיינו מבחי' אדם שעל הכסא.

ג) וזהו שנק' בשם ארץ, כי כמו ארץ הלזו הגשמי' אין כח צמיחתה מצד עצמה אלא מן הזריעה וכח הצומח אשר ניתן בה להיות ממנה וע"י נגדל ונצמח כל הזרעים שבתוכה כך החיים הרוחני' הנמשכים ונשפעים מארץ החיים הם נמשכים ממקור חיי החיים ב"ה כי הוא הנותן כח בארץ להוציא צמחה (וביאור הדבר הוא כי בחי' חיים רוחני' הם אמונה ויראה* ואהבה, כי באמונה כתיב וצדיק באמונתו יחי' וביראה כתיב יראת ד' לחיים ובאהבה כתיב רודף צדקה וחסד ימצא חיים וחסד היא אהבה ובחי' אלו נמשכים בארץ החיים מבחי' שלמע' מבחי' ארץ עצמה, דהיינו כי מבחי' חכ"ע נמשך מדריגת יר"ע* כנודע מענין אם אין חכמה אין יראה כו' והיינו כי חכמה כח מ"ה הוא בחי' ביטול לא"ס ב"ה דכולא קמי' כלא, וזוהי בחי' יראה עילאה והאהבה נמשכת מבחי' בינה שהיא ההבנה והשגה בגדולת ה' א"ס ב"ה דכולא קמי' כל"ח, שמזה נמשך האהבה רבה, וכנודע גם כן די"ה דשם הוי' הם דחילו ורחימו עילאין, והנה ראשית חכמה שהוא בחינת ראשית הגילוי, ולכן הוא בחינת יו"ד נקודה א' שאא"ל שום גילוי אם לא ע"י צמצום עצום בתחילה ושיהי' הגילוי רק נקודה א', אך בחי' האור שלמעלה מהחכמה עז"נ ישת חו"ס שהוא בבחי' ההעלם והחכ' מאין תמצא שהוא בחי' אין וכל"ח לגבי בחי' אור הנעלם שלמעלה מהחכ' דלמתב"כ והוא בחי' סוכ"ע ומבחי' זו נמשך האמונה משום דלמת"ב בהשגה נגלית רק בבחי' אמונה שהוא למעלה מהשכל וכמ"ש ג"כ במ"א דבחי' אמונה לא שייך רק על בחי' סוכ"ע משא"כ בבחי' ממכ"ע אין צריך אמונה אלא כמ"ש מבשרי אחזה כו' והנה בחי' חו"ב ובחי' שלמעלה מהחכ' הם הנק' חיים עליונים כמ"ש יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחי' לפניו פי' יומים הם חו"ב שהם תרדל"מ לכן נא' יומים שהב' ימים הם כחדא ולא מתפרשין כו' ומבחי' יומים נמשך יחיינו כי התחדשות מאין ליש הוא ע"י חו"ב שאא"ס שורה בחכ' וכמ"ש הוי' בחכ' לפי שהיא בחי' אין בחי' ביטול ומחכ' נמשך לבינה להנחיל אוהבי יש כו'. אך זהו בחי' ממכ"ע אבל בחי' סוכ"ע שהוא בחי' הרצה"ע המהווה הכל זהו בחי' ביום הג' יקימנו שהוא למעלה מבחי' יומים הנ"ל וכמבואר במ"א באריכות ענין ממכ"ע וסוכ"ע שבכל נברא יש בחי' חיות מבחי' ממכ"ע המלובש בתוך הנברא וזהו יחיינו מיומים כו' אבל עיקר ההתהוות הוא מבחי' סוכ"ע, וזהו יקימנו כמ"ש אף תכון תבל בל תמוט כו' וכן בבחי' החיים רוחני' מבחי' יומים שהם חו"ב נמשך בחי' אהוי"ר דו"ר שכלים ומבחי' סוכ"ע שהוא בחי' ביום הג' נמשך בחי' יקימנו כמבואר באגה"ק ע"פ חגרה בעוז מתניה שהמתנים הם המעמידים כל הגוף והוא בחי' האמונה בבחי' סוכ"ע דלית

אמונה ויראה: בכת"י ב': יראה ואמונה.
יר"ע: בכת"י ב': יראת אלקים.

אתר פנוי מיניה למעלה ולמטה ולד' סטרין כו' ע"ש, וזהו והייתם לי סגולה כו' כי לי כל הארץ סגל התחתון הוא בחי' ב' נקודת ונקודה א' למטה והיא בחי' ימינא ושמאלא שהן בחי' אהוי"ר וביניהו כלה כו', ושרשן נמשך מסגל הע' ושם הנקודה האחת גבוה יותר מב' הנקודות והיינו בחי' יחיינו מיומים ובחי' יום הג' שגבוה מהם לאין קץ כו' והנקודה התחתונה נמשך מהעליונה כי נתב"ס והוא בחי' כתר מל' כו', ובחי' זו דבחי' ביום הג' יהי' לע"ל בבחי' גילוי ממש בהשגה ודעת ומבחי' זו כשיתגלה יהי' תחה"מ וזהו ונחי' לפניו וזהו מ"ש ג"כ בפרע"ח שער התפילין דבחי' חיים הם ג' שמות אהי' הוי' אהי' גימ' חיים והיינו כי הם מורים על ג' בחי' אלו הנ"ל וכמבואר בפי' אהי' אשר אהי' דבחי' שם אהי' הראשון הוא בחי' סוכ"ע שלמעלה מהחכ' כדפי' בזוהר פ' ויקרא די"א ע"א קדמאה אהי' דא סתימא עילאה כמאן דא' אנא מאן דאנא ולא אתיידע מאן הוא דהיינו בחי' סוכ"ע אנכי מי שאנכי כו' את השמים ואת הארץ אני מלא כו' ושם הוי' הוא בחכ' שהוא בחי' היו"ד כנ"ל ואח"כ שם אהי' הב' הוא בחי' בינה וכנודע הטעם בענין הוא דא עתיקא שהתגלות התענוג שלמעלה מהחכ' הוא בבחי' הבנה והשגה וזהו לשון אשר אהי' כו' וכדפי' שם בזהר לבתר אשר אהי' אנא דזמין לאתגלייא כו' דהיינו להיות בחי' יו"ד חכ' וזהו אשר בחי' עדן ומשם נמשך בבחי' בינה כו'. נמצא מובן ענין ארץ החיים שמקבלת מבחי' חיים עליונים ומשפעת ג"כ בבחי' אלו למטה שהם בחי' אמונה ואהוי"ר כנ"ל והיינו ממש כמשל הארץ הגשמיות שמצמחת כל טוב ע"י כח הצומח המלובש בה שהוא דבר ה' מא' תדשא הארץ דשא כך השפעת חיים עליונים מארץ החיים הע' הוא ע"י המשכה ממקור חיי החיים א"ס ב"ה שהם בחי' ג' שמות הנ"ל הנק' חיים שהם נמשכים בארץ העליונה ונותנים כח בארץ להוציא צמחה הוא בחי' המשכת חיים רוחני' הנ"ל בנפש האדם), ע"כ.

ד) **אך** זאת עבודת האדם לחרוש ולזרוע בה והיינו כמ"ש אור זרוע לצדיק כי ועמך כולם צדיקים כתיב,* והאור היא אהבת ה' ותשוקתו אליו ית' הנמשך לאדם הנה הוא זרוע בארץ החיים לצדיקים פי' להיות צדיק ומקושר בה' לדבקה בו ואינו שם התואר דהיינו מדריגת צדיק אמיתי שנתבאר בלק"א אלא ר"ל מדריג' אדם כשר שאינו רשע ח"ו וכמ"ש צדיק ורשע לא קאמר (הג"ה, והנה ביאור ענין חרישה זו הוא דכמו בארץ הגשמי אם היות שעיקר גידול התבואה והפירות הוא מכח הצומח דוקא שהרי אנו רואים שמגרגיר א' יכול לצמוח מאות ואלפים גרגרים הרי נראה בחוש שאין זה מצד כח הגרגיר הנזרע רק מצד כח הצומח וכש"כ שנראה זה בצמיחת הפירות האילנות שמהו"ע של הפירות מעולה בעילוי רב ועצום למע' מע' ממהו"ע של הגרעין הנטוע כו' א"כ נראה בחוש שעיקר גידול

צדיקים כתיב: בתו"א דף עח, ד נמצא כאן קטע: ואינו שם התואר . . צדיק ורשע לא קאמר — הבאה לקמן.

וצמיחת הפירות הוא רק מכח הצומח ולא מהזריעה בשגם הזריעה כלה ונרקבת בארץ קודם שצומח התבואה והאילן כו', אך עכ"ז אין כח הצומח שבארץ מוציא ומגלה כחו לחוץ מהכח אל הפועל כ"א ע"י הזרע והגרעין שנרקבים בארץ שהם כעין העלאת מ"ן לגבי כח הצומח, ועי"ז מוציא כח הצומח את כחו אל הפועל ומשפיע חיות בריבוי הרבה מאד למע' מע' ממהות הזריעה כו', וכך יובן הנמשל למע' בענין ארץ החיים שמצמחת ומשפעת חיים רוחני' ע"י כח הנמשך מא"ס ב"ה חיי החיים להוציא צמחה בחי' חיים רוחני' הנ"ל, הנה אע"פ שעיקר הגידול הוא ע"י כח הצומח הנ"ל, עכ"ז זאת עבודת האדם לחרוש ולזרוע בה כו', כי אין כח הצומח שבארץ עליונה מוציא ומגלה כחו כ"א ע"י העלאת מ"ן שהוא עבודת האדם שנמשל לזרע שזורעים בארץ והיינו מ"ש אור זרוע לצדיק כו' וכנ"ל. וזהו מארז"ל (ברכות דכ"ד פסחים נ"ד חולין קל"ד) והיו חייך תלוים לך מנגד זה התולה תפילין כי ענין המשכת חיים רוחני' הנ"ל זהו ג"כ בחי' תפילין כי ב"פ שמע והא"ש הן בחי' המשכת אהוי"ר דבפ' שמע כתיב ואהבת ובוהי' כתיב השמרו לכם בחי' יראה, וקדש והי' כי יביאך הן בחי' חו"ב וגם יש בהפרשיות כ"א אזכרות כנגד שם אהי' אך המשכה זו דוקא ע"י התקשרותו בהתבוננות וזו היא תפילין לשון התקשרות משא"כ כשהדבר רחוק כו' ונק' תולה תפילין ואז חייו תלוים מנגד שהאהבה מסותרת כו'.

ה) **ולהבין** ענין בארצות החיים מהו ענין ב' ארצות החיים. יש להקדים מ"ש בענין הטעם שנק' א"י ארץ כנען ושם נת' דכנען יש בו שני פירושים הא' לשון הכנעה והב' לשון סוחר כמ"ש כנען בידו מאזני מרמה כי הנה כתיב קונה הכל, ארז"ל חמשה קנינים קנה הקב"ה ישראל קנין אחד, ולהבין איך שייך לשון קנין למעלה, הענין הוא כי הנה עצמותו ית' רם ונשא מגדר עלמין רבבות מדריגות לאין קץ מבחי' ממכ"ע וסוכ"ע כי אין ערוך אליו כלל ואפילו צמצום הראשון ירידה גדולה היא אצלו ומילין דהדיוטא כו' ובסקירה א' צופה ומביט עד סוף כה"ד וכמ"ש בזהר במח' א' ברא את העולם וכדאיתא במשנה והלא במאמר אחד כו', ולהיות נמשך ממנו סדר ההשתלשלות הנה כשעלה ברצונו הי' מצד כי חפץ חסד הוא ואח"כ תלוי במעשה התחתונים דבאתדל"ת אתדל"ע אם ישים אליו לבו כו' אליך ה' נפשי אשא והיינו ע"י שיתבונן כי נשמה שנתת בי טהורה היא ואתה עתיד ליטלה ממני כו' ולכן גם מעתה אחזירנה אליו ית' גם קודם זמנה שמואס בחייו ממש ולהעלות נפשו למקור חוצבה להיות צרורה בצרור החיים את ה' ממש, וע"י העלאה זו נמשך אחר כך ההמשכה מלמעלה להיות נמשך ממנו יתברך סדר ההשתלשלות, וזהו ענין הקנין, כי הנה תגר הקונה איזה מקח מן המוכר הוא בב' דברים משיכה וכסף דהיינו הא' שעושה משיכה מרשות חבירו לרשותו והב' שנותן הכסף מידו ליד חבירו וכך הוא בענין האתעדל"ת דמעשה התחתונים שעי"ז נמשך אתעדל"ע הנה זה נק' קנין ויש בהקנין משיכה וכסף שבחי' האתעדל"ת שמואס בחייו להעלות נפשו כו' זהו בחי' משיכה

שהוא בחי' העלאה מלמטה טורי דפרודא להעלותה למעלה ליחודו ית' וה"ז כמשל משיכת הקנין הנקנה, ובאתעדל"ת אתעדל"ע רוח איתי רוח ואמשיך רוח מלמעלה מבחי' ההשתלשלות להיות סדר ההשתלשלות זהו בחי' כסף שהוא בחי' חסד עליון להיות ההשפעה וזהו שנק' הוא ית' קונה הכל שנותן כסף שהוא השפעה ואור חדש בכל יום והיינו ע"י משיכת החפץ שהוא בחי' האתעדל"ת והנה ענין גילוי אתעדל"ע זו בנפש הוא בחי' אה"ר הבאה מלמעלה אהבתי אתכם אמר הוי' וכנודע שיש ב' בחי' אהוי"ר דו"ר רו"ד דהיינו הא' היא האהבה שלמטה מן השכל המתבונן כו' ולכן הוא בגבול וקצבה לפ"ע השכל והיראה הוא בחי' יר"ת וזהו ענין דו"ר ובחי' אוי"ר זו זהו בחי' אתעדל"ת הנק' משיכה שנמשך מבחי' טורי דפרודא ליחודו ית' ע"י דו"ר תתאין הנ"ל. אך בחי' רו"ד הנה הרחימו הוא בחי' אה"ר שבלי גבול בחי' מאד הנמשך מלמעלה וזהו ענין הכסף מלשון נכסוף נכספת לבית אביך כו' והיראה הוא בחי' יר"ע וכן בחי' מ"ן ומ"ד דהיינו דו"ר תתאין הוא בחי' העלאת מ"ן ונק' משיכה כנ"ל ורו"ד עילאין הם בחי' המשכת מ"ד וזהו ענין הב' הפי' דארץ כנען היינו הא' לשון הכנעה הוא בחי' העלאת מ"ן ביר"ת ומס"נ אליך ה' נפשי אשא כו' וכנען לשון סוחר הוא נתינת הכסף בחי' המשכת מ"ד, וזהו ענין ב' ארצות החיים כי הנה באמת גם דו"ר תתאין שהם בחי' מ"נ מ"מ יש לה מתחילה המשכת מ"ד והוא בחי' אתדל"ע הנמשך לעורר האתדל"ת ולכן נק' משיכה שהרי הקונה הוא הממשיך החפץ והקונה הוא השי"ת וז"ש משכני כו' וכמארז"ל אלמלא עוזרו כו' ולכן זה המ"ד הנמשך מתחילה לעורר המ"ן הוא ג"כ המשכה מבחי' ארץ החיים שממנה נשפעת השפעת רוחני' שהן אוי"ר כו' אך להיות השפעה זו הוא להיות בחי' דו"ר תתאין לכך נק' בחי' ארץ תתאה אך המ"ד הנמשך אחר המ"ן שהוא רו"ד עילאין זהו מבחי' ארץ עילאה וזה: ג"כ פי' ארץ מגורי אביו ארץ כנען כי מגורי לשון ירא כמו מגור מסביב ומגורי אביו היינו בחי' יר"ע וארץ כנען לשון הכנעה זהו בחי' יר"ת וכמ"ש במ"א באריכות ע"פ וישב יעקב כו' ע"ש וזהו ארץ הרים ובקעות כי הר הוא בחי' אהבה וכנודע מענין אברהם שקראו הר כו' לפי שהוא בחי' בליטה בחי' רצוא כו' ובחי' בקעות הן בחי' יראה שהוא בחי' שוב וינועו ויעמדו מרחוק והרים ובקעות ל' רבים היינו בחי' דו"ר תתאין ורו"ד עילאין כנ"ל וכ"ז נמשך מבחי' ארץ החיים כו' והנה המובן מכ"ז שעיקר בחי' המשכת חיים רוחני' נמשך הכל מלמעלה מבחי' ארץ החיים ע"י מ"ד המעורר מ"ן וכ"ש הרו"ד עילאין הנמשכים מבחי' אה"ת עליונה ועבודת האדם נק' זריעה ותרישה דבודאי בלתי הזריעה לא יהי' שום צמיחה כנ"ל, אבל מ"מ אפילו לאחר הזריעה והחרישה הנה עיקר הצמיחה הוא מכח הצומח שבארץ החיים כנ"ל.

ו) **וזאת** ישים האדם אל לבו וידע נאמנה ויאמין באמונה שלימה כי כל אוי"ר הנמשכים אליו הוא מתת אלקים שנותן כח הצומח בארץ

העליונה להצמיח אהבת ד' ויראתו ע"פ ואינם נמשכים מכח האדם העובד עצמו וע"כ כל עיקר עבודתו לא תהי' לאהוב את ה' מעצמו שיהא הוא העובד והוא והאוהב כו' כ"א כמ"ש ועבדתם את ה' אלקיכם ופי' לפי פשוטו אינו מובן וכי הוא ית' לעבודתינו הוא צריך וכלום חסר ח"ו ואם צדקת מה תתן לו אלא הענין כי הוי' פי' היה הוה ויהי' ואני הוי' לא שניתי וכולא קמי' כ"ח ותהי' עבודתכם כ"כ עד שבחי' זו תהי' אצליכם בבחי' אלקיכם כאלו הוא שלכם, דהיינו שיהי' הוא שורה וקבוע במוח ומח' ומורגש ונתפס בשכלו ובאמת לאמיתו כאלו עיניו רואים גילוי אלקותו ית' ממש ועד"ז הוא סדר כל השבחים אלקי אברהם כו' הגדול כו' כי במקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו כי באמת כולא קמי' כ"ח והתלבשותו בבחי' גדולה כביכול ענוה היא (והוא שצריך להתבונן ולהעמיק דעת בכ"ז) והוא באמת עיקר העבודה (ומכאן עיקר ההתחלה מלמעלה למטה) וזהו באמת עבודה גדולה שיכול מוחו הגשמי לקבל ולתפוס גילוי אלקותו ית'. והנה בכאן נולדה ונתעוררה מדת אהוי"ר (כי מבחי' הגדול נמשך אהבה כו') ונק' בשם הולדה כי אוי"ר הם בחי' בן ובת שהאהבה היא בחי' בן כמ"ש זכר חסדו ויראה הוא בחי' בת וזהו בת תחילה סימן יפה לבנים שצריך לעורר יראת ד' ופחדו תחילה כי זה השער לה' כו' וכמ"ש במ"א. משא"כ כשאין עבודתו עד"ז ובחי' זו רק שרוצה לאחוז במדת אוי"ר להיות אוהב וירא ד' הנה היא לא תצלח בידו ולעולם לא יולד שום אהבה ויראה אמיתיים כ"א דמיונות שוא שהוא דבר שאין לו קיום לפי שעה ונק' בחי' זו משכלה שיולדת וקוברת, ועקרה היינו שאינה יולדת אוי"ר כלל וזהו לא תהי' משכלה ועקרה בארצך כי סיבת היות בחי' אלו משכלה ועקרה הוא מחמת כי הם בארצך ואינם באים מארץ העליונה, אלא שהבטיח שלא תהי' משכלה ועקרה אפי' בארציך כו' (ופירושו כי הרי נת' שיש ב' בחי' ארצות החיים והנה ארץ עילאה שהוא בחי' שכינתא עילאה שמבחי' זו נמשך בחי' צמיחת דו"ר עילאין שהן בחי' המ"ד שלאחר העלאת המ"ן בבחי' זו ודאי אין שייך בחי' משכלה ועקרה כלל כי היא נקראת אם הבנים שמחה, אך אפי' בארצך שהוא בחי' ארץ תתאה שמבחי' זו נמשך אתעדל"ע לעורר אתעדל"ת כנ"ל דבחי' אתעדל"ת זו הנמשך מבחי' ארצך יוכל להיות משכלה ועקרה מ"מ לא יהי' כו' והיינו ע"י ועבדתם את הוי' כו' שיהי' הוי' בבחי' גילוי אצליכם וידע ויבין כי הכל מתת אלקים היא שהרי אתעדל"ת נמשך ג"כ ע"י קדימת האתעדל"ע מבחי' ארץ החיים וא"כ אינם באים מארצך ממש ר"ל מכח האדם רק מבחי' ארץ החיים ובבחינה זו ג"כ אין שייך משכלה ועקרה ומ"מ א"ש הפי' הפשוט דגם בארצך ממש לא יהי' משכלה כו' כי בחי' זו דאוי"ר של המ"ן הגם שבאים מארץ החיים מ"מ נק' ג"כ ארצך שהרי צריך לעבוד ולחרוש ולזרוע והמ"ד אינו רק מעורר המ"ן כו' אך כ"ז קאי אדלעיל מיני' ועבדתם את הוי' אלקיכם דהיינו עבודה שבלב זו תפלה להעמיק דעת בגדולת הוי' עד שבחי' הוי' יהי' בבחי' גילוי ממש ונתפס בשכלו כו' ועי"ז אח"כ וברך את לחמך ומימיך הוא בחי' התורה שנקראת לחם ומים כמ"ש לכו לחמו בלחמי

וכתיב הוי כל צמא לכו למים ופי' וברך הוא כענין ברכת התורה שהברכה הוא המשכה מאוא"ס ב"ה שלמעלה מהח"ע שהיא בחי' התורה אל בחי' התורה היא בחי' ח"ע וע"ד אומרם ז"ל דהמע"ה הי' מחבר תורה שלמעלה בהקב"ה כמ"ש במ"א, והנה התורה נק' תורת חיים וכמ"ש כי היא חייך כו' חיים הם למוצאיהם בפה כו' ועי"ז לא תהי' משכלה דהנה אמרו רז"ל על מה אבדה הארץ על שלא ברכו בתורה תחלה פי' הארץ היינו בחי' ארץ החיים הנ"ל שממנה נמשכת החיים רוחנים למטה והיא מקבלת החיים מלמעלה מעלה מאוא"ס ב"ה כנ"ל אות ג', והיינו ע"י התורה (כי בתורה נאמ' ואהי' אצלו אמון ואהי' אצלו שעשועים יום יום פי' יום יום הם בחי' יחיינו מיומים ובחי' ואהי' אצלו אמון הוא בחי' ונחי' לפניו ממש) כמ"ש בחכ' יסד ארץ שיסד הארץ העליונה ע"י חכ"ע והיינו שאא"ס ב"ה מלובש בבחי' חכ"ע ומבחי' חכ"ע נמשך להיות יסד ארץ ואז נק' ארץ החיים שמקבלת חיים העליונים מאא"ס ב"ה שהוא מקור חיי החיים ובפרט ע"י עסק התושבע"פ שעז"נ ונתתי צבי בארץ החיים צבי הוא לשון חפץ ורצון שעיקר גילוי רצוה"ע הוא בתושבע"פ כמ"ש אחעט"ב כו' וכמ"ש מזה במ"א באריכות בפ' וארא אבל כשלא ברכו בתורה תחילה להמשיך גילוי אא"ס ב"ה בחכ"ע אז עי"ז אבדה הארץ ח"ו בחי' קבלת חיים עליונים הנ"ל וממילא לא נמשך בחי' גילוי החיים רוחני' למטה כו' (וע' בזהר פ' בשלח דמ"ד ע"ב ודמ"ה ע"א בפי' בקרב שנים חייהו כו' ע"ש) אבל כשבירך לחמך ומימיך להיות ברכו בתורה עי"ז לא תהי' משכלה כו' כי בחכ' יסד ארץ להיות ארץ החיים להשפיע ג"כ ממנה חיים ומזון מכללו' נש"י לאה' את ה' ולעשות את כל מצותיו אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כו'.

ז) **והנה** להבין ביאור ענין לא תהי' משכלה ועקרה כו' גם להבין ענין עקר ועקרה הנז' במ"ת הענין הוא כי יש כמה בחי' בענין עקרה כי הנה נת"ל ענין עקרה היינו שאינה יולדת אהוי"ר כלל, אך הנה יש עוד בחי' עקרה (שהיא מדריגה נמוכה יותר) והוא כענין מארז"ל ע"פ אין לה ולד אפי' בית ולד אין לה ושהיו טומטמים פי' שנסתם כ"כ עד שאין לה כלי קיבול לקבל הריון ועד"ז הנה יש באדם ג"כ בחי' זו ע"ד עבודת ה' שאינו תופס במוחו ושכלו האמת כאשר הוא כו' מחמת שאין לו כלי מחזיק כי כנס"י נק' כוס ישועות שהוא כלי קבול לקבץ החסדים הע' ונק' כוס של ברכה שמקבל יין המשמח דהיינו בחי' התבוננות הנ"ל והיינו כשהוא כלי ריקן משא"כ אם מחזיק מקום לעצמו ונחשב בעצמו ליש ודבר בפ"ע ולכן הוא עסק ברצונותיו לומר כך אני רוצה וכך טוב לי זה איני יכול לעשות, וכיוצא בדברים ויש בזה פרטים ופרטי פרטים עד אין מספר אך דרך כלל יש בחי' לכאו"א למצוא בנפשו הן העוסקים במו"מ הן יושבי אוהלים בכל דבר שאו' אני כו' ומחמת זה נתטמטם ונסתם מוחו (שזהו ענין טמטום המוח, דהיינו כי כשההתבוננות בגדולת ד' א"ס ב"ה נדבק במוחו ותבונתו עכ"פ זה שיש לו עכ"פ בית ולד ובל' הקבלה נק' בחי' זה יסוד דאימא כי ההתבוננות

נק' אם הבנים שהוא מקור אהוי"ר ובחי' יסוד הוא בחי' ההתקשרות לקבל ולהכיל בתוכו ההתבוננות וזהו ענין כוס ישועות שמקבל את היין כו' ואא"ל בחי' זו אא"כ הוא כלי ריקן שהוא אין ואפס בעיניו כמו תלמיד היושב לפני רבו שכשיכול התלמיד לצמצם עצמותו ולהפשיט כל מחשבותיו העצמיות וליתן כל כחו רק לשמוע ולקלוט השכל ששומע מהמשפיע שלו אז יקבל כראוי משא"כ כשאינו מפשיט כל מחשבותיו לא יקבל כראוי כו' וזהו שהזהירו רז"ל שישב התלמיד באימה כו' וגם ארז"ל אפי' כשאומר לך על שמאל שהוא ימין כו' כי הענין שיבטל א"ע לגמרי כו' ועד"מ זה בענין ההתבוננות בגדולת ה' צ"ל תחלה כלי ריקן עכ"פ שיהי' היסוד שלו בחי' כלי לקבל ההתבוננות שבחי' וענין כלי ריקן זה היינו כשהוא בתכלית השפלות להיות בטל רצונך בתכלית בכל עניני דעלמא, ולא לומר אני ואפסי כו' משא"כ כשהוא יש ודבר כו' נסתם הבחי' יסוד דאימא והיינו שאין ההתבוננות נדבק ונכנס בתוכיות מוחו מחמת אטימת הכלי כו' (ובזהר נז' תמיד כמה ב"נ אטומין ליבא כו')). והנה העצה לעשות כלי ריקן זה הוא כמ"ש לב נשבר ונדכה כו' אשכון את דכא כו' (ונדכה היינו הגם שאינו דכא מצד עצמו כו' מבחי' אטומין ליבא אלא שעושה אותו שיהי' נדכא) והוא כמשל האומן העושה כלי קיבול שצריך להכותו בפטיש סביב סביב עד שנעשה חלל בתוכה וכך יהי' האדם ידכא וישוח להיות שפל רוח שלא יתפוס מקום כלל שיהי' מקומו פנוי וחלול כאלו הוא אין ואפס (והיינו ע"י התעוררות גבורות להרעים ע"ע בקול רעש ורוגז במחשבתו לומר עד מתי תסתיר כו' וכמארז"ל לעולם ירגיז כו' כי ביטול הס"א הגורמת הבחי' יש הוא דוקא ע"י בחי' הגבורות כי אין הדינין נמתקין אלא בשרשן כנודע מענין גופא דלא שליט בה נהורא דנשמתא מבטשין לי' וסליק בי' נהורא כו' ואז יהי' יתרון האור מן החושך ולכן ארז"ל בפי' טוב מאוד דבחי' טוב זהו מדת החסד ומאד הוא בחי' גבורות כנז' בזוהר וגם בסבא דמשפטים ע"פ גדלת מאד והטעם שנק' בחי' זו טוב מאד כי ע"י נפתח הסתום משא"כ מבחי' חסד לבד כו'. והנה בכל חצות לילה נמשך הארה מבחי' גבו' עליונה לעורר הנבראים לעשות להן בחי' כלי קיבול לקבל גילוי אלקותו ית' שמתחדש בכ"י חדשים לבקרים הארה חדשה וענין התעוררות זו נראה בגשמיות ממש שזה ענין קריאת הגבר שקורא בחצות, ומחצות ואילך להעיר לב ב"א ולכן מברכין הנותן לשכוי בינה כו', כי התרנגול נק' גבר ששרשו נמשך מבחי' גבו' עליונות דקדושה שנמשכו ונתלבשו בגשמיות להעיר לב בנ"א לתשובה ולכן הוא בחצות לילה כי בשינה הוא בחי' קטנות והקימה בחצות הוא הכנה לעשות כלי קבול שיהי' יכול לקבל מוחין דגדלות בתפלת השחר ולכן אנו רואים בחוש שקול קריאת הגבר הוא בבחי' גבו' ורגזן שמכה בכנפיו קודם שיקרא כו' והו"ע לעולם ירגיז אדם כו' הקיצו משינתכם השוכחים את האמת בהבלי הזמן כו' והנה ע"י בחי' גבו' דקדושה הנ"ל נעשה בחי' כלי קיבול בכאו"א להיות נעשה בו בית ולד עכ"פ שיקבל ההתבוננות וזהו פי' שמע דפי' לשון קבלת הדברים ולא שמיעת האוזן לבד כו') אך עוד א' היא משארז"ל כוס ש"ב

צריך הדחה מבפנים. והענין הוא כי אפי' מי שהוא נדכא בטבע כגון שהוא עני ואין לו מצח להרים ראש עוד צריך הוא שלא יטה לבו אפי' לדברים המותרים להיות מקושר בהן בכל לב ובכל נפש כי אפשר לעולם שיתקיים עשי' דברים בלא לב ג"כ ואם הטה לבבו ונקשר להיות בהבלי עולם אא"ל כלי קיבול הנ"ל עד שיטהר והוא כמו למשל כוס המלוכלך שא"א להטיל בו יין עד שירחצנו וכן האשה לא תוכל לקבל הריון אפי' יש לה בית ולד אם לא נטהרה מטומאתה.

ח) **והנה** אחר שעשה כלי קיבול נקי' ומודחת הנה עוד הוא צריך לתת עצה בנפשו והוא ענין מ"ש ותתפלל חנה על ה' ובכה תבכה כי הנה כנ"י יש לה כמה בחי' שמות כי כשהיא בבחי' הולדה נק' בשם לאה אם הבנים וכשהיא מבחי' עקרה שאינה יולדת אהוי"ר (הגם שיש לה בית ולד שהוא בחי' כלי קיבול כנ"ל שנדבק אלקים במוחו ותבונתו אבל אין הגילוי להיות אהוי"ר ממש זהו בחי' עקרה שיש לה בית ולד רק שאעפ"כ אינה מולדת) ונק' חנה וכמו ולחנה אין ילדים (וכדפי' הבעש"ט ז"ל פסוק ותהי לפנינה ילדים ולחנה אין ילדים כי פנינה רומז לסט"א וכמארז"ל שטן ופנינה לש"ש נתכוונו וחנה רומז לשכינה ומתרעם הכתוב על העדר הצדיקים כו'. וביאור הענין הוא שבכ"א יש בחי' חנה ובחי' פנינה והן בחי' הנה"א הנק' חנה ובחי' הנה"ב הנק' פנינה וזהו ענין רמז ב' נשים דאלקנה ע"ד כי תהיינה לאיש שתי נשים הא' אהובה היא בחי' הנה"א כו' ונק' הנה"ב פנינה שפונה מסט' דקדושה לסט"א כי היא מבחי' ק"נ הממוצע בין הקדושה כו', גם פנינה לשון פנים (והיינו מבחי' פנים רחיקין כדפי' בזהר פ' יתרו דפ"ז ע"א ע"פ על פני כל אחיו כו' ואפשר לפי ששם הוא בחי' טורי דפרודא ע"כ נא' פנינה ל' רבים אבל בקדושה כתיב על פני ל' יחיד גם) לפי שבחי' פנינה הוא בשרש ומקור ק"נ ששם הרע מועט, ולכן א' לש"ש נתכוונו דהיינו כדי שתגבר הנה"א להתפלל על ה' כדלקמן, ולכן נק' פנינה שהיא מבחי' פנים של בחי' זו משא"כ כשנמשך יותר למטה בהשתלשלות אז ארז"ל נתן עיניו במקדש ראשון כו' וא"כ פי' הכתוב ותהי לפנינה ילדים היינו בחי' חמדת ותשוקת רצונות זרות הנולדים ונמשכים מבחי' נה"ב שבחי' זו יש בכ"א ממש אבל ולחנה שהיא הנה"א אין ילדים שאין מוליד בנפשו אהוי"ר כו'). והעצה הוא כמ"ש ותתפלל חנה על ה'. והענין הוא כי הנה שם הוי' מורה ע"ש שמהווה את הכל מאין ליש ושם זה היינו בכל העולמות אבי"ע שאין חילוק ביניהם אלא שזה ברא וזה יצר כו' אבל דרך כלל הוא מחי' את כולם ומהוה אותם מאין ליש אך אמיתת שם זה אינו אלא לגבי העולמות הנאצלי' והנבראים והנוצרים והנעשים אבל לגבי הקב"ה בכבודו ובעצמו לא שייך כלל לומר שם זה דכולא קמי' כ"ח ואינם נתפסים אצלו בגדר מציאת כלל כמ"ש אני הוי' לא שניתי ואתה הוא קודם שנה"ע כו' וזהו מ"ש בפר"א דקודם שנה"ע הי' הוא ושמו לבד פי' שמו לבד ששמו אינו בגדר מהוה ומחי' כלל אלא הוא לבד וכענין נשגב שמו לבדו

ונשגב הוא מורה על הפלגה יתירה שהוא מופלג הרבה מעולמות הנאצלים כו' רק כי הודו על או"ש פי' שנמשך הוד וזיו בשמו להחיות או"ש (ועמ"ש ביאור זה בפ' וארא ע"פ לכן אמור לבנ"י כו') אך וירם קרן לעמו כתיב להיות לו לעם קרובו להיות קרובים אליו בעצמו כדי לקרבם אליו ליכלל ביחודו ית' כמ"ש חמלה גדולה ויתירה כו' כמ"ש במ"א ומזה תתלהט נפשו להשליך נפשו מנגד למס"נ עקה"ש בפ"מ להיות נפשו צמאה וכלתה לה' לאתדבקא רוחא ברוחא דהיינו שיהי' כל מחדו"מ שלו במחדו"מ של הקב"ה שהן התומ"צ מעומקא דליבא בדביקה וחשיקה כו' כמ"ש בזהר ע"פ נפשי אויתיך כו' כמ"ש במ"א וזהו ותתפלל חנה על ה' כי תפלה הוא מלשון התקשרות שהתקשרה עצמה על ה' פי' למעלה מבחי' שם הוי' המורה על התהוות העולמות וחיותן כ"א ליבטל וליכלל ביחודו ית' במס"נ בפו"מ *, והנה משם נמשך בחי' רחמים רבים על ניצוץ אלקי' שבנפשו וזהו ובכה תבכה לעורר ר"ר וזהו המלך המרומם לבדו מאז המתנשא מימ"ע פי' שהוא רם ונשא מגדר עלמין ולפיכך ברחמיך הרבים שמחמת התנשאותו מימ"ע עד אין חקר גדלה בעיניו הרחמנות על כל העולם ואפי' על עולמות העליונים אפי' על בחי' געה"ע ולמעלה מעלה עד רום כל המעלות שייך אצלו רחמנות כי כולם טפלים אצלו משא"כ בעולמות הנאצלים והנבראים כו' כ"מ שיורד מטה מטה מתמעט הרחמים עד שבבחי' ארץ הלזו הגשמי' אין אנו משיגים הרחמנות אפי' שעל עוה"ז הגשמי כיון שאנחנו בתוכה כי הרחמנות הוא אצל גדול על הקטן, כי כמו שהוא מתנשא עד אין חקר כך רחמיו מרובים ואף כי נשגב שמו לבדו מ"מ הרי אלקי עולם כו' וזהו אלקי עולם ברחמיך כו' ובקשתינו הוא לפי שאין אנו משיגים בשכלינו הרחמנות אתה תעורר רחמיך הרבים שלא נטבע ונשקע בזה העולם ותהי' מגן ישענו משגב בעדינו פי' משגב כמו חומה נשגבה ומוקפת וכן מגן הוא מחסה להסתיר בפני האויבים (כי בחי' המקיף מסמא עיני החיצונים שלא ילשטו כו') (והנה ע"י בחי' זו להיות התקשרות על ה' למהו"ע ית' שלמעלה מעלה מכל ההויות והשתלשלות כו' יפתח ויוליד אהוי"ר אפי' בבחי' עקרה כו' וכמ"ש במ"א בענין לבי ובשרי ירננו אל אל חי למהו"ע ית' וכן בגשמי' להיות הולדה חדשה הוא דוקא ע"י המשכה ממקורא דכולא וזהו ענין המעשה דרשב"י שבמדרש כו' שא' האשה אין לי חפץ טוב יותר ממך דהיינו בחי' ועמך לא חפצתי ועי"ז זכתה לבנים כו'.

ט) **והנה** אנו אומרים שוש תשיש ותגל העקרה בקיבוץ בניה כו' וזה תמוה דאם יש לה בנים אינה עקרה. אך הענין שיש עוד בחי' עקרה אעפ"י שיש לה בנים שהם בחי' אהוי"ר מ"מ אם האהוי"ר נמשכין רק

---

* בפו"מ: כ"ה בג' כת"י. אבל בתו"א עט, ב נדפס: בפ"ע. ובלוח התיקון (קלח, ב) מכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע וב"היום יום" מא' אדר א' מציין כ"ק אדמו"ר שליט"א שהר"ת הוא "בפנימית עצמותו".

מלמעלה באתעדל"ע לבד בלתי שום אתעדל"ת תחילה ע"ד איש מזריע תחלה כו' אז נק' כנ"י עקרה, כיון שאין ההולדה מצד עצמה רק ממה שנמשך מלמעלה לעורר לנש"י בתשובה כענין ב"ק מכרזת שובו בנים כו' אבל כשאשה מזרעת תחלה להיות אתעדל"ת אז אין בה שום בחי' מבחי' ג' עקרות הנ"ל ואז מבחי' עקרה נעשה עקרת הבית בחי' אחעט"ב. וזהו לא יהי' בך עקר ועקרה כי הנה מבואר במ"א באריכות דהנשמה שבאדם יש בה שני בחי' דרך כלל הא' היא חלק הנשמה המלובשת בתוך הגוף בראשו ולבו כו' וממנה נמשכים השכל והמדות וגם היא נחלקת לג' בחי' נר"ן כנודע וזהו ענין אתה בראתה אתה יצרת אתה נפחת בי, והב' היא עיקר ושרש הנשמה שאינה מתלבשת בתוך הגוף רק מקפת בבחי' מקיף מלמעלה ונק' חי' יחידה וזהו בחי' טהורה היא ובחי' ואתה משמרה בקרבי שהשומר הוא בחי' מקיף ונק' בחי' זו בל' הגמרא מזלא ע"ש שמזיל וממשיך השפע והחיות מלמעלה לבחי' הנשמה שבגוף ולכן נק' בחי' הנשמה שבגוף בשם בחי' נוק' לגבי בחי' הנשמה שבבחי' מקיף שנק' בחי' זכר לגבה כמבואר בזהר בסבא דמשפטים ובזהר שם וזהו ונשמות אני עשיתי נשמות לשון רבים שבכל נשמה יש ב' בחי' הנ"ל דרך כלל. וז"ש יעקב ואנכי איש חלק פי' שנחלק לב' חלקים בחי' פנימי ובחי' מקיף ונק' דו"נ שבחי' זו יש בכל נשמה והנה כל המשכות חיים הע' לבחי' הנשמה שבגוף וזהו ענין ב"ק מכרזת שובו ומי שומע אלא דהיינו שהנשמה שבבחי' מקיף מתעוררת ע"י ב"ק שמכרזת כו' והיא המעוררת לנשמה שבגוף, וזהו לא יהי' בך עקר ועקרה פי' בך ממש היינו בבחי' הנשמה בכ"א ממש כי כשאין שום התעוררות והולדת אהוי"ר בנפש א"כ הרי יש בך בחי' עקר ועקרה שהנשמה שבבחי' מקיף הנק' בחי' דכר הוא בחי' עקר שאינו מאיר ומשפיע החיים עליונים שהם אהוי"ר להנשמה שבגוף, אמנם יוכל להיות שלא יהי' בך עקר שיומשך ההתעוררות מלמעלה ע"י אמצעית בחי' המקיף הנ"ל וא"כ אינו עקר אבל מ"מ הנשמה שבגוף הנק' בחי' נוק' היא בחי' עקרה שאין הולדת אהוי"ר מצד אתעדל"ת כו' אבל והי' עקב תשמעון להיות בחי' אתעדל"ת אזי לא יהי' עקר ועקרה שבחי' הדו"נ שבנשמה משניהם יהי' הולד כנ"ל. ובבהמתך היינו הבהמה שבך והוא בחי' נה"ב שבאדם וכמ"ש וזרעתי את ב"י זרע אדם וזרע בהמה ובהיות אתהפכא חשיכא לנהורא בכל לבבך בשני יצריך שגם היצה"ר שהוא המדות שבנה"ב נהפכת לעבודת ה' היינו ובבהמתך שגם היא תלד בנים אהוי"ר לה' ועז"נ וילדו לו בנים האהובה והשנואה ואדרבה והי' הבן הבכור לשניאה כתיב כי המדות דנה"ב שרשן מבחי' ואלה המלכים אשר מלכו כו' לפני מלוך מלך לבנ"י שנק' בחי' בכור כו' רק למטה בשבה"כ כו' אבל כשיתבררו ויתהפכו חל"נ הם נעלים יותר מעצם המדות דנה"א וכמשל הבהמה הגשמי' שהיא בעלת כח יותר מן האדם רק שהיא בהמה כנ"ל אבל כשמתבררת ע"י הנה"א להיות נכלל מבחי' בהמה בבחי' אדם אזי היא נעלה יותר.

ומעתה יובן גם כן השינוים שבין פסוק זה למ"ש במשנה תורה להיות ידוע דמ"ת הוא בחי' הביאור של התורה בבחי' הרחבה וגילוי יותר קצת ולכן במ"ת נתפרש שלא יהי' בך עקר ועקרה בך דהיינו כמש"ל שאפשר להיות דעם היות שיהי' לו אהוי"ר אבל שאינן מצד אתעדל"ת ואז אינו עקר אבל היא בחי' עקרה כנ"ל, לכן פי' שיהי' ב' המעלות אתעדל"ע ואתעדל"ת, וכאן בתורה נז' זה בקצרה באמרו שלא יהי' עקרה דהיינו שיהי' בחי' אתעדל"ת אשה מזרעת תחלה וא"כ בכלל מאתים מנה דבודאי יומשך מלמעלה מבחי' המקיף כו' שהרי אפי' לא אכשור דרי וליכא אעתדל"ת מ"מ יש שיומשך המשכה מלמעלה לעורר בתשובה כנ"ל, וא"כ כש"כ שלא יהי' עקר כו', רק דבמ"ת שהיא בחי' גילוי יותר נתפרש זה בפירוש, ומה שלא נז' כאן ובבהמתך היינו לפי שרמז ג"כ בקיצור באמרו בארצך כדלעיל (ועוד זאת דהנה באמת פי' משכלה היא המאבדת כמו והארץ משכלת ואין זה הנה"א בעצמה ח"ו שאע"פ שיש פעמים שיולדת וקוברת שאין האהוי"ר מתקיים מ"מ היא נק' שכולה כמ"ש שכולה וגלמודה, אבל המשכלת היא הנה"ב שמחמת התגברות תאוות ורצונות זרות של הנפש הבהמית מאבדת האהבה ויראה שיהי' להנפש האלקית כי תשקע בתאות העולם, וז"ש רז"ל בירושלים וצור לא נתמלאה צור כו', ובאמרו כאן לא תהי' משכלה היינו שהנה"ב לא תהי' כלל מנגדת להנה"א והיינו ע"י בכל לבבך שגם היצה"ר יתהפך כנ"ל וזהו בחי' עזר כנגדו שהוא הנה"ב נעשה אדרבה עזר כנ"ל וא"כ היינו ממש כענין ובבהמתך הנז' במ"ת שזה הכל ענין ובכל לבבך כו'. ובזה יובן ג"כ מה שנז' משכלה בלשון נקבה כיון דקאי על הנה"ב שנמשלה לבחי' זונה כמ"ש ולא תתורו כו' אשר אתם זונים דהיינו כמו שהזונה נמשכת אחר איש שאינו אישה, כך הוא ההמשכה אחרי רצונות זרות ונעשה בחי' מקבל מהם ונק' בחי' נוק' אצלם כו', כמ"ש במ"א וע' בזהר בענין היותרת שעל הכבד כו', ומה שלא נזכר שלא יהי' שכול הענין הוא כי באמת אין שייך כלל ענין שכול ע"ד שנת' בענין עקר דשם קאי על הנה"א שהיא בחי' מקיף כנ"ל אבל בנה"ב אין זה שייך כלל לומר עליה ג"כ כי בבואה דבבואה לית להו, שהוא בחי' מקיף על דרך שיש בנפש אלקית בבחי' ואתה משמרה בקרבי כו' וע"כ לא אמר לא יהי' שכול כי בחי' זו אין לנה"ב כלל כו'.

את מספר ימיך אמלא, הנה כתיב ואברהם זקן בא בימים, פי' זקן זה שקנה חכמה כארז"ל ע"פ בישישים חכמה שדעתם מתיישבת עליהם, דהיינו שתהי' עבודה בקביעות ובישוב הדעת ולא יהי' פעם כך ופעם כך כי צריך להיות כל הימים שלמים כמ"ש בזהר, והימים שניתנו לו מן השמים לחיות בהם כימי שנותיו לא נתנו לבטלה אפי' שעה אחת יתירה על השיעור ששיערו כמה הוא צריך להשלים את נפשו, ובזה יתבונן המשכיל להיות ממארי דחושבנא לחשוב כל המחשבות והדיבורים והמעשים דבר יום ביומו, והנה הימים הם בחי' לבושים והם לבושי התורה והמצות שלומד ועושה בכל יום, ובלבושים אלו יוכל האדם לקבל גילוי אלקותו ית' ואהוי"ר

הנמשכים מארץ העליונה בתוס' אורה, כי אף שלומד פשטי התורה ואינו מגיע לו מזה שום אהוי"ר בשעת מעשה, מ"מ הרי התורה אור זרוע בארץ העליונה, ומשם תצמיח צדקה ורב חסד דהיינו בחי' אה"ר על נפשות ישראל להאיר להם בלבושים אלו, וזהו ואת מספר ימיך אמלא, פי' כי הנה בחי' הימים עצמן שהן הלבושים מוטל עליך לעשותן, ומספר ימיך הוא אור שבתוך הימים, כמ"ש בזהר ע"פ השמים מספרים, ופי' מנהרין ומנצצין כספירין, ובחי' מספר זה עלי למלאות שיאיר עליך מכח הצומח שבארץ החיים, וכן בענין סור מרע אמר והסירותי מחלה מקרבך, פי' המחלה אשר נדבקה ונשרשה בקרבך, והוא ענין מארז"ל ד' מתו בעטיו של נחש שאע"פ שהם צדיקים גמורים, מ"מ נשאר בהם עדיין איזה שמץ מזוהמת הנחש שלא יכלו להסיר מכל וכל והוא עיקר נקודת קליפת גסות הרוח שנעשה בטבע האדם בחטאו בעה"ד טו"ר דהיינו שרואה א"ע ומכיר חסרונו או יודע שזה טוב לו כמ"ש ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וגו', וזהו שורש הזוהמא ומקור לכל התאוות והעבירות כי בוחר בזה לטובתו או לרעת חבירו, משא"כ קודם החטא הי' ערומים כדכתיב מי הגיד לך כי ערום כו', כי לא היו מרגישים שום הרגש חסרונם או טובה לעצמו, רק שהיו משיגים גילוי אלקותו יתברך וד"ל.

תורה ע"פ לא תהי' משכלה משפטים תקנ"ז*. א) מן הנה עד בארצות החיים חיים אמיתיי* (נ"ב ע' באגה"ק בענין דשבק חיים דג' בחי' נק' חיים אמונה יראה ואהבה, וצ"ל דאיתא בע"ח שער התפילין שג' שמות אהי' הוי' שהם ג' מוחין נק' חיים, וי"ל דהם ג"כ ג' בחי' הנ"ל כי האמונה שרשה מכתר ואהיו"ר שרשם מחו"ב כו').

הכל הוא ע"י ארץ* (נ"ב כמבואר במ"א בענין בהמ"ז שמברכי' עכשיו ברכת הארץ אעפ"י שהארץ נתנה בידי זרים אלא דקאי על ארץ העליונה הרוחני' ועיין זהר ח"ב דנ"ה ע"פ תוצא הארץ נפש חי' וח"ג ל"ט ב'. וביאור הענין הוא כי ארץ כנען, הנה כנען הוא מלשון הכנעה ומלשון סוחר. והענין כמ"ש בתורה ע"פ וישב יעקב מן ולהבין ענין כנען עד וכן לענין היראה דלשם נת' ענין המו"מ מהתלבשות הנשמה בגוף אף שנתמעטה אהבה ויראה אבל יתרון הרעו"ד כסוחר שמפזר הכסף בשביל הריוח אח"כ כו'.

משפטים תקנ"ז: כנראה שזהו הנדפס בתו"א עת, ד.
חיים אמיתיים: שם ש"ה: מצותיו.
הכל הוא ע"י ארץ: שם ש"ה: חיות רוחני.

והנה סדר המו"מ ע"י ב' דברים משיכה וכסף ולפעמים מקדימים זה כו', עיין בתורה דחמשה קנינים כו', והוא ית' ג"כ קונה הכל, עיין בתורה דבהמ"ז הנ"ל מן והנה תגר עד סוף אות ג', וזהו שנק' ארץ כנען תחלה הכנעה וביטול בחי' משיכה הנ"ל, וגם צריך להקדים בחי' יראה תתאה כנז' בוישב הנ"ל דמ"ח א', כי צ"ל תחלה רו"ד ואח"כ נמשך מלמעלה למטה דו"ר כסף וזהב כו', אה"ר ויראה עילאה נמצא העולה מכ"ז שכל השפעות אהוי"ר הנ"ל הן דבחי' משיכה הנק' כנען לשון הכנעה והן דו"ר עילאי' הכל נמשך מארץ עילאה הנ"ל, ומ"ש בארצות כי באמת יש ב' ארצות שכינתא תתאה ממנה נמשך דו"ר תתאין, אבל דו"ר עילאין נמשכי' משכינתא עילאה, וזהו בארץ מגורי אביו יראה עילאה וארץ כנען יר"ת כו', רשות הגבוה בכסף י"ל משום דמלמלמ"ט תחלה כסף כו', תורה לקח טוב בלא כסף דבתורה ישראל הקוני' והוא ית' המוכר, א"כ איך שייך שיתנו לו כסף משא"כ במצות מלמטה למעלה בירורי נוגה, א"כ הוא הקונה לכך צ"ל דוקא באגר שלים כו' כמו שלמעלה כסף מלא).

ב) **מן** ונק' בשם ארץ* עד מצד עצמה אלא כו'. (נ"ב דהנה הארץ בחי' היותר תחתונה לגבי דצח"מ וארמ"ע בחי' דומם ועפר ואעפי"כ הכח הצומח להוליד מאין ליש דוקא בארץ, וזהו מפני נתחבו"ס, עיין באגה"ק איהו וחיוהי כו' כך למעלה מדת מל' נק' ארץ שהוא הבחי' היותר תחתונה לגבי מד' דאצי' שלמעלה ממנה ונק' עפר ובחי' דומם אותיות הדבור והמדה"ת נק' צומח ושכל חי כו', היינו להיותה נעשית מקור לבי"ע ע"כ נק' דומם כי נק' מילין דהדיוטא לומר יהי אור, אך מ"מ נתחבו"ס ונק' ארץ חפץ שנתאווה להיות לו דירה ארץ צבי לשון וצבי ולכן בה גילוי א"ס להוליד מאין ליש ארץ לא תחסר כל בה נש"ב להשפיע אהוי"ר כנ"ל, וזהו ענין השבח דארץ הרים ובקעות דמאי שבחא אלא כי הרים אהבה חותם בולט ובקעות יראה חותם שוקע הכל נמשך מהארץ הנ"ל).

לחרוש ולזרוע בה* (נ"ב עיין אגה"ק איהו וחיוהי כו', הפירות שע"י הזריעה משובחים מהעולין מאליהן מכח הצומח לבדו שבארץ כו', כך מה שנמשך אתעדל"ע ע"י אתעדל"ת דזריעה ונטיעה משובח לאין קץ כי איש מזריע תחלה יולדת נקבה כו', משא"כ כשאשה מזרעת כו').

אור זרוע לצדיק. (נ"ב הזריעה י"ל מלמטה, אך העיקר הוא הכח הצומח כו' תקס"ד לפני שבועות.

לא יהי' בך עקר* ונזכר בתורה ע"פ אשת יפ"ת דהנשמה המלובשת בגוף נק' אשה ומקבל מבחי' חלק הנשמה המקיף, וא"כ כזכר הוא בחי' זכר לגבי בחי' שבגוף ונזכר בתורה ע"פ שוש תשיש וכו', איך כשאתעדל"ע

ונק' בשם ארץ: שם ש"ה: בחי' כנ"י.
לחרוש ולזרוע בה: שם ש"ה: זאת עבודת.
לא יהי' בך עקר: מכאן עד הסיום נדפס גם באוה"ת ס' עקב ע' תקס.

מלמעלה לעורר את האהבה זהו איש מזריע תחלה אזי יולדת נקבה ע"מ לקבל פרס משא"כ כשבאתעדל"ת אתעדל"ע יולדת זכר וי"ל זהו אה"ע נקבה אה"ר זכר, וי"ל דמה"ט השבעתי אם תעוררו כו' רק עד שתחפץ באתעדל"ת, וזהו לא יהי' בך עקר בחי' הנשמה המקיף לא ימנע עכ"פ מלעורר את האהבה כענין ב"ק מכרזת וכו', אך מ"מ נק' עדיין הנשמה שבגוף עקרה כי יולדת נקבה ואין ההולדה מצדה, רק איש כו', לכן לא יהי' ועקרה. ובבהמתך פי' בירושלמי הבהמית שלך ר"ל הנה"ב, והיינו ע"י והסיר כל חולי הרע שבק"נ. משכלה י"ל דקאי אנה"ב שמקברת מה שיולדת הנה"א, וזהו ענין כאשר שכלה תשכל דגבי אגג, ע' ר"ד ש"ד ב' הנפילים י"ל שכולה * בימין זרע הזכר שלא נקלט בנקבה משא"כ שכל טוב בשמאל כשנקלט בנוק', ע"י שעקרה ילדה ממילא רבת בנים הנה"ב ותהי לפנינה ילדים אוםללה כי אימתי צרכי עמך מרובים כשדעתם קצרה שהוא מניעת הלידה גלות מצרים גרון משא"כ להיפך, גבי אלישע ע"י עץ מר המתיק המים והארץ שהיתה משכלת היינו ע"י המרירות מזה גופא שהמים מרים והארץ כו' גם עץ הנ"ל עה"ח שכל טוב, ישעי' מ"ט כ' בני שכוליך כו' שכולה.

אך צ"ל תחילה ועבדתם שהוא עבודה שבלב בחי' תפלה ואח"כ דוקא וברך את לחמך ע' לקמן דף רע"ג ע"ב.) בענין * ועבדתם ל' רבים וברך ל' יחיד עי"ש ע"פ משכני ל' יחיד נרוצה ל' רבים.

מתחילה צ"ל עלמא תתאה כגוונא דעלמא עילאה בחד מתקלא כו', ענין השתלשלות מרוחניות לגשמיות אור גשמי נמשך מחכ' שהיא דוגמת אור כי הכסיל בחושך רק הארה מח"ע נמשך בזה ע' ביאור לבבתני דוויטעפסק, כמו למטה ממוצע בין דומם לצומח כן למעלה בין עשי' ליצירה כו' אר"מ רוח ממוצע וכן למעלה ת"ת שמים מקיפים סכ"ע וממכ"ע לכן יעודי התורה גשמיות כי זה כולל הכל ארץ ושמים למטה השפעות גשמיות ולמעלה זהו יחוד קובה"ו שבזה נכלל כל טוב.

אלקים שלכם * (נ"ב ע' בר"ח פ"ה משער האה' דס"ד סע"ב ענין ל"ב נ"ח הנתיבות הם התפשטות חכמתו באבי"ע כי בכל נברא מלובש הארת ח"ע כמאמר יצר האדם בחכמה הילוך הדם ועורקים כו' ועשב יש לו מזל כח רוחני' וכפי מהות אותו הכח כך ממש העשב וזהו למינהו וכמו השושנה יש לה י"ג עלין לפי ששרשה נמשכ' מי"ג מדה"ר וכן הדגים אין להם כסות על העין לפי שנמשכים מעינא פקיחא ועד"ז האגוז יש לו ג' קליפות וקליפה דקה ובתוכה פרי רמז להשתלשלות עולמות הרי נתלבשו בחי' עליונות הנ"ל

שכולה : בכת"י מנוקד הש' בפתח, הכ' בשורק והל' בקמץ.
בענין ועבדתם : בכת"י ב' : ג) מן ועבדתם (כענין ועבדתם.
אלקים שלכם : בתו"א דף עס, א ש"ה : תהי' אצליכם.

ונמשך הארתן להתלבש למטה בגשמיות, ועד״מ הגרת המעיינות שיום ולילה לא ישבתו לפי ששרשן מבחי׳ מעין דחכ׳ שנמשך בנהר דבינה מזיווגייהו תדיר בלי הפסק וכן יום ולילה למעלה חו״ג וכן למטה נראה בחוש ע״ש דס״ז ע״א נמצא המשכות אורות רוחני׳ נמשכו למטה בגשמיות וזהו ענין ל״ב נתיבות שהן ל״ב אלקים כי נתיב והמשכה זו הוא ע״י צמצום אך בחי׳ הוי׳ הוא למעלה מהצמצום וצריך לידע כי הוי׳ הוא אלקים כמ״ש ע״פ וארא כו׳ ואלקיכם להיות בגילוי כאילו עיניו רואות כו׳).

סימן יפה לבנים * (עמ״ש ע״פ וכל הלבבות יראוד).

לפי שעה * (צ״ע בלק״א בענין שפת אמת כו׳ ועמ״ש ע״פ היינו כחולמים בחי׳ עולם התהו ב׳ הפכים וי״ל זהו שאין הולדה אמיתית וע׳ בת״ז ריש תיקון ו׳ נשמתא דאיהו קבועה כו׳.

ד) **מן** אך הנה, טומטמים * (נ׳ מענין שם טמטום שאין הזכרות והנקבות בגילוי אצלו, והיינו שאין לו אהוי״ר הנק׳ זו״נ) (ומחמת זה וגם מחמת יגיעת המוח במילי דעלמא, וע׳ ס״ח סל״ה שאינו יכול למצוא כו׳ ר״ל רק מקיף אמונה) בזהר עקב ע׳ מענין כוס ש״ב שהם ת״ח ע״ש מענין הדחה, לאה ששה פעמים ששה, על ה׳ כמעשה דרשב״י שנתן עצה כו׳, אין לו חפץ טוב יותר ממך דהיינו מאמר ועמך לא חפצתי פי׳ מאחר שהכיר את מקומו שהוא שפל ביותר בבחי׳ ארץ לא יחפוץ בשום דבר בעולם לא בעוה״ז ולא בעוה״ב רק כל תשוקתו וחפצו באמת לדבקה בו וזהו אשקך מיין הרקח מעסיס רימוני דהיינו המשל שהשקתה אותו מיין הרקח כו׳.

ולחנה אין ילדים * (נ״ב כידוע פי׳ הבעש״ט ז״ל בפסוק ותהי לפנינה ילדים ולחנה כו׳, הובא בסר״ז ד״ח כי פנינה רומז לסט״א כמאמר חז״ל שטן ופנינה כו׳ לש״ש נתכוונו וחנה רומז לשכינה ומתרעם הכתוב על העדר הצדיקים כו׳ וילדים דסט״א רבים. וביאור הענין י״ל כי בכל אדם יש בחי׳ חנה ופנינה דהיינו הנה״ב נק׳ פנינה, כי לשון פנינה שפוג׳ מסט׳ דקדושה לסט״א כמ״ש בעה״כ ולהיותה עדיין במקום גבוה כנ״ל לש״ש נתכוונו ע״כ נק׳ כן שרק פונה לסט״א, וחנה הוא הנה״א וזהו ענין ב׳ נשים דאלקנה, וזהו ענין כי תהיינה לאיש שתי נשים כו׳, ולחנה אין ילדים שאין יכול להוליד אהוי״ר בנפשו, ובזה יובן מ״ש עד ילדה עקרה שבעה ורבת בנים אומללה ופרז״ל כשילדה חנה מתו בני פנינה, ולכאורה קשה איך הא בהא תליא ועוד הרי פנינה לש״ש נתכוונה, אך הענין כי אהבת ה׳ היא מנגדת לאהבת העולם, וכשם שלא יתישבו בכלי א׳ המים והאש, וכמארז״ל בענין ירושלים וקסרי אם יאמרו לך ששתיהן נבנית או חרבות

סימן יפה לבנים: שם ש״ה: בת תחלה.
לפי שעה: שם ש״ה: שוא שהוא.
טומטומים: שם ש״ה: אפי׳ בית ולד.
ולחנה אין ילדים: אולי הכוונה לדף עס, א ש״ה: ויראה נק׳.

אל תאמין כו', לכן בלידת חנה ממילא כו', ופנינה לש"ש נתכוונה כנודע ממשל בן המלך והזונה, וא"כ מיתת בנים זהו תיקונה ורצונה.

ה) **מן** והנה כתיב* ואברהם זקן, ולא יהי' פעם כך כנז' בת"ז הנ"ל אות ג', לבושי התו"מ, (אף דתורה נק' מזון הוא ג"כ לבוש, ע' בביאור ע"פ תורה דשבת שובה חיי צער תחי' אשריך כו', וצ"ע בענין עוטה אור כשלמה ובכדכ"ד ובנדרים) ובלבושים האלו* (צ"ע הלבושים שייכים לג"ע ועיין אגה"ק א"ח עט"ב וכו', רבינו ז"ל בענין הצללי' ואגה"ק זורע צדקות וגם יובן ממארז"ל ולא ע"ה חסיד ובגדי קדש לאהרן ונר מצוה ותורה אור לשמן ואור האהבה דמנורה כו'), ומספר ימיך* (ובפרד"ס פי' דהמל' נק' מספר לימים עליונים, והיינו במספר הימים אשר תרתם, אבל לפמ"ש כאן היינו אור חו"ב, וי"ל דהיינו ט"ו שנה שהוסיפו לחזקיה י"ה ומשלו הוסיפו כי ג"ר הם תוס' ולא שורש).

כ"ג כ"ז

את אימתי. פ"ז דסוטה דל"ו רע"א ואין כל בריה יכולה לעמוד בפניהם וכל העומד בפניהם מיד נתרז (מתקלקל מרעי) שנאמר את אימתי וגו', וכ' מהרש"א דכן דרך המתפחד מאימה נתרז. ורש"י פי' בע"א.

ענין ותחת רגליו ת"א כסא ותחות כורסיא יקריה, ות"י שרפרף ענין ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם והלא אין לו גוף, לפי שאין מקור כל התהוות העולמות רק מבחי' מלכותו, שהיא רק הארה בעלמא ולכן אין זה פועל שינוי כמו שאין אור וזיו השמש פועל שינוי בעצם המאור ונק' הארה ג"כ בחי' שמו כמו שאין השם נוגע למהותו ועצמותו אך מ"מ הארה זו היא א"ס ולכן כדי שיתהוו ממנה עולמות בגבול ומדה וגם בבחי' התחלקות הוא ע"י התלבשות בבחי' כמראה אדם היינו התלבשות האורות בכלים

והנה כתיב: **דף עס, ב.**

ובלבושים האלו: **שם ש"ה: לבושי התורה. — ואולי הכוונה לדף עס, ג ש"ה: כלבושים אלו.**

ומספר ימיך: **שם דף עס, ג ש"ה: בלבושים אלו.**

ובחי' כמראה אדם הוא נשמות הצדיקים, בחי' אותיות שמו, (והאותיות נק' רגליו וכענין ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזתים, שמן הוא חכמה והר הזתים מקור החכמה, ולשם יומשך ההמשכה מבחי' א"ק ע"י אותיות זהו ועמדו רגליו כו', ובד"ה אז ישיר משה פי' דהאותיות נק' סוסים א"כ י"ל רגליו הם אותיות המחשבה, ותכלית הבריאה הי' בשביל להיות דירה בתחתונים ושכנתי בתוכם בתוכו לא נאמר כו' שיהיו נשמות הצדיקים מכון לשבתו, ועכשיו ההשראה אינו רק בנשמות ולא בגופים מפני שבא נחש על חוה כו' ואף שבמ"ת פסקה זוהמתם חזרה ע"י חטא העגל בהגופים אבל לעתיד יזדככו גם הגופים.

ב) **ועפ"ז** יובן קצת הפי' כמראה אדם כי בחי' גילוי אלקות בנשמות הצדיקים הוא נמשך בציור אדם, אור השכל במוח והמדות בלב כמ"כ כתיב נודע בשערים בעלה בכל חד לפום מה דמשער בליבי' יש נשמות שהן כלי לבחי' חכמה שבאלקות ראשי אלפי כו' ויש נשמות שהן כלי לבחי' המדות כמו חסד דרועא ימינא עד שיש נשמות שהן בבחי' עקבים כו', (וכמו הגוף הגשמי עם היות שאינו מערך הנשמה כלל ולא כמו הכלים והאורות שלמעלה אעפ"כ הקב"ה מלביש בו את הנשמה, כי הוא הכל יכול לחבר שני הפכיים, כמ"כ עד"ז מה שהקב"ה יוכל להיות השראה והתלבשות בנש"י שהנשמה היא נברא או נאצל ואינה ערוך אליו ית' יותר ממה שאין ערוך הגוף הגשמי לגבי הנשמה, אעפ"כ יש לו השראה והתלבשות בבחי' הנשמות כי הוא הכל יכול, ובאו"ת מהה"מ זי"ע ע"פ נעשה אדם בצלמנו עד"מ אדם שיש לו בן אף שהבן עבר מכנגד פניו עכ"ז נחקקה הצורה של הבן במחשבה של האב, משא"כ מי שלא הי' לו בן, אבל אצל הש"י שייך זה לומר אף קודם שנבראו הצדיקים הי' נחקק צורתם במחשבה, וזהו נעשה אדם הצדיקים שנקראו אדם, בצלמנו באותו צלם וצורה שהי' נחקק במחשבה כו', ויש להוסיף ממ"ש בפי' כי לא מחשבותי מחשבותיכם שבאדם המחשבה לא תפעול מאומה להיות מזה התהוות אבל למעלה ע"י המחשבה מתהוה ממש מה שעלה כמ"ש בהביאור ע"פ יונתי בחגוי, וא"כ זהו פי' בצלמנו בבחי' אדם שהי' נחקק במחשבה בפועל, ולמעלה אפ"ל נעשה אדם זהו ז"א, בצלמנו ח"ע כמ"ש בפי' מה שמו ומה שם בנו, או י"ל חכמה שבכתר.

ג) **ועפ"ז** יש להבין ג"כ ועל דמות הכסא מהו ענין הכסא, והנה לפמ"ש דבחי' כמראה אדם זהו המשכה בשביל נש"י א"כ גם דמות הכסא שהוא מושב לבחי' כמראה אדם הוא ג"כ בשביל המשכה זו וכן משמע ממה שארז"ל במד"ר בראשית פ"א בענין ששה דברים קדמו לבריאת העולם ואחד מהן כסה"כ שנאמר נכון כסאך מאז כו' התורה קדמה לכסה"כ כו' מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר כו' עכ"ל ועיין זח"א ר"פ וירא דצ"ז ע"ב ע"פ וכסא כבוד ינחילם ובפי' הרמ"ז שם, והענין כי הנה עד"מ הכסא גשמיות האדם יושב עליה וכל גופו נסמך עליה (הרמ"ז שם) וגם

עי"ז ראשו נשפל מגובה קומתו ורגליו מושפלים לארץ למטה כו' כך למעלה הנה כתיב וישב ה' מלך לעולם דמה שהוא בחי' מלך לעולם הנפרד יש מאין נק' ישיבה עד"מ היושב על כסא שמשפיל א"ע (ועמ"ש מזה בת"א סד"ה וישב יעקב בארץ מגורי אביו ובפ' מקץ סד"ה המגביהי לשבת, ובפ' תצוה סד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק גבי ואין הכסא שלם עד כו' ובלק"ת פ' שלח סד"ה כי תבואו אל ארץ מושבותיכם ובלק"ת סוף שה"ש בד"ה השמים כסאי) וזהו נודע בשערים כו' בשבתו עם זקני ארץ, עמ"ש סד"ה כי תבואו אל ארץ מושבותיכם, וכמו עד"מ רגלי היושב על הכסא מושפלים למטה כך כתיב למעלה והארץ הדום רגלי כו' וכן כתיב ומקום רגלי אכבד כו'. (קיצור, כיון כמראה אדם זהו המשכה בשביל נשמות א"כ גם דמות הכסא הוא ג"כ בשביל המשכה זו, ע"י ישיבה נשפל מגובה קומתו כך למעלה וישב ד' מלך לעולם זהו השפלה להיות מלך לעולם כי על מי ימלוך, בשבתו עם זקני ארץ פי' במד"ר פ' שמיני פי"א שהקב"ה מצומצם בין אותם שעוסקים בתורה), ואמנם כבר נתבאר למעלה דמש"כ ועל דמות הכסא הוא שמדבר בשרש נש"י וכמראה אדם שנעשה בנש"י כנ"ל הוא בא בבחי' ירידה והשפלה מבחי' עצמותו כביכול בבחי' ועל דמות הכסא כו' וכנ"ל (וזהו שנשמות חצובות מתחת כסה"כ כי באותיות המחשבה יש ג"כ שני בחי' כמו באותיות הדבור, היינו גילוי אותיות המחשבה מה שחושב ומהרהר ובחי' כח אותיות המחשבה, והנה הנשמות נמשכו מגילוי אותיות המחשבה וכסה"כ זהו כח אותיות המחשבה, והגם דלעיל פ"ב פי' דגם התהוות בחי' כמראה אדם הוא מבחי' מה שהנשמות עלו במחשבה ואיך אמר כאן שאותיות המחשבה הוא לבוש לבחי' כמראה אדם, אך בי"ע נק' מחודומ"ע ושם הוא ענין הנשמות שהם מבריאה וחצובות מתחת כסה"כ שהוא הפרסא שבין אצי' לבריאה ושרשה מת"ת דאימא שנעשה כתר לז"א כמ"ש בביאור דהשמים כסאי שבסוף הלק"ת, וכמ"כ יש בי"ע דכללות א"ק נק' אדם דבריאה מחשבה הקדומה כו', ויש במחשבה זו ג"כ ב' בחי' הנ"ל והנשמות נמשכו מגילוי המחשבה ומגילוי זה נתהווה שרש בחי' דמות אדם שעל הכסא כו' ועז"נ נעשה אדם בצלמנו כמש"ל ססעי' ב') והנה היושב על הכסא רגליו מושפלין למטה והוא ג"כ ענין השפלת וירידת הנשמה משרשה שהיתה מושרשת בבחי' עצמיות כמראה אדם לירד למטה דרך השתלשלות להתלבש בגוף כי הנה הנשמות נקראו בחי' בנים כמ"ש בנים אתם כו' והרי ברא כרעא דאבהו הוא, וז"ש והארץ הדום רגלי שהן הנשמות הנק' כרעא דאבהו ועד"מ הרגל שאין לו בחירה עצמיות כלל רק בטילה אל הראש בלי טעם ודעת כלל אלא כשיעלה ברצונו לפשוט רגלו מיד תתפשט כך כללות הנשמות נקראו בבחי' רגל בבחי' אהבה הטבעית המושרשת בהן מצד שנחצבו נשמתן מלמעלה כי חלק הוי' עמו (ולא כמו הבן הגשמי שאע"פ שנלקח ממוח האב הרי נפרד ממנו אח"כ ואעפ"כ יש אהבה להבן אל האב אך אינו שוה לכל כי יש בן שיכול למס"נ בשביל אהבת אביו, ויש בן שאין לו מס"נ וגם אינו מחויב ע"פ הדין כי חייך קודמין ואבידתו ואבידת

אביו אבידתו קודמת כו' וזה מחמת שהוא נהי' מהות בפ"ע אך הנשמה אינה כך ואינה נפרדת ממנו ית' כלל לכן מוכרח להיות לה אהבה אפילו בכל לבבך ובכל נפשך במס"נ ממש, וזה האהבה יש בכל א' כו' כמ"ש כ"ז בלק"ת בד"ה ש"ה ממעמקים ספ"א) ע"כ מתאחדים ומתבטלים מיד גם בהתבוננות מועטת כמו שמע ישראל הוי' אלקינו, פי' אלקינו שלנו כי שורש הנשמה נחצבה מבחי' אלקות כי חלק הוי' ממעל היא, כמו המדליק נר מנר כמ"ש כי נר הוי' נשמת אדם ואזי מיד תתפעל באהבה טבעיות כמו כשלהבת העולה מאליה, ולכן ת"א ותחת רגליו תחות כרסא יקרה הרי תרגם על רגליו כסא דהיינו כרסא יקרה לפי שהכל ענין אחד שהנשמות נק' רגליו כמ"ש בנים אתם וברא כרעא דאבהו והרי הם חצובות מתחת כסא הכבוד, אך זהו מצד ירידת והשתלשלות הנשמות בבי"ע נק' רגליו ונק' כסא אבל בשרשן באצילות הן בחי' כמראה אדם, וזהו ענין ישראל ויעקב ישראל לי ראש שרש ומקור הנשמה ויעקב יוד עקב בחי' השתלשלות הנשמה למטה בבי"ע.

קיצור. וכבר נת' דמ"ש דמות כמראה אדם הוא שרש הנשמות שהן בבחי' כמראה אדם וכמש"ל סעיף ב' ובחי' רגליו זהו כשירדו הנשמות בבי"ע וזהו שהנשמות חצובות מתחת כסה"כ והיינו כי הנשמות עלו במחשבה וכסה"כ זהו כח המחשבה והנשמות הם נתהוו מגילוי אותיות המחשבה, ומ"ש לעיל סעיף ב' דגם התהוות כמראה אדם נמשך מבחי' מה שהנשמות עלו במחשבה זהו מבחי' מחשבה הקדומה דא"ק שנק' ג"כ אדם דבריאה והנה היושב על הכסא רגליו מושפלין למטה והוא ירידת הנשמה משרשה כמראה אדם באצי' לירד בבי"ע כדי להתלבש בגוף כי בנים אתם וברא כרעא דאבוהי והארץ הדום רגלי, ועד"מ הרגל שבטילה לגבי הראש, (ולא כמו הבן הגשמי שהרי נעשה נפרד מאביו ואע"פ שיש לו אהבה הטבעית יש בן שאין לו מס"נ וגם ע"פ הדין אינו מחויב, אבל הנשמות הנקראים בנים אינן נפרדים כלל לכן צ"ל האהבה בכל נפשך) ולכן מתכללים בביטול אפילו בהתבוננות מועטת כמו שמע ישראל ה' אלקינו וכמו נר הוי' נשמת אדם, ולכן ת"א ותחת רגליו תחות כרסא יקרה כי הנשמות הנק' רגליו כרעא דאבוהי הם חצובות מתחת כסה"כ אבל בשרשן הם בחי' כמראה אדם באצי' וזהו ישראל ויעקב.

ד) **וזהו** פי' אלקי נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראת יצרת נפחת בי, הרי הזכיר תחלה רק דבר אחד בלבד שהיא טהורה ואח"כ מפרש ג' דברים בראת יצרת נפחת בי שהן ג' מדרגות בי"ע כמ"ש ולכבודי בראתיו יצרתיו כו'. והענין הוא פי' טהורה לשון טהור יומא כתרגום בצהרים טיהרא והוא בחי' עוצם הבהירות של אור כמו ועצם השמים לטוהר דהיינו שאין שום ענן המסתיר אורם ואמנם תרגום בצהרים בטיהרא היינו ענין חצי היום שאז האור מבהיק וכדאיתא ב' פירושים אלו בענין טהרו של מזבח בגמרא פ"ה דיומא דנ"ט ע"א, וא"כ ענין הנשמה בשרשה בחי' טהורה

היא שאין בה שום ענן המסתיר והוא ענין כל הנקרא בשמי שלמעלה מבחינת בראתיו יצרתיו כו' ועמ"ש מזה באריכות בלק"ת בשה"ש בד"ה יונתי בחגוי הסלע, והענין הוא למעלה הוא הנקרא בזהר בחי' טהירו עילאה דהיינו בחי' אין כמארז"ל דע מאין באת פי' מבחי' אין המוחלט נמשך הנשמה אלקית והוא מארז"ל צדיקים עלו במחשבה כו' כי חלק הוי' ממש היא וזהו כל הנק' בשמי אך אח"כ ירדה למטה בסדר ההשתלשלות ונעשית בבחי' בריאה יש מאין והיינו שאמר אח"כ אתה בראתה אתה יצרתה כו', (קיצור. וזהו ענין טהורה היא, וכענין כעצם השמים לטוהר, שאין שום ענן המסתיר אורם, טהירו עילאה מאין באת, וזהו כל הנקרא בשמי, הנקרא בשמי הוא עולם האצילות שהוא נקרא בשמי ממש ששם שורה אור א"ס ב"ה ממש ומתיחדים עמו בתכלית היחוד), כפי סדר ההשתלשלות וזהו ג"כ ענין ההפרש בין בחי' דמות כמראה אדם שעל הכסא שהוא מקור ושרש הנשמות שבאצי' בחי' הנק' בשמי וכנ"ל ובין בחי' דמות הכסא שהוא בעולם הבריאה, ולכן הנה כמו ששרש הנשמות הוא בבחי' אין שלפני ההשתלשלות לכן ע"י עלייתן לשרשן היינו כמ"ש בד"ה יונתי בחגוי בפי' קומי לך ובד"ה האזינו השמים דרוש הראשון בפי' תשובה והרוח תשוב כו', הרי עי"ז הן מעוררות למעלה יותר מבחי' כסא ד' המתלבש בבי"ע כנ"ל וכמו האבות שנק' מרכבה דהיינו שהיו מרכבה לבחי' זרועות העליונים שבאדם העליון היושב על הכסא וכמ"ש בפרדס שער כ"ב בא אברהם ולקח מדתו חסד שנאמר חסד לאברהם כו' וכן הלוך ונסוע הנגבה כו' יעו"ש) וביאור הענין כי הנה בחי' אהבה הטבעית שתחת הכסא שתחת הרגלים כנ"ל מעוררת בחי' אהבה עליונה שבחסד עליון הנק' חסד דרועא דקודב"ה שהוא למעלה מן הכסא, (הג"ה וזהו ע"ד מ"ש בד"ה וישכם לבן בבקר בענין ההפרש בין מעלת ומדרגת האהוי"ר הנמשך מבחי' האבות עצמם שהיו בבחי' מרכבה דאצי', ובין מעלת ומדרגת השבטים לשון שבט וענף שהם המרכבה דבריאה שמהם נמשך השפעת וגילוי אלקות בכל נש"י כו' והיינו ע"ד זרע אדם וזרע בהמה ושם נת' שע"י אתעדל"ת מבחי' ומדרגת אהוי"ר הנמשך ע"י השבטים נמשך ונתעורר אתעדל"ע וגילוי אלקות מבחי' ומדרגת האבות שהם עצם האילן בבחי' גילוי ממש בנפשו כו' ע"ש, וזהו הענין המבואר כאן שבחי' האהבה שנמשך מתחת הכסא שהוא מבחי' ומדרגת השבטים עי"ז יומשך אהבה העליונה מבחי' חסד דרועא ימינא שלמעלה מהכסא עכ"ה).

קיצור. וזהו ג"כ ענין ההפרש בין דמות כמראה אדם שהוא מקור הנשמות שבאצי' ובין בחי' דמות הכסא שהוא בעולם הבריאה ולכן ע"י עליות הנשמות לשרשן בבחי' קומי לך, והרוח תשוב עי"ז מעוררים למעלה יותר מבחי' כסא וכמו האבות שהיו מרכבה לזרועות עולם, אהבה הטבעית שתחת הכסא מעוררת אהבה עליונה שבחסד עליון, כמו שע"י אהוי"ר הנמשך ע"י השבטים נמשך ונתעורר אתעדל"ע מבחי' האבות כו'.

ה) **והנה** עד"מ היושב על הכסא שידיו למעלה בלתי מושפלים למטה כמו הרגלים כו' ועוד זאת אנו רואים שיש בידים הארת המוחין יותר מברגלים כי ברגל אין שם הארת הדעת כלל כנ"ל כי התפשטות הרגל תבא בבחירה שבמוח שרוצה לרקוד עד"מ אבל לא יומשך ממילא מהשמחה שבמוח אבל הנה בידים אנו רואים להיפך שמתאחדים מאד עם הארת השכל דוקא שהרי אנו רואים כאשר ישמח אדם מיד יראה תנועה בידיו ממילא ומאליו כמו שהוא מכה כף אל כף ולפי אופן גילוי המח' שבמוח כן יראה תנועות פרטיות בידיו גם באיזה שכל וסברא כנראה לעין לפי שבידים מתלבש יותר הארת השכל וכמו המחוג דמרמז בידים שכל עמוק וכיוצא כו' (ועמ"ש בד"ה ראה אנכי נותן בענין הקב"ה נותן לו מלוא עומסו לעוה"ב שנאמר יום יום יעמס לנו), והנמשל מזה יובן למעלה בבחי' ידים העליונים הנק' זרועות כמו חסד דרועא ימינא כו' שמתאחדי' עם בחי' המוחין ביותר והוא בחי' אור חסד אלקי שלמעלה מהתלבשות בבי"ע ע"י הכסא ולשם היו האבות מרכבה כו' ולמטה היינו בחי' האהבה שע"י ההתבוננות שמתאחדת עם המוחין ונק' דחילו ורחימו שכליים משא"כ האהבה טבעית הנ"ל שנק' רגל אבל מאהבה טבעית הנה יבוא לבחי' אהבה שכליות כמו בהתבוננות דסובב כו' שבמחשבה א' צופה ומביט כו' שמתפעל מיד באהבה כמו היד שנמשך אחר המוח דוקא, וזהו ואהבת את הוי' אלקיך שאחר שמע ישראל בהתבוננות דוקא.

קיצור. וזהו כענין ההפרש בין ידים ובין רגלים כי התפשטות הרגל תבא בבחירה שבמוח אבל לא יומשך ממילא מהמוח אבל הנה בידים אנו רואים שיומשך גם ממילא כמו כאשר ישמח אדם מיד יראה תנועה בידיו מאליו וממילא, וע"י האהבה שמבחי' רגל אהבה הטבעיות יומשך אתעדל"ע הגילוי מבחי' חסד לאברהם.

ו) **והנה** הענין ידוע דכל עיקר ירידת הנשמה לעוה"ז הוא לצורך עלי' דהיינו שיתעלה לבחי' טהירו עילאה שלפני ההשתלשלות כמו שהיתה קודם יציאתה לגדר בריאה יש מאין וכמארז"ל דע מאין באת כנ"ל (הג"ה עמ"ש בד"ה אם בחקתי תלכו דרוש הראשון, ובד"ה אלה מסעי דרוש השלישי בפי' ואלה מסעיהם למוצאיהם ובהביאורים שם והנה ההילוך בחי' בחקתי תלכו הוא ע"י הרגל דוקא לכן דוקא ע"י ירידת הנשמה בעשי' בבחי' רגל אז עי"ז דוקא נמשך העליה ועמ"ש בד"ה מי מנה בפי' אף עשיתיו אף מרבה בחי' רביעית הוא בחי' טהורה היא שלמעלה מבחי' אתה בראת כו' ועמש"ל ס"ד דבטהורה יש ג"כ שני פירושים א' לשון כעצם השמים לטוהר דהיינו הטהרה מהעננים המסתירים, וזהו ענין שרשה, הב' ע"ד צהרים תרגומו טיהרא היינו פלגא דיומא וזהו בחי' ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום ועיין מזה באד"ר דקכ"ט ע"א ונוגה זהו אור שנברא ביום ראשון אשר י"ל שזהו למעלה ממדריגת כעצם השמים

לטוהר, כמו הקו ששרשו למעלה מהטהירו ועמ"ש ע"פ כי ביום הזה יכפר כו' לפני הוי' תטהרו, וזהו העליה שלאחר הירידה ע"ד במקום שבע"ת עומדים כו', ואפ"ל שזהו הכפל לטהר תטהרו דפי' לטהר מן העננים המחשיכים ואח"כ תטהרו ע"ד עד נכון היום כי טיהרא תרגום של צהרים כנ"ל עכ"ה) והנה עיקר הדברים במה שתוכל לעלות הוא בחי' אותיות התורה שנק' סוסים וכמ"ש כי תרכב על סוסיך כו' ועד"מ הסוס שמגביה ומוליך ומוריד לרוכב כו' כך האותיות יש בהן בחי' הולכה והובאה הולכה היינו מה שמנשאות הנפש ומעלות אותה כמו אותיות התורה כשקורא במקרא ושונה במשנה שנשמתו תעלה באותיות הללו בחכמתו ית' המלובש באותיות הללו וכן יש בהם בחי' הובאה דהיינו בחי' המשכה מלמעלה למטה מבחי' סוכ"ע לבחי' ממכ"ע מההעלם אל הגילוי וזהו פי' אותיות מלשון הובאה כמו אתא ואיתי מתניתא בידי' וכן אתא מרבבות קדש כו' (הג"ה וזהו ענין הילך בתורתי וכמ"ש מזה בד"ה אכלוהו היום ולכן נק' התורה ג"כ רוח שיש ב' בחי' רוח הא' מלמטה למעלה וזהו מה שע"י התורה מתעלה נשמתו, והב' רוח הנושב מלמעלה למטה היינו מה שע"י אותיות התורה נמשך המשכה מלמעלה למטה וע' מזה בד"ה מזוזה מימין בענין אויר כו' וזהו רוח איתי רוח ואמשיך רוח עכ"ה) והנה האותיות נקראו ג"כ בשם אבנים כמ"ש בס"י שתי אבנים בונות כו' לפי שהאותיות הן הנה בחי' דומם בלבד לגבי ערך השכל והמדות וכמו עד"מ האבנים הגשמיים היו נבנים לבנין בית לשבת בה אדם ולדור בה כך בחי' אותיות התורה הם נעשים בחי' בית לשבת בה אדם העליון בחי' סוכ"ע ששוכן ומתלבש בהן (עיין זח"ב משפטים דף קכ"ב א' עמ"ש בד"ה וארשתיך לי) כמו הקורא באותיות התורה הוא ממשיך בחי' גילוי א"ס באותיות הללו ונעשי' מכון לשבתו ית' כמ"ש מכון לשבתך כו' וזהו לשון מקרא ולשון קריאה שהוא ענין ההמשכה מן ההעלם לגילוי כאדם שקורא לחבירו בה הנה כך ע"י בחי' אותיות התורה קורא להקב"ה להיות בגילוי למטה וכמארז"ל כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו כו' פי' כי אורייתא מחכ"ע נפקת דהיינו בחי' חכמתו ית' שנק' חכים ולא בחכמה ידיעא והוא בחי' סוכ"ע כי הוא המדע כו' וע"י קריאה אותיות התורה הקב"ה שהוא סוכ"ע קורא ושונה ג"כ אותיות בבחי' אותיות הללו דהיינו שנמשך לבוא מבחי' ההעלם לגילוי כנ"ל ומה שאמר כנגד לשון מנגד היינו לפי שגילוי זה נמשך בנשמות הנבראים בבחי' גבול ואין להם ערוך כלל עם בחי' גילוי אלקות שהוא בלתי בע"ג וע"כ אמר כנגדו כי דבר ה' זו הלכה ודברי אשר שמתי כו' והקב"ה קורא דברים האלה כנגד האדם הקורא מלמעלה למטה כו' (הג"ה, ועמ"ש ע"פ שויתי ה' לנגדי תמיד.

קיצור. הירידה צורך עליה לטהירו עילאה, והיינו ע"י אותיות התורה הנק' סוסים, העלאה והמשכה, והאותיות נקראו ג"כ אבנים, בית לשבת אדם העליון סוכ"ע, קורא כנגדו, ובהג"ה ולכן נקראו בוניך ואפ"ל שענין העליה בבחי' טהירא נכון היום, למעלה מבחי' טהרה מן העננים,

וזהו הכפל לטהר תטהרו הולך ואור מהלכים דוקא ע"י הרגל בחי' אף עשיתיו מרבה ענין העליה ועמ"ש בד"ה את שבתותי תשמרו).

ז) **והנה** מאחר שהאותיות נקראו בשם אבנים כמ"ש בס"י מעתה י"ל ג"כ ענין לבנת הספיר דהנה באבנים יש שני מדרגות האחד אבנים ממש שהן בריאה בידי שמים והב' האבן הנעשה בידי אדם והיא הלבינה שנעשית מן העפר ע"י בני אדם כמ"ש הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה ותהי להם הלבנה לאבן כו' וכידוע שגם מן הלבנים יבנו בית חומה כמו מן האבנים, אך שצריך תחלה הכנה איך לעשות הלבנים שיהיו חזקים ומתקיימים והוא ע"י שישרפו אותם בכבשן האש וכנ"ל באומרם נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה ואז דוקא ותהי להם הלבנה לאבן והוא האבן הנעשה בידי אדם ולא בעצם תולדותם כמו אבנים ממש שהם בריאה בידי שמים, והנמשל משני בחי' אלו אבנים ולבנים יובן ג"כ ברוחניות, (קיצור. שיש אבנים ממש שהן בריאה בידי שמים ויש לבנים שנעשים בידי אדם ע"י ששורפים אותם בכבשן האש) בענין האותיות שנקראו אבנים שיש בהם ג"כ שני בחי' האחד בחי' בריאה בידי שמים ונק' אבנים והב' בחינה הנעשה בידי אדם ונק' לבנים, והיינו כי בחי' אותיות התורה הם נקראו אבנים שהתורה היא מן השמים וידבר ה' אל משה והוא נק' לשון הקדש שנמשך מבחי' קדש העליון (וע' בזח"ג פ' אחרי דס"א ע"א מענין לשון הקדש דהיינו המשכה מח"ע ע"י המל') אך בחי' הלבנים היינו אותיות כל ע' לשון מלשונות עובדי כוכבים אשר כל עם ועם מדבר כלשונו והנה כתיב כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם דהיינו שישראל מפוזרים בע' אומות של עובדי כוכבים ומדברים ג"כ כלשון עם ועם שהם דרים בתוכם בכל צרכי מו"מ ואח"כ כשמתפללים במס"נ ולומדים תורה לשמה מיגיעת העסק במו"מ מעלים כל צירופי האותיות שדברו בהם למעלה מעלה לשורש נשמתם שהיא בחי' טהורה היא טהירו עילאה שלפני ההשתלשלות (קיצור, כך אותיות התורה נקראו אבנים שהם בריאה מן השמים שהתורה היא מן השמים, הלבנים הם אותיות ע' לשון וכשהצדיקים מדברים בהם ואח"כ מתפללים במס"נ ולומדים תורה מעלים האותיות לבחי' טהורה היא) וזהו הנק' חולין שנעשו עטה"ק פי' כי להק נמשך מבחי' קדש העליון משא"כ שאר לשונות הם חול, אבל כשמתבררים ע"י תפלה כנ"י, (וגם כשמדברים בהם להבין התורה וכמו בגמרא יש כמה מלות ל' ארמי הכי השתא אי אמרת בשלמא) הרי הם נעשים על טהרת הקדש בחי' קדש העליון וטהירו עילאה, וה"ז כמשל הלבנים שהגם שהם עפר פשוט מ"מ ע"י מעשה ידי אדם נעשים ג"כ קשים וחזקים בבחי' אבן כנ"ל עד שבונים מהם חומה ואני חומה זו תורה כו', ואמנם הנה א"א שיתהפכו ויתבררו הצירופי אותיות דחולין להיות נעשים עטה"ק כנ"ל להיות נק' אבני קדש כ"א ע"י המס"נ בק"ש דכמו משל הלבנים צריך שישרפו אותן בכבשן תחלה כנ"ל וע"י השרפה יתהפכו להיות חזקים וקשים כאבנים, וכך הענין בעבודת ה' שענין שריפת הלבנים הוא

ע״י שיתפללו בכוונה בהתלהבות אהוי״ר באמרו ואהבת בכל לבבך כו׳ ע״י זה נשרפים ונכללים אותיות הזרים מכל המו״מ שעוסק וגם כל החיות שנעשה מהן כמו משכל ולבוש הכל עולים ונכללים ג״כ באחדות בעבודת ה׳ כשמוסר נפשו באחד בהתלהבות אך צריך שהעסק במו״מ יהי׳ בקרירות ובע״כ שלא בתשוקה ממש רק כמו שכופין אותו עד שיאמר רוצה כדי להחיות את נפשו ונפשות ביתו שיוכלו לעבוד את ה׳ כל ימי חלדה וכמארז״ל עשה תורתך קבע ומלאכתך ארעי שעיקר המכוון בהמלאכה כדי שיהי׳ תורתך קבע ואז יוכל להעלות בהאותיות אח״כ כנ״ל.

(**קיצור.** וזהו שנק׳ חולין שנעשו על טהרת הקדש בחי׳ קדש העליון וטהירו עילאה, וה״ז כמשל הלבנים שע״י מעשה ידי אדם נעשים ג״כ כמו אבן, ואמנם א״א שיתעלו כ״א ע״י המס״נ בק״ש כמו הלבנים אינן נעשים חזקים כ״א ע״י ששורפין אותן בכבשן.

קיצור. שיש אבנים ממש שהן בריאה בידי שמים ויש לבנים שנעשים בידי אדם ע״י ששורפין אותן בכבשן האש, כך אותיות התורה נק׳ אבנים שהם בריאה בידי שמים שהתורה היא מן השמים, הלבנים הם אותיות ע׳ לשון וכשהצדיקים מדברים בהם ואח״כ מתפללים במס״נ ולומדים תורה מעלים האותיות לבחי׳ טהורה היא, וזהו שנק׳ חולין שנעשו על טהרת הקדש בחי׳ קדש העליון וטהירו עילאה, וה״ז כמשל הלבנים שע״י מעשה ידי אדם נעשים ג״כ כמו אבן, אמנם א״א שיתעלו כ״א ע״י המס״נ בק״ש כמו הלבנים אינן נעשים חזקים כ״א ע״י ששורפין אותן בכבשן, וכך הענין בעבודת ה׳ שריפת הלבנים הוא ע״י שיתפללו בכוונה, וצריך שהעסק במו״מ יהי׳ בקרירות ע״ד עשה מלאכתך עראי ותורתך קבע.

ח) **וזהו** ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר, תחת רגליו דוקא, דהנה מבואר למעלה בענין וישב ה׳ מלך לעולם שיש בחי׳ כסא כס א׳ המלביש ומכסה לאור הנמשך מבחי׳ כמראה אדם כו׳ עד שיוכל להיות היש ודבר נפרד בבי״ע ובחי׳ התהוות היש הזה זהו ותחת רגליו והוא מ״ש ומלכותו בכל משלה אפילו עד השרים של עובדי כוכבים משא״כ בחי׳ יד היא למעלה מבחי׳ כסא ואין שם בחי׳ יש ודבר נפרד רק איהו וגרמוהי חד, וע״כ אמר ותחת רגליו שהוא למטה מבחי׳ כסא הנ״ל שם הוא בחי׳ לבנת הספיר פי׳ לבנת הוא מענין בחי׳ לבנים הנ״ל שהוא בירור והעלאת האותיות שלאחר הבירור הם בחי׳ לבנת הספיר שמאירים כספירים וכמ״ש מקום ספיר אבניה לא ידע אנוש ערכה (והגם שהאותיות הללו נעשים בידי אדם ולא בידי שמים מ״מ ע״י המס״נ בק״ש נתבררו כ״כ עד שנק׳ ספיר וכמ״ש אשר ברא אלקים לעשות, לעשות לתקן בידי אדם, ועיין מענין היכל לבנת הספיר בזח״ב פ׳ פקודי דף רמ״ה א׳ ודרמ״ו א׳) ולקרב הדבר אל השכל איך אפשר של ע׳ לשון יתעלו כ״כ ע״י עסק התפלה והתורה, להיות ג״כ כמו אבני הקדש עד שנק׳ לבנת הספיר, אך הענין דהנה אנו רואים שבכל עם ועם המדבר כלשונו עכ״ז אין בכל לשון רק הברת הכ״ב צירופי

אותיות שבה' מוצאות הידועים אחה"ע מהגרון כו' כמו בלה"ק רק השינוי בין שאר לשונות ללה"ק הוא בלשון שצירוף בשר של לה"ק דאותיות אלו בי"ת שי"ן רי"ש הן מחיה ממש את הבשר בדבר ה' בשימ"ב משא"כ בשאר הלשונות שהם הסכמיים כמ"ש בפרדס שער האותיות ובשל"ה וכן תמונת אותיות דכתב אשורי רומז לענינים נפלאים שהרי ר"ע הי' דורש על כל קוץ כו' וכ"ז אינו כלל וכלל בשאר כתבים ולשונות, אבל עכ"ז הברת כ"ב אותיות יש בהן ג"כ בשוה, וידוע דשרש כ"ב בחי' אותיות אלו נמשכים ממקום גבוה מאד ולמעלה מהשכל רק שקבען בפה כו' א"כ עכ"פ אנו רואים שגם ע' לשון יש שרש להאותיות למעלה לכך יוכלו להתעלות ע"י מס"נ בק"ש כנ"ל, וזהו בחי' לבנת הספיר שהוא תחת רגליו דהיינו בבירור מבחי' נוגה ושם יש ג"כ כעצם השמים לטוהר שהוא בחי' אותיות התורה שהתורה היא מהשמים והאותיות הן מבחי' טה"ע כמ"ש בזהר גליף גליפו בטה"ע ונמשכה למטה ג"כ תחת רגליו בעשיה כנ"ל ונמצא לבנת הספיר ועצם השמים לטוהר הם בחי' ב' מיני אותיות הנ"ל שע"י ב' מיני אותיות הנ"ל הוא עליית הנשמות אחר ירידתן שירדו מבחי' טהורה היא להיות בבחי' רגל כנ"ל וע"י ב' בחי' אותיות הנ"ל שהם בבחי' תחת רגליו עי"ז הוא העליה.

קיצור. וזהו ותחת רגליו ע"ד וישב ד' למלך לעולם, כסא כס א' עד שיוכל להתהוות היש ודבר נפרד, וזה נק' ותחת רגליו ע"ד ומלכותו בכל משלה, לבנת הספיר הוא בירור אותיות של ע' לשון שע"י מס"נ בק"ש נתבררו ג"כ, כי אין בע' לשון רק הברת כ"ב אותיות רק שלה"ק שבו נברא העולם גבהה מעלתן וכן תמונת האותיות אבל עכ"פ שורש הברת כ"ב אותיות נמשכין ממקום גבוה מאד מלמעלה מהשכל לכך יוכלו להתעלות בבחי' לבנת הספיר, ואותיות התורה הם בחי' עצם השמים.

ט) **וזהו** ויראו, כי ונגש משה לבדו, כי שרש משה למעלה מבחי' כסא, ולכן ניתנה התורה על ידו, המשכה מאצי' לבריאה (ור"ל רק דרך מעביר נמשך ע"י הבריאה ועיקרה אצי' כמ"ש בד"ה בעצם היום הזה בפ' בא) כי משה נמשך מיחודא עילאה סד"ה משה ידבר, משא"כ הזקנים היתה השגתם רק בבריאה, לכן נאמר בהם ויראו את אלקי ישראל, אלקי הוא בחי' הצמצום וההסתר, משא"כ במשה נאמר ונגש משה אל הוי', והזקנים השיגו בחי' לבנת הספיר וגם בחי' כעצם השמים בבריאה ג"כ שהרי יש היכל הנק' עצם השמים בבי"ע כ"כ וע"כ שבהיכל זה מתנוצץ הארה מעצם השמים דאצי', וזהו ואל אצילי בנ"י לא שלח ידו, שלא זכו לגילוי מבחי' ידו כ"א מבחי' כסא ותחת רגליו, והגם שנק' אצילי בנ"י לא השיגו רק אצי' המלובש בבריאה דרך התלבשות ממש, משא"כ במשה הי' דרך מעביר כו' ועוד כיון שנאמר ויאצל מן הרוח א"כ הרי משה לגביהם כערך מאציל לגבי נאצל כמ"ש במ"א.

ויראו * את אלקי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר כו'. הנה ת"א ותחת רגליו ותחות כורסי יקריה, הרי פי' דרגליו ר"ל הכסא (ועמ"ש ע"פ ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזתים) ויונתן תרגם ותחת רגליו תחת השרפרף (עיין חגיגה פ"ב י"ד א') דהיינו כשאדם יושב על כסא יש שרפרף היינו כסא קטן תחת רגליו לנוח רגליו עליו (כמ"ש במ"צ בישעי' רסי' ס"ו ע"פ והארץ הדום רגלי) ולהבין זה יש להקדים מ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם והלא אין לו גוף ולא דמות הגוף כו' ואיתא ברבות בראשית ר"פ כ"ז גדול כחן של נביאים שמדמין צורה ליוצרה ר"ל שכמו שהצורה הוא אדם כך קורין ליוצרה אדם (ועמ"ש בפי' הברכות דיוצר האדם ואשר יצר את האדם) והענין דהנה כתיב אני הוי' לא שניתי כו', פי' שאין שינוי לפניו כלל בין קודם השתלשלות לאחר השתלשלות וכמו שאו' אתה הוא קודם שנבה"ע כו' והטעם ידוע לפי שאין מקור כל התהוות העולמות נמשך מבחי' עצמיות אלקות רק מבחי' מלכותו יתברך כמ"ש מלכותך מל' כ"ע, דהיינו רק מבחי' אותיות שמו בלבד דהיינו מה ששמו נקרא עליהם בשם מלך, כמו שם המלך על אנשי מדינתו וכידוע א"כ אין בהארה זו חיצוניות שינוי בעצמותו כלל בין קודם ההשתלשלות לאח"כ. (ועמ"ש מענין האותיות סד"ה תחת אשר לא עבדת וסוף הביאור ע"פ את שבתותי תשמרו) והנה האותיות נקראו עד"מ רגליו, והטעם דכמו שהרגל מוליך את הראש, כך ע"י האותיות נמשך השכל לידי גילוי וזהו אותיות מל' אתא בוקר (כמ"ש ע"פ אכלוהו היום) נמצא האותיות לגבי השכל הם כמו הרגלים לגבי הראש, ובמ"א נתבאר בפי' לא בגבורת הסוס יחפץ ולא בשוקי האיש ירצה דהאותיות נקראים סוסים כמו שהסוס מוליך את האדם כו' ושוקי האיש הוא הדעת והמחשבה ששייך להאותיות כמו ששוקי האיש יושבין על הסוס (בד"ה אז ישיר משה ובנ"י בפ' בשלח) נמצא לפ"ז רגליו הם עד"מ אותיות המחשבה שהן למעלה מאותיות הדבור ועז"נ ועמדו רגליו ביום ההוא כו'. (ועמ"ש בלקו"ת בשה"ש סד"ה קול דודי בענין מדלג ומקפץ דילוג ברגל א' כו', ומ"ש במ"א בענין ג' יר"ט שנקראו שלשה רגלים ומכ"ז יש להעיר לענין ותחת רגליו עכ"ה).

והנה ידוע שתכלית הכוונה בהשתל' העולמות היה בשביל דירה בתחתונים כמאמרז"ל נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים כו', והיינו לשכון שכינתו בישראל דוקא, וכמ"ש ושכנתי בתוכם וארז"ל בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, כי ישראל עלו במחשבה קודם השתלשלות (וכמ"ש כי חלק ה' עמו וכתיב כי יעקב בחר לו י"ה ישראל לסגולתו) וענין הדירה הזאת היינו דוקא לדור ולשכון בנש"י וכמ"ש מכון לשבתך כו' שיהיה כנס"י מכון לשבתו יתברך (ועמ"ש מזה בד"ה אלה פקודי המשכן ובד"ה לא הביט און ביעקב) והנה עכשיו אין השראה זו רק בנש"י ולא בגופים שלהם מפני שיש בהם עדיין מבחי' זוהמא של נחש הקדמוני (עמ"ש מענין

ויראו : המאמר נדפס בתו"א דף עו, ד, וכאן הוא בשינויים.

זוהמא זו ע"פ ואלה תולדות יצחק שלא נדפס בתו"א) והגם שאמרז"ל פכ"ב דשבת דקמ"ו ע"א ישראל שעמדו בהר סיני פסקה זוהמתן כו', והנה בחטא העגל ובשאר העונות שחזרה בחי' הזוהמא בגופים שלהם, אבל לא בנשמתם כי חלק הוי' ממש עמו כידוע, אבל לע"ל שיזדככו גם הגופים שלהם כמ"ש ואת רוח הטומאה אעביר כו' אז כתיב ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר גם בחי' בשר הגוף החומרי כי יזדככו החומריו' ג"כ ויהי' בחי' גילוי אלקות גם בגופים, אבל עכשיו אין בחי' גילוי אלקות הן * בנשמות בלבד (הג"ה והיינו כמ"ש במ"א שהעוה"ז משונה בזה מכל העולמות שבכל העולמות עליונים הרי הכל הוא מערך האור, אבל בעוה"ז גוף האדם אינו מערך נשמתו שהגוף הוא גשמי' ממשכא דחויא מק"נ והנשמה חוצבה מתחת כסה"כ, ואעפ"כ מלובשת בו וכשכואב הגוף מרגשת הנשמה את הכאב, והיינו מפני שלמעלה הוא בסדר ההשתלשלות אבל בעוה"ז אינו כן ולכן כיון שהגוף בעוה"ז אינו מערך הנשמה, ע"כ הגוף אינו משיג מהות הנשמה שבו כלל, אף שמלובשת בו ולכן הגילוי אלקות בנש"י הוא עכשיו רק בהנשמה ולא בהגוף.

קיצור. וענין ותחת רגליו ת"א כסא ות"י שרפרף, ענין כמראה אדם, אך כי דירה בתחתונים שיהי' מכון לשבתו, ושכנתי בתוכם עכשיו הגילוי בנשמות, ולע"ל גם בגופים ובהג"ה נתבאר ענין רגליו שהם אותיות המחשבה הרוכב על הסוס אותיות הדבור ונת' שבעוה"ז אין הגוף מערך הנשמה וענין פסקה זוהמא).

ב) **ועפ"ז** יובן קצת הפי' כמראה אדם כי הנה בחי' גילוי אלקות בנשמות ישראל הוא נמשך בבחי' ציור אדם, וז"ש דמות כמראה אדם * פי' עד"מ משכן הנשמה פרטיות הגוף * שמצטיירת בגוף ג"כ בציור אדם כמו דרך כלל משכן אור השכל במוח דוקא והמדות בלב כו' וחיצוניות המדות בידים הנקרא זרועות חסד דרועא ימינא כו' ודרך פרט הן הנה רמ"ח אברים פרטים שמתחלקת הנשמה בהן (הג"ה ועמ"ש בד"ה ונקדשתי בתוך בנ"י בענין מה הנשמה ממלא את הגוף כך הקב"ה ממלא את כל העולם, וע"פ הנ"ל י"ל דכמו שהגוף הגשמי עם היות שאינו מערך הנשמה כלל ולא כמו הכלים והאורות שלמעלה אעפ"כ הקב"ה מלביש בו את הנשמה וזהו ויפח באפיו נשמת חיים שהוא נשמה עליונה מאד ומתלבשת בגוף גשמי כי הוא הכל יכול לחבר שני הפכים ולקשרם זב"ז ושיהיה ביניהם אהבה נפלאה ע"ד כי עזה כמות אהבה, כמו"כ עד"ז מה שהקב"ה יכול להיות לו השראה והתלבשות בנש"י שהנשמה היא נברא או נאצל ואינו ערוך אליו יתברך יותר ממה שאין ערוך גוף גשמי' להנשמה שהרי

הן: כ"ה בהכת"י, ולכאורה צ"ל: רק. בתו"א: אין הגילוי רק בנשמות בלבד.
דמות כמראה אדם: בתו"א מביא הפסוק: אדם אתם.
פרטיות הגוף: בתו"א: פרטית באיברי הגוף.

מ"מ שניהם נבראים אבל הנברא לגבי הבורא אין ערוך כלל, ואעפ"כ הוא שורה בנש"י וזהו עד"מ דוגמת הנשמה ממלא את הגוף אף שרחוק הערך מאד ביניהם, כמו"כ הוא התלבשות האור עליון במקור נש"י ועיין בפרד"ס שער הנשמה מענין פרטי אברי הגוף עכ"ה) וכמו"כ יובן למעלה בבחי' גילוי אלקות בנש"י בכלל, הנה כתיב נודע בשערים בעלה בכל חד לפום מה דמשער בליבי' כמ"ש ותוכן לבות ה' כו' וכנס"י נקרא ציור קומה שלימה כו' ויש נשמות שהן בחי' כלי לבחי' חכמה שבאלקות כמו המוחין שבראש והן ראש אלפי ישראל ויש נשמות בחי' כלי ואבר לבחי' המדות וזרועות כמו חסד דרועא ימינא כו' עד שיש נשמות שהם בחי' עקבים כו'. (הג"ה וע' ברבות תשא פמ"א עד שאדה"ר מוטל גולם הראה לו הקב"ה כל צדיק וצדיק שעתיד לעמוד ממנו יש שהוא תלוי בראשו של אדם ויש שהוא תלוי בשערו ויש שהוא תלוי בזרועו כו', ועיין באג"ה סי' * עכ"ה) אך מ"מ בכללות כולן נאמר נודע בשערים כו' ופי נודע ל' חיבור והתקשרות כדמיון חיבור והתקשרות הנשמה באברי הגוף וזהו פי' ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם פי' כמראה בכף הדמיון כי באמת אין לו גוף כו'. אך שיורד ומתלבש בנש"י בציור אדם כנ"ל, (הג"ה ויש לבאר זה עפמ"ש באו"ת מהמגיד נ"ע זי"ע פ' בראשית בד"ה נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, פי' עד"מ אדם שיש לו בן אף שהבן עבר מכנגד פניו והלך מאתו עכ"ז נחקקה הצורה של הבן במחשבה של האב, אך מי שלא הי' לו בן מעולם לא יכול לומר שיהא נחקק במחשבתו צורת הבן שיהי' לו אח"כ כי עדיין לא ראה אותו ולא הכיר צורתו, וזהו דרך בני אדם, אבל אצל השי"ת שייך זה לומר אף קודם שנבראו ישראל הי' נחקק צורתם במחשבה, כמ"ש רז"ל ישראל עלו במחשבה כי אצלו יתברך העבר והעתיד אחד, וז"ש נעשה אדם אלו ישראל הנקרא אדם בצלמנו פי' באותו צלם וצורה שהי' נחקק במחשבה, וזהו כדמותנו ר"ל באותו דמיון שהי' במחשבה הקדומה עתה נעשה אותו עכ"ל רק צריך להוסיף מ"ש בלקו"ת בשה"ש בביאור ע"פ יונתי בענין כי לא מחשבותי מחשבותיכם שבאדם המחשבה לא תפעול מאומה בפועל כו', אבל למעלה ע"י המחשבה מתהווה ממש מה שעלה במחשבה כו' ע"ש, א"כ לפ"ז מה שישראל עלו במחשבה לברוא* שתי יצירות, על כן מברכין שני ברכות אף שלא נבראו רק יצירה אחת כי על ידי שעלו במחשבה לברוא שתים נתהוו נשמתן שתים דכר ונוקבא כו' עיין שם, ואם כן זהו ענין בצלמנו פי' באותו צלם שהי' נחקק במחשבה בפועל ולא כמו במשל ואפ"ל שזהו בחי' ע"י שנזכר בו ג"כ ציור אדם ונק' גליף גליפו בטה"ע, כמ"ש בלק"ת בביאור ע"פ זאת חוקת התורה ובביאור כי תצא צ' ל' מ' הם א"פ וב' מקיפים כו' י"ל כ"ז הי' במחשבה הקדומה, ועמ"ש בד"ה ראשי המטות

באג"ה סי' : ז'.

במחשבה לברוא : בכת"י ב' : במחשבה ממש ע"י וכמ"ש במ"א בענין ברכת יוצר האדם ואשר יצר את האדם שלפי שעלו במחשבה לברוא שתי יצירות.

שאינו בלקו"ת מענין נעשה אדם בצלמינו כדמותינו פי' שזהו"ע יחו"ע ויחו"ת גם במ"א פי' אדם הוא מחדומ"ע ויש ג"כ בחי' מחדומ"ע במחשבה עצמה וגם במחשבה הקדומה עמ"ש בד"ה שובה ישראל עד, ועיין באג"ה בד"ה אשרנו מה טוב חלקינו מענין פי' אדם ומ"ש בד"ה משכני אחריך נרוצה שזהו"ע בחבלי אדם אמשכם, ומ"ש במ"א דזו"נ דאצי' הם ב' הממוצעים בין אוא"ס לבי"ע וזהו"ע בצלמינו כדמותינו והיינו מה שבמחשבה עלה לברוא שתים זכר ונקבה כו' וכנ"ל עכ"ה) וזהו שאמרז"ל ע"פ ועשיתם אתם כאלו עשאוני, דר"ל כאלו עשאוני בבחי' כמראה אדם וכמ"ש מזה בלקו"ת בד"ה אני ישנה ולבי ער בענין פי' רעייתי תמתי, ועמ"ש בתו"א פ' יתרו בהביאור בד"ה ענין האבות הן הן המרכבה בפי' מה שמו ומה ש' בנו כו', ויש לפרש דבחי' מה שמו היינו אדם עילאה גימטריא מה והוא חכמה כח מה זהו בשביל ומה שם בנו בני בכורי ישראל וכן מ"ש ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם דר"ל כל האדם היינו אפילו אדם דאצי', וגם למעלה יותר כל אצילות בחי' אדם זהו כדי להיות את אלקים ירא ואת מצותיו שמור כו' (זה כל האדם).

קיצור. ובחי' האור הנמשך להאיר לנשמות נקרא כמראה אדם כמו אור הנשמה המתלבש בגוף ראש גוף רגל, כמו"כ יש נשמות ראש אלפי ויש מבחי' זרועות ויש מבחי' רגל, וזהו נודע בשערים ולכן האור המאיר בהן נקרא ג"כ כמראה אדם, ובהג"ה ענין מה הנשמה ממלא את הגוף כך כו', וענין יש צדיק שהוא תלוי בראשו של אדם הראשון ויש תלוי בעינו כו' וענין פי' נעשה אדם בצלמינו מה שהי' חקוק במחשבה והוא בפועל שתי יצירות לאדם וחוה, בצלמינו כדמותינו פי' אדם מחדומ"ע ופי' אותיות צלם, בחבלי אדם אמשכם עכ"ה, וזהו"ע כאלו עשאוני, וענין מה שמו ומה שם בנו וענין כי זה כל האדם.

ג) **ועפ"ז** יש להבין ג"כ ועל דמות הכסא, מהו ענין הכסא, והנה לפמ"ש דבחי' כמראה אדם זהו המשכה בשביל נש"י, א"כ גם דמות הכסא שהוא מושב לבחי' דמות כמראה אדם זהו ג"כ בשביל המשכה זו וכן משמע ממה שאמרז"ל ברבות בראשית פ"א בענין ששה דברים קדמו לבריאת העולם ואחד מהן כסה"כ שנאמר נכון כסאך מאז כו' התורה קדמה לכסה"כ כו', מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר עכ"ל, ועיין זח"א ר"פ וירא דצ"ז ע"ב ע"פ וכסא כבוד ינחילם ובפי' הרמ"ז שם, והענין כי הנה עד"מ הכסא גשמיות האדם יושב עליה וכל גופו נסמך עליה (הרמ"ז שם) וגם עי"ז ראשו נשפל מגובה קומתו ורגליו מושפלים לארץ למטה כו', כך למעלה הנה כתיב וישב ה' מלך לעולם כו' דמה שהוא בחי' מלך לעולם הנפרד יש מאין נקרא ישיבה עד"מ היושב עה"כ שמשפיל א"ע (ועמ"ש מזה בתורה אור סד"ה וישב יעקב בארץ מגורי אביו ובפ' מקץ סד"ה המגביהי לשבת ובפ' תצוה בד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק גבי ואין הכסא שלם עד כו', ובלקו"ת פ' שלח סד"ה כי תבואו אל ארץ

מושבותיכם, ובלקו"ת ס"פ שה"ש בד"ה השמים כסאי) וכמו"כ ענין כסא ה' למעלה היינו ג"כ בחי' ירידות אור אלקי לשכון בנבראים וזהו נודע בשערים כו' בשבתו עם זקני ארץ, עמ"ש סד"ה כי תבואו אל ארץ מושבותיכם, וכמו עד"מ רגלי היושב על הכסא מושפלים למטה, כך כתיב למעלה והארץ הדום רגלי כו', וכן כתיב ומקום רגלי אכבד כו', ואמנם כבר נתבאר למעלה דמש"כ ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם הוא שמדבר בשרש נש"י כנ"ל, וכמראה אדם שנעשה בנשמות ישראל כנ"ל הוא בא ג"כ בבחי' ירידה והשפלה מבחי' עצמותו כבי' בבחי' ועל דמות כו' כנ"ל (הג"ה, והיינו כמ"ש בביאור ע"פ ונתתי לך מהלכים בענין פי' שנש"י חצובות מתחת כסה"כ כי המלאכים נתהוו מאותיות הדיבור אבל הנשמות הם מאותיות המחשבה וגם במחשבה יש שני בחי' כמו בדיבור יש ב' בחי' גילוי האותיות בה' מוצאות הפה וכח האותיות שבנפש, וכמו"כ יש במחשבה והנשמות הן מבחי' חיצוניות האותיות דהיינו כשכבר חושב ומהרהר שהמחשבה מלובשת באותיות, משא"כ פנימיות האותיות דמחשבה שיש בנפש עצמה קודם שבאה לכלל מחשבה והרהור אלא הכח שיש לו לחשוב ולהרהר שהכח ההוא הוא עצמיות הנפש לחשוב כל מחשבות שבעולם, משא"כ כשכבר בא לידי מחשבה והרהור אותיות אלו דוקא אין זה כ"א לבוש שכמו לבוש תחליפם ויחולפו שפעם מתלבש באותיות אלו ופעם באותיות אלו, וכח אותיות המחשבה נקרא בשם כסה"כ שהוא כס א' שבהם מלובש עצמיות המדות שהמדות הן עצמיות ע"ס שבהן או"ס נקרא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם, משא"כ המחשבה אפילו הכח נקרא לבוש המדות כי כח האותיות הוא לפי המדות כו', וזהו"ע מאמרז"ל נש"י חקוקות תחת כסה"כ שהוא בחי' עולם הבריאה כו' כך הוא סדר העולמות דרך כלל בי"ע נקראים בשם מחדומ"ע והנשמות בעולם הבריאה והמלאכים ביצי' עכ"ל מכת"י דו"ז הרה"ג מוהרי"ל ז"ל אות באות כפי אמרי קודש נ"ע זי"ע. ומזה יובן לענין שייכות כסה"כ לבחי' כמראה אדם לבחי' נש"י שבחי' הכסא זהו"ע התלבשות הע"ס במחשבה וזהו ההמשכה מבחי' טהורה היא לבחי' אתה בראת והגם דלעיל פ"ב נתבאר דגם שורש התהוות הוא בחי' כמראה אדם הוא מבחי' מה שישראל עלו במחשבה, ואיך אומר כאן דהמחשבה היא לבוש לבחי' כמראה אדם, אך זה לק"מ דכמו שיש בי"ע למטה מאצילות כך יש בי"ע דכללות אצילות נקרא עשיה כו' ע"ד כי א"ק אדם דבריאה והוא בחי' מחשבה הקדומה ויש במח' זו ג"כ ב' בחי' הנ"ל כח המחשבה ומה שישראל עלו במחשבה זהו גילוי והמשכה כו', ומבחי' גילוי מחשבה זו נמשך ונתהווה שורש בחי' כמראה אדם שעל דמות הכסא עכ"ה) והנה היושב על הכסא רגליו מושפלין למטה והוא ג"כ ענין השפלת וירידת הנשמה משרשה מהיותה מושרשת בבחי' עצמיות כמראה אדם לירד למטה דרך השתלשלות להתלבשות בגוף, כי הנה נש"י נקראו בחי' בנים, כמ"ש בנים אתם כו' והרי ברא כרעא דאבוה הוא כו', כנודע וח"ש והארץ הדום רגלי שהן כנס"י הנק' כרעא דאבוה כו', ועד"מ הרגל שאין לו בחירה עצמיות כלל רק בטילה אל הראש

בלי טעם ודעת כלל, אלא כשיעלה ברצונו לפשוט רגליו מיד תתפשט כו' כך כללות נש"י נקראו בחי' רגל בבחי' אהבה הטבעיות המוסתרת המושרשת בהן מצד שנחצבו נשמתם מלמעלה כי חלק הוי' עמו כו' ע"כ מתאחדים ומתבטלים מיד גם בהתבוננות מועטת, כמו שמע ישראל כו' הוי' אלקינו פי' אלקינו שלנו כי שורש הנשמה נחצבה מבחי' אלקות כי חלק אלוה ממעל הוא כמו המדליק נר מנר כמ"ש כי נר הוי' נשמת אדם וכידוע ואזי ומיד תתפעל באהבה טבעיות כמו בשלהבת העולה מאליה (וע' מזה שנש"י נקראו רגל בתורה אור בתחלתו בד"ה השמים כסאי ובפ' שמות בד"ה מי שם פה לאדם ובפ' תשא בד"ה שמאלו תחת לראשי, ובלקו"ת גבי עשי"ת בד"ה שיר המעלות ממעמקים, ולכן ת"א ותחת רגליו ותחות כורסי יקריה, תרגום על רגליו סכא לפי שהכל ענין אחד שהנשמות חצובות מתחת כסה"כ והם הנקרא' רגליו אך זהו מצד ירידות והשתלשלות הנשמות בבי"ע נקרא רגליו ונקרא כסא, אבל בשרשן באצילות הן בחי' כמראה אדם, וזהו"ע ישראל ויעקב, ישראל לי ראש שורש ומקור הנשמה ויעקב יו"ד עקב בחי' השתלשלות הנשמה למטה בבי"ע).

קיצור. וזהו"ע דמות הכסא מושב לבחי' כמראה אדם ישיבה השפלה וישב הוי' מלך לעולם, וכן בנשמות שייך כסא, חצובות מתחת כסה"כ כי נמשכו מאותיות המחשבה ומקור האותיות שהוא כח המחשבה נקרא כסא כס ולבוש לבחי' א', והיושב על הכסא רגליו מושפלין למטה נש"י נקראו רגל בנים אתם ברא כרעא דאבוה, עמ"ש בד"ה הנך יפה רעיתי, וכן ת"א רגליו כורסי יקריה וזהו בהמשכות הנשמה בבי"ע, יעקב יו"ד עקב, אכן בשרשן ישראל לי ראש.

ד) **וזהו** פי' אלהי נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראת יצרת נפחת בי, הרי הזכיר תחלה רק דבר אחד בלבד שהיא טהורה, ואח"כ מפרש ג' דברים בראת יצרת נפחת בי שהן ג' מדריגות בי"ע, כמ"ש לכבודי בראתיו יצרתיו כו', והענין הוא פי' טהורה לשון טהור יומא כתרגום בצהרים טיהרא והוא בחי' עוצם הבהירות של אור כמו ועצם השמים לטוהר, דהיינו שאין שום ענין המסתיר אורם, ואמנם תרגום בצהרים בטיהרא היינו ענין חצי היום שאז האור מבהיק, וכדאי' ב' פירושים אלו בענין טהירו של מזבח בגמ' פ"ה דיומא דנ"ט ע"א, וא"כ ענין הנשמה בשרשה בחי' טהורה היא שאין בה שום ענין המסתיר, והוא ענין כל הנקרא בשמי שלמעלה מבחי' בראתיו יצרתיו כו' ועמ"ש מזה באריכות בלקו"ת בשה"ש בד"ה יונתי בחגוי הסלע, והענין הוא למעלה הוא הנקרא בזהר בחי' טהירו עילאה דהיינו בחי' אין כמ"ש רז"ל דע מאין באת פי' מבחי' אין המוחלט נמשכה הנשמה אלקי' והוא מאמרז"ל ישראל עלו במחשבה כו' כי חלק הוי' ממש הוא וזהו כל הנקרא בשמי, אך אח"כ ירדה למטה בסדר השתלשלות ונעשית בבחי' בריאה יש מאין כו', והיינו שאמר אח"כ אתה

בראת ואתה יצרת כו', כפי סדר ההשתלשלות כו', וזהו ג"כ ענין ההפרש בין בחי' דמות כמראה אדם שעל הכסא שהוא מקור ושורש הנשמות שבאצי' בחי' הנקרא בשמי וכנ"ל ובין בחי' דמות הכסא שהוא בעולם הבריאה ולכן הנה כמו ששורש הנשמות הוא בבחי' אין שלפני ההשתלשלות לכן ע"י עלייתם לשרשן היינו כמ"ש בד"ה יונתי בחגוי בפי' קומי לך, ובד"ה האזינו השמים דרוש הראשון בפי' תשובה והרוח תשוב כו' הרי עי"ז הן מעוררות למעלה יותר ממדריגת בחי' כסא ה' המתלבש בבי"ע כנ"ל, וכמו האבות שנקראו מרכבה דהיינו שהיו בחי' מרכבה לבחי' זרועות העליונים שבאדה"ע היושב עה"כ (וכמ"ש בפרד"ס שער כ"ב פ"ד בשם ספר הבהיר בא אברהם ולקח מדתו חסד שנאמר חסד לאברהם כו' וכן הלוך ונסוע הנגבה כו' יעו"ש) וביאור הענין כי הנה בחי' אהבה טבעית שתחת הכסא שתחת רגלים כנ"ל מעוררת למעלה בחי' אהבה עליונה שבחסד עליון הנקרא חסד דרועא ימינא דקוב"ה כו' שהוא למעלה מן הכסא (הג"ה וזהו ע"ד מ"ש בד"ה וישכם לבן בבקר בענין ההפרש בין מעלת ומדריגת האהוי"ר הנמשך מבחי' האבות עצמם שהיו בבחי' מרכבה דאצילות ולא כל נפש תוכל שאת גילוי זה ובין מעלת ומדריגת השבטים ל' שבט וענף שהם המרכבה דבריאה שמהם נמשך השפעות גילוי אלקות בכל נש"י כו' והיינו ע"ד זרע אדם וזרע בהמה, ושם נתבאר שע"י אתעדל"ת מבחי' ומדריגת האהוי"ר הנמשך ע"י השבטים נמשך ומתעורר אתעדל"ע וגילוי אלקות מבחי' ומדריגת האבות שהם עצם האילן בבחי' גילוי ממש בנפשו כו' ע"ש. וזהו הענין המבואר כאן שבחי' אהבה שנמשך מתחת הכסא שהוא בחי' ומדריגת השבטים עי"ז יומשך אהבה עליונה מבחי' חסד דרועא ימינא שלמעלה מהכסא עכ"ה) והנה עד"מ היושב על הכסא שידיו למעלה בלתי מושפלין למטה כמו הרגלים כו' ועוד זאת אנו רואין שיש בידים הארת המוחין יותר מברגלים, כי ברגל אין שם הארת הדעת כלל כנ"ל כי התפשטות הרגל תבא בבחירה שבמוח שרוצה לרקוד עד"מ, אבל לא יומשך ממילא מהשמחה שבמוח, אבל הנה בידים אנו רואין להיפך שמתאחדים מאד עם הארת השכל דוקא שהרי אנו רואים כאשר ישמח אדם מיד יראה תנועה בידיו ממילא ומאליו כמו שהוא מכה כף אל כף ולפי אופן גילוי המחשבה שבמוח כן יראה תנועות פרטיות בידיו גם באיזה שכל וסברא כנראה לעין לפי שבידים מתלבש יותר הארת השכל וכמו המחוג דמרמז בידים שכל עמוק וכיוצא כו' (ועמ"ש בד"ה ראה אנכי נותן בענין הקב"ה נותן לו מלא עומסו לעוה"ב שנאמר יום יום יעמוס לנו) והנמשל מזה מובן למעלה בבחי' ידים העליונים הנקרא זרועות כמו חסד דרועא ימינא כו', שמתאחדים עם בחי' המוחין ביותר והוא בחי' אור חסד אלקי שלמעלה מהתלבשות בבי"ע ע"י הכסא, ולשם היו האבות מרכבה כו', ולמטה היינו בחי' האהבה שע"י ההתבוננות שמתאחדת עם המוחין, ונקרא דחילו ורחימו שכליים, משא"כ האהבה טבעיות הנ"ל שנקרא רגל, אבל מאהבה טבעית הנה יבוא לבחי' אהבה שכליות כמו בהתבוננות דסובב כו', שבמחשבה א' צופה ומביט כו',

שיתפעל מיד באהבה, כמו היד שנמשך אחר המות דווקא וזהו ואהבת את הוי' אלקיך שאחר שמע ישראל בהתבוננות דווקא.

קיצור. וזהו"ע טהורה היא כענין כעצם השמים לטוהר טהירו עילאה, מאין באת כל הנקרא בשמי ובחי' בצלמנו כמראה אדם שעל הכסא ואח"כ אתה בראת כו', בראתיו יצרתיו אף עשיתיו זהו נמשך מבחי' תחת הכסא הנקרא רגליו, והאבות אחוז בזרועות עולם למעלה מהכסא והשבטים הן מקור להנשמה שמתחת לכסא וזהו כענין ההפרש בין ידים ובין רגלים כי התפשטות הרגל תבא בבחירה שבמות, אבל לא יומשך ממילא מהמות, אבל הנה בידים אנו רואים שיומשך גם ממילא כמו כאשר ישמח אדם מיד יראה תנועה בידיו מאיליו וממילא וע"י האהבה שמבחי' רגל אהבה הטבעית יומשך אתעדל"ע הגילוי מבחי' חסד לאברהם.

ה) **והנה** הענין ידוע דכל עיקר ירידות הנשמה לעוה"ז היא לצורך עליי' דהיינו שתעלה לבחי' טהירו עילאה שלפני ההשתלשלות, כמו שהיתה קודם יציאתה לגדר בריאה יש מאין, וכמאמרז"ל דע מאין באת כנ"ל, (הג"ה עמ"ש בד"ה אם בחוקותי תלכו דרוש הראשון, ובד"ה אלה מסעי דרוש השלישי בפי' ואלה מסעיהם למוצאיהם ובהביאורים שם והנה ההילוך בחי' בחקתי תלכו הוא ע"י הרגל דוקא לכן דוקא ע"י ירידת הנשמה בעשייה בבחי' רגל אז עי"ז דווקא נמשך העליי', ועמ"ש בד"ה מי מנה בפי' אף עשיתיו אף מרבה בחי' רביעית הוא בחי' טהורה היא שלמעלה מבחי' אתה בראת כו', ועמש"ל ס"ד דבטהורה יש גם כן שני פירושים, א' ל' כעצם השמים לטוהר דהיינו הטהרה מהענינים המסתירים וזהו"ע שרשה הב' ע"ד צהרים תרגומו טיהרא היינו פלגא דיומא זהו בחי' ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום ועיין מזה באד"ר דקכ"ט ע"א ונוגה זהו אור שנברא ביום ראשון אשר י"ל שזהו למעלה ממדריגת כעצם השמי' לטוהר, כמו הקו ששרשו למעלה מהטהירו, ועמ"ש ע"פ כי ביום הזה יכפר כו', לפני הוי' תטהרו, וזהו העליי' שלאחר הירידה ע"ד במקום שבע"ת עומדים כו', ואפ"ל שזהו הכפל לטהר תטהרו דפי' לטהר מן הענינים המחשיכים ואחר כך תטהרו ע"ד נכון היום כמו טיהרא תרגום של צהרים כנ"ל, עד כאן הג"ה), והנה עיקר הדברים במה שתוכל לעלות הוא בחי' אותיות התורה שנקראים סוסים, וכמ"ש כי תרכב על סוסיך כו', ועל דרך משל הסוס שמגביה ומוליך ומוריד לרוכב כו', כך האותיות יש בהן בחי' הולכה והובאה הולכה היינו מה שמנשאות הנפש ומעלות אותה כמו אותיות התורה כשקורא במקרא ושונה במשנה שנשמתו תעלה באותיות הללו בחכמתו יתברך המלובש באותיות הללו וכן יש בהן בחי' הובאה דהיינו בחי' המשכה מלמעלה למטה מבחי' סוכ"ע לבחי' ממכ"ע מההעלם אל הגילוי וזהו פי' אותיות מלשון הובאה כמו אתא ואיתא מתניתא בידי' וכן אתא מרבבות קודש כו', (הג"ה וזהו"ע הולך בתורתי וכמ"ש מזה בד"ה אכלוהו היום ולכן נקרא התורה ג"כ רוח שיש ב' בחי' רוח

הא' מלמטה למעלה וזהו מה שע"י התורה מתעלה נשמתו והב' רוח הנושב מלמעלה למטה היינו מה שע"י אותיות התורה נמשך המשכה מלמעלה למטה ועיין מזה בד"ה מזוזה מימין בענין אויר כו', וזהו רוח אייתי רוח ואמשיך רוח עכ"ה) והנה האותיות נקראו ג"כ בשם אבנים, כמ"ש בס"י שתי אבני' בונות כו', לפי שהאותיות הן הנה בחי' דומם בלבד לגבי ערך השכל והמדות, וכמו עד"מ האבנים הגשמיים המה נבנין לבנין בית לשבת בה אדם ולדור בה כך בחי' אותיות התורה הם נעשים בחי' בית לשבת בה אדם העליון בחי' סוכ"ע ששוכן ומתלבש בהן * (עיין זח"ב משפטים דקכ"ב א), כמו הקורא באותיות התורה הוא ממשיך בחי' גילוי א"ס באותיות הללו ונעשי' מכון לשבתו יתברך, כמ"ש מכון לשבתך כו', וזהו ל' מקרא ול' קריאה שהו"ע ההמשכה מן ההעלם לגילוי כאדם שקורא לחבירו בא הנה כך ע"י בחי' אותיות התורה קורא להקב"ה להיות בגילוי למטה, וכמאמרז"ל כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו כו', פי' כי אורייתא מחכ"ע נפקת דהיינו בחי' חכמתו יתברך שנקרא חכים ולא בחכמה ידיעא, והוא בחי' סוכ"ע כי הוא המדע כו', וע"י קריאה אותיות התורה הקב"ה שהוא סוכ"ע קורא ושונה כנגדו ג"כ אותיות בבחי' אותיות הללו דהיינו שנמשך מבחי' ההעלם לגילוי כנ"ל, ומה שאמר כנגד ל' מנגד היינו לפי שגילוי זה נמשך בנשמות הנבראים בבחי' גבול ואין להם ערוך כלל עם בחי' גילוי אלקות שהוא בלתי בע"ג וע"כ א' כנגדו כי דבר ה' זו הלכה ודברי אשר שמתי כו', והקב"ה קורא בדברים כנגד האדם הקורא מלמעלה למטה כו'. (הג"ה ועמ"ש ע"פ שויתי ה' לנגדי תמיד.

קיצור. הירידה צורך עלי' לטה"ר והיינו ע"י אותיות התורה הנקרא סוסים העלאה והמשכה והאותיות נקראו ג"כ אבנים, בית לשבת אדם העליון סוכ"ע, קורא כנגדו ובהג"ה ולכן נקראו בונייך, ואפ"ל שענין העליי' בבחי' טהירא כון היום, למעלה מבחי' טהרה מן הענינים וזהו הכפל לטהר תטהרו, הולך ואור מהלכים דווקא ע"י הרגל בחי' אף עשיתיו מרבה ענין עליי' ועמ"ש בד"ה את שבתותי תשמורו.

(ו) **והנה** ע"פ המבואר שהאותיות נקראו אבנים ושבהם ועל ידם הוא העליי' עפ"ז יש לבאר קצת הפסוק ותחת רגליו כמעשה לבנה"ס ותרגומו כעובד אבן טבא כו' ותחת רגליו היינו ענין ירידות הנשמות מבחי' דמות כמראה אדם מה שיורדים להתלבש בגופים בעשיי' שהוא בחי' ותחת רגליו כי עשיה בכלל נקרא ג"כ רגל נה"י מקננין בעשייה והעליי' שע"ז הוא בחי' כמעשה לבנת הספיר כעובד אבן טבא היינו על ידי אותיות התורה הנק' אבנים נעשה בחי' שרפרף הנקרא הדום רגליו, וכמו שבית המקדש נק' הדום רגליו על ידי שבו המשכות גילוי אוא"ס מבחי' סובב כל עלמין וממלא כל עלמין, כך התורה נק' מקדש, וכמאמר יקרה היא מפנינים

בהן . . כמו : בבוך באב' 63 : (עמ"ש בד"ה וארשתיך לי).

מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים, ולכן אמרז"ל משחרב בית המקדש אין לו להקב"ה אלא ד"א של הלכה, והנה ע"י השרפרף בחי' הדום רגליו שמגביה הרגל וזהו כענין ארוממך אלקי המלך, ויש בחי' ברגל שמוליך את הראש, כמ"ש בד"ה השמים כסאי בתורה אור ר"פ בראשית והיינו עד די כרסון רמיו וע"י יתיב כו', א' לכסא וא' לשרפרף הרי ע"ז מתגלה ע"י כו', וכמו שבת אם תשיב משבת רגליך כו', אז תתענג על ה', וכמו ארץ הדום רגלי בשרשה קדמה לבחי' השמים כסאי.

משפטים כ"ד יו"ד

ויראו את כו', וכעצם השמים לטוהר זח"א פ' בראשית די"ח סע"א, ח"ב ס"פ בשלח דס"ו ב' ס"פ משפטים קכ"ו א'.

א) **במ"נ** ח"א פ"ד להסיר ספיקות כי ירא מהביט שמות ג' ו' ויראו את אלקי ישראל משפטים כ"ד י', ויחזו את האלקים שם כ"ד י"א, ופי' המ"נ כ"ז השגה שכלית, וק' לפ"ז מדוע הסתיר פניו ות"י וכבשינון משה לאפוהי, והראב"ע כ' כדרך כי ראיתי אלקים פא"פ ושער העין כו' כי ברגע אחד יראה כו' ובפ' משפטים כ' ויראו במראה נבואה וכו', אכן בכוזרי מ"ב סי' ז' פי' ראיית עין ממש והיינו ע"י שהארת האלקי נתלבש ושכן בגופות גשמיים דקים בכדי שיראו הנביאים או זולתם וכו' ומ"מ לא יוכל איש אחר לראות וכו' ועיין בהרמ"ז ס"פ בהעלותך שיש זכי הראות ועמ"ש בד"ה יונתי בחגוי, וע' בעה"ק ח"ד פכ"ז כ"ח ובח"ג ס"פ ל"ו כ' ולפי שהראיה המיוחסת לש"י ה"ס היחוד (עמ"ש בפי' יונתי בד"ה אני ישנה), הושאלה ל' ראיה להשגת הנביאים וכו' עכ"ד ואינן מוכרחים ובאגה"ק רס"י י"ט כ' המכונה בכתוב בשם ראיה ממש וכו' ואף שזהו ד"מ ואינה ראיית עין בשר גשמי ממש מ"מ הנמשל צ"ל דומה למשל וכדתרגום וירא אליו ה' ואתגלי ליה כו' בחי' התגלות עכ"ל, ור"ל השגת המהות ממש ולא ידיעת המציאות לבד זהו הנק' ראייה ולכן אינו דומה שמיעה שהיא ידיעת המציאות לבד ע"כ אינה דומה לראייה שהיא השגת המהות ועד"ז נאמר בתורה פ' עקב י"א ב' ז' וידעתם היום כי לא את בניכם אשר כו' לא ראו כו' כי עיניכם הרואות כו' ור"ל אע"פ שגם הבנים שמעו אינו דומה שמיעה לראייה וכן למעלה הראיה היא השגת המהות, ולפמ"ש של"ה י"ג ב' יד"א וכן עין המורה על כח ראות העין וכו' שבו ית' השמות אמיתיים ודברי ל' בנ"א הם נקראים כך דרך שאלה עכ"ל, א"כ לפ"ז יש בחי' רוחניות בנפש שנק' עין שזהו עיקר יותר מעין גשמי ובבחי' זו רואה הנביא, וע' מ"נ פמ"ד פי' עיני ה' השגחתו וכשכתוב וראה ענין

השגה, וע' עה"ק ח"ג ל"ו, ויש להעיר ממ"ש העיני בשר לך איוב י' ד', יצרנהו כאישון האזינו לב"י, זברבות תצוה פל"ח ואין עין אלא נבואה, בן פורת עלי עין ויחי מ"ט כ"ב, אשר עין בעין נראה אתה ה' שלח יד"ד, אם יוצר עין הלא יביט תלים צ"ד ט', טוב עין הוא יבורך משלי כ"ב ט', כי עין בעין יראו ישעי' נ"ב ח', עין לא ראתה אלקים זולתך שם ס"ד ג', את עין הארץ בלק כב"ה כי לה' עין אדם זכריה ט"א, מצות כו' מאירת עינים תלים יט"ט, עינים להם ולא יראו קט"ו ה' קל"ה י"ו ירמיה ה' כ"א, והאופנים מלאים עינים יחזקאל יי"ב.

ב) **ויראו** את אלקי ישראל, פי' הבחיי במקומו ס"פ משפטים, ח"ל הכוונה בזה על הכבוד האחרון שהזכירו למעלה ולכך הוסיף בו את שהוא השכינה שהשם המיוחד שהוא אלקי ישראל כתיב בו כי לא יראני האדם וחי וכו' והוא הכבוד שראה יחזקאל כשראה אדם מלמעלה (נראה דמפרש כמראה אדם היינו מ' וכן פי' אדמ"ו נ"ע בביאור דראשי המטות, וגם כי בחי' אדם שייך רק מצד הכלים שנמשלו לגוף וכיון שבאצילות גם בהכלים איהו וגרמוהי חד ע"כ בז"א דאצי' לא שייך עדיין לקרותו אדם ולכן רק מ' דאצי' שהיא מקור לבי"ע נק' כמראה אדם) כו', ותחת רגליו שהוא הכסא, וכן תרגומיה ותחות כורסי' יקריה, והזכיר כמעשה לבנת הספיר כי כן כתוב כמראה אבן ספיר דמות כסא, יחזקאל א' כ"ו, וספיר הוא אבן יקרה לבנה לדעת רבינו סעדי' גאון ז"ל, וע"כ אמר לבנת מלשון לובן וענינו זכות גדול שהאור נראה מאחריו, (ובמכלול פי' הרד"ק בשם גאון שהוא קריסטאל ואח"כ הביא בשם המדרש שהוא ג"כ קשה יותר, וכ' שא"כ הוא דימאנט, עכ"פ לפ"ז הוא כענין אספקלריא המאירה, היינו שהראיה עוברת דרך עליו בטוב כמו דרך זכוכית לבנה), אבל דעת החכם ר"א ז"ל כי ספיר הוא תכלת, וכן אמרו בגמ' ספ"ו דחולין דפ"ט ע"א, ואמר כי לבנת אינו מלשון לובן אלא כלשון ואתה קח לך לבנה, ביחזקאל סי' ד' א' (שענינו מלשון ונלבנה לבנים ובלשון המשנה מלבנות התבואה שבין הזתים במשה רפ"ג דפאה פי' הרע"ו לשון דפוסי לבנות והתוי"ט שם בשם הר"ש פי' לשון לובן כמו שדה הלבן) ואמר לבנת הספיר כמו שראה יחזקאל אבן ספיר והעד על פירושו זה שאמר כמעשה לבנת זלא אמר כמראה לבנת כו' כי על גוון הלבן אין לשון כמעשה נופל בו, ויהי' ביאור הכתוב כי היו רואים כסא הכבוד כמעשה לבנת של ספיר זך ובהיר, ותחת אותו כסא שהוא כמעשה לבנת הספיר, ראו עצם השמים לטוהר והוא הרקיע כעין הקרח הנורא נטוי על ראשיהם מלמעלה כו' והרקיע תחת הכסא והכסא תחת אלקי ישראל (ואדמ"ו נ"ע בת"א ס"פ משפטים פי' דכעצם השמים הוא בחי' עליונה יותר מבחי' לבנת הספיר ולדבריו י"ל דבחי' שמים אלו זהו ענין השמים כסאי, וכמ"ש גם כן הבחיי לקמן שיש כסא למעלה מכסא, וזהו ענין כסאות למשפט ב' כסאות) וע"ד המדרש* כדי

המדרש: בבחיי נוסף: כמעשה לבנת הספיר.

לזכור שעבוד של ישראל בלבנה כדלקמן סעיף ט' בשם רבות פ' אחרי פכ"ג, וביאור הענין ללמד שהקב"ה מיצר כשהעוכומ"ז מצירין לישראל (וע' ברבות שמות ע"פ מתוך הסנה ובזח"א ס"פ וירא דק"כ ע"ב ע"פ בכל צרתם לו צר וכו', ואדמ"ו נ"ע פי' שזהו הבירור שנעשה מבחי' לבנת ע"ד ונלבנה לבנים כו' שזה הי' התיקון ע"י בחומר ובלבנים כו' ועי"ז נעשה בחי' לבנת הספיר) וע' זקנים אלו הם השוטרים המוכים על הצבור להקל מעליהם על הלבנים ולכך זכו מדה כנגד מדה להשיג כמעשה לבנת הספיר, עוד העיר דלבנת הספיר זהו ענין שלג שתחת כסא הכבוד שארז"ל שממנו נברא הארץ, ופי' רגליו כמו ועמדו רגליו (ועמ"ש ע"פ זה במקומו ובד"ה ואתה תצוה), עוד פי' כי כסה"כ מיוסד משלשה יסודות, אש רוח מים שהם נאצלים מחג"ת, וזהו שנזכר כאן ג' גוונים לבנת הוא גוון לבן, הספיר גוון אדום, וכעצם השמים גוון תכלת כי תכלת דומה לים וים דומה לרקיע, גם פי' ותחת רגליו שהוא הכסא יש כמעשה לבנת הספיר שהוא כסא אחר וזה יורה על שני כסאות כו' כסאות למשפט כו' עד די כורסוון רמיו כו', ויש שפירשו כמעשה לבנת הספיר כי המשיל השגת האצילים לענין הספיר הלבן שהוא מראה מה שבתוכו שהוא פנימי ונסתר שם, והפנימי הזה הנסתר הוא נראה מתוך החיצון אבל עצמותו אינו נראה ואינו נודע לעצמו וזהו וארא אל אברהם וגו' היא הנקראת פנים בפנים כח לפנים מכח ולכך אמר כמעשה כעין מה שיעשה הספיר הלבן שהפנימי הנעלם נראה מתוך החיצון אבל עצמותו אינו נראה כי הוא נסתר ונעלם מן ההשגה עכ"ל, ולא מובן כוונתו אם ר"ל ע"ד שנראה דרך זכוכית שרואים המהות ממש רק שזהו דרך מחיצה דקה ונקרא אספקלריא המאירה או כמו שרואין ע"י שפיגעל שרואין רק דמות מהדבר ולא מהותו כלל ומסתברא דר"ל כמו שרואין דרך זכוכית, והנה הרמ"ז פ' ואתחנן דרס"א ע"א פי' ג"כ שיש הפרש בין פנים בפנים שנאמר אצל ישראל ובין פנים אל פנים שנאמר אצל משה, כי פנים בפנים ר"ל שהפנים העליונים נתלבשו בפנים שלמטה מהם במדרגה דהיינו א"א בז"א, אבל פנים אל פנים זהו גילוי פנים העליונים ממש, והנה מ"ש הבחיי וזהו וארא אל אברהם כך פי' בזח"ב וארא כג"א וז"ל ואי תימא דאבהן לא הוו ידעי בהו (היינו המדות הנמשכים משם הוי' ע"ש) אלא הוו מגו אינון דאתגליין דהיינו מהמדות הנמשכים משם אל שדי ע"ש, הרי זהו ע"ד כמעשה לבנת הספיר כנ"ל, וכן פי' בזח"א ר"פ וירא דצ"ח ע"א שע"י המילה נתגלו מדות דז"א במל', וע"י המל' ראה אברהם מדות העליונות משא"כ קודם המילה, ובמק"מ שם, ודרגין עילאין הם סוד נה"י שה"ס הרגלים כו' גם דאיהו בנצח כו' ע"ש, וא"כ לפ"ז מדוקדק מש"כ ותחת רגליו שהם נה"י דז"א ובתוכם גם נה"י דא"א ונה"י דעתיק כו' כמעשה לבנת הספיר שע"י בחי' לבנת הספיר שהיא המל' ראו ג"כ בחי' רגליו כו' וכמ"ש בד"ה קול דודי גבי מדלג על ההרים שכל ההתגלות גם מה שמלמעלה מסדר ההשתלשל' בחי' שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים

מל' דא"ס זהו הכל ע"י בחי' רגליו כו' וכמ"ש ג"כ בד"ה למנצח על השמינית.

ע"ג צד"ד קה"ד קז"ג קט"א קיד"א קנ"ב רב"ג.

ג) **ור"פ** ויצא דף מ"ם ע"ג ע"פ והנה ה' נצב עליו כו' על יעקב כו' כי האבות הן המרכבה כו' וזהו ויראו את אלקי ישראל ותחת רגליו בא לרמוז ישראל תחת רגליו, ויש להעיר מפסוק והם תוכו לרגליך ר"פ הברכה, משא"כ עוכומ"ז אינן מקבלים מבחי' רגל אלא מבחי' קב שהוא דמות רגל ע"ד מ"ש בע"ח בפי' המשנה פ"ו דשבת הקטע יוצא בקב שלו כו'. שמות ד"ע ע"ג ע"פ כה תאמר אל בנ"י אהיה שלחני אליכם אגב גררא, בפ' יתרו ע"פ וידבר אלקים כו' אנכי כו' ע"ד כי בי"ה הוי' צור עולמים, יבאר כי השם המיוחד שהוא צור עולמים בי"ה ובו ידבר, (נ' דפי' י"ה היינו מלכות וכמ"ש ג"כ בפ' בשלח ע"פ עזי וזמרת י"ה וכמ"ש במא"א בערכו) כו', והנה השם המיוחד כתיב בו כי לא יראני האדם וחי כו' אבל יראה הכבוד הנקרא אלקים כי כן ראוהו אצילי בנ"י דכתיב ויראו את אלקי ישראל כו'. ר"פ תרומה ק"ז ג' וכשם שמצינו בהר סיני ויראו את אלקי ישראל כן מצינו במשכן שהי' אלקי ישראל יושב הכרובים הוא שכתוב בו וכבוד אלקי ישראל עליהם מלמעלה, היא החיה אשר ראיתי תחת אלקי ישראל בנהר כבר ואדע כי כרובים המה, ביחזקאל סי' יו"ד פסוק י"ט כ'. בפ' תצוה קיד"א יששכר על ספיר והוא מראה תכלת ונתנה לישכר לפי שהיו גדולים בחכמת התורה שנאמר ומבני יששכר יודעי בינה לעתים ולוחות התורה של סנפרינון היה וכן מצינו במתן תורה ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר כו', התכלת צבע של ענוה כו'.

בפ' ואתחנן דף ר"ח ע"ג ע"פ ותחת אשר אהב, וז"ל והיה אפשר לומר ובעבור כי אהב, או למען אבל אמר ותחת בלשון ותחת רגליו והם שנים בתורה לא יותר, וירמוז למה שדרשו האבות הן הן המרכבה וכמ"ש בפ' ויצא ע"פ והנה ה' נצב עליו כדלעיל, עכת"ד הבחיי בקיצור.

ד) **בשל"ה** ד"י ע"ב הביא מ"ש הרב רבי מתתיה בענין ע"ס אשר פירש שנמשכים מההעלם לגילוי מע"ס הגנחים בא"ס שעליהם ארז"ל עד שלא נבהה"ע היה הוא ושמו בלבד, שהם נקראים רק שמו והע"ס שנתגלו קראוהו ספירות ע"ש הזכות והבהירות מלשון לבנת הספיר, וכמו שהדבר הספיריי ותראו בו הצורות כך הספירות הם דפוס וצורת כל הנמצאים כו' וכן ההויות הנעלמים בעמקי האין מתגלים בהם ונפעלות על ידיהם כו' יעו"ש שהאריך, ולדבריו יש לפרש ותחת רגליו דא"ק כמעשה לבנת הספיר הם ע"ס דאצילות כו'.

ה) **מ"ש** הבחיי כמעשה לבנת הספיר זהו כסא שתחת הכסא הנק' רגליו כו', אפ"ל לענ"ד בע"א ע"ד שיש כסא שיושב עליו ויש הדום

רגליו, כמ"ש בת"א בד"ה השמים כסאי והארץ הדום רגלי וא"כ לפ"ז יתפרש מ"ש התרגום ותחות כורסיה יקריה כעובד אבן טבא, היינו שזהו בחי' הדום רגליו ונק' שרפרף בגמרא, והוא ענין לבנת הספיר, ולכן נאמר ותחת רגליו תחות רגליו דוקא, שוב ראיתי שכן תרגם יונתן, אלא שפירשו ותחת רגליו ר"ל תחת השרפרף הוא ענין לבנת הספיר, ואפ"ל עפמ"ש אדמ"ו נ"ע דהכסא היא התורה וההדום רגליו זהו המצות א"כ ותחת הדום רגליו י"ל הן דברי סופרים ולכן הם כמעשה לבנת הספיר, ולפי' הת"י קאי זה על ההעלאה מצרת השעבוד של מצרים נעשה מזה עוד כסא קטן כאבן טוב תחת השרפרף כו', ואפ"ל ע"ד והם תוכו לרגליך, גם פעולת השרפרף להגביה הרגל כך ע"י העלאת מ"ן של ישראל נעשה בחי' כמעשה לבנה תחת רגליו כביכול בכדי שלא יומשך השפע והאותיות רק בקדושה כו'.

ו) **זח"א** בראשית דף י"ח סע"א ועלמא דאתגליא איהו עלמא בתראה ואראה את ד' בישעי' רס"י ו' ויראו את אלקי ישראל כו' ודא איהו רזא ותראה היבשה כו', זח"ב בשלח דס"ו ע"ב א"ר יוסי מאי דכתיב ויראו את אלקי ישראל, וכי מאן יכיל למחמי ליה לקב"ה והכתיב כי לא יראני האדם וחי, ויש לעורר על קושייתם זו דהא כבר הקשו כזאת בגמרא פ"ד דיבמות דמ"ט סע"א על מ"ש בישעי' ואראה את ה', ותירצו שראה באספקלריא שאינה מאירה, וא"כ י"ל כמ"כ במש"כ ויראו, ואפ"ל משום כי פי' ויראו קאי ג"כ על משה כמ"ש העקדה כמדומה ומשה ראה באסה"מ, או י"ל דמ"ש בנביאים ואראה שפיר י"ל באסשא"מ כי כל הנביאים נתנבאו בכה אבל מ"ש בתורה ויראו כיון התורה היא אספקלריא המאירה א"כ יש לפרשו ויראו ראיה ממש, ומסקנת התירוץ תאנא ויראו את אלקי ישראל דאתגליא קשת עלייהו בגוונין ספירין נהירין, ופי' המק"מ שראו המל' מלובשת במט"ט, וכאלו לא ראו רק מלאך מט"ט, וכן האריך בזה בעה"ק ח"ג פל"ו, ובמד"ר פ' נח פל"ה אמרו בענין קשת דבר שהוא מוקש לי והיינו בחי' מל' הנק' שם והשם מוקש לבעל השם וכמו זיו השמש לגבי השמש, והנה כתיב והיה בענני ענן על הארץ ונראתה הקשת ואיתא במד"ר פ' נח פל"ו לאחד שהי' בידו קלוב רותח כו' ר"ל קרדום א"כ מוכח דהענן הוא ע"ד ענן שבמרכבת יחזקאל שהוא מג"ק ומה שהקשת היא מ' נתראה בו זהו שהמ' מכנעת הקליפות כי מלכותו בכל משלה ומהבירורי' נעשה קשת וא"ח לכן פי' הזהר כאן דאתגליא עלייהו קשת כי השכינה היתה מלובשת בשר של מצרים והכניעה אותם ומזה נעשה בחי' קשת, וזהו ג"כ ענין לבנת הספיר כו', עו"ש לבנת הספיר מ' יסוד, כעצם השמים שעליה נאמר עצם מעצמי, מ"ש פסידא היינו פס ידא דלא כמק"מ. ס"פ משפטים קכ"ו א' פי' את אלקי ישראל, את היינו המ' ע"ד את הטפל לבשרו כי הנוק' טפילה לדכורא כמ"ש מזה בלק"ת פ' ואתחנן בד"ה וידעת היום, דרוש השני, וזהו את אלקי ישראל מ' ז"א, ע"ד זאת קומתך דמתה לתמר כהאי תמר דלא פריש דכר מן נוק' לעלמין כו' וע' זח"ג ויקרא די"ו סע"א בענין כתמר יפרת.

ה) * **זח"א** פ' בראשית דמ"א ע"ב היכלא קדמאה כתיב ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכו' אית רוחא דאקרי ספירא כספירו דאבן טבא, ובסה"מ סי' י"א היכל לבנת הספיר אינו רק היסוד לבדו כמ"ש בבראשית יוסף הצדיק נטיל היכלא דספיר רוחא דאקרי לבנת הספיר כו' ויסוד מכריע בין נו"ה ע"כ נקרא לבנת בחי' ההוד, וספיר בחי' הנצח, גם כי היסוד לעולם הוא כלול מזכר ונקבה כנזכר בזהר פ' לך לך דפ"ב מה תמר לא סליק אלא דכר ונוק' אוף הכי צדיק והנקבה שבו היא בחי' העטרה שבראש היסוד כו' ולסיבה זו נק' לבנת הספיר לבנת כנגד העטרה ספיר כנגד יסוד עכ"ל בקצרה מהע"ח, וע' בפע"ח בכוונת אתרוג פי' ג"כ שהוא העטרה שבראש היסוד, עו"ש בסה"מ הביא בשם הרח"ו שקצת חכמי דורו סברו אשר לבנת הספיר הוא כללות יסוד המ', ולפע"ד זהו דעת הפרד"ס שער כ"ד פ"א ומה שדחה הרח"ו דבריו מפני מ"ש יוסף הצדיק נטיל האי היכלא, הנה אם באנו לתרץ דעת החכמים הנ"ל והפרד"ס יש ליישב בטוב עפמ"ש אדמו"ר נ"ע בענין יוסף שנק' כן ע"ש יוסף ה' לי בן אחר, דהיינו מה שנתברר בו ועל ידו מסטרא אחרא, שנהפך הרע לטוב, ודוגמת מ"ש ברבות בראשית פרשה כ"ג ע"פ כי שת לי ה' זרע אחר תחת הבל, דהיינו מלך המשיח שנק' זרע אחר ע"ש שבא ממקום אחר היינו מרות המואביה, וכ' בעה"ק ח"ד ס"פ י"ד שזהו ענין מה שהרע נהפך לטוב ואזי הוא טוב מאד וזהו ממש ענין לבנת הספיר, כי לבנת ענין לבינה שהוא האבן שנעשה בידי אדם היינו בירור אותיות שנפלו בשבה"כ משם ב"ן וזהו ותהי להם הלבנה לאבן ומתבררים כ"כ עד שנעשו כמו הספיר וזהו דוקא ע"י יוסף שבו ועל ידו נעשה בירור זה כי היסוד ממשיך מ"ד דמ"ה לברר בירור דב"ן, כמ"ש בת"א סד"ה והנה אנחנו מאלמים אלומים, ע"כ נטיל הוא היכל לבנת הספיר, וזהו ענין בן פורת יוסף פורת אותיות תופר שתופר ומחבר לבנת עם הספיר להיות אחד ממש וזהו ג"כ ענין וספרתם לכם, כי עומר שעורים בירור ב"ן ע"ד לבנת וספרתם לכם שיהי' לבנת הספיר, והנה בפרדס בעה"כ ערך לבינה כ' וז"ל לבינה היא סטרא דמסאבותא וזהו זקיף לבינה כו', וזהו והלבינה היה להם לאבן פי' היו מניחים לבינה במקום אבן בוחן ושפחה כי תירש גבירתה עכ"ל דהיינו שהיו רוצים להגביר מל' דק"נ הנק' לבינה במקום מל' דאצי' הנק' אבן, ומזה יובן תוס' ביאור לענין לבנת הספיר כי ע"י תומ"צ מבררים מל' דק"נ שיתברר הטוב מהרע ויוכלל במל' דאצי', ובפרט ע"י התשובה שמהפכים חושך לאור והרע נהפך לטוב וכמ"ש בת"א פ' וישלח סד"ה ויאבק איש בפי' שהעלו אבק עד כסא הכבוד, שאבק הוא מל' דק"נ וכשנתברר נכלל בכסה"כ מל' דאצי', וכה"כ זהו ענין ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר, היינו לבנת ל' לבינה שנתהפך מסט"א ליכלל בקדושה וזהו בן הבא ממקום אחר כנ"ל לכן זהו היכל של יוסף דוקא וזהו ותחת רגליו היינו בחי' יסוד שנקרא תחת רגליו שהוא

ה) : בבי' כת"י מתחיל עוד הפעם ציון הסעיפים מסעיף ה'.

בין נו"ה וכמ"ש בזהר בראשית שם דמ"ה ע"א יוסף הצדיק עמודא דעלמא נטל היכלא דספיר רוחא דאקרי לבנת הספיר ואע"ג דכתיב ותחת רגליו, בגין יקרא דמלכא והכי הוא ודאי (נ' ע"ד סוד ה' ליראיו יסוד י' סוד וכן פי' במק"מ שם) ואפ"ל כי הנה ענין מהלכים בין העומדים שכשנש"י נתלבשו בגוף נק' מהלכים וההילוך ע"י הרגל והעיקר ע"י היסוד כמ"ש במא"א אות ה' סעיף יו"ד וזהו ותחת רגליו דוקא הם הנשמות ברא כרעא דאבוה כמעשה לבנת הספיר כו'.

ו) **זהר** שם דמ"ב ע"א וכעצם השמים לטוהר הכא איהו האי רוחא דאקרי הוד כו' ואיהו עצם דלא אשתני לעלמין, י"ל ש' מ"ה שמאיר בו הארה מבחי' שם הוי' אני הוי' לא שניתי ולכן נק' עצם דלא אשתני, ובפרדס בעה"כ ערך עצם השמים כ' וז"ל ברע"מ פי' הרשב"י ע"ה כי המלכות נקרא עצם השמים מטעם שהיא נטלת מן התפארת הנקרא שמים והיינו עצם השמים (וע' בת"א ס"פ לך בד"ה בעצם היום הזה נמול אברהם כו' ולהעיר מענין עצמות וכלים בפרדס שע"ד) ורבי משה פי' כי נצח והוד נקראים עצם השמים ע"ש העצמה הבא להם משמים עד שהם נותנים עצם לכל עצם תחתיהם עכ"ל, ובערך לבנת הספיר כ' בזולת היותו היכל כאשר יתבאר בשער היכלות בפרק ראשון עוד המל' נקראת כמעשה לבנת הספיר ולא לבנת הספיר עצמו כן פי' בתקונים (ועמ"ש מזה לעיל בשם הבחיי ס"פ משפטים בפי' כמעשה).

ז) **ועיין** עוד מענין היכל לבנת הספיר, ועצם השמים בזח"ב פקודי דרמ"ה ע"א רמ"ו ב', זח"ג פנחס דרכ"ז ריש ע"א ותרין גוונין רשימין בטלית חד חוור וחד תכלת ועל תרין גוונין אלין כתיב ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר כו' לבנת לובן דספיר דאיהו כליל בתרין גוונין, רחמי ודינא חוור ואוכם, שם דרנ"ה ריש ע"ב וכל הנשבע נשבע במלך עצמו עצמו דא אימא עילאה דאיהי עצם השמים לטוהר, מסטרא דחסד עצם מעצמי ובשר מבשרי מסט' דגבורה דאיהי מלכות, ולפ"ז יש לפרש דכמעשה לבנת הספיר זהו מל' שכינתא תתאה שהוא ענין ביטול היש לאין בחי' בשכמל"ו כו', ואח"כ וכעצם השמים בינה שכינתא עילאה ביטול אמיתי למס"נ באחד יחודא עילאה כמ"ש בלק"ת בד"ה שיר השירים, ולכן זהו מסטרא דחסד וזהו מסט' דגבורה כדפי' בד"ה צאינה וראינה בענין שאו ידיכם קדש.

ח) **בספר** הבהיר הובא בהשמטות זח"ג סי' ה' מ"ט אנו מטילין תכלת בציצית וכו' עד ארץ וכו' וכנגדה תכלת כו' דומה לכסה"כ שנאמר ויראו את אלקי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנ"ה וכעצם השמים לטוהר וכתי' כמראה אבן ספיר דמות כסא עכ"ל.

ת"ז עב"א, רבות קצא"ד קצב"א רסט"א, ח"מ כו"א ב', עמה"מ כ"ב ג' טז"ג נה"ג (או צה"ג) קכח"ג קסט"ד קע"ב ב'.

ט) רבות ס"פ אחרי פכ"ג קצא"ד הרואה חמה בתקופתה לבנה בכדורה כו' אומר ברוך עושה מעשה בראשית כו' דרש ר' לוי בר סיסי בנהרדעא ויראו את אלקי ישראל ותחת רגליו זו עד שלא נגאלו (היתה תחת רגליו דמות לבנה ע"ש עמו אנכי בצרה או על שם וירא את עניגו) אבל משנגאלה היכן היתה דרכה של לבנה לינתן שם היתה נתונה (כלומר לא נראית עוד כ"א רנה ושמחה במעונו דכתיב בסיפיה דקרא וכעצם השמים לטוהר עכ"ל המ"כ) ויש לבאר עפמ"ש בת"א פ' שמות בד"ה קול דודי בענין בחומר ובלבנים דא לבון הלכתא וכו' ע"ש וא"כ ע"י לבון הלכתא נעשה ותחת רגליו כו' בחי' לבנת הספיר כו' או שאח"כ נעשית מבחי' לבינה בחי' לבנה, וזהו שסמכו לענין הרואה לבנה בכדורה כו', בשה"ש רבה כו"א דורש אתי מלבנון מבחי' חומר ולבנים נעשה לבנת הספיר וכמ"ש ברבות בשלח פכ"ג דק"מ ע"א מטיט ולבנים לקחתיך ועשיתיך כלה כו' וע' נשא ספ"ז רכד"ד גבי ושב ה' את שבותך ואומר אתי מלבנון כו'. עיקר הענין כי בפרדס ערך לבנה שהוא סט' דמסאבותא וזהו ענין דור הפלגה שנאמר ותהי להם הלבנה לאבן ושפחה כי תירש גבירתה וישראל היו גלגול דור הפלגה כמ"ש בפע"ח תחלת שער חג המצות ע"כ נענשו בעבודה בחומר ובלבנים ומבואר בת"א בד"ה וכל העם רואים את הקולות שע"י השעבוד מצרים נזדככו ישראל וכל העולם, לכן מה שנראה תחת רגליו כמעשה לבנת זהו ע"ש הגלות שהעסק היה לברר לבנה הנ"ל שהיא שעבדה בהם והיא הנק' צרה להשכינה, ומצירה לה, ומה שנתברר ניצוצי' מהלבינה הנ"ל נעשה לבנת הספיר, והיא ותחת רגליו, תחת השכינה כמ"ש בזהר פ' לך דפ"ו ע"א ע"פ צדק יקראהו לרגלו, וע' פרדס ערך רגלים פי' במ' ע"ד רחצתי את רגלי ע"ש, אבל משנגאלו ואזי השפחה בשפלות, ואין השכינה מתלבשת בקליפות וזהו רחצתי את רגלי, אז אין עוד הלבנה תחת רגליו כו' כ"א הבירור מהלבינה נעשה ממילא שע"י התגלות אלקות בבחי' מלכות באצי' ממילא מתבטלים הניצוצים כנר בפני האבוקה אבל לא להתלבש בקליפות לבררם וזהו רחצתי את רגלי, וע' בלק"ת פ' במדבר בהביאור ע"פ וידבר כו' במדבר סיני באהל מועד, דרוש השני, בהביאור שם פ"ב ההפרש בין בחי' מדבר במם פתוחה לבחי' ידבר עמים תחתינו וכעין זה הוא ההפרש בין לבנת הספיר שהמ' מתלבשת במקום הקליפות לבררם ובין משנגאלו שאז אין הלבינה תחת רגליו כלל.

עמ"ש מזה בקונטריס מיוחד קיצור מהדברים הנ"ל בכתבים תרי"ט ועמ"ש בצפניה ע"פ אז אהפוך אל עמים שפה ברורה, ועמ"ש בבוך תרי"ז דף רל"ו א'.

קיצור והגהות לד"ה ויראו את אלקי ישראל בפ' משפטים בבוך שמות ויב"ד

א) **ענין** ויראו פי' במ"ב ח"א פ"ד השגה שכליות, והכוזרי מ"ב סי' ז' פי' ראיית העין והיינו ע"י שהארת האלקי נתלבש ושכן בגופות גשמיים דקים ובאג"ה סי' י"ט ד"ה עוטה אור כשלמה כ' ואף שאינה ראיית עין בשר גשמי ממש מ"מ הנמשל צ"ל דומה למשל וכדתרגם וירא אליו ה' ואתגלי ליה כו' עכ"ל ור"ל ואתגלי ליה היינו השגת המהות ממש ולא ידיעת המציאות לבד שזהו ההפרש מה שאין דומה שמיעה לראיה, ובספר עה"ק חלק התכלית פל"ו בפי' אשר עין בעין נראה אתה ה' כאלו אמר מראה במראה והוא יחוד המראה העליונה (ר"ל תפארת הנק' אספקלריא המאירה) במראה התחתונה (ר"ל מ' הנקרא אספקלריא דלא נהרא) כו' עוד כ' ס"פ הנ"ל ולפי שהראיה המיוחסת לשם יתברך הוא סוד היחוד (ור"ל כמש"ש לעיל מיני' בפי' כי בנה ה' ציון נראה בכבודו כלומר נתיחד בכבודו, ועוד שם לעיל מיניה שזהו ענין מצות הראי' בשלש רגלים יראה כל זכורך את פני הוי' אלקיך הכוונה לגרום הארת הפנים העליונים פנים בפנים שיראו ויאירו אלו באלו והוא סוד הראיה המיוחסת לשם יתברך שאנו בבאורה) כמו שבארנו הושאלה לשון ראי' להשגת הנביאים היחוד הזה כו', ויראו את אלקי ישראל ותחת רגליו והכוונה על הכבוד האחרון ולזה אמר את שהכוונה בו על השכינה כי השם המיוחד שהוא אלקי ישראל כתיב בו כי לא יראני האדם וחי כו' וע"ש בחלק סתרי תורה פכ"ו ופרק כ"ז, ועל"ק סעיף ב'.

ב) **וכ"כ** הבחיי פ' משפטים בפי' ויראו את שהוא השכינה כו' וכ"כ בזח"א פ' בראשית די"ח סע"א, ותחת רגליו הוא הכסא, לבנת מלשון לובן, וספיר אבן יקרה לבנה כ"כ רס"ג, אבל הראב"ע פי' ספיר הוא גוון תכלת, ולבנת לשון לבנה, מלשון ונלבנה לבנים ולכן נאמר כמעשה לבנת ולא כמראה לבנת, והיינו מחמת שעבודם של ישראל בלבנה כמ"ש בירושלמי פ"ד דסוכה, עוד פי' כי כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים הם ג' גוונין עוד פי' כי ע"י לבנת הספיר השיגו ג"כ מה שמלובש בתוכו (והוא בחי' כעצם השמים דלא כמש"ש) ע"ד פנים בפנים דבר עכ"ד וזה כמ"ש העה"ק דלעיל בפי' עין בעין נראה.

ג) **עוד** פי' ותחת רגליו ע"ד והנה ה' נצב עליו דפי' במד"ר ויצא פי' אחד עליו על יעקב, וזה יש לפרש כמ"ש בת"א שישראל ביררו האותיות הנק' לבנים להיות כמעשה לבנת הספיר ולכן בחי' זו היא תחת רגליו ר"ל כביכול הוא ית' נצב על בחי' זו של עבודת ישראל כו' וזהו ענין והם תוכו לרגליך כו' ועמ"ש בת"א ר"פ בראשית בפי' והארץ הדום רגלי כו' וזהו ג"כ מ"ש ותחת אשר אהב את אבותיך, ויש להעיר מפסוק ומתחת זרועות עולם, ומפסוק וידעת היום כו' כי הוי' הוא האלקים כו' ועל הארץ מתחת, יששכר על ספיר לפי שנאמר ומבני יששכר יודעי בינה

לעתים כו' הלוחות של סנפירין היו כו', א"כ י"ל מה שנעשה מהלבנים בחי' כמעשה לבנת הספיר זהו ע"י עסק התורה כו'.

ד) **בשל"ה** ד"י ע"ב פי' שעשר ספירות נקראו ספירות ע"ש הזכות והבהירות מלשון לבנת הספיר, ועד"ז נאמר ויסדתיך בספירים ע' זח"ב פ' פקודי דף ר"מ סע"א ושם משמע דספיר היינו יסוד, וא"כ י"ל לבנת הספיר מה שמתברר מבחי' שבה"כ דתהו שזהו אותיות הנקראו לבנים, וכמ"ש בת"א פ' משפטים בהביאור ע"פ ותחת רגליו, וכשמתבררים נכללים בע"ס דאצי' הנקראי' ספירים נק' לבנת הספיר.

ה) **בת"י** ותחת רגליו היינו תחת השרפרף הנק' הדום רגליו הוא כמעשה לבנת הספיר, י"ל כי הדום רגליו זהו בהמ"ק, ובהמ"ק נק' מקדש אד' והיא מ' הנק' שכינה היא מקבלת משם הוי' והיינו מבחי' נה"י הנק' רגליו, שבהן ועל ידן דוקא נמשך היחוד דשם הוי' בשם אד' וע' בזהר ויצא ע"פ והנה שלשה עדרי צאן רובצים על הבאר וס"פ צו דף ל"ה ע"א, ובפ' אחרי דס"ח ע"א בענין כאיל תערוג על אפיקי מים, ולכן נק' בהמ"ק הדום לבחי' רגליו, אך מחמת שהיו בגלות מצרים הי' תחת הדום רגליו בחי' כמעשה לבנת הספיר ע"ש עמו אנכי בצרה כו' וע' לק"ת בשה"ש סד"ה לסוסתי ברכבי דרוש הראשון שפרעה מקבל חיות מבחי' לבונה שבי"א סממני הקטורת שהם אותיות המחי' הקליפות בבחי' מקיף ונק' לבנים, וכשנתבררו והוציאו הניצוצות מהם נק' לבנת הספיר ועיין פרש"י בתלים סי' כ"ט ע"פ ויחשוף יערות.

ו) **זח"ב** בשלח דס"ו סע"ב ויראו את דאתגליא עלייהו קשת בגוונין נהירין במד"ר פ' פל"ה ארז"ל קשת דבר המוקש לי זהו ע"ד שמך נאה לך והנה הקשת נמשך או"ח מהענן ע"י שהשמש מכה עליו כמ"כ ע"י הבירורים שנתברר מצרים, ע"י אשר שמש הוי' הכה עליו כמ"ש ויהרוג ה' כל בכור, וכתיב וידעו מצרים כי אני הוי' לכן זהו ענין הקשת בגוונין נהירין, ועיין בזהר פ' נח דע"א ב' מענין הקשת שיש בו ד' גוונין ואחד מהן גוון ספיר ושם שזהו מ"ש ביוסף ותשב באיתן קשתו, וע' מזה ג"כ בזהר ויחי דף רמ"ז ובמק"מ שם ושם, ובזח"מ שם ושם, וזהו ג"כ ענין לבנת הספיר דיוסף נטיל היכלא דספיר, ויש לפרש דלבנת הוא ג"כ העלאה מה שנתברר מק"נ דוגמת הקשת וספיר הוא היסוד וקרוב לזה נת' בת"א פ' משפטים בד"ה ותחת רגליו כמעשה לבנ"ה, אך לפ"ד הירושלמי פ"ד דסוכה ה"ג והמד"ר פ' אחרי פכ"ג משמע לבנת אינו כמו קשת.

י"ל ראי' ברגלים גבוה מראי' דלבנה"ס שאזי כשנגאלו הלבינה אינה תחת רגליו כ"א בהמ"ק נק' הדום רגליו ולכן אז יראה פני הוי' אלקיך ממש ולא רק ויראו את לבד, וזהו ע"ד ההפרש בין ושמתי כסאי בעילם שז"ס גלות ובין כשהכסא במקומו בבחי' מנוחה.

ס״פ משפטים כ״ד י״ח

ויבא משה, יומא פ״ק דף ד׳ ע״ב מלמד שתפסו הקב״ה למשה והביאו בענן, פ״ד דתענית כ״ח ב׳, בשבעה בסיון עלה וירד בי״ז בתמוז רבות נשא רפי״ב רמ״ו ג׳ בצל שדי יתלונן כו׳ ארבעים יום וארבעים לילה כו׳, שם רמ״ט א׳, פנחס רפ״ב א׳ גבי את קרבני לחמי, ס״פ האזינו משה היה מן הארץ וגדל בשמים שנאמר ויהי שם עם ד׳ ארבעים יום כו׳, שה״ש רבה בפסוק מים רבים ל״ח א׳ שמכרתי דבר שנתן לששה ימים כו׳ אבל התורה ניתנה לארבעים יום, קהלת צ״ב ד׳ בפסוק ידעתי כי כל אשר יעשה, בתוך הענן זח״א פ׳ נח ס״ז א׳, בשלח נ״ח א׳, משפטים צ״ט א׳, ויקהל קצ״ז א׳, פקודי רכ״ט א׳, ח״ג אחרי נ״ט א׳, ארבעים יום קרח קע״ח א׳, עקב ער״ב סע״א ובפי׳ הרמ״ז שם.

בממ״י פי׳ הברכה דמ״ה ע״א משום דבחייו הוה בעלמא דמטרוניתא כו׳ ורזא דמלתא דמשה הוה בטורא ארבעים וארבעים לילה לחם לא אכל מים לא שתה ורזא משום דיצירת הולד הוא ארבעים יום, משום הכי עבד תמן מ׳ יום לזכאה נפשא ולאתעלא בעלויא רברבא לינקא מזיווא עילאה כ״כ יומין כמו יצירת הולד ומשום ההוא נהירותא אתנהירו אנפוי כו׳ דהוה דמי לאספקלריא דנהרא כו׳ ואז נתן על פניו מסוה כו׳ והאי רמיז לראה שאין העולם כדאי להשתמש באור שנברא ביום ראשון וגנזו לצדיקים כו׳ עכ״ל. והנה ענין הדמיון לעיבור כדי יצירת הולד מ׳ יום, יש להעיר ממ״ש בלק״ת בביאור ע״פ שימני כחותם ענין עיבור שני שאחר הלידה וגדלות ראשון, כדי שע״י עיבור זה יומשך מוחין דגדלות עליונים מאד כו׳, ועמ״ש בת״א בביאור ע״פ רני ושמחי השני בפי׳ איש ואיש יולד בה כו׳, וע׳ במ״ח מסכת עיבור זו״נ רפ״ב הרי ארבעים יום של יצירת הולד סוד היצירה כו׳.

(מ״ע) קנ״ג רמז קע״ו, בחיי יד״א קה״ד קכט״ב רטו״ג. (של״ה) עא״א פג״ב פח״ב ריב״ב.

במ״ע רמז קנ״ג ע״ד מקוה ישראל ה׳, ושיעור מקוה מ׳ סאה זהו ענין מ׳ יום שהיה משה בהר והם תתק״ס שעות, תתק״ס לוגין כו׳, בסי׳ קע״ו כ׳ יוד פעמים טוב גימ׳ ענן כו׳ ע״ד שיעקב חי באמ״צ י״ז שנה כמנין טוב כדי להמשיך הגילוי בבי״ע ע״י בחי׳ יסוד הנק׳ טוב, עד״ז כנגד המשכת ע״ס יש י׳ פעמים טוב כו׳.

בחיי פ׳ בראשית ט״ו ב׳ בענין כתנות עור, ודרשוהו אור, והכוונה שילביש הקב״ה הנפש והגוף יחד במיני מעלות האור העליון כמו שזכה משה בהר, ושם די״ז ע״א ע״פ ויהי ימי חנוך, ע״ד ויהי משה בהר, כלשון הנאמר באור, יהי אור ויהי אור, ס״פ משפטים ענין מם יום, ושנותיו ק״כ שנה נגד ג״פ מם יום, ס״פ פקודי ושם פי׳ שלע״ל עין בעין נראה מבלי מחיצה ומבלי ענן ועז״נ כי עין בעין יראו כו׳.

המגיד* מראשית אחרית ומקדם כו'. הנה להבין ענין שארה כסותה ועונתה כו'. הנה השתלשלות מאין ליש נקרא בשם דכר ונוק' משפיע ומקבל שהוא בחי' עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא וכמו בגשמיות אשר בטפת הזכר נכלל כל הולד ברמ"ח אברים כו' רק הוא בהעלם עד שנשתהה ט' חדשים בבטן נוק' נעשה גילוי הולד (ועמ"ש בפ' בראשית בד"ה להבין ענין הברכות) וכמשל משכל לדבור אשר בהשכל יש כל הדבורים רק הוא בהעלם ואין נגלים לזולתו עד שבא למקבל בחי' דבור אזי נגלית כו', וכמו כן למעלה שיתגלה בחי' אלקות בבחינות נבראים להיות נהנין מזיו השכינה אשר יש ג"ע התחתון וג"ע העליון ויש בחי' עוה"ב נו"ן אלפים יובלות אשר אין קץ ותכלה לרבוי רבבות מדרגות להתענג מזיו ה' אשר אין ערוך כלל לגבי מקור* התענוגים כי עמך מקור חיים מקור כל התענוגים וכמו שאין ערוך התענוגים שירדו למטה משבירת הכלים להתלבש התענוג בדברים גשמיים ממש כמו כן גם כל ההשגות והתענוג* מזיו ה' ג"ע העליון כו' ושמיטות ויובלות הכל אין ערוך לגבי מקור התענוגים ושיוכל להתגלות הארה מבחי' תענוג למטה כו' (זהו ע"י שנמשך תחלה בבחי' מל' דאצילות שהיא אימא תתאה מקור דבי"ע עמ"ש בד"ה למען תירא בפ' ואתחנן וע' באגה"ק בד"ה איהו וחיוהי, ועמ"ש בד"ה ואתחנן בענין שמש וירח והם ג"כ בחי' דכר ונוק' כידוע) נקרא בשם כלים המגבילים האור כל כלי לפי ערכה כו' וזהו בחי' שארה לשון מזון וכמו מזון שא"א לאכול יותר מערכו הצריך לו במדה וגבול כמו כן בחי' התענוג וגילוי אלהות שנמשך למטה בכל חד לפום שיעורא דיליה כו' הוא בבחי' גבול ומדה כמארז"ל כל צדיק נותנים לו מדור לפי כבודו כו' וגם במלאכים נאמר לחם אבירים אכל איש לחם שמלאכי השרת ניזונין בו שהוא ג"כ בחי' מזון שלהם אופן השגתם כו' וזה הגילוי נקרא בשם אלהים שהוא הנרתק המכסה ומסתיר בחי' הוי' להיות בבחי' צמצומים והסתר שיוכל להיות הארה גילוי בנבראים (עמ"ש בפ' וארא ע"פ וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני הוי', ובזהר הרקיע ובמק"מ שם) וזהו שולחן בצפון פי' בחי' שולחן הוא בחי' המזון הנ"ל הוא בצפון ע"י גבורות וצמצומים, שארה אותיות אשר ה' אשר הוא בחי' תענוג ונמשך בבחי' ה' עלמא דאתגליא בחי' נוק' (וע' בסבא שם ובזהר ויחי דרמ"ו ע"א ע"פ מאשר שמנה לחמו) גם אותיות ראש ה' מבחי' ראש מקור התענוגים כו' (עמ"ש בד"ה זכור את יום השבת לקדשו בפ' יתרו) וכמ"כ התהוות מאין ליש בכל יום ויום יוצר אור כו' שהוא ג"כ

המגיד: מאמר זה בלי ההגהות והביאור נדפס בספר „תורה אור", לעמבערג שנת תור"ה דף ב, א. ונמצא גם בבוך תקס"ח־ט הגדול, ושם נרשם „בעזה"ש, תנאי' למז"ט יום ב' פ' ויצא". ובגוכתי"ק הצ"צ „אמ"מ ענין שארה כסותה ועונת' יש בע"ח שמ"ז פה"ו".

מקור: בהנדפס: עיקר.

ההשגות והתענוג: שם: כל התענוגי' והשגות.

בחי' תענוג נהנין מאורו הוא ג"כ בחינת צמצומים מעלמא דאתכסיא כו' המחדש בטובו כו' כי טוב לגנוז הוא מעלמא דאתכסיא כו' להתהוות מעשה בראשית בכל יום כו'. עונתה הוא בחי' אור א"ס בבחי' בלי גבול וכמו משל בגשמיות כח המוליד הוא בלי גבול בנים ובני בנים וכמאמר להרבות זרעו כעפרות תבל כו' כמו כן נמשך למטה בחי' אור א"ס בחי' בלי גבול ונק' בחי' זו בשם עונתה וזהו בחי' הוי' שהוא בחי' אור א"ס בלי גבול וכמ"ש ביום עשות הוי' אלהים ארץ ושמים שנמשך למטה בחי' הוי' ואלהים שהוא בחי' שארה ועונתה כו' (ועמ"ש בפ' וארא בד"ה וידבר הנ"ל בענין ושמי הוי' לא נודעתי להם, ועמ"ש עוד מזה בביאור ע"פ בשעה שהקדימו ישראל נעשה כו' וע' בע"ח שער מ"ז שער סדר אבי"ע ספ"ה ופרק ו' מענין ג' בחי' שארה כסותה ועונתה, ועמ"ש בפ' עקב ע"פ ואכלת ושבעת כו' ומשם יובן עוד ענין שארה, והנה המשכה זו דבחי' שם הוי' אור א"ס בבחי' בלי גבול נמשך בבחי' נקודת ציון שהיא בחי' התקשרות פנימית הלב וזהו ענין שמע"צ בחי' קליטה כו' ועמ"ש בד"ה תורה צוה לנו כו' ובד"ה ה' לי בעוזרי ועמ"ש ע"פ ציון במשפט תפדה), כסותה הוא מלשון מכסה ומקיף וכמו המשפיע דבר שכל לזולתו אינו יכול להשפיע כ"א אפס קצהו כו' וכנודע שהתגלות דבור ממחשבה הוא רק בחי' עשירית אי"ק בכ"ר שבמחשבה וכמו כן מדות מהשכל כו' כמ"ש ע"פ ואתא מרבבות קדש וכידוע שרק בחי' מל' מעולם העליון נעשה בחי' עתיק לתחתון וגם הנשמה בגוף אין מאיר רק הארה מועטת אפס קצהו כו' והשאר נקרא בשם מכסה בחי' מקיף כו' (ועמ"ש ע"פ מזמור שיר חנוכת הבית בענין ג' בחי' מזון לבוש בית ולפמש"ש בענין יהי ביתך כבית פרץ שבחי' לידה נק' ג"כ בשם בית משום דבמזלא תליא שהוא מקיף עליון ע"ש ולידה היינו בחי' עונתה א"כ מובן דג' בחי' שארה כסותה ועונתה הנזכר כאן יש להם שייכות לג' בחי' הנזכר שם, ולפמ"ש בע"ח שמ"ז הנ"ל י"ל דכסותה הוא המסך שבין עולם לעולם כו' ואפשר שיש לכוונו ג"כ עם הנ"ל הוא מקיף לגבי העולם שלמטה ממנו ועמ"ש בביאור ע"פ יונתי בענין יפתי ובענין השמים כסאי ע"ש).

והנה כל סדר ההשתלשלות מאין ליש בחי' שארה כסותה ועונתה הנ"ל נשתלשל למטה להיות הכל בבחי' ירידות ועליות וכנודע דכתיב ותקם בעוד לילה ותתן טרף כו' שבחי' מל' יורדת בבי"ע להשפיע טרף גם להיכלות הקליפות ולהיות ניתן להם שליטה וממשלה רגליה יורדות כו' ואח"כ בבקר נעשה עליות המל' ע"י תפלה כו' (וע' בע"ח שם פ"ו הנ"ל דבעשיה ליכא רק בחי' שארה וביצירה יש גם בחי' כסותה כו' וחסר בחי' עונתה, וזהו ענין הירידה כו' עד עלייתה באצילות על ידי תפלה ועמ"ש בד"ה באתי לגני) והנה שיהי' סדר ההשתלשלות כזה שהוא ית' כבי' יהיה לו תענוג מזה שיהי' בחי' ירידה כזה להיות רגליה יורדות כו' ואח"כ יהי' עליי' כנ"ל צריך לזה מקודם בחינת סבלונות שנקראים קישוטי כלה וכמו בגשמיות ששולח החתן להכלה תכשיטין ומרגליות לקשטה

בכדי שאח"כ יתענג גם הוא כו' וכמו כן מקודם סדר ההשתלשלות נמשך מרצונו הפשוט שהוא למעלה מעלה מסדר ההשתלשלות קדמון לכל הקדומים רצון והארה שיהי' לו כבי' תענוג מירידות ועליות שיהי' מן ההשתלשלות הנ"ל וזה נק' בשם סבלונות שקודם החופה (ולהבין קצת ענין קישוטי כלה בעבודה יובן ע"ד מ"ש ע"פ נאוו לחייך בתורים צוארך בחרוזים וע"פ מה יפו פעמיך כו' בענין חמוקי ירכיך כמו חלאים, ובמ"ח בכוונת דשבת דישמח משה זהו ענין הסבלונות כו' ועמ"ש במ"א בענין ותבואי בעדי עדיים) וקודם מ"ת לא הי' נצרך כ"כ לזה שעדיין לא הי' הירידה למטה כ"כ וגם לא היו העובדי כוכבים מושלים כ"כ על ישראל משא"כ אחר מ"ת כתיב וירד ה' על הר סיני ואח"כ היו ירידות עוד עד שניתן שליטה לעובדי כוכבים בחורבן בית ראשון וחורבן בית שני כו' ע"כ צריך לזה מקודם בחי' הסבלונות הנ"ל ועיין בזהר ויחי דרמ"ב ע"ב ע"פ ויט שכמו לסבול למסבל עולא דאורייתא והמשכת בחי' זו נמשך מלמעלה כמ"ש בישעי' סי' מ"ו ואני אסבול, ופי' ואני אסבול היינו כמארז"ל הוא מקומו של עולם כו' וגם אסבול כפשוטו כי הוא מבחי' ארך אפים וע"ד וירא און ולא התבונן כמ"ש מזה בביאור ע"פ לבבתני ועיין בסנהדרין פ' אד"מ דל"ח ע"ב ובש"ר יתרו פכ"ט תצוה ס"פ ל"ו הארון סבל את סובליו כו', וי"ר ס"פ ד' הנפש הזאת סובלת את הגוף והקב"ה סובל את עולמו כו', דברים רבה ס"פ תבא, קהלת רבה ס"פ כי העושק יהולל, במדרש אסתר בפסוק אם על המלך ואני אסבול ואמלט בענין אלופינו מסובלים ברות רבה בפסוק ושם האיש אלימלך, ועיין זח"ב ויקהל דרי"ב א' בענין שבמשיח נאמר ומכאובינו סבלם בישעי' נ"ג ד', ועוי"ל עפמ"ש בישעי' סי' יו"ד כ"ז יסור סובלו מעל שכמך כו' מפני שמן ועיין בפרש"י שם בשה"ש רבה ע"פ לריח שמניך, ועוי"ל כלה לשון כלות הנפש ושתהי' בבחי' שוב ותסבול להיות בגוף זהו ע"י הקישוטין יפה שעה א' תשובה ומעשים טובים. וז"ש ועד זקנה ועד שיבה אני הוא כו' ואני אסבול, וכמ"ש באד"ר דף קכ"ח סע"ב סבא דעתוהי סתים ועמ"ש בד"ה ויהי בשלח פרעה בענין ארך אפים ועד"ז נאמר השבעתי אתכם כו' אם תעירו כו' והנה מבחי' זו שהוא למעלה מהשכל המושג נמשך ג"כ הכח בנפש בעבודת ה' בחי' הביטול במס"נ שלמעלה מהשכל וזהו בחי' משכיל לאיתן האזרחי שהוא בחי' מקדם קדמון לכל הקדומים כמ"ש במ"א בד"ה ראה אנכי בענין כי עם קשה עורף הוא וזהו ענין שילוח הסבלונות ע"ד מ"ש אלופינו מסובלים, עוי"ל כי הנה מבואר בד"ה וארשתיך לי שיש ב' בחי' כלה הא' בחי' כלתה נפשי לחצרות ה' וזהו בחי' כלה נאה וחסודה, הב' בחי' ולבי ובשרי ירננו ובבחי' זו שייך לומר ואפילו חיגרת כו' ע"ש היטב, וענין זה הוא ג"כ ע"ד שנתבאר בד"ה כי אתה נרי הוי' ההפרש בין דורות הראשונים שהיו נשמות עליונות ממדרגות גבוהות ובין דורות האחרונים עקביים שאין כח בנשמתם עצמם לשלוט על הרע כו' וע"ז נאמר והוי' יגיה חשכי ע"ש ועד"ז נתבאר בד"ה רני ושמחי בת בחי' בת הוא מקבל שאין נפשו בטלה לה' במס"נ בטבע

עד אשר יערה עליו רוח ממרום כו' משא"כ בחי' אמי ע"ש, וזהו עצמו ההפרש בין דורות הראשונים שהיו הנשמות מבחי' כלה הא' כלה נאה וחסודה, ע"כ א"צ כ"כ לסבלונות וקישוטים אלא כמארז"ל לא כחל ולא שרק ולא פרכוס ויעלת חן וכמ"ש בד"ה אם לא תדעי לך היפה בנשים בענין פי' ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה ע"ש, והיינו בחי' ציון עצמו שהוא בחי' כאמה בתה, אבל בזמן הגלות שנקראת בת ציון ולא ציון ממש זהו בחי' כלה הב' שנאמר עליה שחורה אני ולכן צ"ל סבלונות וקישוטי כלה והיינו דאימא מקשטא לברתא כו' ועי"ז ונאוה, וענין שהסבלונות הם בישמח משה היינו כי משה הוא בחי' דעת אשר הוא הממשיך מבחי' כתר העדיים והקישוטין וכנודע מענין תרין עטרין הנמשכים מחו"ג דא"א שהוא בחי' המשכת אהבה רבה ורעותא דליבא וכמ"ש במ"א ע"פ משכן העדות אשר פוקד ע"פ משה ועמ"ש בפ' תולדות בביאור ע"פ מים רבים ועמ"ש בפ' בשלח בד"ה וירא ישראל כו' בפי' ויאמינו בהוי' ובמשה עבדו) וזהו מגיד מראשית אחרית ומקדם אשר לא נעשו פי' מגיד לשון המשכה שיהי' המשכה מראשית לאחרית שהוא בחי' השתל' מאין ליש מעלמא דאתכסיי' לעדאת"ג צריך לזה מקודם הארה מקדם אשר לא נעשה מקדמון לכל הקדמונים בחי' סבלונות הנ"ל (ועמ"ש בד"ה ראה אנכי בפי' מראש ומקדם נסוכה ובד"ה בשעה שהקדימו בענין בראשית בקדמין כו') וזהו ויתן שם טוב ושארית שארית אותיות ראשית פי' שיוכל להיות למטה בבחי' שארית המשכה מבחי' ראשית כנ"ל הוא מקדם כו' (ועמ"ש סד"ה ועשית בגדי קדש גבי ותכלית וסוף הברכה כו' וע' בזהר ויקהל דר"י ע"ב ואשתאר חולקא כו' ועמ"ש ע"ז באגה"ק ד"ה אחע"ב ועד"ז יובן לשון שארית, וע' עוד בזהר ס"פ תולדות דקמ"ו ע"ב בפי' שארית ע"ש) ולע"ל כתיב והיה שארית יעקב כו' כטל מאת ה' כי יהי' א"ח עט"ב פי' בחי' המל' נק' אשת חיל מה שיורדת להחיות בי"ע כנ"ל לברר בירורים אשר הארה זו נמשך מקדם כנ"ל רק עתה בגלות ירדה ונתלבשה למטה לברר מה שנפל בשבירת הכלים כו' משא"כ לעתיד כשיהי' ואת רוח הטומאה אעביר כו' אזי יתגלה בה שרש הארתה שהיא בקדם אזי יהי' בחי' שארית כטל מאת ה' וכמו בחי' הטל שאין העלאת מ"ן יכול להשיג שם רק הוא בא מלמעלה וכמאמר משיב הרוח ומוריד הטל כו' בלי הפסק וז"ש אשר לא יקוה לאיש כו' ועמ"ש בפ' צו בד"ה ואכלתם אכול כו' בפי' אשר עשה עמכם להפליא.

שוב* ראיתי שכן פי' בע"ח שמ"ז פ"ה.

הג"ה אפ"ל שארית יעקב שייך ג"כ לענין שאר, שאר בשרו אחר ששאר פירושו בשר, א"כ שאר בשרו היינו ע"ד ובשר מבשרי, וזהו בב"ר פי"ז ומבשרך לא תתעלם קאי על האשה, וא"כ שארית יעקב נק' שכ"ת שהיא בשר מבשרו. בת"ז יח"ע* כסותה ציצי', לפ"ז י"ל התפילין הנק'

שוב: שורה זאת נכתבה בגוכתי"ק בהיפוך באמצע העמוד.
יח"ע: כ"ה בכתי' מעתיק, אבל בגוכתי"ק מטושטש וא"א לפענח אם זה א' או ע'.

טוטפות היינו תכשיטין סבלונות כו׳ ע״ד וראו כל כו׳ כי שם כו׳ וזהו פאר ותכשיט, וכאומרם סוטה י״ז בשכר כו׳ זכו לרצועה של תפילין כו׳.

ר״ח שער האהבה פ״ט, סבלונות ישמח משה במתנת חלקו פי׳ הרד״א מתנה טובה בבית גנזי וא״כ היינו ע״ס הגנוזו׳, ע״ד אור יום א׳ שגנזו וזהו אבנים טובות כי אבנים אותיות אך יש טנת״א, אותיות הם עיר אלקינו מ׳ דאצי׳ בונות הבתים מסתם אבנים אבל א״ט אותיות התענוג טעמי׳ זרקא וכו׳ בדרוש כי יפליא לנדור ובדרוש רשימו ובד״ה שיר השירים, וצ״ל חלל ולבי חלל בקרבי אזי נמשך הקו לתוך החלל.

חבצלת במא״א ח׳ ע׳ ובד״ה ותוסף אסתר שושנה רחל וכו׳ ישעי׳ מ״ט יחביאנו בצל כו׳.

במק״מ* פ׳ אמור דף ק׳ סע״ב כד תכשיטי כלה נמשך ממל׳ דאו״א ועטרה שבכתר יעו״ש ובסידור מהרי״ק בזמירות בקשוטין אזלא מה שמקבלת מאבא כו׳ לבושי׳ מבינה.

של״ה* נ״ה ב׳ מענין שארה וכו׳ גם יב״ק זהו ג׳ בחי׳ הנ״ל.

והתכשיט* מייפה ע״ד כי קרן עור פני משה כסות מצות על אתעדל״ת אתעדל״ת תכשיט מתנה למעלה מאתעדל״ת ושרשו מקיף שלמעלה ממקיף דלבוש, ויקר יותר כמו בית יקר מלבוש, יקר על יקר ב״פ יקר תר״ך.

שארה* אשר קדשנו כסותה בגדי אהרן עונתה אור זרוע בקדש הקדשים שלמעלה מקדש פרוכת מבדיל בין קדש כו׳, והנה מזונות תחת מעשי׳ שאו ידיכם, א״נ אריגת צמר הלכות שער רישי׳ ופרקוני׳ יקום פורקן תחת פירות מאי פירות סבלונות מתנה מה שעלה ברצונו שיהי׳ אתעדל״ע תלוי באתעדל״ת שזהו א״ק כי חפץ חסד הוא ומשם נמשך קישוטי׳ טל שיהי׳ אתעדל״ת אחור וקדם משל הקדמוני כו׳.

ארוגה* מסכת פרש״י ארוגה נדה נ״ז א.

להבין שרשי הדברים ע״פ המגיד מראשית אחרית כו׳ וע״פ שארה וכסותה כו׳. הנה כתיב והיה שארית יעקב בקרב עמים רבים כטל מאת ה׳ וכרביבים עלי עשב אשר לא יקוה לאיש ולא ייחל לבנ״א. ויש להבין מ״ש אשר לא יקוה לאיש מהו השבח הזה שאינו צריך לאיש ואדם כו׳. אך הנה תחלה י״ל שרש ענין שארה וכסותה הנ״ל ותחלה יש להקדים הידוע בע״ח שיש ג׳ מדרגות א׳ או״פ והב׳ בחי׳ אורות בכלים (נ׳ שהמכוון שהבחי׳ ב׳ הוא הכלים דאם ר״ל האורות שבכלים היינו האו״פ שהוא הבחי׳ הא׳, אלא

---

*) בצידי העמוד בגוכתי״ק.

צ״ל דבחי׳ זו הב׳ היינו הכלי, רק שבהכלי ג״כ יש הארה מהאור ומיהו מלשונו לקמן י״ל הבחי׳ הא׳ זהו האור כמו שהוא קודם התלבשותו בכלי והבחי׳ הב׳ זהו האור שבכלי, אבל עכ״ז נ׳ עיקר כמ״ש) והג׳ בחי׳ א״מ וג׳ אלו הן הנה ג׳ דברים הנ״ל שארה הוא מבחי׳ הכלים של או״פ ועונתה הם בחי׳ האו״פ וכסותה הם בחי׳ א״מ כו׳. ולהבין ביאור כ״ז תחלה י״ל מהו בחי׳ אורות ומהו בחי׳ כלים הנה בחי׳ אור הוא ענין גלוי ההשפעה בלבד ואינו נוגע לעצמות המהות כלל כמו הכח התנועה אשר באברים שגם אם יגיע כח ידו לא יעשה בזה שינוי כלל בעצם ומהות נפש האדם שהרי הוא במהותו לאחר התנועה כלפני התנועה והיינו כדמיון אור וזיו השמש שבהארתו לא יפול שינוי כלל במהות השמש וכך כל פי׳ אור למעלה הוא רק בחי׳ גלוי השפעה ובחי׳ ההתפשטות בלבד מן העצם המהות וככה יובן בכללות ענין אור א״ס ששם אור זה היינו רק בחי׳ גילוי ההשפעה בלבד מעצמות הא״ס לכך נק׳ רק אור א״ס ואור זה הוא בבחי׳ אחדות הפשוטה כמו העצמות וע״כ גם מבחי׳ אור זה להיותו נמשך בחי׳ העצמות לא הי׳ נאצל שום מדה מיוחדת שהרי בחי׳ המדה הוא בחי׳ יש ודבר מה במציאות כמו מדת הגדולה והחסד או מדת הרחמים וכיוצא ואור א״ס עצמו פשוט בתכלית הפשיטות ונשלל מבחי׳ מציאות דבר מה וכמאמר לאו דאית לך צדק ידיעא כו׳ עד ולאו מכל אינון מדות כלל שאם הי׳ אצי׳ אור מדת החסד והרחמים מאור א״ס ממ״ש הרי הי׳ נופל בחי׳ שינוי באור זה בדמיון שינוי נפש האדם שנשתנה ממדת כמו מדת הרחמנות וכיוצא ולמעלה בעצמות אור א״ס אין שם בחי׳ שינוי כלל מצד מדותיו הנאצלים מאתו וכמ״ש אני ה׳ לא שניתי כידוע והיינו לפי שאין הע״ס נאצלים מעצמות אור א״ס רק ע״י הפסק חלול ומקום פנוי כמ״ש בע״מ כמ״ש ישת חשך סתרו כו׳ (ועמ״ש מענין אורות וכלים בביאור מאמר הזהר פ׳ בלק דקצ״א א׳ ע״פ שחורה אני ונאוה, ובאג״ה סי׳ כ׳ בד״ה איהו וחיוהי, ומ״ש בסידור שער הק״ש בדרוש ענין ק״ש ותפלה ותורה, ובמ״א בד״ה להבין פי׳ ענין אור א״ס) וגם זאת דוקא ע״י בחי׳ חכמה כי ראשית גילוי אור א״ס הוא בחכמה דוקא כמ״ש ה׳ בחכמה יסד ארץ כו׳ כולם בחכמה עשית ובין בבריאה ובין באצי׳ הכל מתהוה מאור א״ס ע״י אמצעית החכמה דוקא, והטעם הוא כי בחי׳ החכמה נק׳ כח מ״ה כו׳ והיינו בחי׳ ביטול בלתי תופס מקום בבחי׳ יש כלל להיות כי אין אור א״ס שורה ונמשך להיות ממנו מקור למציאות איזה דבר מה כמו מדת הגדולה שהוא בחי׳ יש כנ״ל אחר שהוא מושלל לגמרי מבחי׳ יש וא״א להיות כ״א ע״י שישכון תחלה בחכמה שהוא בחי׳ אין כח מה ובכל בחי׳ אין שורה אור א״ס ועי״ז יכול להיות התהוות איזה מציאות וזהו שאנו אומרים בשבת אל אדון דוקא אל נהירו דחכמתא כו׳ והוא בחי׳ אין שיש בכל מציאות דבר שע״י יומשך אותו המציאות מאין המוחלט לבחי׳ ודבר מה כו׳ והיינו הטעם שכל ראשית גילוי אור א״ס בכל עולם הוא דוקא בחכמה כמ״ש בראשית ברא כו׳ ותרגומו בחוכמתא וכן באצי׳ בראשית האצילות ועד״ז למעלה מעלה כו׳ (ועמ״ש

בת"א בד"ה כי אברהם לא ידענו ובבה"ז בד"ה ויצא יעקב מבאר שבע.

קיצור, ענין ג' בחי' או"פ וכלי ואו"מ, ענין פי' אור וכלי, וענין התלבשות אור א"ס בכלים דע"ס הוא ע"י החכמה דוקא שהוא כח מ"ה).

ב) **והנה** מבואר בע"ח דאור החכמה מתלבש בחסד וחסד בנצח כו' והיינו מלבד ענין הנ"ל שא"א להיות השפעה מאוא"ס בנאצלים כמו אור החסד בלעדי אמצעות החכמה מטעם הנ"ל הנה אמר עוד והחכמה מצד עצמה מתלבשת בחסד ובלתי התלבשותה לא היה קיום מציאות אור החסד כו' וענין ההתלבשות הזאת היינו מבחי' הכלים דוקא כו' והנה גם בחכמה עצמה יש בחי' אור וכלי וע"י בחי' הכלי שבה דוקא תוכל להתלבש בחסד ואם לאו לא הי' באפשרות להתלבש, וביאור ענין בחי' הכלי יובן עד"מ אור השכל שהוא בחי' כח מושכל היולי והרי אין בו עדיין בחי' אותיות כלל רק כשבא לידי גילוי בכלי המוח יתלבש באותיות והוא הנק' בחי' כלי דהיינו בחי' התגלות אור השכל כאשר ניכר ונראה לבחי' יש המציאות כי כל בחי' התגלות ליש ודבר הוא הנק' בחי' כלי ועצם המהות כאשר לא נראה ונגלה לבחי' יש עדיין הוא הנק' בחי' אור כידוע ומבואר במ"א וזהו שאמר בע"ח דהתלבשות החכמה במדת החסד הוא ע"י בחי' כלי החכמה דוקא דהיינו ע"י בחי' אותיות שבחכמה כאשר נראה ליש אזי נולדה המדה מן השכל כנראה בחוש שא"א להיות תולדות התפעלות האהבה בלתי הגשמת השכל באותיות המחשבה דוקא ולכך אמר דחכמה מלובשת בחסד באמצעית הכלי שבה אבל בלא כלי הנה מצד האור לא יוכל להתלבש בחסד שהוא בחי' מציאות יש כו' ואור החכמה נק' כח מ"ה כנ"ל ועד"ז יובן כל פרטי ההתלבשות מעילה לעילה כמו מחסד לנצח ומנצח דז"א בע"ס דמל' עד סוף כל המדרגות, (ויש בכלים ג' בחי' פנימי אמצעי חיצון והם ג' אותיות המחשבה ואותיות הדבור ואותיות הכתב שהם בחי' מעשה ועמ"ש בד"ה שובה ישראל עד, קיצור, שהכלים הם אותיות ויש בהם פנימי אמצעי חיצון שהם מודומ"ע) וזהו בחי' שארה שהן המדרגות ששרשם בבחי' כלים דחכמה ולא בבחי' אורות דהנה ידוע ששרש הלחם בחכמה וע"כ מחיה לנפש האדם כמ"ש והחכמה תחיה כו' וכמארז"ל אין התינוק יודע לקרות אבא עד שיטעום טעם דגן ואבא הוא בחי' החכמה כמ"ש כי אתה אבינו כו' ולכן לפי שהלחם שרשו מכלי החכמה אשר למעלה החכמה בה דוקא מלובש אור א"ס וכולם בחכמה עשית, והחכמה תחיה, לכן אף שירדו ונתגשמו בלחם גשמי יש בהלחם כח להחיות את האדם ולהמשיך בו האור והחיות, ואע"פ שגם בנפש האדם יש בחי' החכמה ולמה יחיה האדם מן הלחם ואין הלחם מקבל חיות מן האדם גם היות הלחם רק בחי' הצומח והאדם הוא בחי' מדבר כו', אך הענין ידוע לפי שהמזונות נפלו בשבירת הכלים מז' מלכים קדמאין שמתו כמ"ש ואלה המלכים אשר מלכו וכו' והיינו מבחי' התהו שקדם לבחי' התיקון ונפש האדם הוא מבחי' התיקון כידוע וע"כ יש כח במאכל להחיות לנפש האדם וז"ש כי לא על הלחם לבדו כו' כי על כל מוצא פי ה' יחי' האדם פי' שמוצא פי ה' שיש במאכל הוא

בחי' חכמה דנקודים שבעולם התהו שלמעלה מבחי' מוצא פי הוי' דחכמה שבנפש האדם שאינו רק מבחי' התיקון דברודים כו' ואע"פ שנאמר כולם בחכמה עשית כנ"ל לפי שכל מוצא פי ה' ביוד מאמרות הכל באמצעית החכמה אמנם בחי' חכמה דנקודים שבבחי' התהו גבוה הרבה מבחי' חכמה שבתיקון כנ"ל, אך הנה ידוע שעיקר השבירה הי' בבחי' הכלים דתהו אבל בבחי' האורות לא הי' שבירה כלל כמ"ש בע"ח דהאורות נסתלקו ונכללו בעצמות המאציל רק בחי' הכלים שלהם נפלו ונשברו כו' וזהו שרש ענין המזונות דהלחם וכל דצ"ח הגשמי' שנפל מבחי' הכלים דתהו שלפני בחי' התיקון כי הגם שהן בחי' כלים גבוהים הן גם מבחי' אורות דתיקון ומכ"ש מבחי' הכלים דתיקון שמשם נחצב נפש האדם ולכך על כל מוצא פי' שבמאכל דוקא יחיה האדם כו' והיינו פי' דשארה שהן המזונות ששרשם רק מבחי' הכלים כנ"ל דהיינו מבחי' אור המוגבל בכלי כדמיון אותיות השכל כנ"ל. קיצור, שארה מזונות נמשך מהכלים שהם האותיות, כי המזונות הם ממה שנפל בשבה"כ מעולם התהו שרק הכלים נשברו ומ"מ שורש הלחם מכלי החכמה ולכן מחיה כי והחכמה תחיה (הג"ה וגם המזון שלא משבה"כ כמו המן שנק' לחם אבירים ג"כ הוא מבחי' אותיות כי המן נמשך ברדת הטל, והטל הוא שמתחלק לחלקים כמו האותיות כו', וברבות משפטים פל"ב שאין המלאכים ניזונין אלא מזיו שכינה שנאמר ואתה מחיה את כולם, וידוע דפי' ואתה היינו ענין האותיות מאלף עד תי"ו וה' מוצאות זהו ענין אתה וע' זח"ג בלק קצ"ג ע"ב בענין ג' בחי' הנק' אתה חכמה חסד מל' כו' ע"ש, והנה פ"ד דכתובות דמ"ז סע"ב שארה אלו מזונות, וכ"ה אומר ואשר אכלו שאר עמי, במיכה סי' ג', ושם פי' דשאר היינו בשר וכמ"ש בתלים סי' ע"ח אם יכין שאר לעמו, וצ"ל מדוע נק' המזון ע"ש הבשר, ואפשר מה"ט ס"ל לחד תנא דשארה זהו העונה ע"ד ובשר מבשרי, ולמ"ד דשארה היינו מזון, צ"ל משום שהמאכל נהפך לדם וממנו נעשה בשר האדם שניזון ומתגדל מהמאכלים וכן מצאתי שכתב הראב"ע בפ' משפטים וז"ל שארה מזונה שיעמיד שארה שהוא בשרה עכ"ל, ויש להעיר לענין שארה מענין לחם הפנים, שולחן בצפון, ועיין בזהר תרומה קנ"ד ע"א ע"פ ועשית שולחן, והרמ"ז שם האריך בזה וז"ל כי כל המזונות סודם כו' מבירורי ניצוצי מלכין קדמאין כו' שלחן היא אימא עילאה כו' ולהיות ששרש האכילה הוא באו"א כד"א אכלו ריעים לעילא כמ"ש בזהר ויקרא דאינון ריעים תדיר ביחודם לברר הניצוצות כו' לכך נקרא לחם הפנים שהם תמיד פב"פ והיה חם כיום הלקחו רמז להתלהבות הזווג תדירי כו' ודע כי המזון הנמשך למטה הוא מו"ק של או"א כו' ולכן לחה"פ היה ב' המערכות של ששה ששה בסוד ו"ק דאו"א עכ"ל עכ"פ מדבריו למדנו שענין המזונות נמשך מיחוד התדירי דאו"א הנק' אכלו ריעים וזהו הנק' זיווג חיצוניות של או"א בכדי להחיות העולמות, אבל יש זיווג הפנימי לצורך מוחין דגדלות דזו"ן כי זווג זה אינו תדיר כו' וכמ"ש בפע"ח שער הק"ש פרק י"א יעו"ש, ונת' מזה בלק"ת בד"ה שוש אשיש ובביאור שני ע"פ יונתי בחגוי הסלע גבי

הראיני את מראיך, ושם פ"ג, ובפע"ח שם שזווג דעולמות לצורך מזון הוא מישסו"ת וזווג הפנימי הוא מן חו"ב עילאין עכ"ל והנה ישסו"ת שניהם בסוד ה' של שם, וחו"ב עילאין שניהם יוד של שם כמ"ש הרמ"ז ס"פ קרח, והנה ה' של שם הוא בריאה שבאצילות, ויוד של שם הוא אצילות שבאצילות, ובחי' בריאה שבאצי' זהו מקור סדר ההשתלשלות והוא מבחי' כלים דאצילות אבל אצי' שבאצי' זהו למעלה מסדר ההשתלשלות, וכמובן ממ"ש בלק"ת בד"ה מצה זו בענין ההפרש בין שבת ובין יו"ט כו' ע"ש, וזהו ההפרש בין שארה ובין עונתה שבחי' שארה נמשך מזווג חיצוניות דאו"א דהיינו מו"ק דאו"א כנ"ל ואפ"ל שב"פ ששה דלחה"פ הם נגד י"ב גבולי אלכסון, אמנם בחי' עונתה נמשך מזווג פנימי דאו"א שזהו ע"י שאו"א מקבלים אור חדש מלמעלה מא"א ועתיק שמקבלים אור חדש מאוא"ס כמ"ש בלק"ת מהאריז"ל פ' וירא ועמ"ש עוד מענין ב' בחי' אלו דשארה ועונתה בבה"ז פ' פנחס דרמ"ט בענין אילת השחר כו' למזונא כו' למילד כו'.

קיצור. שהכלים הם אותיות ויש בהם פנימי אמצעי חיצון מודומ"ע, ושארה מזונות נמשך מהכלים שהם האותיות, כי המזונות הם בירורי ניצוצות שנפלו בשבה"כ מעולם התהו ורק הכלים נשברו, ע"כ מזונות מבחי' הכלים ויש ג"כ מזון שלא משבה"כ כמו מן, וג"כ מבחי' ואתה מחיה אותיות, וזהו ענין לחם הפנים ששרשו זווג תדירי דאו"א להחיות העולמות והוא מו"ק דאו"א שהם ישסו"ת, וזווג הפנימי שרשו אור חדש מא"ס ומזה נמשך בחי' עונתה.

ג) **והנה** בפע"ח שער יוהכ"פ פ"ג וז"ל והנה כבר ידעת כי אלקים כו' עד הרי שם אלקים במלת שארה בכל חלקיו וכבר ידעת כי שארה הוא בינה שהיא אשר ה' כו' והנה שארה גימ' אבגית"ץ כי המזון מצד החסד כו' עכ"ל והאריך, ועיין בע"ח שמ"ז ספ"ה ורפ"ו מענין ג' בחי' שארה כסותה ועונתה ושם רפ"ו פי' פסוק והיה שארית יעקב הנ"ל שארית שייך לענין שארה כו' ע"ש, ועיין בזהר משפטים דצ"ז ע"ב חד מינייהו שארה כו' ואקרי הוי' בנקודת אלקים כו' וע' בפרדס שער השמות פ"ד ובספר שערי אורה תחלת שער השמיני נכתב הוי' ונקרא אלקים כו' וזו היא הספירה הנקראת בינה כו' ע"ש והיינו לפי שהיא שרש חו"ג כו' גם י"ל שם עיקר תחלת התלבשות האור בכלי, כי הכלים הם ג' בחי' ראש תוך סוף, כמו ראש גוף רגל והם בינה ז"א ונוק' כו' שהם חב"ד חג"ת נה"י כמ"ש ע"פ מאמר הזהר וה' פקד את שרה, והאורות הם ד' בחי' נגד שם הוי', נר"נ חיה, והנה חיה בחכמה ונשמה בבינה ע"כ עיקר א"פ המתלבש בכלי זהו נשמה אבל חיה היא מקיף כו' וכמ"ש בלק"ת בביאור וידבר אלקים דעשה"ד, ולכן בבינה הוי' בניקוד אלקים, הוי' הוא האור ואלקים הוא הכלי, ובזהר הרקיע פ' משפטים שם ושארה פי' מזונות והם במזלא תליא שהיא הבינה כו' וביאר כי הוי' בנקודת אלקים כי אין בא מהבינה עצמה הנק' אלקים רק מן רוחניותה הנק' הוי' שהוא נשמת הבינה שם

אלקים כנזכר בפ' אחרי מות כו' והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו כו' עכ"ל, וכיון שנמשך מבחי' הוי' בניקוד אלקים לכן פעולתו לחבר ולקשר הנשמה עם הגוף שהנשמה היא האור והגוף הוא הכלי ושרש בחי' האור הוא משם הוי' ושורש הכלי והגוף משם אלקים והמזונות ששרשן מבחי' אלקים מה שמתקשר ומתחבר עם שם הוי' לכן מחבר ומקשר הנשמה והגוף יחד, וע"כ נקרא ג"כ שארה מלשון שארית שמשאיר את הגוף שיהי' בחיים ועמ"ש ע"פ אהללה הוי' בחיי אזמרה לאלקי בעודי.

קיצור. שארה נמשך משם הוי' בניקוד אלקים שהוא בבינה, אשר נק' נשמה וזהו שם הוי' והכלי שם אלקים, וזהו מזוני במזלא תליא היא הבינה.

ובמא"א ב' ס"ז פי' במזלא דדיקנא תליא, היינו כי גם זווג חיצוני דחו"ב זהו ממה שמקבלים בתדירות מהמזלות רק שבהמזלות יש חיצוניות ופנימיות, חיצוניות זהו עד"מ השערות עצמן שנק' גובלות כמשל השערות שהם רק מותרי מוחין, והפנימית הוא כשמן הטוב כו' היורד על הזקן כו'

לענין כסותה להעיר מן ומעטרא ליה כסאסאה לשבולתא לשומרה מן הקור וז"ס החשמל המלביש לזו"נ.

הח"צ כ' שכ"ו הם יב"ק ובהרמ"ז תצא רע"ז ד"ה ומברר ברכה מבינה י"ל זהו שארה קדושה מחכמה י"ל זהו כסותה ע"ד עוטה אור כשלמה ע' בד"ה ועשו להם ציצית תורה חכמה לבוש המחבר כו' וסד"ה ביום השע"צ, וביאור שני כי ביום הזה יכפר, יחוד מכתר ובפרדס ערך יב"ק יחוד מת"ת וי"ל שזהו דעת העולה עד הכתר וממשיך בת"ת, וכן במא"א ב' ס"ז בני חיי ומזוני, מזוני מבינה בני מדעת כו', וזהו עונתה להמשיך נשמו' גבוה אדם אדמה לעליון ונק' אחים וריעים או בנים, והנה אם כבנים אם כעבדים לכן עכשיו ליכא עונתה כאלמנה שהלך בעלה למ"ה והיינו כי עונתה באצי' ובריאה והיינו נשמות תנאים שמבריאה תניא אותיות איתן יסוד כו' ע' ד"ה ואלה שמות, גם הם צנורות לתורה ר"א ור"י כו' דא"ח, וזוטרא דבכו מחי' מתים כו' זהו כמו בן שמתחטא ספ"ג דתענית גם בבריא' מאיר חב"ד דעת המוליד והאדם ידע משא"כ ביצירה כו' ועכ"ז ע"ז נאמר והיה שארית יעקב שאין בהם רק שארה כמ"ש בע"ח שמ"ז פ"ו כטל כו' כי לע"ל יומשכו נשמות גבוה שלמעלה מעונתה דבהמ"ק, שהי' מזו"נ אבל לע"ל וארשתיך לי ויומשכו נשמות מפנימי' ע"י וזהו כטל כו'.

סתים שבתורה מקשר סתים שבישראל לסתים דקב"ה עוטה אור כשלמה, וישטמוהו בעלי חיצי האהבה ע"כ ותשב באיתן סבלונות לסבול עד בעתו.

ונמשך ג"כ דרך השערות וכמ"ש מזה בביאור ע"פ תורה צוה לנו משה ספ"ג ורפ"ד ושם פ"א, וזהו ההפרש בין שארה דג"כ במזלא תליא, ובין בני דג"כ במזלא תליא רק שזהו מהפנימית ונק' עונתה ושארה מהחיצונית שהן השערות שענינם בחי' אותיות רק שבהם נמשך ומתלבש השמן הטוב שהוא חכמה סתימאה כו' כמ"ש בת"א ר"פ תצוה בד"ה ועשית בגדי קדש, ואמנם הטפה נק' שמן ששון ע' במא"א ש' סעיף פ', וכמ"ש במ"א ע"פ אלה תולדות נח בענין נח בחי' שבת ל' נייחא ועז"נ אלה תולדות נח, זה דוקא עביד תולדות היינו כי בשי"ב בראשית ברא אלקים והבריאה נק' יש מאין פי' מהארה חיצוניות הנק' אין אבל שבת שהוא בחי' נח נמשך גלוי חצר הפנימית הפונה קדים כו' שביום השבת דוקא יפתח ע"י התענוג מכל אשר עשה בשי"ב כו' אז נמשך תולדות נח בחי' עונתה, ובפע"ח שער יוהכ"פ ספ"ג בראשית ברא, בראשית היינו אותיות שאר בית בחי' שארה הנמשך משם אלקים כו' לפ"ז בחי' שארה לגבי עונתה כמו שי"ב לגבי שבת כו'.

קיצור. ענין דמ"מ גם מזוני במזלא דא"א תליא רק שזהו מהשערות עצמן, שהם אותיות, ועונתה מבחי' כשמן הטוב, וזהו ג"כ ענין אלה תולדות נח נח דוקא בחי' שבת עביד תולדות מחצר הפנימית, ובראשית ברא, שאר בית.

ד) **ונחזור** לענין המזון שהוא בירור מה שנפל בשבה"כ, להבין ענין שבה"כ למה היתה השבירה דוקא בכלים. הנה יובן עד"מ שאנו רואים בחוש שכאשר צריך אדם להשפיע שכל וסברא א' אם הוא השכלה עמוקה ביותר או חכמה נפלאה ביותר זה לא יוכל למצוא לה ריבוי דברים להסביר אותו לזולתו או לפעמים לא יוכל להביאה בדבור כלל גם בדרך קצרה מאד אך מ"מ ע"פ הרוב יוכל להביאה בדבורים קצרים מאד וגם זאת לא בנקל לו להמציא לשון ודיבור אלא בגודל יגיעה ועצות רבות בנפשו איך להמציא איזה לשון שיובן מתוכו תוכן עומק ההשכלה הנפלאה ביותר אך כאשר אין השכל וסברא עמוקה ונפלאה כ"כ אזי נקל להמציא לו לשון ודבור גם בדרך ארוכה כו' הנה הגם שאחר היגיעה ימצא דברים קצרים לעומק השכל הנה מפני מיעוט הדבור לא יכילנו המקבל ואזי יתפרדו אותיות הדבור ההוא מן השכל והי' כלא הי' והשכל מסתלק משא"כ באור שכל קצר וקטן המובא בדברים ארוכים יתקבל ביותר אצל המקבל ולא יסתלק שכל מן הדבור לעולם כו' או כמו גם במי שלומד לעצמו איזה עיון עמוק ביותר מכפי כלי מוחו שלא יכילנו אז יתפרדו אותיות אור השכל ההוא והיינו שהשכל ההוא מסתלק מן האותיות ואותיות ממילא מתפרדים או מתבלבלים ומתבטלים לגמרי (ועמ"ש מזה בלק"ת בביאור ע"פ ראשי המטות) וכך יובן עד"מ למעלה להבין דמיון מזה לבחי' אורות וכלים למעלה דבחי' האור הוא העצם אותיות הדבר וכאשר מוגבל באותיות הוא בחי' הכלי וכנ"ל באריכות וידוע דבתהו האורות מרובים והכלים

מעוטים דהיינו מפני שבריבוי האור לא יוכל להיות ריבוי אותיות להכלים עד"מ הנ"ל באור שכל עמוק ביותר אלא רק בחי' כלים ואותיות מועטים ואף גם זאת מפני ריבוי האור שלא יכולה מהכיל הכלי הקטן הנה יתפרדו בחי' אותיות של אור הרב ההוא כנ"ל וזהו הטעם שהיתה השבירה בבחי' הכלים דוקא שהן בחי' האותיות ולא בבחי' האורות כי אינו שייך ענין שבירה שהוא בחי' פיזור ופירוד הדבר לחלקים רבים כמו שבירת כלי הגשמי לחלקים רבים רק בבחי' האותיות ולא באור כי הרי בחי' האור מסתלק למעלה כדמיון השכל עמוק הנ"ל שמסתלק למעלה מן השכל כאשר לא יכילנו הכלי כנ"ל. ועפ"י כ"ז יובן ענין שרש ענין המזונות דהגם שהם גשמיים מ"מ שרשם בבחי' כלי חכמה דנקודים רק בסיבת שבירת הכלים דתהו ירד ונפל בירידת המדרגה כ"כ עד שנתהווה ממנו מזון גשמי כלחם וכיוצא (ועמ"ש מזה בלק"ת בד"ה ששת ימים תאכל מצות ובפ' עקב בד"ה ואכלת ושבעת וברכת ובד"ה וידבר משה אל ראשי המטות גבי לכו לחמו בלחמי ובת"א פ' חיי בד"ה עיין בע"ח, אלא שבלחם ושארי מזונות נמשך מחיצוניות אמא שלמעלה מז"א הנקרא אדם כו' וע' בסידור שער יוהכ"פ) ומזה הטעם יובן ג"כ מה שהמזונות באים בבחי' מדה ושיעור לפי הכלי דוקא שהרי האוכל אכילה גסה יזיק לו כנ"ל לפי ששרשם מבחי' הכלי היינו בבחי' א"פ המוגבל בכלי דוקא כדמיון התלבשות השכל באותיות וכיוצא כנ"ל (משא"כ בחי' עונתה הוא בחי' האורות עצמם כמשי"ת) וזהו בחי' שארה ראש ה' היינו מה שנפל מבחי' חכמה דנקודים שנק' ראש) ומל' דאצי' שנקרא ה' תתאה והוא בחי' שם ב"ן כנודע והנה פי' שארה ג"כ לשון עונג כנ"ל כמו באשרי כו' דהיינו אשר ה' כו' להיות כי עיקר העונג הוא בחי' הטעמים כמו טעמים הגשמיים הנטעמים במאכלים כמ"ש עשה לי מטעמים הוא בחי' התענוג המלובש בחכמה כמו שמצינו בגמרא שקורים לחכמה ושכל בשם טעם כמו מ"ט דרבי פלוני כו' וכמו ר"ש טעמי דקרא קדריש וכיוצא לפי שבחי' טנת"א לפעמים הטעמים בכת"ר ונקודות בחכמה ולפעמים הטעמים בחכמה והנקודות בבינה ובשבירת הכלים דתהו היה עיקר השבירה בנקודים דבחי' בינה שהוא משם ס"ג כנודע אך גם מבחי' החכמה נפל והן בחי' הטעמים בכל מיני תענוגים הגשמים וזהו פי' אשר ה' שהוא ראש ה' ושאר ה' וכולם שורש וענין א' ועוד כי המזונות מבינה שבה גילוי התענוג שהרי לכן נק' בינה עוה"ב ע"ש שבה התגלות עתיק עולם התענוג, אלא שבמאכלים מלובש רק חיצוניות התענוג וג"ז ע"י שבה"כ ע"ד אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכ"ו ע' בת"א בד"ה וישב יעקב ובלק"ת בד"ה אני ה' דפ' ציצית דרוש הראשון.

קיצור. יתבאר ענין שבה"כ שהוא כמו פירוד האותיות שאר בחיבורן הי' בהן אור השכל משא"כ כאשר מתפרדים, ועיין בלק"ת בשה"ש סד"ה הסבי עיניך שזהו ענין גלעד גל אבנים כו', ולכן המזונות דוקא במדה, ומה שנמצא בהן התענוג כי יש בהן מבחינת טעמים, וגם כי שרשם מבינה שבה גילוי התענוג.

ה) **ומעתה** י״ל בחי׳ עונתה. דהנה בחי׳ שארה שהן המזונות כנ״ל נמשכים מן בחי׳ האורות המוגבל בכלים דוקא כנ״ל אבל בחי׳ עונתה שרשה בבחי׳ אורות עצמם שבלתי מוגבל בכלים הוא (עמש״ל סעיף א׳ ומ״מ נראה נכון ששרש עונתה נמשך מהאורות שלמעלה מהכלים לגמרי, כי הרי יחוד פנימי דאו״א הוא מה שנמשך אור חדש מא״ס ממש, אשר הוא למעלה מהכלים, וגם י״ל למעלה מאור מקיף דכסותה, כמו שבחי׳ היושר שהוא אור פנימי שרשו נמשך מלמעלה יותר משרש העגולים שהם אור מקיף, שלכן העגולים נק׳ נפש והיושר נק׳ רוח שהוא למעלה מבחי׳ נפש ועד״ז הארון לגבי יריעות המשכן ובית קדה״ק שבו הארון נק׳ חדר המטות, וע׳ זח״א ר״פ נח דנ״ט ע״ב גבי מאן תיבה דא ארון הברית יעו״ש ובמק״מ) והוא ענין יחוד זו״נ לצורך תולדות נשמות חדשות או ישיגות משא״כ בחי׳ שאר ה׳ הנ״ל אין היחוד רק לצורך קיום העולמות בחיצוני׳ בלבד כו׳. ולהבין זה הנה תחלה י״ל מהו בחי׳ ז״א ומהו בחי׳ נוק׳ דז״א דהנה באמת הלא אין ערוך כלל וכלל בין הנבראים לגבי עצמות אור א״ס שהנבראים הן בבחי׳ גבול ממש ואור א״ס הוא בלתי מוגבל כלל ואין לו תכלה ואין לו תחלה כו׳ וכולא קמיה כלא כו׳ אפילו הארת הקו שרש האצילות לא נחשב לגבי העצמיות רק כטפה בים אוקיינוס וא״כ אחר שאין ערך ביניהם איך יתהווה מציאות הנבראים מאוא״ס (נלע״ד דעל הבריאה וההתהוות לק״מ דזהו כח הבורא הכל יכול לברוא דבר מלא דבר ומאין ליש, אלא הקושיא הוא על ענין גילוי אלקות הנמשך בנבראים כידוע בפי׳ אנכי כו׳ אשר הוצאתיך מארץ מצרים שהמכוון שלא יהיו תחת המיצרים וגבולים של עולמות בי״ע אלא שיומשך בהם גילוי אור א״ס בחי׳ אנכי הוי׳, וכמו ענין הגילוי בשעת מ״ת אשר פב״פ דבר הוי׳, וע״ז הוא הקושיא איך יהי׳ גילוי אור א״ס בנבראים שהן בעלי גבול כו׳, ואפ״ל ג״כ על ענין הבריאה שהרי יש מלובש הארה אלקית בנבראים ועמ״ש ע״פ עוטה אור כשלמה שהתורה היא השלמה הממוצע ומחבר כו׳) אך צריך להיות ע״י בחי׳ ממוצעים דהיינו שיהי׳ א׳ ממוצע מצד אור א״ס ואחד יהי׳ ממוצע מצד הנבראים כדמיון יחוד וחיבור חתן וכלה שצריך להיות ב׳ ממוצעים הנק׳ שושבינים האחד מצד החתן וא׳ מצד הכלה זה מוריד החתן לגבי הכלה וזה מעלה הכלה לגבי החתן (וזהו אשר ברא חתן וכלה כי באמת בעצמותן הרי זהו בחי׳ יש אחד ואין שני לו אלא שברא בחי׳ חתן וכלה שהם ז״א ונוק׳, כדי שע״י יחוד זה יהי׳ המשכת אלקות ממש בנבראים)

בצד העמוד בגוכתי״ק: **ואפ״ל כי לע״ל שיהיו תרדל״מ לא שייך עונה כו׳ וזהו כטל כו׳ אשר לו יקוה לאתעדל״ת.**

בריש העמוד בגוכתי״ק: **המזונו׳ נק׳ שארה כי ישאירו החי בחיים כמ״כ שארית יעקב ע״י המזון תורה ואין לנו שיור רק התורה הזאת וכל הפורש מן התורה כפורש מן החיים, וזהו והי׳ שארית כו׳ כטל תורה.**

והנמשל מזה למעלה ג"כ הנה בחי' הממוצע להוריד אור א"ס למטה מטה ביותר הוא הנק' בחי' ז"א דאצי' כי נחשב לבחי' אחרונה סוף כל המדרגות באא"ס להיות כי ידוע בפי' ז"א שהן בחי' המדות דאצי' חו"ג וכיוצא וע"כ נק' בשם מדות ע"ש המדה והצמצום למדוד שיעור ומדה בבחי' גבול להארות אור א"ס למטה ואם לא שהי' אוא"ס מתלבש בבחי' המדות דז"א הללו המגבילים ומצמצם אור במדה וגבול לא הי' המקבלים יכולים לקבל אור שפעו הבלתי מוגבל אך ע"י מדות הללו מתקבלים במקבלים לכך נקראו בשם מדותיו של המאציל כדמיון מדותיו של אדם התחתון שמגבילים אורו ושפעו העצמית כו' ואמנם מצד עצמות אור א"ס הרי אמרו לאו דאית ביה מכל אינון מדות כלל כמ"ש כי לא אדם הוא כו' (וזהו ענין חתן נחות דרגא ונסיב אתתא, כך האור יורד ירידות הרבה עד שמתלבש בז"א ועי"ז יוכל להיות בבחי' נסיב אתתא, ולכן ארז"ל כל המשמח את החתן זוכה לתורה כו' ומה צריך לשמחו ולמה לא יהי' שמח מעצמו, אלא מפני שזהו ירידה גדולה וגם כמ"ש ע"כ יעזוב איש שהוא ז"א את או"א, כי בחו"ב מלובש אור א"ס יותר, וז"א הוא הצמצום במדות שעי"ז דוקא יוכל להיות חתן להשפיע בנוק' בחי' עולם הדבור אין מלך בלא עם כו', וע"כ צריך לשמחו, והשמחה כי ע"י יחוד מ"ן ומ"ד דחתן וכלה יומשך גילוי תענוג עליון שלמעלה מאו"א וזהו ענין ק"ש בעונתה, וזהו משמח חתן עם הכלה שע"י הכלה ההעלאה בבחי' כלה שארי ולבבי עי"ז משמח את החתן שעי"ז יומשך בו תוספת אור והוא בחי' עונתה שכדי שיהי' בחי' זו נמשך בו תוספת אור מלמעלה וכמ"ש בביאור ע"פ תורה צוה גבי מוריד הגשם כו') וזהו ג"כ הטעם שנק' בשם זעיר אנפין כמו עד"מ ציור שאדם מצייר עיר גדולה מאד או ציור המפה שכל ישיבת כדור הארץ מימים וארצות מצטיירים בו דגם שהציור הזה הוא קטן הכמות מאד ומה שמצוייר בו קו אחד קצר כחוט השערה הרי בשטח כדור הארץ הנה הוא ים ונהר ארוך ש' פרסאות וכיוצא עכ"ז יש בו ציור מכללות כל מה שיש בארץ באריכות השטח רק שבמפה מצוייר בקצרה מאד ולא נעדר אפילו דבר א' שיש בארץ פרטי דומם וצומח עיר שדה ונהרות ימים שלא יהי' מצוייר במפה כו' רק שנתצמצם כל דבר שם מאד מאד (וע' במדרש רבה בתחלתו ע"פ ואהי' אצלו אמון נזכר משל זה באמרם שם והאומן אינו בונה מדעת עצמו אלא דיפתראות ופנקסאות יש לו לדעת היאך הוא עושה חדרים היאך הוא עושה פשפשין, כך היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם, דהדפתראות ופנקסין הם כעין מפה של ציור העולם, וזהו ענין זעיר אנפין הנק' חתן ונק' ג"כ תורה ולכן כל המשמח את החתן זוכה לתורה כו' ועמ"ש במ"א בענין הברכות מטבע קצר ומטבע ארוך שי"ל מטבע קצר היינו ז"א הנק' זעיר אנפין כו' ובענין מטבע ארוך י"ל ב' פירושים או שהוא עלמא דאתגליא וא"כ הוא בחינת נוק', וכמו שמהדיפתראות נעשה העולם, או י"ל ג"כ מטבע ארוך היינו א"א או בינה כו' ע"ד ליום שכולו ארוך וע' במא"א ע' י"ב) והנמשל מזה יובן ג"כ למעלה בבחי' מדות דאצי' הנק' זעיר

פי' קטן הכמות להיות כי אורות עליונים של העצמות דא"ס הקודמין לפני האצי' הרי הן בבחי' א"ס וגם בירידתן למטה באצי' בג"ר דאצי' כח"ב עדיין יש בהם מבחי' אור א"ס שע"י הקו והחוט כו' (ולכן ז"א נק' ימי עולם ואו"א נק' עדיין ימי קדם) אך בבואו האור למטה במדות דאצי' שמה שמתצמצם מאד האור דא"ס שבקו כו' לפי שהמדות מגבילים את האור כנ"ל ונק' מטעם זה בשם זעיר לשון קטנות מאד כי נתקמץ שם האור מאד כדמיון ציור המפה הנ"ל (וע' בזח"א פ' חיי דקכ"ג ע"א בענין עשרים שנה ושבע שנים, ומ"ש בלק"ת פ' ואתחנן בד"ה ואהבת את ספ"א בענין ע' רבתי דשמע ישראל ועמ"ש בתו"א פ' תרומה בד"ה מי יתנך בענין הכרובים, כרוב כרביא אנפי זוטרי שגם ז"א נק' כן, וזהו ענין כי נער ישראל זוטא דהיינו ז"א, וגם כמ"ש מי יקום יעקב כי קטן הוא וכדפי' בתו"א פ' וישב סד"ה בכ"ה בכסלו, כי יעקב בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה ומאחר שיש בו בחי' קצה כו' הרי הוא בבחי' קטן לגבי אוא"ס שאין לו בחי' גבול ותכלית ח"ו ע"ש והיינו ענין ז"א ותפארת בריח התיכון ונק' מה"ט זעיר, וע' במא"א זיין סעיף יוד בענין זעיר) אך עכ"ז יש בז"א מכל האורות עליוני' שבא"א אפילו דבר א' לא נעדר רק שבז"א הוא בחי' צמצום ושיעור מוגבל מאד ואין לו ערוך לכמו שהוא בא"א ולמעלה מעלה כמובן ממשל הנ"ל, (ובמ"א בבה"ז פ' חיי על מאמר הנ"ל דקכ"ג א' קב"ה דאתכליל מאתר עילאה סדכ"ס, נתבאר שאדרבה בז"א מאיר הקו וחוט מהאור מא"ס יותר גם מבאו"א, ולכן נק' ז"א קוב"ה, והיינו לפי שז"א יש בו מדות הפכיים חו"ג וכדי לחבר ההפכיים הוא ע"י עושה שלום כו' שנמשך מבחי' דלאו מכל אינון מדות כו', והוא הקו מאור א"ס שמאיר בת"ת יותר, ולכן שם הוי' דוקא בת"ת, ועמ"ש מזה בת"א פ' נח בד"ה הן עם אחד, ובד"ה אם בהרת קדמה בלק"ת פ' תזריע ומ"ש בת"א פ' יתרו בד"ה ענין האבות הן הן המרכבה, בענין פי' אדם שנק' כן ז"א ע"ש, ובזה יתורץ מה שבחכמה הוא שם י"ה, שהוא עדיין חצי השם, ובתפארת הוא שם הוי' ועיין בספר שערי אורה שער חמישי ושער תשיעי, ובפרדס שער השמות פ"ג ופרק יו"ד ולפמ"ש א"ש, כי אף שהתפארת למטה מחו"ב מ"מ מה"ט מאיר בו בחי' עליונה יותר וזהו ענין בריח התיכון שעולה עד הכתר ונק' העשיר בר"מ ר"פ כי תשא ואין עשיר אלא בדעת והדעת עולה עד הכתר ולכן כשהדעת נמנה בע"ס אזי אין הכתר נמנה כו' וכמ"ש ג"כ במ"א בענין או"א במזלא אתכלילן ז"א בעתיקא אחיד ותליא וגם ז"א יש בו דיקנא ולפעמים י"ג ת"ד כמו באו"א משא"כ או"א אין להם דיקנא, רק שהדיקנא דא"א חופה עליהם, וידוע שהדיקנא נמשך ממקום גבוה כענין וידבר שלשת אלפים משל כך ענין ההשפלה בבחי' שערות כו', וגם זקן היינו שקנה חכמה, וכ"ש עטרת תפארת שיבה כו' שאורך ימים נמשך מא"א שלמעלה מחו"ב כו'. ובמג"ד להרדב"ז אות ה' פי' עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד היינו שם הוי' וא"כ הקשה מדוע שם הוי' בתפארת ושם אהי' בכתר, ותירץ כי שם הוי' עם המלוי אלפין גימ' אדם ות"ת נק' אדם, וביאור הדבר צ"ל

עפמ"ש בת"א פ' יתרו בד"ה ענין האבות הן הן המרכבה שאדם התכללו' ג' קוין והתכללות ההפכיים צ"ל ע"י המשכה מבחי' היותר עליונה כו' ע"ש.

קיצור. ששארה הם מהארת האורות שבהכלים, אבל עונתה נמשך מעצם האור ממש (ובהג"ה ענין יושר א"פ שלמעלה מעגולים ומקיפים לכן עונתה גבוה מכסותה עכ"ה) ולהבין ענין זווג זו"נ הנק' עונתה יקדים מהו ענין זו"נ כי כיון שהעולמות אינן ערוך להבורא הא"ס, לכן כדי שיומשך בהן גילוי אלקים ית' צ"ל בחי' ממוצעים, והממוצע יש בו מב' הבחי', וזהו ענין זו"נ אשר ז"א הוא סוף עולמות הא"ס, ובו ועל ידו יוכל להיות ההמשכה מא"ס במקור דבי"ע, כי ז"א הוא בחי' ששה מדות (הג"ה והמדות שייכים לבחי' עולם כמ"ש כי אמרתי עולם חסד יבנה שאם אין עולם על מי יהי' המשכת חסדו ורחמנותו משא"כ החכמה שייך ג"כ כשהוא לבדו הוא כמ"ש בת"א סד"ה ואלה שמות ובלק"ת בביאור אלה מסעי גבי ויכתב משה, חותמו של הקב"ה אמת, ע"כ ז"א ו"ק ששה מדות וזהו הירידה מאוא"ס להיות מקור להשפעה בעולמות עכ"ה) וזהו ענין חתן, (נחות דרגא ולכן צריך לשמח את החתן והיינו ע"י הכלה כלה שארי ועי"ז יומשך תוספת אור ומזה יומשך בחי' עונתה) ונק' זעיר ע"ד שצריך להיות ההמשכה בדרך קצרה וכמו המפה שעושין מציור העולם (וזהו ענין דפתראות ופנקסאות הנז' בב"ר וזהו ענין ישראל זוטא מי יקום יעקב כי קטן הוא) ומ"מ יש בו מכל האורות עליונים שלמעלה, (הג"ה וזהו ענין ציון שנק' כן יסוד ז"א עכ"ה) רק שהוא בבחינת צמצום (ובהג"ה שאדרבה הקו מאיר יותר בת"ת גם מבאו"א, ולכן בת"ת הוא שם הוי' ונק' בריח התיכון, ונק' העשיר ואין עשיר אלא בדעת, וגם ז"א בעתיקא אחיד ותליא, וגם יש בו דיקנא עכ"ה).

ו) **ובחי'** הממוצע מצד הנבראים הוא בחי' נוק' דז"א שהוא בחי' המל' דאצי' להיותה מקור כל הנבראים כידוע פי' מלכותך מלכות כ"ע ולכן במלכות שייך מקור הזמן כנודע מענין מלך מלך ימלוך ועמ"ש מזה בלק"ת סד"ה שובה ישראל עד דרוש השני בפי' עד, משא"כ באוא"ס אין שייך זמן כלל וענין הממוצע שבנוק' דז"א היינו מה שלמעלה לכל העולמות עמה בבחי' העלאת מ"נ להיות נהפכים ממהות מוגבל למהות אלקות בבחי' אצי' ממש כמשי"ת ועמ"ש בת"א פ' תרומה בד"ה מי יתנך כאח לי בפי' וכרוב אחד מקצה מזה שהוא אתעדל"ת בק"ש למס"נ באחד כו' לעלות מבי"ע ליכלל באוא"ס כו' ע"ש, וזהו ענין שהמ' מעלה בי"ע להתבטל באוא"ס כו' והיינו ג"כ כמ"ש בזח"א ויחי דרכ"ט סע"א בפי' משכני אחריך נרוצה כד סלקא דא כולהו סלקין אבתרה וזהו ענין בתולות אחריה רעותיה מובאות לך, וכענין החיות שהם ג"כ מנושאות עם הכסא וכמו בענין הפרות שנשאו את הארון לבית שמש שמבואר בזח"א פ' חיי דקכ"ג סע"ב ודאי ארונא דעל גבייהו עביד להון לזמרא כו' והנה אז יוכלו הנבראים לקבל מבחי' אוא"ס שבז"א שיהי' המשכות מ"ד דז"א כידוע ואם לא

העלי' של מל' לא הי' אפשרית להיות בבחי' ירידה מאוא"ס כ"כ למטה גם ע"י המדות דז"א כמשל שני בני אדם א' למעלה וא' למטה שזה יורד כל מה שביכולתו וזה עולה כל מה שביכולתו ואז יכולים להתחבר יחד כו' (עמ"ש בזה בלק"ת בד"ה תקעו בחודש דרוש השני רפ"ג, ומזה יובן ענין ר"ה בחי' מלכיות וזכרונות שהם נוק' וז"א מלכיות זהו עליות בי"ע ע"י שמקבלים עול מלכותו ית' שהמ' מעלה בי"ע כנ"ל ואזי עי"ז יורד אוא"ס בז"א וזהו ענין זכרונות ושופרות הוא המקור לב' בחי' אלו שהיא הבינה מקור דזו"נ) והיינו ענין סמיכת גאולה לתפלה שהוא יחוד יסוד ומל' כידוע וזהו ענין ויגש אליו יהודה, דפי' ברבות שעז"נ אחד באחד יגשו באיוב סי' מ"א ז' היינו ענין למהוי אחד באחד וע' בת"א פ' וישב סד"ה והנה אנחנו מאלמים אלומים, בענין ותשתחוין לאלומתי, וזהו ענין עונתה שהיא בחי' המשכת מ"ד דז"א כשמתחבר ומתייחד בבחי' מ"נ דנוק' כמו זיווג זכר ונקבה למטה (ובמא"א א' רסעי' ד' וגם מ"ד ומ"נ נק' אבני שיש טהור ואין לומר מים מים, שהם מ"ד ומ"נ וב' גדפי א' כי העליונה מים זכרים והתחתונה מים נקבות והרקיע המבדיל הכל אחדות אחד עכ"ל, וע' מזה בפרדס בעה"כ סוף ערך מים שכ' ואדרבה הרקיע שהוא הוא"ו מייחדם, ועכ"פ היחוד מרומז באות אלף, ואלף פירושו לימוד כמו אאלפך חכמה, אשר בחכמה שורה אור א"ס כנ"ל, וזהו ענין לידת נשמות חדשות המכוון שיהי' נשמה עליונה שיהי' בה גילוי חכמה ממש וכמ"ש במשיח ונחה עליו רוח הוי' רוח חכמה ובינה כו' ועמ"ש ע"פ הזהר בלק קצ"ג ב' ע"פ כי עשית פלא, אותיות אלף כו' והיינו מ"ש לע"ל וכל בניך למודי הוי' שיהי' מלומדים משם הוי' וזהו ענין האלף שהוא לימוד) והנה יחוד פנימית זה הוא לצורך הולדות הנשמות דוקא כנ"ל לפי שבחי' המשכת מ"ד דז"א נמשך מבחי' פנימית אור אבא הבלתי מוגבל בכלי שהוא בחי' האותיות וכמו דמיון הטפה שמתהווה במוח מעצם כח החכמה דוקא שהוא למעלה מהארת כח השכל באותיות המגבילים העצמות וכמ"ש במ"א באריכות שזהו ההפרש בין נשמות למלאכים שהמלאכים נמשכים מזיווג נשיקין דרוחא ברוחא אותיות השכל בלבד וע"כ אין כח התולדה במלאכים ביחודם ואין מלאך א' עושה ב' שליחות כו' משא"כ הנשמות שיש בהן כח התולדה להוליד ביחודם בלי שיעור ונק' מהלך וכו' להיות שרשה מבחי' פנימי' אור החכמה שנק' טפת אבא שלמעלה מהגבלת הכלי הנק' אותיות (עיין מזה בלק"ת בשה"ש בד"ה לבאר הדברים ע"פ ששים המה מלכות כו' שזהו ענין אחת היא יונתי שבבחי' זו נש"י גבוהים מתשבע"פ ועמ"ש מזה בבה"ז פ' בלק ע"פ המאמר שם דק"צ ע"ב ע"פ ברכו ה' מלאכיו כו' ע"ש) וזהו ג"כ ההפרש בין עונתה לשארה כי שארה שהן המזונות אינו אלא מבחי' הכלים המגבילים האור כנ"ל וגם המזונות העליוני' דאצי' שנק' שאר ה' כנ"ל (שזהו בחי' המשכת ז"א לנוק' לצורך חיצונית העולמות כנ"ל) ג"כ נמשכים רק מבחי' חיצונית חכמה דאבא המלובש בז"א וכנ"ל ואפילו בחי' לחם דחכמה דאצי' שנמשך למלאכים עליונים דאצי' וכמ"ש לחם אבירים

אכל איש שמלאכי השרת אוכלים כו' לדעת רע"ק פב"ת דיומא דע"ה ע"ב, (והא דר' ישמעאל שם אמר לו טעית וכי מלאכי השרת אוכלים כבר פירש הציוני פ' בשלח שאין אכילתם המן כמו שנתגשם למטה רק כמו שהוא עדיין רוחני קודם שנתגשם יעו"ש, (ועמ"ש מזה בת"א פ' ויקהל בד"ה קחו מאתכם תרומה) והוא הנק' בזהר מזונא דחכמתא שע"ז אמר משה לחם לא אכלתי בהר מ' יום כשעלה למרום בבחי' עולם האצי' וכמ"ש ומשה עלה אל האלקים כו' (עיין מזה בת"א ס"פ יתרו בד"ה וכל העם רואים) אעפ"כ אין לו דמיון לבחי' המשכת מ"ד שנמשך מפנימי' אור אבא כנ"ל (ואף שהמן נמשך מבחי' טל וכתיב כי טל אורות טליך ששרשו מבחי' אורות, אך ע"ז נאמר שראשי נמלא טל קווצותיו רסיסי לילה, שיורד ונמשך מבחי' טלא דבדולחא דמו"ס דרך השערות שהם רק מותרי מוחין, ועמ"ש בלק"ת בשה"ש סד"ה להבין ביאור הדברים ע"פ אני ישנה, ושם ספ"ג, ובת"א פ' בשלח סד"ה אכלוהו היום, משא"כ המשכת מ"ד נמשך מעצמיות המוח, ולא כמו בחי' שערות ומותרי מוחין, ועמש"ל סעיף ג' בפי' בני חיי ומזוני במזלא תליא, דמ"מ המזוני נמשך מבחי' החיצוניות שהם השערות עצמן שהוא בחינת אותיות, ובחי' בני נמשך מהפנימית בחי' כשמן הטוב כו', וע' בזהר ויקהל דר"י ע"א מבחי' טל נמשך כ"ב אותיות, הובא בסש"ב ח"ב ספ"ד, ועיין בת"א ס"פ בשלח סד"ה להבין ענין לחם משנה איך השבת גבוה מבחי' מן, ובלק"ת פ' עקב סד"ה ולהבין שרש טעם, פ"ג, ג"כ מזה איך שבת גבוה מבחי' מן, ועכ"פ ענין המן י"ל ששרשו מזווג חיצוניות דחו"ב וכענין לחם הפנים, ויחוד מ"ן ומ"ד דזו"נ נמשך מזווג הפנימית דחו"ב ועיין עוד בלק"ת בשה"ש בד"ה להבין ענין הטעם, והוא ביאור ע"פ צאינה וראינה הראשון, ושם פ"ה נת' איך שיש ב' בחי' באתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ת הא' מבחי' חיצוניות הב' מבחי' פנימיות זכל אתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ת זהו הנק' בחי' טל אשר לא יקוה לאיש ומזה יובן ההפרש בין מן שזהו הבחי' הא' ובין מ"ד ומן שזהו בחי' הב') וכמ"ש בע"ח ובפע"ח שער הק"ש פי"א ובלק"ת מהאריז"ל פ' וירא דבשביל יחוד זו"נ להוליד נשמות צ"ל בהם המשכת מוחי' חדשים ומוחי' דאו"א בבחי' הגדלות דוקא משא"כ לצורך שפע העולמות כידוע וזהו ההפרש בין שארה לעונתה (ובזה יש לפרש משארז"ל פ"ק דברכות דף יוד סע"ב גדול הקורא ק"ש בעונתה יותר מהעוסק בתורה, מדקאמר הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה, פי' לשון בעונתה היינו שע"י ק"ש ממשיך בחי' עונתה שהוא גלוי

בשולי העמוד בגוכתי"ק: ענין שכ' ועונתה שייך שיובן ענין שמע"צ שהוא בחי' עונתה שארה י"ל ר"ה מזונותיו קצובי' כסותה סוכות ובצל ידי כסיתיך או י"ל כסותה יוהכ"פ הסר מעליך עונך והלבש אותך מחלצות וכן בגדי לבן ובגדי זהב ועשית בגדי קדש לאהרן, ומעון ודירה בכלל כסות וזהו סוכות ולולב ד' מינין שילוח סבלונות.

אורות עליונים מבחי' אני הוי' לא שניתי שלמעלה מבחי' שארה ואפילו מבחי' לחם מן השמים מזונא דחכמתא כו', וכן פי' בת"ז תקון שישי דף י"ח א', ושם פי' דכסותה הוא ציצית כמ"ש גדילים כו' אשר תכסה בה, ושארה הוא התורה, ותיבת עונתה י"ל מלשון עת ועונה, כמשארז"ל עד שלא באו לעונת המעשרות, כ"כ הרד"ק וכן לעונת נדרים רפ"ק דתרומות, והכוונה עת הראוי לתשמיש וכמארז"ל ע"פ אשר פריו יתן בעתו שמשמש מטתו מע"ש לע"ש, והיינו כי זו"נ נק' דודים שאינן כמו חו"ב שנק' ריעים דלא מתפרשן אבל בזו"נ היחוד לפרקים, וגם בחו"ב היחוד הפנימי אשר בשביל הולדות נשמות אינו תדירי, ועמ"ש בלק"ת פ' מטות בד"ה עיני כל בפי' ואתה נותן להם את אכלם בעתו, וזהו ג"כ ענין ונתתי גשמיכם בעתם, וכן ונתתי מטר ארצכם בעתו, כי מטרא בעלא דארעא, וגשם היינו מה שנמשך מהמים עליונים שמעל לרקיע כו' ועד"ז י"ל פי' בעתו אחישנה כי עכשיו הוא ארוסין והנשואין והיחוד זהו לע"ל לכן נק' בעתו יהי' בחי' עונתה דהיינו מה שתקראי אישי כנ"ל וזשארז"ל בעלי מלח הוא כי נק' כאלמנה שהלך בעלה למדינת הים סליק לעילא בעלמא דאתכסיא ולע"ל ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסה וזהו ענין והאדם ידע וזהו מלח הוא בחי' ברית מלח עולם, ועמ"ש מזה בביאור ע"פ ולא תשבית מלח, וע"י עד יערה עלינו רוח ממרום, יבא וזהו בעתו אחישנה כו' ומלח ל' תערובות כדפרש"י פ' תשא ע"פ ממולח טהור קדש, וה"ע ביום חתונתו, דפי' חיתון הוא תערובות והיינו שיהי' דירה בתחתונים נמצא מתערב בחי' העליון בתחתונים והיינו ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה, עוי"ל עונתה מענין יעננו ביום קראנו אענה נאום ה' אני אענה את השמים והם יענו את הארץ ע' זח"ב פ' יתרו דפ"ה שז"ס היחוד, ועמ"ש בת"א פ' יתרו סד"ה משה ידבר בענין והאלקים יעננו, וי"מ עונתה מענין מעון כי האשה נק' בית, כמארז"ל ולאשתי ביתי, וכמארז"ל ע"פ וכפר בעדו ובעד ביתו, ביתו זו אשתו.

קיצור.* ובחי' הממוצע מצד הנבראים הוא נוק' דז"א, שהיא המעלה לכל העולמות דבי"ע שיהיו בבחי' ביטול, ע"ד והיו לבשר אחד, יבא כל בשר להשתחוות, וזהו סמיכת גאולה לתפלה, למהוי אחד באחד, ב' יודין דאלף והקו המחברם, והיחוד השפעת עצם החכמה לא כמו בדבור ואותיות, ושארה נמשך ע"י אותיות, אבל עונתה עצם החכמה ונק' טפה, מזוני ג"כ במזלא רק חיצוניות, ק"ש בעונתה, עת ועונה, את אכלם בעתו, ועמ"ש ע"פ ואתחנן כו' בעת ההוא כו', בעתו אחישנה בעלי מלח הוא, או עונתה מלשון אענה נאום ה', או מלשון מעון.

ז) **והנה** בזח"ב בסבא דמשפטים דצ"ז ע"ב פי' דשארה נמשך משם הוי' בנקוד אלקים, ועונתה מבחי' הוי' צבאות, ובזהר"ק שם כ' וז"ל

קיצור: נמצא בב' כת"י — מעתיקים — אבל לא בגוכתי"ק.

ועונתה הוא הוי' צבאות וה"ס היסוד הנק' ה' צבאות כנודע דגוף וברית כחד חשבינן ובו כלולים הנצח וההוד שהם תרי ביעי ואמה, כו' ואלו הם צבאות ומתמן נפקין חיילין ומזונות לעלמא והוא שם זה ה"ס העונה העליונה עכ"ל, ולכאורה הרי עונתה גבוה יותר ואיך מרומז בנה"י, ושארה בהוי' בנקוד אלקים כנ"ל, אך הענין דפי' וענין שם צבאות, היינו שיהי' א"ס ב"ה מתיחד בנשמות דבי"ע שיהי' איהו וגרמוהי חד בהון, כמו שמתיחד בע"ס דאצי', שנק' אל בהתלבשותו בחסד אלקים בגבורה, כך נק' הוא ית' ממש הוי' צבאות, ע"י שמאיר בהנשמות דבי"ע, וכמ"ש מזה בת"א פ' בא בד"ה בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' כו' וכמשארז"ל פ"ה דב"ב דע"ה ב' ע"פ כל הנקרא בשמי עתידין צדיקים שיקראו על שמו של הקב"ה, וע"ד שארז"ל מגילה די"ח ע"פ ויקרא לו אל אלקי ישראל, שהקב"ה שהוא אלקי ישראל קראו ליעקב אל, וברבות פ' ויחי בפסוק ושמעו אל ישראל אביכם, אל הוא ישראל אביכם, מה הקב"ה בורא עולמות אף אביכם בורא עולמות, והיינו כי יעקב זהו ת"ת דאצי' שמבחי' זו נמשך להיות בורא עולמות, ולכן התהוות נשמות אלו נק' עונתה, כמו עד"מ ע"י הטפה נמשך להוליד בדומה לו ממש, כך כביכול להבדיל ע"י המשכת האור עליון במ' נמשך נשמות גבוהות, שיהיו בבחי' אדם, אדמה לעליון, להיות צדיק מושל ביראת אלקים, ותגזור אומר ויקום, והמשכה זו נמשך דוקא ע"י היסוד, כי בינה שממנה נמשך שארה עד הוד אתפשטת, ושיומשך ביסוד נמשך מיסוד דאבא כו' וז"ש מרוב אונים, ופי' במא"א אות ריש סמ"ה רוב אונים אבא כל טפה הנק' און משם נשפעו עכ"ל ע' זח"א ד"ב ע"א מאי מרוב אונים כו' ובת"ז תקון מ"ט דפ"ח ע"ב פי' מרוב אונים דא כתר עילאה, היינו שלהיות גלוי בחי' עונתה המשכת נשמות עליונות מאד הוא נמשך מחכמה וכתר, והיינו ע"י יסוד, ולכן עונתה הוא בחי' הוי' צבאות וזהו שאמרו בזהר מאן פני האדון ה' צבאות דא ר' שמעון בן יוחאי, לפי שהי' נשמה דאצילות וכמו שאמר רשב"ג במסכת ב"מ פ' הפועלים שרבי בנו הוא ארי בן שועל, ור"א בנו של ר"ש הוא ארי בן ארי, והענין כי ענין זנב לאריות וראש לשועלים זהו המ' כשיורדת בבי"ע נק' ראש לשועלים, וע"ז אמרו תעלא בעידניה סגיד ליה, אבל כשהיא באצי' נק' זנב לאריות כמ"ש במא"א אות ז' סעיף כ"ב, ורשב"ג נשיא הי' ענוותן וחישב א"ע שהוא מבריאה מבחי' הנק' ראש לשועלים, אבל על רשב"י אמר שהוא ארי שנשמתו מאצילות ממש, ולכן נק' האדון ה' צבאות, שבחי' עונתה נק' ה' צבאות כנ"ל וכן עונתה הוא גימטריא ה' צבאות, והנה במשנה פ"ז דברכות ברבוא מהו אומר ברוך ה' כו' עד אלקי הצבאות, הרי שדוקא ברבוא מזכיר

בצד העמוד בגוכתי"ק: ועמ"ש מזה ג"כ בת"א פ' בראשית בביאור ע"פ כי כאשר השמים החדשים ובלק"ת בשה"ש ע"פ ששים המה כו' אחת היא יונתי תמתי דרוש הראשון.

שם צבאות, וידוע כי יחידות עשירות מאות הם נר"נ ואלפים ורבבות הם חיה יחידה, דהיינו חכמה וכתר, כי בחכמה נאמר אאלפך חכמה, נמצא שרש ההמשכה בחי' צבאות בא מלמעלה מעלה כו' והוא מובן ע"פ הנ"ל. ומכ"ז יובן פי' ישראל שי"ל ישר אל, כמ"ש הרמ"ז ר"פ שמיני, שבחי' אל ואלקות נמשך בו ביושר ממש וברבות פ' וישלח פ' * אין כאל ישורון, אין כאל ומי כאל ישורון כו'.

קיצור. ענתה גימטריא הוי' צבאות שהוא שגם בבי"ע יהיה הגלוי איהו וגרמוהי חד ממש כמו באצילות, וזהו תמתי שגם מפלגא ולתתא כו' וזהו ענין דירה בתחתונים כו' גם לידת נשמות גבוהות, ויקרא לו אל, אדם בצלמנו כו', מרוב אונים, מאן פני האדון, ושורש צבאות נמשך מבחי' עליונה מאד ע"ד ברבוא הוא אומר כו' אלהי הצבאות כו'.

ח) **ובחי'** כסותה הן האורות מקיפים שנמשכי' ושורין בלבושי' גשמי' (הג"ה הנה בביאור ע"פ השמים כסאי נתבאר שהמקיפים שורים ע"ג הלבושים ולכן הלובש שני לבושים כאחד קשה לשכחה משום שמסתלק המקיף, ומזה נמשך השכחה שהיא הגבול כי הא"מ ממשיך שלא יפסק האו"פ המוגבל כו', ועמ"ש במ"א שהתורה נק' ג"כ לבוש הוד והדר לבשת עוטה אור כשלמה כי התורה נתלבשה בלבושי' שהם תומ"צ שלפנינו כו', וזהו ע"ד שנתבאר בד"ה מזוזה מימין בענין וידבר שלשת אלפים משל, ובענין משל הקדמוני, ובת"א פ' חיי בד"ה יפה שעה אחת בתשובה, בענין ונתפשטו ונתלבשו בעניני זה העולם הגשמי כו' נעשה לנשמתו לבושים שנתלבש בהם בג"ע כו', וריח בגדיו נק' ריחא דלבושייכו של הלבושי' הנ"ל וכמ"ש בלק"ת ס"פ שלח בד"ה וישלח יהושע כו' ואת יריחו, ושם בד"ה ועתה יגדל נא ובפ' מסעי סד"ה אלה מסעי דרוש השני ובהביאור סד"ה לבאר ענין המסעות, והוא ג"כ ע"ד הנ"ל שהם כלים להמקיף היינו כי המקיף הוא מה שלא יוכל לימשך בא"פ ונשאר בא"מ כענין אי"ק בכר כו' והא"פ נמשך מחכמה, ולבחי' זו הכלי ה"ע המזונות הנק' שארה כנ"ל, והמקיף זהו בחי' א"א הנק' ריח בעל החוטם והוא שורה על הלבושים שבהם ועל ידם מאיר המקיף כו' ושכחה יוכיח הנמשך מהסתלקות המקיף, ועמ"ש בת"א פ' מקץ בד"ה ת"ר נר חנוכה מענין הלבושים הנ"ל שבהם ועל ידם משיג האור כו' כמו ע"י המשל עומד על הנמשל, ועיין באג"ה בד"ה אשת חיל עט"ב, ובת"א פ' לך בד"ה והבדילה הפרוכת, מענין החשמל שהוא לבוש דזו"נ כו' וכן בע"ח שער סדר אבי"ע ספ"ה ופ"ו משמע דכסותה הוא

וישלח פ': פרשה עז, א.

בשולי העמוד בגוכתי"ק: ראשית ואחרית הם ב' הממוצעים הנ"ל דהיינו זו"נ.

המסך שבין עולם לעולם וגם הלבוש שלא יינקו החיצוני׳ כתנות עור ואור ועמ״ש בד״ה תורה צוה שלא נדפס בלק״ת מענין לבושים הוד מלכות הנעשים ע״י המצות ומ״ש מזה בפי׳ יפתי שעושים לבושים יפים בלק״ת בשה״ש בד״ה יונתי בחגוי הסלע, ומ״ש במ״א ע״פ שש וארגמן לבושה דקאי על תשבע״פ כי ארגמן ל׳ אריגה דהיינו פי׳ מסכת וע׳ רש״י נדה פ״ז דנ״ז ע״א, ועמ״ש בד״ה אוסרי לגפן, שיש לבושי הגוף ולבושי הראש כו׳ ובהביאור שם שלא נדפס פי׳ כסו הרים צלה קאי על ז׳ מצות דרבנן, והנה בישעי׳ ססי׳ כ״ג כי לירשבים לפני ה׳ יהיה סחרה לאכול ולשבעה ולמכסה עתק ופרש״י למלבושי נוי עתיק משובח כמו ידברו עתק תלים צ״ד, וברבות בקהלת בתחלתו סד״ה כל הנחלים הולכים אל הים כשם שהוא מחדש פניהם כך הוא מחדש לבושיהם כו׳ מהו ולמכסה עתיק כו׳ ע״ש, ואפ״ל פי׳ ולמכסה עתיק שיהי׳ הלבושים נמשכים מבחי׳ עתיק יומין שנאמר בו לבושיה כתלג חיוור ועמ״ש מזה בלק״ת פ׳ אחרי ע״פ כי ביום הזה יכפר דרוש השני בהביאורים, ובפי׳ בקשוטין אזלא במאנין ולבושין פירשו הלבושים נמשכים למ׳ מבינה דאימא אוזיפת מאנהא לברתא וזהו שאמרו במשנה סוף תענית שבחמשה עשר באב וביוהכ״פ היו בנות ישראל יוצאין בכלי לבן שאולין כו׳ וכמ״ש במ״א וע׳ בלק״ת בד״ה מזמור שיר חנוכת הבית בדרוש מזון לבוש בית, מבואר ששרש המזון מחכמה, והלבוש מא״א כו׳ והבית מעתיק, ושם דבחי׳ האשה נק׳ בית ונק׳ בנין א״כ י״ל שמשם נמשך עונתה אלא שבחי׳ עונתה שרשה מהא״פ דעתיק והבית מהמקיף כו׳ ובע״ח באיזהו מקומן איתא שבעתיק הא״פ גבוה מהא״מ, ועמ״ש מזה בקצרה בלק״ת בשה״ש בביאור ע״פ שחורה אני ונאוה בד״ה הנה בין המאציל לנאצלים, ושם ספ״ו עכ״ה), ולכך הקדים כסותה לעונתה כו׳ שארה וכסותה שניהם מתלבשים בבחי׳ הכלים אלא ששארה הא״פ מתלבש בבחי׳ הכלים והכסותה הא״מ מתלבש בלבוש כו׳, אבל עונתה מובדל משניהם להיותה מבחי׳ פנימיות האור הבלתי מוגבל בכלי כנ״ל וד״ל, וכסותה היינו בגד המל׳ דאצי׳ וכמ״ש ותלבש אסתר מל׳ כידוע ששרש לבוש מל׳ בא ונמשך בבחי׳ מקיפים דא״א ואו״א דוקא וז״ש ה׳ מלך גאות לבש כו׳ (הג״ה ועמ״ש מזה בד״ה האזינו השמים דרוש השלישי בפי׳ ברוך כבוד ה׳ ממקומו, וכבוד היינו לבוש ע״ד ר׳ יוחנן קרא למאנא מכבדותא, והמכוון שיהי׳ גילוי לבוש עליון שהוא כבוד עילאה ל״ב נתיבות החכמה שאינו לבוש המסתיר, ע״ש פ״ג באריכות ומ״ש מזה בביאור ע״פ ואולם חי אני וימלא כבוד ה׳ כו׳ דמקור המשכה זו הוא ממ׳ דא״ס שהוא ענין ה׳ מלך גאות לבש אלא שמאיר ע״י החכמה הנק׳ כבוד עילאה, גם במ״א נתבאר שקודם היחוד צ״ל שניהם בלבוש אחד כי האומר הוא בבגדו והיא בבגדה כו׳ ולבוש זה הוא התורה שנקרא עוטה אור כשלמה וע״י שהאדם עוסק בתורה הרי שניהם מתכסים בלבוש אחד כביכול משא״כ כשמחשב שא״ד הרי הוא בבגדו והיא בבגדה כו׳ וא״כ לפ״ז כסותה היא התורה, ועונתה היחוד היינו בחי׳ שבת או ק״ש בעונתה ותפלה כו׳, שארה זהו ג״כ

אותיות התורה חטה, או י"ל שארה ואתה מחיה את כולם כו', ועמ"ש בת"א גבי פורים בד"ה יביאו לבוש מלכות אשר לבש כו', ומשם יובן ענין ההפרש בין לבושין ובין קשוטין שהם סבלונות כי הלבוש נמשך מבחי' לבוש מלכות הנ"ל והקשוטין י"ל נמשכים מבחי' כתר מלכות כו' ששרשו גבוה יותר אף שהלבוש מ' דא"ס מקיפו כי שרש היושר נמשך ממקום שלא הגיע בו הצמצום כנ"ל ומשם נמשך כתר מ' כו', ועכ"פ לפי הנ"ל יש לפרש דבאמירת קדושה יש המשכת בחי' שארה כסותה ועונתה, כי הנה קק"ק הוי' צבאות מכה"כ י"ל זהו הנק' עונתה וכמש"ל דבחי' הוי' צבאות זהו השם של עונתה, וכדי להמשיך בחי' המשכה זו מקדימין ג' פעמים קדוש שהם תלת רישין דאריך, וכמ"ש מזה בלק"ת פ' ראה בביאור ע"פ אחרי הוי' אלקיכם תלכו, פרק אב"ג והוא הג"ה ע"ש, ועי"ז נמשך אח"כ הוי' צבאות ונמשך להיות מכה"כ ועמ"ש מענין ג"פ קדוש בביאור ע"פ ונקדשתי בתוך בנ"י ע"ש, ואח"כ ברוך כבוד הוי' ממקומו זהו בחי' כסותה, כי כבוד היינו לבוש כנ"ל, והמכוון שיומשכו לבושים עליונים יותר ועמ"ש ע"פ ועשתי בגדי קדש לאהרן שיש ג' מדרגות דרך כלל בלבושים הנעשים ממעשה המצות הא' בבי"ע הב' באצילות הג' לפני האצילות כו' ואח"כ ימלוך הוי' לעולם אלקיך ציון י"ל זהו שארה, כי שארה נמשך משם הוי' בניקוד אלקים וזהו ימלוך הוי' אלקיך כו' ועד"ז י"ל בפי' ואולם חי אני וימלא כבוד, כי חי זהו יסוד צדיק חי העולמים שזהו בחי' עונתה ואח"כ וימלא כבוד זהו כסותה והיינו ע"ד ולמכסה עתיק, את כל, אותיות מא' עד תא"ו נק' את וזהו שארה כו', וע' בזהר"ק מהאריז"ל ר"פ בראשית ע"פ הנצנים נראו מענין קדוש ברוך ימלוך, עכ"ה) כי אנא אמלוך עלה במח' הקדומה בבחי' מקיף הכללי כו' וכמ"ש במ"א וד"ל, וזהו המגיד מראשית אחרית ומקדם אשר לא נעשה כו', פי' מגיד וממשיך מראשית דז"א דהיינו ג' מדרגות הנ"ל דשארה כסותה ועונתה לאחרית הימים שהוא בחי' נוק' דז"א כנ"ל, (הג"ה אשר זו"נ שהן ב' הממוצעים הנ"ל פ"ה ופ"ו נקראו ראשית ואחרית, וא"ס ב"ה הוא מגיד וממשיך מבחי' ראשית לבחי' אחרית כל ג' דברים הנ"ל וכמ"ש בכהאריז"ל פי' המשנה והבאת שלום בין אדם א"א לחבירו ז"א ובין איש ז"א לאשתו נוק', שע"י שמסתכל א"א בז"א עי"ז נמשך יחוד זו"נ ועיין בזהר תרומה דקמ"ו סע"ב בפי' ישקני מאן דסתים והיינו ע"י רתיכא דיליה ז"א ע"ש במק"מ עכ"ה).

קיצור. ענין כסותה, היינו שארה או"פ ונמשך משם אלקים, וכסותה א"מ, (מבחי' שם אלוה כ"כ בזהר משפטים צז"ב) ושרשו מבחי' ה' מלך גאות לבש, ובהג"ה שי"ל זהו ענין ברוך כבוד, כבוד זהו לבוש מבחי' ל"ב נתיבות חכמה, וזהו וימלא כבוד הוי', וקדוש וברוך י"ל ב' בחי' הנ"ל דע"כ ועד"ז ואולם חי אני וימלא כבוד, וענין הלבוש ע"ד משל הקדמוני, ועל הלבוש שורה המקיף, ובהסתלקות הלבוש והמקיף גרעון לאו"פ, ע"ד שכחה, וענין ריחא דלבושייכו שש וארגמן לבושה, ועמ"ש ע"פ ועשית בגדי

קדש לאהרן ג' מדרגות בהלבושים, ולע"ל נאמר ולמכסה עתיק, וענין בצל ידי כסיתיך, כסו הרים צלה וענין כבס ביין לבושו כו' סותה, ועמ"ש ע"פ ואכסך משי, שעשאן ממש בעולם, גם ע"ד עוטה אור כשלמה שניהם תחת לבוש א' משא"כ האומר הוא בבגדו כו'.

ט) **ומ"ש** ומקדם אשר לא נעשו, וזהו ענין שילוח סבלונות אך הנה יש להקדים תחלה שיש ב' מיני מקיפים הא' בחי' מקיף הלבושים הנ"ל הנק' כסותה שהיא לפי סדר ההשתל' והתלבשות הפרצופי' דא"א ואו"א וזו"נ, והמקיף הב' הוא בחי' מקיפי' דא"ק הנק' עיגולי א"ק שלמעלה מבחי' יושר דא"ק כו' (הג"ה עיין מענין ב' מקיפים בת"א סד"ה הבאים ישרש בהביאור ובלק"ת בד"ה חנוכת הבית גבי לבוש ובית עכ"ה) ולהבין זה הנה יש להקדים תחלה מה שאנו אומרים ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו כליל תפארת בראשו נתת לו כו', דהנה במנחה דשבת הוא גוף היחוד דזו"נ וז"ש אתה אחד ושמך אחד דהיינו בחי' התכללות דע"ס דז"א וזהו אתה אחד והתכללות דע"ס דמל' דהיינו ושמך אחד ולמהוי אחד באחד הוא בחי' היחוד וההתכללות דע"ס ויחו"ת ביחו"ע כו', אך כדי שיהי' נמשך בחי' יחוד זה במנחה תקנו בתפלת שחרית צלותא דישמח משה כו', שהוא ענין שילוח סבלונות שקודם היחוד כנ"ל כ"כ במ"ח מהפע"ח, וי"ל תחלה מהו בחי' היחוד דזו"נ דרך כלל וגם שמבואר למעלה כללות ענין סיבת היחוד שלהם מה שזה יורד וזה עולה כו', אך גוף עצם היחוד ידוע שהוא בחי' חיבור מ"ד ומ"ן כו' ונק' ג"כ יחוד ת"ת ומל', וביאור הדברים הנה ידוע דבחי' הת"ת דז"א שם הוא בחי' התכללות מכל הע"ס לפי שת"ת כולל לחו"ג, (הג"ה, עיין מענין ת"ת בתו"א ס"פ נח ובלק"ת בד"ה אם בהרת וע"פ וביום השלישי יקימנו עכ"ה) וכמשל עירוב הגוונין באופנים שונים מן האדום והלבן וירוק שאז דוקא נק' תפארת אבל בגוון א' לבן או אדום לא נק' תפארת כלל, וכך למעלה בחי' התכללות חו"ג בכמה אופנים שונים חסד שבגבו' עם גבורה שבחסד כו', והוא בחי' הת"ת וז"ש ישראל אשר בך אתפאר, (הג"ה, ועמ"ש בביאור ע"פ כי תצא בפי' אשת יפת תואר ומ"ש ע"פ הנך יפה רעיתי עכ"ה) ובמדה זו נמשך המשכות מ"ד לבחי' המל' והיינו יחוד ת"ת ומל' שהוא בחי' יחוד דזו"נ כידוע, (הג"ה ועמ"ש בפי' ומהללים לשם תפארתך בלק"ת פ' קדושים ע"פ ונטעתם כל עץ מאכל עכ"ה) וכמ"כ בבחי' העלאת מ"ן מנוק' לז"א הוא ג"כ מבחי' הת"ת שבה והיינו מבירורי דרפ"ח כו' שנפלו בנוגה דבי"ע כאשר נתהפך מחשוכא לנהורא מרירו למיתקא הוא בחי' העלאת מ"נ דהנה ידוע דא"א לק"נ לקבל שפע מבחי' המדות דאצי' משום שנאמר וכבודי לאחר לא אתן כו' דהיינו בחי' כבוד הוי' דז"א דאצי' אך מבחי' המל' יכולים לקבל כי מלכותו בכל משלה כו' (ועמ"ש ע"פ אם בן הוא כו' ואם בת היא, וזהו"ע רגליה יורדות כו',) והן הנק' תרין צפרין שיונקים בכל לילה מחצות עד השחר מבחי' המל', וכמ"ש ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה כו' ותרין צפרין הללו

הם בחי' חו"ב דק"נ, וז"ש אשר שם צפרים יקננו כו'. (הג"ה *, צ"ע דזה קאי על נשמות דאצי' דקדושה, ועי' זח"ג פ' פנחס דף רי"ז ע"ב ובמא"א אות בי"ת סעיף מ"ז וז"ל בנות האדם ב' מוחין דבינה דנוגה דאצי' והן נק' ב' צפורין דפ' ויחי עכ"ל וע' בזהר ויחי דרי"ז ועמ"ש סד"ה זכר רב טובך יביעו עכ"ה), והא' הנק' קדרותא דצפרא וע"י בחי' נוגה נשפע ונמשך השפע גם לחיצוני' שהם ג"ק הטמאות כמאמר דנוגה מפתי לאתתא כו', כי בחי' נוגה הוא משרש דברים המותרים כמו תאוות היתר ומשם נמשך לתאוות איסור וטמא ופסול כו', אבל בלתי אמצעות ק"נ לא היו החיצוני' יכולים לקבל גם מבחי' מל' כידוע, והנה כתיב כמראה הקשת אשר יהי' בענן ביום הגשם כן מראה הנוגה סביב הוא דמות כבוד הוי' וארא ואפול על פני כו', פי' כמו מראה הקשת הן ג' גוונים חיור סומק ירוק ביום הגשם שענן מסתיר לגמרי אך נראה ג' גוונים הללו מתוך הסתר הענן והוא הנק' קשת כמ"ש קשתי נתתי בענן כו', וזהו דמיון למראה הנוגה (הג"ה מפרש הנוגה על ק"נ ובפרדס מפרש נוגה בקדושה מאד נעלה ולא ק"נ ונת' מזה במ"א, עכ"ה) דהיינו כאשר מתהפך מחשוכא לנהורא כנ"ל שהוא ג"כ אור הנראה מתוך החשך וההסתר דג"ק הטמאות כו', והרי כלול מראה זו מג' גוונין הא' חשוכא שקדם לנהורא והב' האור הנראה מתוך החשך והג' הממוצע ביניהם כמו שיש ג' גוונין אשר בקשת מזה הטעם ואמנם ידוע דכאשר השמש עומד תחת הענן אז דוקא נראין בו ג' גווני קשת בבחי' או"ח כו', וכך כתיב למעלה כמראה הנוגה שהוא בחי' או"ח לגבי מראה דמות כבוד הוי' דז"א שנק' שמש כידוע וד"ל, ובחי' או"ח זה דנוגה מבירורי דרפ"ח כו' המתהפך מחשוכא לנהורא הוא בחי' העלאת מ"ן דנוק' כנ"ל (הג"ה, וזהו ענין כשושנה בין החוחים, וזהו ענין שיש יתרון לחכמה מן הסכלות בזח"ג תזריע דמ"ז וע"ד ותרב חכמת שלמה שריבוי זה נמשך בה מהבירור מחכמת כל בני קדם זמ"ל קדמאין דתהו ועמ"ש ע"פ והנה באר בשדה עכ"ה) * וכמ"ש כי שמש ומגן הוי' אלקים כו' והיינו ג"כ מבחי' הת"ת שבה דהיינו בחי' ג' גוונים דנוגה שעולין עמה בבחי' האמצעות בבחי' העלאת מ"ן, וז"ש בקשת וראיתיה לזכור ברית עולם דהיינו להמשיך מ"ד לברר את המ"ן שהוא בחי' בירור שני שבאצי' עצמו, ויובן זה ע"ד דוגמא למעלה כשאדם מהפך גם רצון התאווה זרה כשנמשכת בנוגה כמ"ש בכל לבבך בשני יצריך כו' ומוסר כל נפשו הבהמית באחד הגם שעולה למעלה לה' כקרבן בהמה ע"ג המזבח כידוע מ"מ לא יתכן לומר שנכללה גם נפשו הגשמי הזאת בבחי' האצי' דהיינו בחי' האלקות ממש אלא רק שעלתה למעלה בבחי' ביטול במציאות לגמרי כענין המאמר בזהר לאשתאבא בגופא דמלכא וכמו מיכאל שמקריב נשמות ע"ג המזבח

הג"ה: קודם הג"ה זו נכתב בצד העמוד בגוכתי"ק: שטה מהצד תואר ועמ"ש בת"א פ' ויצא בענין ורחל היתה יפ"ת ויפ"מ.

*) עד כאן בגוכתי"ק, ומכאן עד סיום הסעיף — מכתי' מעתיק (ר' שמואל סופר).

העליון היינו כמארז"ל הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה ביניהם ושרפן, פי' הושיט לשון התגלות דהיינו התגלות יתירה מכפי המדה שלהם, כך למעלה בחי' יסוד דז"א נק' אצבעו הקטנה והושטת האצבע הוא בחי' גילוי המשכת המ"ד שעי"ז נתבררו ונכללו הנשמות שעלו בהעלאת מ"ן ליכלל באצי' ממש והוא בחי' בירור שני שהמ"ד מברר למ"ן וע"ד פשוט היינו שיהי' למס"נ של אדם גשמי נכלל באחד ממש כמו ר"ע שמסר נפשו באחד ממש כמארז"ל שהי' מאריך באחד עד שיצאה נשמתו בא' כו' וד"ל, ובכ"ז יובן גוף ענין היחוד דת"ת ומל' דהיינו אתה אחד ושמך אחד למהוי אחד באחד כנ"ל שהוא חיבור מ"ד ומ"ן כנ"ל. ומעתה יש להבין ענין הסבלונות שקודם היחוד הנ"ל דהיינו מ"ש ישמח משה במתנת חלקו כו', אך הנה יש להקדים ביאור ענין המקיף הנ"ל דוקא דהיינו בחי' מקיפים דא"ק כו', דהנה לכאורה יש להבין בגוף ענין היחוד הנ"ל דודאי כך עלה ברצון המאציל שיהי' יחוד זו"נ באופן הנ"ל דוקא לכך הוצרך תחלה שיהי' ההסתר והצמצום דשם אלקים להיות חשוכא ואח"כ יבורר מחשוכא לנהורא ויעלה בהעלאות ואח"כ יומשך המשכת מ"ד כו', וזה יפלא מאד דהלא קמי' כחשיכה כאורה וכולא קמי' כ"ח כו' לפי שבחי' עצמות האור א"ס מובדל בערך מהיות גם בחי' מקור להשתלשלות כו', דאפי' בחי' קו"ח הנ"ל אינו אלא בחי' הארה מעצמותו כדמיון טפה בים אוקיינוס וא"כ מה זה העונג במאציל שיהי' היפוך חשוכא לנהורא כו' מאחר דקמי' כחשיכה כאורה כנ"ל ואם צדקת כו', אך הענין הוא דבחי' עונג נעלם במחשב ההקדומה הנעלם בעצמות המאציל בלתי יש טעם וחכמה לזה בגילוי כי א"א שיבא מבחי' ההעלם לגילוי כענין שתוק כך עלה במחשבה לפני כו', ואפי' במח' דא"ק שהוא בחי' עיגולים דא"ק כו', והנה הגם שא"א שיבוא לגילוי בחי' עונג הנעלם הזה גם בבחי' א"ק, ומכש"כ באצי' שנאצל מבחי' א"ק, אך הנה דוקא בירידות האור האצי' בסתר המדרגו' בבי"ע בתכלית ההסתר והצמצום היותר אחרון דהיינו בסוף עולם העשי' שם גילוי בחי' עונג הנעלם הזה וגם שבאצי' ולמעלה הוא מוסתר ונעלם בתכלית, אך הנה בסוף העשי' שם המה הע' שרים דק"נ המושלים ושולטים על ישראל בשעבוד גליות, שז"ס ענין גלות השכינה כמארז"ל גלו לאדום שכינה עמהם שלא גלו ישראל לבין האומות אלא כדי להוסיף עליהם גרים, שהוא כל בחי' העלאת רפ"ח כו' מן המצות ותורה ותפלה יעלו ויבררו כל מה שתחת ממשלת הע' שרים כידוע בפי' אשר שלט האדם באדם לרע לו כו', אך קודם הבירור הרי הע"ש מושלים ושולטים על ישראל, וגם שואפים מיניקת הקדושה כמ"ש חיל בלע ויקיאנו כו' אך מ"מ קשה לסבול לפי העת והשעה והזמן וכמו הזקנים שבכו כשראו שועל יוצא מבית קדה"ק כו', רק שר"ע שחק ואמר אם לעוברי רצונו כך כו', ומפני שלא נודע ונגלה סוד הענין וטעמו לעיני בשר כו' על כן מההכרח שיתגלה בעולם הזה דוקא מבחי' עונג העליון של עצמות המאציל הנעלם וכמוס בעצמותו גם קודם שהאציל כו', והוא ענין ובחי' קבלת ענג שמקבל עצמות המאציל מהתהפכות חשוכא לנהורא כו'

שהוא הבירורים דרפ"ח כו' מע"ש דנוגה הגם דקמי' כחשיכה כאורה ואין זה תופס מקום כלל וכלל, אך מ"מ יש בזה ענין עונג נעלם וכמוס בעצמיות כנ"ל, אך כאשר עדיין לא ירד אור א"ס בירידות המדרגות כמו באצי' ולמעלה לא הוצרך שם לבחי' עונג הנעלם הזה לבחי' התגלות מאחר דבאצי' שם איהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד ושם נאמר לא יגורך רע כו' וכבודי לאחר לא אתן כו', אך בירידת האור בבי"ע בתכלית ההסתר והצמצום היותר אחרון עד שנתהווה בחי' נפרד גמור כמו הע"ש דנוגה ששולטים ומושלים כו' אין להם בושת כלל מקוב"ה ושכינתי' כו' כדאיתא בתקונים בפי' ירא בושת כו' שמה דוקא הוצרך להיות התגלות אור עונג העליון הנעלם בעצמות כדי להאיר החושך הגדול הזה ושיוכל להיות נסבל לפי השעה והזמן של הגליות, וזהו מ"ש העם ההולכים בחושך דנוגה דעשי' שולט עליהם ראו אור גדול מעונג העליון הנ"ל ומטעם הנ"ל וד"ל, וזהו שרש ענין שילוח סבלונות הנ"ל כמו עד"מ שהחתן שולח מיני קישוטין שתתקשט בהן הכלה שמייפה אותה בהן ומגלה שבאלה הגוונין רוצה שתתייפה, כך למעלה נשלם בחי' הארת העונג העליון הנעלם הנ"ל מבחי' כתר ומקיף דא"ק כנ"ל לסוף מדרגות העשי' שבחי' מל' שם בתכלית החושך וההסתר כו' כדי לייפותה בזה ולהאירה מתוך החושך וכמ"ש כיתרון האור מתוך החשך דוקא וכמשל אבנים טובות כו', לפי שאין אשה אלא ליופי וכנראה בטבע תולדת הבריאה שהנקבות יפים מהזכרים לפי שאשה חמת כו' שהיא מרובה בדמים טמאים ע"כ צריכה ליופי העליון ביותר, והיינו בחי' הארת העונג העליון הנעלם הנ"ל שמאיר בירידה זאת כו' וד"ל, וזהו פי' ומקדם אשר לא נעשה דהיינו מבחי' מקיפים דעגולים דא"ק שלמעלה מבחי' מקיפים דכסותה כנ"ל, והיינו פי' ישמח משה במתנת חלקו, פי' מתנת חלקו הוא בחי' כלת משה שהוא מל' דאצי' שנבנית אחת מצלעותיו דז"א שנק' איש וכמ"ש והאיש משה כו', ונק' משה איש האלקים בעלה דמטרוניתא כידוע ובהיות המל' יורדת דוקא בסתר המדרגות כמ"ש יונתי בחגוי הסלע כו' ואז נשלח לה קישוטין וסבלונות לייפותה והוא בחי' המשכת עונג הנעלם הנ"ל שבעצמות המאציל כנ"ל, וה"ש לשון ציווי לעתיד ישמח משה כו' להיות כי עד עתה שמחת עונג הנעלם הנ"ל בבחי' ההעלם וההסתר באצי' ששם נשמת משה שנק' איש אלקים כו', אך מעתה ישמח משה במתנת חלקו דהיינו שימשיך עונג זה הנעלם לבחי' המל' בסוף המדרגות בכדי שיהי' להמל' כח לברר ולהפך חשוכא לנהורא, ולא יהי' קשה לסבול כנ"ל, והן הנה בחי' הקישוטין שלה כו' וד"ל, כי עבד נאמן קראת לו, פי' עבד הוא בחי' מט"ט שנק' עבדו זקן ביתו כו' כידוע בפי' נער הייתי גם זקנתי שהוא שרו של עולם הבריאה כו', ופי' עבד נאמן הוא בחי' משה שרשו בו"ק דאצי' שממשיכים שפע לו"ק דבריאה שנק' מט"ט כו', וכמ"ש לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא כו' עבדי עבד י' דאור אבא מקנן באצי' ובכל ביתי היינו בהיכלות דאו"א, משא"כ הנביאים שזולתו כו' במראה אליו אתודע כו' שהוא בחי' המל', וזהו עבד נאמן קראת

לו, פי' קראת בבחי' המשכה מלמעלה למטה וכמו וקראת לשבת ענג כו', וגם פי' עבד נאמן קאי על בחי' הבירורים דרפ"ח כו' שמברר את הכל כי בחכמה דוקא אתבירירו והיינו בחי' המ"ד שמברר למ"ן דכל ימות החול כו', וכליל תפארת בראשו נתת לו, פי' כליל תפארת כמו כליל ועטרה שבה כללות כח היופי ליפות לכל מי שילבישנה כו', כך נמשך מקור בחי' היופי העליון הנק' קישוטין בבחי' ת"ת דז"א ומשם נמשך לבחי' המל' כנ"ל ואח"כ בשבת במנחה נעשה בחי' היחוד דת"ת ומל' כנ"ל בפי' אתה אחד ושמך אחד באריכות וד"ל, ובכל הנ"ל יובן ג"כ שרש ענין הפסוק הנ"ל והי' שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים כטל מאת ה' כו', פי' שארית אותיות ראשית אך שהוא כל המדרגות שבמל' ולכך נק' שארית יעקב כמו לשארית נחלתו כו', או שארית הפליטה כו', וע"ד שארז"ל בפי' שארית שמשים א"ע כשיריים והיינו בחי' ומדרגה היותר תחתונה, וז"ש בקרב עמים רבים דהיינו בשעבוד ישראל בגלות בע"ש דנוגה בבחי' צמצום היותר אחרון כו', ומשום דשם דוקא יתגלה מבחי' עונג הפשוט הנעלם בעצמות אור א"ס שלא יוכל לבוא לידי גילוי גם לפני האצי' כנ"ל ומטעם הנ"ל, והיינו דוקא בבחי' עגולים דא"ק כו', וכמשל העיגול שאין בו מעלה ומטה, והנה דוקא בתחתיתו שיגיע עליונו ע"י קו ממשיך ביושר דהיינו בחי' יושר דא"ק כי עקבי א"ק מסתיימים בסוף העשי' כידוע והוא בחי' עקבות משיחא כו', אבל בחי' העיגול עצמו שוה ממש עליונו ותחתיתו כידוע, וכך בבחי' עגולים דא"ק נאמר ומתחת זרועות עולם שמתחת שוה לעליון כו', זהוא בחי' שארית יעקב הנ"ל ששם דוקא יאיר אור העליון ביותר שנעוץ תחב"ס דוקא כו' וכידוע וד"ל, וזהו שארית יעקב מבחי' ראשית שהוא יושר דא"ק כו', אלא יהי' כטל מאת ה' שהוא בחי' הארת המקיפים של המאציל ד"מ הטל הגשמי שאינו נפסק לעולם כי אינו תלוי באתעדל"ת כו' וכך קמי' כחשיכה כו' ואם צדקת כו', רק שהוא עונג נעלם וכמוס בעצמותו ואינו יורד ומתגלה רק מעצמו ומאליו דוקא כו', וזהו אהי' כטל לישראל כו' והיינו מ"ש לא יקוה לאיש, פי' כל תקוה הוא המשכת מ"ד כמו זה הוי' קוינו לו כו', ובחי' הטל הזה אינו תלוי כלל באתעדל"ת בהעלאת מ"ן ע"כ אינו מקווה לבחי' המשכת מ"ד דאיש הוא בחי' ז"א שמקבל ממוחין דאו"א וגם מבחי' שרשו הראשון בבחי' א"ק שנק' אדם דבריאה דרך כללות כידוע ג"כ אינו מקווה כי שארית יעקב הנ"ל גבוה למעלה בשרשו גם מבחי' חכמה דא"ק שנמשך בבחי' היושר להקרות בשם אדם כנודע, וז"ש אשר לא ייחל לבנ"א כו' והיינו מטעם הנ"ל לפי שנעוץ תחב"ס הרי אין זה אלא בבחי' העיגולים דוקא כנ"ל וז"ש ויתן לך האלקים מטל השמים והיינו טל שעתיד להחיות בו את המתים כמ"ש כי טל אורות טליך כו' וד"ל.

ענין שארית, ביוסף לכם שארית בארץ כו' לפליטה גדולה דפי' רבינו שזהו ענין משיח כו', בישעי' י"א י"א ט"ז לשאר עמו כו' שיהי'

והניף ידו על הנהר כו' לשארית נחלתו, שמשים א"ע כשיריים כו' ותשאר היא ושני בנעמי שעשו שירי שיריים כו'.

לאלה דברי הברית ס"פ תבא כ"ח ס"ט אלה דברי הברית כו' כי בתיבת אלה יש ב' ענינים הא' לטוב אלה תולדות נח, אלה פקודי המשכן, אלה המצות כו' מי ברא אלה כו', ויש אלה לגריעותא, אלה אלהיך כו' גם אלה תשכחנה, ולכן צ"ל אלה דברי הברית, ועיין מזה בזח"א ויחי דרכ"ז ע"א וזח"ב פקודי דף רל"ו ע"ב, פי' שהברית נמשך מצד אלה ור"ל כי אם ח"ו לא ישמעו הא אלה להתפרע כו', ולפע"ד י"ל כי הברית נמשך ע"י ב' בחי' אלה, ועיקרו לטוב כמו אלה החוקים כו' שנאמר ג"כ ס"פ בחקתי, אלא שאם לא כו' אזי יש ג"כ אלה כו', ובגמ' ברכות דף ה' סע"א נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין מה מלח כו' א"כ גם אלה דברי הברית ג"כ עיקרן למתק ולמרק כו' א"כ ודאי אלה הוא מסט' דקדושה, וזהו הוא יתן ש"ט ושארית לאלה דברי הברית שיומתק מזה המיתוק וישאר המכוון שיהי' ברית מלח עולם, עולם נמשך ממל' מלך העולם, והמלח ממתיק העולם שלא יהא מעלים, וענין ש"ט ע"ד לעשות לך שם כו', גם ברית מלשון ברית בין הבתרים שיהופך מהרי בתר להרי בשמים, גם ש"ט ושארית ע"ד לעברך בברית כו' למען הקים אותך לו לעם כו', ועמ"ש ע"פ אתם נצבים שפרש"י כששמעו ישראל צ"ח כו' הוריקס פניהם א"ל משה אתם נצבים כו' כי התנאים נמשכים מחו"ב, אם א' חכמה מ' בינה, אבל מבחי' כתר ורב חסד נושא עון, ע"כ מגיד מראשית אחרית שהוא כתר עליון כמ"ש בת"ז במאמר דפתח אליהו, לכן הוא יתן ש"ט ושארית לאלה דברי כו' כי הברית התקשרות שלמעלה מהשכל כו' כנ"ל בענין לעברך בברית.

מראה מקומות

מראה מקומות
לפסוקי תנ"ך

(נערכו ע"י הרב התמים ר' אהרן שי' חיטריק)

ברית מלח עולם: **במדבר יח, יט.**
ברכי נפשי את ה': **תהלים קג, א.**
בשר חמורים בשרם: **יחזקאל כג, כ.**
בתולות אחריה רעותיה מובאות לך: **תהלים מה, טו.**

ג.

גדול אדונינו: **תהלים קמז, ה.**
גדול ה' ומהולל מאד: **תהלים מח, ב.**
גל עיני ואביטה: **תהלים קיט, יח.**
גם בלא דעת נפש לא טוב: **משלי יט, ב.**
גער חית קנה: **תהלים סח, לא.**

ד.

דבר מלך שלטון: **קהלת ח, ד.**
דודי צח ואדום: **שיה"ש ה, י.**
דרשו ה' ועוזו: **תהלים קה, ד.**

ה.

הבט משמים וראה: **תהלים פ, טו.**
הוא היה גבור ציד: **בראשית י, ט.**
הוא עשו אבי אדום: **בראשית לו, ט.**
הוא עשנו ולא אנחנו: **תהלים ק, ג.**
הוד והדר לפניו: **תהלים צו, ו.**
הוי כל צמא לכו למים: **ישעיה נה, א.**
הזורעים בדמעה ברנה יקצרו: **תהלים קכו, ה.**
החכמה תחיה: **קהלת ז, יב.**
היכל ה' המה: **ירמיה ז, ד.**
היש בה עץ אם אין: **במדבר יג, כ.**
הלא הוא אביך קניך: **דברים לב, ו.**
הלוך ילך ובכה: **תהלים קכו, ו.**
הללי אלקיך ציון: **תהלים קמז, יב.**
המגביהי לשבת: **תהלים קיג, ה.**
המגיד מראשית: **ישעי' מו, י (מגיד).**
הנה אמתי בלהה: **בראשית ל, ג.**
הנה אנכי שולח מלאך לפניך: **שמות כג, כ.**
הנה ה' אלקי' בחוזק יבוא: **ישעיה מ, י.**
הנך יפה רעייתי: **שה"ש א, טו.**
הנחמדים מזהב: **תהלים יט, יא.**
העידותי בכם היום את השמים: **דברים ד, כו.**
הקל קול יעקב: **בראשית כז, כב.**
השומר אמת לעולם: **תהלים קמו, ו.**
השיב אחור ימינו מפני אויב: **איכה ב, ג.**

ו.

ואברהם זקן: **בראשית כד, א.**
ואהי' אצלו אמון: **משלי ח, ל.**
ואולם חי אני: **במדבר יד, כא.**
ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם: **שמות כא, א.**
ואם אדונים: **מלאכי א, ו.**
ואמת ה' לעולם: **תהלים קיז, ב.**
ואנכי איש חלק: **בראשית כז, יא.**
ואנכי עפר ואפר: **בראשית יח, כז.**
ואנכי תרגלתי לאפרים: **הושע יא, ג.**
וארשתיך לי לעולם: **הושע ב, כא.**
ואשים דברי בפיך: **ישעיה נא, טז.**
ואשפוך את נפשי לפני ה': **שמואל א' א, טו.**
ואתה אל תירא עבדי יעקב: **ישעיה נד, ב.**
ואתה אמרת ידעתיך בשם: **שמות לג, יב.**
ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם: **קהלת יב, יג.**
ואת עורות גדיי העזים הלבישה על ידיו: **בראשית כז, טז.**
ואת רוח הטומאה אעביר: **זכרי' יג, ב.**
ואתם הדבקים: **דברים ד, ד.**
ובערת הרע מקרבך: **דברים יט, יט.**
ובשתים יכסה רגליו: **ישעיה ו, ב.**
וגם אתה תדין את ביתי: **זכריה ג, ז.**
ודבק באשתו והיו לבשר אחד: **בראשית ב, כד.**
ודוד הוא הקטן: **שמואל א' יז, יד.**
ודלת ראשך כארגמן: **שיה"ש ז, ו.**
והאיש משתאה לה מחריש: **בראשית כד, כא.**
והאנשים אשר היו עמי: **דניאל י, ז.**
והארץ הדום רגלי: **ישעיה סו, א.**
והארץ משכלת: **מלכים ב' ב, יט.**
והבריח התיכון: **שמות כו, כח.**
והחוט המשולש לא במהרה ינתק: **קהלת ד, יב.**
והחיות רצוא ושוב: **יחזקאל א, יד.**
והחכמה מאין תמצא: **איוב כח, יב.**
והיה אור הלבנה כאור החמה: **ישעיה ל, כו.**
והיה בעונני ענן על הארץ: **בראשית ט, יד.**
והיה ברכה: **בראשית יב, ב.**
והי' העטופים ללבן: **בראשית ל, מב.**

והי' כי תלכון לא תלכון ריקם: **שמות ג, כא.**
והיה כעץ שתול: **תהלים א, ג.**
והיה מספר בני ישראל כו' אשר לא יספר: **הושע ב, א.**
והיה שארית יעקב: **מיכה ה, ז.**
והיתה נפש אדוני צרורה: **שמואל־א כה, כט.**
והלך לפניך צדקך: **ישעיה נח, ח.**
והם תכו לרגליך: **דברים לג, ג.**
והנה אופן אחד בארץ: **יחזקאל א, טו.**
והנה אנחנו מאלמים אלומים: **בראשית לז, ז.**
והניף ידו על הנהר: **ישעיה יא, טו.**
והסיר ה' ממך כל חולי: **דברים ז, טו.**
והסירותי מחלה מקרבך: **שמות כג, כה.**
והרוח תשוב אל האלקים: **קהלת יב, ז.**
והריחו ביראת ה': **ישעיה יא, ג.**
וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים: **דברים ה, טו.**
וזכרתי את בריתי יעקב: **ויקרא כו, מב.**
וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה: **ירמיה לא, כו.**
וחכך כיין הטוב: **שיה״ש ז, י.**
וחליתי והייתי כאחד מהם: **שופטים טז, ז.**
וחם הוא אבי כנען: **בראשית ט, יח.**
וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו: **תהלים קג, יז.**
וחסדי מאתך לא ימוש: **ישעיה נד, י.**
וחסד לאומים חטאת: **משלי יד, לד.**
ויבא החדרה ויבך: **בראשית מג, ל.**
ויבא כגשם לנו: **הושע ו, ג.**
ויברך ה' אותך לרגלי: **בראשית ל, ל.**
וידבר שלשת אלפים משל: **מלכים א' ה, יב.**
וידעו מצרים כי אני ה': **שמות ז, ה.**
ויודע בהם אנשי סוכות: **שופטים ח, טז.**
ויטע אשל בבאר שבע: **בראשית כא, לג.**
וה' יגיה חשכי: **שמואל ב' כב, כט.**
וה' עמו: **שמואל א' טז, יח.**
ויניחהו בגן עדן: **בראשית ב, טו.**
ויעמוד העם על משה: **שמות יח, יג.**
וירא און ולא התבונן: **איוב יא, יא.**
וירא ראשית לו: **דברים לג, כא.**
וירגלו אותה: **יהושע ז, ב.**
וירח את ריח בגדיו: **בראשית כז, כז.**

וישב העם בשטים: **במדבר כה, א.**
וישח אדם וישפל: **ישעיה ב, ט.**
ויתורו את הארץ: **במדבר יג, כא.**
ויתן את קולו בבכי: **בראשית מה, ב.**
ויתן לך האלקים מטל השמים: **בראשית כז, כח.**
ויתן עוז למלכו: **שמואל־א ב, י.**
וכהמס דונג מפני אש: **תהלים סח, ג.**
וכי ימכור איש את בתו לאמה: **שמות לא, ז.**
וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו: **ישעיה נח, יא.**
וכפתור תחת שני הקנים: **שמות כה, לה.**
ולא יכנף עוד מוריך: **ישעיה ל, כ.**
ולא בכסף תגאלו: **ישעיה נב, ג.**
ולאמר לציון עמי אתה: **ישעיה נא, טז.**
ולבי חלל בקרבי: **תהלים קט, כב.**
ולך תהי' צדקה: **דברים כד, יג.**
ולמכסה עתיק: **ישעי' כג, יח.**
ולמען דוד עבדי: **ישעיה לז, כה. מלכים־ב יט, לד.**
ולנפתלי אמר נפתלי שבע רצון: **דברים לג, כג.**
ולרש אין כל: **שמואל־ב יב, ג.**
ומכפירים יחידתי: **תהלים לה, יז.**
וממגד תבואות שמש: **דברים לג, יד.**
ומן העפר אשר יהי' בקרקע המשכן: **במדבר ה, יז.**
ומקום רגלי אכבד: **ישעיה ס, יג.**
ומתוקים מדבש ונופת צופים: **תהלים יט, יא.**
ונהר יחרב ויבש: **איוב יד, יא.**
ונחה עליו רוח ה': **ישעיה יא, ב.**
ונעלמה מעין כל חי: **איוב כח, כא.**
ונשמות אני עשיתי: **ישעיה נז, טז.**
ונתתי לך מהלכים בין העומדים: **זכריה ג, ז.**
ונתתי צבי בארץ החיים: **יחזקאל כו, כ.**
ונתתם לי אות אמת: **יהושע ב, יב.**
ועבד הלוי הוא: **במדבר יח, כג.**
ועל יובל ישלח שרשיו: **ירמיה יז, ח.**
ועל ראשי החיות רקיע כעין הקרח: **יחזקאל א, כב.** (על).
ועמדו רגליו ביום ההוא: **זכריה יד, ד.**
ועמך כולם צדיקים: **ישעיה ס, כא.**
ועשו איש שעיר: **בראשית כז, יא.**
ועתה יגדל נא כח אדני: **במדבר יד, יז.**

ופלגשו ושמה ראומה: **בראשית כב, כד.**
ופרשו השמלה: **דברים כב, יז.**
וצבא השמים לך משתחוים: **נחמיה ט, ו.**
וצדיק באמונתו יחי׳: **חבקוק ב, ד.**
וצדיק יסוד עולם: **משלי י, כה.**
וצדקה תהיה לנו כי נשמור: **דברים ו, כה.**
וקול התור נשמע בארצנו: **שה״ש ב, יב.**
וקראתם דרור: **ויקרא כג, כא.**
ורב שלום בניך: **ישעיה נד, יג.**
ורגליהם רגל ישרה: **יחזקאל א, ז.**
ושאבתם מים בששון: **ישעיה יב, ג.**
ושם אחיו יובל: **בראשית ד, כא.**
ושמרו דרך ה׳: **בראשית יח, יט.**
ושמתי כדכד: **ישעיה נד, יב.**
ושער רישי׳ כעמר נקא: **דניאל ז, ט.**
ושפחה כי תירש גבירתה: **משלי ל, כג.**
ותגזור אומר ויקם: **איוב כב, כח.**
ותהי להם הלבנה לאבן: **בראשית יא, ג.**
ותורת חסד על לשונה: **משלי לא, כו.**
ותקם את דבריך: **נחמיה ט, ח.**
ותקם בעוד לילה: **משלי לא, טו.**
ותרא האשה כי טוב העץ למאכל: **בראשית ג, ו.**
ותתפלל חנה על ה׳: **שמואל־א ב, א.** (**ותתפלל על ה׳**).
ותתצב אחותו מרחוק: **שמות ב, ד.**

ז.

זאת קומתך דמתה: **שיה״ש ז, ח.**
זבחי אלקים רוח נשברה: **תהלים נא, יט.**
זה דבר ה׳ אל זרובבל: **זכריה ד, ו.**
זרעו לכם לצדקה: **הושע י, יב.**

ח.

חיל בלע ויקיאנו: **איוב כ, טו.**
חכמת אדם תאיר פניו: **קהלת ח, א.**
חצבה עמודיה שבעה: **משלי ט, א.**
חקות שמים וארץ לא שמתי: **ירמיה לג, כה.**
חרות על הלוחות: **שמות לב, טז.**

ט.

טוב איש חונן ומלוה: **תהלים קיב, ה.**
טוב ה׳ לקויו: **איכה ג, כה.**
טעמו וראו כי טוב ה׳: **תהלים לד, ט.**

י.

יבקע צורים במדבר: **תהלים עח, טו.**
יהי ביתך כבית פרץ: **רות ד, יב.**
יודוך ה׳ כל מעשיך: **תהלים קמה, י.**
יוסף ה׳ לי בן אחר: **בראשית ל, כב.**
ה׳ בחכמה: **משלי ג, יט.**
ה׳ יחתו מריביו: **שמואל־א ב, י.**
ה׳ מלך גאות לבש: **תהלים צג, א.**
ה׳ עוז לעמו יתן: **תהלים כט, יא.**
ימותו ולא בחכמה: **איוב ד, כא.**
יעקב אשר פדה את אברהם: **ישעי׳ כט, ב.**
יציץ ופרח ישראל: **ישעיה כז, ו.**
יראת ה׳ לחיים: **משלי יט, כג.**
ישא ה׳ פניו אליך: **במדבר ו, כו.**
ישלח עזרך מקדש: **תהלים כ, ג.**
יש לי רב: **בראשית לג, ט.**
ישלם שנים לרעהו: **שמות כב, ח.**
ישר יחזו פנימו: **תהלים יא, ז.**
ישת חושך סתרו: **תהלים יח, יב.**

כ.

כאשר שכלתי שכלתי: **בראשית מג, יד.**
כה תברכו: **במדבר ו, כג.**
כוס ישועות אשא: **תהלים קטז, יג.**
כי אבי ואמי עזבוני: **תהלים כז, י.**
כי אמר אלי אל תבואי ריקם אל חמותך: **רות ג, יז.**
כי את הבכור בן השנואה יכיר: **דברים כא, יז.**
כי האדם עץ השדה: **דברים כ, יט.**
כי הכיתני זה שלש רגלים: **במדבר כב, כח.**
כי חסד חפצתי ולא זבח: **הושע ו, ו.**
כי טל אורות טליך: **ישעיה כו, יט**
כי ה׳ אלוקיך אש אוכלה: **דברים ד, כד.**
כי יכה איש את עבדו בשבט: **שמות כא, כ.**
כי יצר לב האדם רע: **בראשית ח, כא.**
כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור: **דברים ד, ג.**
כי לא יראני האדם וחי: **שמות לג, כ.**
כי לא תחפוץ זבח: **תהלים נא, יח.**
כי לי בני ישראל עבדים: **ויקרא כה, נה.**
כי מן המים משיתיהו: **שמות ב, י.**
כי מציון תצא תורה: **ישעיה ב, ג.**

ל.

מ.

נ.

נר ה׳ נשמת אדם : **משלי כ, כז.**
נר מצוה ותורה אור : **משלי ו, כג.**
נר לרגלי דבריך : **תהלים קיט, קה.**
נשמת שדי תבינם : **איוב לב, ח.**

ס.

סוף דבר כו׳ את האלקי׳ ירא : **קהלת יב, יג.**
סלסלה ותרוממך : **משלי ד, ח.**

ע.

עד דוד הגדיל : **שמואל־א כ, מא.**
עד יעבור עמך ה׳ : **שמות טו, טז.**
עד מדרך כף רגל : **דברים ב, ה.**
עד מתי תשפטו עול : **תהלים פב, ב.**
עד תאוות גבעות עולם : **בראשית מט, כו.**
עולם חסד יבנה : **תהלים פט, ג**
עושה מלאכיו רוחות : **תהלים קד, ד.**
עזב ה׳ את הארץ : **יחזקאל ח, יב.**
עין בעין נראה אתה ה׳ : **במדבר יד, יד.**
עין לא ראתה : **ישעי׳ סד, ג.**
עיני ה׳ אל צדיקים : **תהלים לד, טז.**
עיני עיני יורדה מים : **איכה א, טז.**
על ראשי החיות רקיע : **יחזקאל א, כב.**
עלו ורגלו את הארץ : **יהושע ז, ב.**
עם זו יצרתי : **ישעיה מג, כא.**
עם זו גאלת : **שמות טו, יג.**
עם זו קנית : **שמות טו, טז.**
עשר אעשרנו לך : **בראשית כח, כב.**
עת אשר שלט האדם באדם : **קהלת ח, ט.**

פ.

פדה בשלום נפשי : **תהלים נה, יט.**
פדית אותי ה׳ אל אמת : **תהלים לא, ו.**

צ.

צאינה וראינה בנות ציון : **שיה״ש ג, יא.**
צדיק ה׳ בכל דרכיו : **תהלים קמה, יז.**
צדק יקראהו לרגלו : **ישעיה מא, ב.**
צדקת פרזונו בישראל : **שופטים ה, יא.**
צור ילדך תשי : **דברים לב, יח.**
צחוק עשה לי אלקים : **בראשית כא, ו.**
ציון במשפט תפדה : **ישעיה א, כז.**

ק.

קדש לי כל בכור : **שמות יג, ב.**
קדוש יהי׳ גדל פרע : **במדבר ו, ה.**
קול דודי הנה זה בא : **שה״ש ב, ח.**
קנה וסוף קמלו : **ישעיה יט, ו.**
קנה חכמה קנה בינה : **משלי ד, ה.**

ר.

ראשון הוא לכם לחדשי השנה : **שמות יב, כ.**
רגלי עמדה במישור : **תהלים כו, יב.**
רודף צדקה וחסד ימצא חיים : **משלי כא, כא.**
רוח האדם העולה : **קהלת ג, כא.** (בני האדם).
רחבה מצותך מאד : **תהלים קיט, צו.**
רחל מבכה : **ירמי׳ לא, יד.**
רחצתי את רגלי : **שיה״ש ה, ג.**
רם על כל גויים ה׳ : **תהלים קיג, ד.**
רמה קרני : **שמואל־א ב, א.**
רצון יריאיו יעשה : **תהלים קמה, יט.**
רשע מכתיר : **חבקוק א, ד.**

ש.

שובע שמחות את פניך : **תהלים טז, יא.**
שטו העם ולקטו : **במדבר יא, ח.**
שימני כחותם על לבך : **שיה״ש ח, ו.**
שלח עמי ויעבדוני : **שמות ח, טז.**
שלש רגלים תחוג לי : **שמות כג, יד.**
שלשה גביעים משוקדים בקנה אחד : **שמות כה, לג.**
שמאלו תחת לראשי : **שה״ש ב, ו.**
שמע יעקב עבדי : **ישעיה נד, א.**
שמרו משפט ועשו צדקה : **ישעיה נו,א.**
שמש ומגן הוי׳ אלקים : **תהלים פד, יב.**
שמש צדקה ומרפא : **מלאכי ג, כ.**
שפטו דל : **תהלים קטו, ו.**
שרפים עומדים ממעל לו : **ישעיה ו, ב.**
ששם עלו שבטים שבטי י־ה : **תהלים קכב, ד.**

ת.

תוצא הארץ נפש חי׳ : **בראשית א, כד.**
תורה צוה לנו : **דברים לג, ד.**
תחלאיה אשר חלה ה׳ בה : **דברים כט, כא.**
תפלה לעני כי יעטוף : **תהלים קב, א.**
תשורי מראש אמנה : **שה״ש ד, ח.**
תתן אמת ליעקב : **מיכה ז, כ.**

מראה מקומות
למאמרי רז״ל

(נערכו ע״י הרב התמים ר' אהרן שי' חיטריק)

עמוד א'עה

כל רב מבבל: **סדר תנאים ואמוראים בסופו. אגרת רב שרירא גאון. הקדמת ס' התיקונין כת״י. הובא ונתבאר בתחלת שער מאמרי רשב״י, ע״ח שי״ט פ״ג — נתבאר ע״פ דא״ח בהוספות לתו״א אסתר ד״ה להבין למה לעתיד פ״ג. (הערת כ״ק אדמו״ר שליט״א בספה״מ ה'תש״ח ע' 121).**

ראה אוה״ת פ' ואתחנן ע' עו. ובס' המאמרים תש״ח שם.

לאו אורחא דמלכא: **זח״ג קמט, ב.**

עמוד א'עו

בחכמה אתברירו: **הובא באגה״ק סכ״ח בשם זוה״ק, וראה ע״ח שי״ח פ״ה, של״ט ד״א. סהמ״צ להצ״צ מצות מחצית השקל, שם איסור אכילת בע״מ. (הערת כ״ק אדמו״ר שליט״א בספר המאמרים ה'תש״א ע' 79).**

שבמתן תורה פסל הרים הגבוהים: **במד״ר יג, ה.**

שמאי אומר כלה כמו שהיא: **כתובות יז, א.**

עמוד א'עז

זח״ג קרח: **קעח, ב.**

ליצחק כי אתה אבינו: **שבת פט, ב.**

עמוד א'עח

ע״ע עובד את הבן: **קידושין יז, ב.**

עמוד א'עט

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו: **פסחים נ, א.**

שיוצאה בסימנין: **מכילתא ורש״י שמות כא, ז.**

זקן שקנה חכמה: **קידושין לב, א.**

אני המשנה המדברת בפיך: **בספר מגיד מישרים בכ״מ.**

בינה יתירה ניתנה באשה: **נדה מה, ב.**

ערבים עלי ד״ס: **ע״ז לה, א.**

תבונה.. באדר״ז: **זח״ג רצ, ב.**

עמוד א'פ

נובלות חכמה שלמעלה תורה: **ב״ר יז, ז. נתבאר בע״ח שער הכללים ספ״א.**

ושדי כמגדלות אלו ת״ח: **פסחים פז, א.**

דדים במקום בינה: **ברכות י, א.**

אמרו לפני מלכיות: **ר״ה טז, א.**

עמוד א'פא

אין מלך בלא עם: **בחיי וישב לח, ל. עמק המלך שער שעשועי המלך רפ״א.**

ע״פ ועתה יגדל נא: **אוה״ת פ' שלח.**

ערבים עלי ד״ס: **ע״ז לה, א.**

בביאור ע״פ זכור דק״כ ע״ד: **בהוצאת ברוקלין ג. י. תשס״ו בדף עב, ג.**

עמוד א'פב

בבינה הוא התגלות עתיק: **ראה זח״ג קעח, ב. תו״א ר״פ לך לך.**

עמוד א'פג
איזהו חסיד המתחסד עם קונו: **זח"ב קיה, ב.**
אהרן באורך נראה אור: **זח"ג קג, א.**
כיון שלקה הרי הוא כאחיך: **מגילה ז, ב. וש"נ.**
לאכללא שמאלא בימינא: **זח"ג קיח, ב.**
ישועות זה סדר נזיקין: **שבת לא, א.**
וכמ"ש במדרש: **ב"ר יב, ו.**

עמוד א'פה
לע"ל עתידה חזיר ליטהר: **שלי"ה ס' חיי שרה, מדרש תלפיות ענף חזיר בשם ר' בחיי ס' הקנה. ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א במים רבים תרל"ו ע' פז.**
פ"ק דשבת: **י, א.**
כח ר"ת כתר חכמה: **רמ"ז זח"ג רכ, א.**
בכל לבבך בשני יצריך: **ברכות נד, א.**

עמוד א'פו
תושבע"פ מל' קרינן לה: **ת"ז בהקדמה (פתח אליהו).**
ורז"ל אמרו: **פסחים קיט, א. ת"ז תי' ע (דף קל, ב).**
שמי עם י"ה שס"ה: **זח"א כד, א. רנג, א. זח"א רעח, ב. ת"ז בהקדמה.**

עמוד א'פח
תפלה במקום קרבנות: **ברכות כו, א.**
ורז"ל אמרו: **פסחים קיט, א. ת"ז תי' ע (דף קל, ב).**

עמוד א'פט
אין מלך בלא עם: **נסמן לעיל ע' א'פא.**
ע"פ ועתה יגדל נא: **אוה"ת פ' שלח.**
ערבים עלי ד"ס: **ע"ז לה, א.**
בביאור ע"פ זכור דף ק"כ ע"ד: **בהוצאת ברוקלין נ. י. תשט"ו בדף עב, ג.**

עמוד א'צא
אמרו לפני מלכיות: **ר"ה טז, א.**
האיש דרכו לכבוש: **קידושין לה, א.**

עמוד א'צב
וכמ"ש במדרש: **בראשית רבה יב, ו.**

עמוד א'צג
כתבו לכם על קרן השור: **ירושלמי חגיגה ב, ב.**

עמוד א'צד
איזהו חסיד: **זח"ב קיד, ב.**
וכמארז"ל ע"פ ונלקה אחיך: **מגילה ז, ב וש"נ.**
ארז"ל ע"פ והיה אמונת עתך: **שבת לא, א.**

עמוד א'צח
א"ת בניך אלא בוניך: **ברכות סג, א. שבת קיד, א.**
ישועות זה סדר נזיקין: **שבת לא, א.**

עמוד א'צט
דרישא דעשו בעטפוי דיצחק: **תרגום יונתן בן עוזיאל ס' ויחי נ, יג. וראה תו"א ד"ה ראה ריח בני, אוה"ת להצ"צ ס' תולדות קנב, א.**
אם כפי' הכי"ק: **ראה אוה"ת דברים ע' לו.**

עמוד א'ק
דבמקום שבע"ת עומדים: **ברכות לד, ב. סנהדרין צט, א. זח"א לט, א. קכט, ב. ועוד. ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ ה'תש"ס ע' 183.**
ובינה רק עד הוד אתפשטת: **ע"ח שער כ"ס פ"ח. טעמי המצות להרח"ו ס"פ שמיני ועוד. נתבאר ע"פ דא"ח בביאורי הזהר פ' כי תשא ע"פ והדל לא ימעיט (הערת כ"ק אד"ש בסה"מ ה'תש"ח ע' 118).**
התורה דמחכמה נפקת: **זח"ב קכא, א.**
לאתבא צדיקייא בתיובתא: **לקו"ת דברים צב, ב. ראה זח"ג קנז, ב.**
צדקה עשה הקב"ה: **פסחים פז, ב.**

עמוד א'קא
ואין אגודה פחות משלשה: **ראה רש"י שבת קס, ב.**
בד"ה ענין האבות: **בתו"א פ' יתרו.**
על שלשה דברים העולם עומד: **אבות א, ב.**
דקי"ס בעתיקא קדישא תליא: **זח"ב מח, א.**

עמוד א'קב

ע"פ הזהר ויצא דקמ"ח: **ראה אוה"ת פ' ויצא ע"ס זה.**
חותמו של הקב"ה אמת: **שבת נה, א.**

עמוד א'קג

קרש שזכה לינתן בצפון: **ירושלמי שבת יב, ג.**

עמוד א'קה

ע"פ ציון במשפט תפדה: **אוה"ת פ' דברים.**
אמלאה החרבה לא נתמלאה צור: **רא"ז מגילה ו, א. רש"י תולדות כה, כג.**
אלקיכם כהן הוא: **סנהדרין לס, א.**
יכול כמוני ת"ל רק גדולתי: **ויק"ר כד, ס.**
אין אדם עובר עבירה: **סוטה ג, א.**
אם אין דיעה הבדלה מניין: **ירושלמי ברכות ה, ב.**

עמוד א'קו

הקב"ה מוציא חמה מנרתקה: **נדרים ח, ב. ב"ר ו, י. זח"ג יז, א.**
הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה: **סנהדרין לח, ב.**
אית דין ואית דיין: **ב"ר כו, יד. זח"ב צא, א.**
הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות: **ב"ב קעה, ב.**
הרוצה להחכים ידרים: **ב"ב כה, ב. זח"א ב, ב.**
משה מלגאו יעקב מלבר: **ת"ז ת' יג.**

עמוד א'קח

לא ניתנו דברי תורה חתוכין: **מדרש תלים יב, ד.**

עמוד א'קט

וה' עמו שהלכה כמותו: **סנהדרין צג, ב.**
ב"ש במקום ב"ה אינה משנה: **ברכות לו, ב.**
תיקו.. ר"ת תשבי יתרץ קושיות ואבעיות: **ראה תו"ס סוף עדיות.**

עמוד א'קי

קדש עצמך במותר לך: **יבמות כ, א.**
יוסף פותר ותופר: **ראה אוה"ת פ' ויחי דף תס, ב.**

עמוד א'קיא

ע"פ ואלה המשפטים: **תו"א עה, ג.**
בד"ה והנה אנחנו: **תו"א פ' וישב.**

עמוד א'קיב

ומש"ע בענין הדעת: **תו"א עה, א.**
ומש"ע אשר משה: **תו"א עה, ב.**

עמוד א'קיג

נוצר אותיות צנור: **מקדש מלך לזח"ב קנו, א. מאו"א אות צ' בסופו.**

עמוד א'קיד

ומ"ש שהוא גואל ראשון: **תו"א עה, ב.**
ראתה שפחה על הים: **מכילתא בשלח ב. ורש"י שם טו, ב. זח"ב סד, ב. זח"ג כב, ב.**

עמוד א'קטו

בד"ה.. בתער השכירה: **ראה ד"ה זה בסוף פירוש המלות לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק (דרך מצותיך ח"ב).**
אין עני אלא בדעת: **נדרים מא, א. זח"ג רעג, ב.**

עמוד א'קטז

בד"ה ראשי המטות תרס"ו: **ראה אוה"ת שם ע' א'רצב.**
אם אין דיעה הבדלה מניין: **ירושלמי ברכות ה, ב.**

עמוד א'קיח

ראתה שפחה על הים: **נסמן לעיל בע' א'קיד.**
בד"ה.. בתער השכירה: **נסמן לעיל בעמוד א'קטו.**

עמוד א'קיט

עתידים צדיקים: **ב"ב עה, ב.**

עמוד א'קכ

התורה נק' עוז ותושיה: **מכילתא בשלח טו, ב. ויק"ר פל"א, ה.**
וה' עמו שהלכה כמותו: **סנהדרין צג, ב.**

עמוד א'קכא

ישראל סתים וגליא: **זח"ג עא, ב. עג, א. צח, ב. קנט, א.**

כברא כרעא דאבוה: **יונת אלם רפ"ב, וראה התוס' יבמות ג, א. ד"ה מקמי.**
יומו של הקב"ה אלף שנה: **ב"ר ח, ב.**

עמוד א'קכב

חנוך הוא מט"ט: **תרגום יוב"ע בראשית ה, כד.**
מט"ט הוא שר העולם: **יבמות טז, ב.**

עמוד א'קכג

בראשית בשביל התורה: **ראה ב"ר פ"א ד. ויק"ר פל"ו ד. רש"י ורמב"ן בראשית א, א.**
משה שפיר קאמרת: **שבת קא, ב. וש"נ.**
נהר יוצא מעדן יובל שמו: **זח"ב סג, א. זח"ג נח, א. וראה ג"כ בכורות נה, ב. ויק"ר ספכ"ב. — שייכות שנת היובל ונהר יובל מבוארת בזח"ג רצ, ב. ועי' ג"כ פרדס שכ"ג פ"י ערך יובל. (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ ה'ת"ש ע' 83).**
מי שתורתו אומנתו פטור מן התפלה: **שבת יא, א.**
אין יסורים בלא עון: **שבת נה, א.**
ובמט"ט.. שקושר כתרים: **זח"א לז, ב. וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בספר המאמרים תש"ד בתחלתו.**

עמוד א'קכה

אבל אדם דאצי': **ראה אוה"ת פ' בלק ע' תתקפד.**
אדמה לעליון: **עשרה מאמרות מאמר אכ"ח ח"ב פל"ג. של"ה כ, ב. רסח, ב. שא, ב.**
אצי' הוא רק גילוי אא"ס: **באוה"ת פ' ואתחנן ע' רכז כ' וז"ל: וצ"ע לכאורה זה סותר למ"ש בד"ה ואתחנן פ"ב, ויש ליישב דמש"כ וכן מ"ש בביאור ואלה המשפטים זהו לפ"ד הפרדס שער עצמות וכלים, ומ"ש בד"ה ואתחנן זהו לפ"ד הר"מ מרקאנטי הובא בפרדס שער המל' פ"א שאעפ"י שהפרדס השיג עליו עכ"ז לפי קבלת האריז"ל בענין הצמצום ומק"פ יש ליישב דבריו על נכון ושהע"ס שרשם מהרשימו שמשם שרש הכלים אמנם גם דעת הפרדס לשטתו יש ליישב ג"כ עכ"ל שם. וראה גם**

ד"ה פקודא ליתן מחצית השקל לכ"ק אדמו"ר הזקן — נדפס בקונטרס בס"ע ברוקלין תשכ"ג —.
בדרוש ג' מיני אדם: **אוה"ת פ' בלק.**

עמוד א'קכח

רשעים מלאים חרטות: **ר"ח שער היראה בשם ספר חסידים. תניא פרק יא.**

עמוד א'קכט

שאמר ר"ג אין סבי עבדי: **ברכות טז, ב.**
גנבא אפום מחתרתא: **ברכות סג, א ע"פ גירסת העין יעקב.**

עמוד א'קל

כוכבא דשבים: **ברכות נח, ב. זח"ג רלג, א.**

עמוד א'קלג

שית ספירן מקננן ביצירה: **ת"ז סוף תי' ו.**
בינה מקננא בבריאה: **ת"ז סוף תי' ו.**

עמוד א'קלד

בינה ליבא: **ת"ז בהקדמה (פתח אליהו).**

עמוד א'קלו

אליו ולא למדותיו: **פרדס שער ל"ב פ"ב בשם הספרי.**
אשה מזרעת אודם: **ברכות ס, א. נדה לא, א.**
חנוך תופר מנעלים: **מגלה עמוקות וישב נז, ג.**

עמוד א' קלח

אל יאמר אי אפשי בבשר חזיר: **ספרא קדושים כ, כו. ורש"י שם.**
אגב ריהטא: **שבת קל, ב.**

עמוד א'קמב

אהרן שושבינא דמטרוניתא: **זח"ג כ, א. קעז, ב. קפ, ב.**
אחד בחילופי אתוון ועד: **זח"ב קלד, א. — הוא"ו מתחלף באל"ף בחילוף אהוי"י הע' בחי"ת באותיות אחע"ה (רמ"ז הובא בניצוצי אורות שם) — ונתבאר בארוכה ע"פ דא"ח באמרי בינה שער**

הק"ש פס"ב ואילך, בשרש מצות התפלה להצ"צ פל"ח, ועוד. (הערת כ"ק אד"ש בסה"מ תש"ח ע' 242).
ע"פ ציון במשפט תפדה: **אוה"ת פ' דברים.**

עמוד א'קמד

ואין צו אלא עכומ"ז: **סנהדרין נו, ב. זח"ג כז, א.**
ע"פ ונשב בגיא: **אוה"ת פ' ואתחנן.**

עמוד א'קמה

כנען ג"כ לשון סוחר: **עי' בלק"ת בפ' עקב בד"ה ולהבין שורש טעם וקישור. באוה"ת פ' בשלח ע' תרג. פ' ואתחנן ע' קכט. פ' עקב ע' תקלג.**
ועמ"ש בענין אגוסטוס: **אוה"ת פ' בשלח.**
אבא יסד ברתא: **זח"ג רמח, א. רנו, ב. רנח, א. ת"ז תי' כא.**

עמוד א'קמו

שאנשי יריחו היו כורכין את שמע: **פסחים נה, ב.**

עמוד א'קמז

אל יאמר אדם א"א: **ספרא קדושים כ, כו. ורש"י שם.**
אין עומדין להתפלל: **ברכות לא, א.**
ליגרם אינש והדר ליסבר: **שבת סג, א.**

עמוד א'קמח

בינה יתירה ניתנה באשה: **נדה מה, ב.**

עמוד א'קנב

חייך קודמין: **ב"מ סב, א.**
ישראל מונין ללבנה: **סוכה כט, א.**

עמוד א'קנג

מצה בעה"פ כאלו בועל: **ירושלמי פסחים י, א.**

עמוד א'קנה

דרוש ה' קנינים: **אוה"ת דרושים לחג השבועות.**

עמוד א'קנז

התפלה נק' סולם: **זח"א רסו, ב. זח"ג שו, ב. ת"ז תי' מה.**

עמוד א'קנח

קוב"ה מצלי יה"ר: **ברכות ז, א.**

עמוד א'קנט

ובה"א כלה נאה וחסודה: **כתובות יז, א.**
וחסד לאומים חטת להתייהר: **ראה תניא ספ"א.**

עמוד א'קסא

יעקב בחיר שבאבות: **ב"ר עו, א. זח"א קיט, ב.**
לעיל ע"פ גומל נפשו: **נדפס לעיל עמוד א'קנו.**

עמוד א'קסב

בבוך תרמ"ו בד"ה כבד את אביך: **אוה"ת פ' יתרו ע' תתקנו.**

עמוד א'קסג

התפלה נק' סולם: **זח"א רסו, ב. זח"ג שו, ב. ת"ז תי' מה.**

עמוד א'קסד

התפלה היא במקום קרבנות: **ברכות כו, ב.**

עמוד א'קסה

שלי שלך ושלך שלי: **אבות ה, י.**
ולא ע"ה חסיד: **אבות ב, ה.**

עמוד א'קסו

חמשה קנינים קנה הקב"ה: **אבות ו, י.**

עמוד א'קסח

וכמ"ש במ"א בענין תפילין: **ראה אוה"ת פ' ואתחנן ע' שכח.**
מתנה טובה יש לי בבית גנזי: **שבת י, א. זח"ג קכב, ב.**
והאדם אדמה לעליון: **נסמן לעיל עמוד א'קכה.**
בד"ה למנצח על השמינית: **לקו"ת פ' תזריע דף כ, ג.**
יאה עניותא לישראל: **חגיגה ט, ב עפ"י גירסת העין יעקב.**
ובקשתי ת"א ובבעותי: **בראשית מח, כב.**
אין עני אלא בדעת: **נדרים מא, א. זח"ג רעג, ב.**
משיח נק' עני: **סנהדרין צח, א.**

עמוד א׳קסט
לוו עלי: **ביצה טו, ב.**

עמוד א׳קע
עפר מדבר פסול לכיסוי: **חולין פח, ב. יו״ד סי׳ כח סעי׳ כד. עי׳ ברי״ף ובראי״ש שם.**
בא נחש כו׳ הנחש השיאני: **שבת קמו, א. רש״י שם.**
בשנם זה משה: **חולין קלט, א. ב״ר כו, טו. זח״ג רטז, ב.**
האי עסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון: **ב״מ קה, ב.**

עמוד א׳קעא
ועי׳ הקרבן עולה החיות: **ראה אוה״ת ס׳ מסות ע׳ א׳רסה.**

עמוד א׳קעב
במד״ר פ׳ בראשית: **ח, ה.**

עמוד א׳קעג
ונהר יוצא מעדן יובל שמו: **נסמן לעיל ע׳ א׳קכב.**
ובינה עד הוד אתפשטת: **נסמן לעיל ע׳ א׳ק.**

עמוד א׳קעד
ועמ״ש בענין חמש טבילות: **ראה אוה״ת ויקרא ע׳ רפח. רצג.**
במשנה פי״א דמנחות: **צה, ב.**
וע׳ בת״א ס״פ שלח: **הכוונה ללק״ת שם. וראה מכתב כ״ק אדמו״ר (מהוריי״צ) נ״ע נדפס במפתחות לתו״א ולקו״ת.**
ר״מ .. תלת מאה משלי: **סנהדרין לח, ב.**
מיכאל מלאך של שלג: **במד״ר יב, ח. ועוד.**

עמוד א׳קעו
ע״פ את ה׳ האמרת היום: **אוה״ת ס׳ כי תבא ע׳ תתרנו ואילך.**
כל מקום שנאמר לי: **מדרש שוחר טוב פרק יט.**

עמוד א׳קעח
הקיטע יוצא בקב שלו: **שבת סה, ב.**
בד״ה בהעלותך: **בלקו״ת ובאוה״ת שם.**

עמוד א׳קעט
שהקריב את ישראל לאביהם שבשמים **תנחומא בשלח ח.**

עמוד א׳קפ
ע״פ יצרנהו כאישון עינו: **אוה״ת האזינו שם.**

עמוד א׳קפא
מיכאל באחת: **ברכות ד, ב. זח״ג רכט, ב.**

עמוד א׳קפד
ואין מים אלא תורה: **ב״ק יז, א.**
ביתו זו אשתו: **יומא ב, א. גיטין נב, א. זח״ג קעח, ב.**
רעייתי וארז״ל מפרנסתי: **שהש״ר א׳ ע״פ לסוסתי. זח״ג ז, ב.**
בהגהות לד״ה והנה אנחנו מאלמים: **אור התורה פ׳ וישב ערב, ב.**
עה״ד חטה היתה: **ב״ר טו, ח.**

עמוד א׳קפה
עמ״ש ע״פ ואספת דגנך: **ראה אוה״ת עקב ע׳ תריג.**
מקום שבע״ת עומדים: **נסמן לעיל ע׳ א׳ק.**

עמוד א׳קפו
בדרוש חמשה קנינים: **אוה״ת דרושים לחג השבועות.**
תשב״כ .. ותורת אמך: **אגה״ק סי׳ כט ע״פ זח״ב רעו, ב.**

עמוד א׳קפח
אם אין יראה אין חכמה: **אבות ג, יז.**
ע״פ וישב יעקב: **אוה״ת שם.**

עמוד א׳קפט
חטה היא כ״ב אתוון דאורייתא: **זח״ג קפח, ב. ראה חגיגה יד, א. ב״ר מג, ז.**

עמוד א׳קצ
קוב״ה מצלי יהי רצון מלפני: **ברכות ז, א.**

עמוד א׳קצא
שכר מצוה בהאי עלמא ליכא: **קידושין לט, ב.**

הנה כמו עד״מ למטה: **ראה במאמרי אדמו״ר הזקן — תקס״ב — ע׳ פט. ובאור התורה ואתחנן ע׳ קמו.**

עמוד א׳רטז

שאין לך עשב מלמטה: **ראה ב״ר פ״י ו. זח״א רנא, א. מו״נ ח״ב פ״י. אגה״ק סוס״כ.**

מפסולת של הלוחות נתעשר משה: **נדרים לח, א.**

עמוד א׳ריז

כל הכועס כאלו עובד ע״ז: **ראה שבת קה, ב.**

עמוד א׳ריח

מי איכא זקנא קמי׳ קוב״ה: **יבמות טז, ב.**

עמוד א׳ריט

עה״ד חטה היתה: **ב״ר טו, ח.**

דכ׳ הרמב״ן בהקדמתו: **ראה גם אוה״ת פ׳ דברים בתחלתו.**

עמוד א׳רכ

אבא יונק ממזלא: **ראה זח״ג רפט, ב. ובכ״מ.**

עמוד א׳רכא

וארז״ל לתקן: **בראשית רבה יא, ז.**

עמוד א׳רכב

עבודה שבלב זו ק״ש ותפלה: **ספרי עקב יא, יג. תענית ב, א.**

בת״א . . ע״פ כי כאשר: **ג, ב.**

בביאור דמנורת זהב: **לקו״ת פ׳ בהעלותך לו, ד.**

על ג׳ דברים העולם עומד: **אבות א, ב.**

עמוד א׳רכג

סולם זה הכבש: **ב״ר סח, יב.**

מט״ט נעל קושר כתרים: **נסמן לעיל בע׳ א׳קכג.**

עמוד א׳רכה

דאורייתא מחכמה נפקת: **זח״ב קכא, א.**

ובחכמה שורה או״ס: **ע״ח שמ״ב פ״ג מובא בתניא פרק לה בהג״ה. וראה לקו״ת ויקרא ד, ג. האזינו עז, ב. שה״ש לט, ג.**

כמ״ש בענין אבנא למשקל: **ראה ד״ה פקודא ליתן מחצית השקל לכ״ק אדמו״ר הזקן (ברוקלין תשכ״ג).**

ע״פ ועשית ציץ: **ראה להלן בפ׳ תצוה.**

עמוד א׳רכו

רצון אותיות צנור: **מקדש מלך לזח״ב קנו, א. מאו״א אות צ׳ בסופו.**

עמוד א׳רכז

נהרא נהרא ופשטי׳: **חולין יח, ב.**

שהיו שואבין רוה״ק: **סוכה נ, ב.**

ע״פ מקול מחצצים: **ראה אוה״ת פ׳ בשלח בסופו.**

עמוד א׳רכח

עבירה מטמטמת לבו: **יומא לט, א.**

עמוד א׳רכט

שמש בשבת צדקה לעניים: **תענית ח, ב.**

גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם: **יומא פו, ב.**

עמוד א׳רל

מום גימט׳ אלקים: **מאו״א מ, יז.**

עמוד א׳רלב

חנם בלא מצות: **ספרי בהעלותך יא, ה.**

ועבדתם . . זו ק״ש ותפלה: **ב״ק צב, ב.**

עמוד א׳רלד

ור״ת מי יעלה לנו השמימה: **ת״ז בהקדמה בתחלתה. תי׳ כב (סה, ב. סו, א). תי׳ ע׳ (קלא, א).**

סולם זה הכבש: **ב״ר סח, יב.**

עמוד א׳רלה

ע״פ הלא אם תטיב שאת: **ראה אוה״ת פ׳ בראשית ע״פ זה.**

יצה״ר דומה לחטה: **ברכות סא, א.**

עה״ד חטה היתה: **ב״ר טו, ח.**

חטה כ״ב אתוון דאורייתא: **זח״ג קפח, ב. ראה חגיגה יד, א. ב״ר מג, ז.**

יחרב בבית ראשון: **זח״א כו, א.**

עמוד א'רלז
ובד"ה עשה לך חרבות צורים: אוה"ת דרושים לחג השבועות ד"ה תורת ה' תמימה ע' קט.
אימתי גדול: זח"ב רלה, א. ראה זח"ג ה, א. זהר חדש תשא (מה, א). חקת (נא, ד).
שנכנס יין .. יצא סוד: עירובין סה, א. סנהדרין מ, א. זח"ג לט, א.
וכד אנת תסתלק: ת"ז בהקדמה (פתח אליהו).
קוב"ה סליק בגלותא לעילא לעילא: זח"א רי, א. זח"ג ג, ב. כ, ב.
בא נחש על חוה: שבת קמו, א. זח"ג כח, ב. לז, א. קכו, ב. ועוד.

עמוד א'רלח
צדיקים אינן חוזרין לעפרן: סנהדרין צב, א.
אלקא דאלקייא: סוף מנחות.

עמוד א'רם
בני חיי ומזונא במזלא תלי': מו"ק כח, א. זח"א מג, ב. רנז, ב
יאמרו ליצחק כי אתה אבינו: שבת פט, ב. נתבאר בתו"א ר"פ תולדות.

עמוד א'רמג
התורה קדמה אלפיים שנה: מדרש תילים צ, ד. — ועיג"כ ב"ר פ"ח ב. תנחומא וישב ד'. זח"ב מט, א
אם פגע בך מנוול זה: סוכה נב, ב. קידושין ל, א. זח"א קצ, א.

עמוד א'רמה
איתא בת"ז: בהקדמה (פתח אליהו).
ב"ק מכרזת שובו בנים: חגיגה טו, א.
תורה קדמה לעולם: נסמן לעיל ע' א'רמג.

עמוד א'רמו
לחכימא ברמיזה: זח"א כו, ב.
אורייתא סתים וגליא וכן ישראל: זח"ג עא, ב. עג, א. צח, ב. קנט, א.
ערבים עלי ד"ס: ע"ז לה, א.

עמוד א'רמז
מלאך רע עונה אמן בע"כ: שבת קיט, ב.

עמוד א'רנ
בעשרה דברים נה"ע: אבות ה, א.

עמוד א'רנג
הטעם שנק' א"י ארץ כנען: ראה תו"א תחלת פ' וישב.
חמשה קנינים קנה הקב"ה: אבות ו, י.
והלא במאמר אחד: אבות ה, א.

עמוד א'רנד
אלמלא עוזרו: קידושין ל, ב.

עמוד א'רנה
במקום שאתה מוצא גדולתו: מגילה לא, א.
בת תחילה: ב"ב קמא, א.
עבודה שבלב זו תפלה: ספרי עקב יא, יג. תענית ב, א.

עמוד א'רנז
לעולם ירגיז: ברכות ה, א. זח"א רב, א. ועוד. ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בספר השיחות ה'תש"א ע' 59.

עמוד א'רנח
שמן ופנינה לש"ש נתכוונו: ב"ב טז, א.
מ"ש בפר"א: פ"ג.
ובענין נשגב שמו לבדו: ראה תו"א נז, ב. ובספר המאמרים תש"א ע' יא.

עמוד א'רס
ב"ק מכרזת שובו בנים: חגיגה טו, א.
לא נתמלאה צור: ראה מגילה ו, א. רש"י תולדות כה, כג.

עמוד א'רסא
זקן זה שקנה חכמה: קידושין לב, א.

עמוד א'רסב
בזהר ע"פ השמים מספרים: ח"ב קלו, ב.
ד' מתו בעטיו של נחש: שבת נה, ב. ב"ב יז, א.
בתורה ע"פ וישב: בתו"א שם.

עמוד א'רסד
ועשב יש לו מזל: נסמן לעיל ע' א'רטז.
שמן ופנינה כו' לש"ש נתכוונו: ב"ב טז, א.

עמוד א'רסח
ברא כרעא דאבוה: **נסמן לעיל ע' א'קכא.**
ואבידתו ואבידת אביו: **ב"מ לג, א.**

עמוד א'רסט
ישראל לי ראש: **תו"א ס"פ שמות ולקו"ת ס"פ שלח בארוכה.**

עמוד א'ער
דע מאין באת: **אבות ג, א.**
האבות שנק' מרכבה: **ב"ר פב, ז ועוד. זח"א ריג, ב ועוד.**

עמוד א'ערב
במקום שבע"ת עומדים: **נסמן לעיל ע' א'ק.**
רוח אייתי רוח ואמשיך רוח: **זח"ב קסב, ב.**
בס"י שתי אבנים בונות: **פ"ד מט"ז.**
כל הקורא ושונה: **ראה תדבא"ר פרק יח.**
אורייתא מחכ"ע נפקת: **זח"ב פה, א.**
דבר ה' זו הלכה: **סנהדרין פז, א.**

עמוד א'רעג
ואני חומה זו תורה: **פסחים פז, א.**

עמוד א'רעד
עשה תורתך קבע: **אבות א, ט.**

עמוד א'ערה
ר"ע הי' דורש על כל קוץ: **מנחות כט, ב.**
גליף גליפו בטה"ע: **זח"א טו, א.**

עמוד א'רעו
נתאווה הקב"ה: **ראה תנחומא נשא טז. במד"ר פי"ג ו.**
בתוכו לא נאמר אלא בתוכם: **ר"ח שער האהבה פ"ו. של"ה (שער האותיות אות ל' מס' תענית רד"ה מענין העבודה. תושב"כ שכה, ב. שכו, ב ועוד).**
ישראל עלו במחשבה: **ב"ר פ"א ד'. תיק"ז תי' ו' בסופו.**

עמוד א'רעט
ועשיתם אתם כאלו עשאוני: **ויקרא כו, ג. זח"ג קיג, ב. וראה ויק"ר לה, ז.**

עמוד א'רפ
ברא כרעא דאבוה: **נסמן לעיל ע' א'קכא.**

עמוד א'רפא
דע מאין באת: **אבות ג, א.**

עמוד א'רפג
במקום שבע"ת עומדים: **נסמן לעיל עמוד א'ק.**

עמוד א'רפד
רוח אייתי רוח ואמשיך רוח: **זח"ב קסב, ב.**
בס"י שתי אבנים: **פ"ד מט"ז.**
כל הקורא ושונה: **ראה תדבא"ר פרק יח.**
דבר ה' זו הלכה: **סנהדרין פז, א.**

עמוד א'רפה
משחרב בהמ"ק: **ברכות ח, א. זח"ג רב, א.**

עמוד א'רפו
אדמ"ו נ"ע בביאור דראשי המטות: **לקו"ת ד"ה זה.**
לדעת רס"ג ז"ל: **מובא באבן עזרא כאן, וכ"ה במדרש לקח טוב.**
דעת החכם ר"א ז"ל: **האבן עזרא כאן.**

עמוד א'רפז
שממנו נברא העולם: **פדר"א פ"ג.**
תכלת דומה לים: **מנחות מג, ב. חולין פט, א. זח"א קכא, א. זח"ג קעה, א. שא, א.**

עמוד א'רפח
עד שלא נבה"ע: **פדר"א פ"ג.**

עמוד א'רפט
כל הנביאים נתנבאו בכה: **ספרי מטות ב.**

עמוד א'רצז
בפ' בראשית בד"ה להבין ענין הברכות: **בתו"א שם.**
כל צדיק נותנים לו מדור לפי כבודו: **שבת קנב, א.**
וע' בסבא שם: **זהר פ' משפטים צז, ב.**
לחם שמלאכי השרת ניזונין בו: **וכ"ה בתו"א קיא, ג. אבל בתו"א עד, א ובלקו"ת במדבר ז, ב איתא שגם לחם אבירים שמה"ש אוכלין אותו לא אכל איש זה משה, ע' בלקוטי שיחות ח"ד עמוד 1037 בהערה ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א.**

עמוד א'רצז
ע״פ ציון במשפט תפדה: **נדפס באוה״ת פ' דברים.**

עמוד א'רחצ
הוא מקומו של עולם: **ב״ר פ' סח.**

עמוד א'רצט
לא כחל ולא שרק: **כתובות יז, א.**

עמוד א'ש
מאי פירות מצות: **סוטה מו, א.**

עמוד א'שא
לאו דאית לך צדק ידיעא: **ת״ז בהקדמה (פתח אליהו).**
ותרגומו בחוכמתא: **תרגום ירושלמי שם.**

עמוד א'שב
אין התינוק יודע לקרות אבא: **ברכות מ, א.**
ולמה יחיה האדם מן הלחם: **ראה לקו״ת פ' צו יג, ב.**

עמוד א'שז
ר״ש טעמי דקרא קדריש: **יומא מב, ב. יבמות כג, א.**

עמוד א'שח
ע״פ עוטה אור: **ג' ביהל אור ע' שצו, שצח.**

עמוד א'שט
כל הפורש מן התורה כפורש מן החיים: **ספרי בהעלותך י, ח. קידושין סו, ב.**
כל המשמח את החתן זוכה לתורה: **ברכות ו, ב.**
אין מלך בלא עם: **נסמן לעיל ע' א'פא.**

עמוד א' שיד
ולאשתי ביתי: **שבת קיח, ב.**
ביתו זו אשתו: **יומא ב, א.**

עמוד א'שטו
אדם, אדמה לעליון: **נסמן לעיל ע' א'קכה.**
בינה . . עד הוד אתפשטת: **נסמן לעיל ע' א'ק.**

שאמרו בזהר: **ח״ב לח, א.**
ב״מ פ' הפועלים: **סד, ב.**
תעלה בעידניה סגיד ליה: **מגילה טז, ב. זח״א קעא, ב.**

עמוד א'שטז
בביאור ע״פ השמים כסאי: **אוה״ת פ' בראשית.**

עמוד א'שיז
בד״ה תורה צוה שלא נדפס בלק״ת: **ראה באוה״ת פ' וזאת הברכה.**
בד״ה אוסרי לגפן . . ובהביאור שם שלא נדפס: **נדפס בתו״א פ' ויחי. וראה הביאור בתורת חיים שם.**

עמוד א'שיט
בביאור ע״פ כי תצא: **ראה אוה״ת שם.**

עמוד א'שכ
בכל לבבך בשני יצריך: **ברכות נד, א.**
לאשתאבא בגופא דמלכא: **זח״א ריז, ב.**
מיכאל מקריב נשמות: **זח״א פ, א. ז״ח לך לך כד, א. וראה תוס' סוף מנחות.**

עמוד א'שכא
הושיט הקב״ה: **סנהדרין לח, ב.**
גלו לאדום שכינה עמהם: **ספרי מסעי לה, לד.**

עמוד א'שכב
שאין אשה אלא ליופי: **תענית לא, א. כתובות נט, ב.**
דאור אבא מקנן באצי': **להעיר מסוף תי' וא״ו, וצ״ע, עפמ״ש בע״ח ש' סדר אבי״ע פ״ג פי' ל' מקננא, דלכאורה אינו שייך באבא (הערת כ״ק אדמו״ר שליט״א בס' המאמרים תש״ח ע' 81).**

עמוד א'שכג
בחכמה דוקא אתברירו: **נסמן לעיל ע' א'עו.**
טל שעתיד להחיות: **חגיגה יב, א. שבת פח, ב. זח״ג רפח, א.**